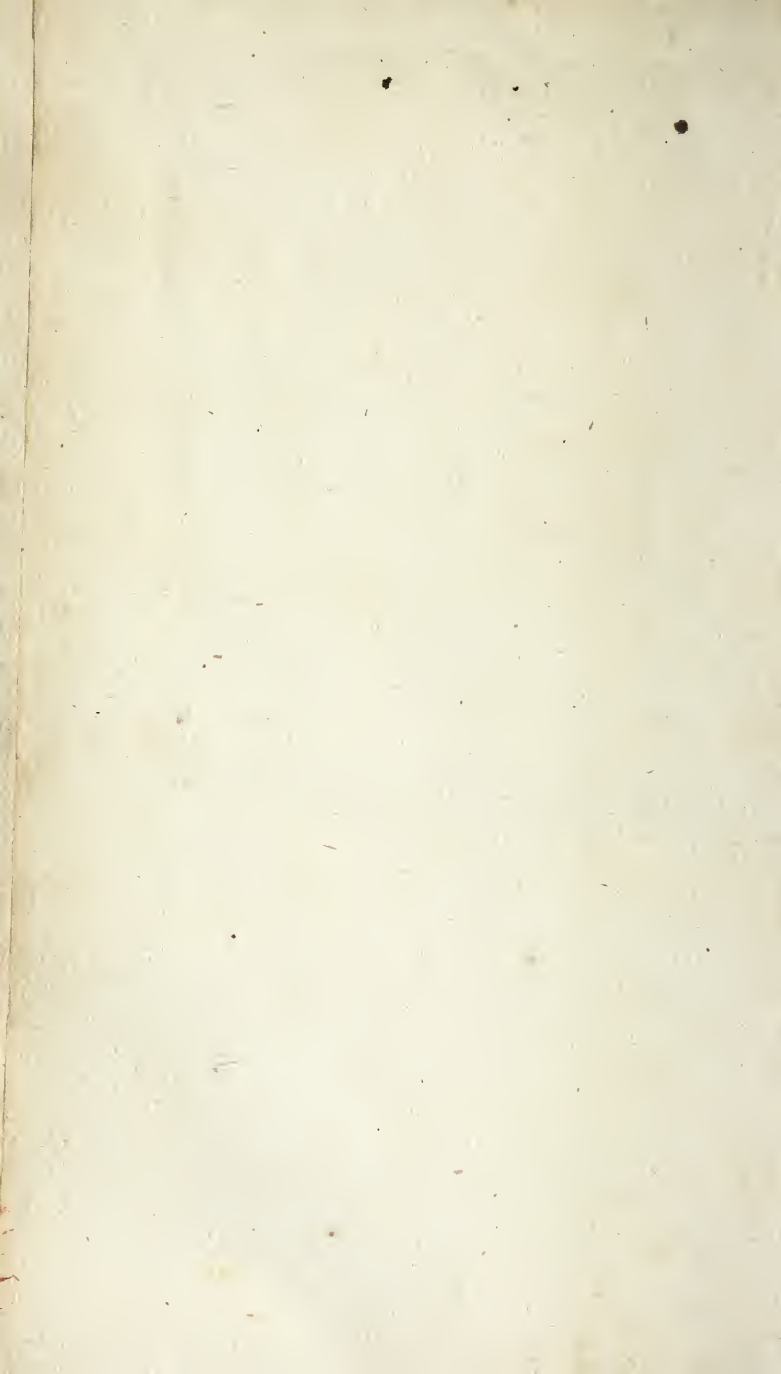

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Getty Research Institute

C. A. M. P.

TITLES

1. The first title is...

2. The second title is...

3. The third title is...

4. The fourth title is...

5. The fifth title is...

6. The sixth title is...

7. The seventh title is...

8. The eighth title is...

9. The ninth title is...

10. The tenth title is...

11. The eleventh title is...

12. The twelfth title is...

13. The thirteenth title is...

14. The fourteenth title is...

15. The fifteenth title is...

16. The sixteenth title is...

17. The seventeenth title is...

18. The eighteenth title is...

19. The nineteenth title is...

20. The twentieth title is...

21. The twenty-first title is...

22. The twenty-second title is...

23. The twenty-third title is...

24. The twenty-fourth title is...

25. The twenty-fifth title is...

26. The twenty-sixth title is...

27. The twenty-seventh title is...

28. The twenty-eighth title is...

29. The twenty-ninth title is...

30. The thirtieth title is...

31. The thirty-first title is...

32. The thirty-second title is...

33. The thirty-third title is...

34. The thirty-fourth title is...

35. The thirty-fifth title is...

36. The thirty-sixth title is...

37. The thirty-seventh title is...

38. The thirty-eighth title is...

39. The thirty-ninth title is...

40. The fortieth title is...

41. The forty-first title is...

42. The forty-second title is...

43. The forty-third title is...

44. The forty-fourth title is...

45. The forty-fifth title is...

46. The forty-sixth title is...

47. The forty-seventh title is...

48. The forty-eighth title is...

49. The forty-ninth title is...

50. The fiftieth title is...

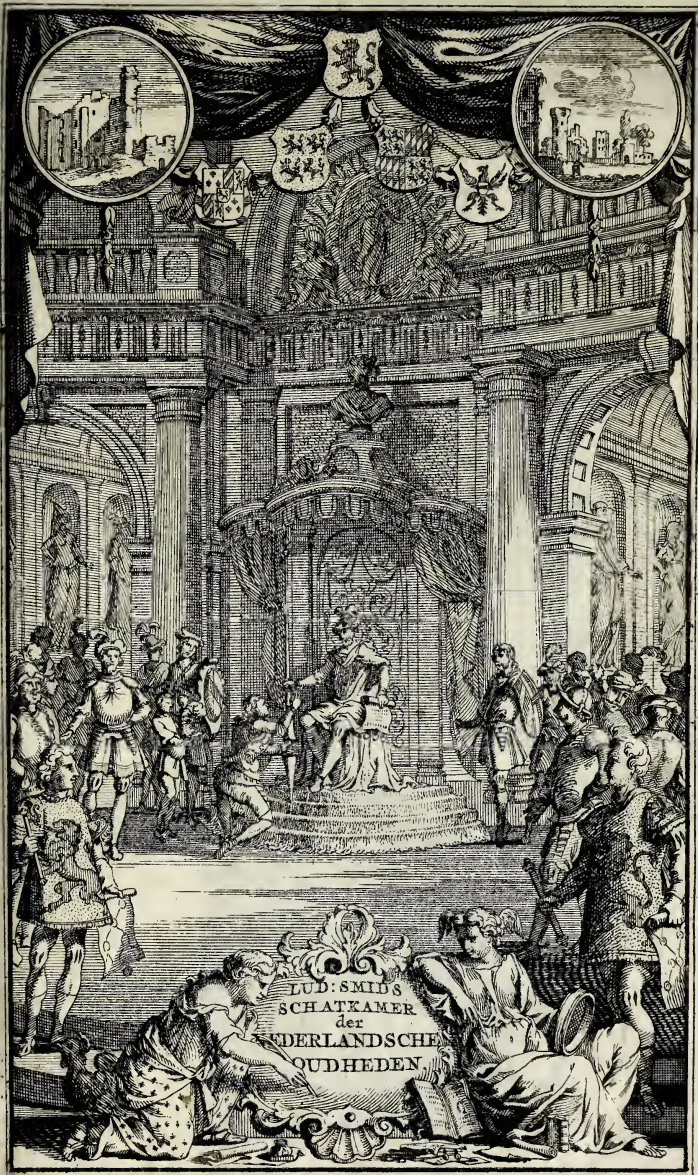
VERKLAARINGE

der

TITELPRENT.

*H*istoriekunde, die het pit en merg der zaaken,
Genoopt door *naarstigheid*, ons kenbaar weet te maaken,
Beslaat den voorgrond; wat gy verder by hen ziet
Heeft zyn betrekking op 't geen voortyds is geschied.
Graaf *Arnoud* schenkt zyn zoon, (wel eer, in arren moede,
Zyn hof en land ontzegt,) het ad'lyk Brederoede.
Dies *Sifrid*'s vorsten gunst staaft met een dieren eed;
Waar op zyn vader al het ongelyk vergeet,
Door hooffche vleyers hem ontydig aangedraagen.
Een sleep van *Ridderen* aanschouwt dit met behaagen,
Van *Baanderbeeren* en van *Knaapen*, weits in pracht,
Verzeld, en noodig by deez' plechtigheid geacht.
Den top der zetel toont u *Claudius*, een Vader
Van 't Vaderland, een held wiens levensloop veel nader
Deed blyken aan de magt van Romens dwinglandy
Dat zich geen Batavier ooit vleid tot slaaverny.
De marm're beelden, die uw oogen voorts beschouwen,
Zyn oude *Graven*, of gewettigde *Landsvrouwen*,
Wier Willekeuren en Gunstbrieven tot bescheid
En richtsnoer strekken aan het ampt der Achtbaarheid.
De Wapenschilden, die hun stam te kennen geeven,
Zyn van vyf Vorsten, tot die waardigheid verheeven;
Als *Aquitanië*, voorts *Henegouwen*, thans
Volgt *Bei'ren* en *Bourgonje*, een stamhuis dat den glans,
Van 't schitt'rend graaflyk goud in 't oog niet kost verdraagen;
Wat lei *Filips de Goede* aan vrouw *Jacoba* laagen,
Eer hy die Ryksvorstin haar wettig erf ontroofd!
Hier na volgt *Oostenryk*, dien 't ciersel glydt van 't hoofd:
Deez dacht dit Land gelyk een wingewest te stieren.
Neen, Dwingelanden der beroemde Batavieren,
Hoe menigmaal hebt gy hun dapperheid gevoeld,
Doch nooit uw heerschezucht naar uw lust met haar gekoeld!
Aloudheids minnaars, 't geen'er nu noch rest te ontvouwen
Is in de ronden, die twee trotsche *Hofgebouwen*,
Ten deele reeds gesloopt, door bitfche woede en nyd,
In 't Kaas en Broodspel, of door de alverslinb're Tyd.

Pr. VAN LOO.

LUD. SMIDS, M. D.
SCHATKAMER

DER
NEDERLANDSSE
OUDHEDEN;

OF
WOORDENBOEK,

Bebelsende

NEDERLANDS

Steden en Dorpen, Kasteelen, Sloten en Heeren Huysen, Oude Volkeren, Rievieren, Vermaarde Luyden in Staat en Oorlogh, Oudheden, Gewoontens en Lands wysen.

Vercierd met LX Verbeeldingen, van soo geheele als vervalene Heeren Huysen, Sloten en Kasteelen, meerendeels geteekend door ROELAND ROCHMAN.

Nevens een *Bladwyser*, in de gedaante van een *Land-Chronyk*.

T A M S T E R D A M,

By **PIETER DE COUP**, Boekverkoper in de Kalverstraat, in Cicero, 1711.

LUD. SMID, M. D.

SCHATKAMER

DER

NEDERLANDSE

OPDIENST

OF

WOORDENBOEK

W. J. VAN DER

W. J. VAN DER

De Schatkamer der Nederlandsche Opdiens...
 is een verzameling van woorden en zinnen...
 die in de Nederlandsche taal...
 gebruikt worden. De Schatkamer...
 is een nuttig hulpmiddel...
 voor allen die de Nederlandsche taal...
 willen leeren of verbeteren.

Amsterdam, bij de Drukkerij van...
 18...
 De Schatkamer der Nederlandsche Opdiens...

Aan den H E E R

CHRISTIAAN van HOEK,

O P D E

J A A R G E T Y D E

V A N S Y N

E. GEBOORTEDAGH,

den 13 Junii, MDCCXI.

MYn Junius, 'k staa still; hoe sal ik het
verlangen

Uitdrukken, en de vreugd, met heden u te
ontfangen

In fulk een frisse lucht, aan Vechtstrooms groe-
ne boord!

Dagh, die my 't allermeest in uwe maand be-
koord,

Waar in ik magh van HOEK, en ook my self,
verjaaren.

Waar sagh men ooit een knecht dus met syn
meester paaren!

Wat vriendelyker ster verscheen toch op deese
uir?

Geen Mars, geen (a) Chronius; maar Venus
of Merkuir,

* 4

Of

(a) *Chronius*, Anders Saturnus; even als Mars een treuri-
ge en ongelukkige geboorte sterre; daar, in het tegendeel de
sterren van Venus en Mercurius geluk en vreugde mededee-
len.

O P D R A G H T.

Of beide ; op wiens verfoek de (b) Spinsters
aangedreven,

Al fingende de draad begonnen van ons le-
ven.

Terwyl fy Atropos van beider levens draad,
Uit Jovis hooge laft, voorschreeven haare maat.

Heer CHRISTIAAN, ik kan myn blydschap
niet betoomen,

Myn boefem is te vol ; ik voelfe al overftroo-
men ;

Wat fegh ik heden op het feest van uw Ge-
boort?

Het lof van OUDER HOEK is meer als eens
gehoord,

En meer als eens heb ik dat heerlyk buiten le-
ven,

Te Loenen aan de Vecht, ten hemel opge-
heven.

Als ik Heer CHRISTIAAN en Heer ANTO-
NI vond

My tegenkoomende , in een lieven avond-
ftond,

Ontrent de Waterkom, en by de fpartelvif-
fen ;

By wien ik Amfteldam kan fonder hertfeer
miffen :

Ja,

(b) Spinsters, Daar fyn 3 Susteren, de Spinsters, fegt men, over het menfkyk leven ; Klotho woeld de ftoffe om de spinrokken, Lachefis is aan het fpiinnen, en Atropos komt, met de knipschaar, de draad afkorten.

O P D R A G H T.

Ja, meer als eens deede ik u, door de Linde-
laan,

Met uw (c) Brood-draager, naar den graagen
Kerper gaan.

'K bekroonde, ook meer als eens, uw Jaargety
met wenffen,

En stelde uw Buitenrust voor 't woelen veeler
menffen,

Die, nooit vernoegd, aan geen uitspanning lee-
nen 't oor,

Maar, als (d) Ixion, fyn geklonken aan 't kan-
toor.

Wel aan! 'k min de Oudheid soo der Grie-
ken als van Romanen;

Daar plag, op 't jaargety, geen leêge hand te
koomen;

Daar moest men offren; daar quam neef en boe-
semvrind

Met giften kampen; elk focht meest te fyn be-
mind.

Myn Heer! Verjaargenoot! Mecenas! gun my
heden,

In 't overoude spoor, van dit gebruik te tre-
den,

Staa toe dat ik u dan verjaar, op OUDER
HOEK,

* 5

Met

(c) *Brood-draager*, Een hond, gewend, een mandje vol witte-
brood naar den vyver te draagen, om de kerpers te spyfen.

(d) *Ixion*, Eene der verweefene zielen in de helle der oude
Dichteren; wegens syn-bedrevene boeve-stukken, aan een al-
tyd omdraayend rad gebonden.

O P D R A G H T.

Met goud? och, soek dit by geen Schryver!
met een Boek;

Een Boek vol Oudheên, dat ik, met uw wel-
behaagen,

Op onse jaardagh, u eerbiedigh op kom draa-
gen.

'T raakt Holland en het Sticht: haar Huysen,
Sloten, Steên,

Met Frieslands ruime naam bepaald in 't alge-
meen.

Trek toch geen hand te rugh; wil deese gift
niet laaken;

'K hoop, myn SCHATKAMER sal u leeren en
vermaaken:

Het schrift vermaaken; met gevallen van ons
land,

En 't printwerk leeren, dat'er niets blyft in
sijn stand.

Lud. Smids. M. D.

DUM TERIMUR, SPLENDEMUS.

VOOR-

VOORBERICHT.

O WREEDE NOOD-DWANG, MET GEEN RE-
DEN TE VERSETTEN,
VERMOEYME TOCH NIET MEER; SET EENS
MYN PEN EEN PERK!
WAAROM MYN SCHRYFLUST, LANG VER-
STOMPT, OP NIEUWS TE WETTEN?
VOLDEEDE IK ROME EN EIST NU NEER-
LAND ANDER WERK?
WEL AAN; WY WILLEN GRAAGH ONS AAN
HAAR ROEM VERSLAAVEN,
DE KEISERS PAARENDE METHAAR ROEM-
RUCHE GRAVEN.

Aar fal, daar moet dan iets weder
geschreven worden; want dat is, ge-
lyk het blykt, in my en veel andere,
een noodlottige dwaasheid, ja een
onafkeerlyke raserny en dulligheid.
Hoe? is dat hard in uw ooren, soo
luister naar onsen *Westerbaan*, spree-
kende op deese manier, in syn deftigh *Lof der Sot-*
heid:

*Sy syn van 't eigen deegh, die boeken uit doen gaan,
Om dat sy naar een Naam, die nooit en sterve, staan;
En meenen dat te syn de wegh naar 't eeuwigh leven.
Aan alle deesen heb ik vry al veel gegeven,
Maar allermeeft aan die, die, vol van 't malle vier,
Met enkle beufelen besmèeren het papier:
Want die geleerdelyk iet schryven wil of maaken,
Dat maar aan weinige Geleerde mooge smaaken,
Waar over by het oogh van niemanden en vrees;
Het sy dat Perlius of Lelius het lees,*

V O O R B E R I C H T.

*Sou 'k eer beklagens waard als voor gelukkig achten,
 Om dat hy altyd heeft een kruis in syn gedachten:
 Want deese hebben staagh de pen en hand gereed.
 Hier diend wat af te syn, en daar wat aangesmeed,
 Dit moet wat syn versted, en dat heel weghgenoomen;
 Dit diend hier wel van daan, daar sou het beeter koomen:
 En als 't nu honderd maal de vrienden is vertoond,
 En als men 't thien jaar lang heeft van de Pers verschoond,
 Soo vinden sy haar self noch niet voldaan naar wenssen.
 Dus staad een ydel loon (de lof van weinigh menssen,)
 Hen dapper dier. Hierom is soo gewaakt, gebraakt,
 En soo veel slaaps gemist (die meest den mens vermaakt)
 Hierom ontsiense 'er niet te sitten klappertanden,
 En lyden ongemak aan voeten en aan handen;
 Dit kost haar soo veel tyd en soo veel kruis en sweet,
 Soo veele quellingen en allerhande leet,
 Verlies van schoonheid en van haar gesonde leeven;
 Hier aan soo hebben sy haar leep en blind geschreeven;
 Dit heeft hen arm gemaakt, van alle lust gespeend,
 In nier en blaas verwekt een pynelyk gesteent;
 Dit heeft hen ouderdom, lang voor den tyd, gegeeven,
 En, aan een vroege dood, doen wisselen hun leeven:
 Voegh hier noch verder by, 't geen ik niet seggen kan.*

Dit wegens de nimmer fatte schryffst.

Maar ontrent de stoffe? ik heb het reeds gesegt; welk anders als **NEERLANDS OUDHEDEN**; aangesien die van *Rome* en *Griekenland* in myne **OVIDIUS, KEISERS en KEISERINNEN, GALLERY, &c.** volkoomen haar beurten hebben gehad.

Maar wederom, de stoffe sal die weesen, of algemeen, of bysonder? als by voorbeeld,

Van de **VOLKEREN?**

Neen; dat is ons genoegsaam geopenbaard en opgegeven, door *Klaverius*, in syn *Vetus Germania*; door

Kirch-

V O O R - B E R I C H T .

Kirchmayer , over *Tacitus* , de *Germanorum Moribus* ; door *Schildius de Cauchis* , *Oudenhoeve van de Cimbers* , *Junius* , &c.

Van haare **S E D E N** en **G E W O O N T E N S** ?

Neen ; want wie schreef beter als gemelde *Kirchmayer* ? wie toch beter als *Scedius* ? deese over de *Godsdienst* en de voorige over *Staat* en *Oorlogh*.

Van de **S T E D E N** , **D O R P E N** , **V L E K K E N** en **C A S T E E L E N** ?

Ook niet ; immers wie is hier nauwkeuriger als *Boxhorn* ; onder onse vaderlandse , en wie opmerkender als *Guicciardin* , onder de vreemde en buitenlandse *Aanteekenaars* ? om nu niet te reppen van de *Mengelingen* in het *Stedeboek* van *W. Blaeuw* , en de bysondere *Schryvers* over bysondere *Steden* , *Ampzing* , *Balen* , *Bleiswyk* , *Orlers* , &c.

Of eindlyk van de **R E G E E R D E R S** ?

Maar , geensins ; nademaal wy de *Levens* der *Biskoppen* van *Utrecht* seer uitvoerigh beschreven vinden , by *Beka* en *Heda* ; en wat aangaat de *Graven* van *Holland* ; vol syn we , tot aan de keel , met de *Vertellingen* van *Melis Stoke* , *Veldenaar* , de *Gouwenaar* , *Wachtendorp* , *Scriverius* , *Goudhoeve* , &c.

Wat is 'er dan voor den nieuwsgierigen *Leeser* , sonder eenige walging te verwekken , by u op te diffen ? Altoos niets *Nieuws* , maar alles uit de gemelde *Schryvers* getrokken , en , in de gedaante van een *Dictionarium* , of **W O O R D E N B O E K** , tot een lichaam gebracht : doch eenigfins opgehelderd met eenige nieuwigheden , my van *Lieden* van aansien en kennis (soo door geletterde *Sendbrieven* , als door een uitpluisfende *zamenpraak*) by geset.

In dit *Woordenboek* dan , gelyk gy siet , met den titel van **S C H A T K A M E R** opgepronkt , sal de *Leeser* , volgens de rang van **A. B. C.** kunnen vinden veel oude

V O O R - B E R I C H T .

de *Volkeren*, die *Neerland* hebben aangedaan en daar in genesteld; allerhande *Steden*, echter meest *Hollandse*, nevens haare *Stichtingen*, *Oudheden* en *Wisselvalligheden*; verscheidene *Gewoontens* van *Trouwen*, *Lykplichten*, *Gastmaalen*, *Oorloogen*; alle de *Graven* van *Holland*, ja mede sommige *krygsoversten* van het *Oude Rome*, &c. maar (en die wel het grootste deel van deese *SCHATKAMER* uitmaaken) de oud-adelyke en ridderlyke *Heeren Huysen*, *Sloten* en *Kasteelen*; ten deele noch in haar geheel; maar ook ten deele vervallen, gesleeten, verwoest en uitgeroeid.

Ondertussen heb ik alleen by deese de *Printkonst* willen voegen.

I. Om het Oogh met die *Verbeeldingen* te verlustigen, terwyl het Oor met de *Beschryvingen*, wegens dit Huis of dat Kasteel, word gestreeld.

II. Om gemelde *Heeren Huysen*, soo verre onse krachten kunnen reiken, te vereeuwigen; want indien wy deselve niet in *Print* vertoonden, en op sulc een wyse derselver *Gedachtenis* bewaarden, wat sou de naaneef anders hebben als onnutte droomen, en onnatuurlyke denkbeelden?

Maar, ontrent de *Printverbeeldingen* hebbenwe weder twee saaken waargenoomen.

I. De stand is neerstlyk aangeweesen, het sy ter rechter, het sy ter linkerhand. Immers, by de *Uitgevers* van *Gefichten*, word hier dikwyls mis gegrepen. By voorbeeld; men brengt een Gebouw, met de naald, op het koper, met een poort op de rechterzyde; het afdrukfel vertoond deese poort op de linker syde; dit afdrukfel word weder op een plaat gebracht, en, gelyk men spreekt, *gecopieerd*: soo fullen eindlyk u de veelvoudige copyen misleiden, ontrent den rechten stand. Begeerje dit beweesen te hebben? Siet het *Oude Rome*, en siet meest alle de *Gefichten*

V O O R B E R I C H T.

ten der *Lusthoven* van *Van Kall*, noch onlangs uitgegeven.

II. Is hier meerendeels het jaar gefet, in welken fich deefe of geene stand of wel eer verতোonde, of noch op heden fich doet sien. Want, let eens! *Hadriaan Junius* schreef syn doorgeleerd *Batavie*, ontrent den jaare 1575; maar let, seg ik, eens wat onse *Gefichten*, bysonderlyk van de ruinen, van synre *Beschryvingen* verschillen. By voorbeeld, sie *Velsen*, 18 cap. 524 pag. *Oud-Haarlem*, 17 cap. 425 pag. en *Heemskerk*, 18 cap. 517 pag.

Denk ondertuffen eens, hoe veel onse *Vertooningen*, over anderhalf honderd jaaren, van den tegenwoordigen opstand sullen verschillen. Want sekerlyk gemeide *Heeren Huifen* sullen of door den Tyd (ik heb het noch voor weinige dagen, den 30 May, aan het HUIS TER AA gesien) geheelyk worden wegh gefloopt; of, op syn best, gelyk *BERKENRODE* en *MEERESTEIN*, door de latere besitters geheel vernieuwd.

Maar, wat hebt ge toch, sal iemand vraagen, aan deefe *Afbeeldingen* van onkennelyke ruinen.

Ik seg, het vermaaktme die ruinen te sien; niet enkelyk, maar nevens een erinneringe van *Staat- en Oorlogsgeschiedenissen*, die ontrent deefe Slooten syn geschiet. Want, wat segt *Ovidius*? *Klaagbrieven*, 3 lib. 4 eleg.

Ante oculos errat domus, urbs & forma locorum

Succedunt que suis singula facta locis. Dat is:

Het huis, de stad en de gedaante der plaatsen swerven voor myn oog, en ieder bedryf komt my op haar plaats te binnen.

Het is ondertuffen wel waar, dat ons de nydige Tyd veel afgestormde *Huifen*, *Slooten* en *Kasteelen* doet sien in haare puinhoopen, van welke gebouwen wy syn geheelyk sonder bescheid. Doch dat is ook waar, dat wy *Hollanders* meer Slooten met haar *Historien* kunnen opschikken, als die van *Braband*; alwaar noch seer veele (siet de uitgegevene *Konstplaat-*
ten)

V O O R - B E R I C H T .

ten) met haar rompen overeind staan, die niets *Historisch* ontrent haar hebben.

Voeg hier by, dat deese *Afbeeldingen* my een indruk geven van verganglykheid; konnende self tot *Emblemas* of Sinnebeelden gebruikt worden, met deese of wel diergelyke Byschriften: *En alta muri decora congesti jacent*, of

Quid non longa dies, quid non consumitis, anni? of *Miremur periiisse homines? monumenta fatiscunt.*

Mors etiam saxis nominibusque venit.

Eer ik aftrede, van de *Gefichten* tot het *Geschrift*, moet ik den Leefer onderrechten, dat de meeste *Huizen* en *Kasteelen* syn van *Roeland Rochman*, ontrent het jaar 1646, uitgeteekend; welke in het koper te brengen my is vergund (gelyk ik ook weder beneden, 206 bl. betuige) van den Heer, **CHRISTIAAN VAN HOEK**, besitter van deese uitmuntende *Teeken-schat*.

Tot soo verre van de *Konstplaatzen*; koome nu tot myn geschrevene *Aanmerkingen*.

Voor eerst sy dit myn grondslagh, dat de *Aloudheden* van ons *Nederland* tweefins moeten worden aange-merkt, ten opzicht haarer *Beschryveren*.

Immers syn die of *Romeinse*, of *Inlandse*: de *Romeinen* waaren onse doodvyanden; welke deswegen juist niet al te getrouwlyk de waarheid aanhangende, veele voordeelen van de onse op hen hebben ver sweegen, en hunne nederlagen achter gehouden.

Soo spreken *Beda* en *Grotius*, nevens *Pars* en *Pikart*.

En, wat de *Inlandse* aangaat; de onse syn seer laat tot de *Letteroefening* geraakt; sich alleenlyk met de leger-*togten* bemoeyende, en de gedachtenis hunner oorlogs-bedryven de *Priesteren*, die deselve in liederen en lofsangen begreepen, (sie beneden, 269 bl.) beveelende.

Dit,

V O O R - B E R I C H T .

Dit, weder, behalven *Pars* en *Pikard*, met de woorden van *Gabbema*, in de voorrede van het leven van *S. Wilebrord*.

Immers moeten de *Neerlanders* bekennen dat sy de alleroudste *Gedenkschriften*, de monikken van *E G M O N D* (sie weder beneden, 77 bl.) alleenlyk syn verschuldigd.

De *styl* is naar de tyd; want terwyl deese *Schatkamer* uit enkele *Invallende Gedachten* bestaat, soo sal de Leefser ook gemaklyk kunnen achterhaalen, waar my de *Schryf-lust* of traager en somberder, of rasser en vrolyker heeft aangenoopt. En op diergelyke wyse meen ik mede myn veranderende taal en ongelyke *spelling* vry te spreken.

Vorders heb ik, in het aanhaalen der *Schryveren*, seldom haare *text* of eigen woorden gebruikt. Dit is het kunsje van die groote boeken willen uitleveren; gelyk *Van Leeuwen*, die somwylen geheele *paginaas* of bladsyden uitschryft, en tussen syn eigen woorden inlanst: of als *Gabbema*, die, van een en deselve saak, 3 of 4 *texten* van verscheide schryveren malkanderen laat volgen. Neen! dit is van myn smaak ganslyk niet. By voorbeeld, ik verhaal, met de woorden zelfs van *Veldenaar*, het vermoorden van graaf *Floris de V*; waar toe sal ik daar nevens voegen de woorden van het *Goudsse Chronykje*, van *Goudhoeve* of van *Scriverius*? Doch ieder syn finlykheid; men magh myn wysé van doen of goed keuren of berispen, ik heb, in alle myn *Werkjes* getoond, dat ik de korthed bemin, en geen wateremmer aanhaal, daar ik slechts een vingerhoetje behoefte gebruiken.

Maar ondertussen vraagt gy, welke *Schryveren* ik al heb gebruikt? en waarom u by dit werk, van deselve niet een *Lyft* is overgegeven? hoe? die sal ik hier haast kunnen opnoemen, en met groote letteren u voor oogen stellen: **ALTING, MATHEUS, SCRIV-**

V O O R - B E R I C H T .

VERIUS, GOUDHOEVEN, VAN LEEUWEN, ALKEMADE. Deefe syn de voornaamfte meesters, van wiens onderrechting geduirigh ik my heb bediend.

Ontrent de *topographie* of plaatsbeschryvinge heb ik wat nieuws. Aangesien, by de *Neerlandfse* tydschryveren de Naamen van verscheidene *Burgen* en *Heeren Huiften*, ook wel de Stichter en der selve, mitsgaders de juiste tyd haarer grondlegginge my wel ontmoeten, maar nergens vind ik haare *topographie* of gestaltbeschryvinge.

Een faak, daar wy soo wel aan vast syn als de *Grieken* en *Romeinen*; welke meerendeels hunne *Tempelen*, *Schouburgen* en *Renkringen* op de *Gedenkpenningen* deden aanschouwen, schoon sy niet veel in schrift van den opstal naalieten.

De *Chronologie* of Tydreekening sal hier eenigfins om verschooning smeeken; want terwyl ik verschillende *Schryvers* moet volgen, is de nettigheid my ondoenlyk geweest; voornaamlyk in de Bladwyfer, dat ik in de gedaante van een *Jaar-register*, u meededeel; beginnende met het jaar 500, en sluitende by dat van 1600. En waarom niet verder? om dat ons die eeuw een overvloed van welgeschikte *Jaar-registers* uitleverd.

Maar nu het loon van deesen arbeid; van soo veel *Tydschryvers* op te slaan, en derselver hoofdstukken en bladfyden naa te sien en aan te teekenen? VENIAM PRO LAUDE; Voor lof, verlof; volgens onderschryving van onsen soetvloeyende *Heemskerk*; aangesien het slechts is een pover kleedtje om het *Printwerk*, van alderhande lappen aan een gehecht.

Voor Nyd en Afgunst heb ik niets te vreesen, als synde zedert myn allereerste schryven dit geselschap wel gewent. Getuigen sulks niet de Byschriften? VULNERE PULCRIOR; *schooner doer haar wond*:
en

V O O R - B E R I C H T .

en, **DUM TERIMUR, SPLENDEMUS**; wy *glinsteren* terwyl wy *slyten*; nevens de verbeeldfelen van gepi-keerd leer of de 3 Hoefyfers van myn Stam, welk Wa-penschildtje ontrent myn *Werkjes* fomwylen is gebruikt. Ook is dit alle foo mindere als meerdere *Letterkundige* opgelegd; nademaal te willen fchryven en niet benyd te willen fyn, is foo veel als te wenschen in de fonte gaan en geen fchaduwe van fich te werpen.

Maar laatenwe dit *Voorbericht* met den Afgunft beslui-ten , en den goeden Leefer , aan de deur van deefen **SCHATKAMER** , in fyn ongeduld te gemoet koo-men, verwachtende van hem, in het weder uitgaan, te hooren, dat hy fyn ledige uiren , aan deefe *Verhande-lingen* met genoegen heeft verspild; terwyl ik den wegh-gaanden aanspreek, met de volgende regelen van den vroomen *Kats* (wiens heilsaame *Schriften* ongetwyfeld langer ons fullen byblyven , als van die geene , die, in'er onkunde, aan fyn gebeentens durven knabbelen) my in de mond gegeven:

Hier is wat plomps; hier is wat fcherps!

Hier is wat lafs; hier is wat ferps!

Hier is wat kroms; hier is wat rechts!

Hier is wat goeds; hier is wat slechts!

Hier is wat van de middelmaat:

Weet, dat het foo met Boeken gaat!

Aan den Heere

LUDOLF SMIDS. M. D.

Uitgevende zyne Nederlandze Oudheden.

’s LAnds Oudheids-keten, SMIDS, gefmeed door uw verftand,
En, vol fieraden, aan het keurig oog verfcheenen,
Braveerd, in zyn waardy, een Vorftelyk karkand,
Volkonftig uitgewrocht, van goud en edle fteenen.

Gebouwen, als gy toond, vergaan in puin en ftof;
Maar nooit fal uwe Naam, verliezen haaren lof.

Aan den felven,

My vereerd hebbende zyne afbeeldinge, door P. Schenk, in
fwarte konft gebragt.

Ik heb, geleerde man, uw beeltenis ontfangen,
En ben, voor dat gefchenk, u dankbaar op het meeft
Myn oog blyft onverzaad aan ’t braave konft-ftuk hangen,
Gelyk myn ziel aan ’t fchoon van uw verheeye geest.

’t Is wel getroffen; maar, had ik het moogen cieren,
Uw hand droeg Febus luit, uw hoofd zyn lauwerieren.

JAN DE REGT.

L U D.

LUDOLPH SMID'S
 SCHATKAMER
 DER
 NEERLANDSE
 OUDHEDEN.

A.

A A; een seer oude Naam van verscheidene rievier-
 tjes en waterbeeken, in Friesland, Westfalen, en self buiten dee-
 se landschappen, in Braband, Flaendere en elders. *J. Pikardt*, *Drentsch Oudheden*, 16. H. 80. bl. het selve ook seg-
 gende van de E en I. *J. Huyninga*, in de beschryving van
Groningen, geplaatst in het Stedeboek van *W. Blaauw. Mens.*
Alting, Descript. Frisæ, 1 pag. *Jakob van Royen*, over de *Neer-*
landse Oudheden van Richart Verstege, 5. H. 159. bl. Sie me-
 de myn *Poësy*, in haar *Aanteekeningen*, 6. bl. Alwaarom,
 indien ik by de *Latynse Schoolgeleerden* my soo verre mogt
 uitlaaten, ik gaaren sou seggen, dat Hadria, Albula, Vistula,
 Mofa, Mofella, Garumna, Sala, Arola, en andere rievieren
 van Naam, sulc een terminatie of uitgang deswegen
 hebben bekoomen.

Maar, fiet hier eenige van dusdanige benaaminge.

Aa; in het Sticht van Utrecht, by het Huis ter Aa, ontrent de Nieuwersluis.

Oude en Wyde Aa; by Leiden.

Havelter Aa; ontrent Beilen en Meppel.

Vrieffe Aa; ontrent Almeloo, tussen Wyrden en het Blanke Meer.

Aa; ontrent Borken, in Westfalen, in den Yffel loopende.

Aa; by Boekholt.

Aa; tussen Benthem en Burgsteinfurt.

Aa; van Aahuis loopende naar Goor.

Aa; tegen over Emsbuiren, loopende in den Eems.

A

Aa;

Aa; door Munster, mede loopende in den Eems.

Aa; by Steenwyk.

Olde Aa; by Blokzyl.

Olde of Pekel-Aa; boven Blyham.

Moffel-Aa; by Wedde, vallende in de Ruiten-Aa.

Ruiten-Aa; by de Bourtange, in den Dollaart lopende.

Aa; door Groningen lopende, tot aan Aadorp.

Aa; lopende uit de Peele, door Helmond, naar 's Hertogenbosch.

Aa; by Turnhout.

Aa; by Grevelinge.

Aa; lopende door St. Omer, &c.

Voorts sult gy alle deese beekjes en rievierpjes vinden in de XVII. *Provincien van Nicolaas Visscher*; wiens nette en keurige *Landkaarten* die van onse dagelyksche voddevaars en nakrabbelaars ten eenemaal verbluffen.

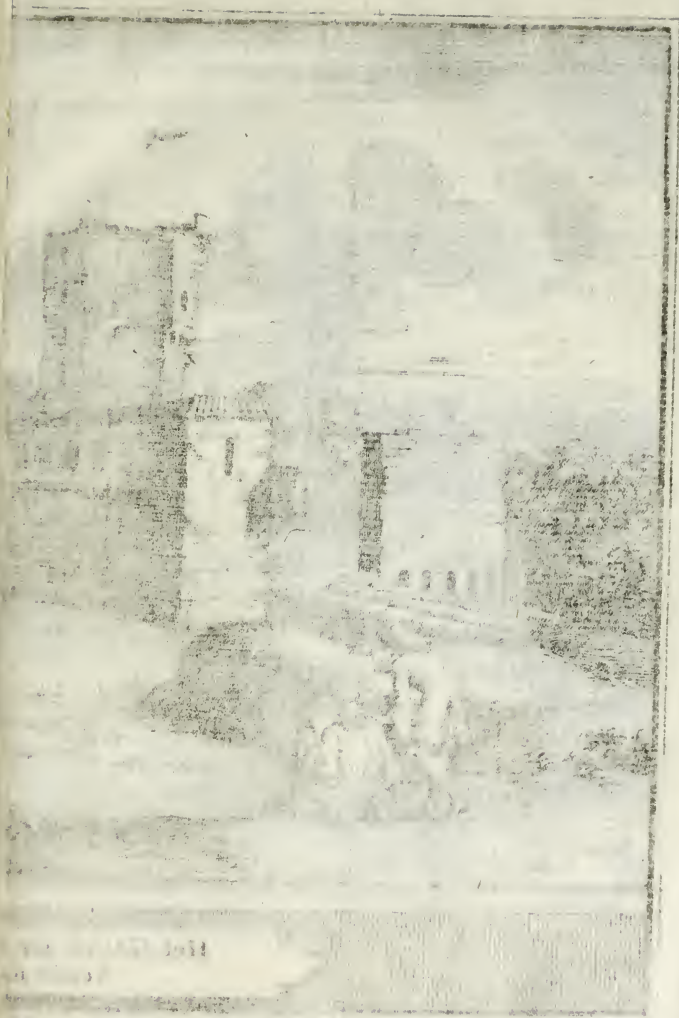
*Soo tart het schitt'rend goud de mindere metaalen,
En brand hen de oogen uit, die op haar luister smaalen.*

HUIS TER AA; staande tussen Nieuwersfluis en Breukelen. A. 1704, den 20 van April, het eens aandachtelyk willende opneemen, vertoonde sich my een ontoeganglyk plein, hebbende noch ter rechterhand haar ringmuir; en van vooren, aan de flinker syde, een stuk muirs, op de helft: maar aan de flinkerhand, op sy, was gemelde ringmuir by naar geheelyk om ver gevallen.

Op het einde, naar Breukelen of naar de flinkerhand, was een noch overend staande helft of doorsnede van een achtkantigen Tooren, aan de syde naar het plein, met ses doorgaande vensteren: synde, van binnen, beneden aan de grond, noch eenige uithoeken van een laag gewelf.

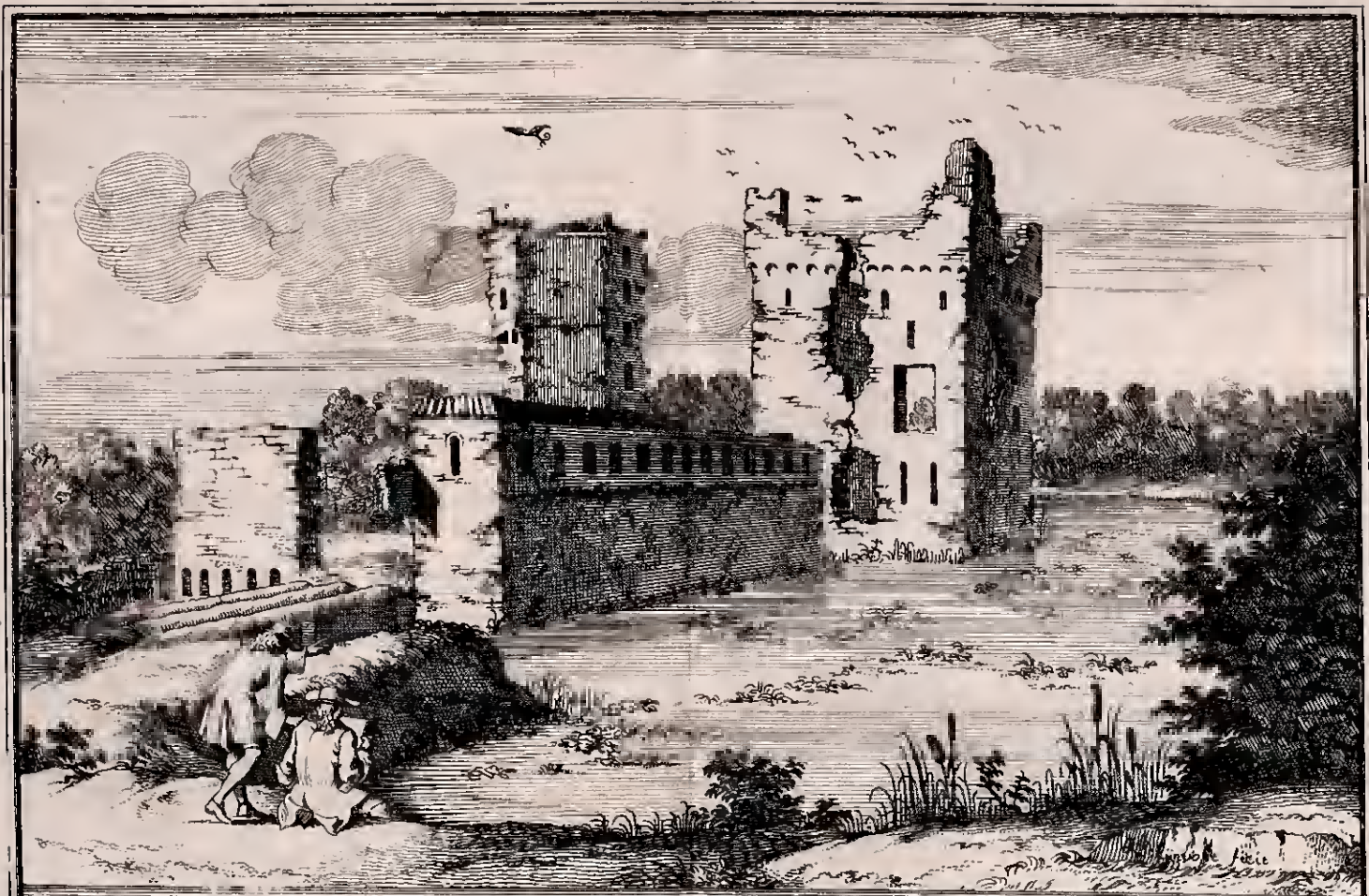
Vorders is van deesen Tooren, met een gracht, heden volruigte, gescheiden een vierkante Burg; van vooren opgescheurd, doch aan de and're drie syden geheel en toegesloten. Bysonderheden van mindere opmerkenheit sal ik niet aanhaalen, maar liever, soo als ik het gesien heb, in Print u doen aanschouwen.

Ondertussen is het van *Roeland Rockman* (in de jaaren, 1646, 1647, &c. teekenende) volkomener, met twee gevelds afgebeeld. En daarom is ook de ruïne, wel eer door *J. Goeree* uitgeteekend, by *Van Royen* te sien, (*Neerlands Oudb.* 159 bl.) ruymmer en uitgestrekter. Wat

1911
1911

Het HUIS ter AA. by BREUKELEN;
ziende naar de Vecht.

Wat nu de stichter van dit Huys aangaat ; deese was Heer Walter of Wouther , welke ontrent A. 1159. leefde. Dit is alles , wat wy ontrent de gevallen van haar kunnen weeten. Alleenlyk kan ik u seggen , dat het selve A. 1672, van de moedwillige Franschen , als toen in het Sticht van Utrecht nestelende , is vernield en in brand gestooken.

Eindlyk meen ik de eigenaaren der Kasteelen en Heerenhuysen (deese ruïne behoord aan den Heer van Bonenge, een Gentenaar) nergens veel aan te wyfen ; nademaal dagelyks, by versterf , hier in verandering komt voor te vallen.

Sie mede, dit Huis gedenkende, *Martin. Schook, Belg. Fœderat. 14. Lib. 11. cap.*

OU D- A A ; boven Breukelen aan de Vecht, by het Sandpad ; rondsom in het water ; van vooren aan een hangend Torentje, tuffen twee gevels, kennelyk.

Bovengenoemde *Rochman* teekende het van achteren , ontrent de Brug en ingang van het Heeren Huis.

Ik besag het selve , van onder en boven , van binnen en van buiten, A. 1707, en weder A. 1708, in de maand April ; alswanneer ik hoorde, dat het nu was een Huirplaats, eigen aan gemelde Heer van Bonenge , wegens syn vrouw ; de suster van de drie Heeren van Oud-AA ; van welke de laatste was , Heer Jacob van der Burgh.

AAGHTENDYK ; of S. Aaghten-wegh , van graaf Floris de V. gelegd, om het zeewater , by tyde van onweder uit te keeren. *Hendrik Soeteboom, Vroonen, in XII. 144. bl.* Loopt, buiten de Beverwyk, langs het Monnikke veld, verby het landhuis Adrichem. Ik segge, het is de dyk, in het algemeen, Waterland insluitende en tot aan de Helder sich uitbreidende. *Deselve Soeteboom, Saanland. Arkad. in XII. 77. bl.*

AAGHTENKIRCH, anders gesegt de Beverwyk ; naar S. Agatha, op haren dag (den 5 Februari) alhier gevierd, en van de vrome pelgrims besocht. *Parival, Vermaak van Holland 170. bl. Wil. Procurator, Chron. op A. 1204, by Ant. Matheus, Analector. 4. Tom. 67. pag. Mens. Alting. Frisia, 4. pag.*

Deese S. Agatha stierf maagd en martelaresse onder den keiser Decius, binnen Katana, een stad in Sicilie. *Baronius, Chron. op A. 254.* Doch van dezen heilig is niet meer in weesen als beï de prammen, welke binnen genoemde Ka-

tana forgvuldig worden bewaard en kerk-plechtelyk geëerd. *George Leti, in het Leven des Hertogs van Ossuna, 2 Tom. 82. pag. by Ant. Mathëus, in de Kerk-Fundatien tot Utrecht, 372. pag.*

Die van de stad Beverwyk meer wil weten, leese *Boxborn. Toneel der Steden, 345. bl.* die in een brief van Heer Willem, biscop van Utrecht geschreven, A. 1063, u doet sien de naam van *Agatenkirch*; terwyl sy de Naamreden van Beverwyk, wegens de *beevaardden* der vreemdelingen naar S. Agatha, kont vinden, en by *gemelden Boxborn*, en by *Soeteboom, Saanl. Arkad. 2. B. 78. bl.* doch ook, wegens de naam van *Aaghtenkirch*, aantrekkende *Heda, in Wilb. 133. pag.*

AARDRYK; bewysende dat Holland, of Batavie, of Friesland (hoe het u ook lust te noemen) alle veranderingen en gestalt verwisselingen heeft uitgestaan; en van gelijken dat, in deesen landstreek, allerhande Volkeren, en voornaamlyk de krygsfuchtige Romeinen, hebben gehuisvest.

Te weeten, met nu en dan opgegravene of andersins ontdekte.

1. Boomen; eike of andere: niet alleen haare wortelen, maar ook haare schachten, stammen en takken. *Beneden, in B.*

2. Der selver vruchten; nooten, &c. *Junius, Batav. 32. pag. Stalpart, Aanmerking. 359. bl. Mart. Schook, in de verhand. van de Turf, en Pikardt, in de Chron. van Kovorden, by my, in de Aanmerkingen, onder die van Dr. St. Blankart gemengd, 6 Hondert. 86 Aanmerking. en 8 Hondert. 3. Aanmerking.*

3. Schelpen. *Sim. Schynvoet, in de Aanteek. over den Amboinssen Rariteitkamer, 317. bl. doch ook beneden, in S.*

4. Tand en hoornen en andere lichaams-deelen van hier niet bekende dieren. *Pikardt, Drenth. 41. en 298. bl.*

5. Groote steenen en sware keyen. *Beneden in S.*

6. Veen; onder weggegravene duynen. *Oudenbove, Haarlem, 111. bl.*

7. Steene vloer van eenige oude timmeragie; onder de binnen duynen, *Deselve, Haarlem, 112. bl.*

8. Lykbusen en potten, vol asse en beenderen van gestorvene en naar 's landswyse verbrande menssen. *Pikard, Drenth. 45 bl. &c. Beneden, in S.*

9. Lam-

THE BOARD OF DIRECTORS
OF THE
CITY OF
NEW YORK
HAS
APPOINTED
AS
CITY CLERK
JOHN
J. [unclear]

Het SLOT van ABKOUDE;
fiende naar het Dorp.

1871
1872
1873
1874

9. Lampen ; beschreven marmersteen of tichelwerk ; allerhande potjes ; allerhande yfer- en koperwerk ; allerhande glas, &c. *Beneden, in R.*

10. Eindelyk , goude , silvere en kopere Munten en Gedenk-penningen der Romeinen ; ja somwylen vreemde Landsluiden. *Weder, beneden, in R.*

't Huys Heer-AARTSBERGEN , in Suyd-Holland ; onder Bergambacht in 't Hoefland, tuffen Ammers en Lekkerkerk , ontrent de Lek. Heden vernieuwd en verbeterd, door Heer Alexander, van den Capelle, &c. volgens *Oudenbove, Suyd-Holland 376 en 411. bl.*

SLOT TE ABKOUDE. Abbekowde, of, volgens oude Brieven , Abekewalda &c. tuffen de dorpen, Abkoude en Baambrugge.

A. 1705, den 29. van Augustus, bevond ik het selve te staan op een moerassige grond ; naar de syde van Baambrugge hebbende twee rónde Torens , met een gescheurd muirwerk aan een gebonden. In tegendeel , naar de syde van Abkoude , sag ik een vierkante Toren , nevens eenige overgeblevene brokken van een tweede vierkante, in het midden van omvergevallen muiragien. Vorder belette my de ontoeganglykheid tot den binnensten omtrek over te stappen.

Is meermaalen afgebeeld ; als door *gemelden Rochman, &c.* self door *Nicolaas Visscher* , A. 1617 , in het klein uitgeven ; op welken wyse wy u ook dit Slot alhier doen sien.

Was al in weesen , A. 1268 ; aangesien het , in dat jaar, den Biscop toehoorende en nu slechts een leen van Heer Gysbrecht van Abkoude , door Heer Gysbrecht van Amstel, het beleg van Vreeland hebbende opgebrooken , is verbrand en verwoest. *Goudhoeve, 327. bl. Scotanus, Friessche Geschied. 143. en 171. bl.*

A. 1328 , is het door Sweer , of Heer Assuerus van Suylen , hertimmerd. *Jean Petit, Histor. de Hollande , 1. Tom. 71. bl.*

A. 1345 , is het weder belegerd en ingenoomen , door biscop Jan van Arkel ; om dat gemelde Sweer hulptroupen graaf Willem had toegesonden. *Goudhoeve, 380. bl.*

A. 1448 , wierd Jakob van Gaasbeek , Heere van Abkoude , binnen Uitrecht , gevangen van biscop Rudolf, hem dwingende het Slot af te staan ; alleen het vrucht-

gebruik overlaatende. *Heda, in Rudolph, de 51 Bisk. 287. pag. Ant. Mathens, de Jure Glad. 24. cap. 400. pag. Meurs, XVII Provinc. in Wyk te Duerstede, 370. bl. Bokkenberg. Pontif. Ultraject. 41. pag.*

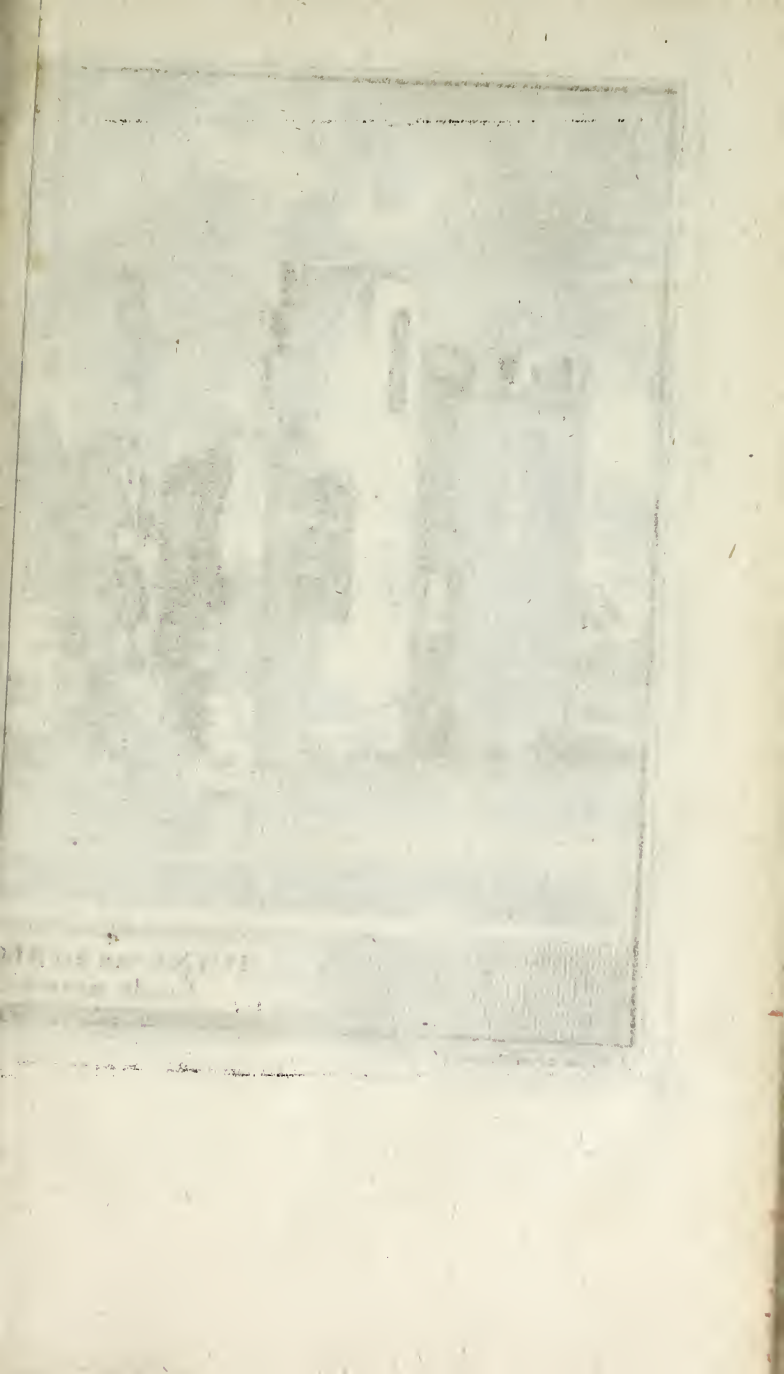
Van dit slot gewaagen verder *Vossius, Hist. 173. pag. Junius, Batav. 559. pag. Kemp, Gorkom, 70. bl. Slichtenborst, Gelder. Geschied. 55. bl. A. Math. in Not. ad Gerard. Noviomag Analector. 1. Tom. 302. pag. Mart. Schook, Fæder. Belg. 14. lib. 11. cap. Scriverius, in Graaf Floris de V. 235. bl. Jacob van Royen, over Verstegen, nevens een Konstplaatje, 160 bl.*

A. 1527, quamen eenige Stichtsse stroopers, de Gelderffe toegedaan, naar dit Slot, waar op de biscop, weinig te voeren eenig volk had doen leggen. Het wapengerucht brocht de boeren in 't geweer. Dit dede dese struikrovers sich aan de besettingen liever overgeven, als in der boeren ongenade te vervallen.

A. 1672, in den voorigen Franssen oorlog, liet de Prins van Oranje hier, onder Graaf Maurits, post vatten; als wanneer 500 Fransse met trekschuiten, den 7. November tot Abkoude quamen. De boeren vloden veldewaarts. De vyand stak het dorp in brand, op verscheidene plaatsen, en hy sou het geheelyk in koolen hebben gelegd, hadden de boeren uit Weefop, nevens eenige soldaten, het niet belet. Maar sy quamen, voor den tweedenmaal, den 30. November, om het behoudene deel van het dorp in assen te leggen. Wat geschiet 'er? die van dit Slot daar op uitvallende, hebben, den vyand te rugge dryvende, deze moetwilligheid belet. Dit uit *de Aanteekeningen van myn naauwkeurigen Lettergenoot en oude Taalkenner, Kornelis Kooten van Bloemswaart.*

Ondertussen vervalt heden dit Slot dagelyks; soo door versuim en de alvernielende tyd, als door de stormwinden van den 8. van December, A. 1703. omver geworpen. Ja, soo ik heb gehoord, begon men al de steenen weg te sleepen, om de zeedyken daar mede te onderschragen; het geene echter, uit order van hooger hand, is naagelaaten.

ABSPOEL; ook in de Teekeningen van *Rockman* te vinden, is, soo veel ik naaspeure, A. 1458, onder Oestgeest, getimmerd, aan het Warmonder Hek. wel eer van den abt van Egmond, Willem van Mathenes, gebouwd. *de Saanl. Arkad. 6. bl. A. 1574, ontrent het beleg van Leiden,*

RUINE van het SLOT te ABKOUDE,
fiende naar BAAMBRUGGE.

J. Schynvoet ad Vivum del. et fec.

is het door de woede des oorloghs , met het vuir verwoest ; doch daar naa weder opgebouwd , by den Heer Foy van Broukhoven , schout van Leiden , en baljuw van Rhymland , A. 1610. overleden. *Goudhoeve* , *Byvoegf.* 81. *bl.* *Sim. van Leeuwen* , *Inleid. van Rhyndl.* 35. *bl.*

ADA ; van sommige overgeflagen en onder de Graven niet gefield. *Joach. Ondaan* gewaagd van haar aldus , in fyne krachtige en finryke *Byschriften*.

*Vrouw Ada , die de fon van haare lente dagen
So droef sag ondergaan , viel 't leet te fwaar om dragen ;
Dien erf en land ontfejt , aan Teffels dorre strand ,
Te vroege dood den oom inruimde erf en land.
O moeder , uwe moed , verlekkerd op regeeren ,
Sag , laas , te weinig om naar gunft van volk en Heeren ;
Met reden draagtge uw deel ; daar foo veel ongevals
Den graaf van Loon te plots stort over fynen bals.*

Sy was de dochter van graaf Diederik de VII en Alyt van Kleef ; met recht , in 's Lands Jaar-regifters , de ongelukige gravin geheeten. Sy had geen vrede in haare dagen. Sy was getrouwd aan Lodewyk , de graaf van Loon tegens de wille en raad der ridders en ftaten deefes lands , doch met des moeders , (een argliftig wyfs) goedvinden , 17 jaaren oud. Noch meer ; de bruiloft wierd gehouden , daar noch de geflorvene vader niet was uitgedragen. Hier uit rees een eedgeftan tegen haar , en voor prins Willem , 's vaders broeder. Na eenige wiffelvalligheden wierd fy , op den Leidffen Burg gevlucht , door Egmond met fyn Kennemers belegerd , en met een hongersnood tot den overgaaf gedwongen. Maar eindlyk heeft men haar op het eiland Tefsel gebannen , alwaar de mismoeidigheid haar dood verhaafte , binnen 't jaar van 's vaders overlyden , A. 1204. maakende haar afsterven plaats , in het graaffchap , voor haar oom , Willem de I. de graaf van Ooft-Friesland.

Sy ftaat , feer konftelyk afgebeeld onder de grooté tronien der Graven van *Petr. Scriverius* , maar , wel met meerder waarheid , onder geheele ftandbeelden (de Stadhuys-zaal van Haarlem ontleend) uitgegeven door den grooten kenner onfer Oudheden , na gemelde *Scriverius* , den Rotterdammfchen *Korn. van Alkemade* ; en eindlyk , met een vriendlyke fchryftrant , by *Heemskerk* , *Batav. Arkad.* 188. *bl.*

Sie meerder van deese gravin , reedsgemelde *Scriverius* , *Heemskerk en Alkemade* , de *Goudsse Chronyk* , *Veldenaar* , *Goudhoeve* , *Wachtendorp* , *Soeteboom* , *La Court* , en alle die naderhand van deese brave schryvers sich hebben be- diend.

ADEGEEST ; een aadlyk Stam-Huis aan het oost-einde van Voorfchoten , al lang vervallen en verstorven. Is dan slechts een gemeen boeren huis , by *V. Leeuwen* , *Rhynl. Inleid.* 32. bl.

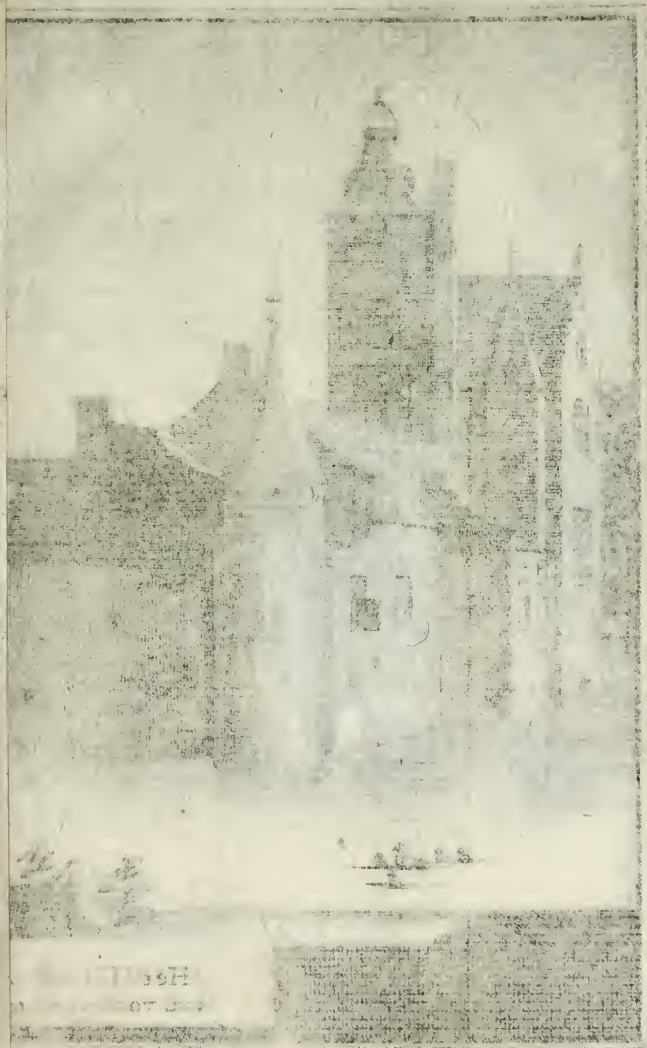
ADRICHEM ; anders Arkum , een Huis , aan den Aaghtendyk buiten Beverwyk , ter zyde van de rywegh ; wel eer op den oever van Swaans-meer , tegenwoordigh drooge landen.

Rochman vertoond het in drie *Teekeningen* ; een huys (ge- lyk ik het sag , den 15 August. A. 1707.) met twee vleu- gelen in het water staande , voor met een muir gesloten en ter linker syde met een kennelyk Toorentje op een uit- stek.

Van dit feer oude slot (heden het Landhuys van den Heer Blocquery) spreekt *Theofried* , den *abt van Epternach* , in syn *Chronyk* , by *Ampzing* , *Haarlems Beschryv.* 23. bl. over een komende met deese woorden van *Heda* , in *bischof Willebrord* , 27. pag. *Carolus quoque ejus (Pipini) filius , Major Domus , avus Caroli Magni , apud Treviros consistens , quarto idus May , integram villam Adrichaim dictam , in Frisus pago Kinkem (Velsen) super fluvium Velisena , ubi mare fluit in parte altera , sitam , regio donavit testamento* . *Karel Martel* , segt *Heda* , de *soone van Hofmeester Pipyn* , te *Trier syn- de* , schonk *Adrichem* , gelegen in *Friesland* , te *Velsen* op de *rieviere Velsen* , &c. te weeten ontrent A. 730.

Was wel eer een fraei Kasteel ; doch wierd , door de Kleene Friesen , ter gronde toe vernield. Op haar ruinen heeft Heer Antoni van der Burg (van dit Kasteel , van 's moe- ders wegen , erfgenaam) een Landhuys gesticht.

Ondertussen syn deeses laatste erfgenaamen geweest de Heeren , Pieter en Freryk Ruysch ; die , naa haar ooms overlyden , benevens Meerestein , dit Adrichem hebben ge- erf. *Junius* , *Batav.* 518. pag. *Soeteboom* , *Saanl. Arkad.* 81. bl. en *S. v. Leeuwen* , *Batav. Illustr.* 827 bl. alwaar u sal ontmoeten , dat de Heeren van Adrichem sprooten uit der Brederoden Stamhuys , te weeten ontrent A. 1086. het geen hy haalde uit *Goudhoeve* , *Byvoegsel* , 79. bl.

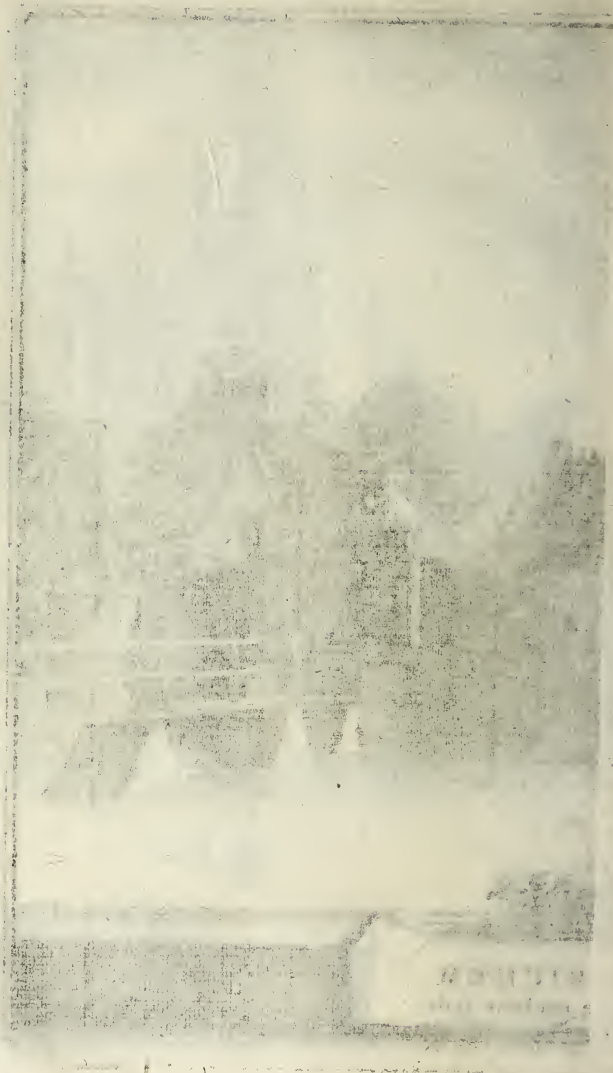
1892

ST. JAMES

Het HUIS ADRICHEM;
van vooren en op de rechter fyde.

AKERSLOOT; een seer oud Hoofd-dorp in Kennemerland, tusschen Limmen en Uitgeest. Heeft een Kerk S. Jakob toegewyd, en had wel eer een sterk Kasteel, nu al lang door hoogen ouderdom vergaan. *Van der Woude, Alkmaar, Beschryving. 128. bl. Soeteboom, Saanl. Arkad. 474. bl.*

Is beroemd wegens een treffen, ontrent Uitgeest en dit dorp voorgevallen, tot der Friesen naadeel; volgens *deselve Arkad. 475. bl.*

Voorts heeftse haare naam van de *akeren*, ja self *akerbossen*, met welke dit dorp omheinigd is geweest, en wiens wortelen, nu en dan, hier worden opgegraven; behalven dat in de schilden, wimpelen en banieren der oud-Heeren van Akersloot drie *akeren* sijn afgebeeld geweest. *Deselve Soeteboom, 478. bl.* verscheidene schildknaapen optellende, die, onder de graven tegen de Kleene Friesen, ontrent A. 900. A. 1157, en A. 1235, hebben gediend. Behalven dat ook die van Akersloot, in het uitrusten der heirkoggen, op 32 riemen stonden. *Noch eens deselve, 441. en 481. bl.* En eindlyk, nevens die van Uitgeest en andere Kennemer dorpen, het met Vrouw Jakoba en haar Hoekssen hielden, in het landverdervend woeden met de Kabeljauwsche. *Weder Soeteboom, uit Goudhoeve, 483. bl.*

ALBRECHT; of Adelbertus, een vermaard Kruisgesant in Kennemerland; nevens Wilebrord, Wigbert, Ewald, en andere, A. 690, uit Engeland, van biscop Egbert afgesonden.: selfs dese naalatende het koningryk van Jork, sijn vaderlyk erfgoed. Vorders Wilebrord naar Rome trekkende, bleef hy in Friesland de Heere Christus verkondigen. Maar Wilebrord, gekeerd synde, sond dese hem met den titel van Artsdiaken naar Kennemerland; alwaar hy is gestorven en tot Egmond (toen geheeten Hallem) begraven; synde hy naderhand in het getal der Heiligen gesteld: wiens vierdag is, naar men my bericht, den 15 Juny. *Broer Jan van Leiden, in de Egmonder Chronyk, door A. Matheus uitgegeven, 1. & 2. cap. Buchelius over Heda, 10. & 30. pag. Saanl. Arkad. 110. & 136. bl.*

Sie desen Heilig, naar de konst en niet naar de waarheit, te famen met S. Olof, S. Egbert, S. Engelmond, S. Jeroen, S. Willebrord en S. Bonifaas, &c. afgebeeld by *Soutman, in Ecclesia, militante in Foederato Belgio; A. 1650. uitgegeven.*

ALBRECHT; graaf van Holland, door bovengenoemden Oudaan, op dese wyfe beschreven:

*Treed, Albrecht, in voogdy uws finneloofen broeders;
Van uwen heuffen aart taigt niemand iets verwoeders
Als Delff, daarse in het puin van muir en poorten treur:
Doch dubbel boete gy 't aan recht en willekeur.
Nu, Landsbeer, boet uw lust, met ryen en hoveeren
Maar pas op 't stuk, men kan een grave-goed verteeren.
Wat segt Vrouw Griet hier toe? te veel in praal verquist
Legt dikmaal in het eind den sleutel op de kist.*

Hy was de broeder van graaf Willem de V., vervolgens ook de foon van keiserin Margriet. Overleed, oud 74 jaaren, A. 1404. *Scrивerius, in de Graven, in VIII 384. bl.*

Hy wierd, als voogd deser landen, aangenoomen; synd Willem syner sinne byster geworden, na dat hy uit Engeland was gekeerd. *Goudhoevel, 393. bl.*

A. 1359. Delf, de Hoekse syde aanklevende, deê groote moedwil, in Albrechts afweesen; verbrandende de Huyfen, Polanen en Binkhorst. Maar, hoe is dit afgeloopen? Albrecht quam voor Delf; Albrecht dwong haar tot den overgaaf; Albrecht sloeg haar in een boete van eenig geld en het sloopen van Toorens en Muiren. *Jan van Leiden, Brederod. 33. H. by Ant. Matheus, Analector. 2. Tom. 328. bl.*

A. 1377. Syn broeder in Henegouw stervende, is hy geworden graaf van Holland, &c.

A. 1392. Wierd Alyt van Poelgeest, syn boelinne, in den Hage by nacht vermoord. Siet beneden in Alyt. Waar op hy de moorders vervolgte, en belegerde op het Kasteel van Altena. Doch de saak is bygelegd en verdragen. *Si Alkemade, en alle die wy, by de Gravinne Ada, hebben of geteld; synde ook syn tronie naar de konst, en syn stanc beeld naar waarheid, by deselve te vinden.*

ALBRECHTS-BERG; of het Huys te Bloemendaal, achter in het duin gelegen, naar de Sand-poort, al wat verre van de Bloemendaler Kerk; ontrent een Rhyntak.

A. 1706. den 29. Augustus, heb ik het weesen besien; bevindende 't selve te syn een samenstel van oud en nieuw: want in de middelste muir bevond ik den ingang gemaakt tot het woonhuis; in de flinkervleugel, van een ongemeene dikte.

THE GREAT HALL, BATHON, FRANCE
Engraved by J. Goussier del. J. Goussier sculp.

Overblyffel van het HUIS ALBRECHTSBERG.
de rechter fide iyt de Boord te sien.

MINNEAPOLIS
1877

een deur om in den bogaard te gaan ; en aan de rechter fyde 't Kapelletje van S. Petronell.

Meergenoemde *Rochman* teekende de ruïn van dit Huis, uit de bogaard op fy ; beter als ik , die het van vooren op de Plaats affchetfte.

De bouwer van Albrechts-Berg was graaf Floris de II, 'anders de Vette gefegt ; overleden , gelyk we beneden ook ful-len aanwyfen, A. 1122. *De Saanl. Arkad. 62. bl.*

A. 1132, Wierd het felve verbrand door des Vetten foon, graaf Floris de Swarte , beoorloogende fyn broeder Diederik. *Ampzing , Haarl. uit de Ongenoemde Klerk , 15. bl.*

Dat nu dit Huis ook S. Alberts-Berg wierd geheeten, bevestigen genoegfaam de *Versgelde Brieven* van graaf Floris de V. der jaaren , 1284 , 1288 , 1291 , 1292 , &c. en wederom van graaf Jan de II. van A. 1313. fynde hier der graven Hof en fchatkamer geweest. En dit hebben de be-wooners van het vertimmerde naderhand willen betuigen, in den Bogaard, naa de muir, op hardsteen, dese woorden stel-lende :

HIC QUONDAM
HOLLANDIÆ
CURIA.

De Saanl. Arkad. weder , 237. bl. Junius , Batav. 47. § 111. pag.

ALFEN, een feer oud dorp , aan den Rhyn, onder Lei-den. Voerd haar naam, mynes oordeels , eerder van een Roomfch krygsoverfte, Alphenus Varus (*Tacitus* fpreekt van deefe 2 *Hift. 29 H. §c.*) als wel van eenen Albinus. *Scri-verius , Oud. Batav. 29. bl. Junius , Batav. 448. pag. Orlers , Leiden , 22. bl. Pars , Catw. 37. bl. De vertaalde Kluve-verius , Rhyns uitgang. 2 B. 30. bl. V. Leeuwen , Leiden. 369. bl. en Oudaan , Room. Mogenh. Inleid. 20. bl.* fpreeken-de van Roomffe Geldmunten, aldaar ontdekt, en in de met-felwerken gevonden. Een ontwyfelbaar bewys (behalven de versengde terwe alhier opgegraven , volgens deselve *Oudaan , 18. bl.*) dat Alfén een Roomfch Kasteel en met eene een *Hortem* (magafyn fou men nu seggen) is geweest ; te meer , nademaal niet alleenlyk hier kopere en filvere Pen-ningen maar ook veel andere outheden, beschreven Stee-nen, &c. fyn uit de grond gehaald. *Boxhorn. Stedeboek. 216. bl.*

ALYT

ALYT van Poelgeest, een edele Dochter, schoon en verstandigh, de bysit van den ouden graaf Albert; A. 1392, in den Hage, nevens den hofmeester, Willem Kuser, die haar wilde beschermen, by nacht vermoord. *Jan van Leiden, Bredod. 38. H. by Ant. Mathëus, 2 Tom. 333. bl. Wachtendorp. Rym Chron. 7. B. met deese woorden:*

*Aletta, jonge maagd, van Poelgeest edel Joffer,
Des hertogs eigen vreugd, en lekkernys schatkoffer,
Werd in des Gravenbaag vermoord en omgebracht,
Daar ook des Kusers Soon, Wilm Kuser, werd verkracht,
Is oorzaak van de vlucht van veele vrome Heeren, &c.*

De plaats van het ombrengen, op het Buiten-Hof, by de Gevangen-poort, wierd naderhand met een blaauw steentje geteekend. *Goudboeve, 405. bl. Kemp, Gorkom, 130. bl.*

De oorzaak van deese moord was Heer Jan van Arkel, die de vader tegens syn kind ophitte: 't geen ook was de val van dit doorluchtig Stamhuys. *Deselve Kemp, 130. bl. Terwyl echter eindlyk de goede graaf Albert en Willem syn soon weder syn verfoend. Soeteboom, in syn Soetstemmende Swaan, 93. bl. Scotanus, Friesse Gesch. 196. en 215. bl. Bekaas vervolg, op A. 1392.*

Doch, ik sou wel de reden van dit ombrengen vergeten. Dat vriendlyke Aaltje, besittende het hert van haar meester, bestierde ten hove alles tot haarer vrienden voordeel. Dit ontstak de haat veeler Edelen, en self gemelde Willem. Siet, voor alle andere, *Alkemade, in de bedryven van graaf Albrecht.*

ALKEMADE, of Oud-Alkemade, te Warmond niet verre van Abspoel gelegen, het rechte Stamhuys der Ridderen van Alkemade; vervallen, weder opgebouwd en echter heden niet als oude muiren en ingestorte gewelffelen; gelyk die door *Rockman*, met geboomte omheiningd, syn afgebeeld. *Goudboeven, 81. bl. V. Leeuwen, Rbyn. Inleid. 35. bl. en Leid. 582. bl. doch de Geslacht-lyst sie by hem, Batav. Illustr. 833. bl.*

ALKEMADE; met twee kennelyke toorentjens van *Rockman* geteekend, is het rechte Poelgeest, waar van de Ridderen Poelgeest de naam syn draagende. *V. Leeuwen, Leiden, 582. bl. en Rbyn. Inleid. 35. bl.*

ALKMAAR, naa Haarlem, de tweede Stad der Kennemers.

mers. *Saanl. Arkad.* 66. bl. Ondertuffen de beufel-praat van der Friefen koning Adgildus, en de Naamreden van Altena verbyftappende, hou ik het met die geene, ftellende Alkmaars naam af te daalen van *alle de meeren*, waar mede die Stad is omringd. *De Saanl. Arkad.* 200. bl. *Guicciardyns Byvoegfel*, 3. D. 121. pag. en *Konftantyn Huygens*, in de *Lofdichten der Steden van Holland en West-Friesland*, in deefer woegen:

't Was all' meer daar ik staa, en nu is 't vry al meer;
 Soo haast Verone viel, be-erfden ik haar eer,
 En groeiden uit haar as, tot dat ik ook een as werd,
 En wederom verrees, en dubbel wel te pas werd.
 Sint segt de vreemdeling, dit op myn waarde let,
 Waar is'er eene meer soo fuisver en soo vet?
 Dat sag de Spaanffe wolf, die naar myn ad'ren dorste,
 Doe noch het Haarlems bloed syn aderen uitborste,
 Maar, eere sy de God, die 't hooge boos verworpt,
 Hy week en had het meer gefpogen dan geflorpt.

Voorts fie van haar Oorlogsgevallen, in de jaaren, 1270, &c. 1492, 1517. en 1574. *Corn. van der Woude*, in syn *Befchryv. en Boxborn. Stedeboek* 349. bl. en daar op van andere *Parival*, *Vermaaklykheden van Holl.* 171. bl. *Junius*, *Bataw.* 470. pag. aldaar gewagende van het *Tafereel*, in haare Kerk opgehangen; hebbende een Tydregister van A. 600 tot aan A. 1475; te leesen onder de *Neerlandse Opschriften*, by *Phileleutherus Timaretes* (ongetwyfeld een verdichte naam) A. 1684, in VIII uitgegeven, 362. en 363. bl.

Eindlyk behooren ook onder Alkmaar,

Nieuwburg.	} Sie beneden in	{	N.
Torenborg.			T.
Verona of Vroonen.			V.
Schermer.			S.
Bergen.			B.
Koulfster.			K.
Heyloo.			H.
Schagen.	S.		
Egmond.	E.		

ALMSTEIN ; een Slot onder Eem , in de Groote Waart (waarden syn stroom-eilanden , segt de *Saanl. Arkad.* 187. bl.) van Suyd-Holland ; A. 1421 , op S. Elysbetten-nacht , met veele andere Heeren Huysen en ruim 72 dorpen vergaan. *Goudhoeve* , 78 bl. *Oudenhove* , *Suyd-Holl.* 411. bl. en *Kemp* , *Arkel* , 216. bl.

ALST ; of Aelst , is een ruïn van een oud Kasteel , noch over hebbende eenig gebrooken muirwerk en drie ronde toornen ; in de Neder-Betuwe , of liever tuffen Pudroyen en Breuchem , in de Bommeler-waart. *Oudenhove* , voor de *Graven van Scriverius* , in IV. 53. bl. *Goudhoeve* , 86 bl. spreekende van Jonkheer Turk. Staat ook afgeteekend in de *Annales Genealogique de la Maison de Lynde*.

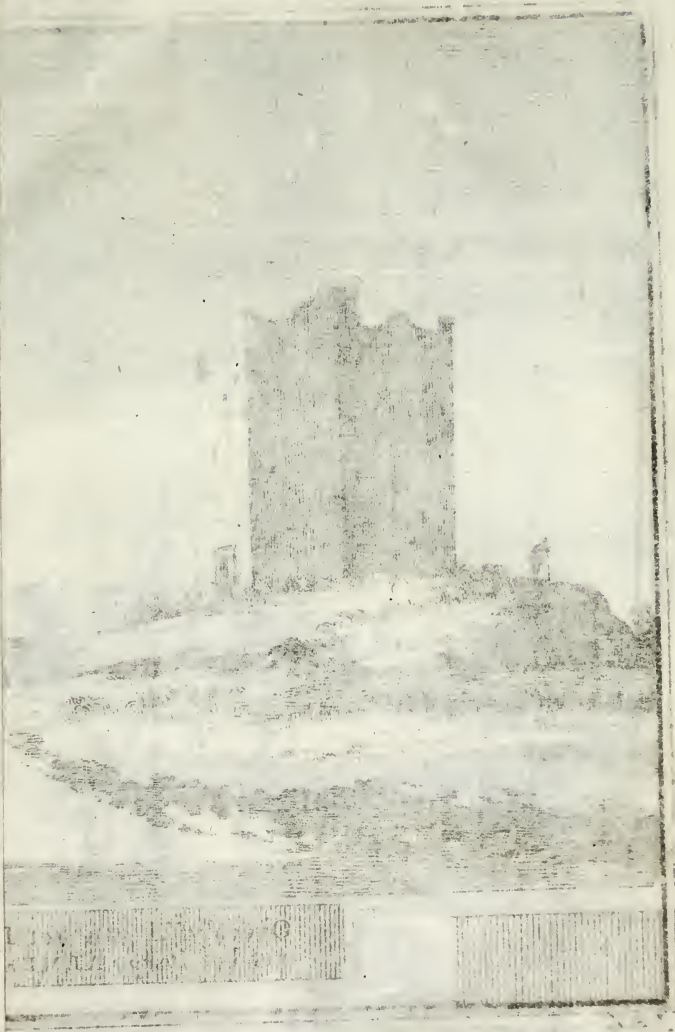
ALTENA ; of Outhena , in den lande van Arkel en Altena , by Workom. *Rochman* geeft ons haar afbeeldinge ; te weten alleenlyk een oude Tooren op een heuvel staande , in het gesicht van het dorp Almkerk.

A. 1395 , leed het de sware belegering van graaf Albrecht , vervolgende de aanhangelingen van syn soon , de moorders van mooy Aaltje van Poelgeest (van welke boven) op dit Huis beset. De graaf het winnende , heeft het selve , uitgenoomen twee Toorens , geheelyk afgebrooken. *Goudhoeve* , 90 en 407 bl. *Scotanus* , *Friessse Geschied.* 215 bl. en *Oudenhove* , voor de *Graven* , 54 bl.

ALTENA ; anders Hulkestein , op den oever van de Suider-Zee , en dus ook *al te naa* aan die van Holland en het Sticht van Utrecht. Kend Karel , hertog van Gelderland , voor haar bouwmeester. Is A. 1517 , door Felix van Oostenryk stormenderhand ingenoomen en geruïneerd ; naderhand hertimmerd en echter weder afgebrooken. *Slichtenborst* , *Geldersse Geschied.* 107. bl.

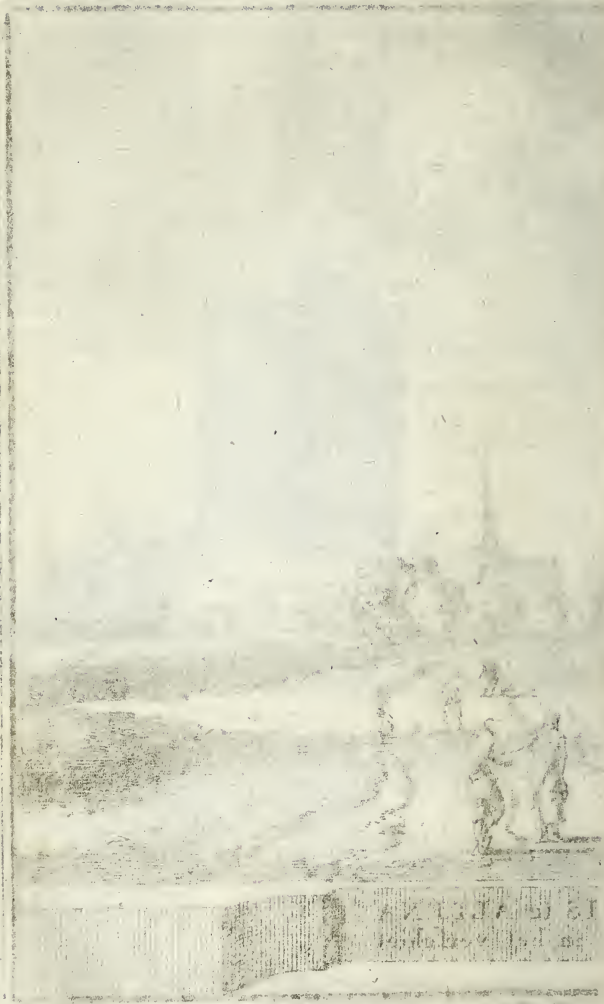
ALTENA ; een Heeren-Huis , by Delf ; A. 1573 , in den Spaanssen Oorlog , door die van de stad in brand gestookten en vernietigd. *Junius* , *Batav.* 525 pag. *Goudhoeve* , 80 bl. en *Bleiswyk* , *beschryv. van Delf* , 36. bl. In *Rochmans* Teekening fiet gy dit Huis geheel ; te weten , door den Heer de Bie , Tresorier Generaal der Vereenigde Nederlanden , weder opgetimmerd. Sie de genoemde *Bleiswyk*.

AMEIDE , of het Huis ter Meiden ; tuffen Vianen en Nieuwpoort , op de Lek ; wel eer onder de steden gereend en nu slechts een vervallen Huis. Dus kan 't verkeerem. *Oudenhove* , *Suid-Holl.* 366. bl. en voor de *Graven van Scriverius*

nius, in IV. 58. bl. *Junius*, *Batav.* 517. bl. Men ziet 'er af twee gezichten onder die van *Rochman*.

Ondertuffen Ameide beschouwende, door die van *Uitrecht*, een ontmantelde stad en een open vlek geworden, A. 1547; so vallen my dese regelen in, uit het 15 B. der *Gestaltverwisselingen van Ovidius*, volgens *Vondels oversettinge*:

*So sienwe tyden van hun strecken staag verdwaaalen;
De volken klimmen en opkoomen; wederom
Neërdaalen. So was Troje een magtig koningdom,
En storte so veel bloeds, ten tyd van vyfpaar jaaren,
Nu ligt het plat, en, in een puinhoop heen gevaaren,
Vertoond, in steê van schat, alleen der oud'ren graf.
Micene en Sparte, groot van fame, namen af,
Voorbeene groote steên; ook Cekrops stad, Athenen,
Amfions Thebe, Sparte is heel en al verdweenen,
En nu een effen veld. Micene ligt ter neër.
Wat 's Edips Thebe? een klucht, een fabel en niets meer.*

Voorts is Ameide (siet het in de Kaart, tegen over Jaarsveld, by Thienhoven) bekend by *Hortensius*, *Uitregtse Saak.* 3. B. 145. bl.

Het word van *Gondhoeve*, (78. bl.) geheeten het Huis te Haarlaar, ontrent A. 1312. te weeten, dit synde syn tweede naam, volgens *Paul. Voet. Oorsprong der Brederoden*, 149. bl. Sie verder, *Boxhorn. Sedeb.* 94. bl. bovengenoemde *Oudenbove*, ook 412. bl. *Meurs*, XVII. *Provinc.* 455. bl.

Eindelyk weete men, dat Haarlaar ook is een oud Kasteel in Braband, ontrent s'Hertogenbosch; so dat de Heeren van Haarlaar, Heeren van dit Huis ter Meide, en van oorsprong Brabanders, syn geweest. Wat meer? het is onder deese Heeren aldereerst een leen geworden; nademaal A. 1312, Dirk van Haarlaar, knape, dit Slot te leen ontving van Guido, de 42ste bisschop van *Uitrecht*, na dat hy te vooren het selve gemelden bisschop had opgedragen. *Oudenbove*, *Suid-Holl.* 366. bl.

AMELESTEIN; een klein doch sierlyk Kasteeltje, of Heeren-huys, midden in het Bosch van Vianen; door den Heer Henrik van Brederode gebouwd, ter liefde syner Echtgenoot, Amelia van Nyenaar. Deese Heer is overleden, A. 1568. *Gondhoeve*, 93 bl. *Paul. Voet, Oorsprong en voortgang der Bre-*
de-

deroden, III. bl. V. Leeuwen, *Bataw. Illustrat.* 891. bl. in de *Brederodens*. Ik heb het ook, gemeld boschje doorwandellende, gezien, en het quam my voor als gelykende het Huys te Man-padt, buiten Haarlem; met een wyde gracht omvangen, den 27. Juny, A. 1706.

AMERONGEN; van *Rochman* uitgeteekend; gelegen beneden Rheenen, ontrent den ouden Rhyn, nevens de gebuurige Heeren-Huyfen; Wayestein, Zuilestein, Lievendale, Berkestein en Natewis. Ontrent de Historie vind ik van dit Huys niemendal by de *Schryver*en.

AMISFORT; of liever Emisfoort, op den Eem (mogelyk een Rhynsprankel) uit de Veluwe komende en vallende in de soo genoemde Suyder-Zee.

Onder deese stad hebt gy

Het Huys te Eem.	} van welke beneden, in	} E. R. H.
Rambroek.		
Heiligenbergh.		

Wat nu haar self aangaat, sy is de tweede van het Sticht van Utrecht; in de Jaarboeken al bekend ontrent A. 1006, hoe wel echter de bouwer en de tyd van de bouwinge blyven onbekend. *Reisboek door de Vereenigde Provinciën*, 240. bl.

Leê mede veel oorlogsrampen; met de wapenen fynde aangetast, A. 1286, &c. door de Hollanderen. A. 1417. &c. door de Geldersse, en A. 1280, &c. door de Uiterse Biskoppen, A. 1543. door Marten van Rossum: door de keisersse, onder Monte-kukuli. A. 1629. en door de H. H. Staaten Generaal. A. 1572. *Theodor. Verhoeven*, een schoolmeester uit de Grave; nevens een Ongenoemden, in hunne Amisfortse Aanteekeningen: beide uitgegeven door gemelden, maar wegens syn nutte arbeidzaamheid nooit genoegh geroemden, Heer Anton. Matheus, Prof. &c. behalven *Junius*, *Bataw.* 233 bl. en *Guicciardyn*, nevens syn *Vermeerderaar*, XVII. *Provinciën*, 206 bl. doch haar lof moet gy opsoeken in den *Amersfoorder Nachtegaal*; om nu niet te reppen van het voortreffelyk Gedicht van *Laurens Baak*, Heer van *Wulverhorst*, of het *Amersfortse Tempe* van *J. Bremer*. C. F.

AMSTEL; word in de *Landkaarten*, met de plaats en aldus vervolgd: Amstelmonde; alwaar de twee wateren, de Drecht en de Kromme-Mydrecht samenvloejen. Hier op den

Uit-

Uithoorn, de Nes, Ouwkerk, 't Kalfje, 't Molentje, den Omval en endlyk Amsteldam.

Of ik nu ben genoodsaakt de Amstel voor een rievier aan te neemen, of liever voor een Rhyntak, of anders een aflekinge uit de veenen, sal beneden in R. wat verder worden uitgebreid; alwaar een geheele lyst van inlandse riviërtjes en loopende stroomtjes, o nieuws-gierige Leefer, u word medegedeeld.

Vermaak u ondertussen, by deese gelegenheid, met den *Amstelftroom*, een keurich proeffstukje der *Dichtkunde van Dan. Willink*.

AMSTELDAM; van deese stad meen ik alleen te seggen het geene *Sallustius*, wegens Karthago (een plaats, in syn *Jugurthynsen Oorlogh*, 19 H. van andere meermalen toegepast) is schryvende; de *Carthagine filere melius puto, quam parum dicere*: het geene van meergenoemde *Huygens* op deese wyse word uitgebreid.

*Gemeen verwonderen betaamt myn wondren niet,
De Vreemdeling behoort te swymen, die my fiet.
Swym, Vreemdeling, en seg, hoe komen all' de magten
Van all dat magtigh is, besloten in uw grachten.
Hoe komt gy, gulde veen, aan 's Hemels overdaad?
Pakhuys van Oost en West! heel waater en heel straat!
Tweemaal Venetie! waar 's 't einde van uw wallen?
Seg meer, seg, Vreemdeling! seg liever niet met allen!
Roem Rome! prys Atheen! kraay Kayroos heerlykheid!
Die schriklykft van my swygt, heeft allerbest geseit.*

Niet te min moet 'er iets, en by manier van bloemleefing uit de *Beschryvers van deese stad*, *Montanas*, *Domselaar*, *Dapper*, *Kommelyn*, &c. hier worden ingelascht. Te weeten,

I. Dat ook Amstel wel eer is geweest een slot, binnen de stad, by de Oude Brugge, westwaarts. *Goudhoeven*, 82 bl. *Beschryvinge van Amsteld.* 2. D. 160 bl. alwaar mede van oen tweede Heeren Huys word gesproken, quanfuis in Ouwkerk aan den Amstel gelegen. Doch hier af beneden, in R. op *Reigershoek*.

II. Dat uit de vissers van Wormer, Jisp en andere dorpen van Waterland de eerste volk plantinge van Amsteldam heeft bestaan: dat ook de naakomelingen der Wormers aldaar hooge staaten hebben bekleed. de *Saanlandfse Arkad. uit de Opdragt van Wassenaars Historien*, 4 B. 462 bl.

B

III. Dat

III. Dat sy , naa de dood van gr. Floris de V is vernield ; van Heer Gysbrecht van Amstel vernieuwd ; wederom door de Kennemers (waar onder die van Haarlem) Waterlanders en Friesen (ten onrecht waanende Gysbrecht aan 's graven ombrengen schuldigh te syn) verbrand , verwoest en afgebrooken : Gysbrecht syn aangevangen arbeid verlaatende en met syn weereeloofse boeren weghvluchtende , A. 1300 *Beschryv. van Amsteld.* 2 B. 148 bl. Een stoffe , die vader Vondel , waarlyk soo overgeestigh , met de verwoefing van Trojen heeft geschaekerd , dat men sou mogen twyfelen wat men van Trojen of van Amsteldam behoorde geloof te geven. Trouwens , selve belyd hy 't ook aldus :

*Het nieuw Tooneel drie eeuwen springt te rugh ,
Om Amstels vesten te verstooren
En bouwd de wreedheid eene brugh.
't Aloude Troje word herbooren ,
En gaat te gronde in 't gloejende Amsteldam ,
Onse Amstel sal een Xanthus strekken ,
Geverwd van bloed ; de Kermerlandjsse vlam ,
Als 't Griekse vaar de daaken lekken , &c.*

IV. Dat sy , naderhand als een Fenix , uit haar assen herbooren , weder is vernieuwd , vergroot en bemuurd door die van de Regeering , A. 1481 en 1482. *De Beschryvinge* , 2 B. 213 bl. Wederom uitgebreid , A. 1585. *Deselve* , 238 bl. Noch vergroot , A. 1593. *Deselve* , 240 bl. Noch , A. 1612. *Deselve* , 145 bl. en soo voorts , by gedeeltens , A. 1631 , 1644 , 1650 , en 1658 ; in welk jaar , de laatste uitlegginge is aangevangen. *Deselve* , 253 , en volgende bladeren.

V. Dat aldaar een bleekerye heette Liefdelle ; nu de Niefel. *Kommelyn* , in de *Byvoegselen der Beschryv. van Amsteldam* , 195 bl. gelyk Bentwyk was een streek in de Kalverstraat , tot aan de Beggyne-gracht , en de Nieuwe-syds voorburgwal ; soo dat het Beggynhof was gelegen in Bentwyk. *Deselve* , uit *oude Brieven* , van A. 1406 , ja vroegere , 617 bl.

VI. En ten laatsten , dat in de Nieuwe Kerk op het Hooge Altaar , in een looden buffe , plag te leggen het gebeente van S. Katryn (te Alexandrye , in Egipte , onder Maxentius , gemarteliseerd en wordende , den 25 Novemb. geviert) met een parkement daarom , waar op stont ; *Dit is 't gebeente van S. Katharina*. Weder deselve *Kommelyn* , ut *Waluck Siewwerse* , 445 bl.

Ondertuffen ſie van Amſteldam, behalven de volkomene *Beschryvinge*, *Scotanus*, *Frieſſe G.* 253 *bl.* van haar geringe beſinfelen en verwoeſtinge, onder Heer Gysbrecht van Amſtel. *Junius*, *Batav.* 454 *bl.* van haare benaaminge, te weeten van den Amſtelſtroom. *Boxhorn. Stedeb.* 211 *bl.* *Guicciardyn*, *XVII Provinc.* 3 *D.* 110 *pag. en Parivall*, *Verm. van Holland*, *D.* 9 *H.* alle meldende de gevallen ontrent deeſe ſtad in, de aaren, 1204, 1300, 1342, 1482, 1488, 1612, &c.

ANGSTEL; ook den krommen Angſtel geheeten, loopt n het Sticht van Utrecht van den Oudkoper-molen naar der Aa; alwaar ſy met een *ſteenen* dam is afgeſchut: maar de rechen Angſtel, anders de Vaart, gaat recht uit naar den Nieuwe-Sluis. Sie *Loofdrechts Nieuwe Kaart*, of *die van het Sticht*, *beide van boven gepreeſene Nik. Viſſcher.*

ARENDER-HOUT; buiten Haarlem, ter ſyden Overveen; voor een jaar of ſes (ik ſchryf dit, A. 1710.) van haar Houd beroofd; ſynde de laanen geraſeerd, alle boomen, uitgeſegt eenige weinige, weghgekapt, en ſoo alle vermaak hier (gelyk ook heden achter gemeld Overveen) de menſſen en vogelen ontweldigd. Ondertuffen is noch haar naam in weeſen gebleven by den koddigen *Roemer Viſſcher*, in den *eerſten Schock van ſyn Rommelſoo*, 57 *D.* 114 *bl.* op deeſe wyſe:

Adieu, Aerdenhout en Overveen!

Adieu, jagtbonden, groot en klein!

Adieu, duynen, daar ik op plag te jagen!

Adieu, haafen, konynen! gy ſult niet meer klagen

Over my, adieu ſeg ik, voor een half jaar, &c.

ARKEL; een ſterk ſlot binnen de ſtad Gornichem; A. 1412, afgebrooken door hert. Willem van Beyere, die een andere aldaar ſtichte, op de Merwe; doch ook afgebrooken, A. 1578. *Goudhoeve*, 85 *bl.* *Kemp. Beſchryv. van Gornichem*, 310 *bl.* ja ten gronde toe, A. 1600. Hebbende het ſelve dan geſtaan, geheel met ſyn ſwaare toorens en dikke muiren van A. 1461. tot A. 1578, en weder ſtuksgewys, gelyk is gemeld, tot A. 1600. *Deſelve*, op het reeds genoemde *bl.*

ARKEL; een dorpje, of liever gehucht, aan de Linge, niet verre van Gorkom. ſiet *Hollands Nieuws Kaart van Viſſcher*. Hier is een heerlykheid, heden door den Heer van Twaal bewoond; het gebou echter niets anders vertoonende als een fraai boeren huys. Vorders hebt gy het dorpjen in print, onder de Landgeſichtjes, by de *Liefhebbers*.

ARKEL; het Stamhuys der Heeren van Arkel is oud en roemruchtig; oud seg ik, en des wegen met kinderspreukjes en beufelachtige verdichtfeltjes overichaduwde. De van Arkels sprooten, segt de eene, uit den Duitsen Herkules; neen, segt een ander; sy syn van de Trojaanen afkomstigh; of van de Herulers ten minsten. Maar een derde onderrecht beter, ons beduydende deese af te daalen van Ritsaard, eene der vier Heems of Aimyns-kinderen. En begeert ge bewys te hebben? Die vier broederen, op hunnen Rosbayerd sittende, syn immers in een groote schildery te sien op het oude Huys te Heukelom. *Van Leeuwen, Leid. 286 bl. uit de aangetrokkene Abrab. Kemp, 3 bl.*

Vorders sal ik alle de Heeren van Arkel geensins optellen; maar alleen, uit de gemelde *Kemp*, eenige staaltjes, goede Leester, u opdissen, op dat gy moogt sien op welken wyse sy, door het los en ongegrond aantekenen der eersten schryveren van Neerlands Oucheden, somwylen word misleid.

I. Sy is aanmerkelyk, dat heer Jan de Tweede uit Vrankryk is gekoomen tot in de Alme, en aan het onbewoonde land van Arkel; een blanke swaan (ô welke een fraaye vindinge!) dien ridder geleidende en syn schepen in het water voorgaande. *Kemp, 4 bl. Junius, Batav. 549 pag. Slichthorst, Gelderl. 36 bl.*

II. Ook dat Jonker Jan de XII; de VIII by *V. Leeuwen, Batav. Ill. 84 bl.* was seer sterk en geweldig; een balk omvattende en, met toegeneepen beenen, syn paard van de grond lichtende. *Kemp, 39 bl.* Geloofst gy dit? Noch meer dan. Hy vatte een sterk paard by de keel, sette het tegen een muir, het selve soo persende, dat hy van benauwdheid de tong uitstak. Behalven *Kemp, V. Leeuwen, Leid. 288 bl.*

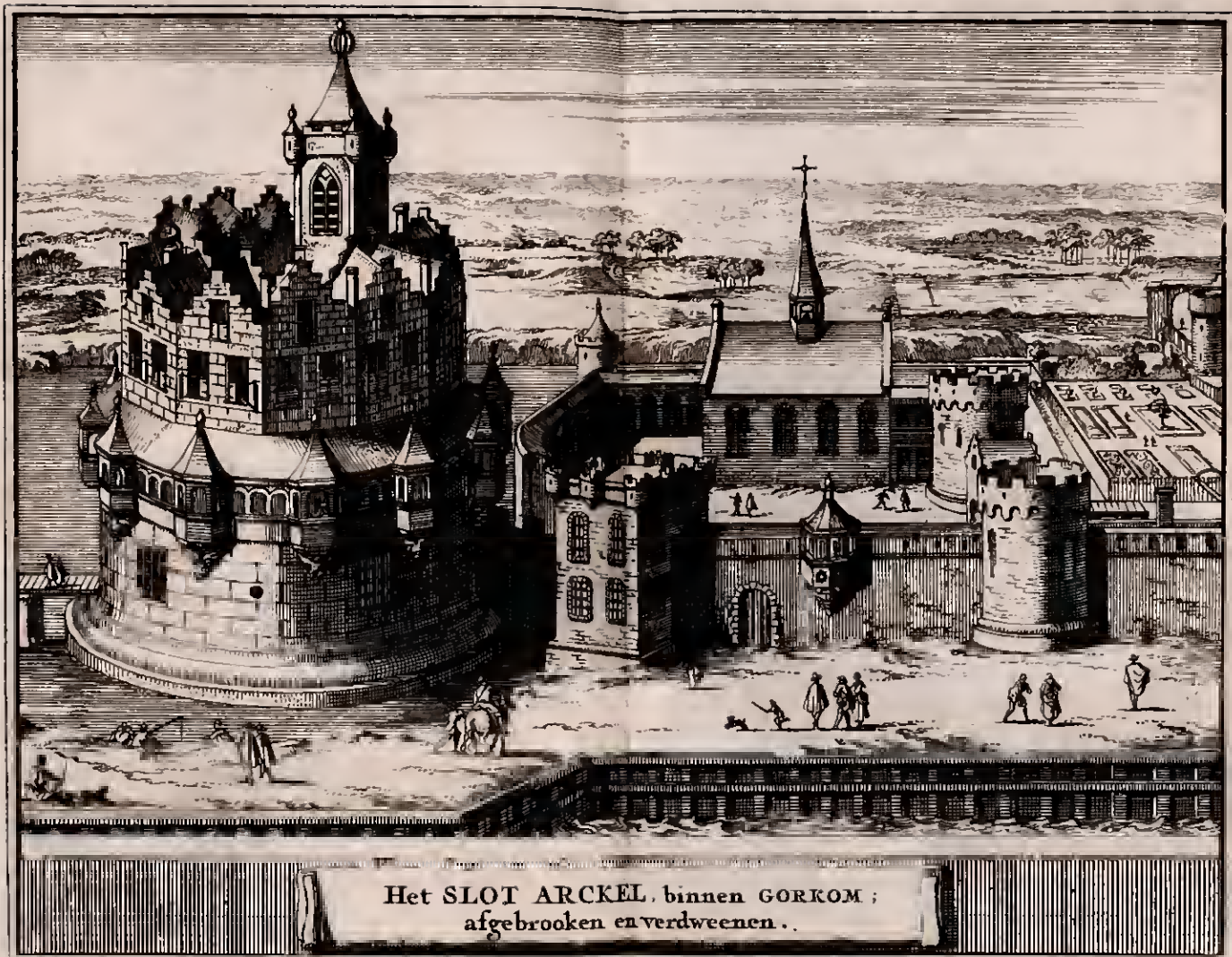
III. Siet het seldsaam ongeval van Heer Jan de XIV. (de X, by *V. Leeuwen, ook 848 bl.*) Komen, een jongen met de mars loopende, eist van deesen jonker eenigh onderstand. Men geeft het hem mildelyk. Komen vaart voort met syn koopmanschap, van land tot land reisende. Ondertussen gaat Heer Jan naar Jerusaleem. Wederkeerende, word hy geplonderd en uitgeschuld, ontrent Genua; wat raad? arm en ontbloot, begeeft hy sich naar de kerk. Midderwylen gaan syn dienaaren straat op, straat neer. Vinden Arkel wapen voor seker huys. Hier woonde Komen, die met het wapenschild van syn weldoender den gevel had vercierd. En toen: sy vinden Komen, en brengen hem by haar heer, in de kerk.

Komen

THE GREAT CHURCH
in the city of London

Het SLOT ARKEL, binnen GORKOM ;
afgebrooken en verdweenen .

Komen ontfangt dien Heer van Arkel. Komen, nu een voor- naam koopman, schiet geld. Arkel komt weder in syn vaderland, en besteld dat Komen het verschoten geld weder word ter hand gesteld. *Kemp*, 49 en 51 bl.

IV. Eindelyk, neem acht op de onderganch van het edel doch ook hooghmoedigh stamhuys van Arkel, in jonker Willem, de soon van Heer Jan de XII, volgens *V. Leeuwen*, 849 bl. Te weeten, hy binnen Gorkom, in de Krytstraat (een naam uit het deerlyk krygsgeschal oorsprongkelyk) sinevelende in het gevecht tegens die van Vrouw Jakoba, A. 1417. Siet *het Neerlands Treurspel van den welbekenden krygsmann en puikpoët, Paffenrode; welken ik alleen de volgende veersen heb afgeleend.*

*In 't lest wierd Arkel meê tot meermaal toe gewond,
En schoon by struikelde, rees telkens weêr en stond
Noch leunende op syn schild, waar in de roode Baaren,
Door 't afgespeld bloed, nu niet meer kenbaar waaren.*

Nu, mannen, 't is nu tyd dat ieder van u toond
Wat onverfaagtheid dat in uwen boesem woond.
Nooit kan een eerlyk man roemwaarder dood verwerven,
Als voor syn vrienden, stad en vaderland te sterven.

*Dus sprak de jonge Heer, en gaf de syne moed,
Tot dat by nederseeg, nu wit en slaanw gebloed.*

Maar ik heb u boven van de vier Heems kinderen gesproken. Deese waaren Ritsfaard, Writfaart, Adelaart en Reinout. Ritsfaart was de vader van Heer Jan van Arkel, soo men opgeeft, al A. 618, overleden. *V. Leeuwen*, Leid. 286. en *Batav. Ill.* 847 bl. behalven *Kemp*, *Kornelius Aurelius en Pont. Heuterus*.

ARNHEM; het Arenacum van *Tacitus*, *Hist.* 5 B. 20 H. hoewel andere deese Latynsse naam toeschryven aan Arrichem, by Buiren. Is de hoofdstad van de Veluwe, gelegen in het hert van Gelderland aan den Rhyn.

Niets ontmoet ons boven maaten opmerkelyk in deese stad, als dat hier is te vinden het huys van Marten van Rossen, van welke beneden, in de *Letter M.* en dat u in haar hoofdkerk word vertoond de albaeste grafstede van den eertyds onrustigen hertogh, Karel van Gelder. *Slichtenborst*, *Geld.* 97 bl. *Meurs*, *XVII Provinc.* 413 bl. behalven *Guicciardyn*, nevens de Uitschryveren van den eerst genoemden.

ARNOUD, Hollands derde graaf, ook wel Arnulfus geheeten, de soon van graaf Diderik de II; van welken onse Oudaan aldus:

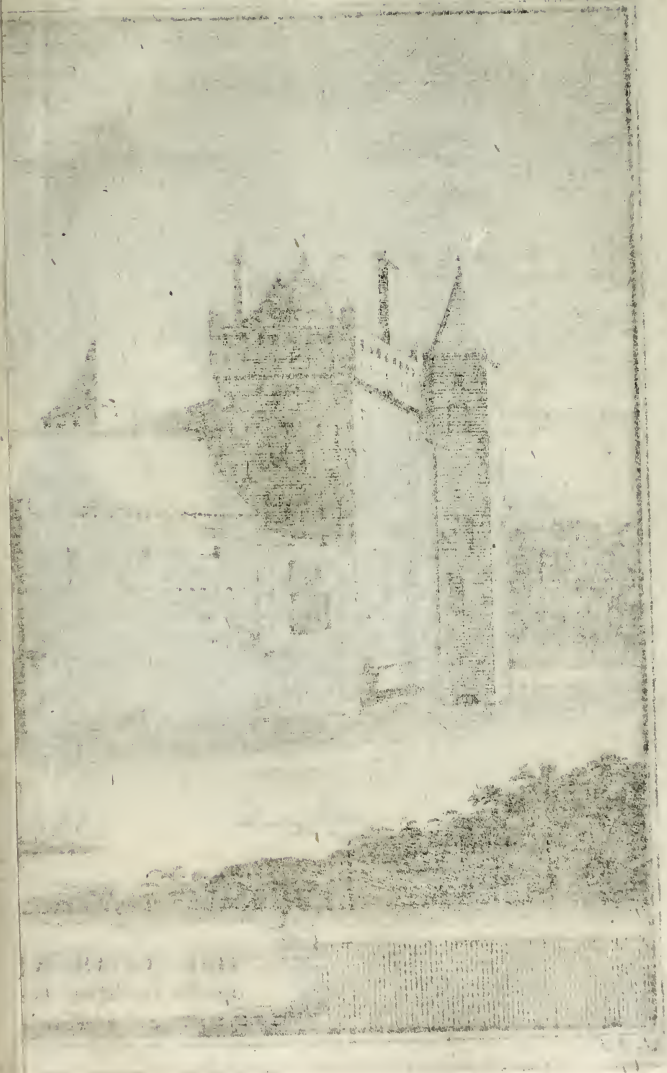
*Sou 't ingekrompen erf van vaders heerschappyen
(Daar sich, met kleener deel, een jonge soon moet lyen)
Niet wel den oorsprong syn, en oorzaak meer als waar,
Die my de naam geeft van Arnulf de Gentenaar?
Dat namentlyk, myn wieg uit Diederik gesprooten,
Niet een der Aquitaans, maar oude Gentse looten,
Ik ruymmer erven socht, de naagebuir te naa;
Des, waar myn doodbed viel, wyft Winkel, tot myn schaa.*

Hy is aan de regeeringe geraakt, A. 988. teugelde de Friesen, doch deese weder uit de band gesprongen synde, is hy, A. 993, tegens haar optrekkende in West-Friesland, den 1 Octob. gesneuveld in een veldslag, door een pyl getroffen; ontrent het dorp Winkel; by de zee, tussen Medenblik en Kolhorn gelegen. Siet alle de bovengenoemde, der Graven bedryven aanteekenende, *Scrивerius, Barlandus, Goudhoeve, &c.*

ASSEDELFT; met de Krommeny in eene linie staande, is een feer vermaard dorp in Kennemerland; in de *oude Brieven* geheeten Asmannedilf (*Alting, Notit. 2 D. 13 pag.*) of Esmundelf. Was geen gering cieraad der Kaninefaaten; volgens de *Saanl. Arkad. 95 bl.* hebbende ook wel eer gehad een slot, van wiens ruiinen en vaste muiren, *Junius, Batav. 551 pag.* Voerd een hengst in haar wapenschild, om dat (seggen de *vertellingjes*) de dorpelingen een paard, toen een onbekend beest by haar, gewapenderhand hadden omgebracht. De selvé *Arkad. 97 bl.* en de *Soetstemmende Swane, 35 bl.* Eindlyk, wat haar Naamreden aangaat, mogelyk komt die van het overoude (en nu verdweenen) dorp Assum, tussen Heemskerk en Uitgeest in weesen hebbende geweest. De bovengenoemde *Arkad. ook op het 95 bl.*

ASSUMBURG, door *Rochman* in drie grootse gesichten afgebeeld, is heden het Landhuys van den heer Deutz, heere van Assendelft, &c. een destigh saamengestel van oud en nieuw. Het heeft vyf torentjens (ik sagh het aan alle kanten van buiten, den 10 Junii, A. 1705.) eene naar het Assumer Hek en vier naar Beverwyk. Van deese syn twee met tranffen, en vierkant.

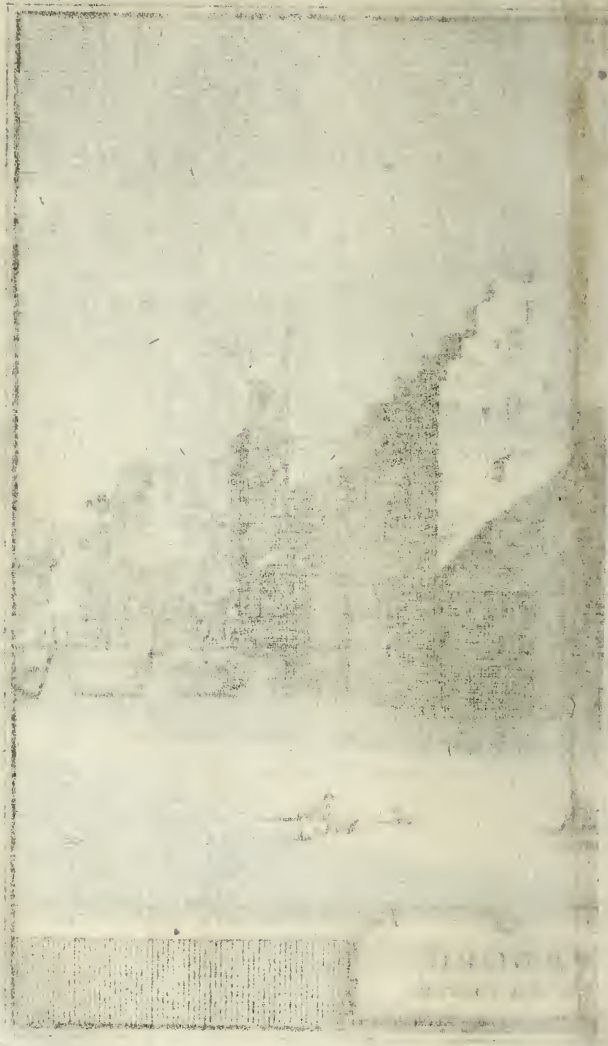
Van haar oudheid heb ik geheel geen bescheid; alleenlyk vind men by *Junius (Batav. 551 pag.)* dat het de vader van den heer Niklaas van Assendelft meermaalen had beroud, dat hy

HET HUIS ASSENDELFT,
op de rechter fyde en van vooren.

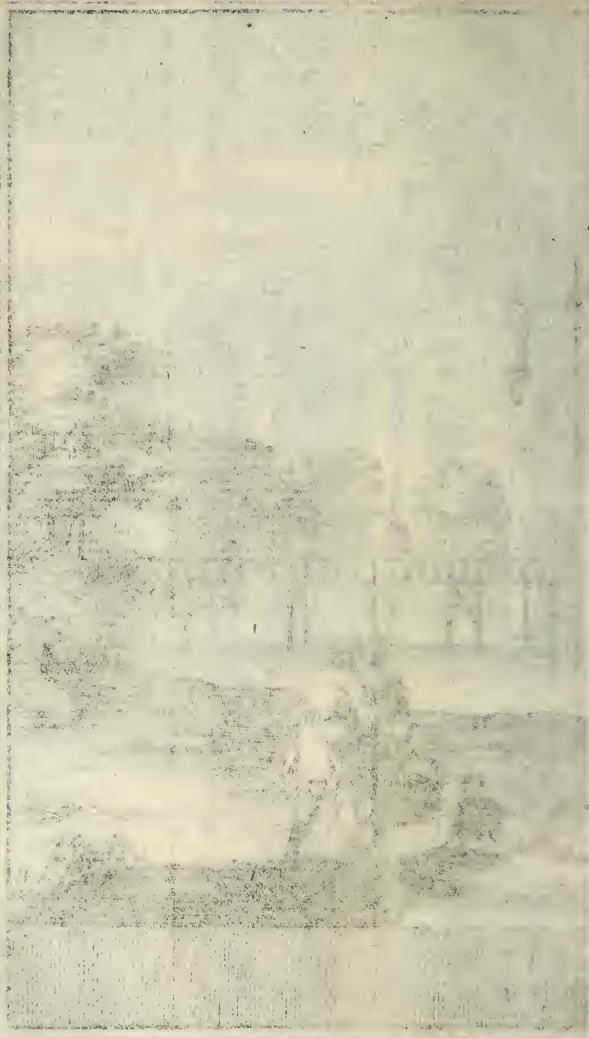

Het HUIS te ASPEREN:
op de rechter fyde.

hy dit huys op de seer vaste en sterkeruinen van het huys Oud-Haarlem niet had geplaatst. Sie dit ook in de *Saanl. Arkad.* 102 bl.

ASPEREN; een oud slot (by *Rochman* in een afbeeldinge) binnen de stad van deselve naam; op het welke de heer Rutger van den Boetselaar, A. 1461, van eenen Arnoud Pik, is doodgeschoten. *Boxhorn. Stedeb.* 305 bl. en *Goudhoeve*, 86 bl. het selve is, ook gewonnen en tot den gronde vernield, door den graaf van Holland, Willem de I. *Vronens Onderg.* 109 bl.

De stad, aan de Linge, hier de Liefde genaamd, gelegen, heeft, A. 1516, een bitter lot gehad, wegens de droevige moord, aldaar door de Gelderssen aangerecht. *Oudenbove*, voor de *nieuwe Scriverius*, in *Q.* 26 bl. Ondertussen valt hier niet anders aan te teekenen als dat sy was certyds een leen der Heeren van Arkel; en naderhand van de Boetselaaren als een aangebracht huwlyks goed, is beseeten geweest. *Guicciardin. Belg.* 3 Part. 127 pag. *Meurs*, XVII Provinc. 762 bl. *De Handvest Chronyk*, 6 B. 225 bl.

AURINA, of Aurinia, by *Tacitus* (*Duyts. Seden*, 8 H.) en Alyrumna, by *Jornandes* (*Getic.* 103 pag.) was een Duitse godheid. *Junius*, *Batav.* 384 bl. *Scadius de Germ. diis*, 2 *Syntagn.* 431 pag. of liever een oude toveres, al fluissterende en sachjes prevelende, tegens de onderaardse geesten; of een poëtessse, de heldedaaden van voornaame krygslieden opsingende. Doch dewyl de keurige *Lettergispers*, over het woord Aurinia by *Tacitus*, verschilligh, niet weeten wat leefinge sy uit haar oude en halfverrotte handschriften willen aanneemen, is ontrent deese saak niet sekere te besluiten. Siet *Kirchmayer*, over *Tacit.* 144 pag.

Maar laat 'er ons echter dit noch achtervoegen. Ik, noch een jongen synde, heb onder myne medeburgers meermaalen gehoord, dat Alruina of alruintjen, was een pisdiefjen; dat het pisdiefjen, onder galgen, by het geluid van trommelen, (want syn kryten is het menslyk oor naadeeligh) wierd uit de grond gehaald; en dat eindlyk deese pisdiefjes waaren de mandragoraas (uit die wortel gesneden en gebootseerd) die se voorgaven dat sommige ryken by haar hadden, en wel moesten bezorgen, wilden sy, met haar weghloopen, ook niet schieelyk van haar samengeschrapte goederen beroofd worden. Voeg'er noch by dat ik se, in een Kermis', heb gesien, in een doosje netjes in het wit gebakerd leggende, in de Speel-kraamen.

Sie *Pikart, Drenth. 66 bl.* hier op ook schynende te doelen; behalven *Thom. Bartholin. in eene syner Genees- en Natuirkundige Aanmerkingen.*

AUSTRASIE, soo wierd wel eer geheeten de landstreek met de Rhynde ende Saar bepaald; binnen sich begrypende de steden, Trier, Mentz, Tweebruggen, Saarbruggen, &c.

Buno over Kluver. 3 lib. 9 cap. en Boxhorn. Stedeb. 7 bl. deese het selve tot aan de Seine en de Noordzee verbreidende. En dus was Mets de hoofdplaats van Aufrasie, gelyk Parys van Neufria. *Cellarius, Hist. Univers. de reb. Saeculi Vii, 8 pag.*

B

BAARN; tussen Soest en Emenes, in het Sticht van Utrecht, wel eer een stad en nu een dorp. Siet welk een droevige veranderinge! *Matheus, de Nobilitate, 3 lib. 821 pag.* Immers, soo wel als Bunschoten, Eembrugge, 't Gein en Vredeland. *Deselve, 821 pag.* Synde haar het stadrecht en vryheid geschonken, door Sweer, anders Assuerus van Kuilenburg, de 52 ste biskop van Utrecht; volgens syn *Giftbrief van A. 1426, by den genoemden Matheus, op de genoemde pag.*

BAKENES; is geensins het oude Haarlem, maar alleenlyk, met haare kerk, een seer oud gedeelte deeser stad. Die hier den Grieksen Bacchus inhaalen, soeken u wat op de mouw te spelden. *Oudenhov. Haarl. Wieg. 18 bl. Ampzing, 21 bl. Boxhorn. Stedeb. 121 bl.*

Wat de Bakeneffe kerk aangaat; ten deele is sy tot burgerwoningen hervormd, en ten deele tot de Christelyken godsdienst bewaard. *Oudenhov. 20 bl.*

De naam meentmen te kunnen afhaalen van *baken*; om dat op deese plaats, de eerste aanlegh van de stad, de vissers, alhier neergefeten, een *baken*, op de *nes* hadden. *Deselve 20 en 21 bl. de Saanl. Arkad. 107 bl.*

BAKKUM; ook hier wederom de naamreden van den wyngod af te trekken, is van onse smaak geensins. Wy laaten dat over aan onse beufelschryvertjes. Dit is echter een dorp of liever oude buurt, aan de duynen, tussen Egmond en Kaftrikum. Was wel eerst onder het graaffschap van Egmond, maar naderhand is het by koop gekomen aan den Heer Kornelis van der Mylen, &c. *De bovengenoemde Arkad. 106 bl.*

BAN-

BANJAART; van dit Heeren Huys gewaagd *Antonides*, in syn edelen *Yfroom*, 4 B. 104 bl. van den Y god spreekende:

*Nu weent hy op 't gezicht der afgestormde sloten,
Die hy voorbeenen 't hoofd sagh aan de wolken stoten.
't Geweldig MERESTEIN en BANJAART, wyd ontsien,
Vrysloten van beroemde Oudhollandfse edellien.
Door vier en swaard vernield, met torens en rondeelen,
Te gronde weghgerukt, in 't barnen der krakkeelen:
Het stambuys van HEER LEM, de wyk van Kermerland,
Een wonder van die eenw, om syn gebied en stand,
Nu deerelyk getrapt, gerekt uit al syn leden,
En 't grof gebeente met het kouter doorgesneden:
't Huys HEEMSKERK, erfgebied van 't adelyk geslacht,
En BREDERO verwoest, toen 't gantfse land verkracht,
Van burger oorlogh, al de magt der baanderheeren.
En edelen in 't veld elkandre sagh braveeren,
Den stamboom snoeyen der geslachten, en den Soon
De Moeder vliegen in haar graaffelyke kroon.*

Het is heden alleen een blote grondslag, in het duin, van het sand overstoven, tuffen Beverwyk en Kastrikum; of liever tuffen Breesaap en genoemde stad, achter Westerhout, de lustplaats van Mevr. Bernaarts. Lust u derwaars te wandelen; de Naarder wegh inslaande, gaa verby de ses wegh en de herberg Rome; hou de slinkerhand, tredende door een hek. Siet van Baniaart onsen *Heems-kerk*, in de *Aanteekeningen over syn Batav. Arkad. uit Goudhoeve*, 191 bl. alwaar gy ook sult hooren, hoe het A. 1203, wierd in de brand gestookten. Voeg by *Heemskerk, Korn. vander Woude, Alkm. Besch.* 128. bl.

BATAVIE; hier ontrent moeten verscheidene saaklykheden verhandeld worden. 1. Van de Naamreden; en 't geen hier uit is vloeydende. 2. Van Bato. 3. Van 's lands omtrek, en eindlyk 4. Van de benaamingen hier af voortgekomen, *Bataworum urbs*, *Batenburg*, *Batestein* en *Batavodurum*.

I. De Naamreden trek ik dan (immers elk heb syn oordeel vry) niet van de verdichte Prins der Hessen, Bato, als of Batavie quansuis was Batoos have; niet van het Griekse *βάρω*, als of dit was een *diepe* landstreek; maar van ons eigen woorden, *Baat-ouwe*, betere grond; gelyk de *Veel-ouwe*, in tegendeel van de Betuwe, beteekend een dorder en slechter

landstreek. *Handvest Chronyk*, 1 B. 1 bl. V. *Leeuwen*, *Leid.* 11 bl. &c. *Batav. Illustr.* 1 D. 1 H. 44 bl. synde daar met my in eens boven gemelde V. *Rooyen*, in syn *Aanteekeningen*, 65 bl.

Wat nu B A T O betreft, der Chatten of Heffen opperhoofd, van de *Dichteren*, *Hoofden Vondel*, ons soo konstigh afgebeeld; ik weet wel wat ontelbaare Schryvers, *Bokkenberg*, *Guicciardyn*, *Kluverius*, *Junius*, *Heemskerck*, &c. van hem vertellen; ik weet ook wat *Ger. Brand*, in syn uitneemende *Aanteekeningen* over *Batoos Vertooningen*, 286 bl.) is gelovende, welke meent uit een enkele overleveringe den optogt van Bato te kunnen staande houden; Niet te min begeet ik my aan de syde van *Doufa*, in *seeker veers*, by *Flud. à Ghilde*, over *Kluverius*, 56 bl. *Scriverius* (*Nader verklaring* 3 bl.) en *Van Leeuwen* (*Batav. Ill.* 44 bl.) deese Bato, en syn bruid *Richeldin*, en syn stiefmoer *Penta* nergens vindende en vervolgens afkeurende.

Wel is waar dat ons twee Batoos voorkomen by *Dio* (55 lib. *Hist.*) doch een *Delmater*, en een *Pannonier*, derhalven hier in geen en deele haar roll hebbende. Sie *Junius*, *Batav.* 27 pag. en de *vertaalde Kluverius*, 53 bl.

Maar syn de Katten of Chatten, anders Heffen, dan nooit naar deese landen opgetoogen? Gewislyk ja; doch, met een latere veldtogt; te weeten onder den keiser *Nero*; toen sy, wegens de soutpannen, uit haar landen gejaagd, hier syn aangekomen. *Tacitus*, 13 B. der *Hist.* 57 H. by *Scriverius*, *Nader verklar.* 2 bl. en *Junius wederom*, 25 pag.

Want de Batavi, uit de Katten of Heffen gesprooten, (*Saanl. Arkad.* 10 bl.) hebben, selfs al voor de tyd van *Julius Cesar*, in dit onbewoond landschap, sich ter neer geslagen. *Cesar*, *Gall. Oorl.* 4 B. 10 H. van de *Maas redeneerende*, behalven *Scriverius*, in *genoemd werkje*, 3 bl. en hier meê sluit ik, niet konnende gedoogen die geene, welke stellen dat de Katten de naam ven *Batavie* hebben mede gebracht.

Komende dan nu tot 's Lands of 's eilands omtrek, begin ik by *Lobek* en *Schenkenschans*, aan den *Rhyn*, en ga soo langs de *Maas*, *Waal* en *Mierwe*, tot aan den *Oceaan*; maa-kende dus een driehoek met de monden der genoemde rivieren, *Noord-Oost*. *Junius*, *Batav.* 30 en 41 pag. uit *Plinius*, N. H. 4 lib. 15 cap. en de *vertaalde Kluverius*, 51 en 71 bl.

Soo dat *Batavie* (schoon het V. *Leeuwen* ontkent, *Batav. Ill.* 37 bl.)

37 bl.) eigentlyk , en in syn uiterfte bepaalingen genoomen , is geenfins Holland , volgens de nieuwerwetfe *Schryver*en , maar zekerlyk de Betuwe , het hoogfte deel van Gelderland. *Cesar* , *Gall. Oorl.* 4 B. 2 H. *Plinius* , *N. H.* 55 lib. 17 H. en *Slichtenhorst Gelders. Gefchied.* 6 en 8 bl.

Eindlyk , om ook een woordje van het volk te fpreken , de Batavieren waaren te Romen onder den keiferlyken lyfwacht. *Dio* , 55 lib. *Martialis* , 6 lib. 82 *epigr.* by *Scrivierius Junius* , *Batav.* 80 pag. Alle brave ruiteren. *De vertaalde Kluverius* , uit *Dio* , 96 bl. en de felve *Junius* , 77 pag.

BATAVORUM URBS ; is nergens. Lees ter degen de plaats van *Tacitus* , (*Hift.* 5 B. 19 H.) volgens *Rykius* , (*Animadv.* 465 pag.) *Non tamen ausus oppida Batavorum armis tueri , raptis quæ ferri poterant , cæteris injecto igni , in insulam concessit.* Segt hier die braave en keurige *Schryver* , dat *Civilis* , gedenkende achterwaarts te deinfen , een of meerder fteden van Batavie in brand heeft geftooken ? neen , maar wel faaken die hy niet kon mede voeren , fwaare pakkagie , &c. Daar leggen nu *Pontanus* en *Kluverius* , *Smetius* en *Slichtenhorst* ! Daar verdwynen nu de gedachten van die Thiel , Leiden , Batenburg , Wyk te Duifftede en eindelyk Nimmegen , willen noemen het rechte en waare *Oppidum Batavorum* ! Sie , lang leve de *Critici* , of foo wy seggen , *Lettersifters* ! wiens lof ik elders verder fal verkondigen.

BATENBURG ; een feer oud slot tuffen Maas en Waal , of wel tuffen Megen en Ravestein , aan de Maas , gelegen. *Heemskerk over syn Arkad.* 96 bl. uit *Junius*.

Kluverius maakt van dit slot *Batavorum oppidum* (in de *Vertaaling.* 2 D. 51 bl.) het geen met recht van *Flud. à Ghilde* word tegengesproken , foo in syn *Voorrede als in syn Aanteekeningen* , 57 bl. en *Rykius* , over *Tacitus* , 465 bl. *V. Leeuwen* , *Batav. Illustr.* 177 bl.

Was eertyds bemuid , en befit noch ftdsvryheden ; hoewel fe op de vergaderingen , nevens de Gelderffe fteden nooit is befchreven. Heeft ook het recht van te munten. Haar burg of slot is ook feer aanmerkelyk , wiens bouwing de gewaande *Bato* al meê word toegefchreven.

De Heeren van Batenburg fyn in de jaarboeken bekend , ontrent , A. 1162 , 1188 en 1190 ; doch A. 1272 , is deefe heerlykheid , met een huwelyk , aan der Bronkhorften ftamhuys verknochr. *Slichtenhorst* , *Geld. Gefchied.* 1 B. 50 bl.

BATESTSTEIN ; is het Kasteel van Vianen. *Heemskerk* ,
doch

doch met een verkeerde Naamreden , uit Goudhoeve en Vander Houwe , in de Aanteekeningen , over syn eigene Arkad. 96 bl. Immers geeft de waare Naamreden , *Paul. Voet , Oorspr. der Brederoden* , 148 bl. te weeten die brengende op Beatrix (dus soude gy 't kunnen heeten Beatrix-stein) of Bate van Egmond , de dochter van Jan de IX , Heer van Egmond , de vrouw van Heer Gysbrecht V ten Goye , Heer van Vianen .

Maar de tooren , nevens de selve geplaatst , word gemeenlyk geheeten Simpol , of , om dat se soo laag in het water is staande , Sinkpoel , by verdervinge van de naam van S. Paul. Want sy is geboud (sonder lichten synde en van binnen sonder woningen) A. 1372 , van gemelden Heer Gysbrecht , met het randsoengeld van de soon des graafs van S. Paul (een plaats in Artoois) in den stryd tussen Eduard , hertog van Gelderland en Wenceslaus , hertog van Brabant , gevangen in Gulikerland , A. 1376. *Boxborn. Stedeb. 301 bl. Junius , Batav. 495 en 517 pag. Matheus , Kerk fundatien , 610 bl. Job. à Leidis , in Bredero. by den selven , Analector. 11 Tom. 408 bl. ende Origines Culenb. weder by den selven , Analector. VI Tom. 265 bl.*

Ik sagh deesen onbesuyden en onnutten Tooren , den 27 van Junii , A. 1706 ; deselve nu sonder kap bevindende ; vergeleekse ook met het printje van *Kasp. Specht* . A. 1702 , seet slecht verkoofen .

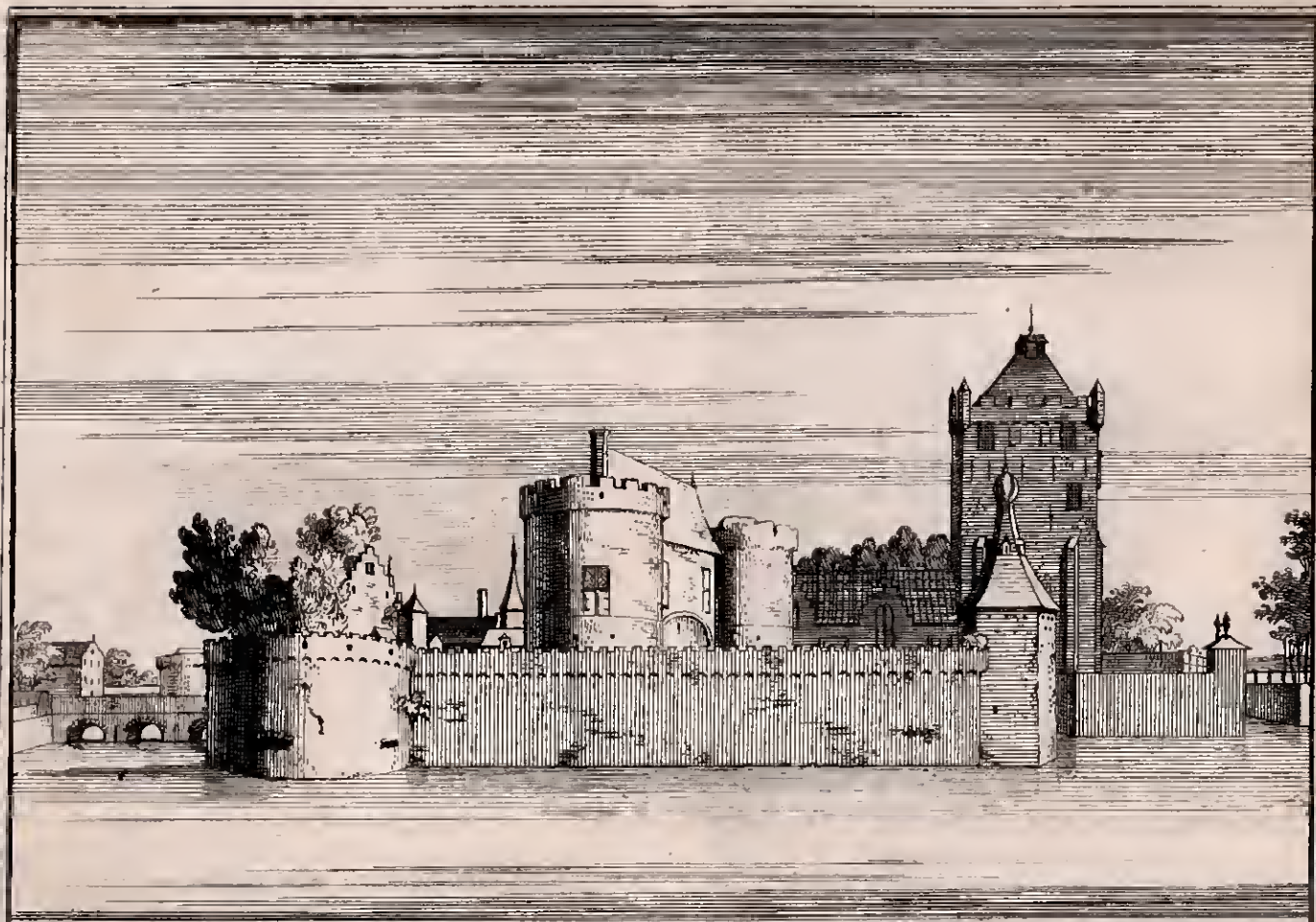
Wat nu verder betreft het Kasteel (dagelyk vervallende en echter noch bewoond van de gravin van Stirum , by vergunninge van de graaf van der Lip , haar bloedverwant) soo sommige willen , al A. 1290 , gesticht , ik vinde by *Boxborn (Stedeb. 301 bl.)* dat het , nevens de stad , A. 1481 , in de geschillen tussen Holland en Utrecht , is overgegeven aan de Uiterste .

Doch , die van het slot Batestein en de toorn Simpol , meer wil weeten , sie de *Annales Ultrajectin. op A. 1481 , by Matheus , Analector. 2 Tom. 76 bl.* alwaar u sal voorkomen , hoe men self van deese toorn die van Utrecht heeft beschooten .

BATAVODURUM ; eenige geven deese naam aan de voornoemde Batenburg ; doch de meeste passense op Wyk te Duirstede. *Slickenborst , Geld. Geschied. 1 B. 50 bl.* immers voegt haar deese naam ruim soo wel als Batavorum oppidum . Maar hier af spreken we boven en van Wyk te Duirstede sal , beneden in de letter V , verder gesproken worden .

THE
MOUNTAIN

H. HOUS - DAT EST EIN
MUSEUM VAN DE NEDERLANDSCHE OORLOGS-
HISTORIE

BEK-SNYDEN; hier sienwe geenfins op brooddroneke pluggen, of wilde ftraatschendery, maar alleenlyk op het aloude fnywerk by de boeren, in de Kermiffen hier te lande. Te weeten met een mes fonder punt en op juyfte voorwaarden. Immers is deefe gewoonte foo vere gegaan in het Sticht van Utrecht, dat het jonge vrouwvolk van een brui-gom walgde, die geen fchram of litteekens in fyn tronie kon laaten sien. *Slichtenborft, Gelderl. G. 14 bl. en Parival, Vermaak van Holl. 92 bl.* ook aldaar meldende, hoe men als uitdaagende het mes, foo binnens kamers als buiten de deur, gewoon was op te hangen. Maar het fal de Leefer onder-tuffen niet moeyelyk vallen, fiende weer een Grieks aloudheid-tjen hier onderloopen.

Ik vinde by *Cicero (van de Plichten, 2 B. 7 H.)* dat Alex-ander, gefegt de Fereër, bang en rondfom voor hinderlaagen vreesende, met de bloote degen voor hem dede gaan, *bar-barum & eum quidem compunctum notis Threjiciis*: een woefte vent, op kaak en wangen braaf geteekend: want dat de Thra-ciers, selfs onder den beker, wel van leer wilden trekken, bevestigd *Horatius, 1 B. 27 Lierd.*

BELGIUM; Neerland, volgens de gemeene man. Maar, gelyk Holland eigentlyk geen Batavie mach worden gefegt, foo konnen ook gewiffelyk noch Belgium voor Nederland, noch de Belgæ voor de Neerlanders genoomen worden. Dit moet eens ten minften, met weinigh woorden, worden aangeweefen. Want waar om hier altyd foo gedwaald? Belgium was de fitplaats der Bellovaci (Beauvoſin) in Gallie. I. *Flud. a Gbilde, in fyn Reden voor Kluverius; Cesar, Guicciardyn en Ortelius, in een fendbrief aan Merkator, als getuigen aanbaalende.*

Maar wat nu de Vertellinckjes van de oude ftad Belgis en van haare koningskens, aangaat, die laat ik aan den *fchryver, Mar-kus van Vaernewyk*; als te fot en te buitensporigh om geloof te verdienen. Ik heb voor, niet als gegronde en beweefen waarheden, foo veel doenlyk is, op het papier te ftellen.

BELLESTEIN; een oud-aadlyk doch vervallen Huys in Waffenaar, heden tot een hofstede gemaakt. Is befeeten by de Hr. Jak. van Kyfhoek, &c. en naamaals by de Hr. Amelis van der Boukhorft, Heere van Wimmemum, &c. welke laafte noch onlangs (fegt *V. Leeuwen, Koftuym. 29 bl.*) de grondflaagen van het oude Huys heeft doen uitgraven.

BENTHEM; is een oude fterkte van de Tubantes, tuffen

tuffen Drenth en Overyffel, op een berg gelegen, van welke eenige gedeeltens fekerlyk fyn Romeins, eenige Frankifch en van een nieuwer gebouw.

Hier heeft men de Droes-ftoel en Droes-kuffen (tweegroote keyen op malkaar leggende) welke de inwooners (volgens een overoude lands-dwaalinge, Drufus, het Roomfch legerhoofd als de duivel vreesfende en voor den felven aanfende) duivels ftoel en duivels kuffen verkeerdelyk noemen. *Pikard Drenth. 96 bl.*

Ondertuffen valt my hier in, dat men een kinderlyk dreigement in deefe landen gebruikte: *de droes fal in baalen of weghvoeren*; dat is, Drufus, of een Romeinffe foldaat van Drufus, fal u naar Rome fleepen. *Hennin. over de 6 ste Reif-brief van Tollius, 251 bl.*

Doch foo bang als onfe kinderen voor den droes waaren, foo fchrikten de Romeinen weder voor een Batavifch aanficht; ook genoomen het waar alleenlyk een mombakkes. *Martialis; 14 lib. 176 epigr.*

Sum figuli lufus, rufi persona Batavi:

Quæ tu derides, hæc timet ora pater.

dat is. Ik ben het masker van een roffe Batavier, een pottbakkers bootfeerfel; maar die tronie, die jy belacht, is aan uw vader verfchriklyk.

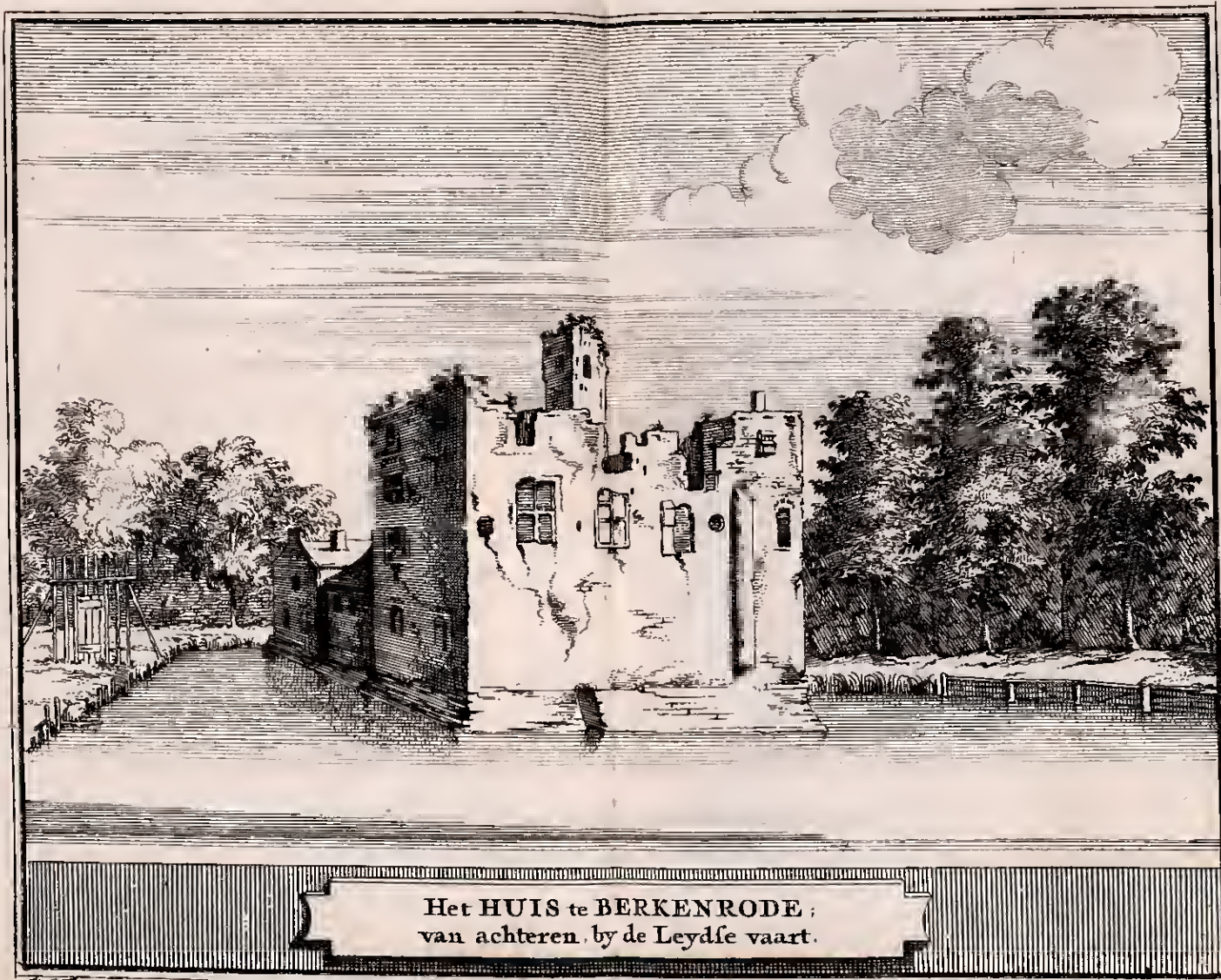
BEERENDRECHT; een Huys in Rhyndyk, aantrent het Schouw van Leyerdorp. *Goudhoeve, Chron. Byvoegf. 82 bl.* De Beerendrechten woenen tot Leiden. *V. Leeuwen, Koftuym. Inleid. 52. bl.*

BERGEN; een oud dorp, onder Alkmaar, aantrent het Rampenbofch, toen ter tyd gelegen ten weften de Rhyn. *De Giftbrief van gr. Arnoud, A. 988 overleden. Goudhoeve, 84 bl. Verones Onderg. 1 B. 4 H. 20 bl. en J. Flud à Ghilde, in de Aanteekening. over Kluverius, 1 D. 232 bl.* fttaande weleer onder de grave van Schouwenburg en by aankoop naderhand onder de Heere Zurk. *Saanl. Arkad. 515 bl.* alwaar u meer van de Rhyn, in deefe landftreek uitwaterende, fal ontmoeten.

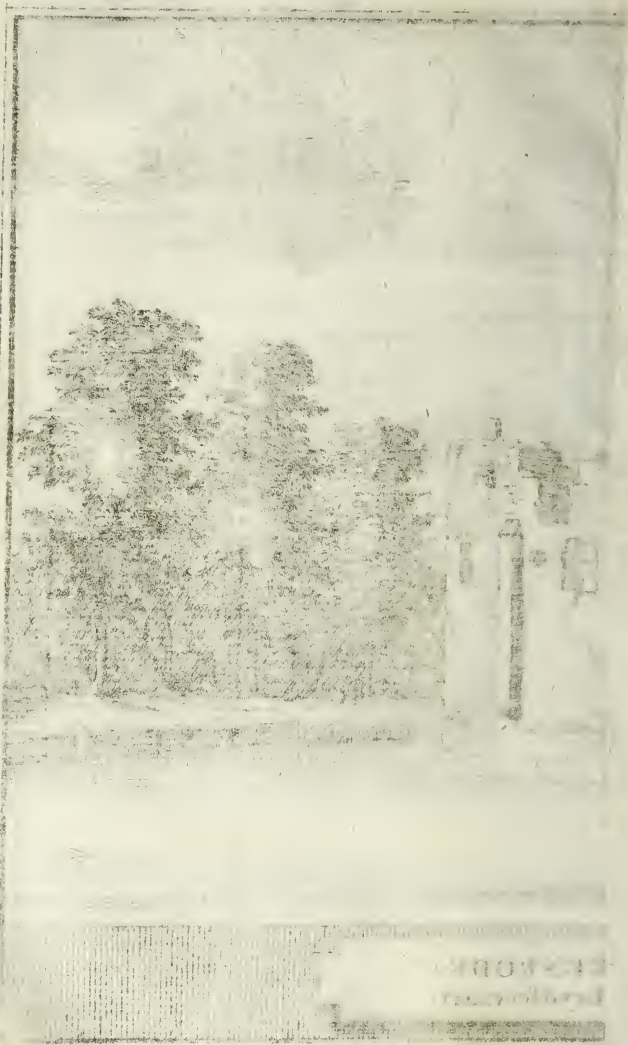
BERGENDAAL; een oud aadlyk Huys en hofstede gelegen in Voorhout, niet verre van s'Graavendam, achter het Huys te Teilingen. *V. Leeuwen, Rbynl. Koftuym. 33 bl.*

BERKENRODE, van buiten een geheel nieuw gebouw; aantrent Haarlem, tuffen de Heeren Wegh en de Leid-

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Het HUIS te BERKENRODE ;
van achteren by de Leydfe vaart.

se Vaart, van vooren met een hooge en breede laan toeganglyk.

A. 1705, den 14 April, ging ik eens deese hier ingelyfde Afbeeldinge met het hedendaagfse Huis vergelyken; maar, welk een onderscheid! ondertussen heeft het *Rochman* ook, onder fyu keurige Teekeningen.

Wel eer was het stuk land, of de grond deefter wooninge door gr. Floris de V, gegeven aan Jan van Haarlem, een edele fchilpknaap; te weeten, A. 1284. *Goudhoeve, Chron. 80 bl. Ampzing, Haarlem, 17 en 89*; noch een ander Geficht van *Saanredam* daar nevens voegende. *V. Leeuwen, Batav. Illust. 895 bl.*

Is heden 'de lustplaats en heerlykheid van Benjamin Poelje, ridder en Heer van Berkenrode, en Schepen binnen Amfteldam. Doch het geflacht der Heeren Berkenroden is, volgens *Screvelius (Haarl. 268 bl.)* uitgefiorven en te niet gegaan.

BERNE; een Slot onder Heufden; en namaals een abdy; door den alverdelgende kryg vernield. *Oudenbove, voor Scriver. Grav., 43 bl.*

BESOYE; een ruïn van een Slot of Huys, al overlange jaaren vervallen; by Waelwyk, niet verre van Heufden, in Suyd-Holland. *Goudhoeve, 78 bl. Oudenbove, S. Holl. 411 bl. Boxhorn. Stedeb. 94 bl. en Meurs, XVII Provinc. 456 bl.* toebehoorende de Heeren van Affendelft. *Hanveft Chron. 121 bl. en gemelde Goudhoeve.*

BEVERWAART; tuffen Rhynauwen en Schonauwen, aan den krommen Rhyn, boven Odyk, in het Sticht van Utrecht gelegen; volgens *Rochmans* Teekening, met fwaare torens gefterkt. A. 1698, is dit Huys, doot *Vianen*, voor *K. Specht*, in een printje gebracht.

Wierd, A. 1527, door de Bifkoppffe ingenoomen; volgens de *Annales van de abdiss. Henrike van Erp*, by meermaalen (alfoo hy feer nodigh is) aangehaalden *Matheus, Analector. I Tom. 157 bl.*

BEVERWYK; fiet *S. Agathenkirch*, boven in de *A.* gelyk men ook deese laatste naam fal vinden in de feer uitmuntende *Kaarten* van meergemelde Burgemeester, *Mens. Aking, de VIII Tab. van het II Part.*

BÉUSELPRAAT; het is niet te ontkennen dat onse Landchronyken fyn opgepropt met hondert malle praatjes en belaglyke vertellingkjes. Maar, fouden deese de luifter van het overige onderdrukken? Dat fy verre! Ondertussen, fie daar eenige weinige staaltjes.

1. 't Geroep in de lucht, *vliet! vliet!* in het slaan ontrent Heiloo. *Vronen*, *Onderg.* 2 B. 2 H. 74 bl. behalven de *Toets op het Goudsse Chronykjen*, 229 bl. *Goudhoeve*, in *Didr. de III*, 253 bl. &c.

2. Het kostelyke graf, in Friesland gevonden, en aan koning Willem getoond. *Vronen*, 125 bl. behalven *Goudhoeven uit Scriverius*, *het selve een klucht noemende*, 319 bl. &c.

3. De loofse putten van gr. Floris de I, in Suyd-Holland, de vyanden by duysenden misleidende en versmoorende. *De Toetsteen van Scriverius*, *op den Gouwenaar*, 235 bl. *Siet hem ook*, in *het leven van dien graaf*.

4. De oude Fries, gevangen door gr. Floris, te Hoogwoude; wysende hem het graaf van syn vader, koning Willem; *Vronen*, 135 bl. behalven *Goudhoeve*, 327 en 333 bl. &c.

5. Het saagfchip der Haarlemieten, voor *Damiata*. *Goudhoeve*, *uit Scriverius*, *Chron.* 300 bl. en *Alting*, *Frisiæ*, 31 bl. *Beneden*, in *D*.

6. De stad Verone, haar welstandjen verwoestinge. *Beneden*, in *V*.

7. Vrouwe kracht van gr. Floris de V. *Beneden*, in *V*.

8. 't Spykervat van Gerrit van Velsen. *Beneden*, in *V*.

9. Halsrecht, onder gr. Willem de Goede, over de gestolen koe. *Beneden*, in *H*. behalven de *Toets op de Gouwenaar*, 269 bl.

10. Halsrecht van gr. Karel den Stouten, over vrouwekracht. *Beneden*, in *H*.

11. De kinderen van vrouw Magteld, gedoopt te Loofduinen. *Beneden*, in *L*. behalven de *Toets op de Gouwenaar*, 254 bl.

12. De boomstorting, op het gebed van biskop Wilbrord. *Beneden*, in *B*.

13 't Woud sonder Genaden, tuffen Leiden en Alfen. *V. Leeuwen*, *Leid.* 10 en 161 bl. &c. *Beneden*, in *B*.

14. 't Vrouwe Sand, wegens het weêlige Vrouwtje van Stavoren; de Medea van Medenblik; de verdreven Bato; de reus Finard; de vier Heemskinderen; de Belgen in Flandere; de Wilten, in het Sticht, en soo voorts; want met alle deese kinderspreukjes slechts op een register te brengen sou ik het geheele boek beslaan.

BIER; gelyk ieder weet, een drank-uit koorn; maar deefen te kooken en te bereiden, is al vroegh by de Duitffers en andere Noord-mannen bekend geweest. *Plinius*, *H. N.* 22

lib. 25 cap. behalven *Herodotus*, *Xenofon*, *Atheneus* en *Suidas*. *Weder*, *Tacitus*, *Germ. 23 H.* by *Stichtenhorst*, *Geld. G. 5 bl.* *Junius*, *Batav. 357 pag.* en lie mede *Kirchmayer*, over gemelde plaats van *Tacitus*. *Boxhorn*. over een plaats van *Florus* (2. B. 18 H.) in een brief aan *Nic. Blankard*. *Epistolar. 219 pag.* Dit heeft *W. vander Velde*, in syn *Hoftapyt* (6 bl.) ook waargenoomen, spreekende van het gastmaal van *Civilis*, in een heiligh offerwoud:

*Daar bielt men hoogen raad des lands en in't beslechten
Der saaken, vreugdendisch, met ouden eeuwgerechten.
Een eigen drank gemaakt, geen versgewassen wyn,
Maar water, opgekookt met graan, deê vrolyk syn.*

Voorts word deese drank der Duitsers en, gelyk ik seg, verdere Noorder volkeren, by *Reinesius* (*Variar. 3 lib. 1 cap.*) uit een *Oud Geschrift*, geheeten *brasium*: gelyk *Scaliger* deselve *birra* is heetende; de *Subtil. 87 Exercit.* gelyk sekere *Onbekende*, by *Jan van Leiden*, *Chron. 1 D. 11 H.* het drinken noemt *braxare*.

BILEMMERMEIR, in de oude Schriften geheeten, *Bendelmerbruk*, by *Heda*, in *Godfried*, de 28ste bisk. 176 pag. opgedroogt en bedykt, A. 1631: maar in het Noodweer van A. 1702, met water wederom overstroomd. *Beneden*, by de *Meiren*, in *M.*

BILT; een vruchtbaar stuk lands, in het Sticht van *Utrecht*, tussen deese Stad en het dorp *Seift*. Sie de *Nieuwste Landkaart van het Sticht*, door bovengenoemde *Nic. Visscher* uitgegeven.

Hier geschiede de manslacht van den bastard, *Walraven* van *Brederode*; A. 1457, buiten syn vaders weeten, doodende twee *Haarlemmers*, welke hem beletteden, te *Sandvoort*. een gestrand schip met wolle naar sich te trekken. *Jan V. Leiden*, in de *Brederod. 55 H. 363 bl.* het geene naderhand syn gevangene vader onder het pynigen wierde opgelegd, als met syn kennis uitgevoerd. *Deselve*, 61 H. 378 bl. behalven *Bokkenberg*, &c.

Maar, in *Friesland*, is het een stuk aangewassen lands, dubbel bedykt, aan de watten, tussen *Dokkom* en *Harlingen*. *Soeteboom*, *Staverens Opg. en Onderg. 167. bl.*

BINKHORST; of wel *Binnenhorst*, gelegen op de Oostsyde van den *Leydssen Vaart*, tussen *Voorburg* en *Ryswyk*; ontrent A. 1076, al vermaard. *Goudhoeve*, 98 en 397 bl.

V. Leeuwen, Rhynd. Kostuym. 26 bl. Handvest Chronyk, 1 D. 125 bl. A. 1359, is het geruineert, nevens het Huys Polanen, door die van Delft, tegens gr. en hert. Albrecht sich opstellende. Junius, Batav. 524. pag. Kemp, in Arkel, 88 bl. Scotanus, Friessse Gesch. 196 bl. Goudhoeve, in Albrecht, 397 bl. en hunne na schryveren.

Van dit Heeren Huys geeft ons *Rochman* een Teekening, en *seekere N.* een Lofdicht, onder de naam van het *Lof des Geluksaligh en Gerustmoedigen Landlevens*; aan Jakob Snoukaart, Heere van Binkhorst; uitgegeven, A. 1613.

BISCOPPEN; van welke binnen Utrecht, de eerste was Wilebrord, overleden, A. 736: de 61ste en de laatste, Frederik de V; bygenaamd Schenk van Toetenburg, overleden, A. 1560. *Beka, Heda en Bokkenberg, in hunne Levens. doch sie de lyst in de Handvest Chronyk, 2 D. 283 bl.*

Van deese 61 Biskoppen waaren 18 met staf en miter te vreden; schuw van staatsucht, met de Godsdienst alleenlyk sich bemoevende, binnen de tyd van ontrent 300 jaaren.

Maar, sie daar Adelbold, den 19 de biskop! trekkende alereerst de wapenen aan, A. 1018, en oorlogvoerende tegens Didrik de III, de vierde gr. van Holland. *Heemskerk oversyn Arkad. 187 bl. Van Leeuwen, Leid. 444 bl. en Goudhoeve. in Didr. 253 bl.*

De 26ste; Herbert van Beren, 't harnas opvattende tegen gr. Didrik VI; die hem belegerde binnen Utrecht; A. 1138. *Bokkenb. 19 pag. Scriverius, by Goudhoeve, 277 bl.*

De 28ste; Govert van Rhenen, A. 1165, in een wapenstryd tegens gr. Floris de III. *Bokkenb. 20. pag. Goudhoeve, 283 bl.*

De 31ste; Didrik van der Aare; A. 1202 geslagen door gr. Didrik de VII en gr. Otto van Gelder. *Bokkenb. 22 pag. Goudhoeve, 292 bl.*

De 34ste; Otto van der Lip, sneuvelende voor Kovorden, A. 1227. *Bokkenb. 24 pag. in het gevecht met heer Rudolf van Kovorden, en maarschalk van Drenthe. Pikard, Drents. Chron. 188 bl. Beschryv. van Amsteldam, 2 B. 36 en 37 bl.*

De 39ste; Jan de I, van Nassau, in oorlogh tegens de Heeren; Gysbrecht van Amstel, en Harmen van Woerden, wegens het slot Vreeland. *Bokkenberg. 27 pag. Goudhoeve, 327 bl. Amsteldam. Besch. deesen oorlogh Jan de II, van Sirk, toevoegende, 2. B. 51 bl.*

De 42ste; Guido van Henegouw, in een slagh gevangen

en by verwisseling gerantsonneerd voor Guido, de gr. van Vlaendere. *Heda*, 230 pag. *Bokkenberg*, 29 pag.

De 47ste; Jan van Arkel, een dapper krygsmān, in geschil met gr. Willem den V, by genaamd den Dollen. *Bokkenb.* 33 pag. *Goudhoeve*, 383 bl.

En soo mede de 48ste, Jan de V, van Varneburg; de 50ste, Floris van Wevelikhove, de 51ste, Frederik de III, van Blankenheim; de 52ste, Rudolf van Diepholt, de 53ste, Sweer van Kuilenburg; en de meeste volgende; welkers bedryven (want deese naamlyst my allang verveelde) gy kond naar sien by de voorgenoemde, *Beka*, *Heda* en *Bokkenberg*; welke laatste beknoptelyk en naauwkeurigh deese geestlyke Heeren beschryft.

Maar ondertussen, bygelegenheid van deese biskoppen, valten myn gedachten op een printje van *Godfried*, (op het jaar 1195, van *syn Chronyk*, 705 bl.) alwaar het kuraff van den verwonnen en gevangenen biskop van Beauvais word gebracht voor den Paus Celestinus, den III, met de woorden (*Genesis*, 37 H. 32 vers) van Josefs broederen, tot hunnen vader Jakob: *Deesen hebben wy gevonden, bekend doch of deese uwes soons rok sy, ofte niet.*

BLYDEN; stormtuygen, steene-klooten uitwerpende. *Beneden*, by het *Oorlogtuygh*, in O. Ondertussen voerd het geslacht der **BLYENBURGEN** (van welke *Van Leewwen*, *Baronav. Illustr.* 871 bl.) haar naam van deese blyden; volgens *Judenhov. Oud. Holl.* 320 bl.

BLYKENBURG; door *Rochman* geteekent, gelegen in het Sticht van Utrecht, by Keersbergen, tussen Seist en Driebergen. Vind hier af niets in onse Jaarboeken; maar wel de naam in *Vissers Landkaart*.

Huis te **BLOEMENDAAL**; waar af *boven*; in A; op de naam van *Albertsberg*.

BLOEMESTEIN; een oud slot aande Lek, A. 1390, gewonnen door Heer Otto van Arkel, die het dede nederwerpen. Ondertussen leggen noch veele van den selfs steenen onder de stads muiren van Kuilenborg. *De Origines Culenburgicae*, by *Mathens*, *Analector. VI. Tom.* 271 pag.

Te **BLOOT**; by 's Gravenhage, te Ryswyk; eertyds het Huys der Rynssen. *Goudhoeve*, 99 bl. anders ook geheeten *Hodenpyl. Hanvest. Chronyk*, 124 bl.

BOEKEL; een slot tussen Alkmaar, en Heiloô; lang vergaan; niet te min een buirte noch bewaarende des selfs gedach-

dachtenis. *Van Woude, Alkm. 129 bl. en Oudenhove, voor Scri-ver. Graven. 37 bl.*

BOEKESTEIN; een Heeren Huys in Delffland, of om beter te seggen, Maafland, in de Kralinger polder, by het dorp Lier; heden niets anders als een bogaard, met oude en wyde grachten omringt. *Bleiswyk, Delf, in de Naareden, onder de Letter B.*

BOEKHORST; by Voorhout, in het Noordwyker Hout; of van den *bok*, Bokhorst; of wel van den *beukeboom*, Beukhorst geheeten. *Junius, Batav. 563 bl. Handvest Chron. 1 D. 133 bl. Goudboev. 81 bl. en Van Leenwen, Rhynd. Kostuum. 34 bl. welke ook, 33 bl. een BOEKENBERG in Voorhout neerplant. Van dit huys is een Teekening by Rochman.*

BOOMEN; dat van ouds Europa, en wel bysonderlyk voor het stedenbouwen en het dorpslichten, seer boomryk en vol swaare bossen is geweest, kan men sonder moeite bewyfen, alleenlyk met het *Hercynia Sylva*, of het Swarte wald; volgens *Cesar (Gall. oorl. 6 B. 25 H.)* beginnende op de grenspalen van Switserland, en loopende Oostlyk, langs de Donau, naar de Daciërs, en Noordlyk door Duitsland tot aan de volkeren ontrent de Belt. *Cesar, by Van Royen, Oudb. 146 bl.*

Maar laten we liever, onse reise in krimpemde, in Holland blyven; alwaar we vinden dat Noord-Holland in de alleroudfte tyden was enkel bosch en meir. Soo, dat ook de veelvoudige bossen en wouden de naamen aan de dorpen hebben gegeven; naamen seg ik, eindigende in *wouw* of *woude*, als; Hoogh-*woude*, Oost- West Suyer- en Noord-*wouden*, Oude en Nieuwebux-*woude*, &c. *Saanl. Arkad. 383 bl.*

Het selve seg ik van Suid-Holland, het Sticht van Utrecht, Rhymland, Tessel en de geheele Noordwyker strand. *Boxhorn. Stedeb. 32 bl. spreekende van Holtland; by sommige de rechte benaaminge van Holland.*

En stap ik tot in Friesland over en Groningen; aldaar weder het selve. Daar dragen ook de Dorpen noch een litteeken van de nu allang verdweene wouden en bosschagien; *Krops-wolde*, *Schil-wolde*, *Pater-wolde*, *Eelder-wolde*, *Garmer-wolde*, &c. gelyk ik verder toonde in de *Aanteekeningen op Groningens Waternood*, van den 22 Nov. A. 1686; *te vinden of in myn Poësy, 7 bl. of in de Neerlandse Watervloeden van Sim. Abbes Gabbema, met de Aanteekeningen van myn hooggeachte neef, Tobias Gutberleth, verrykt.*

Nu bespeur ik verder van deese bossen en wouden een dubbel gebruik; ik zegge, een geestlyk en een wereldlyk betreên der selver.

Wegens het geestelyke, onderrecht ons *Tacitus* (*Germ.* 9 H.) spreekende van onse voorvaderen: *lucos ac nemora consecrant.* Sy wyden wouden en boschagien. Het geen onse *Hoofd* in syn grootste *Bato* heeft overgebracht; alwaar hy, in het 2de *Bedr.* de *Druide Segemond* deese woorden doet uitboefemen:

Ook syn wy ongewoon, 't geen dat sich niet begrypen
Van al de wereld laat, in tempels te benypen:
Maar wyen wel, tot eer der heilighêen, in 't woudt,
Een levendige kerk van ongekorven hout,
't Welk, met syn telgen breed en hemelhooge toppen,
Het dartelmakend licht bestaat de wegh te stoppen,
En stelt van binnen toe een' akelygen dagh
Die 's menssen hert bestelpt, met ootmoed en ontsagh.

Maar dit is een hoofdstuk het geene seer uytstekend is behandeld van *Kirchmayer*, over gemelde plaats van *Tacitus*. *Kluverius*, *Germ. Antiq.* 34 B. *Scadius*, *Germ. Deor.* 2 Part. 23 cap. *G. Brand*, over *Batoos* vertooningen, 313 bl. en eindelyk *Flud.* à *Ghilde*, over *Kluverius*, 2 D. 58 bl.

Soodaanigen woud was het *lucus Baduhennæ*, by *Tacitus* (4 *Jaarb.* 72 H.) mogelyk (want het syn maar giflingen, en deese veelyds missingen) van eene *Paduenna*, een *Lar vialis*, of wegensgod; stellende *Rykius* dit woud heden in de Sevenwouden, maar *Alting* het selve by *Holtpade*, ontrent *Padeslo*; beide in *Friesland*: ondertussen setten *Andere* het by *Wannepervenne*, in het landschap *Drenthe*; en weder *Andere*, te *Bedum* of *Beêm*, in *Groningerland*.

Soodaanige was het *nemus Sacrum*, weder by *Tacitus*, 4 *Jaarb.* 14 H. in het welke *Civilis* syn gastmaal had aangesteld. *Beneden* sal hier afgesproken worden.

Dit *Sacrum Nemus* is nu by 's *Gravenhage*, by de heden-daagste *Verklaarders* der *Roomse* schriften, nu by *ter Tolen*, nu by *Nimmegen*, nu by *Kuilenborg*, nu by *Alkmaar* en nu weder elders. Siet *Bokkenberg.* in *Klaud. Civilis.* 13 pag. *Smetius*, *Oppid. Batav.* 3 H. *Kluverius*, *Rynstr.* 16 H. 51 bl. *Pars*, in de *Voorrede van Catw.* 17 bl. *Handvest Chron.* 2 D. 51 bl. *V. Leeuwen*, *Batav.* 155 bl. *Matheus*, *Analector.* VI Tom. 105 bl. &c.

Andere, als *Merula*, willen dat *sacrum* hier niet heilig be- teekend, maar liever onheilig en vervloekt; als of dit woud, wegens syn onveilige-toeganglykheid, wierd verfoeid. *Gemelde Kluverius*, 52 bl. van het 2 D. en daarom het Woud sonder Genade. *Gouwenaars Toetssteen*. 204 bl.

Wat my aangaat, ik verwerp het *Schakenbosch* van deese *Schryveren* en geloof dat *Civilis*, onverschilligh en sonder keur, tot syn avondmaal, het allernaatte en veiligste woud heeft uitgekofen.

Dit soo verre; maar in het algemeen deese bossen beschou- wende, merk ik dat de oude, ook de Romeinen en Grieken, bysonderlyk den eikeboom onder alle andere hebben geëerd en uitgekopt. *Cicero*, 2 lib. van de *Wetten*, 1 cap. gewagende van de stad *Arpinum*. *Plinius*, H. N. 16 lib. 44 cap. *Lukaan*, *Pharsal*. 3 lib. *Silius*, *Pun. Bell.* 3 lib. &c ja dit liep soo verre, dat de Celten, onder de benaaminge van *Jupiter*, een eik hebben aangebeden. *Maxim. Tyrius*, 38 *Dissert.* by *Sce- dius*, 2 part. 24 cap.

Hier had ik nu wel een open veld om te spreken van de plechtigheden in deese wouden, van der *Duitsen* (in het breede genoomen) seldsaame *Godheden*, en van hunne *Bardes* en *Druyden*; maar dit sou te lang en u, myn goede *Leeser*, verdrietelyk. Sie dan liever *beneden*, in *P. en R.*

Ga dan over tot het wereldlyke gebruik der selver. Dit waaren *landsdagen* en *hagespraken* der grooten, onder den blooten hemel, of over een keur van *opperhoofden*, of over de *belangens* van staat en oorlogh.

Hier toe gebruikte *gemelde Civilis* het naaste en veiligste *nemus*, de grooten nevens het gemeen over tafel, in syn nacht- banket, aanmoedigende om der Romeinen overlast en moet- wil, ontrent het pressen van het *Batavis* manschap, in te too- men. *Handvest Chronyk*, 2 D. 1 H. 51 bl. *Somerens Batav.* 12 H. 306 bl. en *Junius*, *Batav.* 12 cap. 249 pag. behalven *Bokkenberg*, &c.

Hier toe wierden gebruikt het hout by *Blafdal* en *Staleke*, in het sticht van *Bremen*. *Schildius*, de *Chaucis*, 12 cap. 90 en 91 pag.

Hier toe, het *Groller-hout* in *Drenthe*, *Pikard*, *Drentf.* *Chronyk*, 154 bl.

Hier toe, 't *Engelander-hout*, by *Arnhem*. *J. de Laat*, XVII *Provinc. vertaald*, 79 bl.

Hier

Hier toe ; de eike en lindeboom , ontrent 's Grevenhof , felv' binnen de stad Zutfen. *Slichtenborst* , *Geld. Gefchied.* 1 B. 67 bl. fprekende van het uitwyfen der leenfaaken.

Eindlyk hier toe de Op- of Upftallesboom , of de 3 eiken , in een open veld , fttaande by Aurik in Ooft-Friefland. *Pikard* , in de *aangetogene Chron.* 164 bl. *Alting* , *Frifiaë* , 191 pag. *Matheus* , over *J. van Leidens Egmonder Chron.* 218 bl. over *Emo* , *Analektor.* III Tom. op A. 1232. 85 pag. en *Beneden* , in O.

BOOMSTORTINGE ; doch dit moet wederom eenigfins worden uitgebreid. Ontrent Abkoude en Ouwerkerk , by Woerden en Oudewater , te Kamerik en in de Loofdrecht ; ja felv ook in de zee (ik fpreek nu van geen landfchappen , buiten Holland) ontrent de ftranden , worden fomwylen opgedolven en uitgegraven ftammen van boomen , alle fwart en hard ; fchoon hout om te timmeren en daaken te leggen. *Kommelyn* , in de *Byvoegfelen op Amfteldam* , fprekende van het Reigersbos , 2 B. 17 H. 139 bl. *Saanl. Arkad.* 317 en 320 bl. van de opgegravene in het Weftfaaner veld en by de Vaart van het Kattegat. en ik , by *Blankard* , *Jaarregister* , 8 Honderdt. 8 Aanm. *Junius* , *Batav.* 296 pag. *Boxhorn. Stedeb.* 2 bl. *Parivall. Verm. van Holl.* 2 bl. alle drie van Teffel fprekende en Holland Hollland noemende.

Deefe Boomftortinge nu is gefchied door het bidden van biskop Wilebrord , quansuis deefe heidense bedepiaatsen vervloekende en dus omverrukkende. *Eindius* , *Zeeland. Chron.* 1 B. 1 H. 6 bl. by *Pars* , *Katw.* 74 bl. *Gabbema* , *Neerl. Watervloed.* 18 bl. *Boxhorn, Stedeb.* 32 bl. *G. Erand* , over *Batoos vertoon.* 294 bl. &c.

Andere daar en tegen ftellen dat een yflyk onweer alle bof- fen in Holland fou hebben neergeveld. *Buchelius* , over *Heda* , in *bifk. Hungerus* , 59 pag. *Wachtendorp* , *Chron.* 4 B. fprekende van het woud van Ongenâa. *Merula* , *Tydtrefoor* , op A. 857 , by *V. Someren* , *Batav.* 4 H. 28 bl. *V. Royen* , over *Verftege* , 18 bl. *Slichtenborst* , *Geldert.* 1 B. 10 bl. *Junius* , *Batav.* 297 pag. *Parival. Verm. van Holl.* 16 bl. behalven *Bokkenberg* , *Hortenfius* , *Doufa* , *Veldenaar* , &c.

Maar , wanneer fou dit onweer over deefe landftreek fyn voorgevallen ? A. 857 , of A. 867 , 700 , 1170 of 1173 . Sie welke onfekerheden in de tydrekening ! *Oudenbove* , *Snyd Holl.* 3 H. 17 bl. behalven *Junius* , *Gabbema* en *Gutbberleth* , &c.

Alwaar om ook sommige dit ongeval geheel verdacht houden ,

den. *Gouwenaars Toetsteen van Scriverius*, 208 bl. en weder deefse in *syn Batavie*, 37 bl. en liever willen gelooven, dat de boomen uit andere landen of hier syn komen aandryven, of (maar dit is by my geenfins aanneemlyk) felve hier in het aardryke syn gegroeid. *Matheus, de Nobilitate*, 1 lib. 12 cap. *Eindius, Zeel.* 1 B. 3 H. 7 en 8 bl. en *Martin. Schook, de Turfis, in de Beschryv. van Amsteldam*, 2 B. 163 bl. O alte fyne Natuurkundige!

BOONEN, door welke de Overheden te verkiefen, al by de Grieken een gewoonlyke plechtigheid is geweest. *Plutarchus, de educandis liberis. Scholiastes Demosthenis, by Oyzelius over Gellius*, 4 lib. 11 cap.

Dit is noch heden in een gebruik, in verscheidene plaatsfen van Nederland. Wiltge een voorbeeld? te Groningen syn 5 swarte onder 24 boonen. Die worden in een hoed geworpen en omgehutfeld; op den Keurdag, den 8 Febr. Die de 5 swarte trekken, doen de Keur. *Handvestchronyk*, 1 B. 75 bl.

BORN; een waterje, weleer in zee loopende, tuffen de eilanden, Ameland en Ter Schelling. Blyken hier af syn 'er noch heden in weefen; te weeten het Borndiep en het Bornrif; rift is een sandplaat of zeebank. *Gabbema, Leeuward.* 9 bl. *Scotan. Frieffe Gesch.* 506 bl. Siet *M. Altings*, 1, 2, 7 en 9 *Tab. van syn Frisia*, of 2 *D. van de Notitia Germ. inf. en beneden in R.*

FRANK VAN BORSELE; stadhouder van Holland, ridder van het vlies en graaf van Ostervant, doch eerst een geringh ridder; sonder kinderen overleden, A. 1470. *Goudhoeve*, 492 bl. *Kemp. Arkel.* 351 bl.

Ondersteunde met syn geld de jonge gravin, Jacoba, fynde, by feker geval, in een groote verlegenheid, toen de vrekke Jan van Montfort verlocht te syn verschoond. *Goudhoeve*, 456 bl.

Doch hier uit rees liefde, welken hy haar (op een maaltyd te S. Martens-dyk ondedte, door de letteren, D. D, met willige takken omvlochten; het geen op het nederigft en met schroom wilde te kennen geven: *Dyn willige dienaar!* *Spaan, uit Goudhoeve, Rotterd. beschryv.* 5 H. 118 bl.

Sy trouwen dan heimelyk. Maar Filip van Burgondie ontbied Van Borsele. Send hem, gevangen fynde, naar Rupelmonde, en beveelt aldaar hem te onthoofden. Doch, wat geschiet 'er eindlyk? Jakoba verloft haar waarde man, onder

der voorwaarden; te weeten, haar heerschappyen aan gemelden hertogh afstaande. En wat volgt hier op? Sy trouwen in het openbaar; de getrouwde brengen haar leven in rust en vrede ten einde; en vrouw Jakoba (eertyds gravin en nu slechts houtvesterin en duinbewaarster) siek van selverdriet, overlyd, op het Slot te Teilingen, A. 1436. *Barlandus, in de Graven van Holl. Heemskerk, Batav. Arkad. 570 bl. Isaac. Vossius, Annal. Holland. 20 lib.*

Van bovengemelde minnelijst gewaagd self Jakoba, spreekende met 'er Vertrouwde, Vrouw Baerte van Brederode, by *Droste, in syn Treurspel Jakoba, 2 Bedr. 1 Toneel.*

*Vrouw Baerte, beugt u noch hoe dat by wand en saal
Deê spreken van syn min een nieuw gevonde taal.
Door menig gulde D, gemengt met Wilge ryzen,
Wist by behendelyk syn liefde te bewysen;
Die meester leerde hem, om sonder stem of hand,
Te melden aan myn hert verklaaring van syn brand.
Ik wist alleen de sin van 't raatsel uit te leggen
Dat het wou heimelyk Dyn will'gen Dienaar seggen,
En kon die letteren wel sonder hulp verstaan;
Mits ik in't selve school had van de Min gegaan.*

TEN BOS; een Heeren Huys der Yffelsteinen in het Gooy, ontrent Weefop aan de Vecht; A. 1672, tot de grond toe, door den Franssen oorlog gerafeerd. *Van Leeuwen, Batav. 1284 bl. Handvest chron. 1 D. 138 bl.*

BOSCH; dat Holland wel eer is bosryk geweest, toondenwe boven, op het woord *Boomen.*

BOSHUYSEN; onder Soeterwoude, dicht onder Leiden, buiten de Witte poort. Dit Huys is, in het beleg van de stad (A. 1573) verbrand, vernietigd en nooit weder opgebouwd. *Goudhoeve, 82 bl. Van Leeuwen, Rhynd. Kostuim. 38 bl. Handvest Chron. 1 D. 133 bl.*

Doch een andere BOSHUYSEN, hebt ge by Sprang, in Suyd-Holland. *Oudenbove, Suyd-Holl. 411 bl.*

BOUQUET; een Heeren Huys, by Henrick Uden (soo heette de bedyker) ambacht; A. 1572, verbrand, doch na maals wêer vernieuwd. *Deselve 236 en 411 bl.*

BRAKEL; een Huys in de Bommeler waart, niet verre van Loevestein en Poeroyen. *Deselve, voor de Graven van Scriverius, 53 bl.*

BRASPENNING; *beneden in de Munten, op M.*

BREDERODE; het Stamhuys der Heeren Brederoden, in Suyd-Hollan^d, welke hier alle haar goederen en geene hadden in Kennemerland. Lagh in de Abblaffer waard en is heden onder het water bedolven. *Oudenbove, 219 bl.*

Alwaar hy ook opteld alle landeryen, welke de Heeren Brederoden in den Abblafferwaard beseten hebben. Dat in Kermerland is dan geen stamhuys maar alleenlyk een wooning en een lufthuys geweest, even als het Huys te Kleve, Velsen en Rynechom. *Paul. Voet, Oorspr. der Brederoden, 28 en 37 bl.* te meer, aangesien de graven van Brederode alleenlyk ook waaren baljuwen van Kennemerland. *Deselve Voet, 36 bl.*

BREDERODE; in Kennemerland buiten Haarlem ontrent de Sandpoort gelegen, duinwaarts. *Van Royen, over Verstegen, 192 bl. A. 1705, den 12 van April, ging ik, nevens eenige myner Vrienden, deesse ruiine besien, en het groote gevaarte aan myn Teekeningen toetsen. Let dat ik toen ter tyd de 3 Gesichten van Rockman niet heb gekend.*

Ik merkte dan aan een hoogte met een gracht omringd. Hier op eerst een poortje, staande nevens een boere woningje, op het selfde plein. Dan quam ons het grootste lichaam te vooren, waar achter een kleender gevaarte volgde. Aan de slinker syde na de rywegh van Haarlem, waaren voor en achter ronde kelders, boven gedekt, het overschot, naar het geleek, van 2 ronde toornen.

Dus heb ik ook het selvetweemaal hier in print doen brengen. Het eerste gesicht is vlak van vooren; hebbende ik gestaan aan de slinker syde van het Heeren Huys. Het tweede vertoond de groote brok van achteren; sittende ik met myn affchetsinge ter rechter syde, naar de gemelde ryweg.

Wat nu den stichter aangaat, het Huys is aangevangen door Arnoud, de derde graaf van Holland, ontrent A. 990: doch voltrokken door syn soon Sikko, Sifried, of Siewert, welke allereerst de benaaminge van Brederode van gemelde graaf ontving. *Bokkenberg, Brederod. 3 pag. Scriverius, by Goudhoeve, 249 bl. bovengenoemde Voet, 23 bl. Ampzing, Haarlem, 17 bl. en Junius, Batav. 19 cap. 545 pag. Saanl. Arkad. 88 bl. Boxhorn. Stedeb. 121 bl.*

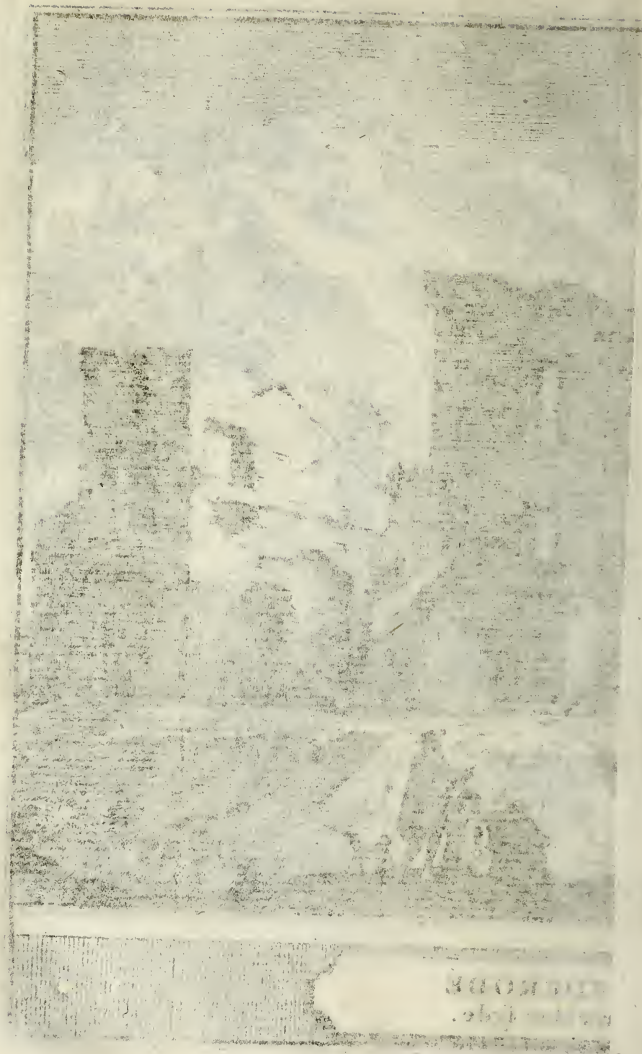
Maar, A. 1302, is het door gr. Lodewyk van Loon (de man van gravin Ada, gelyk boven is aangeteekend) en Didrik, de 31ste biskop van Uitrecht, gewonnen, verbrand en verwoest. *Goudhoeve, 296 bl.*

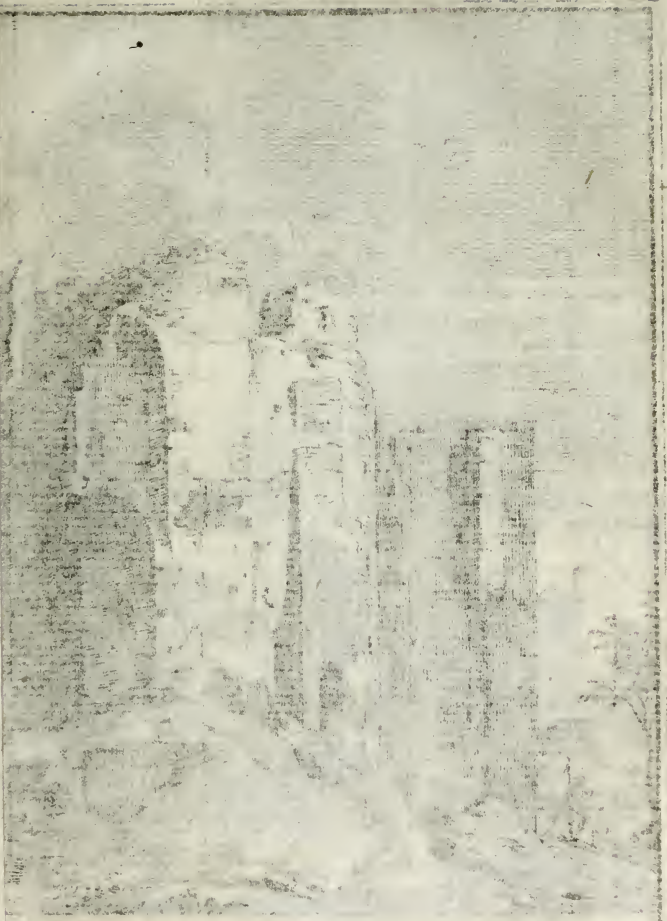
THE
OF THE
IN THE

Het HUIS te BREDERODE;
van vooren. op de rechter fyde.

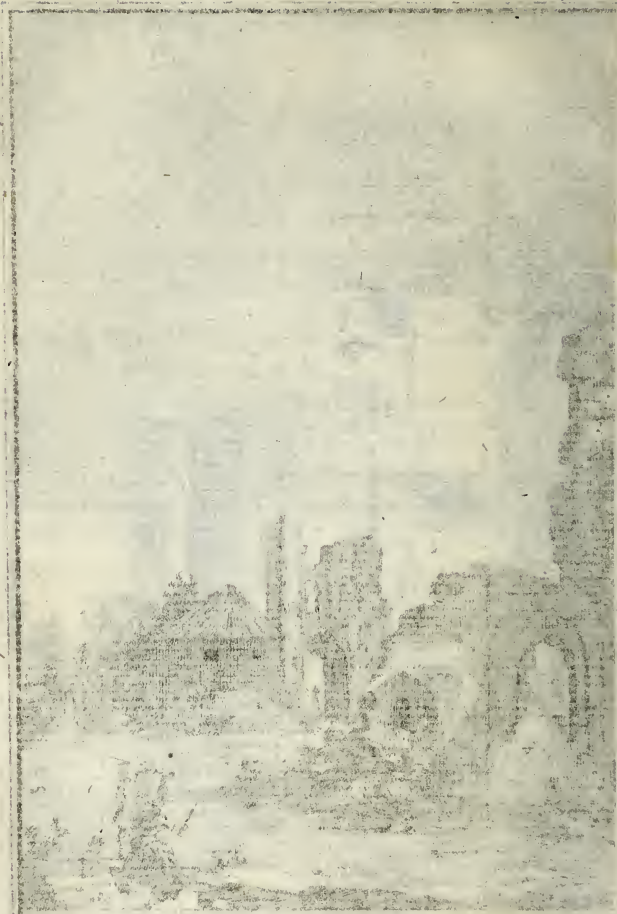
3800000
1960

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON
FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME
BY NATHANIEL BENTLEY
PUBLISHED BY W. BENTLEY
1822

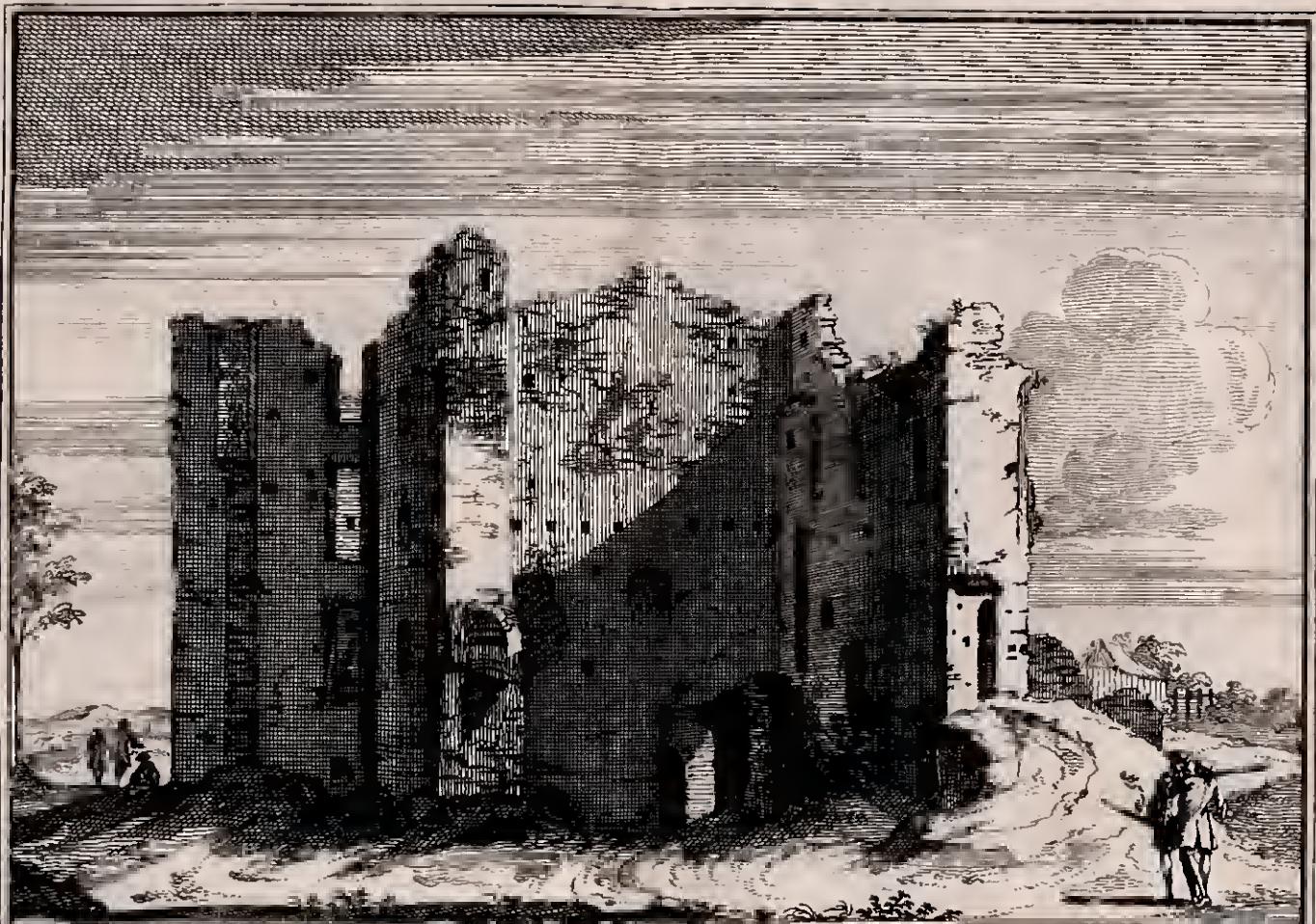
Het HUIS te BREDERODE;
van achteren, op de rechter syde.

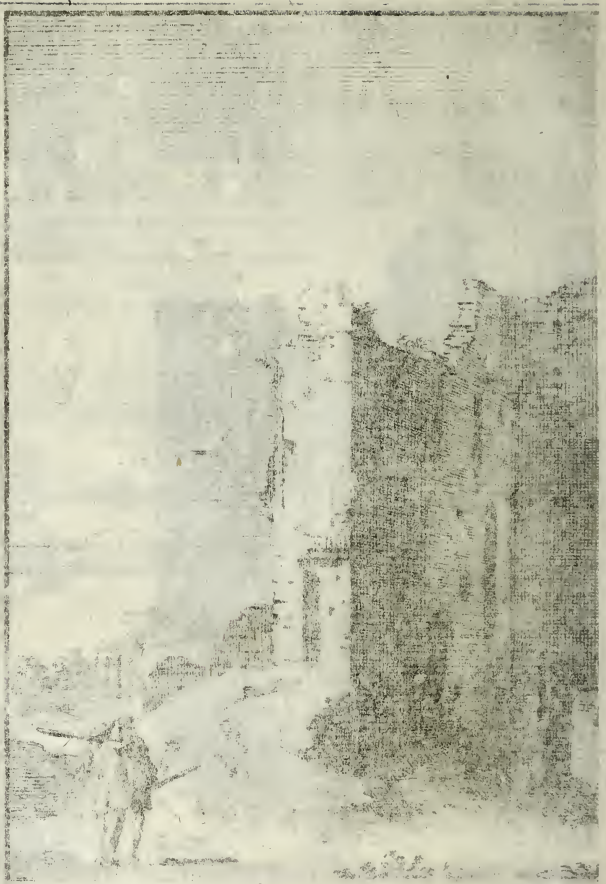
DETROIT
MAY 1900

RIEDEL and CO. LITH.
10, N. 2ND ST. N. Y.

RUÏNE van het HUIS te BREDERODE.
van achteren op de linker fyde.

BRITISH
LITERATURE

Wederom is het selve, A. 1436, door de Kabeljauffe Haarlemiiten om verre geworpen. *Jan. van Leiden, de Orig. & reb. gefst. Brederod. by Matheus, Analector. 11 Tom. 341 en 343 bl. behalven onfen Antonides, op de plaats, boven gefet nevens Banjaart.*

Niet te min is dit Huys, weder vernieuwd fynde, in ftant gebleven tot A. 1472; na welken tyd de geleerde *Junius* (18 cap. 515 pag.) het selve, door verwaarloofinge der voorfchreven edelen, de kosten van het vertimmeren mydende (eindelyk ook het mannelyk oir in dit geflacht ontbreekende,) meent te fyn vervallen. Maar dit klinkt beter. De *Brederodes*, ontrent A. 1418, *Vianen* behylykende, onthielden fich op het Huys *Batestein*. Toen bleef hier *Brederode* leggen; alenskens door den tyd en den krygh vervallen. *Handveft. chron. 1 D. 122 bl. Goudhoeve, 9 bl. en Oudenhoven, Haarlems Wieg, 32 Bedenk. en 119 bl.*

Doch eer ik van deefe ruiin, in een grootfe aansienlykheid by weinige te gelyken, aftreede, dien ik u ook te onderrechten, dat dit een tolhuys der Heeren *Brederoden* is geweest, aan den *Rhyn* gelegen; welke, met de naam van *Kinhem*, verby dit Huys, *S. Albrechtsberg*, het Huys *Velfen*, &c. heeft gelooopen; gelyk, *beneden in K en R* verder fal worden aangeweefen.

Eindelyk, een woordtje noch van dit geflacht (het edelfte, gelyk van *Waffenaar* de oudfte en van *Egmond* de rykfte) te vinden by *V. Leeuwen, Batav. 884 bl.* De laafte, aangaande 't manlyk oir, was Heer *Wolfaart van Brederode*, A. 1679, den 21 Junii overleden; fynde ook des wegen, den 14 August. te *Vianen*, het aadlyk wapen, nevens het lyk, in de graf-ftede gelegd. *Hollandffe Merkuir van A. 1679. behalven de voorgenoemde Van Leeuwen.*

Van het vangen der 3 Heeren van *Brederode*; *Gysbrecht* de domprooft, fyn broeder *Reinoud* en deefe fyn bastard soon *Walraven*, nevens het mishandelen der felver, fullen we fpreken (om beneden ook wat fchryftoffe te hebben) in de *letter W. op het woord, Wyk te Dairfede.*

BREUKELEN; in oudere *Schriften* geheeten *Brokledde*, *Broekenlandia*, en *Brakola*; is een vermaard dorp in het Sticht van *Utrecht*, gelegen aan de *Vecht*, tuffen *Maarffen* en *Loenen*.

Is aan de Kerk van *Utrecht* gefchonken, door graaf *Rotgar*, A. 838; volgens *Alting, Notit. 2 Part. 28 pag.*

Van

Van haar gewagen *Heda* en *Beka*, op A. 1204 en 1428; behalven *Melis Stoke*, &c. maar ik meen wat anders te seggen.

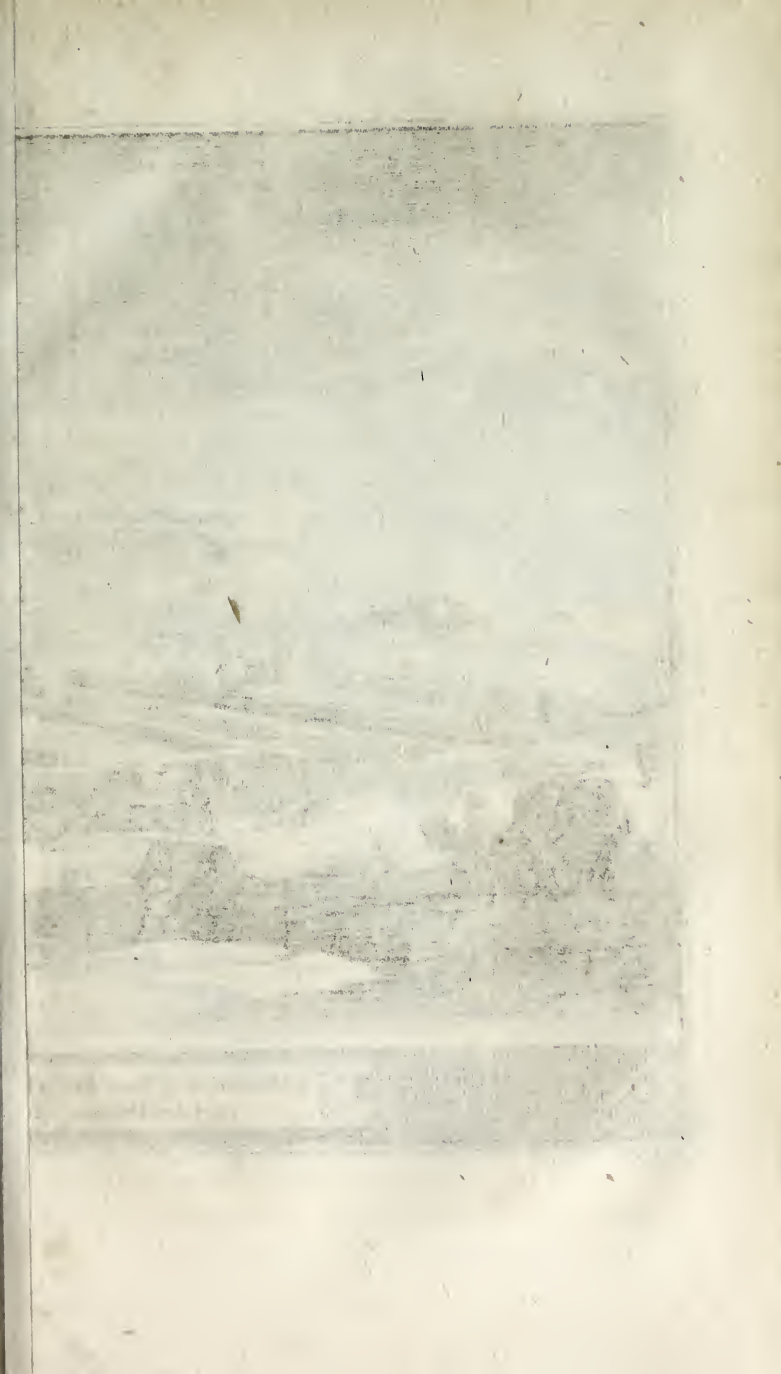
A. 1705, wanneer men, den 16, 17, 18 en 19 Meert, te Breukelen, voor een nieuwen tooren een grondslagh maakte, soo wierden, onder het graven, ondekt verscheidene duyfsteenen tombes, 8, 10, somwylen 12 voeten lang en onder sonder bodem. Sy lagen 5 of 6 voet onder de grond, met het voeteinde gekeerd naar het Oosten. De steenen, 2 voet lang en 1 voet breed, waaren ongemetseld, in seer vaste kley, aan malkanderen gefet. De beenderen eindlyk, daar onder leggende, waaren als van de allergrootste menffen deeser tyd. Dit weder uit de *Aanteekeningen van Kornelis Kooten van Bloemswaart*.

BRIEL; gelegen in Vooren en Putten aan Helium, het derde en Suyder gat des Rhyns; als of gy woud seggen de Breë-hell. *Boxhorn. Stedeb. 211 bl. Flud à Ghilde, over Kluver. 1 D. 37 en 42 bl. Junius, Batav. 493 pag. Guicciardin. Byvoegsel. 3 D. 142 bl. Parivall, Verm. van Holl. 140 bl. Handvest-Chron. 2 D. 14 bl. Slichtenborst, Gelders. G. 6 bl.* De naam van deese uitwateringe vindge by *Plinius, H. N. 4 lib. 15 cap.* Siet ook *Helium, beneden in H.*

BRINIO; der Kaninesaten veldheer, Heer Bruin geheeten in de *Saanl. Arkad. 44 bl.* van deesen gewaagd *Tacitus. Hist. 4 B. 15 H. by de vertaalde Kluverius (Rhyns uitg. 1 D. 242 bl.) en de Handvest Chronyk (2 D. 43 en 51 bl.)* op deese wyse: *Onder de Kaninesaten (de Kennemers) was eenen stoutte en malle dullaart, genaamt Brinio (dit is de vertaalinge van Van der Houven) maar hoog van geboorte. Synen vader had insgelyks veel vyandige daaden bestaan, wrymoedelyk bespot de dwaase krygstogten van den keiser Kaligula, sonder straffe. Hy dan van aart een vyand der Romeinen synde, hebben hier over de Kaninesaten een welgevallen in hem scheppende, hem opgebeven in een schild en hulde gedaan naar de maniere van die tyd; en hem gekooren tot hoofdman, &c. Siet ook Bokkenberg. in Civilis, 15 pag. en Van Someren, Batav. 10 H. 167 en 308 bl.*

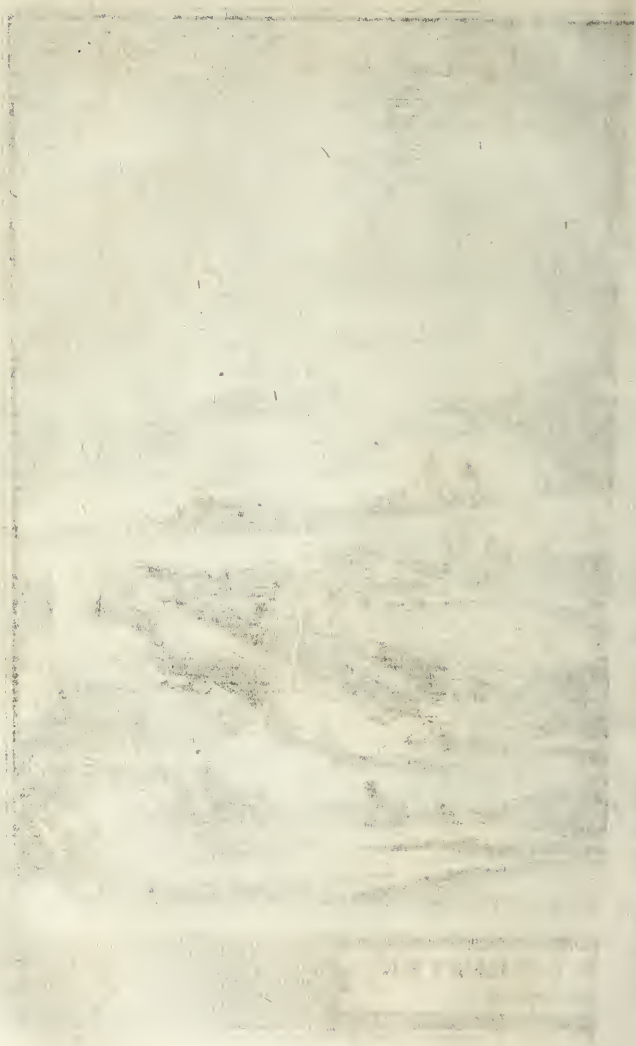
Dit opheffen in een schild siet ge in een print by *Kluverius, in Germania Ant. en Kirchmeyer, over Tacitus, Germ. 12 cap.* aanhaalende eenige Fransse Schryvers, spreekende van Sigebertus, Chlodoveus en Gundebaldus, met de selve plechtigheid, op een schild gefet en voor Koningen uitgeroepen; behalven *Cassiodorus, Variar. 10 lib. in scripto regis Vitigis.*

Maar,

De Grondslag van het HUIS te BRITTEN;
op de linker syde van boven.

Maar, ik sou van deese Brinio wel gaan scheiden sonder u syn portret mede te deelen. Sacht, vrienden! schoon het heden een algemeene dwaasheid is, de Gedenk-schriften met ydele en gewaande tronien en afbeeldingen op te proppen; geloof geene Brinio, geloof geene Civilis, geloof ook geene Arminius; hoe over konstigh deese laatste krygs-overste, door sekerre Geleerde, op een medalie is gebracht.

Huys TE BRITTEN; in de verstoppinge des Rhyns, by Katwyk, onder de duynen geraakt, licht heden verdrongen en is niet te sien, als met een afluandige stormwind, uit den Westen of Suyd-westen; de zee wegstuwend en deese ruiinen ontblootende. *Handvest Chron. 1 D. 125 bl. Pars, Katw. 89 bl.*

Het is, segh ik, aan den uitloop des Rhyus, Westwaard van Katwyk gelegen; ontrent de 300 roeden of 1600 schreden; synde net vierkant en hebbende aan yder syde 240 voeten. *Scriverius, Batav. 11 bl.*

Voorts, soo veel ik in de Schriften van onsen Landstreek achterhaal, is het A. 1520, ontrent Kerstdag, met een stormwind, W. Z. W. ondekt en 2 dagen bloot gebleven; als wanneer men het selve by naar van 8 voeten hoogte sagh in syn driedubbeld muurwerk, en 7 groote steenen, met Latynse opschriften, daar uithaalde. *Gemelde Pars, 89 en 93 bl.*

A. 1552, op de dag van S. Pontiaan, heeft dit slot weder 2 voet hoog bloot gelegen; en toen is het, volgens de boven genoemde meetinge, vierhoekigh gevonden. *Guiccardin. XVII Provinc. 3 Part. 140 pag.* en daar syn ook sware steenen uitgehaald. *Junius, Batav. 10 cap. 202 pag.*

A. 1562, bleef het meer als 20 dagen sichtbaar leggen. Maar toen ging het op een plonderen. Deese kreeg fraaye penningen en deese aanmerkelyke steenen en wêer een andere seer schoon vaatwerk; in afbeeldingen te sien by reeds genoemde *Scriverius, Junius, Pars en Guiccardin.*

A. 1570, quam het, den 23 Januar. weder te voorschyn; en men vond penningen, so silvere als kopere, van Severus, Karakalla, &c. by de aangetogene *Schryvers* afgebeeld.

Het selve sou ik konnen seggen van A. 1588. 1662. 1666. 1672. 1696. &c. *de Hollandse Merkuir*, &c. in welk laatste jaar weder penningen van Sept. Severus, en Alexand. Severus, &c. syn opgegaard. *Pars, Katw. 123 bl.*

Soo verre van deese ruiine; nu wegens haar opstand. Wiens werk is het geweest? wie de stichter? de Keiser Severus; en heeft

heeft die syn *armamentarium*, oorlogstuyghuys of *magafyn*, hier gehad? ik meene te kunnen toonen (*beneden in R. op Roomburg*) dat die marmere voorhoofdsteen, waar uit dit moest worden beweefen, te Roomburg, en niet hier is opgedolven.

Was het dan een blokhuis van den keiser Klaudius? 't sou 'er naar gelyken, en het syn de gedachten van *Boxhorn. Stedeb. 219 bl.*

Of foud ge 't syn voorfaat, dien gekken Kaligula, kunnen toefchryven? immers men weet wat gewoel 'er is onder de Latynffe Geletterde, ontrent de plaats van *Suetonius, in Caligula, 46 cap.* Doch aldaar word niet gefproken van de Hollandfe, maar van de Vlaamffe zeeftand; op welke, ontrent Bologne, deefe keiser een tooren (noch te sien en by de lieden aldaar *the Oldman* geheeten) heeft opgerecht. Soo willen *Torrentius, Schildius, Pitiskus, &c.* fchryvende over *Suetonius*: maar let, wat ik van *Kalla* terftond u fal mededee- len.

Eindlyk, waarom is het niet liever eene der 50 Kasteelen van den veldheer Drufus, op de binnenboort des Rhyns gefet; volgens *Florus, Rooms. Hift. 4 B. 12 H. Kluverius, Rhymond. 1 D. 300 bl. by Van Leeuwen, Leid. 456 bl.* en dit felve fal ik foo lang blyven geloven, tot dat my daar voor van de Schoolgeleerde iets beters in de hand worde geftopt.

Maar ondertuffen verwondere u niet over de giftingen ontrent de flichter; zelf de naamreden is oorfaak van veelerhande kibbelingen.

Meergenoemde *Van Leeuwen (Batav. 48 bl. en Leiden, 454 bl.)* tegens *Kamdenus* ftrydende, is van gedachten, dat dit flot al lang de naam heeft gehad van *Brittenburg*, eer dat het eiland Albion wierde geheeten *Brittanje*.

Pontanus geloofd by *Flud à Gbilde* (over *Kluverius, 1 D. 306 bl.*) dat de naam is voortgekomen van het herba *Britannica*, op de Frieffe bodem groeyende, naar de getuygenis van *Plinius, H. N. 25 lib. 3 cap.* Merk hier in het verbygaan aan, het waare *herba Britannica* geen lepel-blad te fyn; gelyk gy daar in klaarlyk word onderrecht, van *Abrab. Munting, lib. de Herb. Britannica.*

Maar de Naamreden daalt van het woordeken *brit*. Doch fie gemelde *Munting*, van *brit* en *briten*, *britse* en *britfen*, *brik*, &c. alles buiten myn kraam; en dieshalven wys ik de liefhebbers van het woordeknabbelen naar die geene, welke heden-

tedendaags de Nederduytsfe Letterkunde geloven in 'er han-
len te hebben, en alsoo de *lapis* van onse Taalregelen alleen
e besitten.

Wat nu eindelyk een afteekeninge van dit Huys betreft;
ot noch toe vindenwe geene als by *Scriverius*, *Van der Hou-*
ven, *Soeteboom*, *Junius*, *Guieciardyn*, en *Pars*, &c. doch alle
ynde naar het selve voorbeeld. Siet hier dan een opstand, in
een overgeestigh Gesichtje, naar den omtrek van het geseide
voorbeeld, op myn begeerte en aanhouden, uitgevonden, door
J. Goeree.

Hoe? kan ik hier dan niet afscheiden! en is me dit soo een
bekoorlyk voorwerp? *Oudaan* weerhoud my, toonende dat
Brittenburg niet op den uitersten oever des Rhyns heeft ge-
taan; nademaal, buiten deselve, nu wel een half myl in zee,
ook een toren is geweest, met geboomte omringd. Eist ge
bewys? de vissers getuygen dat sy somtyds aldaar, met ha-
ken en schuifbomen, op een ryfend muirwerk sloten en aan
de oude stronken van boomen haare netten in stukken scheu-
ten. *Oudaan. Room. Moogenb. Inleid.* 19 bl. Ja, de zeeluyden
en gemelde vissers noemen deese plaats *Kalla*; seggende sy te
dryven op en over de toren van *Kalla*; dat quanfuis dan, by
verkortinge sou weesen, *Kaligula. Deselve, op het selve bl.*
lyner Inleydinge. Ondertussen kunt gy van dit Krygsgebouw,
behalven de aangetogene ook naafien, *Buchelius, over Heda,*
55 en 61 pag. Parivall. Verm. van Holland, 86 bl. *G. Brand,*
over Batoos Vertoningen, 296 bl. *Pighius, in Hercule Prodic.*
45 pag. behalven Ortelius, Dousa, Wachtendorp, Goudhoeve,
Van Spaan, en noch meer andere.

En hier fullenwe de redenvoering over deese Roomsse
sterkte sluyten; doch echter nevens de woorden uit *Vader*
Vondels gesprek met de *Rhynstroom*.

Al is uw eene keel versand,
Die 't Huys te Britten plag te schaven,
Dat nu verdronken leit op strand,
De Lek en Iffel (doorgegraven)
Vergelden dubbel deese schâa,
En leiden u, met hooge dykken,
In zee, op dat uw ongenaa
De vlakke beemden niet kom stryken,
Met magt van regen en geweld
Van sneeuw, dat in de sonne smelt.

BROEKHUYSEN; anders Darthuysen, gelegen tuffen Doorn en Leerffum, in het flicht van Utrecht; van welk niets van eenigh belangen. Ik fou het ook dies wegen hebben overgeflogen, indien ik de Afbeeldinge van dit Heeren Huy onder die van *Rochman* niet had gevonden.

BROUWERSHAVEN; een ftad in Zeeland, op he eiland Schouwen, fiende naar het land van Goeree; die ik mede gaaren fou verby gaan (gelyk geene of weinige Zeeuwffe fteden hier fullen werden aangeroord) maar ik gebruikte alleenlyk wegens de vermaarde veldflagh, tuffen den hertogh van Glocefter, broeder van koning Henrik de V, de derde mar van Vrouw Jakoba en hertog Filip van Burgondie; A. 1426 alwaar Filip, wel 3000 Engelffe verflaande, verwinnaar bleef van de ongelukkige Jakoba. *Smalleganges Chronyk van Zeeland. 1 D. 5 B. 2 H. 608 bl. Hadrian. Hofferus, in een Latyns Lofd Oudenbove, voor Scriverius, 412 bl. Scotanus, Fries. Gefchied 298 bl. Batav. Arkad. 213 bl. Goudboeve, 450 bl. Balen, Dortffe Chron. 772 bl. &c.*

BRUCTERI; Duitffe volkeren; doch waar toch neergefeeten? by Wefel, in het graaffch. Sutfen, fegt *Van Leeuwen, Batav. 91 bl.* in Munfterland, ontrent de Lippe, fegt weder *Junius*, aanhaalende *Strabo* (7 lib. Geogr.) *Batav. 600 pag.* en met hem is *Kirchmeyer*, over *Tacitus* (Germ. 33 cap. 362 pag.) gebruikende *Pontanus*, *Limneus* en *Berneccerus*, &c. *Alting* (Notit. 1 Tom. 19 pag.) verdeeltfe in Kleene en Groote; en plaatffe van de oorfprongen van Lippe en Eems tot aan den Rhy en de Drufiaanfse gracht. Siet fyn 5de Landkaart. Ja, volgens *Klaudianus* (in het lofd. over het 4de burgermeesterschap. van Hon.) foudentfe felf *Hercynia Sylva*, anders het Swarte Waldt, ten deele beflaan.

BRUIDEN; van deefe en het afkooopen van het eerfte nachtje, fal men handelen in de *Lettr T. onder het woordtje, Trouwen.*

BUIREN; in haar eigen graaffchap, tuffen Tiel en Kuilenburg, in Gelderland, aan de Meule-gracht, ontrent de Lingefroom.

Heeft een fchoone burg (gelyk men fiet in de Teekeningen van *Rochman*) met 4 torens en 3 grachten. Was al in weefen ontrent A. 1145, doch A. 1463, is hertog Arend van Gelder door fyn foon Adolf alhier opgeflooten. *Kemp, Gorkom, 318 bl. Junius, Batav. 235 bl. Slichtenborst, Gelder. Gefch. 51 bl.* by wien het wel is te pyne waard te gaan leefen, hoe

hoe onverwacht deese eenige soon, op het slot te Grave, op het einde van een vrolyk nacht banket, syn vader tgevangen nam; hoe hy den selven, pas half gekleed, naar Lobek voerde, en eindlyk alhier, voor wel 6 jaaren, versferkede; hy self nu synde hertog gehuldigd. Siet ook *Bokkenberg. in Dynast. Egmond. 115 bl. en Goudhoeve, 474 bl.*

BULGERSTEIN; wel eer een swaare sterkte; doch wiens geheugenis heden is versmolten in den omtrek van de stad Rotterdam. A. 1573, kon men van deselve noch eenige ruiinen bekennen op een sandplaat, in de Maase. *Van Spaan, Rotterd. 225 bl. Junius, Batav. 523 pag.* maakende ook wegens seekere Bulgaar een naam reeden, maar die my niet kan behaagen. *Goudhoeve, 83 bl.*

BUNSCHOTEN; in het Sticht van Utrecht, ten aansen van Naarden, aan geen syde de Eem, beneden Amisfort, wel eer Hegenschooten genaamt.

Was een stedeken, ten tyde onser voorouderen, A. 1428, van muiren ontbloomt en tot een open vlek gemaakt; te weeten door die van Utrecht, om datse, in den opgereezen oorlogh, hertogh Filip aanhingen. *Matheus, de Nobilitate, 3 lib. 819 pag. en in de Notæ over Amisfurt, uit een Neerduyts geschrifte, 292, pag. Theodor. Verhoeven, beschr. van Amisf. 34, 35 en 292 bl.*

Hier geschiede, A. 1355, een gevecht, tegens de Hollanders (in den veldtogt van gr. Willem de V, tegens den bisk. van Utrecht, Jan van Arkel) in welke 70 Bunschoters wierden ter neder gehakt. *Kemp, Arkel, 85 bl. en Goudhoeve, 391 bl.*

C.

CHIMELOFARA; een watertjen, in Friesland, of eigentlyk een langwerpigh meirtje, de Fluysfen heden geheeten, of de Hemelummer Vaart, by Stavoren. Siet het beneden, in R. by de *Rieviertjes*.

Het word in een *Vergunschrift*, van A. 986, soo geheeten by den Hr. *Alting, Notit. 2 Part. 36 pag.* en hy toont het in de 9 *Landkaart*; nevens Chimelum, een seer oud dorp, nu bekend met de naam van Hemelum.

CHRISTENDOM; deese post wil ik graag de Geestelyken overgeven, en te liever om ook niemand in eenige gesindheid te benaadeelen. Alleenlyk lust me maar te seggen dat de allereerste Kruisgesanten in Friesland syn geweest:

D

Eli-

Eligius, onder de koningen van Frankryk, Chlotarius, Dagobert en Clodoveus de II. *Matheus, de Nobilitate*, 2 lib. 180 pag.

Wilfrid; onder de Frieffe kon. Adalgifus. *Deselve Matheus, uit seer oude Schryvers*, 182 pag.

Vorders Wikbert, Adelbert, Egbert, Woltram, Wilebrord, Bonifaas, &c. *Deselve, uit Heda en andere oude*, 182 bl. nevens *V. Leeuwen, Batav. 10 H. 387 bl. Oudenbove, Suyd Holl. 427 bl. Pars, Katw. 269 bl. Van Royen, over Verstegeen, 158 bl. Gabbema, in de Levens van Wilebrord, Bonifuaas en Aalberik*; behalven de *Kerkelyke Historien, van Jak. Baselius, Georg. Hornius, &c.*

CLAUDIUS CIVILIS; een Batavier van Koninglyken bloede; hebbende maar eene oog; doch die syn dapperheid, tegens het geweld der Romeinen, in verscheidene veldslagen, genoegzaam heeft getoond. *Bokkenbergh, uit Tacitus, u. syn geslacht, en daaden omstandelyk ophaalende. Junius, Batav. 12 cap. 240 pag. Handvest-Chronyk, 2 D. 4 B. 1 H. 50 bl. V. Someren Batav. 12 H. 306 bl. Kluverius, Rhytm. 1 D. 51 bl.*

Siet hier nevens eenige staaltjes, self uit de gemelde *Historien van Tacitus*.

Hy was, van een Koninglyk geslacht ende broeder van Julius Paulus. *Hist. 4 B. 13 H. Roept syne landfluyden by een in het geheiligdwoud. 14 H.*

Vecht tegens de Roomse legerhoofd, Labeo. 4 B. 66 H. Stryd tegens Cerealis. 5 B. 15 H. Wint Santen. 4 B. 60 H. Neemt Gelduba. 36 H. Maakt een verbond met Klassicus, Tutor en Sabinus. 55 H. Spreekt, met Cerealis op de afgebrooken brug. 26 H. en terwylen, na dit *Hoofdstuk van Tacitus*, het overige is verlooren, soo kunnen we verder niet seggen, welke de uitflag van syn leven is geweest.

Het Huys CYS; anders Berendrecht, in Rhymland, aan de Vliet, by Lammen, in de ambachte van Soeterwoude. *V. Leeuwen, Rhynd. Kostuym. Inleid. 37 bl.*

D.

DAMIATA, een zeeftad in Egipte, aan eene der 7 uitgangen van den Nyl. Naar het algemeen seggen, van *Kluverius, &c.* sou dit het oude Pelusium weesen: maar *Celarius, Geogr. nostri Temp. 26 H. 391 pag.*) bewyft het bin-

nen

nen en niet buiten de *delta*, dat is, den driehoek van de Nyl gelegen te hebben.

A. 1219, fouden hier de Haarlemmers, in de vloot der Christenen uitmuntende, een yfere keeten, met een saag gebrooken en soo de toegeslooten haven geopend hebben.

Dit geloofde noch onlangs by naar de geheele wereld. Hoor self *Antoxides* deese daad uitschreeuwen, *Yfroom*, 4 B. 106 bl. daar by van het Sparen is spreekende:

*Nu wil by sich alleen de braave heldedaaden
Erinneren, by kan syn lusten niet verfaaden
Wanneer by sich verbeeld, hoe 't Sparen, trots van moet
De sang klinkt voor den boeg en barstende in den vloed,
Ten bitteren verwyt der Christ'nen uitgelaaten,
De havenketen scheurt van 't machtigh Damiaten,
Streeft over over schakels en draaiboom van den Nyl.
Gelyk Hippolite met de Amazoonse byl
Den snellen Termodon, gewelft met marm're vloeren,
Plach op te byten, en haar leger door te voeren.
Aldus hangt Haarlem noch het Graaffelyk geweer
In 't midden van 't gesterint, tot onverwelkbaare eer.*

Aan dit gevoelen steken hun segel *Wachtendorp*, *Rymchron.* 6 B. *Ampzing*, *Haarl.* 155 bl. *Vondel*, in den *Opdragt van Job. den Boetgesant. Parival*, *Vermaak van Holl.* 118 bl. *Scotanus*, *Friejse G.* 98 bl. *Oudenhove*, *Haarl. Wiege* 23 H. 81 bl.

Maar heden siet men verder. De Historie moet haar bewys hebben of het is een koud praatjen en een onnosel vertellingje. Wat is dat? ja gewislyk, gy word misleid, van die onbedachtelyk verwarren en onder een mengen, het veroveren van het Syrisse Akon of Ptolemais, A. 1191; en het beleg van het Egiptisse Damiaten. *Buchelius*, over *Beka*, in *Baldolino*, 29 episc. 75 pag. en *Heda*, in eod. 181 pag. *Scriverius* (van geboorte een Haarlemmer,) in gr. *Willem de I*, by *Goudhoeve*, 299 bl. *M. Alting*, *Frisiæ*, 2 T. 81 pag. *J. Flud. d. Ghilde*, over *Kluverius*. 2 B. 188 bl. en allerbest *Van Leeuwen*, *Leiden* 332 bl.

Evenwel is het spreukjen niet alleenlyk over oud; maar word ook van het gemeen te Haarlem, voor een vast gegronde waarheid aangenoomen: ja, soo seer, dat aldaar de jongens jaarlyks, op den 1 Januar. ter gedachtenis door de stad,

fcheepjes plachten om te dragen. *Screvelius*, *Haarlems B. fchryv.* 278 bl. *Junius*, *Batav.* 434 bl. *Hegenitzitin. Frifio-Hollandic.* 86 pag. *Kemp*, *Gornich.* 26 bl. *en-Flud à Ghilde*, over *Kluverius*, 2. D. 190 bl.

Uit welke gewoonte ook aldaar een fpreekwoord is ontfprongkelyk, ontrent een fchoone jongen: 't is een manneke om op een praauw te fetten; dat is, het is een mooy knechtje waardigh om uit gekipt en in den ommegang op de praauwen by de faag-fcheepjes, gebruikt te worden. Sie de genoemde *Screvelius*.

DEKKLEEDEN; dit ftel ik alleenlyk hier ter neder om dat boven genoemde *Korn. van Alkemade* een aanmerkelyke maakt ontrent de Graaffelyke Munten; te weten, dat de paarden aldaar cierlyk afwaayende dekkleden hebben, fedes Willem van Dampiere, de foon van Willem van Dampiere en vrouw Margareta van Konftantinopolen. Sie *Vredius*, *Sagill. Comitum Flandr.* 39 pag. by hem, in gr. *Jan de El* 66 bl.

Met dufdaanige dekkleden fie ik de paarden opgefchikt in de tornooifpelen of het lancies-breeken; door keifer Henrik, in Saxen, ontrent A. 934, ingefteld. *Munfterus*, *Cosmographia* 3 lib. 744 pag. daar nevens voegende 12 Voorwaarden; van welke was de allerlaafte, dat die in het fpel wilde treden moest bewyfen dat hy uit edele ouderen was gebooren, en dat hy uit 4 grootvaderen fyn adelyk huys bewees. Ja, di ging foo verre, dat geen edelman mogt komen tornooyen indien hy mogelyk aan een boerin of burgers dochter was getrouwd; welk verbod zelf tot in het derde lit fich uitftrek te.

Ondertuffen geeft ons ook gemelde *Munfterus* een lyft van 36 tornooifpelen; tuffen A. 934 en A. 1487; onder verfcheidene hertogen, graven en marquifen, in Frankenland, Saxen, Swaben en Beyere.

Decfe fteekfpelen fyn eindelyk buiten gewoonte geraakt eensdeels om dat den adel ontaarde, foo in de kracht des lichaams, als in de gaven des gemoeds. Behalven dat ook het gevaar dit moeylyk tyd verdryf verfchriklyk maakte. Siet alleenlyk Henrik de II, koning van Vrankryk hoe bequam hem het rydfpel, A. 1559, te Parys? hy had nu verfcheidene lancies, met een behendigheid, gebrooken; maar hy moest noch eens, en wel voor het laafte, een proef van fyn krachten neemen; en hoe viel dit uit? hy fteekt tegens den gr. van Montgomery,

mery, met een open helm. De lans van de graaf breekt op het koninglyk borstwapen, en de graaf stoot hem, in die vaart, met het behouden stuk boven de winkbrauw van het rechter oog. Dit geschiede den 30 Junii, en koning Henrik overleed, sonder naa de val syn kennis en spraak weder te krygen, den 10 Julii. *Mezeray, in Henr. de II, 316 bl.* nevens seeke-
re *Franffe Medalie*, van koning Francis de II; hebbende, rondsom een gebrooken lancie, deese woorden: HINC DO-
LOR, LACRIMÆ HINC. *Hier uit hertseer! hier uit traan-*
nen!

DELFF; anders ook de Fivela, het watertje by Wierum, in Groningerland; met een opgravinge vernieud, en eindigende, by Delfsyl, in den Dollaart; na dat het te vooren by de soo genaamde Embderhaven, door slijp en modder was verstoppt en in een vette brok lands verschept.

Heden noemt men aldaar de saamgevoegde sluysen de 3 Delfslyen, van welke de bekendste Dorpslyen. *M. Alting, Notit. 2 Part. 43 pag.*

DELFF; hoor u deese stad, de derde van Holland, selfaanspreken, by mêer aangehaalde *Konstant. Huygens.*

'K ben tweemaal dat ik ben, sints dat ik 't eenmaal was.

En eens myn muiren heb sien wentelen in de aff:

Maar dank heb 't vagevuir, ik ben 'er door gereesen,

My selven dubbel waard; het overkoolde weesen

En komt my niet van daar, soo moet de kuipe sien

Die vriend en vreemdeling moet laven en besien.

'K heb groote Wilm gebuyft soo lang 't de moorder doogde,

Die my en myn gebuirt verraderlyk ontvoogde;

Maar, Spanje, 't baat u niet; ik heb de schâa geboett,

En voor een sulken vâar een sulken soon gevoed.

Ontrent Delff syn aan te merken, de naamreden, de stichter, de krygsgevallen, het watertje de Vliet, en het klooster Koningsveld.

De naam neemt syn oorsprong van *delven*, graven en spit-
ten; te weten van de gracht van het Roomffe legerhoofd Kor-
bulo, van deese stad tot in de Maas geleid. *Bleiswyk, Be-*
schr. van Delf. 42 bl. en in de Nareden, in het begin.

De stichter was (haar naam is echter veel ouder) Govaart met de Bult, de graaf van Holland, de selve met een muir beslytende en met een slot versterkende, ontrent A. 1075; na dat hy, steu-

nende op Willem, de 21ste biskop van Utrecht, Robert de Vries (de voogd van Diderik, soon van graaf Floris den I) syn geheele heerschappye hadde ontweldigd. *Boxhorn. Stedeb. 123 bl.* Van deese Bultenaar sal men spreken in de *letter G.*

De Vliet is, soo nu de meeste gevoelen, de gracht van Korbullo; van welken in de *letter K.*

Wat de krygsgevallen betreft; sy is, van graaf Albrecht van Beyere belegerd, en na den overgaaf van kasteel en muren wêer ontbloot; gelyk wy boven aantekenden, in den *letter A*, op *Albrecht.*

Maar A. 1536, is de stad, by seker toeval, ten eenemaal afgebrand; het geen ook *Huygens* boven aanroerde. *Boxhorn. 158 bl.* en *Bleiswyk, 128 bl.* behalven *Guicciardin, Parivall, Junius*, en andere beschryvers onser Steden, boven reeds genoemd.

A. 1584, wierd hier Willem de I. prins van Oranje, moordadigh doodgeschoten; volgens het bovengestelde Klinckdicht, behalven *Hoofd, Meteren en alle onse Vaderlandse Historischryvers.*

Van Koningsveld beloven wy te spreken, in de *letter K.*

DELFHAVEN; gelegen onder de stad Delff, tussen Rotterdam en Schiedam, aan de Maas. *Bleiswyk, Delff, 66 bl. Junius, Batav. 437 bl. Boxhorn. Stedeb. 343 bl. Parivall, Oudenbove, voor Scriverius, &c.*

Is, met bewilliging van graaf Albrecht, A. 1404, door die van Delff aangelegt; doch A. 1488, door de Hoekse ballingen, onder Heer François van Brederode, verbrand. *Bleiswyk, 66 bl. en reedsgenoemde Boxhorn.*

DEENEN; welke, gelyk veel andere volkeren, uit het Noorden tot in onse landtreeken syn nedergedaald, en ook eenigen tyd sich hier hebben opgehouden. De schryvers toonen ons haar nagelaatene voetstappen en overblyfselen; de Dennewegh in 's Gravenhage, het Deenen huys ontrent Breda en Demmerick in Amstelland. Sie de *Saanl. Arkad. uit Junius, en andere, 273 bl. Junius, Batav. 324 pag. uit Regino. Boxhorn. Stedeb. 5 en 6 bl. Oudaan, Rooms. Mogenb. 17 bl. Slichtenborst, Geld. Geschied. 11 bl. Buchelius, over Heda, uit Sigebertus en der Franken Jaarboeken, 31 pag. Oudenbove, Inleiding tot de Graven, 1 bl. Van Leeuwen, Pontanus, &c.*

De tyt van deese optogt der Deenen naar Nederland, blyft geheel

geheel twyfelachtigh; eenige die settende op A. 682, maar andere, op A. 837; weder andere, op A. 884. *Gemelde Boxhorn. 5 bl.* het houdende met de laatste stelling, als synde van *Regino.*

DEVELSTEIN; van welke *Rochman* ons 2 gesichten mededeeld. Was wel eer gelegen in Suyd-Holland, in Swyndrecht, aan den Devel, op een hooge wêrf; volgens de grondslagen, van seer dikke muiren. Is, A. 1572, door de Spaanssen, op het inneemen van den Briel, verlaaten en afgebrand; doch, A. 1594, by den Heer Willem de Beveren, &c. weder gesuivert, vernieuwd en verbeterd. *Oudenbove, S. Holl. 233 en 412 bl. Boxhorn. Stedeb. 95 bl. Goudhoeve, 78 bl. Meurs, XVII Provinc. &c.*

DEVER; een ridderlyk Stamhuys in Rhyndland, by het dorp Lisse, al lang verdweenen; doch wanneer de Lisser-poel wierde bedykt, vondmen in de ringsloot noch de ruiïne van een achtkantige tooren; helaas! het eenigste overschot van een wel eer bloeyend Huys te Dever. *Van Leeuwen, Rhyndl. Kostuym. Inleid. 34 bl.*

DIDERIK de Eerste; op deese wyse spreekende, by meer-genoemde *Oudaan:*

*'K ben de eerste Diderik; wie sal my 't huys geleiden?
O Roomse en Duitse vorst! twee Kaarels! wie van beiden
Of ik, als leenman, 't leen verbeergewaden moet?
Die Deenen 't zee sagh gaan te mond van de Eggervloed.
Wie kan te recht myn eind van ryk en leven weeten?
Is seeker diens gebied niet wyd en ongemeeten,
Die aanvang van geslacht, noch overheer, noch end
Noch paal van heerschappy, noch wet van heerffen kent?*

Deese graaf is ontrent syn geslacht en overlyden onbekend en mogelyk geheel verlicht. *Scriverius, by Goudhoeve, 239 bl. Eindius, Chron. Zeland. 2 lib. 156 pag. Matheus, de Nobilitate, 1 lib. 30 cap. en over het Egmonds Chron. 172 pag.*

Dus valt dan in duygen de *Donatie* of gifbrief, van A. 863, waar mede, koning Karel Kaalkop of liever Karel de Simpele, deese landen (waar aan hy geen eigendom had en niet het minste recht) aan den ingebeelden landbestierder sou hebben opgedragen; quansuys toen de Deenen en Noordmannen Friesland quamen overstroomen. *Boxhorn. Stedeb. 59 bl. Scriverius, by Goudhoeve, 236 bl. Van Leeuwen, Leiden, 37 bl.*

Voorts geven sy aan hem een regeering van ontrent 40 jaaren; een vader, Sigebert, hertog van Aquitanie of graaf Gerolt liever; een vrouw, Gena, Pipyns dochter, soose seggen en niet kunnen bewyfen; stellende syn overlyden op A. 903. *'t Goudsse Chronykje*, 18 bl. *Boxhorn. Stedeb.* 61 bl.

Immers de grootste bewysreden van die de Donatie verwerpen, bestaat hier in, datse toonen, in Holland en in Zeeland, voor deesen Diderik al graven te syn geweest. *Matheus, de Nobilit. 1 lib. 29 cap. ex Annalibus à Pithæo editis, ad A. 836. Annal. Bertinianis, ad A. 850.*

Eindlyk kontge syn Afbeeldinge naar konst en naar waarheid; vinden by de meergenoemde *Scrīverius* en de *Melis Stoke van Alkemade*; die ik niet verder hier sal aanhaalen, als vertoonende ook alle de volgende Graven.

DIDERIK de Tweede; seekerlyk een geheel verdichte graaf, en deswegen ook wel 85 jaaren regeerende. *V. Leeuwen, Batav. 1370 bl. en Leiden, 383 bl. Eindius, Zeland. Chron. 156 bl. Scotanus, Friessē G. 77 bl.*

Voorts worden hem, van *Ondaan*, deese woorden in de mond gegeven:

*Noch swankend tussen twēen, ik Diderik de Tweede,
Uit welke stam ik hier de mogenheid bekleede,
Beneemt men my de roem der Friessē veldslag niet,
Daar in sint Laurens eer ik 't Kerkje stichten liet
Te Rhynsburg op het hof: die te Egmond steenen wanden
Om 't houte wykhuys lei, daar eerst den Noorman lande;
Toen was 't een mon'ken hof, dat geinsters weeren kon.
Wat uchtendtydgenoot sag 't dalen van myn son?*

Deese Diderik, des eersten soon, liet te Egmond, syn vaders houte Klooster, door de Friesen vernield, met steen weder optimmeren. *Scrīverius, by Goudhoeve, 244 bl. Melis Stoke, 15 bl. &c.*

Oorlogde met de Friesen, weigerende hem te erkennen. Sloeg de selve en dwong se tot ootmoed en ontzag, haar opleggende aan haar huysen laage deuren te maaken, op dat sy in den ingang bukkende dachten onderdaanen te syn van hun wettigen heer. *Alkmaars Beschryv. 11 bl. Vronens opg. en onderg. 70 bl. behalven Scrīverius en Goudhoeve.*

Hy sloeg ook de Friesen by Rhynsburg, ontrent Leiden, en deede, na de verwinninge op het slagveld setten een Kerk voor
S. Lau-

S. Laurens; naderhand, door gravin Petronella in een nonnekonvent of klooster verschept. *De Gouwenaar*, 20 bl. buiten de reeds genoemde.

Hy stierf, seer hoog van jaaren; gelyk boven is aangewezen. Maar *Van Leeuwen* spot met die lieve rekenmeesters (*Leiden*, 384 bl.) die sich in de tydrekeningen meerendeels soo gekkelyk misgrypen.

DIDERIK de DERDE; van welken *Oudaan* aldus:

Nu word het keisertwist 't geen voormaals myters raakte,

Toen derden Diderik syn veld en sterkte maakte

Op Thuressoverdrecht, daar jagt en vissery

Met Herbert, Adeltolt gebruikte, wrank en vry.

Hy wil uw moogenheid, maar niet als leenman, kennen,

O Henrik, die hem praamt met Govert van Ardennen.

Hoe een gobarnast man te ontginnen, hoe in 'triet

Een laag; leert Goverts boey en 't woord: vliet! Heeren, vliet!

Hy was de 4de graaf van Holland, Arnouts soon. De West Friesen weigerden hem te erkennen. En hier uit rees een oorlogh. Gelyk 'er mede een tweeden opstond tegens Adelbold, de eerste onder de vechtende biscoppen (siet boven, in *Bischoppen*) die de Friesen had aangehitst. A. 1018, sloeg hy deesen Adelbold tussen Swammerdam en Bodengrave, en weder eenige weeken daar aan, ontrent deselve plaats, ving hy hem in een tweeden veldslag. Toen keerde hy sich tot de Oost-friesen, en onder het slaan verhief sich een stem; *vliet! vliet! vliet!* welke de Hollanders deede vluchten. Doch de graaf hervatte syn krachten, sloeg de Friesen by Heyloo, en verwonse; rovende en brandende daar op hun dorpen en huysen. Toen ging hy naar Jerusalem om het heiligh Graf te bezoeken. Gekeerd synde, brocht hy in rust syn dagen door, stervende, A. 1039, in het 46 jaar syner regeering. *Melis Stoke*, 25 bl. *De Gouwenaar*, 26 bl. &c. behalven *Boxhorn. Stedeb.* 62 bl. ook van veel onsekerheden in de tyden onder deesen Diderik meldende; gelyk mede *Eindius*, *Zeland. Chron.* 2 lib. 157 pag. &c.

DIDERIK de Vierde; was de soon van graaf Diderik den Derden. Als 'er A. 1018, te Luik een tornooy of steekspel was beroepen, verscheen hy mede daar. Doch siet hier een geval; hy doorsteekt de broeder van den biskop van Luik en Keulen. De grooten staken hunne hoofden samen. Diderik ontweek de wraak en vertrok met de syne, in het heimelyk. Binnen Dordrecht synde, verbrande hy de schepen

van Luik en Keulen. Nam veel kooplieden gevangen. Syn vyanden vervolgden hem en quamen, onder de markgraaf van Brandenburg, voor de stad. Noch meer, met verraad raakten sy binnen. Doch de graaf ook, en men vocht self in de nacht. Hy won en de Overlanders liepen wegh of se verftaken fich. 'S morgens wilde Diderik fich wat vertreden, maar onder het wandelen word hy, in een nauw ftraatje, in fyn heup gequetft, met een pyl, ergens uit een venfter komende; A. 1048, na 9 jaaren regeerens. Het ftraatje heet noch heden het Grave-ftraatje. *Oudaan*, in deefer voegen:

*Des biffchops ban en 't veld behouden becht en heldigh
By vader, brengt weer af den keifer ruim soo weldigh,
Hy neem vry Fladirting; graaf Didrik werd vermaard
In watermagt en flaat den vyand in den ftaart.
En werd myn Thuredrecht door troubreuk overrompeld,
Dat 's voor een kleene tyd. Word hier een pyl gedompeld
In 's vierden Didriks bloed, dat brokt my de oude veet
Die van de manflacht niet van 's biffchops broeder weet.*

Maar hier is een maar! *Hermanus Contractus* (een goed fchryver) verhaald dat hy in een fellen winter, door 3 biffchoppen aangerand, in een veldflagh sneuvelde, in het land van Flardinghen. Sie hem, by *Scotanus*, *Friefe G.* 84 bl. alwaar ook Diderik geen graaf van Holland maar markgraaf van Flardinge word genoemd.

Niet te min men houd fich aan het algemeen gevoelen; gelyk voornaamlyk *Balen*, *Dordr.* 699 bl. nevens een onbefuyfde en wilde konftplaat, vol onwaarheden, van *Romein de Hooge*; behalven *Melis Stoke*, *Scrivierius*, *Goudhoeve*, de *Gouwenaar*, en andere meer als eenmaal aangetogen, en *Samuel van Hoogstraten*, in fyn *Treufpel*, *Dieryk en Dorothee of de Verlofginge van Dordrecht*, A. 1666 uitgegeven.

Maar eer ik aftree van deefen Diderik, fiet hier noch een uitgelefen aanmerkinge, meergenoemde *Alkemade* ontleend.

1. Alle de graven, op de Stads-huys faal van Haarlem, die door *Alkemade* nevens *Melis Stoke* fyn geplaatft, rustende op haare fwaarden, fyn ook geruftelyk op haar bed gestorven; als de Diderikken, de I, II, III, V, VI, en VII, &c.

2. Die in het harnas fich vertoonen, met opgeheven fwaarde, fyn in den oorlogh of gewaapenderhand gefneuveld; als *Arnout*, *Floris de I*, *Willem de II*, *Floris de V*, &c.

3. *Floris de IV* heeft over fyn aanzicht een toegesloten helm; om dat hy in een fteekspel is omgekoomen.

4. De

4. De Bultenaar is de eenigste met een spiets gewaapend; om dat hy, op de heimelykheid sittende, met foodanig geweer is doorregen.

5. Jan de I is de eenigste onder de graven, ongewapend; om dat hy, geen ridder geslaagen, sonder ridders naam is overleden.

6. Willem de VI word gesien blootbeens, om dat hy van een windhond gebeeten, aan een quaad been is gestorven.

7. En dus houd deese graaf Diderik (doch by *de Gouwenaar*, niet by *Stoke*) een pyl in syn rechterhand; om dat hy door een verraderlyke pyl is aan syn dood geraakt.

DIDERIK de Vyfde; van welken dus *Oudaan*.

De Trechtse myterdrigh, op 't slot van Yffelmonde,

Dat met syn nederlaag stort plotseling te gronde,

My opent dus de poort, en een geruyme baan,

Om segepralende eens myn vaders erv' te ontfaan.

Veel slagen uitgestaan leert harden, het verliesen

Verwonnen streeld de smaak des vyfden Dirks. ô Friesen!

Uw' wederspanningheid wierd eindlyk, met veel bloed

En silver, na 't beleg van Stavoren geboet.

Deese is de tiende graaf en wel de allereerste, die den titel van Graaf van Holland heeft aangenoomen. *Doufa, 10 lib. Annal. Scriverius, by Goudhoeve, 268 bl. Vronens opg. en onderg. 2 B. 36 bl. Matheus, ad Egmondens. Chron. 189 pag.*

De soon van graaf Floris de I en vrouw Geertruid van Saxon, naderhand aan Robbert de Fries hertroud.

Onder syn daaden munt uit het beleg van Yffelmonde, A. 1076, gebeeten op Koenraad, de 22ste biskop van Utrecht, quam hy, met Robbert syn stiefvader, voor dit slot. De biskop riep om bystand. Daar quamen hulptroupen uit het Sticht. Daar wierd gevochten. Ieder dêe syn best, doch de Stichtse weken. Hier op ging men 't slot te keer. Maar Koenraad gaf sich aan Diderik over, en de graaf sond den gevangenen biskop weder naar Utrecht. *Melis Stoke, 39 bl.* noch daar by voegende, dat Diderik noch eens met Koenraad op de Merve een sloopfryd heeft ingegaan; het geen, buiten hem, niemand anders is schryvende. *Scriverius, by Goudhoeven, 265 bl.*

Van Yffelmonde fiet verder, in *de letter I*. Voegh hier by syn optogt tegens de Friesen, hem weigerende te erkennen. Niet alleen versloeg hy deese, maar hy dwong hen ook, door een beleg, de stad Stavoren aan hem over te geven. En soo wierd hy ook heer van Friesland. Eindlyk stierf hy, A. 1092;

naa een regeering van 30 jaaren, sedert syn vaders overlyden. *De Gouwenaar*, 38 bl. behalven *Goudboeve*, en andere, welke, fiende op het ongelooflyk getal der dooden, deese Friessen oorlog verdacht houden.

DIDERIK de Sefde; de soon van graaf Floris de Vette en vrouw Petronella van Saxon.

Deese twiste met syn broeder, Swarte Floris, die, uit Holland wykkende, sich by de Friesen begaf. Doch de keiser Lotharius, de tweedracht van syn susters kinderen verveelende, dêe de broederen vrede maaken; het geen (behalven *de Gouwenaar*) *Oudaan* ook aanroerd:

*De broedertwist gefust met Diderik de Sefte,
Die naar Jerusalems eerbied de Roomsse vesten
En (Egmond monkenhof) en Rhynsburg (nonnentuin)
Der vaders eigendom, opdraagt de myterkruin:
Die hier met was gesterkt aan bullen en prebenden,
Als God en Roomsse stoel, nooit overhoofd meer kenden;
Dies weet van nu voortaan de heilige grond vry dank
Nu datse Dirk, en naa ooit graaffelyk ontfangk.*

Deese kreeg ook moeite met Herbert van Bierum, de 26ste biskop van Utrecht, A. 1138; wegens graaf Otto van Benthem, syn wyfs broeder. Quam voor Utrecht. Benauwde de stad. Dreigde te vuir en te swaarde. Maar de biskop quam buiten en wierp sich voor 'sgraven voeten. Diderik ontroerde dit. Veranderde van opset. Wierp syn wapenen neder. Viel ter aarden, blootshoofds en begeerde genade. Dus had de kryg een einde. Sy wierden en bleven vrienden. *Scriverius*, by *Goudboeve*, 277 bl. *Melis Stoke*, 47 bl. &c.

Deese graaf reisde, A. 1138; of soo gy wilt, A. 1140, in pelgrimagie naar Jerusalem; keerde 's jaars daar aan door Italie, sprak de paus, Innocentius den II; gaf hem de kloosteren van Egmond en Rhynsburg; doch eindlyk is deese frydbaar en deugdzaam graaf overleden, A. 1157, of, gelyk andere, A. 1153. *Melis Stoke*, 48 bl. *De Gouwenaar*, 45 bl.

DIDERIK de Sevende; de soon van graaf Floris de III, en Ada, Henriks dochter, koning van Schotland. Leer hem kennen uit het byschrift van *Oudaan*:

*Hoe nauwe zoekt de dood op 't geene dat de levende
 Nauw klaadboek waardigh acht; des Diderik de Sevende
 Vol wroegens, om de veet met Willem opgevat,
 Wel gaarn de broedertrouw van nieuws bestendigt had:
 Maar Aliit met het hoofd vol heerschappy en staaten
 Belet het goede werk. Des Ada blyft verlaaten;
 Verlaaten! maar, ô smaat, de bruiloft, bly te moê,
 Word hier gevierd; daar slaat men s' vaders lykkist toe.*

Diderik, 5 jaaren in rust geseeten hebbende, wierd daar in gestoord, door Willem, syn jongere broeder. Deese, A 1195, van het Heilige land, dat hy besocht had, weder gekeerd, had het oogh op de graaffelyke regeering. Dus moest hy het land ruymen. Willem begaf sich dan onder de Drechter Friesen, woonende ontrent Enkhuysen. Met deese liep hy af, al stropende, het platte land der Kennemers en Hollanders. Ondertussen wierd ook Zeeland, door Boudewyn, de graaf van Vlaandere, in troebel water soekende te vissen, aangetaft. Wat raad nu? Diderik brocht 2 legers te velde, stellende over het eene Adelheidis, de gravin, tot opperhoofd. Hy won ook aan wederfyden en segepraalde, op eenen dagh, hier over de Friesen en ginder over de Vlamingen. Doch de saak der broederen is, te Haarlem, door Boudewyn van Holland, de 29ste biskop van Uitrecht, ter neder gelegd.

Behalven deese voerde hy noch andere oorloogen, buiten noodsaaklykheid, sich selve bedervende en de syne uitputtende, tot dat hy binnen Dordrecht is overleden, A. 1203; naa een derthienjarige regeeringe. *Balen, Dordr. 711 bl.* behalven de soo dikwyls genoemde *Melis Stoke, Scriverius, Goudboeve, &c.*

Syn Vrouw was de boven genoemde Adelheidis, of Alyt, de dochter van Dirk, de graaf van Kleef, een heerffuchtige vrouw; gelyk se gaf te kennen met haar dochter Ada, tegens aller dank, uit te huwen aan Lodewyk, de graaf van Loon, binnen Dordrecht; de bruiloft houdende in het sterfhuys; eer noch de vader was uitgedragen. Sie *boven, in Ada;* behalven gemelde *Balen, Melis Stoke, &c.*

DYKKEN; Moet voor eerst worden aangemerkt, dat de dykken, in de vroegere tyden onbekend syn geweest, en dat de landeryen nu bloot en nu weer onder water lagen, na dat de rievieren opswollen of in haar boesemen laager liepen. *Scotanus, Frieffe G. 21 bl.*

Maar

Maar de allereerste bedykinge in Holland, geschiede, ontrent naa 't gevoelen van *Spiegel*, A. 37. by *Ger. Brand*, over *Batoos Vertooning*. 308 bl. of liever, A. 1180. *Oudenhove*, S. *Holl.* 21 bl. uit *Meyeri Chronic.*

En wel in het laage deel van Rhyndyk, ontrent Leiden. Bewys hier af? De hooge stukken van een Rhyndyk van 's Grave-sande af, dwers door het Westland, door Naaldyk, Poeldyk en Honflardyk. *Van Leeuwen*, *Batav.* 153 bl.

Maar toen noch het dykken was onbekend, hoe bergde sich het volk voor het aandringende water, by geval van noodweer? met gemaakte heuvelen en aarde hoogtens, die men noemde *terpen*. Deselve *Scotanus*, 1 B. 2 bl. en de *Saanl. Arkad.* 204 bl. deselve vliebergen en vluchtplaatsen heetende. Hoe? sie selver *Plinius*, H. N. 16 Lib. 1 cap. in de *Handvest Chron.* 3 bl. 28 bl. *Verslege*, by *Van Royen*, 1 H. 9 H. en eindelyk *Pikart*, *Drenthe*, 30 H. 115 bl. het woordeken *dorp* van deese gegravene *terpen* af haalende.

DOES; is een Rhyntak; gelyk de Zyl en de Maaren binnen en om Leiden. De laatste is echter de alleroudste en, met die naam, al over 800 jaaren, in de *Gifbrieven* (waar uit we meest onse oudheid haalen) bekend. *Van Leeuwen*, *Batav.* 96 bl. *Beneden*, in de *Rieviertjes*, op letter R.

DOESHOF of het Huys Ter Does, over den Rhyn, ontrent het Huys te Swieten; aan den Does; noch geheel, volgens *Rochmans* Teekening. Staat in Rhyndyk, en is ten minsten over de 300 jaaren al in weesen geweest. *Junius*, *Batav.* 110 en 524 bl. *Goudhoeve*, 81 bl. *Boxhorn*. *Stedeb.* 219 bl. *Van Spaan*, *Rotterd.* 137 bl. *Van Leeuwen*, *Rhynd.* *Kostuym. Inleid.* 52 bl.

DOOD; ontrent welke in Holland noch eenige gewoontens in weesen blyven, ons mogelyk van de Romeinen, sekerlyk van de Heidenen, nagelaaten; Als,

I. Men maakt de lykken mooi, dit is onse spreekwyse. Sy worden in het wit gekleed, met bloemtjes gekroond, met groente en lovertjes overstrooit; doch in welke plechtigheid, in plaats van cypresse takken, de rosmaryn word gebruikt. Alles uit Rome. Sie van het kleeden, *Apulejus*, *Metamorph.* 10 lib. Van het kroonen, *Plinius*, H. N. 21 lib. 3 cap. Van het bestrooyen, *Virgilius*, in het 5 B. van den *Eneis*; hoewel eigentlyk aldaar en by *Tibullus* (3 lib. 4 eleg.) van het strooyen op de graven word gesproken.

II. Op de begraafdag; te weten van een kindtje, word de

de drager van het kistje, door een jonge dochter; met groente bestrooid. *Parivall. Vermaak van Holl. 201 bl. ja, te Utrecht* sagh ik (A. 1709, aldaar synde) een aanspreeker voor het lyk gaande, en een sware lauriertak in syn hand houdende. Is weder Roomsch; teweeten spruytende uit het dragen van cypresse takken aldaar, en of het plaatsen van die boom ontrent de deur en den hout-stapel. Siet *myne Aanteekeningen over Ovidius, het 10de B. der Herscheppingen, 279 bl.*

Dit tot een proefje; want ging ik van stad tot stad, en van dorp tot dorp, ik sou een geheel boek kunnen opslaan van het aangemerkte by de burgers en onder de boeren, ontrent de wyse van uitdraagen, met of sonder baaren; ontrent het wederkeeren en het dapper wyn storten onder de aangesprokene; en eindlyk ontrent de doodmaalen, *uitigsten* gesegt ten platten lande, buiten Groeningen. Maar hier is noch iets dat ik niet kan laten passeeren.

Te Amsteldam is, noch voor weinige jaaren, ontrent het overlyden van kinderen, het volgende in gebruik geweest. Men steekt een bedstok uit, ontrent de deur, met palm gecierd. Aan het einde word een neus-doeck, aan de vier tippen met strikjes opgedaan, over een hoep gehangen. Midden op de gemelde doek word een wasse popje (nu jongetje nu meisje) op een kussentje sittende, vast gemaakt. Deese opschik, naar der ouderen geringer of ryker stand, schlechter of opsichtelyker, haaldemen van de Verciersters uit de Rosmayssteegh.

't Huys te DOORN; in het Sticht van Utrecht, boven Dribergen, aan het Amisforter gebergt, ontrent het dorp van deselve naam. Is mede door *Rochman* uitgeteekend. Ik heb er niets, dat op merkens waardig was, gevonden.

't Huys te DOOREWAART; een ruim slot, met een konstigen tooren, in het Sticht van Utrecht, op de Veluwboom, tussen Aarnhem en Wageningen. *Slichtenhorst, Geldr. G. III bl.*

't Huys te DONK; hebbende vier toornen; is gelegen in de Ablafferwaart, ontrent Brandwyk en Bleskensgraaf.

A. 1575, is het van de Spaanjaarden ingenoomen en afgebrand; doch, A. 1616, weder vernieuwd en naamaals noch verbeterd. *Oudenbove, S. Holl. 252, en 412, bl.*

DORDRECHT; maar hoor eerst *Huygens*, eer gy, o myn Leefser, u keert tot myn *Aanmerkingen*.

*In myns gelyken schaar, besit ik 't eerste woord;
 Al waar 't myn waarde niet, dat geeft me myn geboort,
 En 't planten van de kroon op onser voogden boeden.
 Doen sat ik in de kley, die ook myn buiren voeden:
 Sint heeft my eene nacht Venetie gemaakt,
 En al myn wandeling in handeling gestaakt,
 Maar of de Spaansse keel naar myne stapelmosten,
 Naar myn Munt dorsten dorst, het sou haar 't swimmen kosten,
 Dat 's menigh natten voet en water in haar wyn;
 Is 't niet de landschâa waard so veil begracht te syn?*

Ontrent deese stad voel ik me 6 saaken van aangelegenheid te gemoet te koomen. Naamelyk:

I. De Naamreden. *Dour*, is water by de Thuringers; ende dus Dordrecht, *Dourdrecht* of Thuridrecht, in de oude Giftschriften. *Drecht*, is een merkt; gelyk *Trecht*, een overvaart. *Junius Batav.* 414 bl. *Oudenbove, S. Holl.* 5. H. 43 bl. Maar ik, alle dat woordesiften overslaande, geef me aan de fyde van *Janus Rutgersius*; welke (by *Boxhorn. Stedeb.* 74 bl. en *Balen, Dordr.* 79 bl.) geloofd die stad haar naam van het rievierdje *Dorta* te hebben. Soo wil ook *Bertius, German.* 3 lib. 272 pag.

II. Haar Oudheid; A. 1064, word sy allereerst genoemt; met de naam van Thuredrecht, in een *Gunstbrief* van keiser Henrik de IV. *Alting. Notit.* 2 Part. 173 bl. Immers was 'er voor de tweede eeuw van deese stad niets seekers; en *Ondenb.* (*Dordr.* 145 bl.) is wel verre van het spoor, gelovende dat *Lambertus Schafnaburgensis, A.* 1049, Dort met de naam van *Flerdingen* heeft gemeend.

III. De Stapel van wolle, ontrent A. 1232, uit Engeland ontfangen, en door Floris de V en verdere Hollandse graven bekrachtigd. *Balen, Dordr.* 75 bl. Van wyn, A. 1342, ontfangen van graaf Willem van Henegou. *Boxhorn.* 80 bl.

IV. De graaflyke Munt, A. 1064, haar gegeven door keiser Henrik de IV. *Balen, Dordr.* 678 bl. uit de *Handvest Chron. van Vander Houwe.*

V. De Brêestraat; alwaar, A. 1048, de slaghe geschiede tussen graaf Diderik de IV, en de Luikenaars. *Balen, Dordr.* 68 bl.

VI. Het Gravestraatje, soo geheeten ter geheugenis van de moord van graaf Diderik. *Balen. Dordr.* 699 bl. Sie mede boven, in *Didrik.*

VII. Het

VII. Het Schoutſchap van 8 dagen ; gebeurende het overleveren der roede van Juſtitie , op den 5den Junii , aan den baljuw van de Merwede ; en het herſtellen , op den 13den deeſer maand , aan de regeerende burgemeeſteren. *Balen , Dordr. in den Almanak, 634 bl.*

VIII. Lysbeths Waterlood. *Beneden , in de letter W. op Water.*

IX. Het Huys te Merwe. *Beneden in M. op Merwe.* Die vorders de byſonderheden begeert te weten , doorloop de *Befchryvingen deeſer ſtad van Balen, Beverwyk, Oudenhove, Boxhorn, Guicciardyn, Junius, Parivall, &c.*

DORDSMONDE ; aan de Dorda of Dorta , een tak van de Merwe , in Suyd-Holland ; verdweenen , nevens andere Heeren Huysen , in die deerlyke waterlood van A. 1421 , of van S. Elifabeth. *Oudenhove, S. Holl. 155 bl. Kemp, Gornich. 216 bl.*

't Huys de DORP of Uiterlier , door *Rochman* afgeteekend , is gelegen in Delfſiland , tuſſen Lier en Schipluy ; voor ruym 200 jaaren bekend. *Goudhoeve, 80 bl. Handveſt Chron. 2 B. 124 bl. Bleiswyk, Delfs B. 36 bl. en Van Leeuwen, Batav. 1286 bl.*

DRINKEN ; Dit word de Germaanen , en onder deeſe Naam begreepene volkeren , als een ſeer aſſchuwlyk miſdrijf van veel ſchryvers voorgeworpen.

Maar dit gebrek word verſchoond met de Drinkluſt der Parthen , Gallen en Grieken ; der hedendaagſſe Perſiaanen en Ruffen , Polakken , Engelfſe en Franſſe ; door *Kirchmeyer, in Tacit. Germ. 4 cap. 78 pag. Plantinus, Helvetia, Descript. 10 cap. 158 pag. en Kramer, Vindic. Nominis Germ. 20 pag.*

Sie nu van het Bierdrinken onſer voorvaderen ; *boven in Bier.*

Van het drinken uit de Hoornen der wilde dieren ; *beneden in Hoornen.*

En eindlyk van de ſinte Geerten dronk , onder de Graven , ook *beneden, by S. Geertruyd.*

DRUKKONST ; A. 1420 , of 1428 , uitgevonden , te Haarlem , door eene Laurens Koſter. *Scrivierius, in ſyn Lauverkrans, gedrukt achter Ampfings Beſchryv. van Haarlem.* Een man van aanzien en vermogen , by ſeekere gelegenheid , in het naaſtgelegen Hout , de beuke ſchorſſen tot letters ſnyende , en een voor een daar mede drukkende. Sie , welk een gering begin ! hy gaat al verder , van Thomas Pieterſſen ,

syn schoon-foon geholpen , bedacht men een dikker inkt , om dat de gemeene vloeide. Om kort te gaan , daar quam een werk uit , op de eene syde gedrukt , te weten ; *Spiegel onser Behoudenisse*. Ondertussen wierden de bladeren tegens malkanderen geplakt , om dat de ledigheid in het leesen niet sou hinderen. *Boxhorn. Stedeb.* 104 bl. uit *Junius, Batav.* 17 H. 427 pag. en in *syn Histor. Univers.* 946 pag.

Maar soo spreekten de *Nederlanders* , als buiten de genoemde , *Slichtenhorst* , *Geld. G.* 7 B. 148 bl. *Parivall. Vermaak van Holl.* 119 bl. *Pars, Katw. Oudb.* 284 bl. *Oudenbove, Haarl. Wiege,* 22 H. 68 bl.

Laaten wy ons nu tot Mentz eens keeren , die Haarlem de kroon van 't hoofd poogt te trekken. *Bucholzerus* , op A. 1440. (*Indic. Chron.* 388 pag.) en *Mallinkroffius* , by *Boxhorn. Hist. Univ.* 947 pag. seggen , dat de Drukkonst is uitgevonden door Joh. Gutenberg van Strasburg , binnen deese stad , die daar na deselve binnen Ments heeft voltrokken. &c. Soo mede *Sebast. Munsterus (Germania,* 3 lib. 488 pag.) *Godfried (Chron.* 830 bl.) *Polydor. Virgilius (Rer. Invent.* 2 lib. 6 cap.) en *Chyrens* , behalven ontelbaare andere *Duitsers* , houdende het op de selve wyse met hunnen *Duitsers*.

Wel aan. Wy blyven hertnekkelyk aan de syde van Haarlem , en spreekten met *Antonides (Yfrooms* 4 B. 106 bl.) de Drukkonst aan , in deeser voegen.

*O Drukkonst! die alleen de wysheid in den nood
Van schipbreuk hebt gered, geberbergt in uw schoot,
Geveiligd voor den storm der woestheid en barbaaren
Nu reeds met onbescheid haar in de kroon gevaaren,
Wat blyft de wereld aan uw nutten vond verplicht?*

Gemelde *Dichter* had van Haarlem , weinig te vooren dit gefegt:

*Geen minder glorie heeft de Drukkonst haar gegeven,
Toen Koster, wandelende in breede beukedreven,
De letter-formen sneet in 't sachte beukenhout,
En vond de weetenschap, die 't alles voed en bout,
Dat letterhelden, lang verstorven en verslonden
Door ongenaa des tyds, doorluchtigh ondervonden;
Die, als hun grafkrauk barst in scherven en de wind
De stuyvende aff verstroot, noch leven, en bemint
In volgende eeuwen, op des naaneefs dankbre tongen,
En pennen sweven, van geweld noch graf gedwongen.*

Eindlyk is de Drukkonst allenskens te Strasburg aangegroeid, door J. Mentel; te Napels, door Sixtus Rufinger; te Rome, door Udalricus Haan. *Bucholzer. op de boven aangetogene plaats, uit Wimpfelingius.*

Ondertuffen kan een liefhebber van portretten-Kosters tronnie vinden by *Scriverius*, in syn gemelde *Lauwerkrans*; en brengt u eens het geval te Haarlem, ontrent het Sand of de Merkt, gy fiet syn stokbeeld in den gevel van syn woning; gelyk *Boxhorn* u ook daar na toe is wyfende.

Nero Klaudius DRUSUS; de broeder van den keiser Tiberius, vader van den keiser Klaudius en groot-vader van den keiser Kajus, toegenaamd Kaligula. Verdiende door syn gelukkige oorlogstogten, ontrent den Eems, en Lippe, Rhyn, Weser en Elbe, gedaan, voor hem en alle syn naasaaten, de bynaam van Germanikus. Boude veel sterktens aan genoemde rivieren; doch quam, in het keeren naar Rome, jammerlyk aan syn einde, met syn paard struykelende. Sie verder *myn Aanteekeningen, uit Livius en Eutropius, op de Roomse Keiserinnen, A. 1688, uitgegeven, 14 bl.*

Syn beeldtenis vind gy by de *Uitgevers der keiserlyke Gedenkenningen*, en in de meeste Munte kabinetten.

Van syn gracht, de DRUSIANA *Fossa* geheeten, heden een deel van de Yffel, meenen wy te spreken in de letter I, op *Yffel*.

DUBBELDAM, aan den Dubbel, of den Devel, by Dordrecht. Is door *Rochman* geteekend. *Oudenhove, S. Holland, 167 bl.*

DUELL, of Lyfgevecht; een heilloos, dol en verwoed middel om geschillen by te leggen. Is niet te min seer oud. Want wie kent niet het lyfgevecht van Hektor en Achilles, by *Homerus*? of dat van Eneas en Turnus, by *Virgilius*. Siet *Henr. Salmuth, in Guid. Pancirollum, Deperditor. 2 part. 20 tit. Alkemade, van het Kamprecht der Hollanderen, uit Gregor. Karaffa, 28 H. 78 bl.*

Seer oud seg ik, niet alleenlyk by de Grieken in de helden eeuw; maar ook by onse voortplanteren, de Noordse volkeren, ontrent de Belt. Siet *Krantzius, Saxonia, 9 lib. 8 cap. de lege Agilulphi, regis Longobard. Saxo, Histor. Danic. 5 lib. de regis Frothonis lege, apud Camerarium, Subcesivar. 2 centur. 19, 20, & 21 cap. en gemelde Caraffa de Monomachia, by Alkemade, 66 H. 187 bl. doch sie mede deeses 26 H. 74 bl.*

Maar hier vocht me lyf om lyf, in een besloten perk, niet sonder toefstel en voorbereidingen, om een goede faak te verdedigen en een vals opgenoomene vry te pleiten.

Niet, gelyk heden, het lichtgeraakt adeldom, om een gering en fomwylen qualyk begrepen fmaad-woord. *Parivall, Vermaak van Holl. 206 en 207 bl.*

Ondertuffen vind ik hier gelegenheid om u noch eenige byzonderheden, ontrent dit vechten, uit *Alkemade*, toe te voegen. Als;

1. Dat de krytwaarder, dat is, de bode of's gravendienaar, met kryt, het Kampveld omtrok, en daarom de vechtplaats het *Kryt* fomwylen word genoemd. 217 bl.

2. Dat het kampveld met riemen of lange feelen, van leer, of met touwen dikwyls was afgebakend. 217 bl.

3. Dat het vaste Kampveld, vechtbodem of krythoeve, was in 's Gravenhage op de Kneuterdyk; te Leiden, ontrent S. Pieters kerk; te Delft, ontrent het Noord-westen, beneden aan de wal; en felver te Egmond, tuffen de kerk en het dorp. 123 bl.

4. Dat de klager eerst in de vechtplaatsê trat; dat de wapenen gemeenlyk bestonden in een fwaard, of ook wel in een beukelaar en kleppel; dat se bloots-hoofds en bloots-beens, in een linnen of leeren overtrekfel, met handschoenen vochten, &c. &c. 158 en 160 bl.

5. Eindlyk, dat deefe gewapende rechtspleginge wierde geheeten kampfwik, werdink of wehading. 39 bl.

DUIRSTEDÉ; of Wyk te Duirstede, een seer oude stad aan de Lek. De *Aanmerkingen*, voornaamlyk ontrent haar slot, meenenwe te plaatsén in de *Letter W. op Wyk*.

't Huys ter **DUIN**; is gelegen in Schieland, te Sevenhuyfen, in een kleene boschagie. *Oudenbove, voor Scriverius, 21 bl. Goudhoeve, 83 bl. Junius, Batav. 519 pag. Van Spaan, Rotterd. 427 bl. Van Leeuwen, Batav. 1297 bl.*

DUYNEN; hier doet sich op een vraagh, seer gewichtig en vol knoopen; of deefe *duynen* op de boord van Holland altyd syn geweest? Eenige hakken het geschil aan stukken met een dubbeld antwoord, voorgevende dat de *Buitenduyn*, voor 's mensfen geheugen, Holland altyd heeft omringt; maar dat een verwoede storm deselve binnen het land verspreide en op die wyse maakte het *Binnenduyn*. Deefe nu of verstuyfd, alwaar geen helm is groeyende, gelyk de *Blinker* achter Overveen; of sy word dagelyks wegh gegraven: aange-

gezien men onder deselve goed weyland is vindende, wanneer het sand, door den Dieper, vaartmaaker of sand haaler, is wegh gevoerd. *G. Brand; over Batoos Vertooningen, 225 bl.*

Ik zegge, het duyn verstuift, en het sou noch meer verstuiven, wierd het niet door het planten van helm, of het steeken van stroo, bewaard. *Junius, Batav. 45 pag.*

Ik zegge, daar is goed land onder de duynen en dus worden de afgegraavene duynen schoone weiden. Dit sienwe daggelyks. Het sand word met schuyten wegh gehaald, fullende verstreken voor ballast. De eigenaar krygt een stuiver van ieder schuyte sands, en wint noch geduirigh aan ontrent syn land.

Soo is Overveen, buiten Haarlem, een geheelyk overstoven veen; alsoo, voor 70 jaaren, de Blinkert wel eens soo hoog is geweest. Om deese reden vind men ook, in het duin, veel hooge geboomtens van hofsteden, door den tyd overstoven en daar op verlaaten. Ondertussen is het gebeurd, dat door gemelde Diepers, voor eenigen tyd, syn opgegraven een ouwerwets hoefysfer, en het been van een groote visch.

Wat nu de *Binnenduynen* aangaat, die heb ik self gezien diep in het land en veele uiren van de zee, ontrent Seist; ja midden op de heide, in het hooge en drooge deel van het landschap Drenthe.

Syn deese nu niet voortgekoomen uit de Cimberse fundvloed? *Oudenhove, Haarl. Wiegh, 31 Bedenk. 111 bl. en van de Cimbers, 27 bl.*

Hoe? sou iemand het durven tegen spreken, dat de duynen, op sommige plaatsen, voor het geweld der golven en winden wykende, de laage landen bracht onder een water-vloed, die alles verdelgde en de duynsanden voortrolde, gelyk ik boven seide, naar Drenthe; en self Westfalen, Gelderland ende Veluwe, Braband en de Peel, tot onder Tongeren? *Oudenhove, S. Holl. 15 bl.*

Is deese stelling niet vast te setten door de schelpen, ontrent de gemelde plaatsen, in de binnenste ingewanden des aardryks gevonden? *Siet Eyndius, Zeland. Chron. 3 cap. 17 pag. De Ray, Werelds B. en E. 2 B. 4 H. 220 bl. en den grooten Liefhebber aller keurigheden, Sim. Schynvoet, over den Amboinschen Rariteit kamer, 317 bl.*

Maar de *Buitenduynen*, (ook eer deese landen van menssen waaren bewoond) als een ringmuir de zeekusten en laage landen dekkende, syn aan malkanderen gehecht en blyven ook onafgescheiden van de Hoofden af tot aan het Schager Riff.

Hadden ook alleenlyk de uitgangen van Maas en Rhyn, Eems, Weser en Elbe; fynde daar in de mindere uitvloeyingen met menſſe handen gemaakt: te weeten, keiſer Ottoos Hond, S. Olofs gat, de Hunſingo, en het gat van Itſegadam, by de Butjadigers.

Eindlyk verneem ik dat van de Duynen allereerſt word gewagh gemaakt in *Annalib. Bertinianis*, A. 839; alwaar men van een water vloed verteld. *Matheus, de Nobilitate*, 2 lib. 176 pag. & *ad Egmond. Chron.* 170 pag. & *Analector. VI Tom.* 3 bl. doch ſiet ook *Parivall, Vermaak van Holl.* 15 bl. *Pars, Katw. Oudb.* 85 bl. *de Vertaalde Kluverius, Rhymond.* 2 D. 244 bl. *Merula, Introduct. Cosmograph.* 1 part. 3 lib. 227 pag. & lib. *de Maribus*, 1 cap. 231 pag. *Lipſius, in Tacitum*, 1 lib. *Annal.* 70 cap. echter, myns oordeels, geweldigh miſtafende, 69 pag.

Maar hier is van *Duynen* geſprooken; en de Leeſer ſou ook graag de naamreden willen weeten. Wel aan. *Duin* is een oud-Celtis woord en beteekend een heuvel of berg. Hier a komt dan *Lug-dun*, *Uxello-dun*, *Viro-dun*, *Lupo-dun*, *Ebu-ro-dun*, *Novio-dun*, &c. *Merula, in de aangetoogene Introductio*, 228 pag. *Boxhorn. Stedeb.* 169 bl. en andere, ſchryvende over de Latynſſe benaaminge der ſtad Leiden.

DUYTSCHE TAA L; maar, ſal ik hier wel derven aan koomen? ſal myn reukeloofe pen op deeſe klip ſich nie aan ſtukken ſtooten? genaade, eerwaarde prieſteren van de Taalkundes voor weinige genaakbaare tempel; genaade en ſo ſal ik het kort maaken.

1. Ik geloof als een gewiſſe waarheid, dat de Neerlandſche Taale is geſprooten uit de Duytſſe, gelyk het Duytſſe weder uit de Scytiffche, of Celtiffche. By voorbeeld: *mark* (is een paar *berg, hart, man, rix*, of *rik, land*, &c. *Rupertus, over B. ſoldi Synops. Hiſtor. ex epift. Busbequii*, 18 pag. *Bodinus Method. Hiſtoriar.* 9 cap. 383 pag.

Lees ſoo verder *Boxhorn (epiſt. ad Blancardum, 220 pag.)* van de woorden; *ſchat, miter, ſkiar, ſchaww*, &c. alle oud Perſiſche. Denselven *Boxhorn (epiſt. ad Salmaſium 69 pag.)* over de Scytiffche of Turkſſe *ſu*; dat is, water.

Busbeecq (epiſt. 4. 323 pag.) over dit Turks; *broe, brooplut, bloed, bus, huys; bruder, ſchwefter*, &c.

Kamdeen (Britann. Deſcript epitom. 18 pag.) over *burouw, berry, ham, ſtet, fort, torp, wick*, &c. Engelliſſe naar woorden.

Matheus (de Nobilit. 2 lib. 358 pag.) over leeken, ouwel, en oblie, priester, letter, proost, kelder, sluis, wyn, lantaarn, papier, &c. alle de Latynen ontleend.

Van Leeuwen eindlyk (Batav. van 65 tot 70 bl.) geheele lyften van oude naamwoorden u mede deelende.

II. Ik vind in verscheidene benaamingen van menssen of plaatsfen de woordekens; *buttel, brink, knokke, donk, drecht* of *trecht, fort, gast, geest, gart, goo, horst, hage, hude, heim, ònk, loo, maar, broek, nes, rode, stein, torp, wolde, waart, weert en wert, wyk, &c.* Van welke gy een *Index* sult vinden, by *Alting, achter 2 part. Notit. Germ. Inf. Schildius, de Chaucis, 8 cap. 59 pag.* sie ook de *Aanteekeninge over myn Gallery, A. 1690 uitgegeven, 26 bl. onder Genoveva.*

III. Ik meen onse selfstandige en ongemengde moedertaal naast de Hebreeuwffe te komen in aloudheid. *Slichtenhorst, Geldr. G. 1 B. 23 bl.* Maar geenfins ouder, volgens den beufelaar, *Goropius Bekanus.* Lust het u oud Duyts te leesen, gy sult het vinden by *Ger. Brand, Aanmerk. op Batoos Verten. 260 bl.* genomen uit de *Hooghduytse Mengeldichten van M. Opitzius*; of een brok van een *Euangelie van Otfrid*, by *Saubertus, de Sacrificiis, 5 cap.* of in den eed van *Ludewyk*, uit de *historie van Nithardus*, by *Lipsius, 3 centur. ad Belgas, 44 epist.*

DUIVENVOORDE; een seer oud Huys, in Rhymland, aan de wegh van Delf op Leiden, by Voorfchoten. Het is in een Teekening by *Rochmans*, en gaat uit in print van *C. Elands. Goudenboeve, 81 bl. Van Leeuwen, Rhyndl. Kostuym. Inleid. 31 bl.*

DUIVESTĚIN; gelegen in Suyd-Holland, by Laar en Poelwyk, in de Verdrongen Waart. *Oudenbove, S. Holl. 412 bl.* Het klein Duyvenvoorde, in Rhymland, op het oost einde des ambachts van Voorburgh, heet men ook wel Duyvestein. En al hier syn eens, ontrent een hoogen sandheugel, de Elsberg geheeten, Roomsse penningen opgegraven. *Van Leeuwen, Rhyndl. Kostuym. 28. bl.*

DULLENBERG een kasteel, in de Neder Betuwe gelegen. A. 1318, is dit ten deele verbrand, door die van Lynden. *Goudboeve, 369 bl.* en uit hem *Kemp, Gornich. 63 bl.*

DUMMEL; een rievierdje, in Braband; met den Aa saamenloopende by 's Hertogenbosch. *M. Alting, Notit. Germ. Inf. 2 part. 33 bl. Beneden in Rievierdjes.*

DUNGĚ; een watertje by Geertruydenberg. *Beneden in Rievierdje.*

DURLEDE, of de Oude Hark, een water tuffen Vlaar-
dingen en Schiedam. *Beneden, in Rieviertjes.*

Ter **DUSSEN**; een Huys in Suyd-Holland, uit het wa-
ter opgehaald. is door den oorlogh vernield, doch naderhand
wêer vernieuwd. *Oudenhove, S. Holl. 412 bl.*

E.

EBBE; ontrent welke is waar te neemen, dat fy, in de ty-
den van den frydbaaren Macedoner, Alexander de Groot,
niet is bekend geweest. Aangesien deefe koning den Indus
affakkende, en in de mond (men meent het de boght van
Kambaja te fyn) een feer lagen ebbe ontmoetende, geloofde
dat eenige vergramde godheden fyne fchepen op het drooge
ftelden. *Bern. Varenius, Geograph. General. 1 lib. 14 propofit.*
192 pag. fiende op Kurtius, 9 bl. H.

Maar datfe ten tyden van de redenaar Cicero, al bekend ge-
weeft, blykt uit fyn woorden, *de Natura Deor. 2 lib. 322 pag.*
en alfoo vind ik ook een groot ongemak, ontrent de fchepen,
uit deefe ontftaande, by *Florus, 3 B. 10 H. in den Gallifchen*
Oorl. en weder by *Tacitus, Jaarb. 1 B. 70 H.* fprekende van
Publ. Vitellius, en de Roomffe keurbenden, onder Germa-
nikus.

Ondertuffen bevind men heden deefe ebbe en vloed, meer-
der en minder, op de kufften van Spanje, Vrankryk, Flaen-
dere, Engeland, Zeeland, Holland, Friefland, &c. ontrent
de monden van den Eems, Wefer, Elbe, &c. *Celestinus,*
Meteorologia Philoph. Politic. 5 quaest. 173 pag.

Doch geene of feer geringe, in de Middelandffe-zee, Ar-
chipel, de Swarte-zee, de Kaspifche, de Meoot, ja felf de
Belt en de zee boven Engeland tuffen Groenland en Noorwe-
gen. &c. *Celestinus, 175 pag. en boven genoemde Varenius,*
194 pag.

Maar, wat is nu de waare reden van dit op en af vloeyen
van de zee? wie de werkende oorfaak? ongetwyfeld, de Maan.
Hartfoeker, Begin der Natuirkund. 8 H. 143 bl. Maar, al
verder; hoe werkt dan hier de Maan? dit niet weetende flap
ik 'er uit, hoorende my in het oor luyfteren: *Lappertje, blyf*
zoch by uw leeft!

Ondertuffen leeft gy *Kartefius, by de aangetogene Varenius,*
180 bl. Hartfoeker. 144 bl. Van Leeuwen, Batav. 152 bl. Job.
Jonfton. Thaumato-graphia Natural. 2 Class. 6 cap. 5 artic. ik
meen

meen by de Historie en Oudheid enkelyk my op te houden. Schide dan, doch met het feerfeldsaamen geval, ontrent onse stranden voorgevallen.

A. 1672, hadden de Engelfse in den fin ontrent Tessel te landen; maar, fiet hunne toeleggh op een wonderbaare wyse belet! Sy ten dage daar toe beraamd op de vloed wachtende, om met kleen vaartuigh naar land te seilen, bleef de Ebbe, tegens haare natuurlyke order, twaalf uiren duiren. Een feldsaamheid, met reeden, van de Tesselfse zeeluyden aangemerkt. *G. Brand, in het leven van de Ruiter, 697 bl.*

EDAM; het geen ik ontrent deese stad heb aangemerkt, sal ik, in deeser voegen, met den Heer *Huygens* beginnen:

*De Dam, die 't Suyder diep het binnen Y ontbiel,
Gaf my de Ydammer naam, dien ik niet langer hiel
Dan tot het vet gerucht van myn gewilde kaafen
De wereld had gevult, en naar myn aas doen raafen:
Sints noemden sy 't Eetdam, daar soo veel etens groeit;
Maar dat men myner melt soo verr het ebt en vloeit,
Is elders opgevest. Hoor, Hollander, de wielen
Van uw victorikoets syn uw besielde kielen;
Dat syn de myne meest. Behoort niet meest de dank
Den radenmaker toe van 's wagens glatte gangk?*

I. Sy heet dan, naar het Ye, Ydam. *Boxhorn. Stedeb. 367 bl.* behalven *Antonides, aldus singende, Ystroms, 4 B. 136 bl.*

*Het suivelryk Edam bevestigt 't geen wy songen;
Dat, door het dier versoek des ryken Vloeds, gedwongen
De naam van Ydam heeft verwisselt in Edam.*

II. Sy is wegens haar kaafen wyd vermaard. *Vronens. Onderg. 4 bl. 236 bl. en even genoemde Antonides, 4 B. 107 bl.*

III. Sy voerd een stier in haar wapen; wegens de stier, die de Edammers een plaats aanwees, waarse aller bequaamst een kerk fouden setten. Doch dit sal licht een quak syn; soo spreekt de *Soetstemmende Swaan van Waterland, 3 H. 9 bl.*

IV. Sy is, A. 1426, ingenoomen door die van Kennemerland. *Boxhorn. Stedeb. 367 bl.*

V. en ten laatsten. Sy is berucht door de Historie van het zeewyfje. Naa een swaar tempeest, segt *Snoyus, 8 bl. syner Verhandelingen, by Boxhorn, A. 1430, vertoonde sich een*

watervrouwe , in de modder aan de Edammer meisjes , die met een schuitjen over de Purmer quamen vaaren , om de koe-
yen te melken. Wat gebeurt 'er? sy wierd uit het water ge-
haald; sy wierde te Edam gefuiverd en gekleed. Men leerde
haar ook spinnen. Men voerde haar eindlyk naar Haarlem,
alwaar sy noch eenige jaaren heeft geleefd. Geloof gy dit
niet, daar het u alle *Hollandfse Chronyken* vertellen? zie *Wach-
tendorp*, *Rymchron.* 8 B. *Buchelius*, over *Heda*, 283 pag.
Junius, *Batav.* 504 pag. *Goudhoeve*, 414 bl. *Scotanus*, *Frief-
se G.* 263 bl. *Vroonens Onderg.* 229 bl. *Soetstemmende Swaan.*
97 bl. *Parivall*, *Verm. van Holland*, 178 bl. en wie niet
al?

EECHTROP; een voornaam Huys der Poelenburgen,
in Kennemerland , onder Alkmaar , tuffen Bergen en Scho-
rel; heeft heden geen overblyffel als de bloote naam. *Vander
Woude*, *Alkm. befchryv.* 128 bl.

EE of **Ea**; een oud watertje in Friesland , van Leeuwar-
den loopende naar Dokkum. Het heeft ontrent 100 jaaren
droog gelegen , maar is opgegraven en weder vaarbaar ge-
maakt, A. 1503. *Gabbema*, *Leeuward.* 247 bl.

Merk ondertuffen aan dat **E** foo wel als **A** (van welken
omftandelyk boven) water beteekend en dat 'er ook al eeni-
ge van die naam fyn bekend. Siet *Huyninga*, by *Blaeuw*, ook
boven aangehaald.

EEM; is een water, koomende uit de Rhyneveenen , en
loopende door Emis-of Amisfort. Sie boven , *Amisfort in
de letter A.* Ongetwyfeld een takje, fpruytende uit den Rhyn.
Het geeft de naamreden aan Eembrugge, Emenes, &c. uit de
Aanteekeningen van Kornelis Kooten.

EEM; een flot aan den Eem, in het dorp van die naam of
Eembrugge, beneden Amisfort , in het Sticht van Utrecht;
door de wiffelvalligheden des oorlogs fomwylen verwoeft en
fomwylen weder opgemaakt. *Matheus*, *Eccles. Fundat.* 526
pag. behalven *Heda*, A. 1481. 295 pag. *Hortensius*, *Goudhoe-
ve*, &c.

A. 1364, heeft het dorp een flads recht verkregen van bis-
kop Jan van Arkel. *Matheus*, *de Nobilitat.* 3 lib. 837 pag.

A. 1252, verkocht Jan van Woudenburg het flot aan Gys-
brecht van Abkoude en Wyk te Duirfede. *Scotanus*, *Frieff.
G.* 185 bl.

A. 1358, is het ingenoomen door die van Utrecht, twif-
tende met die van Amisfort.

A. 1393, is het, nevens Vreeland, Horst en Stoutenburgh, vergroot en versterkt door Floris van Wevelichoven, de 50ste biskop van Utrecht.

A. 1481, is het door de Utrechtsse weder ingenoomen, verbrand en afgebrooken.

A. 1527, is het, weder fynde vernieuwd, van de Geldersse met groote moeiten overheerd.

A. 1552, hebben die Amisforders van Karel de V deeses sloo-
pinge verfocht; en het is ook, op 's keisers bevelen, om de krygs
kosten te spaaren, uit gevoerd. *Verhoeve, uit Gysbr. Lappius,*
in de Aanteekeningen over Lamb. Hortensius, 36 pag.

Ondertuffen syn onlangs haare ruinen, bestaande uit seer
grove steenen, en hebbende swaare gewelven en diepe kel-
ders, soo men my bericht, gekocht door een bakker van A-
misfort, om te slyten. Wel magh men hier dan uit roepen,
met *Lukanus (Pharsal. 9 lib. alwaar hy spreekt van Trojen)*
etiam periere ruinae!

*Bouvallighêen syn self vergaan;
Wat sou toch eeuwig blyven staan?*

EMENES; of soo men heden segt, Immenes, binnen
en buiten dyks; seer vermaaklyk in het doorryen. Is in het
sticht van Utrecht gelegen, tussen Laren en Blarikom en den
Eem.

Van dit oude dorp gewaagt *Barlandus, Comit. Brabant. in*
Maximilan. I. 142 pag. apud Theod. Verhoeve, Amisfurt.
36 pag.

A. 1348, viel 'er een treffen voor op Lapers, een groen
veld by Emenes, in het welke de Hollanders te kort schoo-
ten, tegens Jan van Arkel, de 47ste biskop, die haar de ou-
de naam van Emenes weer dwong aan te neemen; verlaaten-
de de nieuwe van Oost-Holland. *Goudhoeve, 383 bl. en syn*
uitschryver, Kemp, Gornich. 74 bl.

EEMISFORT. Boven, in de letter A, Amisfoort.

EENIGENBURG; in Noord-Holland, tussen Krab-
bendam en S. Marten; door de Friesen, ontrent A. 1297,
nevens het slot Wydenesse, vermeersterd en afgebroken. *Saanl.*
Arkad. 258 bl. aan de Vaart het selve settende, tegen Scorel
over. Vroonens Onderg. 150 bl. Oudenbove, voor Scriverius,
236 en 247 bl. Beda, in Willem van Mechelen, 101 pag.

Heden word aldaar de buirt noch den Burgh geheeten.
Vander Woude, Alkm. 127 bl.

EGELLENBURG; een sierlyk Huys gelegen in Kennemerland, Z. O. van Heyloo; geboud en voltrokken door de Bardefien, heeren van Warmenhuyfen. *Vander Woude, Alkm. 130 bl.*

EG; wel eer een watertje of Rhynsprankel in Kennemerland; doch nu al verdroogd en geheel verdweenen. Immers het behaagt my veel beter, de Egmonden naar dit watertje te noemen, als naar de seggen van S. Albrecht: *Gratia Deo, jam hæc loca munda!* God sy gedankt, nu syn deese plaatsen rein. *Saanl. Arkad. 110 bl. Junius, Batav. 46 pag. Van Royen, over Versteegen, 176 bl. behalven Scriverius, de Annales Egmondani; by Matheus, Oudenhove, Boxhorn, Pars, &c.*

Maar wat segt men by *Slichtenhorst*? Men wil (*Gelders G. 8 bl.*) dat de middelste tak des Rhyns niet in zee geloopt heeft by Katwyk en het Huys te Britten, beneden Leiden; maar eer by Egmond in Kennemerland. En met die meeninge sou dan hier syn geweest des Rhyns *Eng-moud*, in vergelykinge van den Briel, *Brée-hiel* of *breede-keel*. 'T is een mooy stukje en nieuw; doch, ik seg het noch eens, onse saaken syn vol giffingen, en veelyds gepaard met missingen.

EGMOND; in dit edel dorp, (gelegen in het Noordwester deel van Kennemerland, ontrent Alkmaar, en gesegt Egmond binnen, tot onderscheid van Egmond op zee) sullen we eerst de **ABDY** en daar aan eens het **KASTEEL** op gaan neemen.

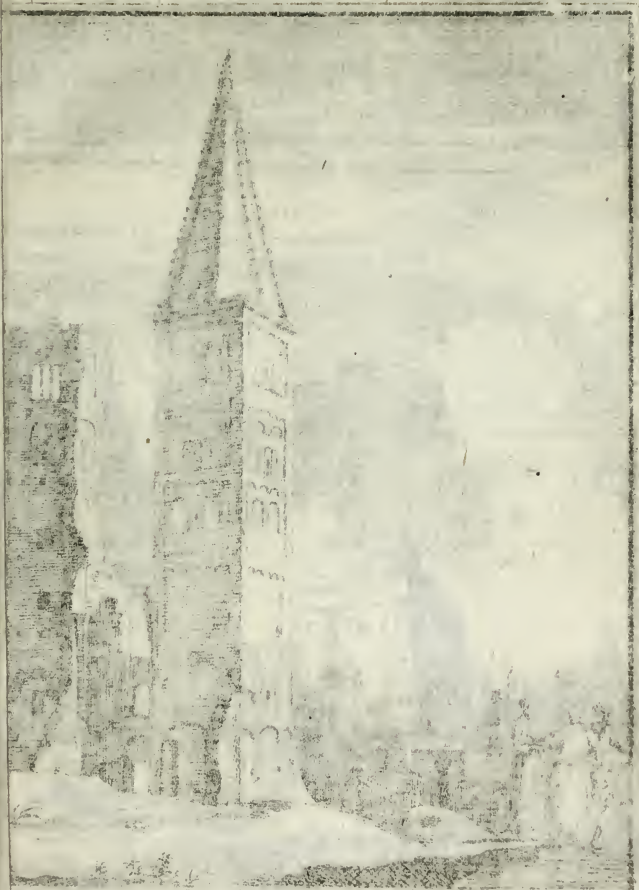
A. 1706, den 11 Septemb. besag ik de ruiine van kerk en klooster; bevindende alleen 2 hooge torens, van welke de Noorder, A. 1596, al ten deele was nedergestort. *Saanl. Arkad. 128 bl.*

Tussen die torens sagh ik een open poortje, waar boven S. Pieter, in hartsteen was uitgehouwen, tussen gr. Didrik de VI en syn moeder, Petronella, weduwe van gr. Floris de II knielende.

Aan wêersyden van S. Pieter las ik in het Grieks; **ΑΓΙΟΣ ΠΗΤΡΟΣ**. *de heilige Pieter*. en boven hem, uit de eene hoek van de boog tot den anderen, deese Latynsse regelen:

**JANITOR Ô COELI TIBI PRONUM MENTE FIDELI
INTROMITTE GREGEM SUPERUM PLACANS SIBI REGEM**

Dat is; ô *deurwaarder des Hemels*, laat binnen deesen hoop. *sich nêerwerpende met een trouw gemoed, den koning der Hemelingen met haar versoenende.*

De Rijk van de L.
van de Rijk van de L.

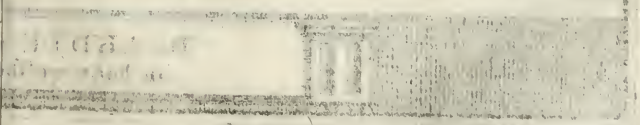
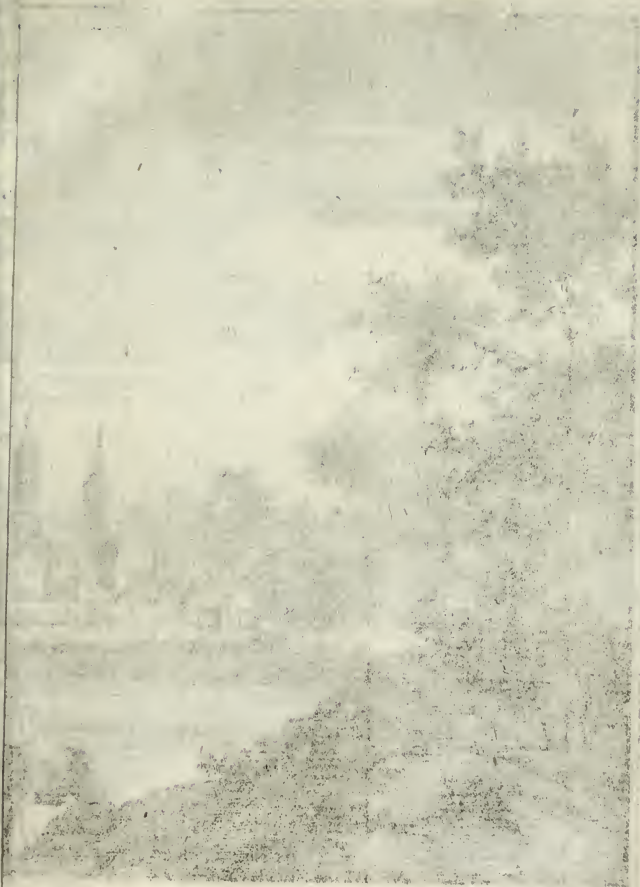

De RUINE van de ABDYE van EGMOND.
van achteren op de linker fyde.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
CHICAGO, ILL.

712

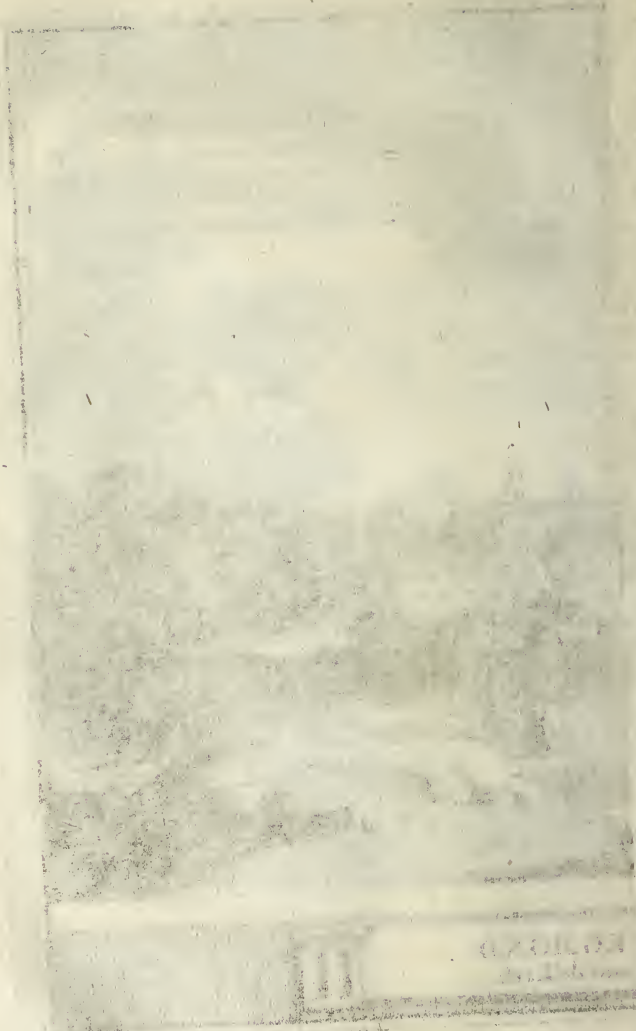

96

De ABDYE van EGMOND,
in haar welstand met de Kerk.

J. S. F.

LONDON
1811

Ontrent de knielende beelden waaren deefse woorden:

HIC DIDRICUS ORAT. OPUS HOC PETRONELLA DECORAT.
 Wil seggen; hier bid Diderik. Pieter nel verfiert dit werk.
 Maar ondertuffen was het al een kunsje dit alles wel te leefen.
 De letteren waaren hier en daar vreeind en door een gestren-
 geld. Dus beken ik het leefen van dit oude fchrift te hebben
 ontfangen uit Alkmaar, te weten van den Heer, *Geerard
 Kempfer*.

Deefe abdy geeft ons *Rochman* in 2 Teekeningen, eerst ge-
 heel en daar op haar overschot; beide ook eenigfins van de
 myne verschillende; dus of ik se u hier beide in print fal bren-
 gen, kan ik noch niet weten.

Sy was der Benedictyneren, dat is, der monikken levende
 volgens de order van S. Benedictus (men viert deefen den
 21sten Maart) volgens *Junius*, *Batav.* 566 pag. *Parivall.*
Verm. van Holland. 183 bl.

Ja, Leefer, de Néerlander is ontrent de allerooudste Ge-
 denk-fchriften, onse gewesten raakende, aan deefe monikken
 verschuldigd. En het is ook bekend dat *Beka* (schryvende
 A. 1246) alles uit de ryke Boekfaal (sie van deefe *Junius*,
Batav. 515 pag.) van het Egmonder klooster heeft gehaald.
Vossius, *de Historic. Latinis*, 3 lib. 1 cap.

Ook ik *Wilhelmus Procurator* (A. 1300, onse Landsaaken
 op papier stellende) een Egmonder monik en de allereerste
 onfer schryveren geweest. *Pars*, *Naamrol.* 29 bl. *Beneden
 in Procurator*, op de letter, P.

Ondertuffen, weet ook, dat dit klooster, voor de Benedik-
 tyner nonnen, van hout allereerst is getimmerd, door Didrik
 de I, gr. van Holland. *Annales Egmondani*, by *Ant. Mathews*,
 7 cap. 7 pag. en weder, 10 cap. 9 pag. behalven *Scriverius*, by
Goudhoeve, 239 bl. de *Gouwenaar*, 18 bl. &c.

Doch naderhand vernieuwd en van steen gemaakt, door
 gr. Didrik de II, des eersten soon; ten dienft der monikken,
 versendende de nonnen naar Bennebroek, buiten Haarlem.
Deselve Annales, 11 eap. 9 pag. en wederom, *Scriverius*, by
Goudhoeve, 244 bl. *Stoke*, *Rym-chron.* 15 bl. &c.

Voorts, is ook dit klooster geweest de begraafftede der
 meeste Graven; doch is, hoewel de grootste, de rykste en oud-
 ste van geheel Holland, A. 1567, nevens haar Boeke-kamer,
 door de Spaansse in affen gelegd. *Saanl. Arkad.* 126 bl. bly-
 vende niets over, als het geen u hier in een cierlyk printje
 word verdoend. Sie mede *Junius*, *Batav.* 567 bl.

Wat

Wat nu de Abten van dit klooster aangaat, de 1ste is geweest Wonebolt, in het selve gefet, ontrent A. 910; maar den 39ste en de laatste, Govert van Mierloo, een Dominikaner, de tweede biskop van Haarlem, eindlyk noch te Deventer overleden, A. 1587. *Bokkenberg, Antistit. Egmondanor. 49 & 81 pag. Joh. à Leidis, of Jan van Leiden, Annal. Egmondan. cum observation. A. Mathæi, 12 cap. 9 pag.* behalven *Antoni Hovius, Egmond. Monnik, in syn Chron. Saanl. Arkad. 128 bl.*

Onder deese was Lubbert, de 16de abt, de broeder van Arnoud, Heer van Egmond. In wiens regeeringe, soo men geloofd, dit volgende geval sou syn geschied. Een oyevaar, op de abdykerk nestelende, had syn been gebrooken. Sekere daghwerker, in de abdye arbeidende, siet dien vogel. Brengt hem by syn môer, een schamel wyfjen. Deese spalkt en verbint het gebrooken been, terwyl de jongen loopt om daaglyk aas; kikkers, aal en andere vissen. De vogel word geniesen. Begeeft sich weder naar syn nest, by syn jongkens. Daar op vertrekt hy. Keert weder op syn tyd. Komt voor het vroukje staan. Laat een steen uit de bek vallen en vliegt so weder naar boven, op de abdy. Deese steen word Lubbertus vertoond. Ook word de saak verhaald. Men bevind het een dierbaare karbonkel te syn. Lubbert segt het aan syn broeder, Heer Wouter. Sy word in een goude plaat gegrepen en op het hoog altaar gefet, terwyl het vrouwen met de soon voor al haar leven ryklyk worden besorgd. *Saanl. Arkad. 2 B. 120 bl.*

Hugo van Assendelft, de 26ste abt; was in geschil met Heer Jan van Egmond, soo dat hy schuylende in verdrukkinge is overleden, A. 1367. *Bokkenberg. 65 pag. Jan van Leiden, 58 cap. 70 bl.*

Op deselve wyse was Willem van Mathenes, de 30ste abt, ongelukkigh, ook onderdrukt van gemelden Heer Jan. Deese timmerde Abspoel, by Leiden en overleed, A. 1458. *Bokkenberg, 70 pag. Jan van Leiden, 72 cap. 97 pag. en Saanl. Arkad. 133 bl.*

Maar word het niet al tyd om eens tot de ruïne van het SLOT over te stappen? heeft niet de Abdye alsoo vry wat ruymtjes haar deel gehad? sal sy het slot, of het slot haar overschreewen? Wel aan.

A. 1676, den 4 Julii, heb ik het allereerst gesien, doch als een kind en sonder opmerkinge, als toen noch niet hebbende gesmaakt de soetheid der Vaderlandsse aloudheden.

A. 1706, den 11 Septemb. quam ik met printen en teekeningen

THE GREAT OAK

Het SLOT te EGMOND; in haar welstand ;
van de wagenwegh te sien .

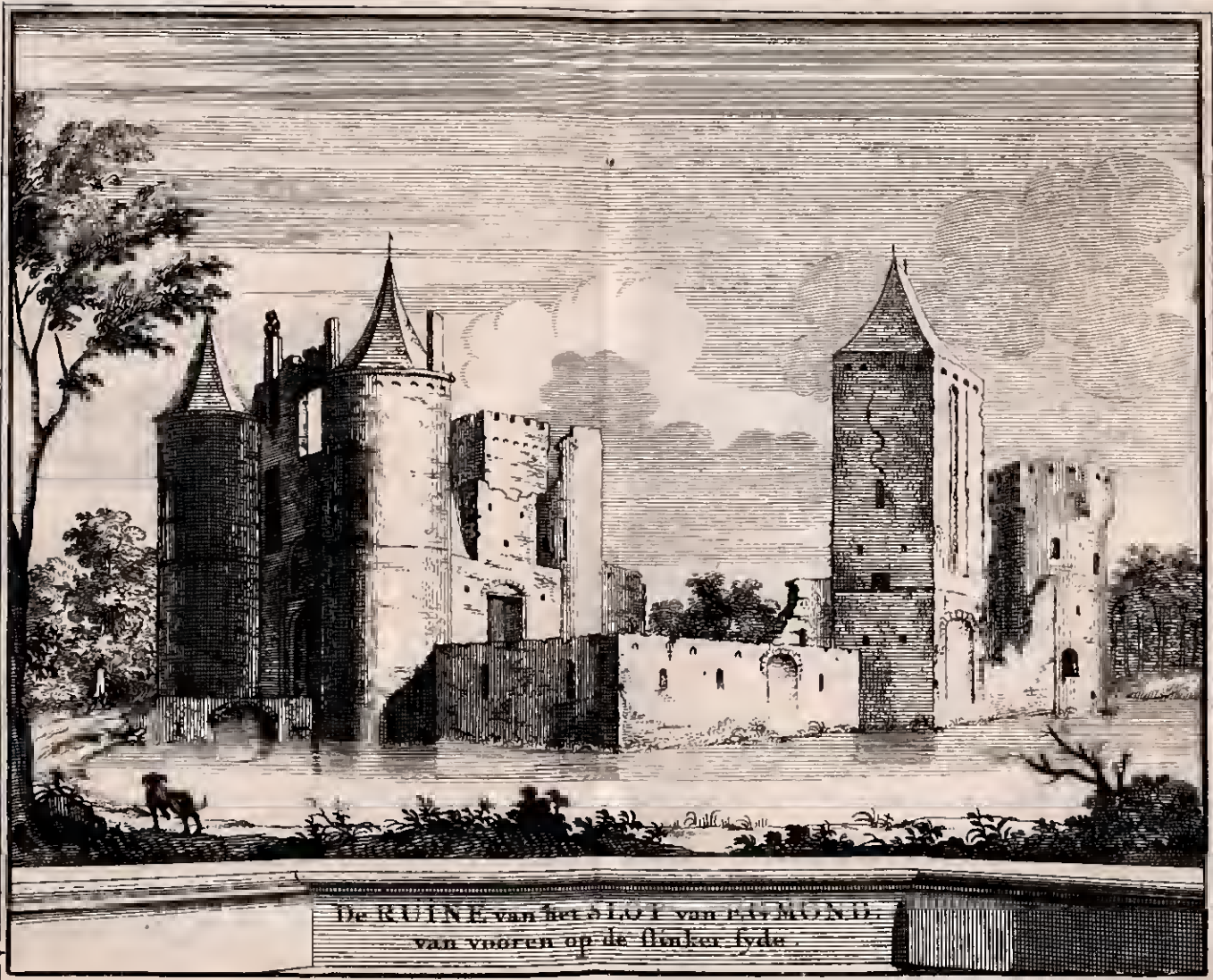

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

DE RYKZ. TAVERN. DE
DE RYKZ. TAVERN. DE

De RUINE van het SLOOT van MONTFORT.
van vooren op de linker zyde.

ningen voor den dagh , ontrent deefe sterkte ; en wel voornaamlyk , met een print , A. 1617 , uitgegeven door *Fr. de Wit* : daar ik mede pronkte , soo lang my de gefichten van *Rochman* waaren onbekend .

Maar wat vond ik ongemeene veranderingen . De brugh was verdweenen en verwiffeld in een hoogen puinhoop . De torens waaren beroofd van haare spitse kappen . De ringmuir aan de rechter fyde mede geflecht . Men ging'er in , niet van vooren , maar , over een plank , naar de fyde van het dorp .

Nu van het opbouwen . A. 1307 , is het meerendeels getimmerd door Heer Arend van Egmond en Yffelstein : doch de allereerfte beginselen fyn van A. 1140 , van Heer Beerewoud de II van Egmond , overleden , A. 1193 . *Junius , Batav. 544 pag. Bokkenberg. Dynastar. Egmond. 8 bl.*

Is eindlyk voltrokken , door Heer Dodo de III , van Egmond ; overleden , A. 1200 . *Deselve Bokkenb. 21 pag.*

Weder opgeboud , van Heer Wouter , of Gualtherus de I , van Egmond , overleden , A. 1208 ; na dat het door gr. Lodewyk van Loon was verbrand . *Bokkenb. 25 pag.*

Noch eens vernieuwd door Heer Jan de I , van Egmond ; overleden , A. 1370 . *Bokkenb. 54 bl.*

A. 1517 , toen het geheele dorp van Egmond verbrande , is het kasteel bewaard door Heer Jan van Waffenaar . *Soetsingende Swaan , 154 bl.*

Ontrent welken tyd , het door het volk van Sonoy , in de woedende oorloogs orkaanen , allenskens tot een ruïneuse romp is gemaakt . *Saanl. Arkad. 116 bl. Goudhoove , 15 bl. Korn. vander Woude , Alkm. 126 bl. Junius , Batav. 514 & 544 pag. Boxhorn. Stedeb. 46 bl. behalven Heda en Beka , Wachtendorp , Guicciardin , Meurs , Pars , Van Spaan , Van Royen , en mogelyk honderd andere .*

Eindlyk gelyk *Rochman* en *Siewwert vander Meulen* de Abdy in het geheel vertoonen , soo geven sy ook het Slot van Egmond ongeschend : maar beide in sommige waarneemingen verschillende .

Ook seg ik boven , de allereerfte beginselen van dit slot te fyn van Heer Beerewoud de II , en schryft gy se toe aan koning Radboud de II , de 4de Heer van Egmond , het kan my even seer behaagen .

Maar sou ik soo van Egmond moeten vertrekken , sonder een woord van haar Heeren te seggen ? Hoe sou ik dat voor myn goede Leefer kunnen verantwoorden ? Wel aan dan .

Rad-

Radboud, de foon van Adgildus, der Friefen koning, wa de eerften Heer van Egmond, een vreedfaam en deugdlyl man; A. 791, overleden, na dat feker toeval hem van fyn paard dêe vallen. *Bokkenberg. Dynaftar. Egmondanor. 1 cap 1 pag.*

Wollebrand is geweest den derden Heer van Egmond, nevens de Heeren, Arkel en Waffenaar, befittend geheel Holland, onder hen gedeeld. A. 868, is deefe, by nacht, op fyn bed vermoord. *Bokkenberg. Dynaftar. 3 pag.*

Wallinger de I; de 6de Heer van Egmond. Het dorp, Egmond op zee, heeft van hem haar aanvang gekreegen. *Bokkenberg, Dynaftar. 6 pag.* Hy, Pieter van Renesse, een edelman, by fyn vrouw Kattryn (dochter van hert. van Glocefter) te bed vindende, doorftakfe beide, A. 1004. En hy ftierf. A. 1036. *Saanl. Arkad. 118 pag.*

Dodo de II, de 7de Heer van Egmond. A. 1021, quamer de Friefen hem moeyelyk vallen; maar Helena, fyn moeder (de dochter van de mark gr. van Brandenburg) fteeg in manne gewaad te paarde, voegde fich nevens Dodo, en ontmoette den vyand by Heyloo. Men wierd hand gemeen en vrouw Helena won den ftryd. Dodo ftierf, A. 1074. *Het Chronyke van Egmond, de vierde Druk, te Alkmaar; A. 1646.*

Wouter de I, de 12de Heer, gemeenlyk de *Quade Wouter* geheeten, dewyl hy de Abten van Egmond in haare voorrechten benadeelde. Ving vrouw Ada en dreef de graaf van Loon uit Holland. Naderhand is hy ook gevangen en op het Huys te Heemskerk verfekerd; doch, door feekere 4 broeders, met geweld daar weder uitgehaald. Stierf, A. 1208. *Bokkenberg. Dynaftar. 25 pag. Saanl. Arkad. 119 bl.*

Willem de II, de Heer, een lieveling van gr. Floris de V; des wegens oock deefes omkoomen felf wreekende op de Huyfen, Muyden en Kroonenburg. Overleed, A. 1304. *Bokkenberg. Dynaftar. 42. pag.*

Jan de II, de 20fte Heer, toegenaamt *Jan met de Bellen*, om dat hy te velde trekkende, filvere bellen op fyn gordel droeg. Was verdacht by gr. Willem, Albrechts foon, die hem verfond in ballingschap. Wint Yffelstein, na des graven dood. A. 1417, wierd hy gevangen, toen Willem van Arkel binnen Gornichem sneuvelde. Is overleden, A. 1451. *Bokkenberg. Dynaftar. 67 pag.*

Jan de III, de 22fte Heer en graaf van Egmond. A. 1455, maakte hy eenen Jan Melis (een vry gemaakte slaaf, op een galey

galey gekocht) schout van Egmond; om dat deese hem, van Jerusalem keerende en sieklyk synde, eenige mylen had op syn schouderen gedragen; teweeten, na dat hy van alle syn dienaaren in syn tegenspoeden was verlaaten. *Bokkenberg. Dynast. 143 pag. Kemp, Gorkom, 319 bl.*

Word ook, by kleenachtige, *Manke Jan* geheeten; want met die titel sprak hem de burgemeester aan, toen hy, A. 1481, Dordrecht met syn 2 ryfschepen arglistelyk verraste. *Balen, Dord. 793 bl. behalven Bokkenberg.*

Overleed, A. 1516, 77 jaaren oud, naalaatende syn vrouw, Magdalena van Waardenburg, by wien hy 15 kinderen had verwekt. Van welke en van beider kopere tombe, wy meer sullen seggen in de *letter W, op Waardenburg.*

Lamoraal, de 25ste Heer en 4de graaf van Egmond, A. 1522, gebooren. Had, A. 1557, een groot deel in de verwinninge, slaande de Franssen by S. Quintyn. A. 1559, sloeg hy deselve wederom, op den oever by Grevelingen. Maar, het loon van deese verdiensten? Die leeft nooit Neerland, sontraanen! A. 1567 is hy onverhoeds gevangen, en 1568, te Brussel, op het merktveld, nevens den gr. van Hoorn, onthoofd; na hem blyvende vrouw Sabina, syn weduwe, met 11 levende kinderen; die naderhand te Antwerpen is overleden, A. 1578. *Hoofd, 4 B. 168 bl. Grotius, Annal. 2 lib. 40 pag. Van Meteren, 3 B. 58 bl. Strada, 1 Decad. 7 lib. Eremund. Belgie. Tumult. 212 pag. en verder alle de Beschryvers van den bloedigen en langdurigen Oorlogh met Spanje.*

En hier neem ik nu myn afscheid van het aadlyk Egmond; naar ruiinen aansprekende met deese troostreden, uit *Antoni-des, Yslroom, 4 B. 135 bl.*

Niets met recht

*Sich d'eeuwigheid beloofd. Het trots Kartage legt
Gedolven onder zee; en Rome, in top gewassen
Als 's aardryks monarchin, begraven in haar assen,
Door 't woeden van den Tyd;*

S. ELISABETHS vloed; doch eer ik aan het water om, is het hoognodigh, ontrent die Heilige u een weinigh e onderrechten.

Sy was een vroome weduwe; te weeten van Lodewyk, land gr. van Hessen en Thuringen, dochter van Andreas, koning van Hongaryen; tegens de armen seer milddaadig en des we-

gen, door paus Gregoor de IX, in de naamlyst der Heiligen gefet; na dat se was overleden, A. 1231. De vierdagh valt op den 19den van Novemb. *G. Brand; Daghwysfer, 608 bl. uit Kalvifius, &c.*

Nu tot de Watervloed. A. 1421, op S. Elifabeth nacht, verkeerde de Dortffe Waart, hebbende 72 dorpen, en fynde een feer fchoone en weeldrige landstreek, in een groote waterplas. *Balen, Dordr. 769 bl. nevens een Konftplaat van Romein de Hooge.*

Maar nu seggen sommige, dat een nydige boer, om fyn buiren te bederven, het water had ingelaaten; sommige weder dat de Gunftbrief van gr. Willem, aan die van Wieldrecht, in het handelen met sekere zyl en watergang naar hun welgevallen, daar toe oorfaak heeft gegeven. *Oudenbove. S. Holland, 185 bl. Gabbema, Watervloed 147 bl. uit Veldenaar, Junius, Math. Voffius, Boxhorn. &c. Schokius, de Inundat. 1. Disp. 35 art. die noch van Gabbema, in fyn gemelde Watervloeden, noch van myn Neef Guthberleth, ooit is aangetoogen. De eerfte beging ongetwyfeld crimen plagii, dieftal; maar de laafte heeft, weinigen tyd voor fyn overlyden, my verfeekerd dat hy het werkje van Schokius nergens als by my had hooren noemen. Ondertuffen fal ik beneden, in de letter W, op Watervloeden, noch een bundel Schryvers aanhaalen.*

ENDEGEEST; een Rhyndlands Huys, in Ooftgeest, een achterleen van den Huyfe van Waffenaar; onlangs tot de grond toe gerafeerd, en van nieuws weder opgeboud. So fpreekt *Van Leeuwen, Rhynd. Kostuym. Inleid. 36 bl. Goudhoeve, 81 bl.*

't Huys den ENG; gelegen westwaart van Utrecht, by Vleuten. Is onder de *Gefichten van Kasp. Specht*, van A. 1697. Vinde hier ontrent niets gedenkens waardigh.

ENGELLEN, of Angelen; waaren oude Hooghduitfchers, ontrent de Eems, Weser en Elbe; happige zeeroovers en fmedige vrybuiters op der Friefen zeekufften. Mengden fich onder de Saxen. Hielden fich op, nevens defelve, in Friesland. Sulks getuigd immers de oude Frieffe taal, voornaamlyk onder die van Molquerum.

A. 449, deden fy hunne overtocht naar Britanje. *Van Leeuwen, Batav. 49 bl. uit Beda; en uit Tempel, over de VII Provincien.*

ENGELAND; dit welbekende landschap (het geen ik maar aanroere voor foo veel het diene tot onse aloudheden) heette, voor de komft der Engel-Saxen, niet *Britannia* maar *Brithtania*.

Tania is soo veel als landschap; gelyk in deese woorden; Aquitania, Lusitania, Mauretania.

Britb (in de oude taal van dat eiland) beteekend geschilderd; nademaal de oude Britten haar naakte lyf hemels-blauw plachten te schilderen, met *glastum* of *woad*. *Cesar, Gall. Oorl. 5 B. 14 H. Plinius, 22 lib. 1 cap. Mela, 3 lib. 6 cap.* maar hier syn die Letterklovers het spoor mis, uit een oude lap schrifts, seer qualyk *altro* leefende, daar die Wereldbeschryver deese *woad Vitrum* is noemende. Mogelyk was dit noch een ander kruid by hen als de *Isatis*; van welke *Plinius, 20 lib. 7 cap. Isaac. Vossius over Mela, 254 pag. uit Turnebus.*

ENGELANDER HOLT; van de Raads vergadering onder deselve is gesproken, in de letter B. 38 bl.

ENKHUYSEN; als of gy woud seggen, Enkel-huyzen, gelyk ook van *Huygens* deese naamreden word aangenoomen, in de volgende regelen:

*Van enkele huysen is groot Romen opgegroeit,
En ik van enkele. Groot Romen heeft gegloeid,
En ik ben plat gebrand. Groot Romen is herbooren,
En ik van nieuws herbouwd; bei beter dan te vooren:
Groot Romeu heeft haar juk den Spanjaard opgedrukt,
Ik heb myn vryen bals het Spaansse juk ontruk.
Noord-Holland, heb uw deel in d'eere van uw vryheid,
Maar, weet dat d'eerste steen van 't groote werk in my leit.
En quam de beele buirt te deinsen tot den val,
Weet dat ik daar toe nooit den laastfen leggen sal.*

Heeft binnen haar geen aloudheden; nademaal ook allereerst van deese stad gewagh word gemaakt op A. 1279, in welke sy is verbrand door Jan van Arkel en Klaas van Putten, afgesonden om de wederspannige Friesen gedwee te maaken. *Boxhorn. Stedeb. 365 bl.*

A. 1426, is Enkhuyzen onder magt der Kennemers geraakt, en in 't selve jaar, de soldaten van vrouw Jakoba daar binnen tredende, syn 100 voornaame burgers, over tafel sittende, op de middagh, dood geflagen.

A. 1537, meenden de Geldersse by verrassinge deese stad te vermeersteren, met eenige schepen in de vroege morgen voor haar haven te brengen. Maar het werd door een vrouw, juist over de muir leggende, ontdekt. Dus kapten sy haar an-

kers en gingen weer heene. Ondertuffen syn gemelde ankers, ter eeuwiger geheugen, aan de Engelffe tooren opgehangen. *De Historie van Enkbuysen*, A. 1660, door G. Brand, so men segt, uitgegeven, in Octavo; naderhand met veel vermeerderingen tot een Quarto gebracht. Doch sie mede Junius, Guicciardin, Parival, &c.

EVERSTEIN; niet verre van Hagestein, in den lande van Arkel, tuffen Vianen en Kuylenburg; ontrent de Lek.

A. 1363, wierd dit Huys weder opgemaakt; gelyk ook Hagestein op nieuw gesterkt, door Otto van Arkel. *Goudhoeve*, 399 bl. en *Kemp*, uit hem, *Gornich*. 94 bl.

A. 1406, is het van gr. Willem de VI, (met de biskop van Uitrecht hebbende sich verbonden, om Arkels hoogmoet te straffen) tot overgave, door hongersnood, gedwongen; daar op verbrand en geslecht. Synde ook reeds deruinen van de Lekke wegh gesleept. *Goudhoeve*, 420 bl. *Mathens*, *Analector*. VI Tom. 331 pag. behalven *Paffenrode*, in *Arkels Treurspel*; doende de geest van Jan syn soon Willem, in het aller-eerste tooneel, aldus aanspreken.

*Heer Jan die maakt verdragh. Men wil dat ik sal moeten,
Tot soen van myne breuk, my werpen aan de voeten
Van Albrecht en syn soon, en dat de Beyervaan
Sal een geheelen dagh op onsen toren staan.*

*Twee dingen, die myn siel en ingewand doorsneden;
Maar daar de nood gebied, daar swygen alle reden.*

*Nu docht ik dat by eens syn gal had uit gebraakt;
Maar syn verbitterd hert haast weer aan hollen raakt,*

Last Hagestein en ook Gasparnen aan te randen,

En tot de grondslag toe gesaamen te verbranden;

Het slot van EVERSTEIN, dat in gantsch Nederlandt,

Van sterke tegenweer, geen syns gelyken vant,

Naar dat het, langen tyd, had hond en kat gegeeten,

Sagh ook syn swaar gebouw ten grond toe neergesmeeten

En over hoop gestort.

Siet ook, nevens deese, *Heda*, in *Frederik van Blankenhem*, de 51ste biskop. 267 pag. en *Scotanus*, *Frieffe Gesch*. 263 bl. ook Everstein voegende by Hagestein; gelyk als Binkhorst nevens Polaanen, haar rampgenoot, geplaatst. Sie boven, *Binkhorst*, in de letter B.

F.

FETNA; of, gelyk de Heer *Alting* (*Notit. part. alter. 55 pag.*) liever wil leëfen *Fechta*, word meerendeels geheeten *Wiltenburg*. Hierom sal ik de redenvoering over deeze plaats verschuyven, tot op den *letter W*.

FLARDINGEN; ander *Flerdinc*, *Fleedingen* en *Phladinga*, een seer oude plaats in *Schieland*; van welke te preeken wy mede uitsstellen en u wysen naar den *letter V*, in *Naardingén*.

FLEVUM; of *Flevo*, een eiland wat meerder inwaars gelegen als het tegenwoordige *Flieland*; in het *Flevo* of het *meir*, door den *Yffel* verwekt; heden geheeten de *Suyder-zee*. *Mela, 3 lib. 2 cap.*

Andere willen door *Flevum* verstaan het *Breedde-sand* en daar ontrent leggende droogtens. *Kluverius, Rhytm. 2 D. 217 en 259 bl.* Siet ook *Junius, Batav. 3 cap. 63, 150 en 114 pag. Van Leeuwen, Batav. 47 bl. &c.*

FLEVUM; dit was een kasteel, het geen heden sommige plaatsen op het eiland *Ter Schelling*, by de toren van *S. Bernard* en geensins te *Flodorp* in *Groningerland*; gelyk *Ortelius* begeerde. *Kluverius, 2 D. 252 en 258 bl.*

Doch van *Alting* (*Notit. part. prim. 62 pag.*) word het evenwel geset by *Visvliet* of by *Fliedorp*, mede in *Groningerland*; gelyk deeze Heer ook brengt het eiland *Flevo* tusschen *Ens* en *Vrk*. Haar naam sultge vinden by *Tacitus, 4 Jaarb. 72 H. Plinius, H. N. 4 lib. 15 cap. Ptolemeus, Geogr. 24 pag.* alwaar se seer quaalyk *Phileum* leesen, en noch met een veel grover misflagh, die naam de stad *Groningen* toevoegen.

Maar, sie daar noch een gevoelen van *Rykius*, 'over de aangeoogene plaats van *Tacitus* (*Animadvers. 101 pag.*) *Flevo* noemende *Vlieland* en ook de *Rhyn* of *Yffel* gevende de naam van *Flevo*.

Merk ondertussen aan dat de *Rhyn* onder de benaamingen van de *Sala*, de *Drusiana Fossa* en de *Flevus* aan de rechterzyde van *Holland* in zee loopt, volgens de vyfde kaart van *Altings Notit. part. prior.*

FLORIS de I, de sesde graaf van *Holland*, de broeder van *Didrik* of *Dirk* de IV, sonder kinderen overleden, in deefer voegen van *Oudaan* ingevoerd:

*My Floris, jonger soon, quam de eersten uit de Graven
 En de eerste van die naam, 't besit van sulc een have;
 Die myne vyanden voor myne voeten sie,
 En Brabands heerschap dus in myn geweld: maar die
 De son op 't schoonste siet, denkt niet hoe haast het schemert.
 Daar in myn middagslaap de wilgeboom te Hemert
 My lieflyk overschaanwd, word sy myn lykcypress,
 Die, door quâa toeficht, val myn vyand in het mes.*

Geraakte in oorlogh met de nabuirige biskoppen en vorsten, op Hollands aanwas nydigh en aangehitst door de voogden van den minderjaarigen keiser, de Friesen tot hulp neemende, schoon syner voorfaaten vyanden. *Scriverius, by Goudhoeve, 259 bl.*

Dus komt men, A. 1058, aan wêer syden in het veld. De graaf bediend sich van een krygslift. Sie de waarheid van deese vertellinge, boven in de letter B. op *Benselpraat.* den vyand lokkende naar een plaats vol putten en kuilen met ruygte behendigh overdekt. Syud-Holland dan afgeloopen synde, komen de vyanden ontrent Dordrecht en het bedrieglyk slagveld Strompelen met groote wanorder in de gegravene slooten. Daar op doet Floris een uitval. Vermeesterd syn vyand en dryfse, niet sonder bloedstortinge, uit het slagveld. *Balen Dordr. beschr. 702 bl. uit de Annales van Janus Doufa en Math. Vossius.*

A. 1062, heeft hy de biskoplyke voor de tweede reys geslagen; maar siet helaas, welk een droeven naasleep! De vermoeide prins soekt te rusten. Ook was het een heete dag. Hy legt sich neder onder een wilgeboom. Het selve doen mede syn krygsknechten. De vyand krygt van deese sorgeloosheid kundschap. Keert te rugh. Overvalt het slapend leger en dood graaf Floris, nevens seer veele van de syne. Dit geschiedde by Hemert ontrent Heusden, tussen Maas en Waal. *L. Gouwenaar, behalven de bovengenoemde.*

FLORIS de II; de elfde graaf van Holland, de soc van Didrik de V; bygenaamt de Vette, volgens deese regelen van *Oudaan*:

*Hoe 't op een sachte plaats sich maklyk nedersette
 Twygt, door het aangesicht, 't hert van Florens de Vette.
 Ruk, Friesen, vry den toom en teugel in de nek,
 Hy stoort syn rust niet om uw scheursiek ersgebrck.*

*Vorstinne Petronel, viel veelen swaar te dulden,
 Dyn mannelyk bedryf die 't hair dyns soons wout huldin
 Met Flaandrens graaflyk goud, die 't ryk in onrust hiel,
 Soo bouw te Rhyenburg vry een klooster, voor de siel.*

Hy was een prins van feer veel deugden, vreedzaam en milddaadig ontrent de geestlyke. Had ook een wyse en voorfichtige vrouw, Petroniëlle van Saxon, de fuster van keiser Lotharius. Sie van haar in de *letter P.*

Voorts dat hy de Friesen sou hebben beoorlogd, word onwaar bevonden; volgens *Scriverius*, by *Goudhoeve*, tegens *Smoyus*, 272 bl.

A. 1122, is deese graaf Floris overleden, na dat hy 31 jaaren in rust en vrede had geregeerd, latende het gebied des lands aan genoemde Petronelle, als voogdes over hunne onderlinge kinderen, *De Gouwenaar*, *Chron.* 40 bl. den oorlogh met de Friesen van gr. Floris de III, valsselyk bréngende tot deesen Floris den II. Siet ook *Melis Stoke*, in *Flor. en de Annales Egmondan.* 20 pag.

FLORIS de III; de thiende of (soo gy vrouw Geertuid, Robbert de Fries en Govert de Bultenaar wilt mede tellen) de derthiende graaf van Holland, de oudste soon van Didrik de VI.

Syn eerste oorlogh was tegens de graaf van Flaandere, wemens het schatten der Vlaamsse kooplieden te Geervliet en het besit der Vlaamsse eilanden. Deese eindigde met een ongelukkige sloopstryd, waar in hy, met syn Hollanderen, verwonnen en gevangen synde, wierd genoodsaakt vrede te maaken.

Maar de tweede had hy tegens die van het landschap Drenthe, wemens Groningen, door Govert van Rhenen, biskop van Utrecht, ingewikkeld, welke eindlyk is bygelegd.

De derde ontstond tussen hem en den biskop; te weeten A. 1165; door den keiser Frederik Barbarossa, uit Duitland naar Utrecht afkoomende, bygelegd.

De vierde was tegens de West-Friesen, die Alkmaar stormenderhand hadden ingenoomen en verbrand. A. 1168, quam hy hen te ontmoeten te Schorel; maar hy kreeg de nederlaag. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 282 bl. &c. *Melis Stoke*, in *Flor.* 50 bl. *De Gouwenaar*, 46 bl.

Eindelyk is hy, A. 1190, aan een siekte gestorven in Syrie; A. 1188, de kruisvaart hebbende bygewoond van den bovengemel-

melden keiser Barbarossa, in het 33ste jaar syner heerschappye. Het lyk is nevens dat van Barbarossa (op die tyd, by ongeval verdronken) te Antiochie in S. Pieters kerk begraven. *Scrivenerius, wederom by Goudboeve, 283 bl.* behalven Oudaan, deesen manhaftigen, doch ongelukkigen, krygsman dus doende spreken:

*De rusteloose Fries, die 't noode lang wil herden,
By syn gestaaften eed, moet ook Florens den Derden
De proeve neemen doen, hoe haast het Hollands heer
De Friesse moedwil sloopt en hoogmoed werpt ter nêr.
Met Ada, myn gemaal, scheen my de kroon der Schotten
Te hangen boven 't hoofd. Dat nu myn beendren rotten;
Met Barbaroff, in 't selfde Antiocheensse graf,
Is ook een deel der roem, die my de kruisvaard gaf.*

FLORIS de IV; de soon van gr. Willem de I, de 17de graaf van Holland; van welken dus Oudaan:

*'T was Floris, Hollands Heer, de Vierde soo gebeeten,
Die 't Hoofd van Rome, op 't volk van Stadingen gebeeten,
Bekrachtigde in gesag en nadruk krygen dèe
Syn anders stomp geweer, en bliksem sonder snêe.
Toen lust hem niet dan spel, dan speer en staaf te breeken:
Maar 't wierd 'er bloedigh ernst, als gy, van nyd ontfteeken,
Van bitse minnenyd, Klermonder, dwaas begint
Den manslagt aan dien Heer, en de eigen munt ontfingt.*

Hy geraakte in een oorlogh met de biskop van Uitrecht, wogens den hertogh van Gelder, syn neef. Deese synde ter nêr gelegd, bestreed hy die van Groningen en Drenthe; in welken oorlogh de biskop Otto van der Lip sneuvelde, volgen het aangeteekende, in de *letter B. op Biskoppen.*

A. 1234, liet hy sich, met een vloot van 300 schepen vinden in de soo genoemde kruisvaart tegens de Stadingers in het slicht Bremen; quansuis ketteren, om dat se het geelyk juk poogden af te schudden. Deese, te onmaghtigh tegen het getal der vyanden, wierden omringt, geslagen en vermoord *Emmius, en Meyerus, by meergenoemde Alkemade, Mun 43 bl.*

A. 1235, wierd deese graaf wreedelyk omgebracht, by deese gelegenheid. De gravin van Klermont, een jong e schoo

ſchoon vrouwmens , had ſeer veel gehoord van de bequaamheden des graven van Holland. Dus begeerigh om ook hem eens aan te ſchouwen , verſoekt haar man , van hooge jaaren ſynde , een ſteekſpel aan te rechten. Dit word toegestaan. De ridders werden beroepen. Graaf Floris verſuymt niet ook aldaar te verſchynen. Het ſpel gaat aan , in het geſicht van de gravin , uit een venſter leggende. Sy pryft de ongemeene dapperheid van deſen ridder. Dit pryſen vervoerd den gryſaard tot minnenyd. Wat doet hy? daadelyk in de wapenen en te paard , van eenige Franſſen verſeld. Floris word , in het aanſien van het geheele hof , omringt en van het leven beroofd. En wat is hier op gevolgd? De graaf van Kleef , de neef van de vermoorde , verſameld ſyn Nederlanſſe ridders , beſet Klermont , en veld hem ter neder , nevens het lyk van graaf Floris. *Melis Stoke , en een ander oud Gedicht , uit Boxhorn. by Alkemade , over Stoke , 79 bl.*

Ondertuffen moet ook worden aangemerkt het verſchil , raakende de plaats , alwaar deſe graven moord fou ſyn geſchied. Te Korbie , aan de Somme , ſeggen *Heda , Beka en Stoke* : maar *Albertus , abbas Stadenſis , in Chron. ad A. 1234. (by Goudhoeven, 306 bl.)* ſegt te Noyon. Beide ten minſten in Pikardyen.

FLORIS de V ; de ſoon van koning Willem , de 19de graaf van Holland ; ſynde 6 maanden oud , toen ſyn vader , in de veldſlagh tegens de Frieſen , sneuvelde.

Doch eer icktot ſyn bedryven overſtap , diend *Oudaan* wel eerſt met ſyn *Byschrift* voor uit te treden.

*O Floris , konings ſoon ! den hooghmoed ingebonden
Heeft dikmaals loons genoeg aan eigen ruſt gevonden ,
Of in gequeeten plicht van mogend onderſaad ;
Nu komt u beide ſins veel weerwil en groot quaad.
Al keerje magt met magt , ſoo 't grooten paſt op grooten ,
Roofvogels ſyn in 't veld , dees hebben bek en pooten ,
Gelyk Heer Herman ſpoog ſyn gal uit lip en tand ,
En Velfen ſyne klauw dy ſloeg in 't ingewand.*

's Graven minderjaarigheid en der voogden tweespalt gaven de Weſt-Frieſen en Kennemers gelegenheid om de beeft te ſpeelen ; vallende in Kennemerland en veel kaſteelen en Heeren huſſen verwoeſtende. Drongen door , tot in Amſteland , aldaar Heer Gysbrecht van Amſtel kieſende tot hun legerhoofd.

Deefe trok dan met haar op. Nam het slot Vrêeland wegh. Vermeesterde de stad Utrecht. *Scrivierius*, by *Gondhoeve*, 326 bl.

A. 1272, quam Floris, ontrent 17 jaaren oud, aan het graaflyk landbestier. Syn eerste werk was de wraak over syns vaders omkomen. Hy gaat te velde. Bevecht de Friesen ontrent Alkmaar. Krygt de nêerlaag. Hervat de fryd, op de Geeft, en verwint. *De Gouwenaar*, 68 bl.

Ook is hy de eerste, die sich onder de Hollanderen heeft geschreven, graaf van Zeeland; met Beatrix, de dochter des graafs van Flaandere, ten huwlyk krygende de Zeeuwfse eilanden.

Daar en boven is hy de allereerste der Graven, die de Friesen volkomentlyk overheerd; deselve van A. 1282 tot 1285 beoorlogende.

Voorts dwong hy de gevangene Gysbrecht van Amstel tot vrede, naa 't bemagtigen van Vrêeland (dat biskop Jan van Nassau aan Amstel had verpand) doch op bittere voorwaarden. Hoor Gysbrecht daar over klagen, by *Vondel*, in dat *wêergaaloofse Treurspel*, ontrent het begin:

*Wy streden om de staf, tot datse my en Woerden
Aan wêersy van syn paard, tot een triomfe voerden
In Utrecht, met veel smaads, van ieder aangehoord.
Men heeft my 't Vrêelands slot ontweldigd, hem Montfoort.
'K beken het slot was my met voorwaarde opgedragen;
Maar nergens om geboud, als om myn land te plagen.
'K heb 's graven vangenis wel seven jaaren lang
Besuurd, en Swanenburg noch afgestaan door dwang,
Myn erf in leen verkeerd en manschap moeten sweeren,
Daar ik eerst God alleen en anders geene beeren
Oit kende in myn gebied, noch rekeninge gaf.*

Hy trok naar Schotland, meenende recht op de kroon te hebben, wegens gr. Floris de III, ontrent voor honderd jaarer met een Schotse prinses getroud. Doch hy liet sich aldaar me geld affetten; gelyk dit *Vondel* ook aanroerd in de *boven aangehogene rouwklacht van Amstel*.

Hy verviel in den haat van den Hollandffen en Zeeuffen adel. Wierd gevangen. Onder voorwaarde vrygelaaten. Braak syn gegeven woord. Sloot een heimlyk verbond met der Franssen koning. En dit alles verwekte een swaare verbittering

Daa

Daar wierd, te Kameryk, in een samenfweeringe, buiten syn tennis, besloten, hem gevangelyk naar Engeland over te voeren. *Vondel* wederom, in de selfde *treurrol*.

A. 1296, wierd hy dan met die gedachte gevangen, op en bestelden jagt; maar de landlieden, daar af kennis krygenle, quamen toefchieten. Dit veranderde het voorneemen der aangefwoorene. Best was het hem te doorfteeken, het geen met de hand van Gerrit van Velsen wierd uitgevoerd. Siet *der Dichteren Hoofd, in syn hoogdravend Treurspel, ook aangehaald in de Beschryv. van Amsteldam, 2 B. 96 bl. Wachtendorp, Rym-Chron. 6 B.*

Dit was nu het einde van deesen moedigen krygsheld, in het 41ste jaar van syn landbestier; het 43ste syns ouderdoms, alleenlyk ongelukkig door syn heersfucht en begeerte tot een onbepaalden oppermagt; den adel kleenachtende ende gemeente drukkende.

Maar, wat is dat? niet een woord van de Vrouwekracht van gr. Floris? hoe? Machteld, de dochter van Harmen van Woerden, en de vrouw van Velsen, niet geschonden? *Hoofd en Vondel* bewysen het, met *bunne sielroerende Treurstukken*. Evenwel; een bloot verdichtfel. *Scrivenerius en Vossius, door Alkemade geplaatst achter syn Aanteekeningen over Stoke*. Siet ook *Amsteld. Beschryv. 2 D. 65 pag.* alwaar men meend deese saak te kunnen u goet maaken. Doch hier af meer, *beneden*, in de letter *V, op Velsen*.

FOGELSANG; een lufthuys in het Haarlemmer Hout; van welke ik meen te spreken, in de letter *V, op Vogel-sang*.

FOREEST; of Oosterwyk (alsoo die Geslachten syn in een gesmolten, volgens de *Saanl. Arkad. 300 bl.*) is heden slechts de ruiine van een aadlyk Huys.

A. 1705, den 10 Mey, ging ik dit Huys te Foreest, buiten Beverwyk, aan de rechterhand van de wegh naar Alkmaar, aan dees syde van het Huys te Meerestein, gelegen, eens beschouwen. Het was een romp van vier muiren, binnen een grachtje, op een kleene hoogte; synde de sydmuir ter rechter hand de grootste brok.

Ik heb het ook afgeteekend, en naderhand bevonden de myne van *Rochmans* verbeeldinge weinigh te verscheelen.

Van dit Stamhuys gewagen de *Saanl. Arkad. 81 en 304 bl. Goudhoeven, 79 bl. en Van Leeuwen, Batav. 965 bl.* spreekende van haare riddersen; van A. 1096, 1111, &c. maar

aan-

aangaande het *Historiale*, heb ik tot noch toe niets gevonden, hoe wel het seker is, dat het, in de Hollandse tweespalt, is onder de voet geraakt.

FORTRAPPE; of Voortrappe; een oud dorp en nu niet meer bekend: sommige het stellende by Voorburg; sommige by Kadfant, in Vlaandere; sommige weder in Suydbeveland. *Saanl. Arkad. 28 bl. Scriverius, by Goudhoeve, Inleid. tot de Graven, 236 bl. Eindius, tegens Doufa, Zeeland. 17 cap. 105 pag.*

De naam komt in een gunstbrief van A. 913, gegeven door kon. Karel de Eenvoudige, aan die van Egmond. *Alting, Notit. part. alter. 58 pag.*

FRANKEN; welke *Slichtenhorst (Gelder G. 18 bl.)* geloofd, datse syn bekend geworden, ontrent A. 255. te Rome regeerende de keiser Valeriaan: neergeseeten aan de Duytse zee, ontrent de monden en meiren van den Rhyn. Deese opbrekende, overheerden eindlyk de Gallien, en wierden door hunne magt de schrik der nagebuiren. *Junius, Batav. 103 pag.*

Paul. Emilius is midderwylen bespotlyk, vertellende dat de Franken wel eer Troiaanen syn geweest; dat se, onder eenen Francio, sich hebben begeven naar het Meötis meir, en dat se daar tot aan de tyden van keiser Valentiniaan sich hebben opgehouden. *Sie hem self, de Gestis Francor. 1 lib. 1 pag.* behalven *Eneas Pius, Gaguinus, en voor alle Pierre Ronsard en diergelyke beuseldichters.*

Ik hou het met die geene, welke vaststellen dat het Duitsers en Nederlanders, Overysselaars en Westfalingers syn geweest; *Franke*, dat is, vrye luyden, het Roomse juk kloekmoedig afwerpende. *Junius, Batav. 142, 145 & 156 pag.*

Soo noemt ook *Libanius (Basilic. 138 pag.)* de Franken een Celtiff volk, aan den Rhyn en ontrent den Oceaan neergeseten. Doch deselve schryver vertaft sich groffelyk, als hy de naam wil afleiden van het Griekse woord *φραγτος*; als door de Natuur, tegens alle overlast van krygsgeruchten genoegsaam *bebolwerkt*. *Siet Ezech. Spanhemius, de Numism. 8 Dissert. 752 pag.*

By *Tacitus* synse noch onbekend; maar gy vind de Franken by de *Schryvers* der tyden van Gallienus, Klaudius, Probus, en hunne navolgers. *Treb. Pollio, in Gallien. 7 & 8 cap. de Lofredenaars, allerjongst door Cellarius uitgegeven, 11 Paneg. 7 cap. 14 Paneg. 17 cap. &c. en VI Paneg. 10 & 11 cap. Claudianus, Stilich. 1 lib. 236 versf. &c.*

De *Liefhebbers der Roomſſe Geldmunten* geven ons een Munt van den keiſer Konſtantinus; vertoonende een treurend vrouwmens, nevens een wapentronk neergeſeeten, binnen deeſe woorden: GAUDIUM ROMANORUM. dat is, *De Vreugd der Roomſſe.* en FRANCIA. *Der Frankenlandſchap*, als een vrouw verbeeld. *Oudaan, Rooms. Mogenb. 28 Taf. 137 bl.*

Sluyte hier mede; ſtellende by herhaarlinge, dat de Franken waaren *franke*, dat is, vrye luyden.

Dat ſe waaren Celten, Duitsers, Sikambers, Cheruſcen, Angrivariers, Uſipetes, Anſuariers, Chamavers, Frieſen, Tubantes, Tencters, en Brukters; alle van de Rhy en Elbe omvangen en bepaald. *Procopius, Goth. B. 1 lib. 10 cap. Athias, 1 lib. 4 cap. Kirchmayer over de German. van Tacitus, 2 cap. 26 pag. Alting. Notit. 1 part. 68 bl.*

Datſe het Bataviſch eiland hebben ingehad en beſeeten. *Panegy. Eumenii, 5 cap.*

Dat ſy eindlyk op kraamden; verruygende de moeren en voeſtenyen van Neerland voor het vaſt en vruchtdragend aardyk van Gallie, heden geheeten Frankryk. *Vopiscus, in Auelian. 7 cap. Oroſius, 7 lib. 32 cap. &c.*

Wat nu der Franken taal ook aangaat, het ſelve laat ik ten enemaal over aan *meergenoemde Kornelis Kooten*, ſeer onderbekende en daar in geweldig vorderende; waar over de geerde wereld ſich ter eeniger tyd noch ſal verwonderen.

Ondertuſſen kan men naarſien *Boxhorn. Hiſt. Univers. 254 & 368 pag.* aantrekkende het *Lexicon Cambicum Davieſii*; n daar en boven de *Linguarum Vet. Septentrionalium Theſaurum Grammatico-Criſicus & Archologicus, Georgii Helkeſii*; noch onlangs, A. 1705, in Folio, 3 Tomi, te Oxfort in het licht gebracht.

FRIESLAND; het land der Friſii, Firèſen of Frieſen; welke mede naar onſe landſtreeken uit Europaas Noorderdeel yn opgetogen. Syn niet alleenlyk Saxen van afkomst (immers ſiet menſe dikmaals door malkander gemengeld) maar ook Sweden; uit Weſter-Gotland met ſich brengende de naamen van Geten, Anſlo, Norch, Frieſ, Dalen, Ruinen, &c. en deeſe de plaatſen van het lanſchap Drenthe mededeelende *Pikardt, Drents. Oud. 4 H. 16 bl.*

Deeſe, hedendaags met de naam van Ooſt-en Weſt of Groot en Kleene Frieſen bekend, hebben in den eerſten oord, de ſtelen; Stavoren, Sneek, Franiker, Harlingen en Leeuwarden, en weder in den tweeden; Hoorn, Enkhuyſen, Schagen

gen en Medemblik. Dus word Embderland, onder de kleene Cauchi behoorende, uitgeslooten, by den gemeenen man oneigentlyk Oost-Friesland genoemt. *Junius, Batav. 3 cap. 51, 60 en 61 pag. Saanl. Arkad. 193 bl.*

Onder deefse Frifii mengen onfe luyden ook de Frifiabones. Doch ik fou liever denken, dat by *Plinius (4 lib. H. N. 17 cap.)* iets anders moet worden geleefen, als met de goede *Junius (3 cap. 48 pag.)* te geloven, dat deefse menffen *Friefe aapen* hunne gewoontens in alles naa aapende, fyn geweest *Job. Ifak. Pontanus, by Boxhorn. Stedeb. 17 bl.* wiens redengevinge van deefse benaaminge ik ook niet durf aanneemen. Maar, wadunkt u van *Friefse-Aawoners* of anders *Eewoners*? Sie *Alting Notit. 1 D. 71 pag.*

De Friefen hadden dan hunne bepaaling, tuffen den Rhyt en den Eems. En hierom magh men ook met recht geloo ven, dat Drenthe het middelpunt van het oude Friesland is geweest, en dat alle't geene de aaloude fchryven, niet by de hendaagfe Friefen, maar by de Drenthers is voorgevallen. Ten minften, foodanigh is het gevoelen van *Pikart, Drenth 128 bl.*

Dus hebben de Schryvers van de middeleeuw, soo menf noemt, by naar defelve verdeeling; betrekkende onder deef naam, Holland, het Sticht van Utrecht, en ten deele Gel derland. Hoe klinkt u dit, myn Leefer, in uw ooren. *Heemskerk* segthet, *in de Aanteekingen over de Batav. Arkad. 186 bl.*

Dus is, A. 76, Rhynsburg; A. 1009, Tiel; A. 1010 Utrecht; en A. 1048, Flardingén, in Friesland geplaatft. *Va Leeuwen, Batav. 43 bl.*

Soo behoorde toen het eiland van Dordrecht en Maaflan en Teffel, onder de benaaminge van Friesland; alle fynd graaffchappen. *Mattheus, Analector. V Tom. 491 pag.* Sie ook *Eindius, in Zeel. Chron. Korn. van den Woude Alkm. beschryv.* behalven *Lambert van Affchaffenburg, A. 1071.* laat het niet verveelen fyn eigene woorden aan u hooren: *Tandem advertens sic infeliciter sibi cedere, quamcunq; viam tentasset, amplicandæ gloriæ suæ, deinceps in perpetuum a oppugnatione exterarum gentium animum avocavit, atque in Frisiam, quæ confinis est Flandriæ, cui Thidericus quondam comes. & post hunc Florentius, frater ejus imperaverat, irruptionem fecit.* Dat is. De Griekse keifer eindlyk merkende dat, aan wel een kant hy het wende, alles ongelukkigh uit viel, tot verbreidinge fynes roems, soo heeft hy voortaan voor altyd h

vechten van vreemde volkeren uit syn zin gefet, en hy heeft en inval gedaan in *Friesland*, welk aan *Flaandere* is grenssente, waar over gr. Diderik de IV en Floris de I, syn broeder, onlangs hadden geheerscht.

Soo word ook, in *Oude papieren*, Ostende een Frieffe stad geheeten, en self worden de Friesen tegens Antwerpen geëlaatst. *Alting. Notit. 2 part. 62 pag.*

Van der Frieffen kleedinge, soo der mannen als der vrouwen te schryven, sou te langwyligh vallen. Sie *Scotanus, Fries. Geschied. op A. 1203. 105 bl.*

Van de taal sal ik ook weder fwygen. Dit is myn werk niet. Maar echter kan ik niet laten verby gaan eenige Frieffe woorden, welke in de Saxiffe oorlogs-tyden, ontrent A. 1500, waaren de toets der vreemdelingen in het uitspreken.

Ik seg, de gevangen wierd een kleene finspreuk voorgesteld; die se sonder haperen kon uitten, wierd voor inbooring gehouden; maar die stamelde, was een uitlander en die noest te water; al waar hy met springspietsen wierd onderhouden, tot dat het leven was verhuyst. En dit heette *waldje pinga. Gabbema, Verhaal van Leeuaard. 20 bl. Scotanus, Frieffe Geschied. 475 bl.*

Eindlyk kom ik tot de Naamreeden. Friesen spruit uit het voordeken, *frisch*; vers en nieuw. *Frieffe* landen, dat is, loor het overvloeyen der zee, met versse slibbe en kley vernieuwde landen. *Gemelde Gabbema, in de Voorrede van het genoemde Verhaal.* Maar het lust de Hr. *Alting* te seggen (*Notit. 1 part. 13 pag.*) *frye* of *vrye* Friesen; aan welk gevoelen ik niet chroom myn segel te hangen.

FRISO; een vorst uit Asie, op een stroowis herwaars aangedreven, en hier der Friesen opperhoofd. Word verworpen, van *Scotanus, Frieffe G. 2 bl. Gabbema, Leeuward. 13 bl. &c.* en wy mogen wel lyden dat met dusdanige malle praatjes bronken *Suffridus Petri* en *Bern. Furmerius*; maar het doet ne seer die dwaaling te vinden in *Soetebooms Stavoren, 1 bl. &c.*

FRONESTEIN; in het Stichtvan Utrecht, tegen over Vianen, gelegen. Ik sie het Huys onder de Gesichten van *Rochman*; maar weeter anders niet af te seggen.

G.

GASPEREN; een stedeken onder Heukelom gelegen, *Oudenhove, voor de Graven van Scriverius, 26 bl. behoort de*

de mede, onder de Heeren van Arkel; al waar om ook *Paffenrode*, de gewapende dichter, van deefse fterkte gedenkt in *boven aangehaalde regelen*, *genoomen uit syn Willen van Arkel*. *Goudhoeve* voegt het, 399 *bl.* nevens het slot Hagestein; als fynde beide, door Hr. Otto van Arkel, met hoogen muiren en toornen, en voorts met diepe grachten, verfterkt. Sie dit felve, by *Slichtenhorst*, *Gelders. Gefch.* 200 *bl.* in de *Levens der Heeren van Arkel*; al hoewel hy, 194 *bl.* Gasperen en Hagestein voor eene plaats fchynt aan te neemen.

GASTMALEN; teweeten van liefde, vriendschap, en verbinteniffe; gelyke, in de allereerfte tyden, niet alleenlyk te Athene, in het Prytaneum; maar ook te Rome waaren; gefegt Chariftia, en gevierd, op den 19 Februar. Siet *myn Aantekeningen over den Almanak van Ovidius*, 190 *bl.* aldaar ook aantrekkende *Valer. Maximus*, 2 B. 1 H. 8 *Vorb.*

Soodanige waaren ook de vier opentlyke maaltyden der Venetiaan en de *fchaffen* der Switfers; volgens *Bodinus, Method. Historiar.* 308 *pag.*

Soodanige eindlyk hebben ook onfe Voorouderen angefteld, om alle twift en vyandschap, in defelve neer te leggen. Want foo was immers die der Swanebroederen, in s'Hertogenbofch. *Beneden in de Letter S.* en die van de Schieringers en Vetkopers, in Friefland; in welke twee waarneemingen wierden onderhouden; als de Frieffe Schootel, uit 14 gerechten bestaande, en den Frieffen Drinkhoorn. *S. A. Gabbema, Leeuward.* 12, &c. *bl.*

Doch hier is mede toe te brengen het avondmaal van Niklaas Burgerhart (gelyk hy van *Vondel* word geheeten in de *Bataviffie Gebroeders*) anders Klaudius Civilis; waar af, *boven*, 33, 37 en 38 *bl.*

GEBOORTE; waar ontrent ik heb aangemerkt, Enkhuyfen en Haarlem onlangs doorwandelende, dat aan de bovendeur van het huys, alwaar een jonge kraamvrouw ligt, word uitgestoken een langwerpigh vierkant cieraadtje, van wit linnen, met gelobde kant omfet.

Is het een jongetje, het is aan het felve kennelyk en is het een meisjen, het is ook feer wel te sien. Syn 'er tweelingen, gy hebt 2 foodanige teekenen, op de deur gefet.

Doch nu de reden van deefse landwyfe? Mogelyk geen andere, als dat het is een waarfchuwinge om de fieke kraamvrouw, met hart aan te kloppen of ftyf te bellen, niet te ontroeren.

De zaak is noodsaakelyk geweest , maar het versiersel is 'er by gekomen. Dit is niets nieuws. Wy sien het daaglyks. Klederen syn ons nodigh , voor de ongemakken des lichts , loch juyft van geen fluweel of satyn , en met kostelyke verven uitsteekende. Hoor dus *Scotanus* klagen , *Friesse Hist.* 105 bl. daar hy van der Friesen oude kleding is spreekende.

GELD; was, ontrent A. 1315, seer schaars en kostelyk. Voor een schepel rogge 30 stuivers te geven, was een groote lierte.

Om den Hoekssen en Kabeljaussen oorlogh uit te voeren, beswaarde graaf Willem , A. 1334, ieder morgen lands met 4 penningen.

't Was van gewichte dat David , biskop van Utrecht, met een braspenning , ieder morgen lands socht te beswaaren.

Des Graven metselaar , syn eigen kost doende , won een halve braspenning ; maar als hy van des Graven spysen at , kreegh hy daaghs alleen 6 duiten. Noch al meer. De portier van het Hof in 's Gravenhage , trok daags alleen 4 duiten. *Ger. van Spaan, Duire Tyden, Oorloghen, &c. Chronyk, 74 en 75 bl.*

Eindlyk , om geen meer voorbeelden binnen te brengen , zie daar dit het laatste. A. 1465, hadden , te Hoorn, de Burgemeesteren een maaltyd van 3 stuivers, daar mede onthaalende den soon van Filips , hertog van Burgondie. *Deselve van Spaan, 92 bl. uit de Aanteekeningen van Jan Ariaans Leeghwater, diergelyke voorbeelden naa malkanderen optellende, behalven Velius, en van Dam, by Pars, Katw. 56 bl.*

Uit deese schaarsheid spruid het naamwoordeken, *braspenning*; synde, volgens *Kilianus*, het werkwoord *brassen*, syn maaltyd doen ; voor die prys ; te weeten , derdehalf groot. *Ant. Matheus, in Annal. Ultraject. Analector. 2 Tom. het selven; van graaf Willem en biskop David, mede bewysende, uit oude Schriften, 57 pag.*

GELDERLAND; is van ouds onder Koningen, Hertogen, Vorsten en Landvoogden geweest. *Van Leeuwen, Batav. 1416 bl.*

Haar hooge deel was sekerlyk het waare Batavie; gelyk we gepoogd hebben *boven* te bewysen, 26 bl.

Haare grenspaalen syn, O. Kleve, Overijssel en Westfalen; W. Het sticht Utrecht en Holland; S. Braband. N. Den Inham van de Suyder-zee; begrypende de Betuwe en de Veluwe; en weder in deselve , de Nimmeegse , Roermondse,

Sutveenſſe en Arnhemſe vierdeelen. *Slichtenborſt*, *Gelders-Geſch.* 1 B. 3 bl.

Van haar rievieren, de Rhyn, de Maas, den Yffel, &c. ſal geſproken worden op de *letteren*, *R. M. I.*, &c. gelyk van de ſteden, Arnhem. *Boven* 21 bl. Nimmegen. *Beneden in de letter N.* en ſoo vervolgens; doch niet alle.

GERARD, of Gerrit van Velfen; ontrent welke 2 ſaaken heden betwift worden, als; de Vrouwverkrachtingh en het Spykervat. Beide meen ik te bewaaren, tot in de *letter V*, op *het woord*, *Velfen*.

GEROLF; ontrent welken heerſchip alles ſoo vry wat mank gaat. Hy was de Vader van graaf Diderik de I. *Boven*, 56 bl. en waarom hy niet? om dat hy was een Flaming, een Gentenaar en geen Fries. *Van Leeuwen*, *Batav.* 1356 bl.

Niet te min word het bevestigd van *Mireus*, *God. Piar. Donat.* 24 cap. by *Matheus*, de *Nobilitate*, 1 lib. 30 cap. 121 pag. die Diderik ook aldaar wel voor een Frank van geboorte; maar niet voor den eerſten graaf begeert aan te neemen.

Wat 'er af is, Gerolf word echter een grave in Frieſland geheeten by *Stoke*, *Rymkron.* 12 bl. en weder by *Regino*, *aa A.* 885; aangehaald by *Matheus*, in *het ſelve B.* 115 bl.

GEERTRUID; overleden, A. 664; naderhand geſe in het getal der Heiligen, haar vierdagh komende op der 17 Meert; was de dochter van Pipyn, hofmeester des koning van Frankryk en de ſuſter van S. Begga. *Andr. Brunnerus Faſtor. Marianor.* 141 pag. &c.

Ondertuffen was hier onder de grooten, in gebruik, S. Geertruids dronk, of het Drinken op ſinte Geerten minne, ander geſegd de *patera Nivellenſis*; te weeten, ter gedachtenis van de H. Maget, Geertuid van Nivelle; alwaar ſy by haar lever abdiſſe was geweest.

Dit geſchiede over tafel en in het ſcheiden; om van all gevaar bevryd te ſyn, en in het voorgenomene een goeder uitſlagh te hebben. *Matheus*, *Fundat. Eccleſiar.* 137 pag. c. *Alkemade*, over deefe woorden van *Stoke*, in *Floris de V.* 121 bl.

*Die grave ne ſweech niet ſtille,
Hy ſeide: Heer Ghifebrecht, hier inne
Sel ik u ſinte Gheerden minne
Geven, eer wi benen riden.
Men brochte den wyn ten ſelven tiden.*

*Die grave biet schenken den wyn,
En seide, drinkt van der hant myn,
Sinte Gheerden minne, ende vaert wel.*

GEERTRUIDENBERGH; soo geheeten naar genelde S. Geertruid. *Boxhorn. Stedeb.* 285 bl.

Is nu gelegen, aan het Biesbos (en wel eer op het vaste land) in het Hollands Braband, tegen over Dordrecht. Over welke stad, even als over Heusden, ook een geschil is geweest tusschen Braband en Holland.

Ondertussen syn haar krygs-gevallen van A. 1304; in welke sy van Jan, hertoge van Braband, is ingenoomen; en weder niet lang daar na, door Klaas, Heer van Putten en Strijen. *Judenbove, voor Scriverius, 55 bl.*

A. 1420; in den oorlogh van vrouw Jakoba en Jan van Beijeren; als wanneer sy door de Dortenaar belegerd en Heer Dirk van de Merwede, slotvoogt deeser stede, wegens genelde vrouw, is gedwongen tot den overgaaf. *Balen, Dordr.* 768 bl.

A. 1489; is sy, door Jan van Naaldwyk stormenderhand ingenoomen; doch door die van Breda weder vrygekocht. *Judenbove, voor de Graven, 56 bl.*

A. 1573; is sy beklommen en bemagtigd van Heer Poijet François, door den prins van Oranjen afgesonden, sonder den burgers eenigfins te benadeelen. *Meteren, 4 B.* 91 bl.

A. 1589; is sy van de misnoegde besettelingen (meest Engelsse) overgegeven aan Farnese, prins Maurits het selve niet konnende beletten. *Bentivoglio, Neerl. Hist. 2 D.* 5 B. 447 bl.

A. 1593; is sy door prins Maurits, in het aansien syner vyanden, met een kleene magt veroverd. Siet hier af een gedachtenis op een *Penning, in de Medalisse Historie, 62 bl.* doch aldaar geen gewagh maakende van de *Legpenning*, het selve werkstuk behelsende en by de *Muntminnaars* (onder welke ik my self niet schroom te noemen) bekend.

Deese stad heeft ook gehad een kasteel van aangelegenheid, welke heeft bestaan van A. 1321 tot A. 1420, in welk jaar het in bovengemelde belegering is gerafeerd. *Van Leeuwen, Batav. 1216 bl. Parival, Vermaak van Holl. 155 bl. Goudhoeve, 92 bl.* en weder *Oudenbove, Suyd Holl. 128 en 412 bl.*

Vrouw GEERTRUID; van sommige niet onder de *Graven* gerekend; als synde onseker haar vader, onseker haar

sterftyd en onfeeker ook de plaats van haar overlyden. Doch, eer ik verder gaa , hoor *Oudaan* eens van deefe Geertuid van Saxon, weduwe regente, fpreken :

*Vrouw Geertruid bind het bloed van Hollanders en Saffen,
En beft, gelyk van nieuws, die landaard in haar affen,
Ontvalt het land den ftut door 't dooden van haar heer,
Die mannelyke Vrouw treed in diens sporen weer.
Doch vrouwe fchouderen befwyken in het dragen
Van fulk een laft, ten fy een fterker helpe fchragen.
Kom, Robbert, die van fchoft soo taay fyt als een Fries,
'K getrooft my; helpt het niet, te lichter landverlies.*

Sy was, feggenfe , de dochter van Heyman, hertog van Saxon, de vrouw van graaf Floris de I. de moeder van Didrik de V, welken fy des wegen aan haar hand is houdende in de afbeeldinge, by den *Gouwenaar*, 33 bl.

Weduwe fynde, berechte fy het land, als voogdeffe van haar minderjarige foon, ontrent 2 jaaren, feer wyffelyk. Daar na, herhuwd weefende, ftierffe in Flaandere, daar fe met haar tweeden man, Robbert de Friefe, en haare kinderen, door hertog Govert de Bultenaar, was heen gedreven. *Heemskerk, over fyn Arkadie, 184 bl. uit de Annales Math. Voffii. Historia Comit. Holl. Hadr. Barlandi; behalven Scriverius en Goudhoeven. Siet ook Alkemade, over Stoke, 31 bl.*

Van gemelde Govert fullenwe *beneden* fpreken, gelyk van Robbert de Fries, in de *letter R.*

GEERVLIET; een feer oud ftedeken, ontrent het flot Heenvliet, in den lande van Vooren en Putten; wiens muren, door oudheid al lang fyn vergaan. Niet te min geeft ons *Rochman* wel 3 Gefichten van het felve. *Van Leeuwen, Batav. 1305 bl. Parival, Vermaak van Holl. 158 bl.*

Haare tolln waaren al in weefen, A. 1282. *Oudenbove, voor de Graven van Scriver. 57 bl.* maar die fyn te niete gegaan, na dat het breede water, voorby deefe ftad loopende, i verland. *Goudhoeve, 90 bl.*

'T GEIN; een watertje in het Sticht van Utrecht; ontfangende haar naam by Abkoude, en weder defelve, verliefende by de Geinbrugge, beneden Weefop; volgens *Viffernette Landkaart van het Sticht. Beneden, in de letter R. op Rie viertjes.*

'T GEIN

't GEIN; of Alden Gein, een caſteel en een leen van Jitrecht; in een toorn beſtaande, door Heer Gysbrecht van Yffelſtein, by overgaaf gewonnen en vernield. *Heda in Jan V. op A. 1351. 245 pag.* doch door den Hr. Adriaan Ploos van Amſtel, A. 1633, wederom vernieuwd en vergroot. *Matheus, de Nobilitate, 3 lib. 855 pag. Buchelius over Heda, 55 bl.*

Maar, geen nette plaatsbeſchryvinge te maaken baard ver-
varringen. Siet hier een mooy voorbeeld!

't GEIN, of Ganum, is een vernietigde ſtad; op wiens
niinen, na A. 1423, Nazereth is geſticht, een Kloofter van
e monnikken, *canonici regulares* geheeten. *Matheus, Fundat.
Eccleſiarum, 438 pag.* welke weder ſegt, 495 pag. Gein was
och een ſtad, A. 1294; doch had al vroeger een kerk; te
veeten, volgens *oude Papieren, A. 1217.*

Waar ſtond nu deeſe toorn? waar was deeſe ſtad Gein ge-
egen? Men ſegt het niet, als ſynde quansuis een bekende
ak. Daar vind ik noch iets by *Slichtenhorſt, Geld. Geſch.
B. 89 bl.* op A. 1223. ſeggende, dat dit ſlot, door graaf
loris, de IV. oorlogende tegens biskop Otto van der Lip,
n aſſen is gelegd.

Wel aan. Ons ſal mooglyk *Viffers* nette *Landkaart van het
ticht* alleen weder kunnen ſcheiden. Ik vinde de naam Oud
Gein, boven Utrecht, tuſſen den Yffel en de Vaart van
Vreeſwyk, anders geſegt den Vaartſſen Rhyn. En dit ſoo
erre hier van Oud Gein; *beneden* ſullenwe noch wat ſeggen,
n de letter S. op *Snoyen toren.*

GERMANIE, of Duitſland; een landſchap, door de
komeinen overheerd, ſoo de vleijers ſeggen en u met de Kei-
erlyke *Geldmunten* poogen wys te maaken. Immers, wie
etge bykans, onder de keiferen, niet valſlyk pronkende met
e ydelen titel van *Germanicus*? hebtge niet hier Kaligula,
Claudius en Nero; en daar weder Vitellius, Domitiaan,
Trajaan, &c. by *Oudaan, Rooms. Mogenb. by het 27 en 28 Taf.
33 bl.*

Wat de bepaalinge van dit uitgeſtrekte landſchap aangaat,
die geſchied wel meerendeels door de Rhyn, en de Donau;
angrenſſende in het O. Polen en Hungaryen; in het W. de
Gallien; in het S. Italie; en in het N. den Oceaan en de Belt.
Pellarius, Geograph. Noſtri Temp. II cap. 142 pag.

Maar, naderhand is dit landſchap geheeten ALEMANNIA;
e weeten, ſelf op een *Gedenkpenningje* van keiſer Konſtantyn
den

den Grooten , by den bovengenoemden *Oudaan* , ontrent het 28 *Taf.* 134 *bl.*

Men vind ook deefe benaaminge , by de *Panegyrici* , of Keiferlyke Lofredenaars , als ; II. 17 *cap.* IV. 2 & 10 *cap.* en weder , X. 6 *cap.* *Spartian.* in *Karakalla* , 10 *cap.* *Victor* , in *Karakall.* 21 *cap.* *Treb. Pollio* , in *Mario* , 8 *cap.* *Vopiscus* , in *Proculo* , 12 *cap.* *Ammianus* , 14 *lib.* 9 *cap.*

Ondertuffen komt hier weder de Letterklovery ter baan , brengende de Naamreden aan met te feggen ; gaar , of alle-gaar , mannen ; alle mannen ; of ook wel , guerre , of gerremannen : dat is oorlogs-lieden. Helaas , wat kost haar werk al fweet ! Dit is weer uit *Oudaan* , 135 en 136 *bl.* doch fie al mede *Junius* , *Batav.* 21 *cap.* 574 *pag.* en ga terwylen , met *Kirchmaijer* , eens overwegen de faaklyke plaats van *Tacitus* , *Germ.* 2 *cap.* ontrent de benaminge van Germanie.

GERMANICUS ; de foon van Drufus Germanicus en Antonia de jongere ; de aangenoemene foon van den keifer Tiberius. *Justinian.* *Imp. Institut. tit. de Adoptionibus* ; behalven *Suetonius* , in *Tiber.* 15 *H.*

Verwon den dappren Arminius , anders hertogh Herman , der Cheruffen legerhoofd , foo men voorgeeft , in *Wetfalen* , aan de *Dommer zee.* *Tacitus* , 1 *Jaarb.* 63 *H.* by *Vander Hoven* , in de *Handveft Chronyk* , 2 *D.* 39 *bl.* &c.

Overheerde ook Armenie en Kappadocie ; maar is , in het 34fte jaar fynes ouderdoms , binnen *Antiochie* , niet fonder toedoen van Tiberius , op fyn voorspoedige veldtochten nydigh , door vergif omgekomen. Sie myn *Keiserlyke Byschriften* , 14 *bl.* en die der *Keiserinnen* , 15 *bl.* alwaar ook is aan gehaald , *Joh. Glandorpii Descriptio Gentis Juliae.*

Ondertuffen wys ik u naar een uitftekend koperen (en nooi filver) *Muntftukje* ; vertonende Germanicus , een arendftan der dragende in fyn flinkerhand ; op wiens andere fyde hy weder word gefien , fttaande in fyn zegenwagen. Het byfchrift is SIGNISRECEPT. DEVICT. GERM. De ftandaaren fynd herkregen , en de *Duitsers* verwonnen. Gy vind het by *Rykius* in *Tacitum* , 41 *pag.* Van Drufus fal beneden noch verder gefproken worden. 30, 46 en 67 *bl.*

GIESSEN , of Gieffenburg , anders *Caspingium* , oodoor *Rochman* geteekend ; een feer oud slot , en mogelyk een werk der Romeinen , de *Brederoden* toebehorende , benede *Gorkom* , aan de *Gyfen* in *Suid-Holland.* *Boxhorn.* *Steden* 94 *bl.* *Goudhoeve* , 78 *bl.* *Oudenhove* , *S. Holl.* 293 *bl.* *Meurs*

XVII Provinc. 455 bl. en eindlyk Scotanus, Frieffe Gesch. 63 bl.

Is wel meest bekend geworden, A. 1401; in het oorlogen an Heer Jan van Arkel, tegens de Graven van Holland; alvaarom meergenoemde *Paffenrode, op Treurspels 2 bl. in Arkels lachte, op deefe wyfe van dit flot gewaagd:*

De luifter van ons Huys raakt nu te recht aan 't duyken.

Gy fult eerlang, myn soon, uw friffe oogen luyken;

Doch eer gy ftruykeld, soo herhaal in uw gemoed

Wat bitterheid ons is van Beyeren ontmoet.

Ten was hem niet genoegh my uit myn ampt te ftooten,

Hy moest my, met geweld, ook van myn goed ontblooten.

Geprikkeld van de wraak, greep ik de wapens aan

En heb hem, in 't begin, al vry wat quaaads gedaan.

Daar van kan, Werkendam en GISENBURG getuygen,

Met Nieupoort; die de nek voor Arkel moesten buygen;

Maar laas, wat wat het al!

GILDENBORG, in het Sticht van Utrecht; op de oosten der gilden getimmerd, door biskop Arend van Hoorn, e Vreeswyk aan de Vaart, A. 1373. *Goudboeve, 401 bl.*

A. 1374, is dit Huys gewonnen eerst door hertogh Albrecht, n daar op weder, stormenderhand, door gemelden Arend van Hoorn. *Beka, in deefe Arend van Hoorn, 121 pag. en Hella in deselve, 258 pag. Slichtenhorst, Geld. Gesch. 8 B. 156 bl. Scotanus, Frieffe Gesch. 197 bl.*

GODENDIENST; te weeten in deefe landstreeken. s geweest de Hoofdstoffe, aan *Elias Scedius. van een geheele Verhandeling*; en daarom fullen wy een korter wegh inslaan; alleenlyk de meeste goden optellende, die men, soo in Vrankyk en Engeland als in Hoogh en Neder Duytsland, was gevoon aan te bidden en met flachtofferen te vereeren.

Alruna, Aurina of Aurinia; van welke Duitffe godheid als gesprooken, in de letter A. 23 bl.

Bacchus; quanfuis te Haarlem geëerd, in de Bakeneff. Mele boven, in de letter B. 24 bl. Sie Screvelius, 4 H. en Oulenhove, 5 bl. tegens Kornelius Aurelius, Batav. 2 lib. 113 pag. dente Scriverio. Lydius, Belgii Gloriosi, 1 pag. &c. by Pars, Katw. 267 bl.

Baduhenna, mogelyk een lar vialis of wegengodheid; van welken boven ook, 37 bl.

Maar het is kluchtigh te sien, hoe onbefuyft de verklaarders der oude Historifchryvers rompslomp een plaats geven aan de eene of de andere stad, burgh, &c. Boven toonden wy 't in het *Sacrum Nemus*, dat nergens waar, 37 bl. Hier hebje 't weder met dit geheiligd bosje van Baduhena. *Scotanus, Frieffe Gefchied.* 52 bl. noemt het *Bennebroek*, buiten Haarlem; en de *Hr. Jan Huininga* (in het *Stedebok van Blaauw*) set het met de naam van *Bêem*, in Groningerland. Dit fcheelt immers niet veel by die de kennis der *Landkaarten* hebben.

Busterich; op het slot *Sondershusen*, in Duitsland, wel ee op het slot *Rottenburg*. Dit, uit een onbekend metaal, en van binnen hol fynde, deeden se met een groot gedruys hee water uitspuyten. *Henr. Hemmin. in Jac. Tollii Epist. itineran* 35 pag. ook *Ernstius, Sagittarius en Tenzelius*, aantrekkende

Diana; ten minften, men heeft te *Voorburg* een marmerssteen gevonden, onder het ploegen, geteekend: *DIANA JUNIANUS*, &c. Doch dit raakt niet soo seer onse voorvaderen, als wel de Romeinen, hier toen liggende in hunne legerplaatsen. Sie *Scriverius, Oud. Batavie*, 17 bl.

Deese was nu mede, gelyk ieder is bekend, de *Maan*; maar fiet haar, met een narrekap, als een sottin, afgebeeld by *Verstege, Neerl. Oudh.* 136 bl. *Van Leeuwen, Leid.* 250 bl. e *Pars, Katw.* 268 bl. My dunkt deese afbeeldinge, gelyk oode 6 andere, van geen waarde noch achting te syn. Ik segeen ander mag 'er mée pronken, by my syn het slechts vedichte beufelingen.

Flint; op een flint of vuirkey staande, der *Wenden* afgo *Van Royen, over Verstege*, 156 bl.

Fortuin, of *D'avontuir*; de godin der *Hercynisse Katterdie*, naar de naam van deese godheid, hunne stad, aan de *Yffel*, *Deventer* hebben geheeten. Ik lachme slap om de poets! Echter sie *Revii Davenportia illustrata*, 4 pag. alwaar o *Junius, Braun en Hogerberg* nevens een oud *Rymchronykje* van *Davontur*, syn aangehaald.

Friga, of *Freiga*; te sien onder de 7 bovengenoemde afbeedingen; was de *Venus* der *Oude Saxen*; naar wiens naam *dies Veneris* de *Vrydagh* word geheeten. *Van Royen*, 149

Herkules; volgens *Tacitus, German.* 9 H. het geen do *grootvader Vondel* word bevestigd, in de *Batavisse Gebroeden* 21 bl. alwaar hy de *Batavisse Vrouwen* in deeser voegen de opfingen:

O Herkules, in offerwonden
 Soo lang gediend, om uwe deugd,
 Waar in sich Duitsland vond gehouden,
 Beschut den ouderdom en jeugd
 Der Batavieren, onse mannen
 En lieve soonen, in bedwang
 Van menssevelegels en tierannen!

En daar op, een weinigh verder; hoewel in een reede vol
 beuselpraat:

Held Herkles word, by de oude Katten,
 In 't groote Hartebosch gevierd.

Toen Katmeers soon quam herwaars stappen,
 Als balling's lands, en 't volk bestierd
 In 't eiland, eerde by godvruchtigh
 Het hof, van Herkules geboud
 Ontrent de Waalkant, hoogh en luchtigh,
 Waar van die streek haar naam behoud.

Die god was waard in top te setten
 Van éere, met een woud-altaar,
 Gesangen, offerbosch-banketten
 En popelkrans, schalmeije en snaar.

Hy word op de uitgegravene Marmersteen bygenaamd, Sax-
 fanus. De Heer Kuiperus, Monumentor. Antiq. 228 pag. en
 Macufanus. Van Leeuwen, Batav. 128 bl. behalven Chou-
 lius, Bekanus, Gruterus, Eindius, Kuiperus en Boxbornius.

Wat de laatste steen aangaat, die is A. 1514, opgedolven
 en staat noch heden, aan een pilaar, binnen de kerk, te West-
 Capell. Smallegange, Zeeuwse Chron. 78 en 623 bl.

Van de pilaaren van Herkules in onse landstreek, meenen
 wy beneden te spreken, in de letter S. op Steenhoopen.

Hesus; der oude Gallen. Lukanus, Burgel Oorl. 1 B. by
 van Someren, Batav. 9 H. 135 bl. naar welke niet alleen het
 dorp Hees, maar ook, te Nimmegen, de Heselstraat en He-
 selpoort, haare benaaminge quansuis ontvingen. Slichtenborst,
 Geldersff. Gesth. 36 bl.

Ifis; Tacitus, Germ. 9 H. Munsterus, Cosmograph. 3 lib. by
 Scadius, de Germanor. Diis, 155 pag. by de Swaben, aange-
 beden, toen noch aan de Donau en den Euxinus neêrgefeten.
 Kirchmajer in Tacit. 156 pag.

Krodo; der Romeinen Saturnus, Seater ook geheeten, van de Saxen, op het slot Hartsburg, in het Hercynisch woud, geëerd; in de gedaante van een bejaarde grysaard, op een visch staande, &c. gelyk hy word afgebeeld by boven genoemde *Hennin. ad Tollii Epist. itinerar. 30 pag. ex Alb. Kranzii Saxon. 2 lib. 12 cap. de boven gemelde Van Leeuwen, en Pars. Siet weder Scedius, 494 pag. vermeldende, hoe dit beeld van Karel de Groote is afgeworpen en vernield. Siet ook Godfrieds Chron. 574 bl. op A. 778; den selven de paddeduivel noemende, als quansuis hebbende het hoofd van een padde.*

Van deese kreeg de *Saterdagh* haar naam, volgens *Verstege by van Royen, 155 bl.*

Mars; Tacitus, Germ. 9 H op Schoonen en in Gotland gevierd. *Prokopius, Goth. 2 lib. 12 cap.* Siet ook weder *Tacitus, 13 Jaarb. 57 H. Van Someren, Batav. 127 bl.*

Merkurius; Tacitus, 13 Jaarb. 57 H. spreekende van de Katten en Hermunduren. *Cesar, Gall. Oorl. 6 B. 17 H.* spreekende van de Gallen, by *Kirchmaijer, over Tacitus, Germ. 9 H. Scedius, 65 pag. en weder elders.*

Hem en geensins Arminius word de *Irmensul* of *Ermenseul* toegeschreven; doch van dit geheiligd beeld meenen wy te handelen, in de *letter I, op Irmensul.*

Neballenia, voor A. 1647. niet bekend; fynde haar afbeeldinge, in hardsteen uitgehouwen, in grooten getallen, by *Domburgh, op het Zeeuffe Walcheren opgedolven. van Someren, Batav. 141 bl.* Maar, hier af in de *letter N.*

Ostera; een Saxisse afgod. Sie *beneden, in de letter O.*

Priaap; door de dertele *Priapeia*, by de Latinisten, niet onbekend. *Van Someren, Batav. 136 bl. Pars, 264 bl. uit Jac. Lydii Belgium Gloriosum; welke getuygd het vuile beeld van Priaap voor het Spinhuis van Antwerpen te staan. Is dit niet een wichtigh bewys, dat Priaap wel eer in deese landen was onder de Heiligen?*

Seater; is de bovengemelde *Krodo.*

De Son; is de eerste der 7 afbeeldingen, by de meergenoemde *Van Leeuwen, Pars en van Royen; welke ik heb verklaard my geheelyk te mishagen; niet tegenstaande men de stoutheid heeft van de selve in koper af te gieten, en aan de wereld voor antike standbeeltjes uit te venten. Doch al lang heeft het bedrogh syn meester ondekt.*

Taramis; anders Jupiter, van de Celten aanbeden. *Lukanus, Burgl. Oorl. 1 B. by Scedius, 117 pag.*

Tam

Tanfana; quansuis *Aanvang aller saaken. Tacitus I. Jaarb. 1 H. Junius, Batav. 385 pag. Pikardt, Drenth. 65 bl. Hand-est. Chron. 2 D. 37 bl.*

Teutates; of Theut, is deselve met Jupiter. *Lukanus, Bur-erkr. 1 B. Blaauw, in Britannia tomo. met menssen-offer en erwoede bloedstorting en gepaaid. Laktantius, 1 lib. 21 cap. by Scedius, 107 pag. hem aldaar neemende voor Mercurius. Siet ook Livius, 26 lib. 44 cap. spreekende van belegerde Karthago Nova.*

Tuisko; de vader der Duitssen, gevende de naam aan de Tyvesdagh; anders *Dinsdag*; is onder de 7 afbeeldingen der goden van de week. *Verstege, by van Royen, 137 bl. &c.*

Thor of *Thur*; der Neder-Saxen. Ook eene der 7 boven genoemde, in een troon sittende; gevende syn naam aan de *Thunredag* anders *Donderdag*, als of hy speelen kon voor bliksemdrigh *Jupin*. *Van Someren, Batav. 137 bl. aanhaalende de Historia Ecclesiastica Adami, Historici Eccles.*

Van deese *Thor* sou de stad *Dordrecht* syn naam kunnen hebben. En waarom niet? de *Pythagoristen* beweesen alleen hunne stellingen, met *Hy segt het!* Maar wy leven nu in een vryer eeuw, en laten ons soo niet by de neus omleiden. Siet onder-tussen *Oudenbove, S. Holl. 44 bl.*

Wodan; ook al onder de 7 beelden. Deese is *Mars*, gevende de naam aan de *Woden* of *Woensdag*, *Hoewel, by sommige weder Mercurius. Van Royen, 141 bl. Kirchmaijer, over Tacit. 148 pag. Scedius de Germanor. Diis, 110 pag. daar en boven noch, 485 pag. meldende van eene Jodutte; 486 pag. van Basanwouw. 487 pag. van Syeba; 494 pag. van Ham of Hammon; 500 pag. van Triglas; 501 pag. van Prono: maar ik ben moede en hoop ook, dat myn goede Leeser, met het opgedischte in dit goden banket, sich selve sal vernoegen; de *Barden en Druïden* uitstellende, tot den letter *P. op Priesteren.**

Maar sacht! hier is noch meer te seggen. Gy verwachtte iets van het menssen-offer. Maar, dat sult gy hebben, op het woord *Priesteren*. En dan, al verder? ik vat het; gy wilt van haare tempelen spreken; bossen en wouden; van welke al is geschreven, 37 bl. alwaar gy mede sult vinden, dat eenige *Heidenen* (waar onder onse landsaaten) en bysonderlyk de aller-oudste *Romeinen* (*Plutarch. in Numa, Augustinus, de C. D. 4 lib. 31 cap. Dionysius Halycarn. &c.*) geene godebeelden hebben gebruikt.

GOEREE; een stad op een eiland, wel eer, door den koophandel en fcheepvaard, alle gebuiren trotseerende; doch, door het stoppen van haar haven, van dat toppunt afgeftooten. Wierd wel eer onder Zeeland gerekend. *Boxhorn. Stedeb. 347 bl.*

Voorts gedenkt een feker oud Rym, by *Pars (Katw. 125 bl, uit H. van Dam* genoomen) van een rywegh tuffen Goeree en den Briel. Maar wat heeft de zee daar federt een diep gat gemaakt! Sie *Vissers Holland.*

Ook feft men dat oud Flardinghen, of Vlaardinghen hier ontrent, al voor ruim 460 jaaren, met alle haar huysen, door het zeewater, tot de grond toe is vernield. Men heet deefse plaats, by de ooftduynen, ontrent de stad, de *Oude Wereld*. Immers, met het afwyken van de zee, ontdekken de inwooners aldaar niet alleenlyk lange ftraaten en grondflagen van groote huysen, maar vinden ook fomwylen Rooms geld en andere feldfaamheden. *Van Dam, Beschryv. van West-Voorn en Goeree. Tuisk, Chronyk, 2 D. 1762 bl. Goudhoeve, 93 bl. by Pars, Katw. 124 bl. en Naamrol. 144 bl.*

Want dat men heden Flaardinghen heet, geloofd men dat geenfins is op haar oude plaats gefet. *Baudartius, by de aange-togene van Dam, 10 B. 10 bl.*

t GOOY; of Gooiland (waar in Naarden, &c.) een deel van het Uiterffe Sticht, voerd haare benaaminge van Goedela of Goedelindis, abdiſſe van het Vrouwe klooster te Eltene, in Gelderland, ontrent Kleef en Emmerik. *Haar eigene gunst-brief, by Matheus, Analector. 6 Tom. 50 pag. Junius, Batav. 482 pag. Goudhoeve, 95 bl. en de Saanl. Arkad. 25 bl.*

GORNICHEM; anders by verkortinge, Gorkom, aan de Merwe, voerd haare naamreden van de gorrekens of arme viſſers. *Jan Gerbr. van Leiden, by Boxhorn. Stedeb. 271 bl. en Meurs, XVII Prov. 669 bl.*

Quam onder de graaflykheid van Holland, A. 1405. graaf Willem en Jan van Arkel malkanderen beftrydende. *Scotannus, Frieffe Gefchied. 263 bl.*

Is naderhand gewonnen door Heer Jan van Egmond, voor jonkheer Willem van Arkel. *Van dese boven, 80 bl. doch met geweld herwonnen, door Vrouw Jakoba. Jan van Leiden, Brederod. 43 H. 339 bl. by Matheus, Analector. 2 Tom. en gemelde Scotannus, 264 bl.*

Eindelyk, gelyk het Graveftraatje, te Dordrecht een hiftoriale doorgang is. *Boven, 64 bl. foo is, in deefse stad aanmerkelyk*

kelyk de Krytstraat , waar in, A. 1417 , Willem van Arkel sneuvelde. *Boven* , 21 bl. uit *Kemp* , Gork. 146 bl. Siet ook *Slichtenborst* , Gelders. G. 187 en 204 bl. de *Gouwenaar* , 120 bl. *Goudhoeve* , 289 bl. *Van Leeuwen* , *Batav.* 1224 bl.

Van het slot Arkel, in deese stad, fynde een swaar werk, en op eenige plaatsfen hebbende muiren van 36 voeten dikte; is ook *boven* gesprooken , 19 bl. alwaar de gemelde *Schryvers* voor een groot deel syn aangehaald.

Laat ons dan met *Huygens* sluyten, Gorkom deese veerffen op de tong leggende:

*Die my benydelyk 's hooghs Arkel huys besit
Ter aarden effende was verre van syn wit.
Wat geld' ik sedert min, wat kon ik minder gelden,
Soo lang myn muiren staan, en 't klaver in myn velden
Voor klaver niet en wykt? soo lang myn volle Merw,
Myn wel gewrongen melk, myn altyd bolle terw
Te winste van my haald, soo lang myn aarde punten
Het oogh verbysteren dat op my derve munten?
Seg dan, seg selve, Nyd, seg met den bitsten bek,
Maar seg waarschynelyk; wat 's Gorichoms gebrek?*

GOTTHEN; deese, gelyk de Wandaal, de Sueef, de Heruler, de Gepider, de Marcoman, en de Quade syn afgebeeld, en met groote keurigheid beschreven, by *Jak. van Roijen*, over de meergenoemde *Neerlandsche Oudheden van Richard Verstegen*. Dit dan alles hier weder op te haalen sou, meen ik, niet seer voeglyk syn. Maar het lustme liever, uit sekere insicht, eens dit werkje den *Leefer* aan te pryfen, wagens de hier in bestaande hoedanigheden.

1. Dat de allereerste opslagh der *Aanmerkingen* over gemelde *Verstegen*, syn van *Maternus Harwich*, naderhand de schryver van den *Orator Latino-Belgicus*, A. 1701, uit gegeven.

2. Dat die *Aanmerkingen* syn aangevuld en vermeerderd, door *Jak. van Roijen*, alleen; hebbende *Reinier van Loven*, slechts op de vlerken van Kok en Meijer swevende, niemendal daar toe gedaan, als een onnossele woordesfittery van *het, de, den*, vrouwlyk en manlyk geslacht, &c. waar over heden selve de grootste baafen noch malkanderen, als verwoed, by de baard vatten.

3. Dat

3. Dat de Beelden der genoemde Volkeren syn niet soo seer uit de geheimfchat van *Mark. Zuer. Boxhornius*, als wel uit de *Verhandelinge*, de *Migrationibus Gentium* *Wolfg. Lazii*; met noch veel meer diergelyke Afbeeldingen verrykt.

GOVAART van Lottringen; A. 1071, van biskop Willem van Gelre, naa 't verdryven van Robbert de Fries, en syn gemaalinne, vrouw Geertruid, het graaffschap van Holland te leen ontfangende, versloeg of verjoegh alle die hem dwerfboomden. *Goudboeve*, 263 bl.

Deefe stichte de stad Delff, terwyl biskop Willem deede bouwen het sterke slot van Yffelmonde. *Boven*, 53 bl.

Beoorloogde de West-Friefen, die binnen Alkmaar herquamen beleggen. Doch hy versloegh deselve met de hulptroepen van den biskop, in een bloedigh gevecht. *Balen*, *Dordr* 706 bl.

Maar, A. 1075; naa 4 jaaren regeerens, te Antwerpen op de heimlykheid sittende, is hy met een gavel van *onderen* in he lyf gestooken, door eenen moorder; of de kok, of de die naar van bovengenoemde Robbert. *Scrивerius*, in syn *Aanteekingen*, by *Goudboeve*.

Hier op, soo gequetst synde, liet hy naar Maastricht sivervoeren, alwaar deefe opgeworpene graaf, gemeenlyk Govert met de Bult geheeten, in Maart is overleden. *Melis Stoke* 35 bl. doch hoor *Ondaan* liever dus van hem spreken:

*Wanschape Bultenaar! gestrengelottinger!
 Waant gy d'onnoosle Wees syn erf, als met een slinger,
 T' ontrukken, en u self in Didriks eigendom
 Te vesten met geweld? ô Govert! sie vry om;
 Al delft gy graft en wal, u dreigt de wraak van achter,
 En diese minst verwacht, die wektsedes t' onfachter.
 'T is, wacht u voor die geen, die God geteekend heeft;
 Maar wacht u, voor dien Wraak 't geweer in handen geeft*

Van Vrouw Geertruyd spreken we *boven*, 59 en 99 bl.

GOUW; een vaart, ontrent Alfen, uit den Rhyn, 1 Gouda, in den Yffel schietende. Is wel seer oud, en woechter by geene Schryver gemeld, wanneer deefe is doorggraven. *Van Leeuwen*, *Batav.* 113 bl. Siet de Gouw ook de letter R. op *Riviertjes*.

GOUDA; spreekende, by *Huygens*, wegens haar selv op deefe wyse:

*Myn Gouwe voert meer gouds, myn Yffel meer gewins
 Dan Tagus gulde vloed ter borse van syn prins.
 'K heb meer van hun te baat. Toen myn gebuirstad branden
 En baden in haar bloed haar moordenaaren handen,
 Ontswom ik huz geweld en duykten in myn Gouw,
 En kroop myn Yffel diept' ten hals toe in de mouw.
 Spyt Spanje dan, ik sta; ook sonder de oude muiren
 Van 't Kasteleins gebied. Wie syt gy myner buiren,
 Die door de neus noch spreekt en my 't gebrek verwyf?
 Ik segge t', mynen roem, 'k ben bril en brillen quyt.*

is de laatste van de 6 voornaame steden van Holland; aan de Gouwe en Yffel gelegen; voor A. 1200 noch onbekend. *Boxhorn. Stedeb. 255 bl. Guicciardin. Belgic. in Additamentis, 14 pag.*

Plagh een slot te hebben van Heer Jan, Janssoon, synde grave van Blois. *Junius, Batav. 460 bl. en Van Leeuwen, Batav. 1297 bl.*

A. 1300, of daar ontrent, regeerende Jan de I, graaf van Holland, hebben de Vlamingen Gouda bemagtigd.

Sy hiel het met vrouw Jakoba, in de tweespalten tuffen an, hert. van Braband en Filip van Burgundie, welke graaf in ook een geruymen tyd hier heeft gewoond. *Parival, Verm. naak van Holl. 153 bl.*

A. 1398, de laatste der graven van Blois overleden synde, is Gouda geraakt onder de graven van Holland. *Reinier Snoijus, y gemelde Boxhorn. Meurs, XVII Provinc. 653 bl.*

A. 1488, sochten die van Utrecht, met verraad, deese stad te vermeesteren; doch den aanslagh wierd tydelyk ontlekt.

Eindlyk is sy noch vermaard door de trefflyk geschilderde glasvensteren van haar groote Kerk; wiens inhoud in seker *Boekje*, meest hier op alle sluyfen leggende, u word medegeleeld.

GRAVEN; ontrent welke ik 3 saaken meen te verhandelen. 1. De naamreden. 2. De geslachten, malkandere volgende in het landbestier. 3. Het onderscheid hunner Afbeeldingen.

1. Aangaande de Naamreden, behaagt my *Eyndius*, stellende (*Chron. Zeland. 2 lib. 2 cap.*) dat de *Graphii*, of de *Graphiarii*, waaren der Vorsten klerken, *griffiers*, schryvers, of

of soo gyse wilt noemen, *notariffen*. Deefe waaren *comites*, de grooten verfellende, in alle gelegenheid. Sie! dit is eindelyk een ampt en een hooge waardigheid geworden.

Maar, *van Leeuwen*, *Batav.* 680 bl. fal u weder een andere naamreden opdringen; weder een andere, *Matheus*, *d Nobilitate*, 1 lib. 5 & 9 cap. alwaar hy ook de naam is al leidende van *graaw* of *grys*; van *graven* en *delven*, &c.

Ja, graaf is ook wel richter te feggen, in de benaamingen van pluym-graaf, water-graaf, dyk-graaf, &c. *Defelve Matheus*, 9 cap. 37 pag. en *Alkemade*, *Kamprecht*, 3 H. 7 bl. aanhaalende *Boxhorn*. over *Veldenaar*; *Heemskerk* over *fyt Arkadia*, *Vredius*, &c.

Leer dan hier uit, dat de *graven*, *comites*, waaren der printfen böesemvrienden, doch onder de *duces*: deefe de wingewesten, maar die daar in de fteden, hoofd voor hoofd regeerende. Noch al *defelve Matheus*, 30 & 31 pag. ook verfhedene oude *Histori-fchryvers* aantrekkende.

Tree tot de geflachten over. Hier in fal ik u door de befcherm-engel van *Didrik de IV.* laaten onderrechten, by *Samuel van Hoogstraten* (*Treursp.* 54 bl.) de ftervende graaf in deefer voegen aanspreekende:

*Het Graaffchap valt, naar recht, op Floris, uwen broeder
Die een veel grooter zege op Brandenburg en Luyk,
Op Leuwe en Keulen, op de Geldervoogd en Kuyk,
Bevechten fal, ontrent de kring van deefe muiren.
Daar fal gantsch Overland de wraak uws doods befuiren,
De krygslieen smooren en verdrenken in 't moeras,
In poelen, die met riet en stroo en soden gras
Arglistigh fyn bedekt, dus fal hy segepralen,
Tot d'Overlandffe wraak de adem kan herhaalen
En Kuyk hem eindelyk verrasse; maar fyn val
Sal Dordrecht wreeken, op een eindeloos getal.*

*De Vyfde Dirik fal de Friefen overheeren,
Ook Floris; maar fyn soon fal uwen naam vereeren.*

*De Derde Floris stout het Heiligh land befoekt.
Hem volgen Dirik en graaf Willem, die, verfloekt
Met fyne Kennemers, braveert op Damiaten.*

*De Vierde Floris in 't tornooijen 't lyf fal laaten.
Uit deefen fal een vorst verfchynen, wien de kroon
En Roomffe fcepter past; maar Floris, Willems soon
Sal deerlyk fyn vermoord. Naar hem fal uw Geflachte,
Dan eindigen in Jan, maar nooit uit 's volks gedachte.*

Dan sal de tweede stam, de HENEGOUWERS, 't land
Regeeren vyftigh jaar, en dat, door huwlyksband,
Aan 't vorstlyk BEYERE met keisers kroonen hechten;
Vier prinsfen sullen uit die stam dit land berechten.

Na hun BOURGONJEN, daar vyf vorsten uit ontstaan;
Na wien der vorsten naam en titel sal vergaan
En 't land in vryen staat tot aan de wolken wassen,
En slaan de wieken uit, tot bei des werelds assen.

Maar sou ik op deese veerffen, myn Leefer, uit dit selve
werkje, wel een verklaringkje mogen toepassen?

Ik sal 't hier eens gaan wagen,
Om u in alle soort van schryven te behagen.

Grooter sege) Siet syn leven, boven, 86 bl.

Arglistigh) Beufelpraat. 32 bl. Ik vinde dit mede by *Slich-*
enborst, *Geld. Gesch.* 5 B. 57 bl.

Friesen) Waar af boven, 59 bl.

Heiligh land) Mede al, 87 bl.

Damiaten) Sie te rugh, 32 en 50 bl.

In 't tornoyen) Dit is verhaald, in het leven, 88 bl.

Vermoord) Van Gerrit van Velsen. Een bekende faak. *Bo-*
ven, 91 bl.

Tweede stam) Beginnende met Jan de II, geseght Jan van
Avennes, graaf van Henegou. *Scriverius*, *Grav.* 303 bl.

't Vorstlyk) Verstaat vrouw Margriet, gehuwd aan keiser
Lodewyk van Beyeren. *Scriverius*, *Grav.* 317 bl. Sie van kei-
ser Lodewyk alleen *Chanler*, my juyft in myn handen vallen-
le, *Nieuwe Keisers Chron.* 284 bl.

Vyf vorsten) Naa Vrouw Jacoba volgende Filip, Karel de
stoute, Maximiliaan, Filip de Ilde en Keiser Karel, geseght
de Vde, Filip de IIIde; de 31ste, andere seggen de 36ste en
aafte der Graven. *Scriverius*; *Grav.* 402 bl. behalven *Hoofd*,
Grotius, *Meteren*, &c. de beginfelen van 's Lands Vryheid be-
chryvende.

Dit ontrent het tweede, kom nu tot het derde lidt van dee-
se redenvoeringe; de graaflyke Afbeeldingen.

Ik seg, de Graven van Holland syn of in geheele standbeel-
den, of alleenlyk met hunne tronien, als borstbeelden, in
drint uitgegeven.

De volle standbeelden sietmen by de nieuws uitgegevene

Melis Stoke, in de *oude Hollandsse Chronyk*, de *Goudsse* en eindelyk in *die van Goudhoeve*.

De borstbeelden sult gy vinden by *Scriverius*, van drierhande grootte, *Wachtendorp*, &c.

Maar nu, de gelykenis aangaande, wat is daar af, terwyf sy soo geweldigh verschillen? Het is seeker, dat die by *Stoke* de besten syn. Reden?

Om dat dese Printen syn getrokken uit de schilderyen de *Hollandsse Graven*, te Haarlem, op de saale van het stads huys, aan de muir hangende; van my meer als eens met vermaak gesien.

Voorts syn die schilderyen op het oude Hof, of het stads huys, gebracht uit het afgebroken en geruïneerd klooster de *Karmeliter monnikken*; geboud A. 1249. *Screvelius, Haarlem 17 bl.*

Doch, behalven de getrouwe gelykenis, (die gy niet sult vinden noch in de groote Tronien van *Scriverius*, noch in die van Leiden, op de voorste Doelen, in de glazen geschilderde roem ik de *Haarlemmer Afbeeldingen*, om dat veel bysondere omstandigheden, nevens de *postuiren* syn geplaatst; welke ik *boven* al heb aangemerkt, op het 58 bl.

En hier mede genoeg van de Graven; maar, laat ik 'er de eenige noch achter setten. Syn de allereerste graven gekoosfen? en door wien? immers word dit by de *Hollandsse Schryver*en niet gemeld, meerendeels gelovende, dat het Graafschap, door een Franssen koning, aan *Didrik den Isten*, aaneen gifte, is opgedragen. Sie *boven 55 bl.*

Maar, is dit tegens de gronden van *Hollands oude Vrijheid* niet slydigh? Wat is 'er dan te seggen? Wy hebben antwoord *Van Leeuwen (Batav. 1377 bl.)* de Graven, met eegene wille, self ingehaald, en, onder seekere bepaalde magtonbedwongen aangenomen.

GRAVESANDE; in *Delffland*, tussen *Monster* en *Naaldwyk* gelegen; wel eer een bemuurde stad, en nu, helaas alleenlyk een open vlek. *Goudhoeve*, 43 bl. van haar oude grondslagen spreekende, A. 1546, opgedolven.

Sy had een bequamen haven, in de *Maas* loopende; maar die is door slyk en modder toegestopt. Heeft ook een schoone toren, heden noch een baak voor de *Zeevaart*. *Oudenbove*, van *Scriverius*, 61 bl.

Ondertussen was hier wel eer het Hof; aangesien het nevens vast waar, maar bleef ergens alleen, soo lang het de Graaf

eviel. En van deese dagvaard-plaats bewaaren het geheugen
 och de wegh, geheeten de *Hoflaan* en den akker, het *Hof-*
and genoemd. *Junius, Batav. 501 pag. en Matheus, Ana-*
ctor. VI. Tom. 100 & 107 pag.

Hier wierd ook seker Lieve Vrouwe beeld aangebeden en
 eëerd; van welke de goede boeren, in hunne eenvoudigheid,
 iet schroomden te seggen:

*Onse Lieve Vrouwe te 's Gravesande is ons te wille;
 Sy heeft twee houten ermen, twee peerebomen bille.*

Matheus, Fundat. Ecclesiar. 297 pag.

GRONINGEN; myn geheilgd vaderland en hoog-
 vaarde voedsterstad; wien ik myn omswervende schryflust
 vaarlyk wel geheel ben verschuldigt op te offeren.

Van haar schryven, *Guicciardin. XVII Provinc. 3 Part.*
63 pag. Emmius, de Agro Frisæ, Bern. Altingh, de Pilaaren
van Groningen, A. 1648, gedrukt. Pikardt, Drente, 20 Dist.
100 bl. J. Huyninga, geplaatst in het schoone Stedeboek van W.
Blaauw. Abrah. Trommius, in syn Reductie der stad Groningen,
A. 1694, uitgegeven. Godard. Borgefius, & August. Houkius,
in Oratationibus, eodem hoc anno editis, &c. Welke geleerde
Lusthoven wy alleenlyk deese eenvoudige Bloemleefingen sul-
en ontleenen.

I. Sy is gelegen in dat gedeelte van Friesland, dat, met de
 naam van Groningen en Ommelanden, tussen de Lauwers
 en den Dullaart, van het selve is afgescheiden; synde een hoog
 stuk lands, de Biskops-rugh geheeten, tussen den Aa en Hu-
 nefas. *Emmius, 37 pag.*

Haar naam ontleendse uit 's lands aangenaame gelegendheid,
 en groene weylanden; geensins van Gruno, Galoos soon en Fri-
 soos neef. Wien lusten noch deese botte grollen. *Huibert. Tho-*
mas, Leodiens. de Tungris & Eburonibus, 19 cap. Guicciardin.
3 Part. 266 pag. Buchelius, over Heda, in Friderik, de 51ste
bisk. 279 bl. een goed getal voddevaars optellende, die deesen
 gemaakten Trojaan, of ten minsten Frygiaan, eenpaarigh ten
 tooneele voeren.

Ook wordse wel *Philaem* geheeten; maar ook niet sonder
 misverstand. Siet *het aangeteekende, 25 bl.*

Ik hebse, uit onkunde, eens *Ivonum civitas* of *colonia* ge-
 heeten; door een quade leefinge van *Tacitus (Annal. 13. lib.*
57 cap.) by meergenoemde *Huyninga*, misleid. Doch ik heb

ook weder die stelling verworpen , in de *Voorrede van myn Poësy*, A. 1694, uitgegeven.

Maar, het behaagt de Hr. *Alting* onse stad de naam van *Corbulonis Munimentum* te geven; hier in gesterkt door een plaats van *Tacitus*, schryvende (*II Jaarb. 19 H.*) van een beschanste besettinge, A. 48, volgens *Dio*, 60 lib. 681 pag. Siet verders syn Eds. bewyfen, *Notit. 1 part. 48 pag.*

A. 1110, is deese stad allereerst met muiren, torens en poorten versterkt; synde sy, voor deesen tyd, alleen met planken en staketsels ingesloten. *Matheus*, uit *Erik Beningha*, over het *Chronicon Groningantum*, van *J. de Lemmege*, *Analector. 1 Tom. 106 bl.*

Ondertuffen vind ik het seer aanmerkelyk, dat het alleroudste gedenkteeken binnen Groningen, is geweest de kerk van S. Walburgh. Ja, een heel seer oude gedenkplaats, ook A. 1612 van ouderdom ingestort. Bewyfen hier af syn geweest niet alleenlyk de overgeblevene duiffteenen van een ongeene grootte, maar (en dit gaat wat hooger!) kopere, silvere en goude Geldmunten, hier ontrent, al in een bysondere menigte opgedolven; volgens boven genoemden *Huyninga*. Doch, wy sullen S. Walburg verschuyven, tot in *den letter W.*

Nu dan vervolgens, van haar hoofdgebouwen. Dat is de meening niet. Van S. Martens kerk, der A kerk, &c. Van de kloosteren, nu tot een ander gebruik herschapen, der Franciskaners, Jakobyners, &c. Van des biskops Hof, het Raadhuis, &c. moet gy naarfien de boven aangetrokkene *Schryveren*, *Emmius*, *Trommius*, &c.

Sal ook niet spreken van de Groninger Keuren, Wetten en drie Rechten; aangesien u daar in sal voldoen, *Van Leeuwen*, *Batav. 1519 bl.*

Maar het lust me myn Leefser met een chronykje van haar krygsgevallen hier een weinigh op te houden; beginnende met

A. 810, waar in de Deenen, met een scheepsvloot op de kusten van Friesland landende, de Friesen hebben geslagen, en, onder andere plaatsfen, ook Groningen, toenmaals een tamelyk vlek, geheel vernield. *Scotanus*, *Frieffe G. 2 B. 64 bl.* Vorders

A. 1112, heeft Godebald, de 24ste biskop van Utrecht, de Groningers gedwongen hunne noch nieuwe vestingen om ver te werpen. *Deselve Scotanus*, 3 B. 89 bl.

A. 1143, heeft Herbert, de 26ste biskop, de stad met verdrag

ragh gekregen; niettegenstaande men hem vry wat werk gaf met S. Walburgs kerk, nu met bolwerken en borstweeringen alt gemaakt. *Beka, in Herbert. 49 pag. Heda, in den selven, 62 pag.* behalven *Emmius, in Reb. Frisicis.*

A. 1338, was 'er een swaar geschil tuffen stad en lande. Ook quamen de Drenthen in het spel. De stad wierd beleerd, en gedwongen, met den degen, tot harde voorwaarden. *Alting, Pilaaren, 17 bl.*

A. 1397, wilde hert. Albrecht, de gr. van Holland, alle de Friesen het juk op de hals leggen, doch ontrent de stad Groningen kon hy niet verwerven. *J. de Lemmege, by Marnus, Analector. I Tom. 112 pag. en Alting, op de gemelde plaats.*

A. 1400, belegerde Frederik van Blankenheim, de 51ste skop, deese stad; doch de saak is ook verdragen, en hy is, de eerste der biskoppen, in Groningen gehuldigd, A. 1419. *De reeds genoemde Job. de Lemmege, 125 & 128 pag.*

A. 1417, hadse van binnen een alverdervende oneenigheid der Schieringers en Vetkoperen. Doch van deese inlandsche heuringe sprekenwe, in *de letter V, op Vetkopers.*

A. 1500, is se belegerd door hert. Albrecht van Saxon, begerende van Friesland een vast en volkomen besit te hebben; doch de saak wierd, door bemiddeling van den Uiterffen biskop en andere, bygelegd. Niettemin heeftse daar na, van syn zoon, Georg. van Saxon, weder last geleden. *Job. à Leidis, Chron. Egmondan. 93 cap. 137 pag. Emmius, in Fastis Consularib. behalven Scotanus, &c.*

A. 1506, is Edfart, de gr. van Oost-Friesland (gelyk men at nu noemd) de stad by overgaaf ontfangen hebbende, in S. Walburgs kerk gehuldigd; in de naam van het H. Roomse rijk; waar op gemelde graaf een groot kasteel, aan het suydooster deel van de stad, heeft doen opbouwen. *De reeds genoemde Scotanus, 15 B. 521 bl.*

A. 1514, is deese stad, door graaf Edfart, geen middelen ende om sich hier vast te stellen, weder verlaaten; deesen ittogt, by nacht en sonder staatsie, van syn blyde intreede eweldigh verscheelende. Waar naar de burgers het kasteel in een eele maanden opgebouwd, binnen weinige dagen weder om verre wierpen. *Weder de selve, 16 B. 558 bl.*

Maar in het selve jaar, is de regeeringe deeser stad, op het anraden van gr. Edfart, en goedvinden van de burgers, aan Karel, dien onrustigen en trouwloosen hertogh van Gelder,

opgedragen, en daar op, weder in S. Walburgs Kerk, aan syn gemagtigde de hulde gefchied. Hier op is hy, A. 1522, felver ingehaald. *Noch eens Scotanus*, 16 B. 555 bl.

A. 1536, hebben de Stad en Ommelanden fich begeben onder Karel de V, om van gemelden hert. Karel te syn ontflagen; gelyke ook, A. 1555, aan Filip de II, Koning van Spanjen, in het byfyn van syn vader de Keifer, te Bruffel, fich hebben opgedragen. *Scotanus*, 19 B. 667 bl.

A. 1568, is fy door de Staaten belegerd, onder het beleit van gr. Lodewyk van Nassau; doch de flagh van Hilligerlee, of Wifchoten, verydelde deefen aanslagh. *Deselve*, 2 B. 56 en 57 bl. *Goudboeve*, 2 D. 57 bl.

A. 1576, geraakte fy, door een hevigen oloop tegens den bevelhebber, Kaspar Robles, anders den Heer van Billy, onder de magt der Staaten. *Deselve*, 6 B. 124 bl. *Goudboeve*, 2 D. 127 bl.

A. 1579, was de gr. van Renneberg, anders George de Lalain, haar bevelhebber, die het nieuwe Kasteel, A. 1570 gemaakt, liet afbreeken. Onder hem was weer een anderen oloop, die hy nederfette. Doch, deefe trouwlooslyk afvallende, is Groningen, A. 1580, weder onder de Spaansse gekoomen. En met welk een uitflagh? Met de dood van Renneberg, den 23 July, van misnoegen stervende, door Kornelia van Lalain, listelyk bedrogen en vervoerd. *Deselve*, 6 B. 124 bl. 10 B. 181 en 197 bl. *Goudboeve*, 2 D. 159 bl.

A. 1594, is fy, (door de gr. van Hohenloo, A. 1580, by naar onder Brunfwyk geraakt. B. *Alting. Pilaaren*, 36 bl. onder de Staaten gekomen en gebleven; het beleg van Prin Maurits, van den 20sten Mey tot den 14 Julii, hebbende uitgeftaan. *Van Meteren*, 17 B. 337, &c. bl. *Medalifch. Hiftorie* 65, &c. bl. behalven *Goudboeve*, 2 D. 267 bl. en *Joh. Menfinga*, ode *Secular. in Groningam*, &c.

A. 1600, kreeg fy weder een fterk kasteel voor de neus bynaar op defelve plaats, alwaar dat van graaf Edfard had geftaan; doch dat ook, op het aanhouden der Burgeren, A. 1607, weder is afgebrooken. *Van Meteren*, 22 B. 455 bl. en 281 560 bl.

A. 1672, eindlyk heeft fe die laffe belegering van de twemiterdragers, Keulen en Munfter, afgekeerd; fynde deel biskoppen daar voor gekomen, den 9den Julii, doch, de 17den Auguft. by nacht in ftilte, weder wegh getoogen. *S. muel Marefius*, *Orat. de felic. foluto Groning. obfidio*. *Medalifch.*

alisch. *Histor.* 265, &c. bl. behalven *Valkenier*, de *Merku-
us*, &c.

En dit dus verre van myn lieve moeder, Groningen; maar, pla! de Leefser moet noch syn onderrecht, ontrent 2 opmer-
ingen.

1. Dat de stad en de omliggende landstreek, A. 1040, door
eiser Henrik de III, de Swarte bygenaamd, aan het bisdom
an Uitrecht is weghgeschonken. Sie de *Gunstbrief by Heda*,
angetogen by *Matheus*, in *Notis*, ad. *authoris Incerti*, de *Re-
us Ultrajeclin.* 41 pag. En alhoewel sy naderhand wel een ei-
ene biskop had, deese had niet meer te seggen, dan hern
an den Uiterffen miterdrigh wierd toegelaaten. *Sikko Berin-
a*, *Eggerik Beninga en Worper vander Geest*, anders ook, van
Tabor, een klooster by *Sneek*, geheeten *Taborita*; by den sel-
en *Matheus*, *Analektor.* V *Tom.* 625 pag.

2. Dat men de Groningers voor hertnekkig, scheursiek en
proerigh by de Schryvers vind te boeke staan. Doch, fiet,
1 welk een gelegenheid! terwyl sy, voor haar aangeboorne
ryheid, tegen den bliksem der Uiterffe biskoppen en ande-
e dwingende Magten, kloekmoedigh yveren. Lees hier over
Matheus, in de *gemelde Nooten*, 42 & 43 pag. syn bewyfen
met oude Brieven bevestigende. En fiet ook *Aling*, *Pilaaren*,
16, &c. bl.

GROENWOUW; in het sticht van Uitrecht, by Wou-
enburg en Geerestein, niet verre van Scharpeseel, gelegen,
geeft my niets van het *historiaal*; hoewel het onder de *Gefich-
en* van *R. Rochman* vindende.

GRUIT; en Gruitgeld, raakende de brouwers. Is een tol
lie deese geven of voor het water alleen, of ook voor het selve
choon te houden van de groente, die des somers op de wa-
eren is groeiende. *Matheus*, *Analektor.* V *Tom.* 597 pag.
Junius, *Batav.* 540 pag. *Montanus*, in *Guicciardin.* 3 *Part.*
240 pag.

Van dit tolgeld, aan den graaf van Holland, door die van
Leiden betaald, gewagen ook *Scotanus*, *Frieffe G.* 8 B. 265 bl.
en *Slichtenborst*, *Geldersf. G.* 9 B. 94 bl. en 225 bl. alwaar
ik bevinde, dat de Gruittol het dikke bier alleenlyk aanging;
synde 't dunne bier sonder gist, van alle lasten ontheven. Sie
mede *Heda*, in de *Giftbrieven der Keiseren*, *Ott en Henrik*,
95 en 100 pag. en weder in *die van Heer Gysbrecht van Ab-
koude*, 225 pag.

Merk gy ondertuffen aan, dat het Bierbrouwen in de voo-
rige

rige tyden niet foo gemeen was, dat maar eenige steden dat voorrecht hadden, dat ook toen de brouwketels niet foo ruim waaren. By voorbeeld. Amisfort alleen had 350 brouwers; het geene immers niet wel was aan te neemen, indien hunne ketels hadden de hedendaagsse grootte gehad. *Slichtenhorst, Geldersf. G. 6 B. in een aanteekening, 94 bl. Siet ook Theodori Verhoeven, Amisfurtum, door Matheus uisgegeven, 44 pag.*

Voegh hier nevens, het geen boven van het Bier is gesproken, 32 bl.

GUNTERSTEIN; ook door *R. Rochman* afgeteekend, en door *Kasp. Specht* in een print gebracht, is een Heerenhuys aan de Vecht, in het dorp Breukelen; heden toebehoorende de Hr. Benjamin Poelje, ridder en heer van Berkenrode.

Dit slot heeft wel eer, by aankoop geweest in het besit van dien Palamedes onser tyden, Jan van Oldenbarneveld, als een Hollands leen, doch blyvende altyd een gedeelte van het Sticht volgens een gefegeld Schrift van A. 1611, by *Matheus, de Jure. Gladii, 16 cap. 271 pag.*

A. 1672, deden het de moedwillige Franssen, in September, naa 't verbranden der Huysen, Ruwiel en Nyenrode springen. Heden is het een nieuw gebouw, en niet foo swaar als voor het verbranden. *Korn. Kooten, in syn kearige Versaamelingen.*

Van dit Slot of Huys maakt ook *Hoofd* gewagh, in het 8 B. *syner Historie, op A. 1573, en 295 bl. aldaar spreekende van Adriaan Vygh, en syn aanslagh om de Vecht te sluyten.*

H.

H A A G E; die vermaarde en vermaakelyke, schoon onbe-
muurde, stad, tussen Leiden en Delf, als op een driehoek
gelegen; volgens deese regelen van *Jakob vander Does*, genoo-
men uit syn lofverdienende *Beschryvinge van 's Gravenhage*
13 bl.

*Den Haag dan is een plaats in 't Snyder deel gelegen
Van Holland, daar men in kan komen door vier wegen,
Van 't Oost, van 't Suyd, van 't West en van de Noorder kant
Van waar men, in een uur, kan wandlen op het strand.
Aan 't Suyden heeft sy Delf, aan 't Oosten heeft sy Leiden,
Aan 't Westen korenland, en klaverryke weiden,*

*En menigh dorp, dat niet sou wykken voor een stad,
 Indien het was begracht, en wal of poorten had.
 Aan 't Noorden kan men, in een uir, de zee betreden,
 Maar sonder dat men hoeft te halen moede leden;
 Want daar men niet en sagh als bergen en als sand,
 Leit nu een effen baan tot midden op het strand.
 Soo gy van 't Oosten komt en van die kant getreeden,
 Of van een verder plaats den selven wegh gereeden,
 Soo reist gy door een bosch, en een vermaaklyk groen,
 Bynaar een uir, eer gy den Haag komt aan te doen, &c.*

Vorders heeft sy, onder andere vercierfelen, het Hof en het Bosch.

Het Hof is van koning Willem, naar de gemeene rekening, de 18de graaf van Holland. Deese brocht, A. 1249, 1250 of 1254, syn hofhoudinge van het Huys te Sand of liever van 's Gravesande, soo niet van Albrechtsberg te Bloemendaal. Geensins van Haarlem, gelyk sommige willen; synde deshalven haar Gravenhof alleenlyk een Luffhuys geaeten van Oudenbove, *Haarl. Wieg*, 37 bl. Siet ook *Goudboeve*, 311 bl. *Matheus*, *Analector*. VI. Tom. ook *aanhaalende Thaborita*, 39 bl. *Pars*, *Katw.* 131 bl. &c.

Het staat bynaar midden in de stad; siende ten W. op de Oude Kerk; ten O. op het heerlyk huys (heden een afgebranden romp) van prins Maurits van Nassau; ten S. naar het Spuy; en ten N. op haaren vyver en sierlyk beplante Vyverberg: hebbende een binnenplaats met een gallery omringd en een buitenplein, waar over men gaat of naar de Gevangendoort, of naar gemelde Oude Kerk. Siet haar *Afbeeldinge* van *Petr. Schenk*, en neem noch dit *Byschriftjen* (van *I. N.* in syn *Beschryv. van Batavie*, 39 bl.

*Het Hof der Graaflykheid, door Willem dus herplant,
 Is nu in 's Gravenhaag, niet meer te Gravesand;
 Een vlek, dat, by een hegge of haage neergeslagen,
 Om 's Graven wooninge, genoemd word 's Gravenhage.*

Van Gravesande is al gesproken, 114 bl. gelyk van Albrechtsberg, 10 bl.

Ondertussen segtme dit Huys van binnen van Yrs hout te syn getimmerd; terwyl de gewelven door geen wormsteeken worden vernield, noch door spinnekoppen vervuild. *Boxborn. Stédeb.* 339 bl. *Junius*, *Batav.* 498 pag.

Vorders is ontrent deese plaats een Bosch, dat van sommige beufelaars het *Woud sonder Genaden*, en ook van andere het *Sacrum Nemus* word genoemd. *Scriverius, Oud Batavie, 37 bl. Van Leeuwen, Leid. 8 en 12 bl. Junius, weder Batav. 295 en 499 pag.*

Van het *Woud sonder Genaden* schrevenwe, 38 bl. en van het *Sacrum Nemus*, 37 bl. doch de stad aangaande, moet hier noch worden achter gevoegd, hoe de bekende Marten van Rossum met de selve heeft gehandeld. Ik sou wel de woorden van *Vander Does*, (op het 11 bl.) gebruiken.

*Soo veel rykdom, so veel buit en soo veel geld,
Daar wierd op toegeleid door lagen en geweld;
Want Rossum siende, &c.*

Maar spaar dat tot den letter *R. in Rossum*. Sullende daar ook aanhaalen *Guicciardyns Descript. Belgii, &c.*

HAAGESPRAAKEN; waaren Landsdagen en Vergaderingen, wegens hooghweightige belangens; geschiedende onder den blooten heemel, in de bosschen, of ten minsten ontrent eenigh geboorte van opmerkinge. Sie u hier in boven onderrecht, 38 bl.

HAAGESTEIN; door *Rochman* afgebeeld, is een sterck kasteel aan de Lek, tussen Kuylenburg en Vianen. Was wel eer een stedeken, A. 1369, door Heer Otto van Arkel met muiren omringd. Ja, wel een stad, en een deel van Teisterbant, hebbende een Kerk, waar onder self stond de Hoofdkerk van Vianen, geboud A. 1345. *Matheus, Fundat. Ecclesiar. 592 en 693 pag. en Analector. V Tom. 331 pag. en noch eens, De Jure Gladii, 12 cap. 175 pag.*

A. 1406, wierd het belegerd, en met een heininge of betuyninge van rys en andere dingen ingesloten, door gr. Willem de Vide, en daar op ook gewonnen; als wanneer het, nevens Everstein, verbrand is en vernield. *Heda, in bisk. Frederik. 267 pag. Goudkoeve, 420 bl. Junius, Batav. 548 pag. Scotanus, Friesse G. 263 bl. Paffenrode, in syn Treurspel; welkers veersen reeds syn aangehaald, 84 bl. in Everstein.*

Niettemin moet het naderhand vernieuwd syn geweest, aangefien noch onlangs de Hr. van Suydwyk, woonende binnen Utrecht, het voor 40000 gl. heeft gekocht.

HAAR; ook door *Rochman* uitgeteekend, doch mede door *Vianen*, voor *Kasp. Specht*, A. 1697. Was een swaar gebouw,

ouw, niet verre van Kokenge, en by het Huys ter Mey, Westwaart Utrecht.

A. 1482, is het selve door den Stedehouder belegerd, beschooten en gewonnen, naa het neemen en het verbranden van het Huys te Hermelen. *De Utrechtsse Chron. by Matheus, Analector. 2 Tom. 103 pag. Heemskerk, in de Aanteekeningen, over syn Batav. Arkad. 252 bl. uit Velius, 2 B. 64 bl.*

HAARLAAR, naderhand geheeten het Huys ter Meiden; van welke wy spraaken, 15 bl.

HAARLEM; ontrent welke stad wy beknoptelyk fullen te samen brengen, 1. Wat ons, ontrent haar naam, is voorgekomen. 2. Van haar krygsgevallen. 3. Van haar zege voor Damiate. 4. Van haar Drukkonst. 5. Van haar Raadhuis. 6. Van haar Meir. 7. Van haar Hout. 8. Van Sparen. 9. Van het nabyegelegene Spaarwou, eindlyk, 10. Van het kasteel Oud Haarlem; doch laat ons eens hooren, wat de Hr. *Huygens* van haar is meldende:

*Al heb ik, 't myner tyd, der Vorsten Hof gevoed,
't Is myn geringste roem; myn hoogste staat in 't bloed,
Der goddeloosen bloed, van toen myn stale kielen
Haar yfren haventouw aanvaardden te vernielen.
't Huys heb ik ook voor God, voor goed en vrygheid
Myn borgeren gewaagd, en Spanje nooit gevleid.
Syn 't koele wonderen, en hoorensse andre meer toe,
Van 't allerwonderste komt my alleen de eer toe;
(Geen ongefiener naam, geen aangenaamer stuk)
'k Heb Konst en Konstenaars geholpen in den Druk.*

1. De naam dan sou moeten komen van prins Willem, (of, by verkortinge Heer *Lem*) de vader van koning *Eseloor*, en de foon van koning *Dibbald*. Is dit soo wel geen oude wyve praat als van den koning *Rotterius*, de grondlegger der stede Rotterdam? *Bokkenberg, Fris. & Batav. Reg. 98 pag. Scriverius, by Goudhoeve, 229 bl. Scotanus, Friessse G. 48 bl. behalven Ampzing, Wachtendorp, Parival, &c. doch, sie daar, wilje meer hebben, Boxborn. Stedeb. 97 bl. Van Leenwen, Leid. 8 bl. en Nader Bewys, 331 bl.*

Andere wederom trekken de *Herulen*, een Noordsse natie, naa deesse landstreek, en geven de stad de naam van *Herulheim*. Siet alleen *Scriverius, by gemelde Boxborn, 99 bl. en Van Royen, 191 bl.* en ik wil graag bekennen dat ik deese

fe stellinge wel in eenige myner *Lofdichten* heb gebruikt.

Maar nu sou het my niet onfmaakelyk voorkoomen haar naamwoord af te haalen van een droogen, vasten, doch ook mageren en schraalen grond, by onse voorouderen *haar*, *harrel* en *harle* gefegt. En hier volg ik *Oudenhove*, *Haarl. Wieg*, 3 *Bedenk.* 14 *bl.* en *Alting. Notit.* 2 *Part.* 81 *bl.*

II. Is (al een stad fynde, ten tyden van gr. Didrik de Vide A. 1155. *Alting. Notit.* 2 *Part.* 8 *pag.* uit een geschrift van kon. *Willem*) viermaalen met een belegering aangetaft. Naame-lyk,

A. 1268, van de Kennemers, met de West-Friefen en de Waterlanders aangespannen. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 326 *bl.* *Ampzing*, *Haarl.* 31 *bl.* en *Screvelius*, *Haarl.* 42 *bl.*

A. 1436, van vrouw Jakoba, onder Will. van Brederode. *Ampzing.* 31 *bl.* *Screvelius*, 45 *bl.*

A. 1492, van het moedwilligh Kaafenbroods volk. *Goudhoeve*, 549 *bl.* *Screvelius*, 52 *bl.* *Ampzing* 32 *bl.* Voorts sie van het Kaafenbroods volk, in de letter K.

A. 1572, van de Spanjaarden, onder de soon van Duc de Alba, don Frederiko. *Ampzing*, seer omstandelyk, 565, &c. *bl.* gelyk mede *Goudhoeve*, 2 *D.* 68 *bl.* *Screvelius*, 65 *bl.* en voorts *Boxhorn. Stedeb.* 115 *bl.* *Oudenhove*, 84 *bl.*

III. Komt weder in bedenkinge het saagschip in het veroveren van Damiate; waar af al *boven*, 32 en 50 *bl.* Doch hier komt my een aanmerkelyke plaats van *Makrobius* op zy rollen, reeds in *myn Gallery der Uitmuntende Vrouwen*, 81 *bl.* te berde gebracht.

Dido boude de stad Karthago, 286 jaaren naa de komst van Eneas naar Italie. Soo konnen sy malkanderen niet gefien hebben. En evenwel versierd *Virgilius*, gelyk het immers al by de scholiertjes is bekend, dat Dido, der Karthaginenferen afgodin, de happige bysit van Eneas, der Romeinen Stamheer, is geweest. Hem hebben geholpen de Treurspeldichters, Schilders en Beeldhouwers; soo dat syn verdichtfel, om de behaaglykheid van haar uitvoeringe, de tastelyke waarheid, ontrent de kuiffe Dido, geheelyk heeft onderdrukt. Dit is de fin van syn redeneeringe, *Saturnalior.* 5 *lib.* 17 *cap.*

Immers gaat het, op deselve wyse, met dit Damiate, van *Vondel*, *Antonides* en andere *Puykdichteren*, tegens alle welgegronde Historischryvers, soo sielkittelend gehandhaafd.

IV. Van haar Drukkonst hebben we gefegt, het geen wy wisten, 65 *bl.*

V. Moest

V. Moest ik niet overslaan het Raadhuis; in wiens voor-
tafel die treffelyke Afbeeldinge der Hollandsse Graven syn op-
gehangen; van welke, 58 en 114 bl.

Dit is in voortyden geweest het Lusthuys der Graven, staan-
de ontrent de soo genaamde Koningstraat; en niet het Graven-
hof; het geene, met meerder waarfchynlykheid te Bloemen-
dale, anders Albertsberg, is geweest. Sie *boven*, 10 en 121 bl.

Niettemin syn de *Dichters* meerendeels aan de syde van
oude sprookjes en onbewesene beuselpraat; gelyk *Jac. vander*
Does, op 's *Gravenhages* 36 bl. deese woorden uitende:

't Aloude Harelem, vermaard door soo veel saaken,
Die haar aansienelyk by al de wereld maaken;
Een stad, die duysend en drie honderd jaaren oud,
Kan roemen, datse is van een Konings soon geboud;
Die, binnen haare wal, het Hof had van veel Graven,
Die, om haar rust en lust, sich tot dees plaats begaven.

VI. Moet hier nu van het Meer gesproken worden; doch
ik verschuyf deese stoffe op *de letter M*.

VII. Keer ik me dan tot het Hout, aan haar suyde zyde ge-
legen; van welken de Graven-Brieven al gewagh maaken
van den jaare 1284. *Oudenhove*, 24 *Bedenk.* 90 bl. *Ampzing*,
92 bl.

A. 1572, in de bovengemelde belegering van de stad, is het
meerendeels uitgerooid; doch in of ontrent A. 1585, weder
vernieuwd, en van tyd tot tyd, gelyk noch heden, vernieuwd
en vergroot; hoewel het, in de voorige tyden, sich soo verre
uitbreidde, dat self eenige het Huys Voglesang daar in willen
plaatsen. *Oudenhove*, 93 bl.

Sie van Voglesang, *boven*, 91 bl. en *beneden in de letter V*.
en van het Haarlemmer Hout, ook *Junius*, *Batav.* 422 bl.

VIII. Kom tot Spaaren; van welk aangenaam watertje,
in de letter S.

IX. Gelyk mede van het oude dorp Spaarwouw; in de
selve letter S.

X. Ben ik dan eindlyk geraakt aan de ruijn van het sterke
SLOT Oud Haarlem. Wat dit kasteel aangaat, self haar ruijn
syn heden geheel aan het verdwynen, en eindlyk sal daar af
niets meer als by de Schryveren in weesen syn.

Immers *Saanredam*, A. 1628 teekenende, vertoon ons by
Ampzing noch grooter klompen als *Rochman*; en gelyk ik se self,
den

den 10 Mey, 1705, juyst daar ontrent fynde, heb afgeschetst in sulc een gestalte, gelyk hier is nevens gaande.

Ondertussen is deese ruïne by de boeren geheeten *het Hof*; een overschot van eene der alleroudste sloten van Kennemerland. Is ook niet anders als een heuvel, gelyk gy hier fiet, binnen een drooge gracht; waar op twee laage brokken staan, van seer sware steenen; die men hier aan geen andere Huysen, uitgenoomen het Velfer slot, bevint. *Saanl. Arkad. 104 bl.*

Ik seg, twee laage brokken; versta my wel, de Tyd veranderd een Gesicht wel dagelyks; en soo bemerkte ik onlangs, dat een merkelyke hoek door de weidende koebeesten was om ver gerukt.

Voorts was dit Huys Haarlem gelegen, tussen Beverwyk en Alkmaar, dichte by het Huys Assumburg en het dorp Heemskerk, aan den oever van het Rhywater, dat als toen, syn loop nam naar Egmond, en aldaar sich in zee ontlaste. *Junius, Batav. 19 cap. 550 pag.*

De stichters syn geweest (men segt, ontrent A. 506) de oudste ridders van Haarlem, allenskens in den Huyse van Assendelft versmolten. *Ampzing, Haarlem, 10 bl.*

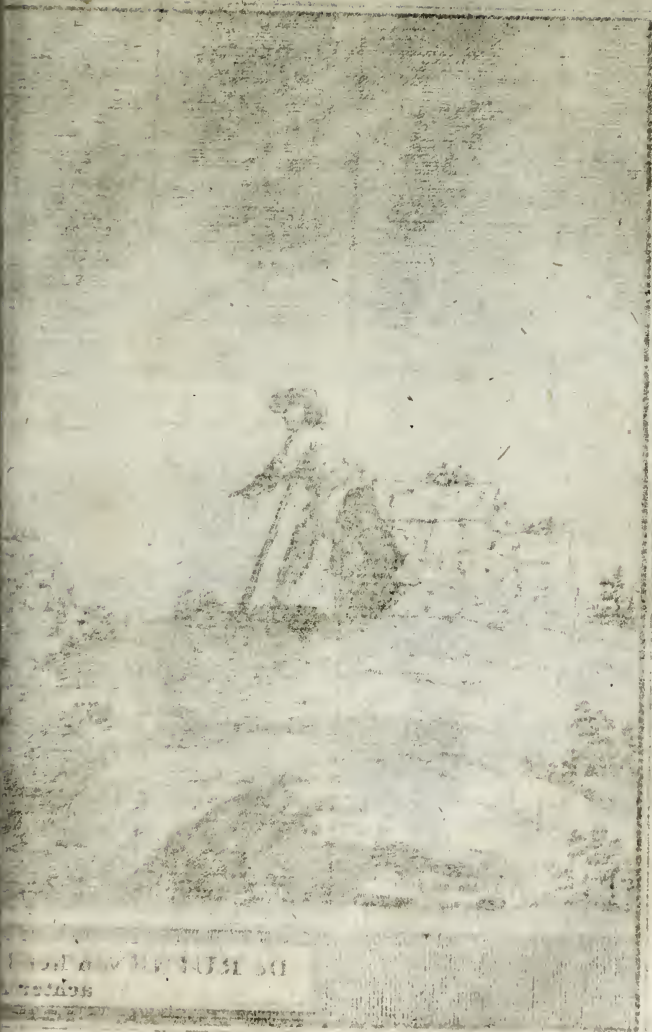
De verwoesting van het selve wyt men het gemeene volk, op den adel gebeeten; van welken oploop wy een verhaal sullen opstellen, in *de letter K, op Kaas en broodspel.*

Niettemin waaren ten tyde van onsen Schryver, *Hadr. Junius* (en hy schreef, ontrent den jaare 1575) de bouvallige toornen van dit kasteel noch seer hoogh, en de muiren van een ruim beslagh. Siet hem, *Batav. 17 cap. 425 pag.* doch de verbeeldinge in *de Saanl. Arkad. 2 B. 101 bl.* en *Van Royen, 3 H. 74 bl.*

Maar, eer ik van deesen heuvel afstede, staan my noch twee saaken te verhandelen. Hier hebt gy het eene by der hand.

In de boven aangehaalde *Gallery der Vrouwen*, vertoon ik op *het 55. bl.* de Vrouwen, volgens verlof van keiser Koenraad de IIIde, de mannen op haar schouderen dragende, uit het veroverde stedeken Winbergen.

Hier, segmen, is diergelyk een voorval geweest. Seker Heer, door syn geweldenaryen, in den haat des volks gevallen, wierd op syn slot (van welke wy spreken) aangetast. Het belegh was hard. Hy moest het opgeven; maar de vrouw bedong, dat sy, op eenmaal, haar klenoodjen uit het kasteel mogt

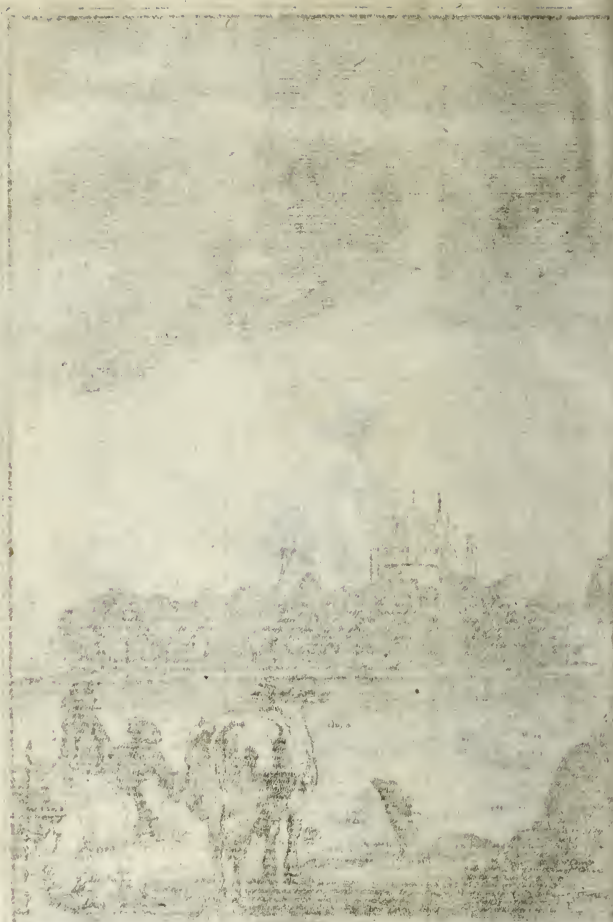

DE REINHOUDT
VAN

De RUINE van het HUIS OUD-HAARLEM,
achter Asseberg.

OLD HANOVER

nogt weghdragen. Sy fluit dan, van haar dienftmaagden geholpen, haar man in een maale en voerd hem wegh, alles achterlaatende. Daarom segtmen, dat, het Huys al om ver geworpen fynde, feker lap lands ontrent het felve van den hienden is bevryd. *Saanl. Arkad. 101 bl. Junius, by Van Leeuwen, Batav. 1245 bl.* Dus verre 't eene, nu het andere.

Ik heb de Ridders van Haarlem, als opbouwers van dit kasteel boven aangemerkt. Deefe worden in onse Historischriften meermaalen aangetrokken, en hunne heldedaaden gepreesen, ontrent de jaaren 1124, 1161, 1203, tot aan 1375. *Saanl. Arkad. 2 B. 86 bl.* behalven *Goudhoeve en Van Leeuwen.*

Deefe wierden, A. 1284, door gr. Floris de V, Heeren van Berkenrode; en hylikten, ontrent A. 1400, aan het Huys van Affendelft. *Ampzing, 7 bl. Van Leeuwen, Batav. 975 bl.*

In haar wapen fagmen een filveren kruis tuffen 12 meeren, fynde bek- en pooteloos, in een rood veld; gelyk *Ampzing, 4 bl.* in een print ons doet befchouwen.

Ondertuffen den gewaanden Heer Lem naar de Vergetelbeek wyfende, wilmen dat deefe Heeren Ridders van Haarlem fyn geweest. *Junius, 17 cap. 425 pag. by Ampzing, 4 bl.* en by *Van Leeuwen, Batav. 575 en 1245 bl.*

Maar hoe blyven wy foo lang by Haarlem, daar is immers noch geen nachtegaal? Ik heb trouwens ook niet meer te vertellen, als dat deefe puinhoop heden noch is de heerlykheid der Heeren van Swieten; en wilje noch wat leefen, fie naar, *Goudhoeve, 80 bl.* spreekende ook van dit slot als over veel jaaren geruïneerd. *Boxhorn. Stedeb. 121 bl. Matheus, Analector. VI Tom. 550 bl. Antonides, boven aangehaald, 26 bl.*

HAASTRECHT; ontrent Gouda, of Ter Gou ten Oosten; heden een dorp: wel eer, foo men voorgeeft, een stad met 3 kasteelen versterkt. *Junius, Batav. 17 cap. 415 pag.*

Soo dat ook hier fouden te pas koomen de aangehaalde *Veerfen, 15, 25, en 75 bl.*

Van Gouda fpraken wy, 110 bl.

't Huys ten HAM, door *Rochman* uitgeteekend, is gelegen in het Sticht, tuffen het Huys te Eng en het Huys te Hermelen; Westwaart van Utrecht, ontrent den Ouden Rhyn of Leidsfen Vaart.

A. 1481, is dit Huys, door die van Utrecht, belegerd, gewonnen, uitgeplonderd en verbrand: volgens de *Chronyk van Utrecht, by Matheus, Analector. II Tom. 16 bl.*

Dit

Dit is al het geen ik heb van dit Huys ten Ham; doch de *Afbeeldingen* myner Sloten en Heeren Huysen naarziende, bevind ik het ook, A. 1698, door *Casp. Specht* te syn uitgegeven.

HANDSCHOENEN; dit raakt de Leenen en het Leenverheffen, waar af in de *letter L*.

Ondertuffen waaren deese handschoenen wit en doorgaans van herteleer; welke in het verheergewaden den Leenheere, eens of meermaalen, wierden opgedragen, of ook wel somwylen eens voor all hem afgekocht. Ja, niet alleenlyk handschoenen; maar ook wel spooren, of windhonden; valk, havik, sperwer; of snoek, salm, &c. peper, &c. *Saanlands Arkad.* 314 bl. *Smith*, anders *Smetius*, *Oppid. Batav.* 8 cap. 98 pag. *J. de Laet*, in de *Vertaalinge van syn Republ. der VII Nederlanden*, 21 bl. schryvende, gelyk *Smetius*, van Nimmegen, op de Maas, bysonder ontrent Luik, fynde tolvry; mits jaarlyks, op den sondagh naa belooken Paassen, naar Luik sendende een paar witte handschoenen, van harteleer, gelyk de valkeniers in de vogelvangst gebruiken, nevens twee ponden pepers.

HARINGSOUTEN. Deese seer nutte uitvindinge is men met recht verschuldigd aan een visser, Willem Beucheld, geheeten; A. 1347, te Biervliet overleden.

A. 1556, is syn graf met het byweesen van keiser Karel de Vde (het sy dan dat hy was een liefhebber van een pekelharing, het sy dat hy sagh op het algemeene voordeel) en syn suster Marie, koninginne van Hungariën, vereerd. *Boxhorn. Stedeb.* 37 bl. *Sim. de Vries*, *Wonderen der Zee*, &c. 418 bl. *Parivall*, *Verm. van Holland*, 38 bl.

HARMINIUS, of, gelyk de meeste schryven, *Arminius*, veldheer der Cherusken, welke wel eer sich onthielden in de vorstendommen van Brunswyk en Luneburch. *Klueverius*, *Geograph.* 3 lib. 3 cap. *Hubner*, *Geograph.* 483 bl.

Tacitus (2 Jaarb. 88 b.) noemt hem de bevryder der Duitsen, die het Roomse Ryk niet in haar aanvang en geringheid, maar het selve op haar bloeijenste heeft aangetast.

Dit is hy, die, A. 10, *Quintilius Varus*, in syne bevelens by de Duytsse ondraaglyk, met syn 3 keurbenden, versloegh. *Dio, Hist. Rom.* 56 lib. behalven *Paterculus*, *Florus*, &c. als wanneer Augustus, van spyt aan 't hollen, syn kop tegen de muir stiet, opdagende den dooden Varus, met te schreeuwen *Varus, geef me myn keurbenden wederom!* *Suetonius*, *Aug.* 23 H.

Niet

Niettemin is hy in syn 30ste jaar omgekomen; niet in het veld door 's vyands oorlogstuyg, maar door de hinderlagen syster landslieden, en wel in bloede de allernaafte. Ondankbreiden!

Syn lof, segt *Tacitus* (in het aangetogen H.) word noch opgezongen by de uitheemse volkeren; ja sommige der heden-tigste Duitsen koomen soo verre, dat sy dat beroemde *Irenus* syn beeld geloven geweest te syn. Sie *Scedius*, *Germ. Theor. syntagm.* 477 pag. en het geen we boven, van de Goden amenhaalden; 106 bl.

Hoe? setten de *Hoogeschoolgeleerde* hem niet op een *Gedenkunt*? Sie van deese boven gewagh gemaakt, 45 bl.

Maar, ik weet niet of myne Landslieden wel weten waar het slagveld word gesteld, daar dese Varus met de syne't leuen liet.

Voor my, ik geef het aan den Letterfenix, *Ferdinand van Furstenberg*, welke A. 1665 (noch synde biskop van Paderborn, want naderhand was hy't ook van Munster) een marmere genekteken oprichtte, tussen de beginselen der wateren, Lippe en Eems; synde het, naar syn gevoelen, die plaats, welke *Germanicus*, noch met doodbeenderen oversaaid, A. 16, quam besichtigen; volgens *Tacitus*, 1 Jaarb. 16 H.

Siet *Ferdinandi Furstenbergii Monumenta Paderbornensia*, et nette Konstplaatn verrykt; alwaar gy niet alleenlyk het *atynse Byschrift*, in 10 regelen bestaande, sult vinden; maar et een ook iets, aangaande de arendstandaaren, van de sepraalende Duitsers weghgenoomen: welke datse ooit alle syn edergegeven, nergens, als in *Arminius*, het treurspel van den *r. Prof. Bernagie*, my ontmoet.

H A T T E M; een Veluwsse stad in Gelderland, aan den Rijn, hebbende weleer een sterk kasteel. *Junius, Batav.* 237 bl. Maar af in des stads afbeeldinge, by *Slichtenhorst*, ik alleenlyk twee ronde toornen sie overschieten.

Voorts was deese burg, blokhuis of kasteel, getimmerd omtrent A. 1404, door Reinoud, den eersten hertogh van Gelderland, hebbende muiren omtrent de 25 voeten dik; en echter is'er heden niets meer af in weesen, als een puinhoop van vervallene steenen. *Slichtenhorst, Geld. Geschied.* 1 B. 106 bl. So dat de print en des schryvers woorden hier in verschillen.

Haare krygsgevallen syn van de jaaren, 1505, 1528, 1580 en 1629. *Deselve, op het aangetogen bl.*

Eindlyk, wat de Naamreden van deese stad aangaat, de oude Attuarii souden haar naam aan Hattem hebben medege-
deeld. *Deselve*, 105 bl.

HEEKERS; deese en de Bronkhorsten was een party-
schap in Gelderland, ontrent A. 1350; een vyf-en-twintigh-
jarige oorloogh met malkanderen voerende. *Origines Culen-
burgicae*, by *Matheus, Analector. VI Tom. 266 pag. Meurs, XVII
Provinc. in Doesb. 399 bl. Scotanus, Friesse Chron. 187 bl.*

A. 1361, den 25sten Mey, sloegen de Bronkhorsten hertogh
Reinoud, het hoofd der Heekersse, by Tiel, door die van Nim-
megen geholpen; hem self gevangen neemende. *Slichtenborst,
Geld. Geschied. 1 B. 37 bl. en weder, 43 bl.* spreekende van de
stad Tiel, het houdende met de Bronkhorsten, of met Eduard,
de jongere broeder van Reinoud.

Deese tweespalt is met de dood der twee rasebollen (ster-
vende beide kort naa malkanderen, A. 1371) niet geëindigd;
maar de Heekers hielden het toen met vrouw Machteld, de
oudste suster van Reinoud, en de Bronkhorsten met de soon
van syn jongere suster. *Deselve*, 44 bl. fiet ook *syn 7 B. 135 bl.*
alwaar hy verscheidene tweespalten opteld, welke ik ook vin-
de by een gebracht door *Pieter Verhoek*, in syn alte lekker en
alte welspreekend *Treurspel, Karel de Stoute, 20 bl.* Sie daar
syn eigene woorden:

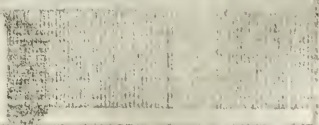
*Europa staat in vlam, se ontsteekt in alle landen,
Een binnenlandsse kryg verteerd haar ingewanden;
'K sagh Napels, om Anjou en Arragon, in twist;
Itaalje, om Gibellyn en Guelf, in tweên gesplift;
In Duitsland de Oostenryksse en Beyersse en de Beëmen;
Burgonje en Orleans der Franssen welvaart neemen;
De Witte en Roode Roos ontvonkten Engeland;
De witte kaperoen stak Vlaanderen in brand;
Hier Schieringers, daar weêr Vetkopers, by de Friesen;
Bronkhorsten, Heekers 't vuir in Gelderland opbliesen:
Gelyk de Kabeljausse en Hoeksse hier verwoed
Het veld doen rooken van het zitgestorte bloed.*

HEEMSKERK, Hemezenkirica, in de *Oude Brieven*,
of Eemskerk, by Stoke, in *Diderik de II. Siet weder Alting,
Notit. 2 Pari. 86 pag.* is een der alleroudste dorpen van Ken-
nemerland; vermaard door den uitmuntenden schilder, Mar-
ten van Heemskerk; wiens grafuaald van blauwe steen ik noch

9 32

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Het HUIS te HEEMSTEDE, buiten HAARLEM;
op de rechter fyde te sien.

J.S.F.

langs heb gezien, op het kerkhof staande; doch echter verraarder door het kasteel dat hier koning Willem stichtte. *Vanl. Arkad. 89 en 90 bl.*

Van gemelden schilder schryft wydloopigh *Karel van Mander*, in syn leven.

Van het slot meen ik te schryven in *de letter M*; omdat het et de naam van het Huys te *Marquette* heden beter is bekend.

HEEMSTEE; ontrent Haarlem ten Westen, Holland genoomen en aan die van het Sticht gegeven, door keiser enrik de IV, in *een Giftbrief* van A. 1064; volgens *Alting*, *Tit. 2 Part. 86 pag.*

Dit Huys, in *Print* hier nevens gaande, *Roeland Rochman* utleend, is met de rug naar het Haarlemmer meer gelegen, ontrent Bennebroek; door de twee ronde torentjes sich van verre doende kennen.

Wat haar oudheid aangaat, die toon ik in haar eersten ontgang. Want het is, A. 1394, door Koenraad Kuyser, volgens bevel van Albrecht van Beyeren, de 26ste graaf van Holland, omver geworpen. *Ampsing, Haarlem, 88 bl en Boxhorn. deb. 121 bl,*

A. 1404, toen die van Haarlem en Amsteldam, als raasende honden, malkanderen aanvielen, hebben de eerste, dit Huys, en Hoeksgeind, wederom geplonderd en verbrand. *Goudveven, Chron. 97 bl. Heemskerk, Batav. Arkad. 208 bl. Van Raan, Rotterd. 105 bl.*

A. 1425, is het selve weder geruineerd. *Matheus, Analector. I Tom. 115 pag.*

Niettemin is het heden in die nette staat, die u hier wordt toond; onlangs bewoond door den Heer Adriaan Paauw, Ridder, &c. *Rechten en Kostuymen van Kennemerland, 58 bl.*

Haar stichter sou syn geweest Reinoud van Brederode, de veede natuurlyke soon van Reinoud den II; A. 1481, op dit oot overleden; volgens *Bokkenberg, Illustr. Brederod. 76 pag.* Ondertussen sie *Van Leeuwen, Batav. 981 bl.* van de doorluchtridders van dit edel Stamhuys.

Eindlyk moet dit Huys wel worden onderscheiden van het huys te Heemstede, in het Sticht, tussen Utrecht en de Lek, de weergadeloose lustplaats van den Hr. Didrik van Veldhuysen; waar af by my niets is, de Historie aangaande; en weder het vervallen en weer vernieuwd Huys te Haemstee, in

de Baander-heerlykheid van Haemstede, in Zeeland, by Zierikzee; van welken laatste *Smallegange*, *Chron. van Zeel.* 689 bl.

HEENVLIET; gelegen in de lande van Vooren en Putten. *Van Leeuwen*, *Batav.* 1305 bl. doch alleenlyk, volgens syn gewoonte, spreekende van het Geslacht. Is heden een ruïn, hebbendedikke muiren, en swaare brookken van torens en gewelven; volgens de Afbeelding van soo dikwyls genoemde *Rochman*.

Men vind het genoemd, in de *Handvestchronyk*, 1 D. 136 bl. sonder eenige bysonderheden; welke, indien se'er syn, ik van een andere hand rekhalsende inwacht.

HEER-AARTBERGEN; door *Rochman* uitgeteekend, in het geboomt; een Huys in de Krimper Waart, ontrent de Lek, beneden Schoonhoven, op een berg gelegen. Is geboud van Heer Arnoud van Arkel, in de Heerlykheid van Berg-ambacht; volgens *Van Leeuwen*, *Batav.* 1212 bl. in de *Huysen van Suyd Holland*.

HEER JANS DAM, een Huys in de Heerlykheid van Heer Jans Dam; voerende haar naam van den ridder, Jan van Roofendaal, die deselve allereerst bedykte. *Van Leeuwen*, *Batav.* 1224 bl. *Oudenbove*, *Suyd Holl.* 412 bl.

HEEMRADEN; van Rhymland, Delfsland en Schieland. Hebben haar vergaderplaatsen binnen Delff, Leiden en Rotterdam. Begonnen, even als de Dykgraven, met A. 1300. *Van Leeuwen*, *Batav.* 1502 bl.

Deese syn over 's lands dykken en haar onderhoud (waar aan het algemeen welvaaren is afhangende) gesteld. *Parivall*, *Vermaak van Holl.* 222 bl. *Junius*, *Batav.* 411 pag.

Volgens de Naamreden, heetten sy *Hemelraden*; om dat sy onder den blooten *hemel* beraadslagen en besluyten. *J. B. Gramaye*, by *Oudenbove*, *Suyd Holl.* 239 bl. Of liever *Heimraaden*; synde *heim* een affchutsel, en dus *heim* een dyk, waar mede een vlek of dorp word bepaald en afgeheind. *Doufa*, by den selven *Oudenbove*, op het gestelde blad. Dit behaagtme beter als *heim*, een huys; waar af *Junius* deesen titel af wil trekken, *Batav.* 393 pag.

HEESBEEN; een Huys, in den Lande van Arkel en Altena, by de oude Maas, ontrent Heusden, in Mansfelds tyden; A. 1589, afgebrooken. *Goudhoeve*, 88 bl. *Van Leeuwen*, *Batav.* 1301 bl. *Oudenbove*, *Heusdens Beschryv.* 17 bl.

Vind het echter by *Rochman* in het geheel afgeteekend, soo

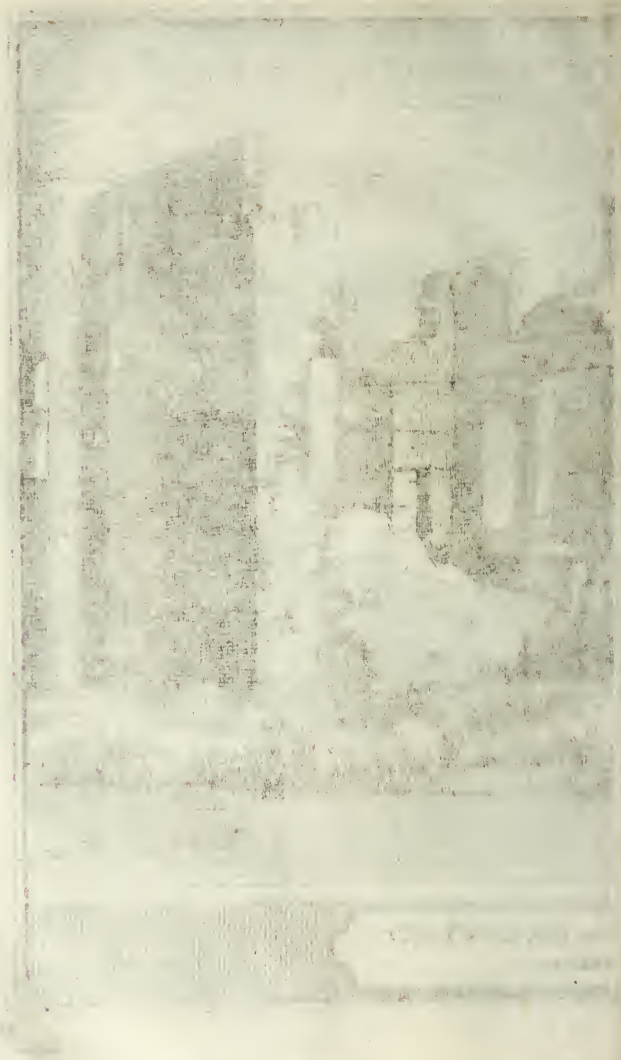

THE END OF THE WORLD
AND THE BEGINNING OF THE NEW

De RUÏNE van het HUIS te HEENVLIET,
eenigfins van binnen.

foo niet moogelyk het geficht een verkeerde naam is byge-
fet.

HEILIGENBERG; een hooge hofstede, met onge-
meene fchoone gefichten, een weinig buiten Amisfort, in de
Veluwe.

A. 1002, was alhier geboud het klooster der Benedictynen,
Hoohorft of Hogenhorft geheeten. *Matheus, in Praefat. edit.*
Amisfurt. en weder, Fundat. Eccles. Ultraject. 192 pag.

Maar echter vind ik, by *Slichtenhorft, Geld. Gefch. 5 B. 52 bl.*
dat, A. 1006, Anfrid, de 18de biskop van Utrecht, ter ee-
ren van onse Lieve Vrouwe, voor de gefeide Benedictynen,
het fou hebben geficht.

HEILOO, anders Heiligelo, of Hailgalo, in de oude
Brieven van A. 1063, en by *Beka. Heiligloe, by Stoke*; eene
der 5 moederkerken, in het westen van Alkmaar gelegen.
Alting, Notit. 2 Part. 84 bl.

Is feer roemruchtigh, eensdeel door S. Wilebrords Put,
ftaande beweften de verminderde kerk, buiten aan de ring-
muir; hebbende feer zuiver en feer fmaakelyk duinwater.

A. 1706, ging ik, den 11 en 12 Sept. defelve befichtigen;
midlerwylen het aanteekenende, nevens *Beka, in Wilebrord.*
10 pag. en de Saanl. Arkad. 136 bl.

Anderdeels, door de grond van het mirakuleufe kapelletje
van Onse Lieve Vrouwe ter Nood; als noch van alle kanten,
uit devotie, jaarlyks befocht.

Den 12 Septemb. van het genoemde jaar, bevond ik het te
fyn al een mooie poofe ryens van Heiloo, tuffen 3 Herber-
gen, met een walletjen omringd. In het midden ftond een laa-
ge bus voor het offergeld. Hier om heen ging, als een rad,
het diepe fpoor der kruypers, onse Lieve Vrouwe aldaar aan-
biddende.

In de uitgegevene *Printen* word de vlakke van het veldje
feer qualyk afgebeeld; het geen gevolgd is van *Van Royen,*
189 bl.

Dit wegens het geestelyke; een woordtje van het wereld-
lyke; want, A. 1018, floegh gr. Diderik de IV de Friefen by
Heiloo; gelyk al is aangeteekend, *57 bl.* foo was hier mede
een treffen, A. 1024; waar in die dappere weduwe, Vrouw
Helena, foo manhaftigh fich heeft gequeeten, volgens het bo-
ven gefchrevene, op *80 bl.*

Maar, hier is weder een maar. De vraag is, of hier te Hei-
loo, op twee byfondere tyden, 6 jaaren verfchillende, een

gevecht is geweest. Van het laatste gewaagt alleenlyk *bet Egmonder Chronykje*. Soo redeneerd *Van Wouw, Alkm. Chron.* 15 bl.

Ondertuffen moet ook de *Leeser* wel beseffen, dat de krygslist, van het geroep, *Vliet! Heeren, vliet!* onder gr. Diderik de III (van welken, 57 bl.)-geensins te Heiloo is voorgevalten; gelyk ik my, door schielykheid, heb laten misleiden 32 bl.

Eindlyk diend men hier noch aan te hangen, uit de *Reckten en Kostuymen van Kennemerland*, 237 bl. dat, onder d. Graaflykheid, die van Heiloo, in de heirvaarten, op 12 riemen stonden, en het volk naar de riemtalle; dat A. 1395, 6 riemen syn afgekocht, en die weer, A. 1399, by gunst, op verminderd.

HELIUM; dit is weder een harde quaft by de Latynsch *Schoolgeleerden*. Boven, 44 bl. heb ik aangeteekend dat in d. naam van den Briel, noch overblyffelen van dit woord worden bespeurd. Maar, *Flud à Ghilde, in de Voorrede van syn aldaar aangehaalde Vertaalinge*, brengt *Junius, Eindius en Doufa* by, gelovende Helium heden te syn de Wielingen. Andere weder spreken van Helvoetfluis, op de Suyder zy gelegen; dat immers ook al schyn heeft. Andere, noch geleerder, meenen van Helium het wortelwoord te syn *E'λος*, haalende het uit *Pausanias, in Laconic. of syn derde B.* Nu is *E'λος* een diepte of poel gefegt.

Ondertuffen hou ik het met den Briel. Ieder kies wat hen lust en sie verdere redeneeringen by *Ortelius, in Thesauro Geograph. in voce, Helium. Van Leeuwen, Batav. 53 bl.*

HELM; deese stoffe sal weder wel een kortheid vereiffen, om niet, met al te veel aan te trekken, de paalen van onkleen bestek te overtreden.

Sal dan overflaan de 7 of 8 Legerkroonen der Romeinen aan de soldaaten, naa verdiensten, door de Veldheeren uitgedeeld. Sie daar af by *Lipsius, Stewechius*; &c. behalven d. noch oudere, *Plinius en Gellius*, &c. en eindlyk *Van Leeuwen Batav. 726 bl.*

Verder ook niet beschryven de verschillende en stoffen hefeer veranderlyk maakfel der helmen en stormhoeden, soo van de genoemde Romeinen als van de alleroudste Grieken; aangefien dit, buiten ons oogmerk synde, ook by de aangetogene *Lipsius en Stewechius* omstandelyk word verdoond.

Maar ik meen hier te blyven by de Helmen der wapenschilden; welke of geslooten of oopen waaren.

I. Diende men te weten dat, van alle oude tyden, de onedele, op hunne wapenen, geen helmen mogten voeren.

II. Dat nieuws geadelde geen helmen mochten op de wapens hebben, als geslooten en met een neergeslagen visier.

III. Dat de gifte van een open helm, aan brave lieden, van de souverainen geschonken, met een gunstbrief van adel wel uitdrukkelyk wierd bevestigd.

IV. Dat de open helmen der geboorne edelen waaren met 2 tralien; der edelen van afkomst met 3; der riddersen met 5; der hertogen, marquysen en graven met 7; der souverainen alleen met 9; als synde een getal, dat in sich alle getallen bevat.

V. Dat de edele, soo *majores* als *minores*, op hunne wapenschilden, geen helmen mochten setten met platten aangesichte, maar alleen van ter syden: want dit alleenlyk eigen is aan prinsen, veldheeren en hoofden van een ridderlyken order.

VI. Dat de helmen der gemeene adelen waaren van yser of staal, der hoogere van silver; maar der absolute prinsen, of uit koninglyken huysen van 's vaders syde, van goud of geheel verguld.

Soo verre *Van Leeuwen*, 728 bl. by wien ook soodaanigen *Gunstbrief* u sal ontmoeten, A. 1539, door keiser Karel de V, aan eenen Jan van Loven verleend.

Van de ridderschap en de riddersen sullen wy spreken, in de letter R. ondertussen voeg dit van de Helmen by dat van de Dekkleden, 52 bl. en wat'er verder noch sou kunnen worden aangehaald, dienende tot den adel en de ridderschap.

HEMERT; een slot en heerlykheid, in den Lande van Arkel en Altena, tegen over de stad Heusden, aan de Maas. *Goudhoeve*, 88 bl. *Van Leeuwen*, *Batav.* 1301 bl.

A. 1062, wierd hier gr. Floris de I, met alle de syne, in hunne vermoedheid, verrast; volgens het verhaalde, 68 bl.

HENRIK; de Roomse historie heeft in de rang haarer keiseren, 7 Henrikken.

Onder deese is geweest Henrik de VII, of de laatste, byge-naamd de Luxemburger; A. 1313; den 23 August. door een Jakobyner, anders Dominikaner, monnik, door die van Florensse gehuurd, vergeven met het vergiftigde *Corpus Domini*. Siet een geheele lyst van *Schryverer*, by *Buchelins*, over *Heda*,

238 pag. voorts *Scriverius* by *Goudhoeve*, 353 bl. *Scotanns, Friefse G.* 206 bl. *Hartnakk. in Continuat.* 709 pag.

Sou dit niet hebben aangeteekend, als om dat my seer vreemd voorquam in de *Origines Culemburgicae*, by *Matheus, Analektor. VI Tom.* 245 pag. dat van die tyd de Jakobyners het heilig sacrament aan de gelovige niet mogten uitreiken met de rechterhand.

HERKULES; ook onder de godheden van deese landstreek; gelyk wy beweefen, 105 bl. alwaar wy ook spraaken van *Saxanus*, eene fyner bynaamen.

Van de Steenhoopen, gelyk wy aldaar ook beloofden, fulen wy spreken, in de *letter S.* maar niettemin hier een woordtje voor de liefhebbers.

Tacitus, van de *Seden der Duitsse*, 34 H. by *Klaver. van de Rhyndon*, 2 D. 282 bl. getuygd dat het gerucht verspreide dat, ontrent den oceaen, de kolommen van *Herkules* noch overigh syn. *Het sy* (seggt de *Vertaaling*) *dat hy daar self geweest heeft, of om dat men al wat heerlyk is, toegestaan heeft tot syn vermaardheid toe te passen.*

By *Junius*, *Batav.* 485 pag. word *Altamerus* veroordeeld, als dwalende, met de pilaaren van *Herkules* in het Noorden te fetten.

Van gelyken meent hy *Anton. Schoonhovius*, in seker brief over deese pilaaren schryvende, seer schandelyk te syn gevallen, stellende deese gedenkteeken by de *Teneteri*, ontrent *Rolde*, niet verre van *Kovorden*.

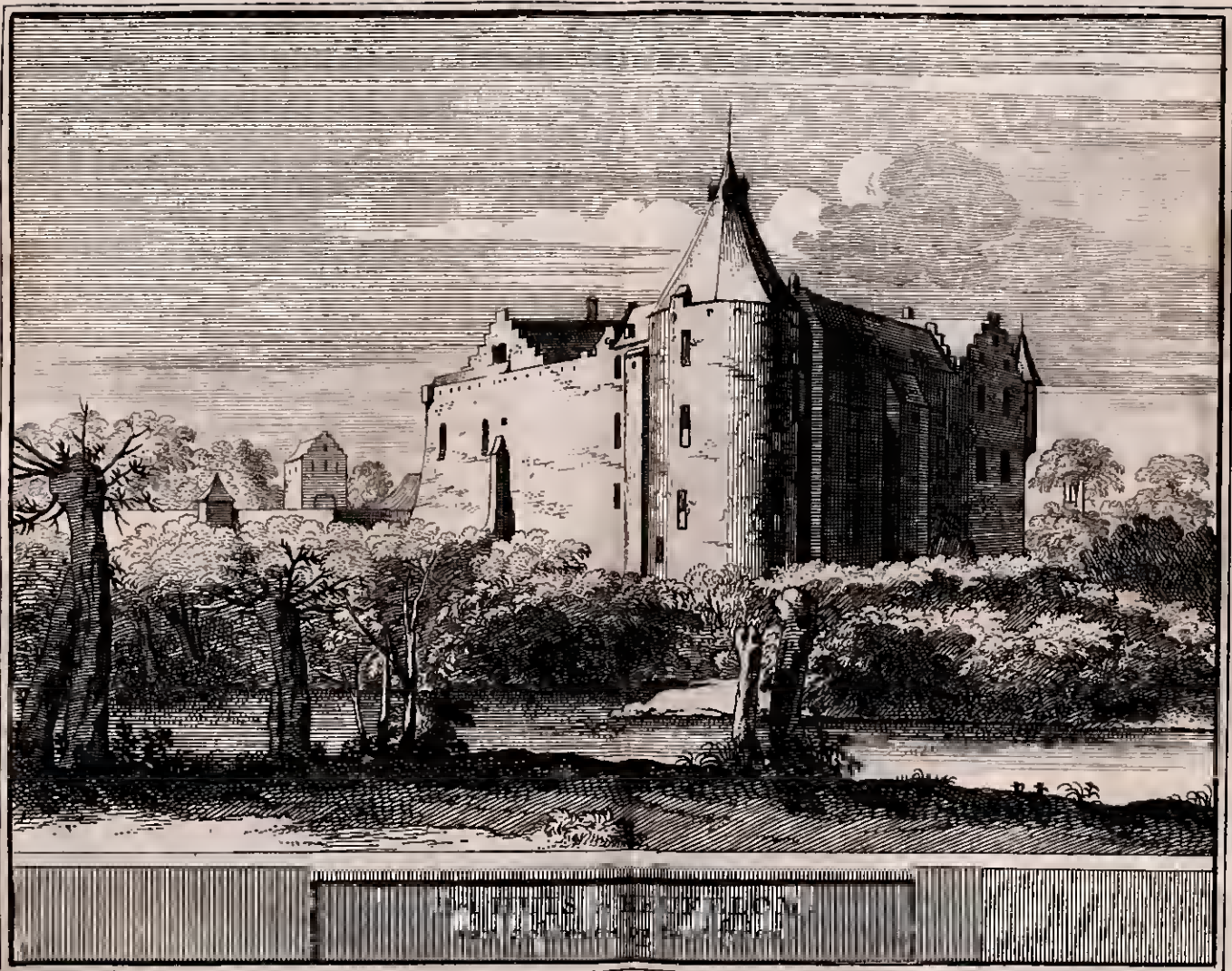
Maar, myn goede *Adriaan Junius*, had gy in *Drenthe* geweest, en die yslyke gevaartens en onbefuysde steenhoopen, aldaar gesegt *Huynbedden*, te *Rolde*, te *Borger*, te *Drouwen*, te *Finaarle*, &c. ooit aangeschoud, gy sout dit schryven van *Schoonhovius*, voor een aartigh sprookje, of een enkel droomgesicht, niet hebben uitgemaakt.

Voor my, ik hebse meer als eens gesien, en ook meer als eens boven op de selve geklommen, en beneden daar door heen gekroopen. Dus seg ik alleenlyk hier in het kort; het syn op malkandere gestapelde steenen, van soodaanige grootte, datse niet als met de handen van eenen *Herkules* bewogen kunnen worden. En wie is nu hier deesen *Herkules*? de reufen of, soo mense noemt, *Huinen*; van welke *Pikart, Drentsch. Oudb.* 5 H. 34 bl.

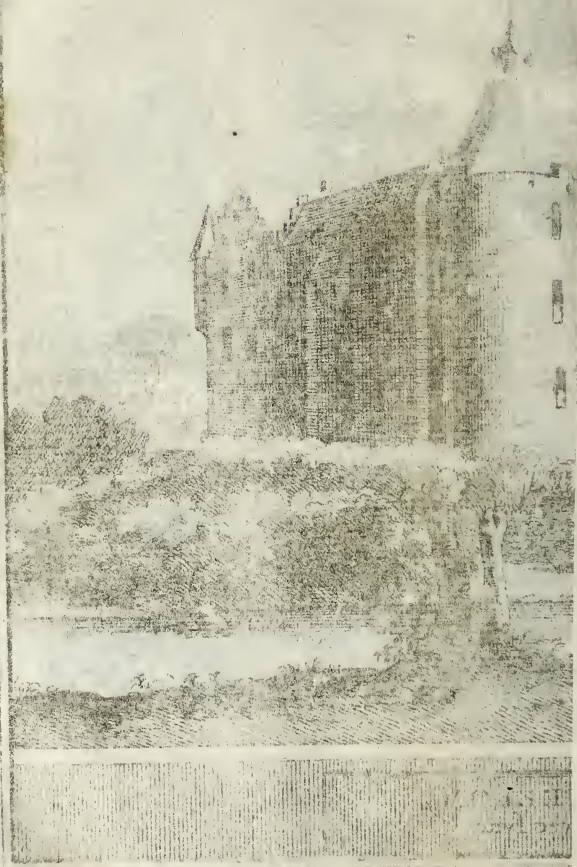
HERMELLEN, door *Rochman*, in 2 Gesichten, en door *C. Specht*, A. 1702, afgebeeld; is gelegen by het dorp

J. S. F.

dorp Hermelen, in het Sticht, aan de Leidsfe vaart.

A. 1481, is dit Huys, door die van Utrecht, belegerd en door Hr. Gysbert van Zulen, op den selven dagh dat den Ham was opgegeven, aan haar overgeleverd. *Uitrechtse Chron. by Matheus, Analector. II Tom. 16 pag. en Heemskerk, uit Velius, over syn Batavie, 252 bl.*

HEUKELOM; een over oud slot, een boogshoot wegges buiten het stedeken van deselve naam; in de lande van Arkel en Altena. *Junius, Batav. 487 pag. Handvest. Chron. I D. 137 bl. Goudboeve, 86 bl.*

Is heden onder de dingen, welke syn geweest; een ydele gedachtenis. Soo beschryft het *Parivall, Verm. van Holl. 150 bl.* alwaar om het tyd is die geringe gedachtenis te bewaaren met dit nevensgaande *Geficht van Rochman.*

Was door de Heeren van Arkel geboud, A. 1200. *Boxhorn. Stedeb. 307 bl.* welke daar nevens voegt, het by syn tyd al geheel onder de voeten te syn geweest. *V. Leeuwen, Batav. 1301 bl.* alwaar hy gedenkt, dat het, van *Rbegino*, op A. 784, van Karel de Groote schryvende, Huculim qualyk was genoemd.

Voorts is aan Otto van Arkel, de jongere soon van Jan de VIII, Heer van Arkel, A. 1272, allereerst de titel gegeven van Heer van Heukelom. *Deselve Van Leeuwen, 198 bl.*

Eindlyk is het ouder als Leerdam en Asperen; maar het is weer een beuselpmaat, Heukelom te noemen Herkulim, als of men sei, van Herkules; waar naar de Heeren van Arkel, meerendeels alle sterke reusen, quansuis syn genoemd. *Weder de selve, 198 bl.*

Sou wel haast vergeeten hebben, dat op dit aloude Huys, de 4 Heemskinderen, op hun Rosbeyard sittende, syn te sien geweest. De reden is gesegt, *boven, 20 bl.*

HEULEN; een Hollandsfe gewoonte, onder de jonge lieden, met de wagen ergens om een plaisiertje rydende. Siet hier een uittreksel uit *de Batav. Arkad. van meergenoemden Heemskerk.*

Zedert seker jongman (verteld hy, 128 bl) nevens syn vryster, in de Veenen, ontrent den Leidsfen Dam, op een bruggetje, met een overdekte wagen verongelukte, is het in Holland de gewoonte geworden, op een brug met de wagen komende, malkanderen om te hals te vatten en te kussen; onder het roepen, *beul! beul!* dat is te seggen; hulp! hulp vrees ik van noden te hebben!

HEUSDEN; een stedeken, juist op de grenspaalen van Brabant, Holland en Gelderland; wiens seer oud kasteel, door de Deenen en Noormannen, is geruineerd. *Godeschalck. Steweckius, in Vegetium, 4 lib. 10 cap.*

Doch naderhand, door Boudewyn, de tweede Heer van Heusden, weder opgemaakt. Deese Heer is overleden, A. 870. *Oudenhoven, Beschryv. van Heusden, 6 en 19 bl.*

Bleef derhalven, tot in onsen tyd, in weesen, met 2 vierkante toornen, hebbende een aanmerkelyke hoogte; doch van deese is de grootste, A. 1620, met een deel van het sydewerk, omvergevallen.

Voorts plagt dit schoone slot, wel eer buiten de stad te syn; maar is sedert, by vergrootinge van de selve, binnen de muiren getrokken.

A. 1340, begon Jan de III, de negende hertogh van Brabant, hier by deese burg, een achtkantige tooren te bouwen; welke van vrouw Jakoba, syn dochter, naderhand is voltrokken.

A. 1359, wierden de Heeren, Gysbrecht van Nyenrode en Jan Keruene, weghgevlucht uit Delff, dat sich aan graaf Albrecht (sie boven, 54 bl.) had overgegeven, in dit kasteel belegerd. Maar, na een beleg van een geheel jaar, wierd de saak, door het bemiddelen van Heer Otto van Arkel, by gelegd. Het slot wierd gemelden graaf weder overgegeven, en men sond de ridders, om het Heilige Graf te bezoeken, naar Jerusaleem. *Oudenhove, in gemelde Beschryv. en Goudhoeven, 1 D. 397 bl.*

A. 1420, gaf sich Heusden aan onse vrouw Jakoba over. Immers dat deese gravin langen tyd op het kasteel sich heeft onthouden, getuygen de Jakobaas kannetjes, in het diepen van de grachten, in groote meenigte opgevischt; even als in Holland, op het Huys te Teilingen en elders. *Weder Oudenhove, 51 bl.*

Eindlyk merk ik aan, uit deese *Oudenhove*, dat wel eer de tooren een hooge kap had met een ommegang; welke, 't sy door ouderdom, of het sy, door andere ongelegentheden, is om verr geraakt. Alwaar om, A. 1613, in plaats van deese, een huysje daar boven is geset. Siet de 3 Gesichten van *Rochman*; en daar neven sie *Janius, Batav. 496 pag.* ook van dit kasteel gewagh maakende.

Ondertussen, om niet te lang in Heusden te blyven, stap ik verby de oorsprong van het spreekwoord, onder onse landslieden,

1850
No. 100
of the
year

H. SLOOT & H. USDEN
THE ARCHITECTS

J. S. F.

178

lieden, ontrent de gierigheid of een inhaalige begeerlykheid; *gy speeld slechts, Mechelen my, Heusden dy. Snoyus geeft u se, by Boxhorn. Stedeb. 297 bl.*

HILLEGOM; een Huys, ook het Hof gesegt, door *Rochman* afgebeeld, tussen Lis en Haarlem. *Goudhoeve, 80 bl. Van Leeuwen Batav. 1248 bl.* doch alwaar gy niets aanmerkelijks sult vinden, als hoe dikwyls het, met syn waarande, duynen en konynen, is verleid.

HILLIGAARTSBERG; in Schieland, ontrent Rotterdam, by de Rotte, in een moerige grond, op een heuvel gelegen; waar af noch is te sien, volgens het Gesicht van *Rochman*, de ruïn van een vervallen tooren.

De naam komt haar van de waarsegster Hilligaard, een verdicht vrouwmens, die, met een voorschoot vol sand, deese heuvel verwekte. Doch die lust heeft aan beuselpraat en oude wyve loopjes, gaa naar *Junius, Batav. 522 pag. Goudhoeve, 38 bl. Van Leeuwen, Batav. 1297 bl. en Van Spaan, Rotterd. 196 bl.*

HODENPYL; heden alleénlyk de ruïne van een ridderlyk Huys, in Schieland, by Vlaardinge. *Goudhoeve, 87 bl. Junius, Batav. 523 pag. Van Leeuwen, Batav. 129 bl.*

Word ook geheeten het Huys te Blote. *Deselve Van Leeuwen, 1286 bl.* hoewel hy dit in Delfsland set by Ryswyk; soo dat hier 2 Huysen syn, die niet moeten onder elkaër verward worden.

A. 1398, is dit Huys, nevens Duyvenvoorde, Sandhorst, Heemstede, Warmond en Paddepoel, vernield; door Koenraad Kufer, met syne krygers, van hertogh Albrecht hen gegeven, om de moorders van Willem Kufer, syn soon, te vervolgen. *Scotanus, Friesse G. 215 bl Goudhoeve, 407 bl.*

HOF LAK; anders Hoeflaken, een slot ontrent Amisfoort, in de Veluwe, Oostwaarts; in de papieren van A. 1132, al bekend. *Matheus, in Not. ad Amisfurt. 230 pag.* sie ook van deese plaats gewagh gemaakt by *Slichtenhorst, Gelders. G. 5 B. 50 bl.*

HOEKS en KABELJAEUWS; een landverdervend geschil, A. 1350, tussen moeder en soon ontstaan; te weeten, Margriet, vrouw van keiser Ludewyk de IV, en Willem de V, graaf van Holland. *Scriverius, by Goudhoeve, 385 bl.*

Deese Margriet, de suster van graaf Willem de III, wierd, volgens het recht der geboorte, tot gravin van Holland aangenomen; doch sy, begeerigh om by de keiser haar man te wee-

weefen, trok weder naar Beyere, voor een jaarlykse uitkeeringe, het regeeren aan Willem, haar oudste soon, overdragende. *Beschryv. van Amsteld. 6 D. 125 bl.*

Maar, als deese Willem, in syn oorlogstogten tegens den biskop, Jan van Arkel, ongelukkig was, en, de stad Oudewater, en weder, by Schoonhoven, een veldslag verliedende, het beloofde geld niet kon opbrengen; soo quam vrouw Margriet weêr naar beneden, verftiet haare soon, ging zelf aan het roer. *Balen, Dordrechts Beschryv. 739, 740 en 741 bl.*

Ondertuffen regeerde fy met sulck een slappigheid, dat veele edelen en steden de soon weder toevielen, en, nevens hem, de moeder te keer gingen. *Oudenbove, Dordr. Beschryv. 496, 497 en 498 bl.*

Voorts verschilden deese partyfchappen niet alleenlyk in naam (die van de moeder de Hoeksse en die van de soon de Kabeljaewsse wordende genoemd) maar ook in het gewaad; de Hoeksse roode, maar de Kabeljaewsse afchgrauwe bonnetten dragende. *Heemskerk, over syn Arkad. 200 bl.*

Nu waaren aan de fyde van vrouw Margriet; de Heeren Duyvenvoorde, Brederode, Polanen, Binkhorst, Riede, Hoekhorst, Heemstede, Oudshoorn, Raaphorst, Poelgeest, Meerestein, &c.

Maar Willems aanhangelingen, Jan van Arkel, de Egmondten, Persyn, Wateringe, Heemskerk en meer andere; nevens de steden, Dort, Haarlem, Delf, Leiden, Amsteldam, Alkmaar, Medenblik, Oudewater, Geertruydenberg, Schiedam en Rotterdam. *Goudboeve, 385 bl. behalven Oudenbove, &c.*

Eindlyk, deese verdeelinghe duurde, met groote bitterheid, aan beide syden, 140 jaaren, te weeten van A. 1350 tot ontrent A. 1500; binnen welken tyd veele steden syn ingenoomen, veele sloten syn om ver geworpen, en veel bloeds is vergooten: gelyk sulks by de *Schryvers* breder kan worden naargefien; als daar syn: *Orlers, Leidens Beschryv. 2 D. 407 bl. Van Leeuwen, Leid. Besch. 176 en 191 bl. Wachtendorp, Rymchron. 7 B. Buchelius, in Hedam, 353 pag. Van Spaan, Rotterd. 93 bl. Scotanus, Friesse G. 184 bl. J. v. Leiden, de Origin. 3 Gest. Brederod. 32 cap. by Mathews, Analector. II Tom. 325 pag. en noch verscheidene andere.*

Doch ik heb echter noch 2 saaklykheden, by *Scrivierius*, in syn *Toetssteen over den Gouwenaar*, aangemerkt.

I. Dat de bovengemelde naamen veel jonger als de daad selve syn geweest. 272 bl.

II. Dat deese toenaamen, om onder de landgenooten alle haatlykheid te dempen, A. 1445, door een plakkaat syn vernietigd. 273 bl.

Ondertussen die eenige veersjes, ontrent dit landgeschil sou willen hebben, vernoeg sich, met die van *Antonides*, aangaande 't vernielen der Heeren Huysen, boven aangetogen, 25 bl. en met de volgende, van *Verboek*, raakende de bonnetten:

*Ik sagh de Hoeksse meê, tot weêrwraak, herwaars streeven,
En Breëroo, Wassenaar en Duyvenvoord, gesteeven
Van Bink- en Boekhorst en Oudsboorn, Meerestein,
Polanen, Raaphorst, Lek en Naaldwyk; eene trein
Van stoute wapentuirs, all ridderen of knaapen.*

*Hoe meend gy sou het dan in Zeeland staun geschaapen,
Dat nu, gerust van 't land, de hulk van Holland siet
In nood van stranden en erbermelyk verdriet;
Als Kabeljousse nu de Hoeksse roô bonnetten,
De Hoeksse wederom, om hun betaalt te setten,
Haar grauwe fluks den kruin uitsneeden, naar het viel,
Dat ieders lieverey, in 't vechten 't veld behiel.*

Dit uit het 4de Tooneel des 2den Bedryfs van syn Karel de Stoute; doch het eene sal het andere ophelderen, indienwe een brokjen uit het 2de Tooneel des 1sten Bedryfs, hier achter plaatsfen. Hoor toe dan, het is al een inooi rolletje, geliefde Leefser:

*Want, sedert vrouw Margriet, de keiserin, de landen
Aan Wilhelm, haaren soon, als ruward gaf in handen,
En by haar 't jaarlyks geld, dat sy bedong, niet gaf,
Maar trok in Beyeren, en stond 't gebieden af,
En sy, in Henegou, bleef ledigh in haar luste,
Doen wierd de twist geteeld, die sedert 't land ontruste,
Al de adel deelde sich in Hoeks en Kabeljouws,
Den eenen was goed Graafs, en de ander weer goed Vrouwen,
De Moeder en het Kind, elk richtte hun banieren,
De Maas sagh fluks hier op twee dappre vlooten swieren,
En bruisfen snel door een; de koggen, sterk bemand,
Geklamp, verbeerd, gesteept, gesonken en verbrand,
En vond syn silure stroom, beklaaglyk, twee getyden,*

*Geverft met edel bloed, door het verschriklyk ftryden.
Van doen af ftak de toorts de Sloten in de brand,
Ontbeiftrende al 't gehuchte in 't rond ten platten land, &c.*

HOGEWOERT; anders de Hooge Waart, een verhevene plaats, ontrent den oever van den Ouden Rhyn, by Montfoort

A. 1301, sneuvelde hier den biskop, Willem van Mechelen, ftrydende tegens die van Utrecht, in een twyfelachtigh gevecht. *Heda, in Wilhelm, 227 pag. Beka, 103 pag. Stoke, Rymchron. in Jan de II, by Alting, Notit. 2 Part. 90 pag.*

Voorts heeft wel eer hier een Roomsfe fterkte geftaan, terwyl sulks haar hoogte uitwyft, behalven de opgedolvene Geldmunten, Steenen en allerhand gebrooken Vaatwerk, in een groote menigte nu en dan weghgehaald. *Buchelius, over Heda, 229 pag.*

Ondertuffen vind ik, in Kennemerland, een ambachtsheerlydheid van *Hoogewoerd*, ontrent de ambachtsheerlykheid van het Schoter Bosch, en by de ruinen van het Huys te Kleef. *Rechten en Kostuymen van Kennemerl. 266 bl.*

Dus is hier ook de Lustplaats Hoogewoerd; met ontelbaare veranderingen naeuwkeurigh beschreven door *Petr. Vlamming, de fchilderende Westerbaan onfer tyd, onder fyn Dichtgenooten uitblinkende.*

HOLLAND; hier ontrent meen ik me weer van Verdeelingen te bedienen; fullende een korte reden voeren van I. De Naamreden. II. Van haar weefen en gelegenheid. III. Haar fteden. IV. Aanmerklykheden, ontrent deefe laagte en vlakke landftreek.

I. De Naamreden bevind ik weder, by de *Schryveren*, te fyn vyf dubbeld.

Holtland seggen eenige; fynde quansuis deefe landftreek, voor de grootere bevolkinge, vol *holt* of hout, bossen en wouden geweest. Sie, *boven*, het aangeteekende, 36 en 39 bl.

Holland, *holland* land; soo stellen het andere, noemende onse landslieden *hollers*, om dat fy muitineerden en opftonden, toen Karel de Kaale, soo se voorgeven, Didrik, de eerste graaf, hen toevoerde. *Boxhorn. Stedeb. 1 H. 3 bl. Junius, Batav. 301 pag. Buchelius, in Hedam, 7 pag.*

Hooiland; soo fpreken weder sommige, wegens des lands grasrykheid. *Deselve Junius, Batav. 300 bl.*

Holland bolland, ik *hou* myn aan de *heykant*, fingen eindlyk fom-

sommige ; wegens des aardryks moerassige en veenige weekheid, onder de voeten bevende en lillende. *Boxhorn. over de Chron. van Veldenaar, 137 bl. Bertius, German. Descript. 1 Part. 87 pag. en Parivall. Verm. van Holl. 164 bl. behalven Guicciardin, Wachtendorp, Varenius, &c.*

Hier af komt het konstwoord by de Vetweyders; *bourlekyks land*. Soo noemensde de lichte, weeke en dryvende weylanden, ook seer licht hooy gevende.

Maar ondertussen sou ik die *Schryveren* kunnen toevallen, welke stellen, dat de Deenen, Gotten en andere Noorluy, de naamen van Holland en Zeeland hebben medegebracht. *Scrивerius, Nader Verklaring. 37 bl. behalven Heda, Doufa, Junius, Petr. Nannius, en eindlyk weder Boxhorn. Stedeb. 3 bl.*

Eindlyk is het seker, dat dit selve land eerst word Holland geheeten in de *Brieven* van keiser Henrik de III, A. 1064. of Holtland, in het *Inventaris der goederen van Utrecht*, by *Alting, Notit. 2 Part. 216 pag.* en dat gr. Diderik de V. sich alereerst heette Graaf van Holland. *Boven, 59 pag.*

Dit van haar Naam; nu van haar gelegenheid.

II. Holland is de boesem van de Rhy en de Maas. *Oudenbove, Suyd Holl. 24 bl.* door den Rhy en de Noordweste wind veroorsaakt. *Nanning, Miscellaneor. 10 lib.* seer laag, en dagelyks het ebben en vloeijen onderworpen; self al ten tyde van *Plinius*. Sie hem, *Hist. Natural. 16 lib. 1 cap.* In welke het Bedykken allereerst is aangevangen, ontrent den jaare, 1180. *Meyerus, Chronicor. 6 lib.* Het geen echter andere vroeger stellen; volgens het bovengeschrevene, 62 bl. Uit het welke het water, met Molens, ook allereerst is uitgedreven, in de jaaren 1520 en 1529; of ten minsten daar ontrent. Weder *Oudenbove*, uit de Plakkaaten, 21 en 22 bl.

Was eertyds naauwer bepaald; het beste daar af synde de Dortsse Waart. Immers, Noord Holland heette toen, daar sich heden Schieland, Delfsland en Rhyland vertoonen. Het tegenwoordige Noord Holland noemde men toen West-Friesland. De rentmeester van Noord Holland had binnen Delf syn verblyf. Ja selfs, ten tyde van Koning Willem, stond West-Friesland noch niet onder Holland; alsoo hy van de Friesen, by Hoogwoude, op den Friessen bodem is verslagen. *Buchelius, over Heda en Beka, by Slichtenhorst, Gelders. G. 6 B. 70 bl. en elders.*

III. De XXXIII steden van dit ons Holland vind men meerendeels, door deese geheele Schatkamer verspreid, bestaande in deese volgende: 1. Dordrecht. 2. Haarlem. 3. Delf. 4. Leiden. 5. Amsteldam. 6. Gouda. 7. Rotterdam. 8. Gor-kom. 9. Schiedam. 10. Schoonhoven. 11. Briel. 12. Geertruydenberg. 13. Klundert. 14. Heusden. 15. Workom. 16. Vianen. 17. Leerdam. 18. Asperen. 19. Heukelom. 20. Yffelstein. 21. Woerden. 22. Oudewater. 23. Naarden. 24. Weesp. 25. Muiden. 26. Vlaardinghe. 26. Gravenhage. 28. Delfshaven. 29. Beverwyk. 30. Goeree. 31. Alkmaar. 32. Schagen. 33. Hoorn. 34. Enkhuyzen. 35. Edam. 36. Monnikedam. 37. Purmerent, en 38 Medemblik.

IV. Wat de aanmerkelykheden ontrent deese landoord betreft, is onder de selve voor eerst

De seldsaame veranderinge der gronden; synde de selve hier vast en dicht en daar weder los, licht en trillende; gelyk we soo even *boven* hebben aangewezen. Daar nevens hier sandigh of kleyigh en ginder weder veenigh en darrigh. Doch deese stoffe sal gespaard worden tot den *letter T*, of *V*; alwaar wy, uit *Martin. Schook, de Turfis, &c.* van de Turven en Veenen een redenkaveling sullen opstellen.

Ten tweeden, een onseilbaare bedervenis, door een Hemelsche voorschikkinge; met de gaven van de Natuyr ge-fluyt.

I. Met de helm; sonder welke te planten, geheel Holland van de Duynen sou worden overstoven. Sie *boven*, 69 *bl.*

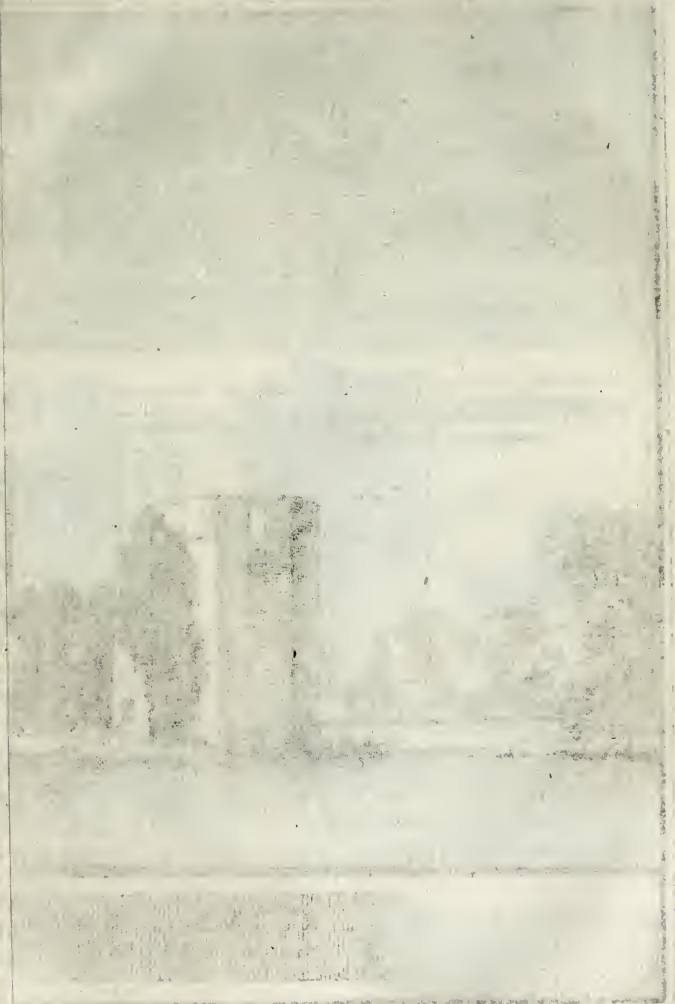
II. Met de wier of het wiergras, de Diikken op een wonderbaarlyke wyse aan malkanderen houdende en verbindende. *Junius, van beide spreekende, Batav. 45 en 68 bl.*

Dit dan, ontrent Holland; doch hoe kan ik overslaan, om syne vreemdheid, het geen my voorkomt by *Gabbema, Leeuward. Beschryv. 39 bl.* uit *Geschrevene Stadsboeken*, dat, A. 1435, by die van Leeuwarden; noch, A. 1446, by die van Groningen, geen Hollander wierd tot Burger aangenomen.

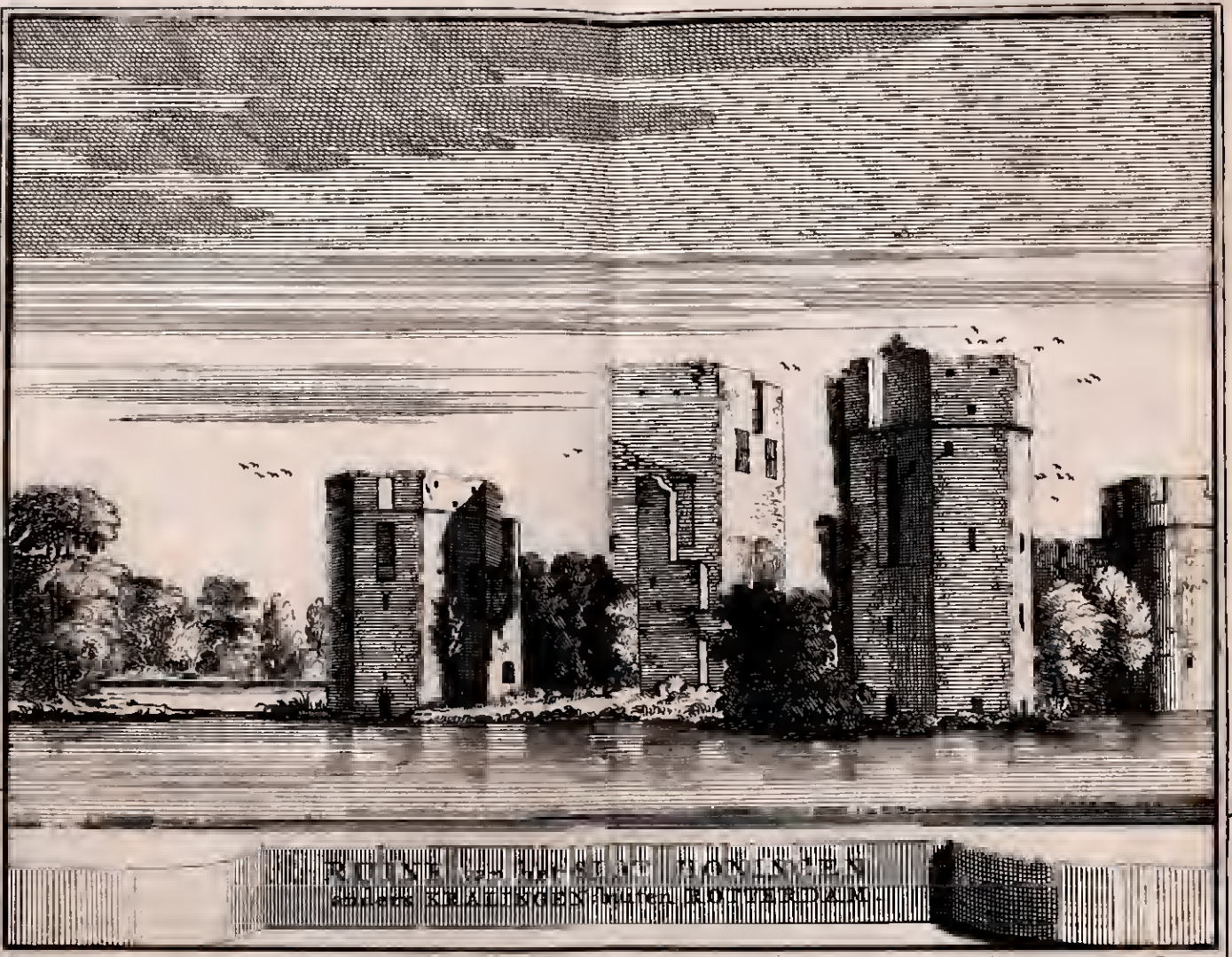
HONDSTEIN; een Huys van Suyd Holland, gelegen in Hontswaart; volgens een oude *Memorie van Ontfang*, des jaars 1300, by *Van Leeuwen, Batav. 1224 bl.* welke ook geloofd dit edel geslachte uit Hoog Duitsland alhier te syn overgekoomen.

HOND en PLUIM; dit raakt de jagt, en daarom sal dit te vinden syn op den *letter I.*

HOND-

RUINE VAN HET MONNIKENKERK
aan de KRANINGENwalen ROTTERDAM.

J.S.F.

HONDSLEERDYK; het Huys wel eer der ridders van Naaldwyk, heden herboud door Frederik Henrik, prins van Oranje; niet verre van 's Gravenhage. *Parivall, Verm. van Holl.* 141 bl. *De Handvestchron.* 1 D. 124 bl.

In seekere *Brief van Lubbertus*, abt van Egmond, getrokken uit de registers van het Clooster te Rhynsburg, wierd het oude Huys Huntfel genoemd. *Boxhorn. Stedeb.* 165 bl. *Goudhoeve, by Van Leeuwen, Batav.* 1289 bl. *Junius, Batav.* 525 pag.

Voorts hebt gy het in veelerhande Gefichten, in print, door *C. Elands, P. Schenk en andere*, afgebeeld.

HONINGEN; anders Kralingen, aan 3 verscheidene hoeken van *Rochman* uitgeteekend, was wel eer een schoon Huys, seer sterk van torens en muiren, in een moerige grond; buiten Rotterdam gelegen. *Junius, Batav.* 490 en 517 bl. *De Handvest Chron.* 1 D. 135 bl.

Is, heden niet anders als een vervallen ruijn, met sware torens. *Goudhoeve*, 83 bl. Ontrent A. 1573, self door de Roterdammers ten deelen afgebrooken, op dat de Spanjaarden daar in niet souden nestelen. *Van Spaan, Rotterd.* 427 bl.

HOOGWOUDE; een Huys, Westelyk of ter slinker syde by Medenblik, in Kennemerland.

A. 1256, sneuvelde hier, in het ys, koning Willem, tegens de Friesen vechtende, in het 27ste jaar synes ouderdoms en het 21ste syner regeering. Sie *de letter W. op Willem*; alwaar wy sullen aanhaalen *Wachtendorp, Rymchron.* 6 B. *Vronens Begin en Eind.* 2 B. 123 bl. *Slichtenhorst, Goudhoeve, de Gouwenaar &c.*

Van het ridderlyk geslacht der Hooghwouden, schryft *Van Leeuwen, Batav.* 690 bl.

HOORN; welke stad meergetoemde *Huygens* deese woorden in de mond is geevende:

*Ben ik de moederstad van soo veel moedig bloed
 Dat soo veel wond'ren deê, en soo veel wond'ren doet,
 Van mannen, die vermant voor mannen niet en weeken,
 Van seylers, die verseyld voor seylers nooit en streeken;
 Heb ik van allen eerst 't groot haringnet gebreid,
 Van allen eerst gespreid, van allen eerst verbreid:
 Ben ik de snyvelmouw van voor en achter Stav'ren,
 Ben ik, soo ver ik sie, de vrouwe van de klavren,
 En vraagtmen hoe ik Hoorn van ouds herr beetten moet?
 En heet ik anders recht als hoorn van overvloed?*

Ondertuffen heet Hoorn, by *Heda, in bisk. David, 297 pag.* in het Latyn, *angulus*; een *borne*, een hoek, in welke ook deefe stad is gelegen, aan de Zuyder zee. Immers is dan het Hoorn, in het wapen deefter stad, een misflagh van onnoofele en lichtgelovige uitvinders. *Boxhorn. over Veldenaars Chronykje, 191 bl.*

Aangaande de stad Hoorn, hebt gy een mooy spreukje van eenen Juw Hoppers, eigenaar quansuis van eenige landen, tuffen, Hoorn en Staveren verdronken. Wegh, wegh met de grillen! het Hoornier Hop is niet anders te seggen als, de bogt of inham, by Hoorn.

Over het voorgevallene moet gy *Velius* doorleefen, of de *Chronyk van Hoorn, sonder Naam, door Feyken Ryp, met platen, A. 1706, uitgegeven.*

HOORN, uit welke te drinken al een overoude gewoonte by de Deenen en andere Noorder volkeren is geweest. *Cæsar, Gall. Oorl. 6 B. 5 H. Plinius, Nat. Hist 11 lib. 37 cap.* doch ook noch veel vroeger, by de alleroudste Grieken *Xenophon, Expedit. Cyri, 6 & 7 lib. Athenens, Dischreden, 11 lib. Artemidor. Droomb. 1 lib. 68 cap.* behalven noch *Pindarus, Æscylus, Homerus, Sophocles, Hermippus en Nicander, by Demsterus, in Rosinum, 5 lib. 30 cap.*

Maar, wat haal ik aan, was niet de Frieffe Hoorn het gewoonlyke drinktuygh der oude gastmaalen? syn de hoornen, self in myn vroegere tyd, glad en gepolyst, met silver beslagen, op de gastmaalen niet gebruikt? kond gyse niet dagelyks, op de Doelens der Hollandsfe steden, in de Burger-tafereelen, met plaifler, aanschouwen?

Voorts waaren foodanige drinkhoornen, dat seldsaame van de graaf van Oldenborgh; waar af *Theffchemaker*: en dat Deenfche; van welke *Olaus de Grootte* gewaagt.

Ik spreek van de graaf van Oldenborg Nu wouje graag weer een beufelpraatjen hooren. Recht dan uw ooren overeind. Deefe graaf, op de jagt, van syn hofstoet afgedwaald, midden in een dikke bosschagie, wenst of roept om verversinge en een teugje water. Schielyk verschynt 'er een schoone jonge dochter, hem een drinkhoorn aanbiedende. Hy, verbaaft en als voor de kop geslagen, twyfelt wat te doen. Hy neemt een moed. Hy giet het hoorn uit over syn hoofd; waar op de schoone aanstonds verdwynt Hy behoud het hoorn en bemerkte, dat het uitgestorte vocht, op de achterste deelen van het paard, het hair had weghevreten. Die nu de waarheid van dit

dit geval fou durven in twyfel trekken, die stap eens over naar Oidenburg; alwaar hem het hoorn, van een feldfame stoffe en een wondere konst, fal worden getoond. Is dat geen bewys, Leefer!

HORST; of het ridderlyk slot of het Huyster Hurst; een Huys in Rhymland, by Duyvenvoorde, weleer door de Heeren van Wassenaar geboud en bewoond. *Van Leeuwen, Kostuym. Rhyal. Inleidinge, 32 bl. Bokkenberg, in Wassenaar. Heroib. 133 pag.*

HORST; het Huys ter Horst, was niet verre van Rheenen gelegen, binnen haare vryheid, ontrent de Veenendaalsfe Veenen.

Was prachtigh en van een grooten omtrek, door biskop, Govert van Rheenen, A. 1178 geboud. Doch de Geldersfe vorsten hebben, tot spyt des Biskopsfe, een ander slot, hoewel van mindere grootte en sterkte, daar tegen overgeset, met de bynaam, Tart-Horst. *Slichtenhorst, Gelders. Gesch. 1 B. 104 bl. en weder, 6 B. 79 bl.* ook spreekende van Woerden, Montfort en Vollenhoe; alle, door genoemden biskop, tegens syne vyanden, de Hollanders, Gelderssen en Friesen, gesticht.

Is naderhand afgebroken, om daar mede de muiren van Rheenen te vernieuwen; te weeten, A. 1528. *Goudhoeve, 406 bl. Henrikje van Erp, abdiffe van het Vrouwe klooster te Utrecht, by Mathens, Analector. 1 Tom. 161 bl.*

HORST; anders het Huys te Nederhorst; door *Rochman* op twee syden afgeteekend; doch ook door *J. Van Vianen*, voor *C. Specht*, A. 1697, in een print uitgegeven, staat noch geheel, aan de Vecht, tussen de dorpen, den Bergh en Nichtevecht.

Is heden sonder heer; synde noch onlangs overleden den Heer van Wellant, besitter en verbeteraar van dit Huys, het geen hy van de Heer van Suydwyks erfgenamen had gekocht.

HOUDVESTER; een ampt in Holland, noch voor A. 1376, door geen schriften bekend. *Van Leeuwen, Batav. 2513 bl.*

Hem is opgelegd de sorg en het onderhoud der Wildernissen, Boffchen en Duynen. *Parivall, Vermaak van Holl. 222 bl. Van Leeuwen, op het aangetogene bl.* alle de Houtvesters naa malkanderen opnoemende.

HOUVE; of Van der Hoeve, in Maasland gelegen; heden

den vervallen muiren; het stamhuys van Mathys van der Houve, de Handvest chronyk schryver. *Van Leeuwen, Batav. 1290 bl.*

Immers is de slichter van dit Huys metter hofstede geweest Jan van der Houve; welke, voor den Heer van Arkel, nevens andere, met kloeke soudeniërs, de stede Gasparnen en het Huys te Hagestein, heeft helpen verdedigen. *De Handvest-chron. 1 D. 186 bl.*

HUINEN; doch verstaã geen Hunnen, alsoo wy wat anders meenen, de Hunnen liever afwysende naar Hungaryen.

Die van Drenthe, Overysfel, en Gelderland geloven, dat de Huinen, seeker groot en grof volk, by haar en op de Veluwe, ontrent Nimmegen, eertyds haare woonplaatsen hebben gehad. Bewys. De teekenen van de benaaminge syn gebleven in het buirschap Huinen, achter Nykerk; de Huine schanffen by Doorewaart; de Huinestein en Huinerberg. *Slichtenborst, Gelders. G. 1 B. 103 en 111 bl. en weder, 5 B. 48 bl.*

Pikkart, Drents. Oudb. 27 bl. meent deese lieden sterke reufen te syn geweest, en noemt, naar haar naam, die groote Steenhoopen (van welke, boven, 136 bl. en beneden, in de letter S.) Huinebedden, of Huinebergen. *Sie hem, 32 bl.*

HULDTONÉEL; de plaats der huldinge van de Nederlandsche graven als Heeren van Kennemerland. Is heden (gelyk ikse sagh, den 26 Mey en weder den 11 Septemb. des jaars 1706) een platte heuvel, rondsom netjes afgestookten, synde noch Graaflyk. Ik seg, een heuvel, by Beverwyk, ontrent Nootdorp, ter syden de herberg van Spanjersberg. *Saanl. Arkad. 57 en 204 bl. Junius, Batav. 50 en 323 pag. Ampzing, Haarl. 82 bl. Boxhorn. Stedeb. 15 bl. Oudenhove, Suyd Holl. 4 bl. behalven Van Royen en noch andere.*

Maar ondertussen dolen hier eenige (by voorbeeld, *Pari-vall. Vermaak van Holl. 10 bl.*) noemende deesen heuvel S. Albertsberg. Sekerlyk is Albertsberg Bloemendaal; gelyk wy u hebben aangeweesen, 10 bl.

HUNESUS; of soo het de Heer Alting (*Notit. 1 Part. 130 pag.*) by *Tacitus, 2 Annal. 70 cap.* volgens het *Vaticaanse Codex*, in de plaatse van *Visurgis* of *Vidrus*, beliefd te leesen, *Untzingis*; een water, syn aanvang nemende in het landschap Drenthe, en wel bysonderlyk in de Veenen, niet verre van den Valterdyk.

Allenskens affakkende, passeerd sy het Suyd-Laarer meer, en komt soo binnen de stad Groningen. Van daar neemtse een kromme loop naar Winsun (aldaar de Noorder landstreek gevende de naam van Hunfingo) en ontlafst sich eindlyk, beneden de Soltkamp (my heugd noch het gesicht, sedert den 7 Julii, des jaars 1685) tegen over het eiland Schiermonkoogh, in den Oceaan. *Ubbo Emmius, de Agro Frisiae, 1 cap. 5 pag.*

In de *Landkaart* van meergeroemde *Visscher*, word sy, boven de stad, het Schutendiep, en, beneden de selve, het Reydiep of liever het Riet diep, genoemd.

Sie beneden, in de *letter R*, op *Rieviertjes*, ook deesen Hunefus nevens de Fivel-aa (van welke het Oosterdeel des lands heet Fivelen-goo) heden het Damster-diep.

I.

J A A R S V E L D; in Suyd Holland, aan de Lek, tegen over Ameide, by het dorp van de selve naam; van *Rochman* als een swaar gebouw vertoond. Heeft hier anders niet veel te seggen, terwyl ik alle onse *Schryvers* my sie de nek toe ceeren.

J A G H T; te weten, volgens het konstwoord, *met bond en pluym*. Lagh om geen konstwoord ontrent de jagt. Het is hier adelyk, alles oneigentlyk en met nieuwsgevondene woorden te benoemen. Immers heeft *Tengnagel* dit, wel seer naaukeurigh waargenoomen in syn *Spaansse Heidin*, doende daar de jager deese schilderachtige vertellinge aan Don Jan, syn neester;

*Soo wyd myn Heer kan sien, gints daar de bergen hangen,
Stond d'haas in 't wagenspoor. Wy brachten metter vlucht
De brakken op de voet. Sy kregen daadlyk lucht,
En yverden haar best, tot datse aan 't leger quamen
Daar hy sich veilig docht. Soo draase hem vernamen
Vernam de haas haar mée en raakte schielyk roer
En koos het vlakke veld. Ai, hoor eens, hoe men voer!
Hy streek, drong door ons heen, de winden onder de oogen,
Die daadlyk uit den strik, niet anders offe vloogen,
De vluchter staaken naa. Sy hadden al te saam
Eerlang hem ingehaald. Hy moest'er raam op raam
Afwerpen, tegens dank; hy kampte niet om 't leven
Maar om 't verlangen slechts. Nu scheen by't gansch te geven,*

*Vernits hy was benard. Dan nam hy weer een schoot.
 Dus worstelden een wyl het leven en de dood.
 Wy stonden op 't gebergt en sagen in de dallen
 Hoe dat de redder hem, die voorliep, in kon vallen
 Als een gefwinde schim, en hapte elk oogenblik,
 En won op 't lest de wol. Dat gaf de voorste een schrik
 Die hem meer snelheids bracht. Ons dacht, wy hadden't ende;
 Maar, neen! de looper lei syn lepels in de lende,
 En streek hem uit gezicht. De hond stond als verbaast.
 Geen swaluw scheert soo voort, wanneer de sperwer aaft.*

Maar laat ons eens selve tot de jagt overstappen; doch weder de redenvoeringe verdeelende en beginnende met der selver-oudheid, voortvaarende in haar verscheidenheden, rechten en kostuymen, en eindigende met den arbeid in de selve, met lysfgevaar vermengd.

Oud is het jagen der wilde dieren, aangefien, al in de eerste tyden vermaarde jagers u ontmoeten, als; Nimroth, die groote jager; Esau, syn oude vader met wildbraad pogende te vermaaken; Samson, soo veel vossen vangende, om de haatlyke Filistynen te benaadeelen Voeg hier by de uitheemse koningen en vorsten; Mithridates, met de jagt der wilde dieren, seven jaaren verslytende; Darius, self op syn grasstede doende setten: *Ik ben een jager geweest*; Alexander de Groote en eindlyk de Roomsse keiseren, Trajanus, Hadrianus en de derde Gordianus, met *Geldmunten* en *Gedenksteenen* hunne jagtlust betuygende. Sie *Justinus*, *Plutarchus*, *Dio*, *Spartianus*, *Capitolinus* en diergelyke schryveren. En soo gy tot laager eeuwen nederdaald, daar ontmoet u keiser Henrik de I, wegens syn jagtlust, *Auceps*, dat is, de Vogelaar geheeten, volgens *Munsterus*, *Cosmograph.* 3 lib. 296 & 722 pag.

Aangaande de verscheidenheid, het voorwerp is (ik sluit de vissen buiten, terwyl men segt eigentlyk, uit vissen gaan) of de vogelen; reigers, &c. of de wilde viervoetige; leeuwen, beeren, everfwynen, wolven, haafen, &c. sy geschied of in het opene-veld, in de bossen, of boven op het gebergt; met valken en gieren, of met honden, &c. met het roer of met het swynspriet, pylen, &c. met netten, het *gaaren* gesegt, of met strikken, kuylen, &c. te voet of te paard. En weder aangaande de kostuymen ontrent deselve, de jagt was ieder een eerst toegelaaten; te weten toen het wild voor een landplaagh verstrekte, gelyk de wolvejagt, &c. gelyk wel eer, sonder on-

onderscheid, in Spanje; volgens *Hubert. Leodius, in vita Frederici Palatini*, 10 lib. Maar toen de noodzaaklykheid in een vermaak veranderde, bleef het jagen alleen (door wat voorrecht, weet niemand te seggen) by de Vorsten, en den adel; maar niet het geheele jaar, en geensins in eenes anders gebied. Doch, in deese stoffe verder gaande, sou ik wel beswyken, als synde geen *Rechtgeleerde* en deswegen onkundigh in de jagerwetten. Ga dan liever naar het *Corpus Justiniani*, behalven *Merula van de Wildernissen*, *Sypæus*, *Notitia Juris Belgici*, cap. de *Venatione Ferarum*, *Grotius, in syn Inleid.* &c. by welken laatsten ik dit opmerkelyk vinde, dat, by de Longobarden, die geene welke een wild, van iemand anders gequetst, heeft omgebracht, een schouder met 7 ribben geniet, synde genoodsaakt het overige, doch binnen 24 uren en niet langer, over te geven.

Koome nu tot den arbeid, seer gefond voor het lichaam. *Galenus, de Tuenda Valetudine*, 2 lib. 8 cap. *Plinius, de jongere*, 5 lib. 18 epist. behalven *Xenophon* en *Dio Cassius*. Het selve bequaam maakende tot moeylyke oorlogstochten en allerhande krygsoefeningen. *Genoemde Xenophon, in Cyro*. *Cicero, de Natur. Deor.* 2 lib. Maar synde met veel gevaar vermengd, en, wegens die reeden, veele doodlyk of ten minsten, ontrent de ledemaaten hinderlyk. *Martialis*, 12 lib. 14 epigr. ad *amicum Priscum*. Hier sou ik een groote Naamlyst van keiseren, koningen en vorsten kunnen maaken en u noemen Fulko, de kon. van Jerusaleem; *Basilius*, de Byzantynse keiser; *Lodewyk de V*, de Duitsse keiser, *Willem de II* en *Willem de III*, koningen van Engeland; *Garfias*, kon. van Spanjen, &c. maar, om van ons Nederland, het renperk mynes schryvens, niet af te wyken, vernoeg u met *Maria*, de eenige dochter van hert. *Karel de Stoute*, de lieve bedgenoot van *Maximiliaan*, ontrent Brugge, in het 25ste jaar haares ouderdoms, van het paard afftortende en haar ribben breekende, A. 1482: gelyk wy het beneden omstandiger, uit *Heuterus, Scriverius, Goudboeve*, &c. sullen verhaalen op *Maria*, in de *letter M.*

Heb ondertussen al willens verby gegaan de Diereljagt te Rome, in de *Amphitheatra*, of der keiseren ronde schouburgen; by alle Roomsse soo *Dichteren* als *Historischryveren* bekend, en door de Christene keiseren, *Constantinus*, *Honorius*, *Leo* en *Anthemius* afgekeurd. En dit soo ten deele uit *Wolfgang. Lerifeca, in Laud. & Vituper. Venationis*,

nis, en *Nic. de Vicq, Disputat. Juridic. Inaugural. de Jure Venationis*; A. 1695, *Franequera*.

JAKOBA, of, in de wandeling geheeten het ongelukkige Jacopje; van welke dus onsen *Puntdichter, Oudaan*:

*Jakobaas uchtenstond, van glory overscheenen,
Eer sy haar middagh had, sagh alle roem verdweenen;
Hoe worsteld uwe jeugd, manmoedige vorstin,
In onspoed van gemeente en maagschap, echt en min!
Noch kan uw rappe geest uw leet in spel verdryven,
En de eedle moedigheid op zegebogen schryven:
Tydtuygen, eeuw aan eeuw, schoon slecht van form en stof,
Soo lang men kruikjes vind te Teilingen, op 't hof.*

Sy was de eenige dochter van graaf Willem de VI, en verder ongelukkig in haar huwelyken, ongelukkig in saaken van staat en oorloogh. *Amsteld. Beschryv. 6 B. 6 H. 141 bl.*

I. Was sy, 14 jaaren oud, gegeven aan den Dolfyn van Vrankryk, Jan, hert. van Tours, soon van kon. Karel de VIste; doch het Fortuin benyde haar hoofd de koninglyke kroon, dit jonge prinsje, in syn 20ste jaar, met een vergiftigde pantzer uit het leven rukkende. *Heemskerk, Arkad. 566 bl. Scotanus, Friesse G. 264. bl.*

II. Hertroude sy, in haar 17de jaar, aan Jan, hert. van Braband, een jongeling van 16 jaaren; maar een kouden en swakken broeder, en onbequaam om een heete en welgemaakte vrouw genoegen te geven. *Scrivenerius, by Goudboeve, 1 D. 437 bl. Matth. Vossius, Annal. 16 lib. en. Isaac Vossius, Annal. 20 lib.*

III. Troude sy, voor de derde reise, in Engeland, Humfrei, hert. van Glocester, de soon van Henrik de VI, de broeder van Henrik de V. en oom van Henrik de VI. Doch, gelief voor af te wecten, dat sy midlerwylen met haar oom in een oorloogh geraakte, en datse daar op van haar man afliep, (siet haar ook deswegen aangetogen in de *Nieuws-Verresene Hippolytus, 4 H. 39 bl.*) onder voorwendfel van te naa te syn vermaagschapt, en echter geen wettige echtscheidinge afwachtede. *Barlandus, Comit. Holl. in Jacoba.*

Maar, let hier weder op de kaats van het Fortuin. Op het aandringen des hert. van Bedford, pogende de gereefene tweespalt tusschen den hert. van Glocester en den hert. van Burgondie te bemiddelen, word het huwelyk van Jakoba en hert. Jan,

Jan,

Jan, voor wettigh en onverbreekelyk verklaard. De vrede tuffen beide hertogen word getroffen. Glocefter geeft Jakoba de fak en trouw (*belaas, wat fpyt! ô fielverdriet*) haar staatjuffer, Leonora Codham, met welke hy midlerwylen ook al in 't heimlyk had gespeeld. *Gemelde Goudhoeve, 451 bl.*

IV. Troude fy eindlyk, tegens haar woord, aan den hert. van Burgondie gegeven, met Frank van Borselen; gelyk ik boven heb verhaald, 40 bl.

Dit ontrent de wiffelvalligheden ontrent haar 4 onvruchtbare huwelyken; wat'er nu wegens staat en oorlogh overfchiet, meen ik met een woord alleenlyk aan te roeren.

Lees dan breder, by de *genoemde Schryveren,*

Hoe fy, naa veel fukkelen, geraakte in handen van meergemelde hert. van Burgundie, die haar, te Gent op het slotgevangen ftede. *Scriverius, by Goudhoeve, 449 bl.*

Hoe fy aldaar uit een venfter fprong, in manneklederen naar Holland keerde, aldaar met vreugde van de Hoeksfe ontfangen. *Boven aangetogene Heemskerk, Arkad. 566 bl.*

Hoe fy felf, als een moedige amazone, tegens Burgondie, te velde quam, en ontrent Alphen, in een bloedigh gevecht, de krygslaurieren naar fich rukte. *De Gouwenaar, 128 bl. Vanden Wouw, Alkm. 46 bl. Chron. van Hoorn, 38 bl.*

Hoe Burgundie evenwel eindlyk, A. 1428, haar de wetten ftede, en op naadelige voorwaarden fich met haar verdroeg. *Scriverius, by Goudhoeve, 454 bl.*

Hoe Burgundie, verneemende het verborgen huwlyk (want fy had gefwooren niet als met fyn kennis en believen te trouwen) van Jakoba en Van Borselen, fyn vertrouwen dienaar, hem liet vangen, om ter dood gebracht te worden. *Wachtendorp, Rymchron. 9 B. nevens de voorige.*

Hoe dat Jakoba het leven van haar lieve Frank moest koo- pen voor den afstand van alle haar waardigheden, den 15 April, A. 1423, van gravinne fynde geworden houtvesterinne van Holland; met hem haar leven verflytende, op het Huys te Teilingen; aldaar den tyd verdryvende met fomwylen naar de papegaai te fchieten, of een kruikje te leêgen, en die, fpeelgewys, over haar hoofd in de vyvers te werpen. *Van Leenwen, Batav. 1514 bl.*

En eindlyk hoe fy, moe van hertfeer, A. 1436, in Oêto- b. op het gefeide Huys te Teilingen, is overleden. *Saanl. Arkad. 397 bl.* Vrylyk moogende feggen, met Badeloch, in *Vondels Gysbrecht,* meermaalen aangehaald.

*Hoe veel gelukkiger syn arme en slechte dorpen,
 En butten, laagb gebond, min stormen onderworpen
 Dan eenigh Heeren-buys, dat door 't geboomte steekt,
 En daar het bulderen des winds syn kracht op breekt.
 Weet hier van eenigh mensch, ik weet 'er af te spreken!
 Als ik den gantschen tyd myns levens overreken,
 Van myne bruiloft af, van dat ik sat verloofd,
 Wat stormen waaiden my niet zedert over 't hoofd!
 Wat tooren is soo hoogb, van waar myn oogb de baaren,
 De zee kan oversien van al myn wedervaaren!*

Ondertussen sie van het Huys te Teilingen, in de letter, T. Van het papegaaischieten, *Isaac. Vossius, Annal. Holland. 20 pag. by Heemskerk, over syn Arkad. 573 bl.* en van de steenen kruikjes, gemeenlyk Jakobbaas kannetjes gesegt, uit de vyvers, soo van dit Huys als het Huys Sand, het Huys te Rosenburg, het Huys te Velsen, &c. in onse dagen somwylen opgevist. *Pars, Katw. 137 bl.* nevens een afbeeldinge.

Maar, Neen, ik heb deernis en beschuldige geen verdrukte rampzaligheid. Die 't geval wil weeten van J. Lammermse Kruif, en de wraak des bittren vaders, ga het vinden in de *Nieuwe Chron. van Hoorn, 292 bl.* behalven *Goudhoeve, &c.*

ICCIUS PORTUS; een welgelegene haven, in Vlaandere, voor de Romeinen, om naar Engeland over te steeken. Siet het in een Kaartje by *Klaverius, Introduct. Geographic. 2 lib. 12 cap. 8 Tab.*

Maar, welk een heet gewoel, wat een spottende bitterheid weder onder de meerendeels haarklovene *Latinisten*, als sy malkanderen fullen onderrechten, ontrent welke plaats men heden sou mogen seggen die haven te syn geweest! Is het *Gesforiacum* anders *Bologne*? of is het *Calès*? of is het liever *Vitsan* of *Witsan*? *Blaauw, Britannie, 181 bl. Van Royen, over Versteeg, 37 bl.*

JAN, de I; de soon van gr. Floris de V, sonder kinderen stervende, A. 1299, volgens de meeste *Schryvers; Scriverius, by Goudhoeve, 384 bl. Scotanus, Friessse G. 253 bl.*

Hy quam, naa 's vaders omkoomen, (toen Holland was gedeelt, veroverende Willem van Mechelen, de 41ste biskop, het Huys te Muyden, en verwoestende de Huysen van *Widnessen* en *Eenigenburg*; van welken, *boven, 75 bl.*) uit Engeland,

land, noch maar een jongen, hoewel getrouwd of ten minsten verloofd. *Barlandus, Comit. Holl. in Job. Meyerus, ad annum 1296.*

A. 1697, versloegh hy de Friesen, by Alkmaar, op de Wyde geest, ontrent Vronen; een plaats met bossen, moerassen en een Rhynsprankel omringd. *Melis Stoke, in Jan. Vronens Op en Onderg. 2 B. 69 bl.*

A. 1298, won hy 't slot van Yffelstein, heer Gysbrecht van Yffelstein, den biskop toegedaan, neemende gevangen. *Gouwenaar, 266 bl. Beneden, in Yffelstein.*

Naderhand heeft hy moeite gehad met Heer Jan van Renesse; en daar na met die van Dordrecht; doch daar naa heeft de roef loop, te Haarlem, hem weghgerukt, den 29 Octob. of den 9 Nov. 1299, of volgens andere, 1300; geen kinderen naalaatende. *Beka, in Willem van Mech. 102. pag. &c.* Maar, fiet *Alkemade over Stoke, 176 bl.* alwaar hy noemd de *Schryvers*, gelovende hem te syn vergeven. En met hem eindigde het oude stamhuys der Hollandsse Graven, volgens *Hoogstraten, boven, 112 bl.* aangehaald.

Ondertussen hoor van het vergif *Oudaan* ook gewagen:

*Wat baat het my ten echt eens konings kind te ontfangen,
Een koninglyke bruid te kussen mond en wangen,
Wyl, sonder erfgenaam, myn struyk, belaaft verdord,
En de oude Gravestam, met my, ten grave stort?
O Wolfaart van der Veer, diens heersucht Jan den eersten
In syne heerschappy niet min als overheerste,
Word ook uw trouw verdacht, in't schenken van vergift?
Of knaagt, als groenend ooft, de Dood my 't middelrifest?*

JAN de II; uit het Henegouwer Stamhuys, was Alyt, des susters soon van kon. Willem; synde syn vader gr. Jan van Avenes. *Amsteldams. Beschryv. 2 B. 13 H. 134 bl.*

A. 1301, Jan van Renesse van geheel Zeeland sich meester maakende, heeft hy deesen daar uit gedreven, welke weghvluchtende den keiser, Albrecht van Oostenryk, tegens de graaf heeft opgehitst. *Scriverius, by Goudhoeve, 354 bl.*

A. 1305, is hy aan een siekte gestorven, naa dat hy, met vreugd, de Vlaamsse verwinningen van Willem, syn tweede soon, had aangeschoud. *Melis Stoke, Rymchron. 258 bl.*

Deesen Jan den II, gesegt Van Avenes, van Henegouwen, doet *Oudaan* deese woorden spreken:

Den

*Den Graaffelyken schild, die eene Leeuw bekleedde,
 Vertoon ik aan den erm, in vieren doorgesneeden,
 Nu 't eerste wapen sonk met de eerste Jan 't graf,
 Die my, syn naamgenoot, syn titels overgaf.
 Laat vry, met 's keisers magt, Jan van Renesse wryten,
 'T syn Leeuwen, die ik voer; sy leeren van haar byten.
 En stappen, met een sprong, uit Henegou albier,
 Daar Gwy, met eigen bloed, bluft syn geschoten vier.*

Maar (het scheelde niet veel of dit was over het hoofd gezien) door deese Jan, A. 1303, is ook de gewaande stad Verone veroverd, verbrand en met het ploegyser tot een vlakke gemaakt. *Beneden, in Vronen.*

JAN de III; uit het Huys van Beyeren, de soon van gr. Albrecht, en de broeder van Willem de VI; volgens *sommige* (als *Vossius*, &c.) de moorder van gemelden Jan den I.

Hy word de Elect van Luik, en den Ruwaard toegenaamd, by *Oudaan*, in het opschrift van volgend *Puntdicht*:

*De meesten onrust meest ryst uit verloope paapen!
 Gekooren biskop Jan was 't waardig weer en wapen
 Te roepen en soo fors te smetten Luik met bloed,
 Om sulc een miter haast te stooten met de voet,
 En, in haar erf, de Nicht hooghmoedigh op te kommen;
 Als gy u Beyervorst en Hollands soon doet nommen;
 Daar alle rust verstuyft en 't all van onrust klinkt,
 Wen, als rustwaarder, gy u selven inmedringt!*

A. 1414, oorlogde hy, met syne Hollanders tegens die van Uitrecht. *Goudhoeve*, 440 bl. *Gouwenaar*, 125 bl. &c.

A. 1420, belegerde hy Leiden en dwong haar tot een gewillige onderdanigheid. *Goudhoeve*, op het selve bl.

A. 1424, heeft een sware krankheid hem ontfield, 6 jaaren, deese landen, als voogd, hebbende geregeerd. *Goudhoeve*, 448 bl. &c.

YLIST; een stedeken in Friesland, tussen Sneek en het Fluysen-meer; synde haar naam oorsprongkelyk van Ilium, anders Troye; gelyk Ascendorp is geheeten naar Eneas kind, Ascanius. Siet! fulke mallepraatjes en voddige dwalingen verkopen ons de *Friessche Oudheid schryvers*, behalven *Lazius*, *Guicciardin*, &c. Maar, gaa gy liever eens over tot *Scrивerius*,

in de Voorrede van syn Oud Batavie en Gabbema, Leeuward.

14 bl. Anders had ik van dit plaatsje niet by te brengen.

IRMENSEUL, van welken afgod gewagh is gemaakt, 106 bl. Van deesen schryven Scedius, de Germ. Diis, 3 Part. 176 pag. Slichtenborst, Geldersse G. 4 B. 34 bl. Tesschemaker, in Annal. Cliv. Buchelius, in Bekam, 13 pag. en wel bysonderlyk Henr. Meibomius, aanhaalende Dithmarus, Crantzius, Urspergensis, Schafnaburgensis, Herm. Contractus, Fabricius, in Origin. Saxonis) de Francorum Annales en meer andere, vroegere en latere Schryveren; nevens een maakfelloose en veldsaame Afbeeldinge.

Maar, nu willen eenige dit *Harmansuil* het beeld te syn geweest van der Duitschen voorstander, Harminius. Scedius, op de gemelde plaats. Sanbertus, de Sacrificiis, 53 pag. Junius, Batav. 386 bl. Ernstius, Observation., 2 lib. 17 cap. Neocor. in Mart. & April. A. 1698, 165 pag. spreekende de laatste niet als onbeschaamde onwaarheden (volgens myn gevoelen van, de opgedolven brokkelingen van deesen Irmensul.

Eenige weder, het selve noemende *Ermensuil*, geloven dat het een afbeeldinge van *Ermes* of Mercurius is geweest; A. 729 of liever, A. 734, door Karel Martell, afgekeurd en om verr geworpen. Van Royen, Neerl. Oudheden, 141 bl. behalven de meeste der bovengenoemde.

YSSEL, in Holland; is niet anders als een afgravinge uit de Nieuwe Vaart, welke is gaande van Utrecht naar de Lek, tegen over Vianen. Junius, Batav. 108 en 460 bl.

Deese dan, by den Nieuwen Dam gestopt, loopt, door Yffelstein naar Montfoort, Oudewater, Gouda en soo in de Maas, tegen over Yffelmonde. Oudenbove, Dordr. Beschryv. 69 bl. Van Leeuwen, Batav. 53 bl.

Voorts is de tyd, op welke deese uitgravinge geschiede, niet te weeten.

YSSEL, in Westfalen; begint ontrent Raafveld, aan de Cleefsse grenssen, loopt verby Ringelberg, Werdenbroek, Yffelborg, Anholt, Deutekom en Duisberg; alwaar hy de Gracht van Drusus ontfangt.

Dus, meer water gekregen hebbende, trekt hy verby Bronkhorst en Zutphen, alwaar hy, de Berkel inneemende, naar Deventer en Hattem affakt, sich soo stortende by Kampen, in de Zuyder Zee. Kluverius, Rhyndmond. 2 D. 217 bl. Guiccardin. Belg. 1 D. 27 pag.

We seggen boven, de Gracht van Drusus, anders de *Fossa Drusiana*

fiana. Dit is de Rhyn, door den Roomschen veldheer Drusus, in den Yffel geleid, ontrent Arnhem beginnende en by Doesburg eindigende. Voorwaar een gravinge van groote nuttigheid; konnende die krygsoverste, door deese; syn volk, ontrent de Friessche kust, in de Noordzee brengen, sonder Holland aan te doen. *Klaverius, Rhynmond 2 D. 268 bl. Van Leeuwen, Leid. 586 bl. Pars, Katw. 26 bl. fynde 3 tegens 3; Junius, Bertius en Hopperus, welke de Leck Fossa Drusi hebben durven noemen. Siet mede de Saanl. Arkad. 168 bl. en Slichtenhorst, Gelders. G. B. 3 en 11 bl. deese gracht den Nieuwen Yffel noemende.*

Van den braven veldheer Drusus is gesproken, 67 bl. en vind ondertussen iemand smaak in onse zielbetoverende *Dichtkonst*, hy kittete syn weetlust met den *Yffelstroom van J. Norrell*.

YSSELMONDE; een seer aanmerkelyk Huys in Suyd-Holland, tusschen Rotterdam en Dordrecht, door het beleg van gr. Didrik en Robert de Fries, syn stiefvaer, in het jaar 1076, bekend. *Oudenhove, Suyd Holl. 260 bl.*

Hier is ook gevochten; en die van het Sticht kregen de nederlage. Ja, de biskop Koenraad moest sich eindlyk met het slot gewilligh overgeven. *Beka, in Koenr. 43 pag. Heda, in eod. epist. 137 pag. Scriverias, by Goudhoeve, in Diderik de V.*

Heden kan de minste puinhoop ons niet doen merken, waar haar rechte plaats, aan den Yffel, is geweest. *Scotanus, Friessche G. 86 bl. Slichtenhorst, Gelders. G. 6 B. 72 bl. Boxhorn, Stedeb. 94 bl. Meurs, XVII Provinc. 445 bl. Van Spaan, Rotterd. 176 bl. Goudhoeve, 78 bl. ook spreekende van een andere Yffelmonde, A. 1433 geboud; mooglyk de selve, die men siet onder de *Gefichten* van *R. Rochman*.*

YSSELSTEIN; een Hollands stedeken op de grenssen van Gelderland en het Sticht, aangemelden Yffel; van wiens slot algewagh is, ontrent A. 1250; als wanneer, over het besit der stad, al lang een groote twist tusschen die van Holland en Utrecht is geweest. Het *Geficht*, die van *Rochman* ontleend, word hier uw keurigh oog ten doele gesteld.

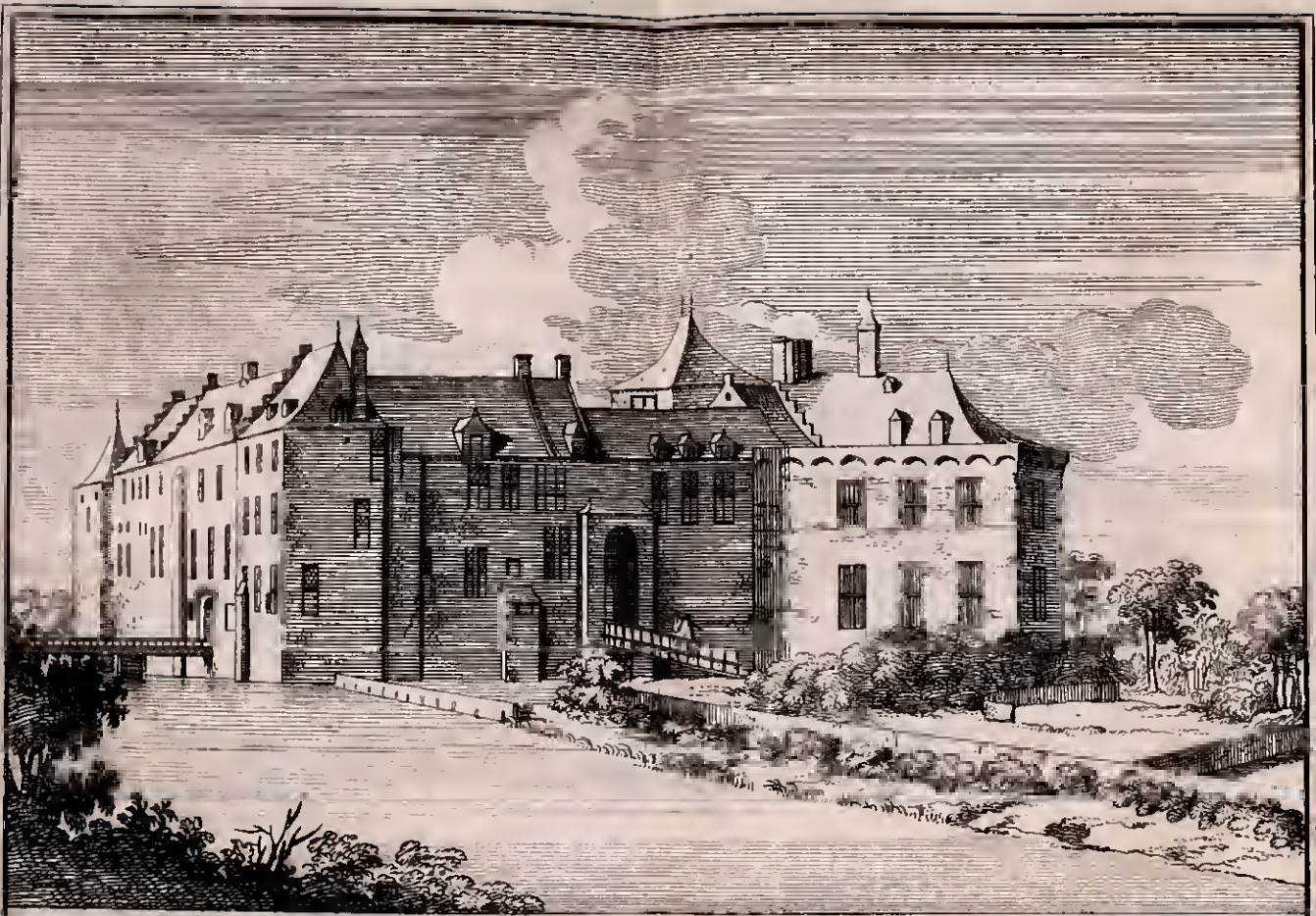
A. 1298, is het overgegeven aan gr. Jan de Jonge, na dat vrouw Baarte, 't wyf van heer Gysbrecht van Yffelstein, het een vol jaar lang had behouden. *Scotanus, Friessche G. 152 bl. Gouwenaar, 266 bl. ja onse Fooftoom, doende, in syne Gysbrecht, de trouwe Badelogh, in deese woorden uitersten:*

Neem

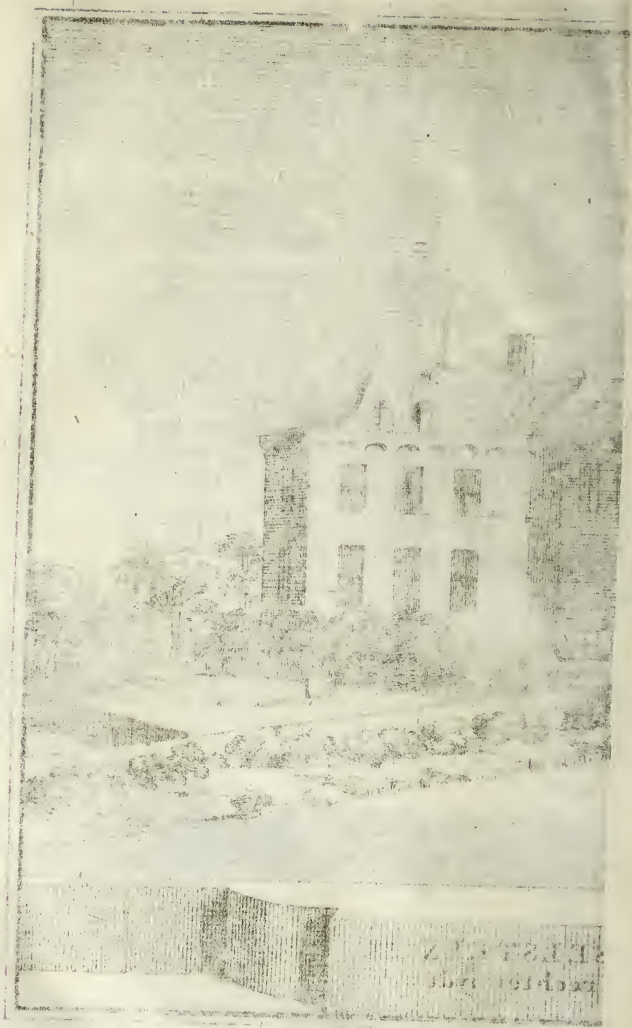

THE UNIVERSITY OF
MICHIGAN LIBRARY

Herbert & Co. 788 E. 1st St. N.
St. Paul, Minn.

THE
LIBRARY

*Neem eens een proef daar van,
Heldinnen stonden eer als onbewegebre posten.
De Faam van vrouwen roemt, die stad en volk verlosten.
Uw moeder Baarte toont, hoe veel een vrouw vermagh,
Wanneer sy Yffelstein verdadigd, jaar en dagh.*

Sie mede *Beka*, in *Wilb. van Mechl.* 102 pag.

A. 1374, is het geplonderd, door Heer Willem Rees, voor den biskop, Arend van Hoorn. *Scotanus, Friesse G.* 197 bl.

A. 1405, is het gekomen, onder den graaf van Holland. *Weder Scotanus*, 263 bl.

A. 1417, is het belegerd en ook op voorwaarde overgegeven, aan gr. Willem, om Jan van Egmonds wille, herwaards synde gevlucht. *Beka*, in *Rud. Dieph.* 155 pag. *Heda*, in *Frid. van Blankenb.* 265 pag. *Origines Culenburg.* by *Matheus*, *Analektor. VI Tom.* 277 pag. na wiens dood het door die van Utrecht. is neêrgeworpen; steekende ondertussen de brand in de stad. *Boxhorn. Stedeb.* 309 bl.

A. 1466, is de stad door de Geldersse verbrand; en sy heeft soo in haar puin gelegen tot aan Frederik van Yffelstein, die van Karel de Stoute verlof kreegh om de stad te herstellen en weder te bemuiren. *Heda*, in *Gisb. & David.* 294 pag. Sie verders *Goudhoeve*, 91 en 384 bl. behalven *Guicciardin*, en *Meurs*, de woorden van *Boxhornius* eenvoudelyk naaschryvende.

JUTFAAS; anders geheeten Rhynhuysen; ook onder de Afbeeldingen van *Rochman*. Doch van dit Huys te schryven, is van ons, tot den letter *R*, verschoven.

K.

KAAS en BROODS-Spel; was een beroerte, onder de arme Kennemers, in Noord Holland, in den jaare, 1491.

Sy ontstond uit het al te schielyk steigen en daalen van het geld, in de langduirige en kostelyke oorlogen van den keiser Maximiliaan. Brengende die haastige settinge den lande, welke bestond door den koophandel, meer schade toe als alle die voorgaande krygstogten. *Heemskerk*, over syn *Arkad.* 268 bl. aanhaalende *Ampsing*, *Orlers*, *Velius*, *Goudhoeve* en *Van Meteren*. behalven *Beverwyk* en *Balen*, in *Dodr. Beschryv.*

Hier

Hier by quam ook een diere tyd, uit een regenachtigh faf-
foen van het voorgaande jaar gefprooten; nevens een armoe-
de, uit zeefchaden veroorzaakt; onder het afperffen van fwaare
laftgelden, door Heer Jan van Egmond, ftadhouder van
Holland. *Van Meteren*, 8 bl.

Voorts ontgingen deefe oproerige de toenaam van Kaas en
Broods volk, om dat fy, in hunne wimpels en vaanen, een
Kaas nevens een Brood affchilderden; als willende fy alleen-
lyk defwegen vechten. *Saanl. Arkad.* 4 B. 407 bl.

Sy verfamelden dan tot Alkmaar, om voor het vrye ge-
bruik van Kaas en Brood te ftryden. Bedreven ook, binnen
Hoorn, veel moetwil, onder wegen alle oude sloten om
verre fmytende. Vielen, A. 1492, op Haarlem, alwaar, naa
eenige plonderinge, hunne woede allenskens is geftilt. *Amp-
fing. Haarlem*, 32 pag. *Goudboeve*, 549 bl.

Niettemin fyn eenige naar Leiden gegaan: doch alfoo fy
van geen krygsoefeningen kennis hadden, hebben hen de Leye-
naars, sonder veel arbeid te rugh gejaagd. *Orlers, Leid.* 2 D.
428 pag. *Van Leenwen, Leid.* 177 bl.

Doch dit onordentlyk woelen duurde flechts tot aan de komft
van Albert, hert. van Saxen, (uit de naam van keif. Maxi-
miliaan, hier hebbende het opperkrygsbewind) die dit landbe-
dervend Kaas en Broodfpel geheelyk dempte. *Meteren, op het
gemelde* 8 bl. *Orlers*, 428 bl. wreedelyk heerfende en met on-
dragelyke laften de ingefetene uitputtende. *Ampzing, Haarl.*
34 bl.

Voorts fyn de sloten, onderwegen door deefe muytemaa-
kers vernield, de fterktens Nieuburg, Middelburg, Heems-
kerk, &c. ontrent Alkmaar; en ontrent Leiden en Rotterdam,
de Huysen, Kralingen, Hilligaartsbergen, Spangen, &c. *Saanl.
Arkad.* 407 en 409 bl.

Ondertuffen, volgens een *Overleveringe*, vind men noch
heden het Kaas en Broods land, achter Beverwyk gelegen,
ontrent Bresaap; want hier fiet gy noch de legerbedden der
Kaas en Broods lieden, als fleuven, naaft en over malkanden-
ren; alwaar fy, voet aan voet, fich te rust begaven.

KADOELE; een geringe buirt; tuffen de Ooft Saaner
Overtoom en Buykfloot, in Waterland, op den dyk, aan het
Ye. *De Soetftemmende Swaan van Soeteboom*, 4 H. 18 bl.

KADWOUW, of Katswoude; ook in Waterland, tuf-
fen de fteden, Edam en Monikedam, tegen over het eilanden-
ken Marken. *Soeteboom* (in gemelde *Swaan*, 27 bl.) is in twy-
fel,

fel, of haar naam een geheugteeken der oude Katten sou behelfen; en ik meen ook dit dorp de Katten soo weinigh te raaken als Kattenburg, den Oostlyken uithoek van Amsteldam.

KALSLAGE, anders Oud-Kalstage of ook het Hof (waar ontrent ook een Roomsse burg) te Alfen, onder Leiden. *Van Leeuwen, Inleid. van Rhynd. costuym. 40 en 51 bl.* fiet ook syn *Batav. 1260 bl.*

KAMPOBASSO; een Italiaan van geboorte, voor sekerer somme gelds, van Ludewyk de XI, omgeset om hertogh Karel de Stoute te verraden, in den stryd te verlaaten, of selven hem om te brengen, of levendigh in handen te leveren. *Heuterus, Rer. Burgundicar. 5 lib. 13 cap. Komineus, 4 lib. 1 cap. en elders meer.*

Hy heeft het schelmstuk ook volvoerd. Want Karel, sullende op de Switsers invallen, had niet meer als 1200 bequame mannen ontrent sich. Dus, op het aangaan van 't gevecht, droop Kampobasso wegh, met 400 ruiters, en liet den hertogh vechten. Deese vlucht en word, 46 jaeren oud, in het vluchten gedood. *Mexeray, in Lud. de XI. 976 bl. Komineus, 5. lib. 3 cap.* welke schryver, volgens *Meyerus* en *Marchand* (by de *Schryver van de Sinryke Fabelen, 259 bl.*) gestoord wegens een oorvyf van den hertogh gekregen, ook de verrader van syn meester is geweest.

Sie verder beneden, in *Karel de Stoute.*

KANINEFATES; *Plinius, Hist. Nat. 4 lib. 15 cap.* Doch, waar sal men nu deese landslieden plaatsfen, gy grootmoedige *Academien*, die al dat ons Neerland aangaat en het geene in haar moedertaal word geschreven, met de nek aansiet? strekken sy sich van Katwyk en de middelste tak des Rhyns tot aan Haarlem? Sie *Junius, Batav. 46 & 49 pag.* of hebben de Konynevatters in Zeeland gewoond? *Eyndius, Zeel. Chron. 10 & 12 cap.* of is Kennemerland de woonplaats der Kaninefaten? Sie *Slichtenborst, Geld. Geschied. 1 B. 8 bl. Saant. Arkad. 56 bl.*

Immers hebben sy aan zee gewoond, gelyk ook heden noch de Kennemers langs den zeeftrand wonen. *Flud à Ghilde, over Kluver. Rhyndmond. 1 D. 259 bl.* uit *Pontanus*, nevens *Ryckius, in Tacit. 4 Hist. 15 cap. 425 pag.* tegens *Kluverius*, die se tussfen Leiden en Wyk te Duurstede ter nederfet. *Van Leeuwen, Batav. 93 bl.* mede den selven overtuygende, onder het bybrengen van de meeste *Schryvers, Ortelius, Douza, Pontanus, Bertijs, &c.*

Heb boven de toenaam, *Konynevatters*, gebruikt; doch ben niettemin met den Hr. *Alting*, *Notit.* 1 *Part.* 27 pag. tegens *Boxborn. Stedeb.* 15 bl. *Junius*, *Batav.* 47 pag. *Antonides*, *Yfroom*, 1 *B.* 18 bl. syn meeninge, ontrent deefe benaaminge, een ydele finspeling sonder grond, op deefe wyse uitdrukkende:

*Een oud gerucht getuigt, al steunt het op chronyk
Noch handvest, dat dees kreits genaamt wert van de Katten,
Die, onder Burgerhart, uit hun moerassen spatten,
(Want toen verkief dees wyk het hoofd noch uit den vloed)
Daar by de Roomse magt vertrat met troisen voet,
En nypende, in den poel, die brand en waterschatters,
In hun geleden vloogh, met syn Konynevatters,
Het hoofd gebellemd met karpoesen, ros van bont,
Met ongeschoren hair en knevels, in den mond
Afhangende; op het laaft met staatsie af te snyen
En, op het woud-altaar, den Duitschen Mars te wyen,
Soo draa een moedige Batauwer, met syn hand,
In 't oogh van 't leger, thien Romeinen velde in 't sand.*

KANNEMAKER; een aanfienlyk en vermoogend burger van Gorkom.

Deefe, een onbesuyft kerel, had de gewoonte frisse vrysters en jonge weduwen, in haar slaapkamer, heimelyk te trouwen, onder beding, dat sy, binnen het jaar, van de trouwbeloften niets moesten melden. Door deefe schalkheid had Henrik Kannemaker meenigen dochter haar eer gestoolen en bevrucht. Hier dan eindlyk over aangehouden, beleed hy, wel uit vryen wille maar niet in het openbaar, aan alle de omstaande vrouwluy te syn verloofd. Hem wierd verder gevraagd, aan welken dochter hy allereerst syn trouw had verquakkeld. Hy antwoorde, al lacchende, dat deefe, noch in dien hoop, noch in de stad selve, was te vinden. Daar op ontliet hy het gerecht, en keerde naar Gorkom. Doch hier wierd de haas gevat. Otto van Arkel, grondheer van de stad, liet de poorten sluyten en dien holbolligen vrouweschender by de kop vatten. Henrik daar lucht af krygende, vlood naar de kerk. Otto, met geen geweld de kerk willende ontheiligen, belast een verwers kuyp over hem heen te stelpen, en soo naukeurigh te bewaaren. Dit duurde tot in den 5den dagh; als wanneer hy, door hongersnood gedreven, sich liet vangen

gen. En wat was het einde van dit geval? het swaard ging door syn nek.

Soo verre dit, (immers moet 'er onder all dit ernst een vluchtje onder loopen) uit *Slichtenborst*, *Geldersse G. 7 B. 144 bl.* op het jaar, 1364. *Kemp. in Gorch. 96 bl.*

KAPELLE; een oud en sterk slot in Schieland, aan den Yffel, door den oorlogh liggende vervallen. *Goudhoeve, 78 bl. Van Leeuwen, Batav. 1293 bl.* doch die het fet in Suyd Holland, *Batav. 1214 bl. Junius, Batav. 523 pag.* spreekt 'er ook af als van een seer oud ruijn; door *Rochman*, in 2 Gesichten afgebeeld.

KAREL, van Gelder; de soon van Adolf; van welken; *boven, 48 bl. in Buiren.* Gebooren, A. 1467 en A. 1538, overleden. *Slichtenborst, Geld. Gesch. 9 B. 259 bl. en 11 B. 433 bl.*

A. 1493, wierd hem, volgens uitspraak van 4 keurvorsten; Gelderland afgenomen; als synde van Arnoud en Adolf ten onrechte beseeten. Maar hy bleef hertnekkigh. Met de naam van *Karel van Egmond* niet te vreden; liet hy sich hertogh van Gelder noemen. Trekt te velde tegens den keiser Maximiliaan, en deed hem deinsen. Deselve *Slichtenborst, 11 B. 306 H. Kemp, Gorch. 414 bl.*

Voorts was hy een onrust; doch doortrapt en arglistigh, los en ongestadigh, een bittere vyand van Burgondie en een rouwe vriend van Vrankryk; wegens, syn krygsbedryven; net recht, de *Geldersse Achilles* geheeten, by *Kemp, Gorch. 127 bl.* en altyd vreeslyker door syn verlies geworden, en deswege den koning Mithridates, in het oorlogen tegens de Romeinen, verre verby strevende; volgens *Slichtenborst, 11 B. 433 bl.*

Endlyk, A. 1538, gelyk wy boven stelden, hy van hertseer krankinnigh, overleden synde, is syn lyk, binnen Arnhem, in de Groote Kerk, ter aarden besteld; volgens het verhaalde; in den letter A, 21 bl.

Maar, hier diend noch iets aan u gesegt te worden. Gy zaagt daar soo even, Karel van Egmond, myn lieve Leefser! dit moet ik, met een woordjen slechts, ophelderen.

Gelieve dan aan te merken, dat de Graven en Hertogen van Gelder, sprooten, I. Uit het Huys van Nassauw; wegens gr. Otto, A. 972, overliden. II. uit het Huys van Egmond; wegens Arnoud van Egmond; grootvader van deesen Karel. Ondertuffen sie de geheele Stamboom, uit *Pontanus* genoomen, by *Slichtenborst, 11 B. 436 bl.*

KAREL de IVde of de Simpele, anders de Slechte, de 30ste koning van Vrankryk, de soon van Ludewyk de III, toegenaamd de Stamelaar, de 26ste kon. van Vrankryk. *Mezeray, Chron. van Vrankr. 1 D. 311 bl.*

Ik set alleenlyk deesen Franssen koning in deese Neerlandsche oucheden, om dat, niet kon. Karel de II, anders de Kaale (de 25ste koning en de soon van kon. Ludewyk de Vroome) maar deese Karel de Slechte word gesegt die gewaande Giftbrief aan de Graven van Holland gegeven te hebben.

Van deese Giftbrief, anders Donatie, is al gesproken, *boven, in Diderik de Iste, 55 bl.*

KAREL de Iste, bygenaamd de Stoute; van *Oudaan* met deese regelen aangesproken:

*O Karel, strydbre Vorst! wat baat het, aangebeden
Te stappen door het pyn der omgestorte steden,
En kroon en scepteren te neigen, met een wenk?
Wat baat het, datmen self op kroon en scepter denk,
Daar Cesar schiet te kort in 't praal des hof-aardyen:
Nu, met uw glory, laas! Burgonjes stam, aan 't glyen,
Nancy doet juychen, als, op 't sluypen van uw glas,
Uw lyk-koets strekt, al naakt, een toegetrofen plas.*

Hier Iustine nu het geheele leven van deese Karel, langs een beknopt jaarregister, te doorloopen, met die hoop dat het den Leefser behaaglyk sal voorkoomen.

A. 1434 dan, is hy gebooren te Dijon, op S. Martens avond, den 10 Novemb. op de doopvont ridder geflagen, Karel Martyn geheeten, en van syn vader, Philips de twede, gemaakt grave van Charlois, heer van Bethune, &c. *Heuterus, Rer. Burgundic. 5 lib. 1 cap. Kemp, Gorinch. 253 bl.*

A. 1459, wierd hy de 5de Heer van Arkel, onder Holland, fynde hem dit van syn vader geschonken. Gaat dus van Antwerpen naar Gorinchem. Is, door een onweer, in lyfsgevaar, op de Schelde. Word, ruim 25 jaaren oud, op de merkt van gemelde stad gehuldigd. *Kemp, 299 bl.*

A. 1461, versterkt hy het kasteel van Gorkum met 2 seer sterke toorens. *Kemp, 309 bl.*

A. 1462, wierd hy, in de saal van het Huys te Heukelom, gehuldigd. *Heuterus, 1 cap. Kemp, 311 bl.*

A. 1463, word syn vader tegens hem opgemaakt, door quaadaardige oorblasers. Deese wilde hem sien noch hooren.

Ver-

Verbood den adel het verkeeren met syn soon. Beroofde hem bykans van alle syn goederen. Doch eindlyk wierd de twist neergelegt, door 't bemiddelen van Antoni van Burgondie, Karels bastaard broeder. Karel word de toegang weder toegestaan. Karel werpt sich plat ter aarden, voor syns vaders voeten. Karel word van syn vader opgeheven en omhelt, niet onder traanen aan weerfyden; juyft op Goê Vrydagh, A. 1465. *Kemp, 315 en 320 bl.*

A. 1467, verliest hy syn vader, Philips de Goede; overlyende, binnen Brugge, in het 73ste jaar synes ouderdoms. *Heuterus, 4 B. 19 cap. Kemp, 324 bl. Mezeray, in Ludov. de XI, 954 bl.*

A. 1468, hy, nu geheeten niet Karel van Charlois, maar Bert. Karel de Stoute, hertroud met Margreta van Jork; synle Elifabeth van Bourbon, syn tweede vrouw, A. 1465 overleden. *Heuterus, 15 cap. Kemp, Gornich. van het 328ste tot het 347ste bl. de buiten gemeene staatsie van de bruiloft schryvende.* Ook in het selve jaar het weêrbaftige Luik, in een fellen winter, ten gronde toe verdelgende. *Heuterus, 4 cap. Kemp, Gornich. 349 bl.*

A. 1470, ontbied hy tot sich, in 's Gravenhage, Adolf de onge heer van Gelder, hem verfoekende syn gevangene vader te willen ontslaan. Vergeefs. Ontbied hem te Hefdin. Houd weder aan en eindlyk het gelukt. Na een gevangenis van 6 jaaren, word Arnoud gevoerd uit Buiren, en tot Hefdin gebracht. Karel en alle de prinssen ontfingen hem met blydschap. Alleen Adolf begeerde hem niet aan te schouwen. Let, in dit leven van Karel, op die seer verschillende ontmoeten van 2 vaders en 2 foonen! Adolf, vergramd op Karel, en merkende sich by ieder besprooken, send syn riddersen naar haar land. Begeeft sich heimelyk uit Hefdin, (alwaar hy was als opgeflooten) in het gewaad van een bedelaar. Doch hy word op de Maas achterhaald. Op het slot te Namen verskerd. Van daar op het slot van Kortryk vervoerd; daar hy gevangen bleef, tot naa Karels omkoomen. In tegendeel wierd Arnoud mildelyk beschonken, en met geleenden gelde gelegenheid gegeven, om de landen van Gelder weer te bemagtighen. Is dit geen grootsse keurstoff tot een teder treurspel? Siet verder *Goudhoeve, 485 bl., &c. Slichtenhorst, 9 B. 263 bl. en Kemp, 349 bl., &c.*

A. 1476, oorlogende tegens de Switfers, belegerde hy het sterke slot Murten of Morat. Daar wierd geslagen. Wel

26000 man bleef'er aan weêrlyden. Alles, tenten en bagage en veel schatten bleven ten prooye, en Karel wierd genoodsaakt te vluchten. Een kneukelhuisje bewaarde noch lang de gedachtenis van deese nederlage. *Heuterus*, 12 cap. *Komineus*, 5 lib. 3 cap. *Munsterus*, *Cosmograph.* 3 lib. 421 pag. *Burnet*, 4de *Reisbr.* door *Switserl.* 427 bl. *Kemp*, 376 bl. behalven *Barlandus*, de *Anonymus*, uitgegeven van *Matheus*, &c.

In het selve jaar, sloegh hy, veel trotser als te vooren, weder tegens deselve; by *Lucern*. Maar de Switfers dreven hem weder uit het veld, en vernielden wel 16000 *Borgoensse*.

Maar, in het selve jaar (andere willen, A. 1477) even moedigh, belegerde hy *Nancy* in *Lottringen*, in het hardste van de winter. De hertogh van *Loreine*, met de Switfers aangespannen, vallen hem op het lyf; van *Kampobasso* troulooslyk verlaaten. Drie dagen, naa 't gevecht, wierd Karel de *Stoute*, buiten het slagveld, gevonden, op 3 plaatsfen gewond, en synde syn opgeswolgen aangesicht aan het ys bevroofen. *Heuterus*, 14 cap. *Scrivierius*, by *Goudhoeve*, 504 bl. *Kemp*, 377 bl. *Komineus*, 5 lib. 8 cap. *Meteren*, 1 B. 3 bl.

Ondertuffen sie hier, in dit kort begryp van Karels leven, overgeslagen en verbygegaan het verdichte *Halsrecht* over de vrouweschender; van welke, *boven.* 32 bl.

Syn afbeeldinge ontmoet ons (behalven by *Stoke*, *Scrivierius*, &c.) te paard op syne *Segelen*, by *Olivar. Vredius*, in *Sigillis Comit. Flandriae & Inscript. Diplomatum*, 94 & 99 pag. en wandeld ook onder de *Gedenkpenningen*, by de *Liefhebbers*; geteekend: CAROLUS BURGUNDUS: dragende 't ruggestuk *Maximiliaan*, syn schoonsoon, nevens deese letteren; MAXIMILIANUS AUSTR.

KARSBERGEN; een Heeren Huys te *Seist*; te weeten leggende het dorp tuffen dit Huys en het Huys te *Seist*; van *Utrecht*, *Oostwaarts*. Is, A. 1700, door *Kasp. Specht* in een plaat gebracht. Niet anders.

KASTEELLEN; Sloten en Burgen of burgten; welke ik wel eer, op deesen trant, heb aangesprooken, leidende den *Leefer* tot de *Byschriften myner Roomse Keiserinnen*:

*Latynse Burgen en Tuygh-huysen en Kasteelen,
Van Noorman, Deen en Goth, verbrand, gesloopt, verwoest,
Gun, in uw pijnhoop ons weêr met het Geld te speelen,
Dat gy niet langer kont bewaaren voor de roest.
Toef niet, tot ik u met ploegysers op kon spouwen;
Maar voeg, vrywilligh, myn Gebieders by hun Vrouwen.*

Voorts

Voorts fyn deeſe kasteelen (het voornaamſte voorwerp van dit myn ſchryven) of Romeins of Graafelyk. De Romeinſſe ſtaan wel meeft op de randen der rivieren en de ſoomen der grenſcheidingen van des vyands bodem, om ſyn geweld en wapenen af te weeren. *Florus*, 4 B. 12 H. boven aangehaald, 16 bl.

Dus worden ook de ſoldaaten, of de beſettelingen, in deeſe *castra* of legerplaatſen, en ontrent deeſe *armamentaria*, of nagalynen neergeſet, geheeten *castrani* of *castellani*; kaſte-einen. *Lege II, Cod. de Fundis & Limitrophis.* of, van de *ripa*, dat is, den oever der rievieren; *riparii*, of *riparienſes*, waterkanters. *Alciatus, C. de Re Militari*; by *Baſil. Faber, in Thesauro Lat. Linguae.* en eindlyk van deeſe *burgi*, burgers, of burgwooners; welke eens, het Roomſſe juk afſchuddende en van onſen landſtrek, hooger op, naar de Gallien, trek-kende, de naamen van *Burgonders* of *Burgondions* hebben aangenoomen. *Paul. Diaconus*, 12 lib. 8 cap. *Oroſius*, 7 lib. 32 cap. *Stewechius, in Veget.* 4 lib. 10 cap. *Oudaan, R. Moogenh. Inleid.* 22 bl. behalven *Boxborn, Pikardt, Van Royen, &c.*

Onder de Graaflyke regeeringe, fyn, om deſelve redenen, de kasteelen tegens den vyand aangeplaatſt. *Scriverius, by Goudhoeve, in gr. Floris de Vde*; 327 bl. meldende van Nieuburg, Middelburg, &c. en *Beka, in biſc. Gov. van Rhenen*, 55 pag. ſchryvende van Horſt, Vullenhoo, Montfort en Woerden.

Eindlyk, gelyk de Roomſſe wel meeft door het overſtroo-men der Noordsſe volkeren, volgens bovengesteld *puntdichte*, fyn omvergehaald, ſoo fyn de Graaflyke, door de inlandsſe tweespalten, ſoo der Hoeksſe en Kabeljauffe, als door de Kaas en broodſlieden (*boven*, 160 bl.) te gronde gegaan.

Maar, by deeſe gelegenheid, luſt het my, in het byſonder eens de rompen van deeſe myn kasteelen, tot uw genoegen, aan te ſchouwen. Heb dan myn oogmerk, op

I. Seer enge en ſmalle ſteene trapjes, tot alle verdiepingen, naar boven. Sietſe, boven uw hoofd, in de ruijn van het *Huys te Kleef*, buiten Haarlem; en weder in het torentje van het *Huys te Brederode*, aan den middelſten brok.

II. Seer ongelyke venſters of luchtgaten, in de kamers en vertrekken; alleenlyk dienende om eenigh licht te ſcheppen en niet om van buiten tot een gelykformigh verſiersel te verſtrekken. Sie deeſe, onvoeglyk en ſonder order, in de Slo-ten van *Abkoude* en *Purmerend*.

III. Lange, enge en vierkante pypen; van welke ik twy-

fel of het geen buyfen, ter onlastinge van alle onreinigheden syn geweest. Merkfe aan, in de Huysen, ter *Aa*, *Berkenrode*, en gemelde *Brederode*.

IV. Ronde toornen, gelyk te *Abkoude*, *Loenerflood*, *Sterkenbork*, *Egmond*, *Muyden*, *Heemstee*, &c.

V. Vierkante toornen; gelyk die van *Affumburg*, *Brederode*, *Purmerend*, ter *Aa*, &c.

Het verdere, my voorkomende, fal ik niet naalaaten, by ieder kasteel, naar behooren aan te teekenen.

KASTRIKOM; een oud en edel dorp, tuffen Bakkum en Heemskerk, in Kennemerland; vermaard geworden ten deele door haar heer, Bruin van Kastrikom; nevens meer andere jonge riddersen, ten deele ook de fchoone huysvrouw van Sifried, soon van Arnoud, de derde gr. van Holland. *Saanl. Arkad.* 93 bl.

Maar, wat nu aangaat de Naamreden, van den Grieksfen Kafter, broeder van Pollux; of anders van *castor*, een bever, is al te mall om veel van te praaten.

Ondertuffen fie *boven*, van Bakkum, 24 bl. en van Heemskerk, 130 bl.

KATERTOL; of kotertol en niet, gelyk *Pontanus* is fchryvende, *habetol*: was een tol op den Yffelstroom; volgens een *Gunstbrief* van keifer Otto de Grootte. Doch, hoe verkneed en verbuigtmen de naamwoorden in haar beteekenis! nu noemtmen feeker werktuyg een *katrol*, waar meê de waaren uit de fchepen worden gelicht. Sie *Kiliaan*, in *zyn pryswaardigh en onverbeterlyk Woordeboek*, anders *Dictionarium*. Maar, facht, foo fchielyk niet! ik had haast overgeslagen de *kater-tolne* van Harderwyk. Ook, volgens een oude *Vergunning-brief*, by *Matheus*, *Analektor*. VI Tom. 60 pag. Siet ook *Slichtenhorst*, *Gelders. G. 5 B.* 49 bl. en *Alting. Notit.* 2 Part. 38 pag. aldaar gewagende van de *Koterschans*, by Swoll.

KAT; een finnebeeld van een onbepaalde vryheid. Die dat fou willen tegenspreken, heeftfe maar, in een porceleinkamer, voor eenige uiren, op te fluiten. Alles, wat dit benepen dier, in haar verlegenheid, voorkomt, moet of in stukken, of ten minften van fyn plaats. Sie flechts het printje, by de Hr. *Kats*, in den *Spiegel*, van den *Ouden en Nieuwen Tyd*, 147 bl.

Hierom fet haar *Pars* op de fchoot van de Neêrlandsfe Maagd, in den *Titelplaat* van *zyn Naamrol*: want hierom weder was de kat weleer een finnebeeld van Vryheid, by de oude

de Duitsse. *G. Brand, over Batoos Vertoningen*, 418 bl. *Makrobius seer qualyk aanhaalende*, behalven *Goudhoeve*, &c.

Doch over deese stoffe sult gy een *sendbrief* vinden, in gemelde *Naamroll*, 407 bl. waar in *Brand* word tegengesprooken, met een valsse plaats uit *Makrobius*, deese saak soo geruust verseeckerende.

Ondertuffen sou ik op deese wyse redenkavelen. Een kat was het sinnebeeld der vrye Duitsfen. Duitsfen syn ook onder andere Hefsen. Hefsen en Katten is weer een volk. Nu is 'er, onder myn landslieden, een oud kinderlietje, hebbende ook deese woorden: *dan komt de vuile hesse, met haar bonte blesse*, &c. Sie, hoe hier een kat heet *hesse*; mogelyk uit de overlevering, dat de kat het wapenteeken is der Hefsen. Dit uit een avondpraatje, met den Hr. *Proff. Perizonius*, voor eenigen tyd, te Leiden, hem besoeckende.

KATTEN; ook geheeten Kassen, anders Hefsen; syn in Duitsland, by het Hercynisch wald, ontrent de Saal en den Eder gelegen; loopende deese wateren in de Fulda. *Junius, Batav. 24 cap. Heemskerk, over syn Arkad. 94 bl.* behalven, *Boxhorn. Kirchmayer, Doufa, Grotius, Revius, Beverwyk, Kluverius, Arnold. Montanus*, &c.

Van dit volk gewagen ook al de oude. *Strabo, Geograph. 7 lib. Tacitus, German. Mor., 29 & 30 cap. Plinius, H. N. 4 lib. 14 cap. Dio, 54 lib. in August.*

Blyvende noch een schaduwe deeser benaaminge in verscheidene plaatsen van Friesland, Holland, Zeeland en Flandere. *Junius, Batav. 25 pag. Pars Katw. 16 bl.* behalven de boven aangehaalde.

Maar, hier sou men nu weder kunnen achter plakken, der Katten optogt naar Nederland, onder Bato, hun legerhoofd; doch ik walg 'er af, en gy kont het vertellingje *boven* naarsien, op het 25 bl. gelyk ook al, 26 bl. is gesprooken van haar optrekken, in een laater tyd.

KAT, een hoogte van aarde, van waar men de kattedolken, met de blyden, uitwierp.

Van de blyden is iets gesegt, 35 bl. en sal meer gesegt worden, gelyk mede van de katten, op de letter O, in *Oorlogsbuysgh.*

KATWYK, op den Rhy, nevens het andere zee dorp gelegen; daar men geloofd de Rhy verby gelooopen te hebben. *Boxhorn. Stedeb. 218 bl.* een schoone en welbetimmerd dorp, volgens *Pars, uit Guicciardin. en Orlers, 42 bl.* ook beide

de deefse dorpen (doch met een feer onkundige verkiefing) in 2 byfondere konftplaten vertoonende.

KATWYK op Zee; dit is het voorwerp van *Adriaan Pers*, predikant aldaar; die ik het fyne fal in weefen laaten. Maar, ik kan *Junius* niet pafferen, 509 pag. getuygende, dit zeedorp wel eer, wegens de bequame vaart op Engeland, volkryk en overvloedigh te fyn geweest, maar naderhand, foo door zeerovers als uitheemffe plonderaaren, te fyn verwoeft. Veel minder *Parivall*, *Vermaak van Holl.* 9 bl. bewyfende, dat het, wel ontrent de helft, is grooter geweest; maar dat eenige deelen allenskens door het woeden der zeegolven fyn weghgerukt. Noch, ten laaftten *Boxhorn. Stedeb.* 218 bl. hoewel het alleenlyk flechts opfchikkende met de naaftgelegenheid van het alom vermaarde Huys te Britten; welke wy u vertoonen, 45 bl.

KAUCHEN; by de Latiniften dan *Chauci* en dan weder *Cauci* of wel *Cauchi* gefchreven. O fyne Letterkunde!

Maar nu, dit volk is de fchryfftoffe geweest van den cierlyken en beknopten, *Job. Schildius*; waarlyk fyn boekje is het leefen dubbel waardigh!

Sy worden in de Kleene en in de Groote Cauchen afge-deeld, en beide aan de Noordzee, tuffen de rivieren, de Rhyn, de Eems, de Elbe en de Weser geplaatft. *Kirchmayer, in German. Taciti*, 35 cap. 377 pag. Sie ook *Van Leeuwen, Batav.* 32 bl. *Junius, Batav.* 64 & 606 pag. *Saanl. Arkad.* 23 bl. *Flud à Ghilde, over Kluverius, Rhyndmond.* 2 D. 214 bl. *Alting. Notit.* 1 Part. 41 pag.

Ondertuffen waar fal men heen met *Eindius*, foo buitenfpoorigh, en tegens de gedachten van alle fchryveren, de Kauchen in Zeeland nederzettende. Sie hem, by *Smallegange, Zeeuwf. Chron.* 14 H. 38 bl.

Van deefse voerd hun verwinnaar, P. Gabinius Secundus, de toenaam van Cauchius, volgens toelaating van den keifer Klaudius; by *Suetonius, in Claud.* 24 cap.

Van deefse fou ook Kaukerk, een dorp, by Leiden, haar naam ontfangen, volgens *Oudaan, Room. Mogenb. Inleid.* 16 bl.

KEENEBURG; onder die van *Rochman*, in 3 Gefichten vertoond; is een cierlyk slot, in Delfsland, aan het dorp Schipluy, foo geheeten, naar het watertje de Keene, waar aan het is geficht. *Handveftchron.* 1 D. 124 bl. *Bleiswyk, Delff, Befchryv.* 35 bl.

KELTEN; of zegje Celten, het kan my weinigh verſcheelen, alſoo min als ik Kimbers heet, die gy liever Cimbers wild noemen.

I. Syn de Kelten een ſeer oud volk, en deſwegen ook by de alleroudſte *Schryveren* al bekend; als *Herodotus*, *Polybius*, *Diodor. Siculus*, *Suidas*, *Hefychius*, *Euſtathius*, in *Dionyſium*, de *Situ Orbis*, &c.

II. Syn het Duitsſe of ſyn het Galliſche, anders Franſſe? Gallen ſegt *Appianus*, in *Illyric*. 986 pag. gewagende van een verdichte Celtus, de ſoon van Polifemus. Soo ſpreken by naar alle *Grieken*, by welke de Kelten en Gallen voor een en het ſelve volk worden gehouden.

Evenwel *Ariſtoteles* (*Politicor*. 7 lib. 17 cap.) van de Kelten ſprekende, ſegt all het geene *Cesar*, *Mela* en *Klandiaan* van de Duitsſe vertellen.

Sy ſyn dan Duitsſers, bewoonende aan weerſyden den oever des Rhyns, in en by het Herciniſch woud. *Lucil. Tarchæus*, ſcoliaſt. *Apollonii. Simocattus*, *Plutarchus*, in *Mario. Appianus*, 1 B. der *Burgerl. Oorl.* & in *Celticis. Dio*, 39 lib. 113 pag. *Treb. Pollio*, in *Claudio*, 6 cap. alle genoegſaam aanwyſende, dat onder de naam der Kelten worden begrepen de Tencters, de Uſipetes, de Boii, de Kimbers, de Teutones, de Belgæ en de Batavi; volgens *Junius*, *Batav.* 22 cap. 621 pag.

III. Nu kom ik tot de Naamreden. Kelten ſyn ſy; om datſe ſyn gekoomen uit *Keltige* of koude landen. *Adr. Schriek*, *Origin. Celticar.* 1 B. 67 N. en 3 B. 32 N. hoewel, myns gevoelens, deeſe quant doorgaans veel te veel vryheid neemt in de Benaamingen der volkeren uit te pluysen en te verduyſen.

Bodinus (*Method. Hiſtor.* 9 cap. 371 pag.) noemtſe ἀπὸ τῶν κελήτων, van de rypaarden; als ſynde deeſe volkeren goede ruiteren; κεληταί, en by verkortinge, κελταί. Ja wel, ik ſie niet, waarom dit *Reiskius* (in *Cluverii Introduct.* 2 lib. 11 cap. en *Junius* (*Batav.* 619 pag.) ſoo kan miſhaagen, hoewel ik aldaar ook wel ſie, dat deeſe *Franſsman* van de Kelten is Gallen makkende.

IV. Hunne taal aangaande; het is ſeeker, dat geen geringe overblyffelen worden gevonden in die der Spaanſe, Franſe, Deenſe, Sweedsſe, &c. ja miſſchien ſelf in de alleroudſte ſchriften van het eerſtgenoemde volk. De *bovengenoemde Schriek*, in ſyn vrymoedige Vertaalingen der Keltiſche benaamingen.

Ik zeg by herhaalinge; het syn Duitschers, in oudheid de Grieken en Latynen verbystrevende, welke over de Rhyntrek- kende, de Gallen aan die zyde of verdreven of ten minsten verwonnen, en met deselve sich vermengt hebben. *Slichten- borst, Gelders. G. 1 B. 22 bl.*

Dus heet een stuk van Vrankryk, tussen de Seine en de Loire zeewaars, *Gallia Celtica. Caesar, Gall. 1 B. 1 H. Plinius, Natuurk. 38 lib. 12 cap. behalven Buno, over gemelde Cluverius, 2 lib. 12 cap.*

Ja self, na deese noemtme een deel van Spanje, ontrent den Ebro, anders Iber, *Celtiberia*, ook anders *Tarraconensis. Cluverius, Geograph. 2 lib. 3 cap.*

En eindlyk voerd ook het westlyke deel van Europa de naam van *Europa Celtica. Cluverius, German. Antiq. 1 lib. 2 cap. by genoemde Buno, 2. lib. 1 cap.*

Siet *Van Leeuwen, 15 bl. en weder, Batav. 137 bl. behalven noch Arrianus, Ammianus, Suidas, Strabo, &c.*

Maar, syn deese koude-Kelten, ontrent hunn aart en oorsprong, geen Scythen? Gewisselyk. *Hornius, Arca Noë, 37 pag. fie van der Scythen oudheid, in 'er woordesdyd met die van Egipte, by Justinus, 2 B. 1 H.*

KENNEMERLAND; is gelegen tussen Amsteldam en Alkmaar; synde ook Haarlem en de landstreek van Diemen daar in geslooten. *Willem Procurator, ad A. 1170.*

Want Alkmaar is, buiten alle tegenspraak, gelegen in Friesland. *Stoke, in Willem de III, by Matheus, Analector. V Tom. 502 pag.*

Is de waare sitplaats der *caninesates*; van welke boven, 161 bl.

Voorts haaltmen hunne benaaminge uit de Kinnem of Kinnem, van welk watertjen, *beneden*; doch ook weder in de letter *R. op Rieviertjes*, en de *S, op de Saan.*

HET HUYS te KERKHOVEN; een oude hofstad en stamhuys, in Delfland en in het dorp Pynakker, voor deesen gelegen: doch heden niet meer als een boere wooningh. *Van Leeuwen, Batav. 1290 bl. Bleiswyk, in Delff, Naareden, op letter B.*

KEUBEL, of Koebell; een edele Hofstede, in Rhyndland, by Leiden, buiten de Witte poort, ontrent den hoek van den Ouden Vliet, aan de Rhyndyk; in het beleggh van deese stad, te niete gedaan. *Gondboeve, 82 bl. Van Leeuwen, Rhyndl. Kostuum. Inleid. 37 bl.*

A. 1566, is op dit Huys te Keubel, in den Spaansfen Oorlogh, by de Gereformeerden, de tweede openbaare predikatie gedaan. *Orlers, Leiden, 1 D. 8 bl.*

KIMBREN, anders de Cimbri; syn seekerlyk de Cimmerii, welke, van het Meötisch meir synde opgestaan, ontrent de Belt, op een verr uitsteekend half eiland (heden Jutland) sich hebben neergeslagen. Doch ook eindlyk aan den Rhy, by de Friesen en Brabanders, syn komen leggen. *Oudenbove, in syn Verhandeling van de Kimbren. Handvestchron. 3 D. 15 bl. Van Leeuwen, Batav. 33, &c. bl. Junius, Batav. 22 & 580 pag. alle aantrekkende de oudere, als; Cesar, Strabo, Herodotus, Dio, Ptolemens, &c. nevens Kluverius, Piskardt, &c.*

Ondertussen bewyft gemelde *Oudenbove*, dat se Cimmerii syn geweest; uit *Strabo, Herodotus, Schriek en Hornius.*

Datse van de Belt verhuysden, door een watervloed genoodsaakt; uit *Florus, Ortelius, &c.*

Datse aan den Rhy, en in Brabrand, quamen; uit *Gramaye, in Maasl. & Kempinia.*

En dus komt hy tot de Naamreden. Cimber, segt hy, of Kimber, is *Kimpfer. Kimpfen* en kampen is vechten. Want dus is ook Sicamber of *Secamber*, die *met de zee* moet vechten. Hoe gevalt de Leefer deese uithaalinge? Immers is se by my soo koud als Moskovisch ys; altoos niet beter als, dat men de Kelten trekt van *gelten*, in waarde syn, by *Junius, Batav. 619 bl.* Hunne togt naar Italie; als synde buiten onsen omtrek; sie van deese, de *Roomse Schryvers, Florus, Plutarchus, Appianus, Victor, Orosius, Eutropius, &c.*

KINHEM; een water, de Kennemers scheidende van de Friesen, by Pëten toegestopt. *Junius wederom, Batav. 51 & 323 pag. Van Leeuwen, Leid. 162 bl. Boxborn. Stedeb. 6 bl.* alwaar *Rhegino, de Pruymmer abt*, gewaagd van schepen, uit de Noordzee opkoomende, en langs deesen Kinhem, trekkende in Noord Holland. Maar siet ook *Theofried, de abt van Echternach, in Wilebrords leven, by Ampzing, Haarlem, 22 bl.* en *Komineus, 4 lib. 42¹ pag.*

Maar is nu de Kinhem ook de Saan? ja, segt *Van Leeuwen, Leid. 163 bl.* gelyk mede de *Saanl. Arkad. 160 bl.* Maar my is van den Hr. Rendorp self, op Watervliet, syn E. ruime en cierlyke Lustplaats, A. 1706, den 12 Septemb. de loop van den Kinhem, seer verre van die van de Saan, als met den vinger aangeweesen.

Sie van de Kinhem verder *Ampzing*, *Haarlem*, 22 bl. *Ryk over Tacitus*, 4 *Histon.* 15 cap. *Junius*, *Batav.* 49 & 323 pag. en het geen wy noch fullen ter neder stellen, in de letter *S*, op de *Saan*.

KLARENBERG; tuffen Breukelen en Nieuwerfluyt gelegen, achter de kerk van het dorp Ter Aa, in een boere bogaard.

A. 1705, den 10 Oct. kreeg ik kennis van dit riddermatigh Heerenhuys, en bevond het heden niet anders te syn als een ingestort gewelf van een kelder, binnen 3 gebrokkelde fydmuiren.

Ondertuffen wierd my bericht, dat A. 1672, te Utrecht, de oude lyst der riddermatige Heeren Huysen was vernieuwd; dat de besitters van Klarenberg hunne *sinjeurye*, gelyk men het noemd, niet hadden aangegeven; dat dan eindlyk dat recht, op die wyse niet bewaard, maar het sy versuymt, het sy verworpen, is van self vervallen.

De naam van Klarenbergh is onder de Edelen van het Sticht bekent, ontrent A. 1405, by *Van Leeuwen*, *Batav.* 746 bl.

Meergeroemde *Jan Goeree* heeft myne Versamelingen ook met een mooye *Teekening* van deese ruïn vereerd, die hier mogelyk ook sal werden ingelyft.

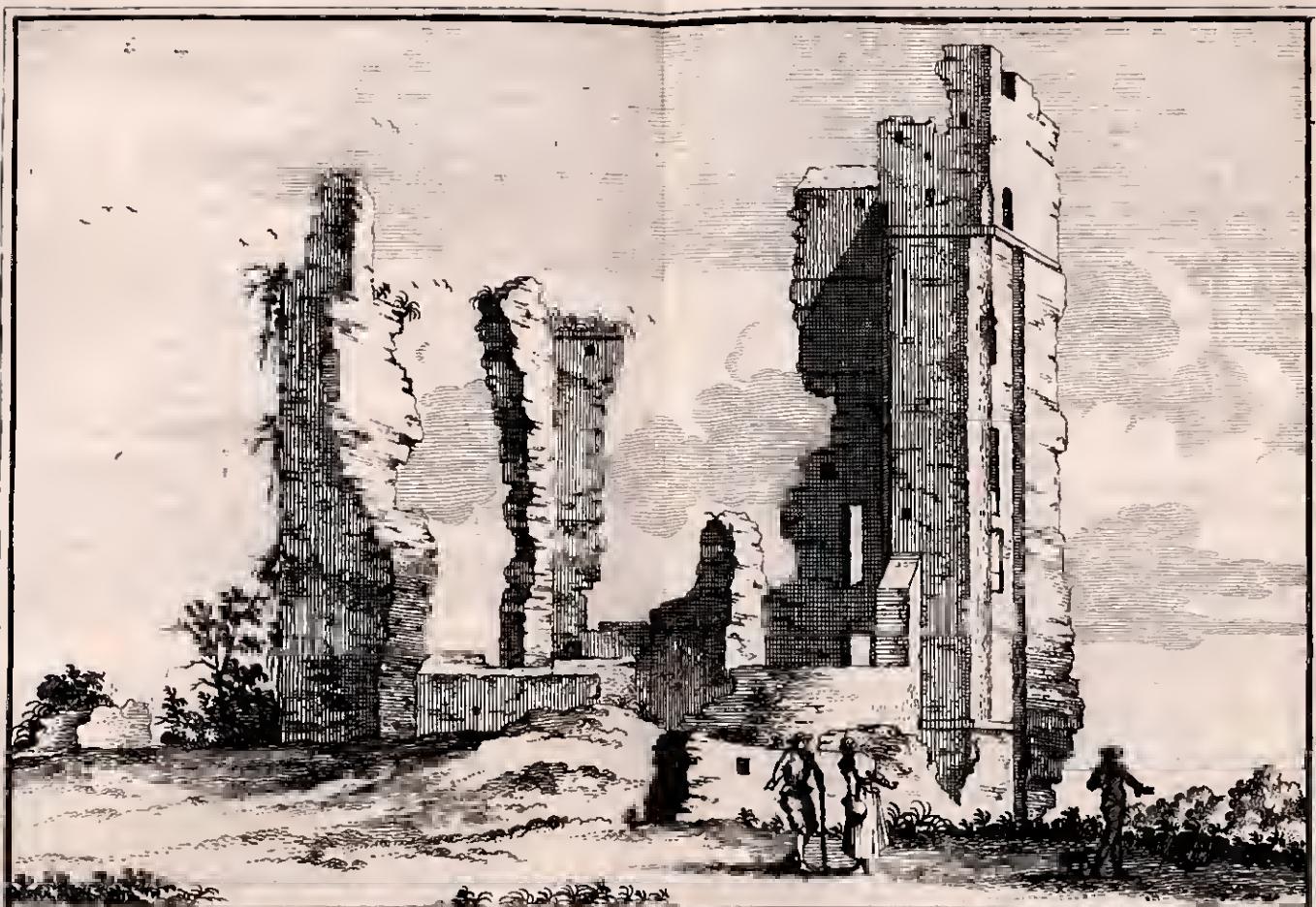
KLAAS van **KIETEN**, anders de Sparwouwer reus; van welken *Vondel*, in syn *Gysbrecht*, aan het 5de Deel, afgryfelyk, in deeser voegen, opfaagt :

*Dat speet den grooten reus; die liet sich vreeslyk hooren,
En stak, met hals en hoofd, gelyk een steile tooren
En spiitse, boven 't volk en alle hoofden uit.
En scheen een olifant, die omsnoft met syn snuit.
Syn spiitse was een mast, in syne grove ving'ren.
Ik sagh hem man op man, gelyk konynen, sling'ren
Wel driemaal om syn hoofd, gevat by 't eene been,
En kneusen dan het hoofd op stoepen of op steen.
Hy kan, met synen pols, een burgwal overspringen.
Hy proeft op grendelen de deugd der staale klingen:
Hout fel, met eenen slag, door yser en door staal,
En proeft syn bekkeneel op poorten van metaal.
Hy scheen een Polifeem, het krygsvolk scheen syn kudde.
De toren van 't stadshuys beweegde sich en schudde,
Soo dik by op een post of op den gevel stiet.
Hy vreesde Herkles knods, noch Samsjons vuisten niet.*

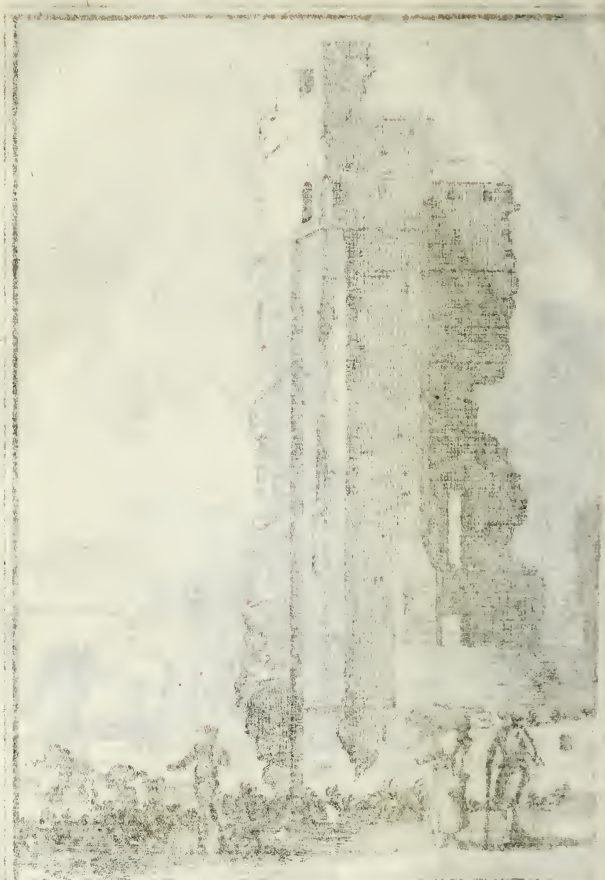

RIJKE van het
landschap de RI

RUINE van het HUIS te KLEEF,
fiende op de KLEVER LAAN.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
S. C. KIRBY
R. VAN

Hy leefde ontrent A. 1300, in het dorp Sparwouw, buiten Haarlem. *Oudenhoven*, *Suyd Holl.* 374 *bl.* aldaar ook spreekende van Gerrit Bastiaansfen, anders de Boer van Lekkerkerken. *Goudhoeve*, 353 *bl.* by welken ik deese 3 bysonderheden aanmerkte :

I. Dat de langste man van ons land onder syn uitgestrekten erm kon deurgaan.

II. Dat syn eene schoen 4 voeten kon bedekken.

III. Dat hy goedertieren en sachtmoedigh was; dus geen vechter noch smyter; soo dat het u sal gelieven die fraaye beschryvinge van deese Klaas, by *Vondel*, voor een dichtkonstigh schilderytjen alleenlyk aan te neemen.

Inmers, hy is'er geweest, en *Procurator* getuygd (in syn *Egmondan. Chronicon*, by *Matheus*, *Analector. IV Tom.* 192 *pag.*) nevens syn schoolmakers, hem van achteren (van voo- ren verbood het hen de schrik) dikwyls gesien en afgemeeten te hebben.

't HUYS te KLEEF, gelegen in Kennemerland, buiten Haarlem, ter rechter syde van een wegh, de Kleverlaan geheeten, gaande naar Bloemendaal.

A. 1696, den 20 August. fynde op Hoogewoerd (waar af *boven* 142 *bl.*) ging ik eens dit slot beschouwen, in deese brokken slechts bestaande:

I. Een stuk van een hooge tooren; in welke noch iste sien de trappen, wel beneden afgebrooken, doch boven noch in'er geheel en u over het hoofd hangende.

II. Een driekante brok muirs; siende de eene syde naar den wegh en de andere naar Bloemendaal.

III. Eindlyk twee scharpe en smalle brokkelingen, tussen de twee groote ruinen nu noch overeind staande.

A. 1573, was het noch in haar geheel; als wanneer Don Frederico, nevens de gr. van Bossu, in het belegh van Haarlem sich op het selve onthielden. *Ampzing*, *Haarlem*, 181 *bl.* doch het is ook, in die tyd, van de woedende Spanjaarden omvergeworpen. *Deselve Ampzing*, 90 *bl.*

De stichter was Willem Kufer, de hofmeester van Margriete van Kleef, weduwe van hertogh Albrecht van Beyere, de 26ste gr. van Holland; van welken *boven*, 10 *bl.*

Ik seg, Willem Kufer; en wel ontrent A. 1392: ten waaregy de stichting vroeger woud hebben, naamlyk van Alyt van Kleef, de huysvrouw, van Didrik de VII, de 14 gr. van Holland, van welken ook, 61 *bl.*

Maar

Maar naderhand behoorde dit slot aan het Stamhuys van de Brederoden. *Ampzing, weder, 90 bl. en Van Royen, 192 bl.*

Immers getuygd sulks het nevensstaande verlaaten Huysje getimmerd door den Hr. Wolfaart, de laatste der Brederoden in welke alle de overgeblevene vensterglazen noch syn geteekend met het jaar, 1626; gelyk ik aanmerkte, den 28 Me van 't gemelde jaar 1706.

Eindlyk is dit heden (naar men my bericht) een eigendom van den graaf van der Lip (even als de tol aan de Knip, of de Kleverlaan, by Bloemendaal) doch het behoort aan de Rekenkamer van de Generaliteit.

Van dit Huys melden ook *Schook, Belg. Fœderat. 13 lib. 4. cap. Gondhoeve, 80 bl. Saanl. Arkad. 89 bl.*

Maar de minnaar der eedle Dichtkunde hoor bovengemeld de *P. Vlaming*, in syn *Hogewoerd* (2 B. 59 bl.) op deese wy het Huys beschryven :

*Het HUIS TER KLEEF, dat vlak voor ons gesicht
Gelegen is, nood my om aan te schouwen
Het ovrige van syn aloud gesticht,
Zyn breeden muir, als uit een rots gebouwen,
Van Alvaas zoon wel eer ten val gebracht;
Toen Haarlem moest des Spanjaarts wrok bezuuren,
Deed ook de brand, en 's buskruids felle kracht,
Verandren in een puinhoop deeze muiren,
Dus tast de Dood alleen geen menschen aan
Maar sloten zelf, en sterk bewalde steden,
Daar Troje stond, groeit gras en weelig graan,
En word het land met ploegen doorgesneeden.
Dit, dat een hof der Riddren is geweest,
Daar zang en spel klonk door de ruime zaalen,
Daar Brederoo, zoo rond, zo bly van geest,
Den adel van ons Holland plagt t'onthalen,
Is nu niet meer, dan een verwarde klomp
Van aarde, puin en afgevalle steenen,
Vertoonende in die akelige romp.
Geen teeken zelf van 't geen het was voorbeenen.*

Maar wat nu de afbeeldinge aangaat, syn wy ergens, hier synwe volkoomen beslaagen. Ik heb een oude, sonder jaartal; een ander van A. 1616, door *F. de W.* uitgegeven; een ander van A. 1628, door *Vanden Velde*; een ander van *C. 7*

Ziffcher; een ander van *J. Goeree*; behalven de Teekeningen van *Rochman*, &c. foo dat ik van de 7 *Gefichten* ten minften ene u fal moeten mededeelen.

't Huys van den Hr. van **KLINKERLAND**; is niet verre van 's Gravenhage; kenlyk aan een ronden tooren op haar flinker hoek; gelyk het, door *Elands*, in een *Geficht* is ebracht. Heb daar niets anders af te seggen.

KLUNDERT; een vryheid, in Suyd Holland, tuffen Willemstad en Breda. *Oudenhove*, *Suyd Holl.* 215 *bl.* Wel eer heeten Nieuwer Vaart; hebbende een groot tolhuys der Graen van Holland, en bloeyende met een voorfpoedigen fchipvaard. *Boxhorn. Stedeb.* 293 *bl.* by welken gy ook fult vinden, hoe deefe plaats, A. 1421, is verwiffeld van gefalte; toen die bekende Watervloed (van welken, 82 *bl.*) den fcheepvaarende gelegenheid verfchafte, om de doortogt van deefe Nieuvervaart niet van noden te hebben.

Niettemin is de Klundert, A. 1583, met een bolwerk omringelen, na dat fy, door een groote brand, geheel by naar vernield; volgens den felven *Boxhornius*, en *Goudhoe*, 93 *bl.*

KLUIN; een foort van een feer koppigh, doch anders geend en een los lyf maakend, bier, by die van Groningen en ergens anders met die naam bekend.

Van het bier, in het algemeen, is gefproken, 32 *bl.* gelyk aan het drinken, dat men ons meer als andere natien oplegt, 5 *bl.* Maar ik wilde hier alleen een woordtje ontrent haar naamreden hebben, u de keur geevende of gy defelve wilt aalen van de *klyn*; een foort van feer goede turven, waar mede defelve word gebrouwen: of van *clunes*, billen; om dat deefe drank is een *smeerlendium* en de magere *billen* vet kan maaken. Het is van my niet, maar van den Hr. *professor*, *Abraham*, *Anting*. Siet fyn *Verhandeling*, de *Vera antiquor. herba Britannica*, 185 *pag.* en wel byfonderlyk van de *klyntorf*, 25 *pag.*

Voorts gelyk de *Kluin* een drank is byfonder eigen aan die van Groningen, foo hebt gy de *Wip* te Leeuwarden en de *Koite* in Munfter, in Weftfalen. Hoe? hebt gy niet de *Aal* of *Oel* onder de Engelsfe; buiten twyfel de *Celia*, van de Numanners, in Spanje; volgens *Florus* (boven is dit ook aangewend, 33 *bl.*) in een fchoone *Sendbrief van Boxhorn aan Blaudus*. Siet echter ook *Junius*, *Animadvers.* 2 *lib.* 12 *cap.* en *indenbrogius*, *ad Ammianum*, 26 *lib.* 22 *cap.* fchryvende over

de *Sebaja*, een korendrank by de geringste lieden, in Illyrien 166 pag. aanhaalende zelf *Herodotus*, *Diodorus*, *Columella* *Plinius*, &c.

Dit ondertuffen van de foo enkelde als dubbelde *Kluin* van de Turven sullenwe malkanderen spreekten, in de *letter T*.

KOESTEIN; dit is wederom een aanmerkelyk toneel stukje, voor myn waarde Dichtgenooten. Lett'er op, het is wel goed.

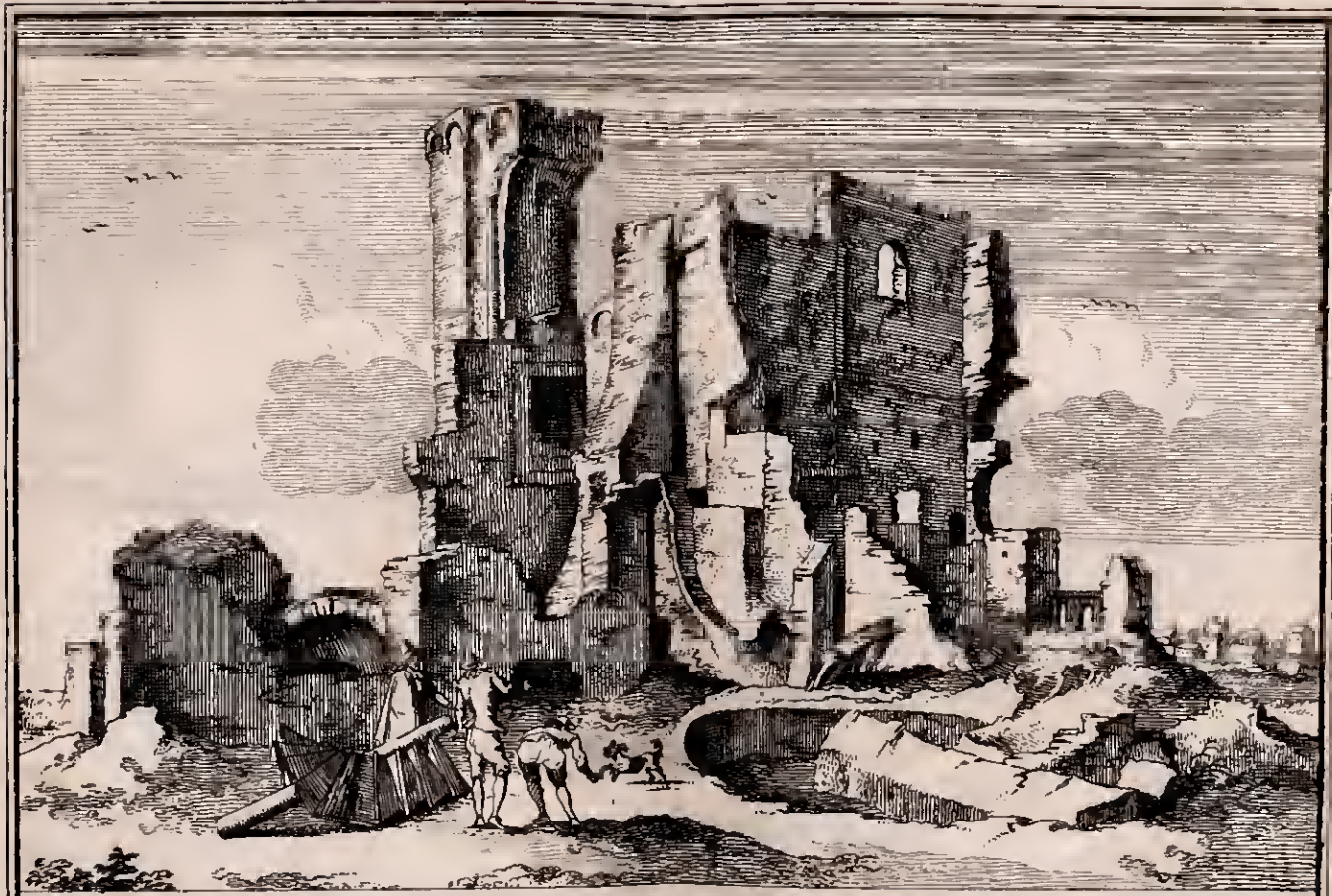
Deefe Jan van Koestein was een armen hals, de dienaar van Hr. Jan van Kroy, ontrent A. 1463. Voorts wierd hy de kamerveger van Philip de Goede, hert. van Burgondie. Daarop, door syn bequaamheden, ridder en de geheime raad van gemelden hertogh. Maar! *sterke beenen, die de weelde konnen draagen!* Koestein, opgeblasen door de wind des geluks, verachte baroenen, ridders en edelen. Niemand was hem, soch hy dacht, gelyk. Ondertuffen ontstond 'er een argwaan van de Hr. Van Kroy en de Hr. Jan Van Lannoy tegen Karel (na derhand den Stouten) de soon van Philip. Karel, syn vader gramschap ontwykende, trekt naar Gorinchem. Kroy en Lannoy, nevens deesen Koestein, besluiten Karel om te brengen. Huijen een jongman, om, in Savoyen, tot een oude heks te gaan. Deefe gaat en keerd te rugh met een betoverd beeld. Koestein ontfangt het selve, binnen Brussel. Gaat by den hertogh en brengt soo veel te weegh, dat Karel weder mogt te hove komen. Dan sou het spel aangaan, en het sou Karel gelden. Maar siet des Hemels vreemde schikkingen! De gemelde jongman wil het beloofde geld hebben. Kyft tegen Koestein. Deefe dreigt hem te slaan. Het gedruis word gehoord van een edelman, die het Karel ging verhaalen. Karel klaaghet met schreyende oogen, aan syn vader. De hertogh doet Koestein en den jongman grypen, op het Huys te Rupelmond scherpelyk gevangen setten, en, naa belydenis van alles, ont hoofden. Dit konnen de Historikundige by de uitgetrokken voorbeelden van hunne Oude en Nieuwe Schryvers voegen als een saak, self in ons Neerland voorgevallen. Voorts die deselve omstandiger begeert te leesen, gaat tot *Kemps Beschryving van Gornichem*, 314 bl. of tot *Heuterus, Rer. Burgundicarum* 4 lib. 17 cap. doch, sie ook *Barlandus in Comit. Brabant.* &c.

KONINGSVELD; een groot en vermaard Jonkvrouwen klooster, by Delft, van den order der Præmonstranten A. 1255, gesticht en in het begin des oorloghs met Spanje

180

RUINE van KONINGSVELD;
wel eer een Abbye ontrent DELF.

J. S. F.

1880
1881

felf door die van Delf, verbrand, gebrooken en geflecht. *Matheus, Analector. VI Tom. 99 pag.*

Maar, geen befluit foo vast, of word wel eens verfet! Ik had vastelyk voorgenoomen, met geen kloofsters of abdyen deefe *Schatkamer der Neerlandsfe Oudbeden* op te pronken. En ik had myne redenen. Maar, nu onlangs, te weeten, den 26sten April, doet my ANDRIES SCHOENMAKER (wiens waare en gulhertige vriendschap ontrent my indien ik veel fou willen roemen, ik fou genoodfaakt fyn voor af met het Latynse *praescini* my schootvry te maaken) een *praesent* van 12 feer fraaye *Teekeningen* van dit oude Koningsveld. Wat raad? Sy waren in het jaar 1573 gedaan, en, indien ik my niet bedrieg, foo fyn het defelve, van welke *Dirk van Bleysswyk*, in syn *Beschryvinge van Delf* (fiet hem, 353 bl.) sich heeft bediend. Wel aan. De Leefer heeft het dan myn Boesemvriend te danken, dat Koningsveld alhier haar plaats ontfangt.

Haare stichtinge is sy, in den jaare 1256, schuldigh aarz jonkvrouw Richardis, de dochter van gr. Willem de 1ste en de suster van gr. Floris de IVde, en dus de moey (niet de suster, volgens *Veldenaar* en al die met hem mistaften) van koning Willem; A. 1263, overleden en in het selve ter aarden besteld. *Gemelde Bleysswyk*, 148 bl.

Van deefe abdye schryven ook *Goudhoeve*, 116 bl. *Guicciardin. Belg. 3. Part. 106 pag. Junius, Batav. 569 bl. Boxhorn. Stedeb. 143 bl.* welke daar ook nevens voegen, dat kon. Willem, om somwylen syn moey gefelschap te houden, een paleys, des Konings Uithof, hier nevens fou hebben gesticht. Immers, dat groot beflagh der ruinen schynen genoegsaam sulks te kennen te geven.

Eindlyk, gelieve aan te merken, dat Vrouw Katharina Uitenham, A. 1596, synde 89 jaaren oud, te Yffelstein overleden, in deefe abdye de allerlaatste abdisse is geweest. *Bleysswyk, wederom, 353 bl.*

Maar, fiet hier een kleene swaarigheid! Onder die *Teekeningen*, my door boven genoemden SCHOENMAKER verzeerd, waaren, nevens het slot en de abdye van Egmond (boven 76 en 78 bl. al in een plaat gebracht) ook de ruinen van een Karthuysfer klooster; sal ik dat gebruiken of niet? Sal ik het, op syn plaats, in deefe letter inlasschen; of vergunt ge my, dat ik het selve (om dat het mede buiten Delf is gelegen) hier achter laate volgen. *Gy lacht, en deefe lagh wil seggen; zaa maar voort!*

't KARTHUYSER klooster was dan een *convent* aan de Westsyde van Delf, eenighsins verder als Koningsfeld van de stad gelegen en afgescheiden van de gemeene wegh.

A. 1430, of daar ontrent, is het gesticht by een graaf van Ostervant; doch wie was deese, aangesien het toen een titel was van de oudste foonen der Graven van Holland? *Miræus* (*Notit. Eccles. Belgic. in Nobilium elencho*) antwoord voor my, gelovende het Frank van Borselen (van welken, *boven*, 40 *bl.*) te syn geweest. *Bleyswyk*, 354 *bl.*

Voorts was dit eene der 3 Karthuyser kloosters, gelyk Koningsfeld eene der 6 abdyen van Holland; volgens *den selven*, 349 en 354 *bl.*

Doch het is, even als Koningsfeld, in den Spaansfen oorlogh, op dat de vyand daar in sich niet sou beschanffen, van de Delvenaars, ten gronde toe geslecht; en daarom syn ook de Teekeningen van de jaaren 1573 en 1575; sekerlyk de selve van *Bleyswyk*, nu soo gelukkiglyk tot myn *Schatkamertje* overgewandeld.

CN. DOMIT. KORBULO; Rooms Legerhoofd en bevelhebber aan de Neder Rhyn, naa de dood van Sanquinus Maximus. *Tacitus*, 11 *Jaarb.* 18 *H.*

Syn eerste veldtogt was alhier tegens de Kauchen (van welke *boven*, 170 *bl.*) onder Gannaskus, een Kennemer; dien hy sloegh en heimlyk liet aan kant helpen; ook met eenen de Friesen bevredigende, A. 47. *Tacitus*, 19 *H. by Van der Houve*, *Handvestchron.* 3 *B.* 44 *bl.*

Daar op heeft hy, door syne soldaaten, om niet ledigh te syn, die vermaarde *Corbulonis Fossa* van de Rhyn in de Maas doen leiden, om hier mede, in de krygstogten, de wisselvaligheden van den Oceaan te myden. *Tacitus*, *wederom*, 20 *H. en Dio*, 60 *lib.* 683 *pag.* Maar, hier sal een beer tuymelen, onder de *School geletterde!* Wat gracht, wat waterleidinge is heden deese doorvaart van Korbulo?

Sommige, segt de gemelde *Handvestchronyk* (2 *D.* 45 *bl.*) meenen die te weesen de Yffel, in de Merwe loopende, tegen over Yffelmonde.

Sommige, by *Pars* (*Katw. Oudb. Inleid.* 25 *bl.*) dat sy is die Yffel, tot de Gouwe loopende, en soo voorts de Gouwe, tot in den Rhyn.

Sommige (bysonderlyk *Pontanus en Ortelius*) dat sy is de Lek, den ouden Rhynstroom afwendende.

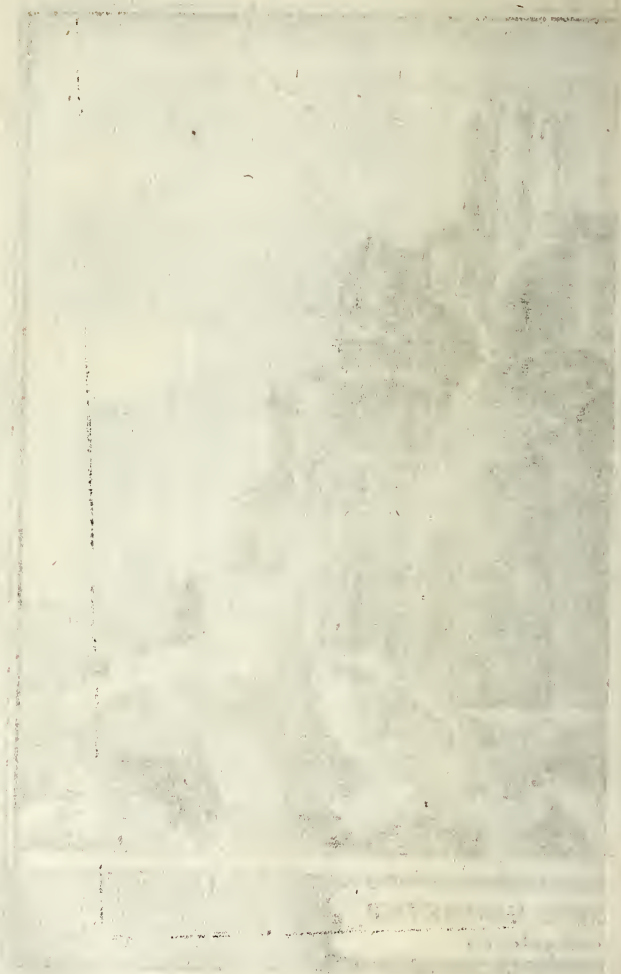
180

RUINE van het KARTHUISER KLOOSTER,
buiten DELF weeer gelegen.

J. S. F.

I

Sommige (als *Heda* en *Grotius*) dat sy is de Linge. *Grotius*, seg ik, in *poëmat.* en *Heda in Histor. Episcopor.* 3 cap. 10 pag.

Sommige, dat sy is Moeykens of de Roovaart, by Steenberge; loopende verby de Klundert en Willemstad.

Maar, wy houden het met *Bleyswyk*, 874 bl. *Van Leeuwen*, *Batav.* 114 bl. *Kluverius*, *Rhynmond.* 1 D. 107 bl. &c. gevoelende dat sy is de Delfse VLIET; gaande, gelyk men weet, uit de Rbyn van Leiden, naar Maaslands-fluis, en in de Maas.

Maar dit word hevigh tegengesprooken, van *Ryckius* (in *Tacit.* 11 *Annal.* 20 cap. 134 pag.) *Kluverius* en *Bleyswyk* met veel schynreden en bestrydende. Het is de Lek, segt hy; van Wyk te Duurstede afgeleid juyft wel niet tot aan Krimpen (want soo sprak *Ortelius*) maar alleenlyk tot aan Leksmonde. Dit is by deese man sonneklaar, en hy heeft by naar medelyden met de *vernaculi scriptores*. Dit is de smaadelyke benaaminge, die de *Schoolgeleerde* (de meeste seg ik en niet alle) geven aan die de moedertaal gebruiken. Och! die goê liêns konnen geen boek, in het Neerduits, op hunne lessenaaren veel en. Wat is de stoffe, vragense, ontrent een nieuws uitgegeven boek? Een wel uitgesochte? ja. Nu, de wys van schryven? ook wel uitgepluift, en verstaanlyk, in suiver Hollands. Hoe? een Duits boek? grollen! vodden! wegh! Ondertussen lyden sy Fransse en Spaansse, Italiaansse en Engelsse *Schryverren*, die hunne moedertaal gebruiken, in de Boekvertrekken; sonder eenige ontsteltenis.

Doch keerenwe te rug, naar de gracht van Korbulo. Ik seg, dat de grondslagh van myn gevoelen is rustende op de Roomsse steen of mylpaal, tusschen Monster en Naaldwyk, uit het aardryk gehaald; op welke stonden deese letteren:

IMP. CAES.
M. AUREL. ANTO.
NINO AUG. PONT.
MAX. TR. POT. XVI.
COS. XIII ET
IMP. CAES.
L. AUREL. VERO AUG.
TR. POT. II. COS. II.
A. M. A. F. C.
M. P. XII.

De naamen en titelen der keiseren, Markus en Verus overflaande, meen ik, met *Oudaan* (*Room. Moog. Inleid. 21 bl.*) dat de laatste letteren willen seggen: *A Mari Ad Fossam Corbulonis Millia Passuum XII.* dat is: *Van de zee tot aan de gracht van Korbulo, twaalf duysend schreden.* Merk nu verder aan, dat deese voetmaat uitkomt.

Ga ondertussen deese mylpaal sien in een afbeeldinge by *Scriverius, Antiq. Batavic. 214 pag.* die niettemin in de verklaringe my schynt geweldig mis te loopen. Lees mede syn *Naardere Verklaringe over Oud Batavie, 24 bl.*

Maar, sie daar ontmoet my niet alleenlyk *Flud à Ghilde*, de Vliet verwerpene met *Ryckius*; maar ook selver *Slichtenhorst*, die de Vliet, als te jongen wateringe quansuis, afkeurt, en in syn plaats ons aanpryft de Oude Leye, uit den Rhyn komende, ontrent Leyerdorp, tegen over het Huys ter Does, gaande verby Swieten, Bleyswyk en Honingen, en eindlyk, (met de naam van Rotte) in de Nieuwe Maas vallende, achter Rotterdam. Lees *hem selve, 1 B. 11 bl.*

Dit sou wat lyken; maar echter blyf ik by myn stuk, te meer, aan myn syde vindende de Hr. *Alting, Notit. 1 Part. 47 pag.*

Dus verre van deese deurvaart gesproken hebbende, gaan we weder te rugh naar den veldheer Korbulo; willende echter syn Partisse en Armenisse legertogten overflaan, te vreden met alleenlyk hier aan te hechten het *Munimentum Corbulonis*, of, volgens gemelden Hr. *Alting*, de stad GRONINGEN, van welke *boven, 116 bl.*

KOULSTER; niet verre van Heiloo, van welke, *boven, 133 bl.*

A. 1706, den 12 Septemb. besagh ik dit Heeren Huys, door een welbeplante laan daar naar toe wandelende. Bevond het niet seer groot, met roode pannen gedekt, in een vierkante vyver staande en op deese wyse het luffthof verdeelende.

A. 1517, is het, door de Geldersse, in Noord Holland optrekkende, na 't overvallen van Medenblik en Alkmaar, verbrand en verdelgd. *Van Leeuwen, Batav. 922 bl. Saanl. Arkadia, 2 B. 137 bl. Van Royen, 190 bl. Dirk Burger van Schorel, in syn saamengeflanste en magere Chronyk van Medenblik; noch soo onlangs, als een rareitje, de wereld opgedrongen, 131 bl.*

Echter heeft het seer oude grondslagen, ja van ruim 600 jaaren; en de besitter is tegenwoordigh Hr. Willem van Kats, wiens

THE GREAT HALL
OF THE UNIVERSITY

1784

Het HUIS KOULSTER, van vooren gezien
op de rechter zyde.

Ondertuffen magh mede wel worden aangemerkt, dat men, A. 1250, met een rachter of dalye, door het bosch Kreil, van Enkhuifen ging naar Stavoren. Siet *Westerman van Stavoren*, by *Pars*, *Katw.* 128 bl.

En eindlyk is'er ook, dit bosch aangaande, by de beusfelpraters, een vertellingkje van een tweespalt over de jagt, tuffen gr. Floris de Vette en die Friefche jonker, Galama; quansuis A. 1119. *Saarl. Arcad.* 30 bl. en *Vronens Op- en Onderg.* 87 bl. *Gabbema*, *Watervloed.* 50 bl.

De KREUPEL; is de *Cryptoricis villa*, by *Tacitus*, 4 Jaarb. 73 H. *Van Leeuwen*, *Batav.* 1306 bl. en *Van der Houwe*, by *boven gemelde barbier*, *Dirk Burger*, in de *Chron. van Medemblik*, 135 bl. Maar, dat hebben sy echter soo vast niet; aangefien *Pikardt Kovorden* *Cryptoricis villa* is noemende, *Chron. van Kovord.* 282 bl. wederom is *Cryptoricis villa Taciti*, in Groningerland, of hier *Kropswolde* of ginder *Grypskerk. Huyninga*, in de *Beschryv. van Groning.* *Ortelius*, by *Kluverius*, *Rhynn.* 2 D. 281 bl.

Eindlyk is dit selve *Cryptoricis villa*, by de Hr. *Alting* (*Notit. 1 Part. 52 pag.*) *Hemrich*, een plaats in Friesland, in de VII Wolden, tuffen de watertjes, Konings Diep en de Künre. Sie weder de oude Roomffe, hoe onseker met onse nieuwe Landkaarten vereenigd!

KRYGSTOGTEN en Veldtogten, of, gelyk men in de *Chronyken* is gewoon te spreken, *Heirvaarten*; van deefse vind men 28, binnen de tyd van 144 jaaren, in deefse landstreek, nu geheeten Holland. Te weeten.

I. A. 1345, tegen de Stichtsfe; gr. Willem de IV belegerende de stad Utrecht. *Goudhoeve*, in *Willem*, 378 bl.

II. A. 1346, tegens de Friefen; alwaar ook sneuvelde deefse bovengenoemde Willem. *Deselve*, 379 bl.

III. A. 1348, weder tegens de Stichtsfe; hertogh Willem van Beyere te velde trekkende. *Deselve in Margriet*, 383 bl.

IV. A. 1351, gemelde Willem van Beyere, syn moeder, Vrouw Margriet, beoorlogende; in welken ook was de swaare waterstryd, op de Maas, tuffen den Briel en Gravesande, voorgevallen. *Boven*, 141 bl. *Balen*, *Dordrecht*, 744 bl.

V. A. 1355, doelende den oorlogh op biskop Jan van Arkel. *Goudhoeve*, in *Willem de V.* 391 bl.

VI. A. 1356, tegens de Stichtsfe, wederom. *Deselve* 393 bl.

VII. A.

- VII. A. 1358, waar in het beleg van het Heerenhuys, te Heemskerk, onder hert. Albrecht van Beyere. *Goudhoeve, in Albrecht, 396 bl.*
- VIII. A. 1359, waar in Delf belegerd. *Boven, Delf, 54 bl.*
- IX. A. 1362, tegens hert. Eduard van Gelder. *Goudhoeve, in Albrecht, 398 bl.*
- X. A. 1374, noch eens tegen de Stichtsfe. *Deselve, 401 bl.*
- XI. A. 1394, waar in het beleg van het Huys te Altena. *Boven, Altena, 14 bl.*
- XII. A. 1397, waar in het Huys te Loevestein belegerd. *Deselve, Goudhoeve, in Albrecht, 410 bl.*
- XIII. A. 1398, tegen de Oost Frieën; waarlyk, een swaaren optogt! *Deselve, 410 bl.*
- XIV. A. 1399 } op de selve Oost Frieën. *Noch deselve, 411 en*
- XV. A. 1400. } *412 bl.*
- XVI. A. 1403, in welke het beleg van Gornichem. *Noch deselve, in Albrecht, 413 bl.*
- XVII. A. 1405, waar in de belegeringen van de sloten en Huysen; Gasparen, Hagestein en Everstein. *Boven, Everstein, 84 bl. Gasparen, 95 bl. Hagestein, 122 bl.*
- XVIII. A. 1407, tegens de Luikenaaren. *Goudhoeve, in Willem van Beyere, 423 bl.*
- XIX. A. 1417, tegens Willem van Arkel, self binnen Gornichem bevochten, onder Vrouw Jakoba. *Boven, Arkel, 21 bl. Gornichem, 109 bl.*
- XX. A. 1418, waar in Dordrecht belegerd, door hert. Jan van Braband en Vrouw Jakoba. *Balen, Dordrecht, 766 bl.*
- XXI. A. 1420, in welke't beleg van Leiden, door hert. Jan van Beyere, ruwaard van Holland. *Orlers, Leid. 2 D. 397 bl.*
- XXII. A. 1425, voor Schoonhoven sich nederleggende de Heer van Gaasbeek, Hollands stadhouder. *Goudhoeve, in Jakoba, 449 bl.*
- XXIII. A. 1426, in deese voorvallende de stryd by Brouwershaven, onder hert. Philips de Goede, ruwaard van Holland. *Boven, Brouwershave, 48 bl.*
- XXIV. A. 1447, tegens de Waterlanders, onder den Heer Jan van Lanoy, Hollands stadhouder. *Goudhoeve, in Philips de Goede, 465 bl.*
- XXV. A. 1456, belegerende gemelde Philips, nu Graaf van Holland, de stad Deventer. *Revius, Daventr. 109 pag.*

XXVI. A. 1475, tegens Nuys, in Keulsland; onder hert. Karel de Stoute. *Heuterus, in Carolo, 5 lib. 10 cap. Barlandus, Comit. Brab. 116 pag.*

XXVII. A. 1479, trekkende de stadhouder, Heer Wolfaart van der Veer naa's Gravenhage. *Goudhoeve, in Marie en Maximiliaan, 518 bl.*

XXVIII. A. 1489, belegerende Maximiliaan (nu Rooms Koning) de stad Rotterdam. *Goudhoeve, in Maximiliaan, 542 bl.*

Dus verre *Oudenbove, Dordr. 5 H. 178 bl.* van ons opgehelder en met getuygende *Schryveren* verrykt.

KROONEBURG, anders het Huys te Kastrikom; by *Rochman* alleenlyk een naare ruijn, in het geboomte verschuygende, is in Kennemerland gelegen, ontrent het dorp Kastrikum. *Vander Woude, Chron. van Alkmaar, 130 bl.* by wiens tyd dit Huys ook niet anders als een gebrooken muirwerk vertoonde. Siet ook het selve genoemd, by *Heemskerk, over syn Arkad.*

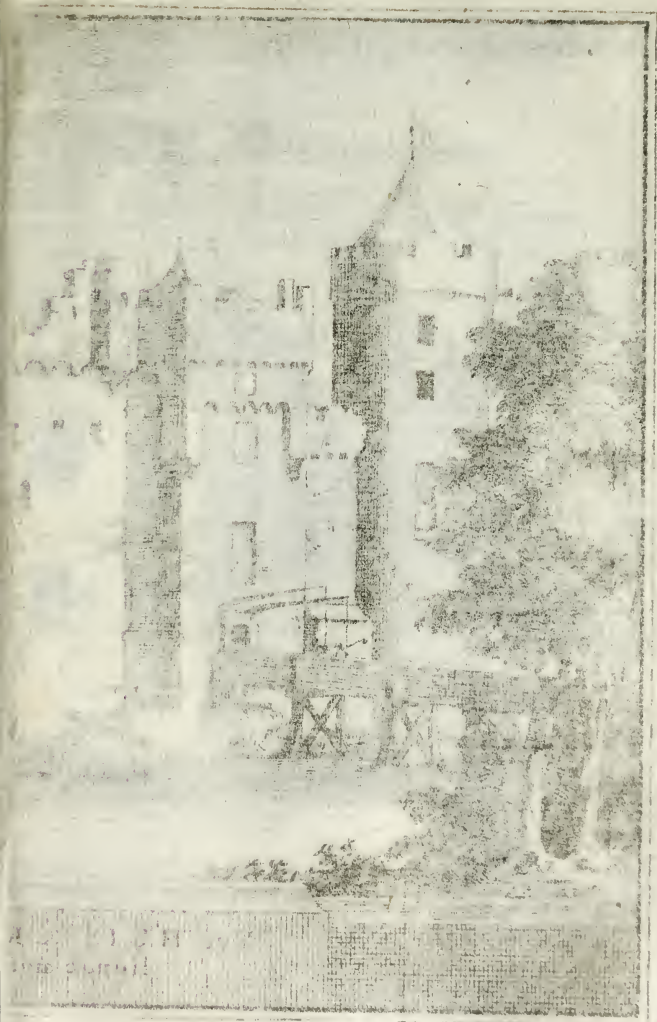
KROONEBURG; in het Sticht, tuffen Loenen en Nieuwerfluys, aan de Vecht, ontrent de wydvermaarde Lultplaatsen, Ouder Hoek, Nieuwer Hoek en Middel Hoek; synde heden haar Heer, by aankoop, de Hr. Witter van ter Aa, van Kolhorn, te Leiden gehuysvest.

A. 1707, den 2 Januar. gelegenheid hebbende gekregen om dit Huys van binnen te beschouwen, viel my 't oog bysonderlyk op de muiren van een ongemeene, doch ongelyke, dikte, en voorts boven, op de ruyme voorfaal en beneden, op de swaare boogen en gewelven van den tweeden kelder.

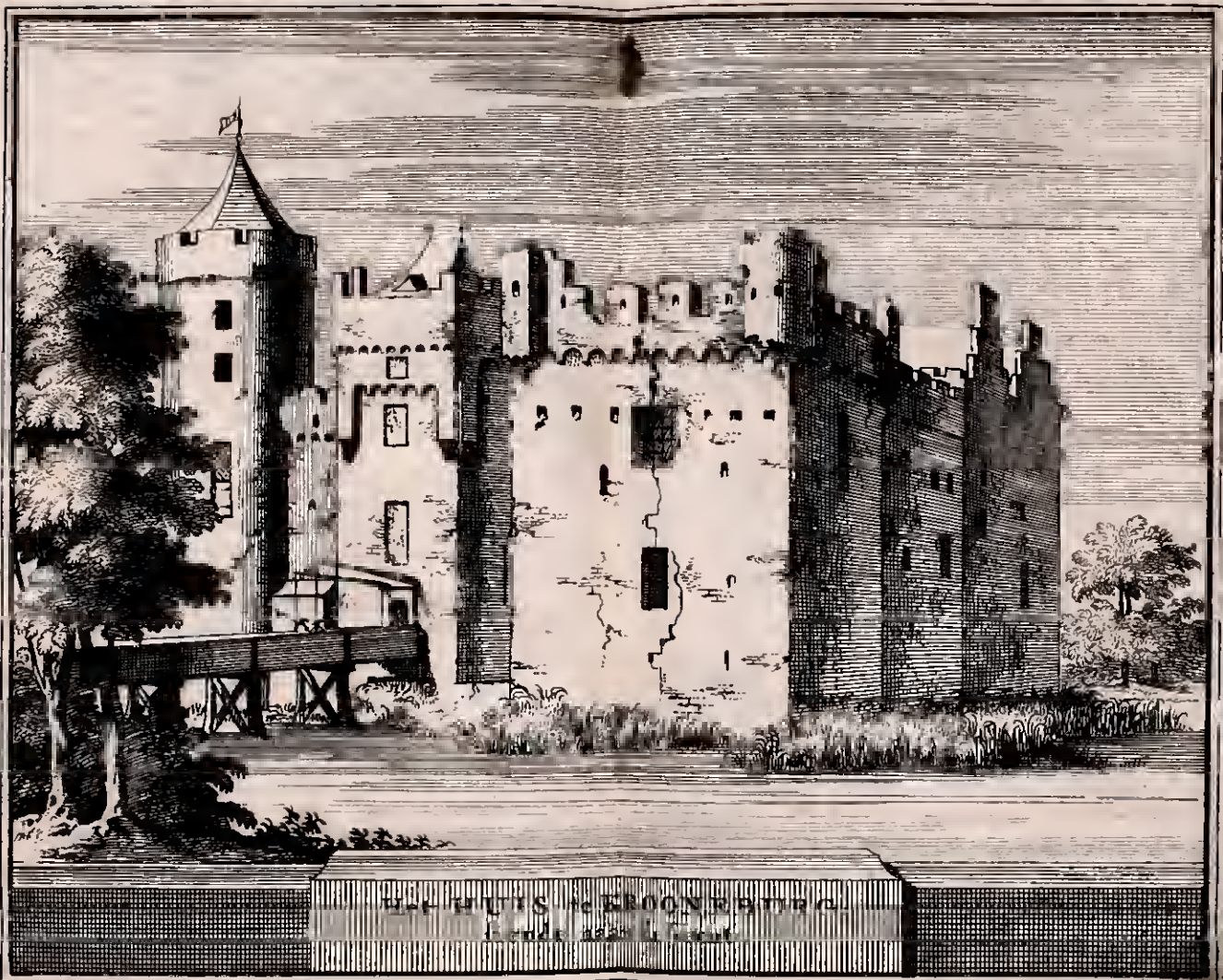
Voorts is het van buiten heden van syn cieraaden en sterkte meerendeels ontbloot, vertoonende alleenlyk, naar de syde van Loenen, twee schuinsopgaande gevels naast malkanderen, en alleenlyk eene naar de Sluis: vervolgens van dit gezicht van *Rochman* geweldigh verschillende.

A. 1122, of daar ontrent, leefde de stichter van dit slot, Heer Jan van Kroonenburg, ridder onder gr. Diderik de VI. Deese was de laatste der eerste stam van Kroonenburg; te Leiden voor de rechtbank doodgeslagen; als wanneer Gerrit van Velsen, de neef, als eigenaar, dit Huys ging bewoonen.

A. 1296, wierd gr. Floris de V, door de saamgespannene, alhier gebracht, gelyk van daar weder naar het slot te Muiden.

HUIS DE BLOONBURG
1611-1612

J. S. F.

Op dit Huys vluchtte Velsen ook, naa 't vermoorden van genoemde Graaf; waar op het wierde belegerd, ingenoomen en ter nedergeworpen. Doch het is, binnen weinigen tyd, weder opgemaakt.

A. 1340, *circum circa*, kreeg dit slot een nieuwen Heer; ridder Willem, uit het Huys van Henegou. Immers was syn grootvader, gr. Willem de Goede; syn grootmoeder, Johanne de Valois, de suster van kon. Philip de Schoone.

A. 1345, wierd deese, nevens syn oom, gr. Willem, van de Friesen doodgeslagen.

A. 1374, is Kroonenburg, door den biskop, Jan van Hoorn, ingenoomen, uitgeplonderd en verwoest: met steene kogels beschoten, uit het geschut als toen in het gebruik gebracht.

A. 1436, kocht Heer Amelius van Mynden en Ruwel, Wouters soon, aan Juff. N. van Kroonenburg getroud, dit gemelde slot, nevens haaren aanhang, van syn schoonbroeder.

A. 1483, brocht Maximiliaan syne krygsknechten op de sloten; Kroonenburg, Abkoude en Vredeland.

Van gelyken deede Heer Dirk van Swieten te Loenersloot; met sulke middelen de gevangene biskop David in syn Stichtse setel herstellende.

A. 1624, quaaam gr. Henrik van den Berg over den Yffel, en viel in de Veluwe, juist by een prangend winterweer. Toen wierd te Loenen de brugh afgebrooken en de Vecht met byten opengehouden. En toen syn de byters, door Heer Antoni van Lynden, Heer van Kroonenburg, met de warme ketel gespyft. Maar, het toefschieten van het Staatsse volk deē den vyand, meer bevroosen als bebloed, van onsen bodem wyken.

A. 1629, leed de Veluwe, door de Spanjaarden, nevens hunne Kroaten, een tweede plondering. Men sond wel volk naar Amisfort, uit Loenen en de omliggende dorpen; doch te vergeefs. Dus die kon, vluchte naar de Loensse syde. Men maakte beschanffingen langs de wegh. Die van Loenen hakten, in de Bloklaan, de swaarste boomen om verr. Brachten deese boven op den dyk. Met die borstweeringe hielt men de Kroaten tegen, die in het Gooy lelyk huys hielden. Maar, met Wefels overgang, wierd dit haatelyk gespuys eindlyk te rug gedreven.

A. 1672, de Franffen het Sticht van Utrecht ontrustende, wierd dit Huys, door den Staat beset. Maar, de gemelde rust-
ver-

verfloorders, uit het vermeesterde Utrecht, langs den Daalfsen dyk, naar Kronenburg, den 1 Aug. affakkende, gaf het, 's anderendaags, sich over. Midlerwylen trokken de Franssen by den Angstel om, kregen Loenersflood in hun geweld. Keerden daar op, langs de Sloodyk, en plonderden Loenen.

Dus alle moedwil uitgevoerd hebbende, trokken sy met hunne gevangene weder naar Utrecht, achterlatende Kroonenburg en Loenersflood, beset.

Maar eindlyk, den 5 August. 's morgens ten 8 uiren, verlieten deese rotfakken het slot te Kroonenburg; maar ... ja, wel maar; naa datse den swaarsten toren hadden doen springen, en dus dit Heeren Huys van syn grootste cieraad beroofd. *Dus scheid de dollen Frank, seer seldom, sonder stank!*

Dit getrokken uit de *Uittrekselen* van meergenoemde *Korn. Kooten*, sich noch te Londen onthoudende, volgens syn brief, nevens *Ælfrici Heptateuchus, Anglo Saxonice*, voor 3 dagen, my toegesonden.

De bewyzen van het bovengaande vind gy meerendeels by *Wilh. Procurator, Beka, Heda, Goudhoeve, de Beschryvers van Amsteldam, de Gouwenaar, Boxhorn, Vossius, Reigerbergen, &c.* Voorts, *het Ontroerde Nederland, verwarde Europa, &c.*

KROONESTEIN; een deftigh Heeren Huys in Rhyndland, onder Leiden, by Lammen, in Soeterwoude; mede geplaatst onder de Gesichten van *Rochman. Van Leeuwen, Batav. 490 en 525 bl. Goudhoeve, 83 bl.*

't **KRUIS** van S. Andries; ook het Burgondis kruis geheeten, bestaande uit twee laurierstokken.

Dusdanige kruis ontmoete my gisteren op een *Gedenkenning* van Philip de Goede, van een vuirslag, midden in het vuir, omvangen, voerende deese letteren: **AUTRE NARAY. AUTRE NARAY. AUTRE NARAY**; dat is, *gy sult anders niet hebben.*

Doch, by *Silvester à Petra Sancta (Symbolor. Heroïcor. 6 lib. 263 pag.)* is geen vuirslag, maar alleen de lauriertakken, met deese woorden; **DOMINUS MIHI ADJUTOR**; dat is, *de Heere, myn helper.* Hebbende ook deesen scherpsinnigen *Schryver (397 pag.)* alleen het vuirslagh, nevens dit byschrift: **ANTE FERIT QUAM FLAMMA MICAT**; *sy staat, eer sich het vuir ontdekt.* Sie het selve onder de *Symbola Heroïca van M. Claud. Paradinus, 26 pag.* welke by de gemelde laurierstokken (*28 pag.*) eenvoudelyk is setten-

de;

de; FLAMMESCIT UTERQUE; 't raakt beide in vlam.

Merk hier nu wel aan,

- I. Dat twee laurieren, geweldigh tegens malkanderen gewreven, rooken en selfin de brand raaken. Het geense, volgens *Paradinus*, ook van saamgestotene leeuwefchonken verhaalen. Sie *Plinius*, *Natuurl.* 16 lib. 40 cap.
- II. Dat S. Andries is de patroon, of de beschermheiligh van de Gulden Vlies-order. En waarom toch? om dat, te Ryffel, door hert. Philip de Goede, deese order is bevestigd, A. 1430. den 30 Novemb. de feestdagh van gemelden kruisgefant; synde deselve ingesteld, te Brugge, den 11 Januar. A. 1429. een dag, waar op hy met Isabella troude. *Guicciardin.* XVII. *Provinc. in Antwerp.* 146 pag. *Van Leeuwen, Batav.* 700 bl. *Heuterus, Burgundiac. in Philip.* 4 lib. 3 cap. *Scriverius, Graven,* 406 bl.
- III. Dat deese lauriertakken dwars over malkanderen, en niet, gelyk de gemeene kruiffen, leggen. De reden is; dat Andreas, te Patrasso, in Achaje, met de beenen van malkanderen, (volgens het overleveren van onse *Moeder, de H. Kerk*) op foodanigen kruis is ter dood gebracht. Sie *Lipfius, de Cruce,* 1 lib. 7 cap.

Ondertussen verschuyf ik het gesprek over de Ridderfchap en haar Ordres, tot op den letter R.

KRUISVAART; is, binnen ruim 200 jaaren, ook meer als eens geschiet, uit Holland, Braband en Vlaanderen, naar het Joodsse Land, om het Heiligh Graf, nevens het Heilige geweest, van den Heere Christus bewandeld, den Turk te ontweldigen. *Pater Lovis Maimburg, Vrankryks Historischryver, in syn Historie van de Kruisvaarders.*

A. 1095, is de allereerste, met een blinden yver, aangevangen, onder Paus Urbaan den II, door broër Peter, een Franssen kluyfenaar, seer driftigh aangeset; synde het opperhoofd der kruishelden, Godevaart, anders Godefroy van Buillon, hert. van Lottringen, na dat hy syn hertogdom had aan den biskop van Luik verkocht. *Guthberleth, Chronolog. in Henrico IV.* 385 pag. *Chron. Carrion.* 4 lib. 604 pag. &c. *Maimburg,* 1 B. 25 bl. *Scotanus, Friesse G.* 87 bl. *Paul Æmilius, in Philip. I.* 4 lib. 147 pag. *Guicciardin. Descript. Belg.* 3 Tom. 500 pag. *Willb. Tyrinus, Histor. Expedition.* 1 lib. 13 cap. *Calvisius, in Chronic.*

A. 1147, geschiede de tweede; onder de vorsten, Koenraad

raad de III. en Ludewyk de VII. *Nicetas Choniates*, by gemelde *Calvisius*, in *Chron. Maimburg*, 3 B. 192 bl.

A. 1187, ging de derde voort; onder den keiser, Frederik Barbarossa, *Maimburg*, 5 B. 317 bl. *Bucholzer. in Indice. Flud à Ghilden*, over *Kluverius*, 2 D. 188 bl. in welken krygstogt is overleden onse gr. Floris de III; volgens het geschrevene, 87 bl.

A. 1190, voltrok men de vierde; onder Philipp, kon. van Vrankryk en Richard, kon. van Engeland. *Antissiodorus*, by meergenoemde *Calvisius*, *Maimburg*, 6 B. 372 bl. *Wilb. Goeree, Kerk. en Wereld. Hist. schryvende van alle de acht*, 148 bl. *Scotanus*, *Chron.* 93, 108, 114, 122 bl. &c.

En dus verre, aangaande 't getal deeser Kruisvaarten; maar let nu eens, wat de vorsten en hooge magten eigentlyk met deese togten voor hadden.

De pausen, als gemelde Urbaan den II, Eugenius, Innocentius, Honorius, &c. hadden deese voordeelen.

Sy matigden sich aan het oppergefagh van deese legertochten. Sy naamen de perfoonen, die ter Kruisvaart gingen, onder hunne bescherming. Sy brachten de aflaten en *dispensaties* in een meerder gebruik. *Puffendorff*, *Inleid. tot de Historie*, 668 bl. &c.

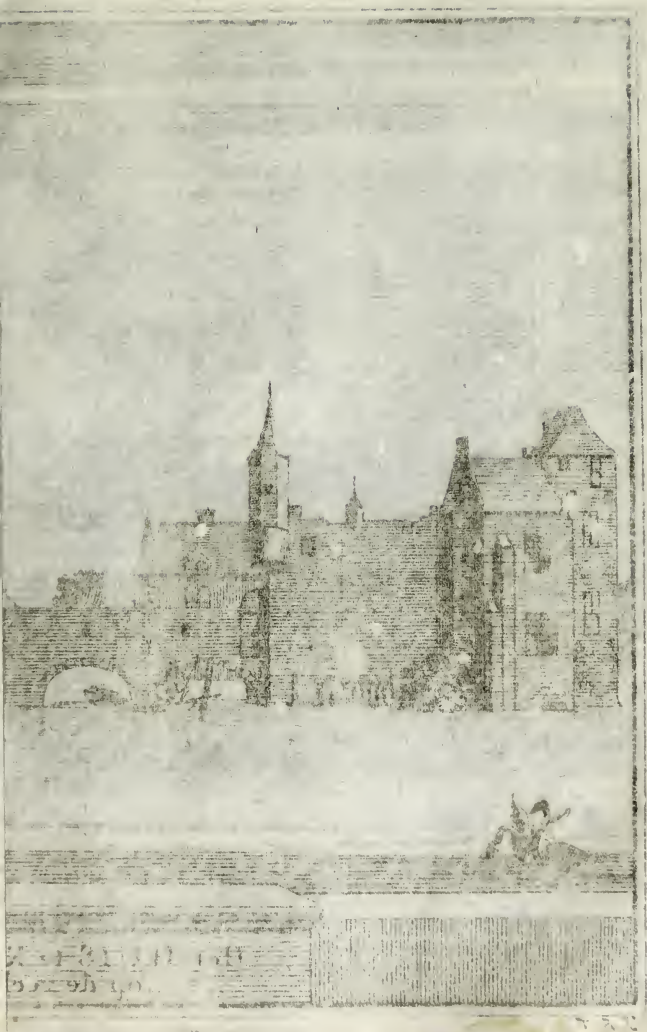
Maar de koningen vonden, op deese wyse, hunne rekening.

Sy maakten hun handen ruim, met de dapperste en oproerigste naa verafgelegene gewesten te versenden. Deese, om reisgeld te hebben, verkochten of verpandden aan hen hunne landeryen. Deese ginder sneuvelende, kregen sy de goederen gemaklyk van de weduwen of minderjarige kinderen. Eindlyk gebruikten sy se by wyse van een veelvoudige aderslaatinge; daar mede sich ontlastende van een menigte menschen (in den alleereersten optogt teldemen over de 300000 Kruisvaarders) om den overigen hoop, onder de knie gekregen, tot gedweegheid en onderdanigheid te brengen. *DeVertaaler van Mezeray*, *Chron. van Vrankr. in Philip de I*, 428 bl.

Tantum Religio potuit suadere malorum.

Komt dit hier niet veel beter te pas als by *Lucretius* (*Rer. Nat. I lib.*) ontrent het slachten van *Ifigenie*? Doch, fiet ook de vertaalde *Leutholff*, *Toneel der Hedendaagschen Wereld*, 49 bl.

Maar,

Het HUIS te KUILLENBURG.
op de rechter fyde.

J. S. F.

Maar, hoe kregenſe de lieden tot die dwaasheid, om ſoo verre uit hun land te gaan, vrouw en kinderen te verlaaten, ontelbare gevaaren ſich te onderwerpen? Antwoord. Niemand kon ſaligh ſterven, die Syrie niet had gezien. De *exclamatie*, voor bovengenoemde Paus Urbanus, was: *Deus vult, Deus vult*, God wil het! *Gemelde Æmilius*, 4 lib. 152 pag. *Aerula*, *Tydtreſoor*, 317 bl. En die op deeſen *Gods wegh* ſterven, hadden volle vergeving van alle ſonden. *Godfried*, *Hiſt. Chron.* 1 D. 654 bl.

Eindlyk word dan ſoodaanigen Kruysvaart *Bellum Sacrum*, dat is, de Heilige krygh geheeten; de heiligheid, beſtaande, in het Weſten van menſſen te ontblooten; alleenlyk om hunne inhaalige ſchrokkigheid en ontembare hoogmoed den vryen dood te geven. *Boxhorn. Hiſtor. Univerſ.* 649 pag. De heiligheid beſtaande, dat ontelbare Chriſtenen, in het Ooſten hun eigen graf vonden, in het midden van onmenſlyk moorden en ruwſaam bloedplengen; de geestlyke ſelf, met de krygsklaoven, het woeden aanzettende. Immers, hier ſagh men, heeas, ſoo veel bloed vergieten, dat 'er de lykken in drevan en de paarden hun voeten ſpoelden! *Maimburg*, 3 D. 151 bl. *Sleidanus*, by bovengenoemde *W. Goeree*, op het ſelve, 158 bl. De heiligheid beſtaande, in roven en plonderen, branden en blaken, en dus niet om in deeſen heiligen oorlogh heiliger of godvruchtiger, maar wreeder en godloofer te worden; blyvende terwyl ginder, gelyk wy boven aanroerden, de ſteden onbewoond, de landen onbeploegd. *Pezelius*, *Melliſſii Hiſtor.* 3 Part. in *Henr. IV.* 557 pag. *Joh. Lætus*, *Compend. Hiſt. Univ.* 351 pag.

KUILENBURG, anders Civilenburg; quansuis, naar Klaudius Civilis 'er naam voerende. *Rykius*, over *Tacitus*, 3 *Hiſtoriar.* 23 cap. behalven *Pontanus*, &c.

A. 1271, wierd haar grond gekocht door Heer Hubrecht van Boeſichem. *Origines Culenb.* by *Matheus*, *Analeſtor.* VI Tom. 242 pag. alwaarom *Slichtenhorſt* (*Geld. Geſchied.* 1 B. 7 bl.) verwerpt het ſeggen van *Pontanus*, willende dat het een jonger ſtad is, en ſoo hy ſchryft (let op de geduirige verſchillenheden!) ontrent A. 1164 of 1172, het werk van eenen Rudolf van Boeſichem, en daar om, in een kuil of laage landſtreek gelegen, Kuilenburg genaamd. *Siet hem*, 1 B. 52 bl.

Aangaande haar kasteel (het geen we uit die van *Rochman* genoomen, u hier vertoonen) de ſtichter was Hubert van Boeckom, die, A. 1281, het ſelve aan de gr. Reinoud van Gelder

der verkocht. *Slichtenborst*, 52 bl. Is naderhand, door Jan de III gr. van Kuilenburg, vertimmerd. *Deselve*, 56 bl. doch de ronde tooren is van Gerrit van Kuilenburg. *Matheus*, in de gemelde *Origin. Culenb.* 272 pag.

Die meer van Kuilenburg (seggt, met *Heda*, toch geen Casfrolacus of Suilenburg) begeerd te weeten, sie naar deeser *Heda*, 7, 223, 244 & 314 pag. *Meurs*, XVII *Provinc.* 374 bl. alwaar gy mede sult vinden, dat deese stad, A. 1555, door keiser Karel de V, is een graaffschap geworden.

L.

't Huys te **L** A A R ; is in Poelwyk gelegen, in Suid Holland. *Ouden Hove*, *Suid Holl.* 412 bl. uit het *Anniversarium Carthusianorum*. Weet'er niets af te seggen; het geen me ontrent meer Heeren Huysen gebeurd.

L A A R ; een dorp, tussen Hilversom en Blarikom, in het Sticht van Utrecht; waar ontrent is het L A A R D E R kerkhof, van de eenvoudige Roomscatholykjes, met groote devotie befocht. Sie *Visschers Nieuwe Kaart van het Sticht*.

Men sou wel eer hier een kerk oprichten, seggense, maar een brooddronken duivel, alles breekende en omwerpene; verhinderde telkens het goede werk.

Doch, waarom hier juist een kerk? mogelyk vondmen eenige schaapjes, in het veld neerknielende, rondsom een neergevallen of weghgeworpen *Hostie*; gelyk, by myn grootvaders tyden, ergens in het landschap Drenthe is voorgevallen. Mogelyk is hier een *mirakuleus* Lieve Vrouwen beeldaan een boom ondekt; gelyk onse Liê Vrouw van den Eik, te Merfelt; of Onse Liê Vrouw aan de Linde, te Oosterwyk; beide in Brabant. Of mogelyk hoordemen byen, *mirakuleuslyk* singende in haar byekorf; gelyk te Kouwenwater, ook in Brabant; alwaar men, A. 1434, het klooster van S. Brigitte stichtte, op een plaats, alwaar de biekens een kerksken in haar korfken, al singende, hadden opgemetfeld. Dit is geen *raljery* noch achterklap, genegene Leeser; gaa weder tot *Oudenbove*, *Beschryv. van 's Hertogenbosch*, 29, 37 en 54 bl. hebbende sich bediend van *Fr. Aug. Wichmans*, *Brabantia Mariana*, of, *van de Liê Vrouwe Beelden in de Meyerye van den Bosch*; en *Dionys. Mutsart*, *Kerkelyke Geschiedemissen onser Nederlanden*, 2 Deel.

Maar sacht! het is uitgevonden. Sy noemen het S. Jans kerkhof. Dus sal dit syn een kerk geweest van S. Jan den Dooper, anders de Boetgefant, door de gulde veersen van onsen *Vondelens* soo verheerlykt.

LANDERYEN; in het gebrooken Holland van een seer verskillenden aart; hebbende hier, lichter of swarder klay; daar weder gul sand of veen, darrie, &c. Maar,

A. 1460, of daar ontrent, heeft men uitgevonden de hoo-ge en sandige landen te verlaagen en tot bequaame saai en weilanden bequaam te maaken. Ontrent welken tyd men ook te Soeterwou, by Leiden, heeft geleerd het toemaaken der schraale en verkoude landen. *Alkemade, Gravemunt. 150 bl.*

Van het bourlekyksland sprakenwe, 143 bl. en daar sal meer gesegt worden, op de letter *T*, in *Turf*, of letter *V*, in *Veenen*.

LANGERAK; een seer oud Huys in Langerak, onder Nieuwpoort, op de Lek, in Suyd Holland; door *Rochman*, in 2 Gesichten vertoond. *Ouden Hove, Suid Holl. 302 en 412 bl. Goudboeve, 78 bl. Meurs, XVII Provinc. 455 bl. uit Boxhorn. Stedeb. 44 bl.*

Van haar geslachtboom, uit de Teilingens voortgesprooten, schryven *Oudenhove*, op het gemelde 302 bl. en *Van Leeuwen, Batav. 999 bl.*

De **LAUWERS**, of de Lavica; een watertje, in Friesland, ontrent de Friesse Paalen aanvangende, en dus, verby Visvliet en Monkeziel, in zee sich ontlastende. Sie weder *Visschers Kaart*, van *Friesland*.

Is een seer oude grenscheidunginge van Friesland en Groningerland. Sie 't *Landkaartje van Ubb. Emnius, lib. de Agro Fri-
sæ.*

Maar onsen braven *Scriverius* is echter hier geweldig het poor byster, schryvende (*in de Inleid. syner Graven, 56 bl.*) lat de Lauwers tot Dokkom is loopende; daar *Visschers Landkaarten*, soo van *Groningen* als *Vriesland*, u sonneklaar antoonen, dat, tussen Dokkom en de Lauwers, ter rechter syde, ten minsten een ruimte van wel 3 uiren sich uitbreid.

LEA, Ea of Ye; is een watertje, in Friesland, langs de Vaart of Weert (sie boven, 14 bl.) een hoogte in Leeuwer-Aa deel; van welke de stad Leeuwarden haar naam bequaam. *Sim. Abbes Gabbema, Beschryvinge van Leeuward. bl.*

LEAWERD, aed Leeuwerd, Lienweweerd of Leeuwarden; het vermaarde hoofd van Friesland, een volkryk stad; synde de dorpen van Oldenhove en Hoek, A. 1432, daa aan vast gehecht; omringd met schoone Huysen van adelyk Geslachten, als; Kamminga, Kamstra, Burmanja, Unia Martena, en Minnema. *Meurs, XVII Provinc. 2 Deel. 894 bl.*

Doch die van deese stad meer omstandigheden begeert te weten; gaat tot gemelde *Geschiedschryver, Gabbema, behalven Guicciardin. Belgica Description. 3 Part. 248 pag.* ook al daar van Swichem gewagende, de geboorteplaats van Vigliu Suichemus, self in de Neerlandse Medalikassen bekend, met het Sinnebeeld van een brandende kaars, tusschen een boek en een sandloper, op een tafel; geteekend; VITA MORTALIVM VIGILIA, 's menschen leven is een geduirigh werken.

LEERDAM; een slot, al over lange jaaren, een ruij binnen de stad van deese naam, in den Lande van Arkel en Altena. *Goudboeve, 86 bl.*

Wat nu de stad aangaat, sy is, in het vierkant, gelegen niet verre van Asperen (waar van, 23 bl.) aan de Linge, van welk water sy haar naam ontleend; want, by verkortinge noemt men Lingerdam heden slechts Leerdam.

A. 1150, gaf Jan de IV, Heere van Arkel, deese landstree aan syn soon Folpert, die, A. 1167, met Pelgrom, syn soon van een duivel wierde weghgevoerd. Dit gelooft al weer cleefser niet? Ik sal geen *Stoke*, geen *Goudboeve*, geen *Slichterborst*, maar alleen die boertende broodbakker, *Van Spaan*, voorleggen; let hoe koddigh hy dit stukje verteld, in sy *Beschryv. van Rotterd. 3 H. 72 bl.* alwaar hy, uit *Wachtendorp Rymchronyk*, ook van het spooken, na Folperts omkomen in het gemelde slot gewaagd.

A. 1492, is Leerdam, door een huwelyk, gekomen aan h Huys van Egmond; A. 1410, Heer Jan van Egmond trouwende Maria van Arkel. *Boxhorn. Stedeb. 302 bl.*

A. 1496, hebben de Geldersse deese stad vermeersterd, en Hollanders beoorlogende; doch Albrecht; hert. van Saxe de deeselve, door een verdragh, daar weder uit vertreken.

A. 1558, gaf Anna van Egmond, stervende, Leerdam, aan Philip, haar soone, prins van Oranje; die weder, A. 1618 stervende, het selve syn broeder Maurits heeft naagelaten. *De selve Boxhorn. 303 bl.*

LEENRECHT; volgens *Grotius* (by *Soeteboom*, in de *aanl. Arkad.* 311 *bl.*) is een erflyke onplitsbare togt op iemands ontilbaare goederen, met een onderlinge verbintenis; van schut en scherm aan de eene, en plicht van Manschap en Heergewaden, aan de andere syde.

Het manschap of hulde (van welken ook de vroomme Gysrecht van Amstel boven is spreekende, 90 *bl.*) is een eed, waar by de Leenbesitter sich verbind syn Heer getrouw te syn, desselfes voordeel te soeken, in alle Heirvaarten, tot bescherming der paalsteden, hem te helpen en by te staan; of ook wel buiten de paalen, ten tyde van een oorlogh. En dit heette men het *Landweer*.

De Heergewaden syn vereeringen, die de Leenman aan syn heer en meester is verschuldigd, ten tyde van verley.

Sy bestaan, in een valk, handschoenen, &c. volgens het aantetkende, op het 128 *bl.*

Nu syn 'er Erfleenen, Leens-leenen en Achter-leenen, Leens-leenmannen of mans mannen, &c. alles weder springende buiten onsen bepaalden omtrek. Gelyk boven, 151 *bl.* de jagerwetten, soo laat ik dit van de Leenen weder aan de *Rechtsgeleerde*, als; *Hugo de Groot*, *Inleidinge tot de Hollandfche Rechtsgeleerdheid*, 2 B. 41 Deel. *Pieter Bort*, van het *Hollands Leenrecht*; welke laatste (3 H.) het begin der Hollands Leenrechten fet op de tyden van den Hoeksfe en Kabeljauffen tweespalt.

LEEUW; weleer in het wapenschild der Frankische koningen; volgens *Hunibaldus*, *Batav.* 176 *pag.* en in die der Neerlandfse prinsfen, optrekkende in den heiligen kruisvaart; van welken, 189 *bl.* volgens *Munsterus*, *Cosmograph.* 2 *lib.* 124 *pag.* alwaar om ook *Ondaan* van de Leeuwen spreekt, ontrent Jan van Henegou, boven, 156 *bl.*

Dus hebben niet alleenlyk verscheidene der XVII provinciën, Leeuwen in haare wapenschilden, als; Holland, Zeeland, Overyffel, Gelderland, Friesland, Uitrecht, Henegouw, Lutzenburg, Namen, &c. maar fiet self alle de gemelde, in den omtrek van een Leeuw begrepen, by *Strada*, van den *Neerlandfchen oorlogh*; gelyk het selve ook aantekend *Guicciardyn*, 1 *lib.* 7 *pag.* uit *Michael Aitsingerus van Oostenryk*.

Immers voerd Holland een Leeuw, of met een slagfwaard en een bundel pylen, of vasthoudende de vrye hoed, op een speer gefet, binnen een Thuintje. Siet onse gangbaare *dub-*

beltjes en allerlaaft gemunte Doiten, en lees Parival, Vermaak van Holl. 204 bl.

Maar, quamje wel immer te vooren, dat hertog Karel de Stoute by sich selven een besluit had opgevat, van alle de XVI Provinciën onder een koningryk te betrekken, het geen de naam van *Leeuw* sou voeren? van het koningryk hoor Karel self gewagen, by meergenoemde *Verboek, Treurspels 4 Bedr. 5 Toon 45 bl.*

*Gy vorsten, die 't geluste om myn gebied te sien,
Nu treetge op Zeelands grond, een graaffschap; kon't geschied.
En sagb ik kans 't verschil van seden, taalen, wetten,
En vrybeên van elks land op eene wys te setten,
Gantsch Neerland saagtge in een groot koningryk herschikt;
De wapenschittring, die my steeds in de oogen blykt,
En Fransse listen syn 't, die myne toeleg stutten.*

Het bewys van de naam *Leeuw*, is tegenwoordigh my niet by der hand; maar merk ondertussen aan, dat de *Leeuw*, onder der gr. Willem de I, op het Hollandsse geld, word allereer ontdekt; volgens getuigenis van dikwyls aangetrokkene *Alkemade, Graaflyke Penningen, 41 bl.* aldaar; ook *Meyer* aanhandelende, die, soo wel als *Munsterus*, het voeren der *Leeuwen* op hunne schilden, de Neêrlandsche Kruisvaarders toeschryft.

Maar, facht hier! de liefde der *Medalikunde* wil niet dat onse Neêrlandsse *Leeuw* soo ras verlaat. Sy legt me drie *finnebeelden* voor, die se by deesse plaats wil hebben ingelafcht.

I. De koning van Spanje, nevens den Paus staande, bie onse *Leeuw* den olyftak, maar houd in syn slinkerhand een halsband gereed, om hem vast te sluiten. De woorden sijn **LIBER REVINCIRI LEO PERNEGAT**; dat is *de vrye Leeuw weigerd weder geboeid te worden.*

Op het ruggestuk, legt onse *Leeuw*, aan de pilaar der Inquisitie vastgebonden, terwyl een muysje (verftaa prins Willem de I) den halsband komt aan stukken byten. Het opschrift is; **ROSI LEONEM LORIS MUS LIBERAT** dat is, *de muis verlost de Leeuw, door 't knagen van de zeilen.* Siet de *Medal. Histor. 37 bl. op het jaar, 1579.*

II. Maar deesse volgende, van Lodewyk de XIV, is voer een Neêrlands hert ondraaglyk, edoch niet eene bespottelyk. De afgevilde huyd van de Neêrlandsse *Leeuw* hangt, nevens der Staaten Pylen, aan een geknotte boom, met een muiskroon

kroon gedekt. Beneden fit het ſchreijende Nederland, tuffen een neerliggende koe en een viſſchers ſchuitje; met deeſe trotſe en onwaare *byschriften*, boven; ULTOR REGUM; dat is, *de wrecker der koningen*: en beneden; BATAVIA DEBELLATA. MDC LXXII. *Het door den oorlogh verwonnen Holland*, of (liever in het algemeen genoomen) Nederland. Siet de *Schauwmuntzen uber die regering Ludwig des Groffen*, 251 bl. op het jaar 1672, ſynde, in de verbeeldinge, wel de ſin, maar niet de ſchikkinge, met de myne gelyk.

Doch, wy ſetten dat by ſyn andere opſchriften. I. EXPEDITIO BATAVICA; *de veldtogt tegens de Hollanders*. II. PERRUPTIS BATAVIÆ CLAUSTRIS; *de paſſen van Holland hebbende doorgebrooken*. III. BATAVIA, VICTORIIS PERAGRATA; *Holland met verwinningen doorgereijft*. IV. CASTRIS BATAVORUM CAPTIS & DIREPTIS. *De legerplaats der Hollanders ingenoomen en geplonderd*. V. INCENSA BATAVORUM CLASSE; *de vloot der Hollanders hebbende verbrand*, &c. Siet het gemelde *Boek*, met ſeer valsſe en alleen oluymſtrykende *byschriften* opgepropt.

Te LEEUWEN; een Heeren-Huys te Alphen, in Rhymland, al genoemd, A. 1450.

Sy magh twee paar oude ſwaanen, met de jongen, tuffen Swammerdam en Leiden, in den Rhy voeden; en dit ſelve, voor een rooden ſperwer of een ſloop wyns, verheergewaarden. *Van Leenwen, Inleid. der Koſtuym. van Rhyndl. 50 bl. Batav. 1261 bl.*

Breng dit by het aangeteekende van de Leenrechten, 195 bl. LEEUWENHORST; een abdy by Noordwyk, onder Leiden, A. 1262 geſicht. *Junius, Batav. 569 pag. Thaboriana, by Matheus, Analector. VI Tom. 91 pag. Van Leenwen, Batav. 1313 bl.*

De Afbeeldinge ſal u voorkomen by meergenoemde *Pars, Katw. Oudb. 454 bl.*

Was een edel-Jufferen geſicht van de order der Cisterſieners; niet ſoo groot en ſoo ryk (ook 130 jaaren jonger) als de abdy van Rhyburg, in den Spaanſſen oorlogh, door het vuur verwoeſt. *Deſelve, 455 bl.* welken, of een ander, ik het wydloopigh talmen van de Hollandsſe Abdyen geheelyk overlaat.

LEEUWESTEIN; een Heeren-Huys by Voorburg, in Rhymland. *Van Leenwen, Batav.* doch weet de plaats voor deeſe reis niet te vinden.

LEIDEN; hier moet ik *Orlers* en *Van Leeuwen* aanspreken, om een bequaam uittrekfeltje; bysonderlyk verplicht, om dat aldaar, van 1670 tot 1672, onder den Heer, Prof. *Francis. de la Boë Sylvius*, myn Geneeskunde tot haar volkomenheid is opgegroeid. Doch laat eerst hier de Hr. *Huygens* den *Prologus* van myn aantekeningen opfingen:

't En waare 't nydigh duin of 't Rhyms verdwaalde sogh,
Ik waar, spyt andere, de grootste RhyNSTAD noch;
Om, nevens Katwyk, uit myn wraake te gaan haalen
Van 't Arragonsch geweld. Hoe sonden sy 't betaalen,
Die, op myn allerweekst, voor 't stuyvende gerucht
Van een verrotte muir, verstooven in de vlucht!
Nu, doen ik 's meer van verr', nu doen ik ook te Romem
Myn waare weetenschap, myn wyse waarheid schroomen.
Kragt, swarte Fariseën, kragt, snoodste die ik ken,
't Syn scherpe nagelen, die 't meer syn, als myn pen.

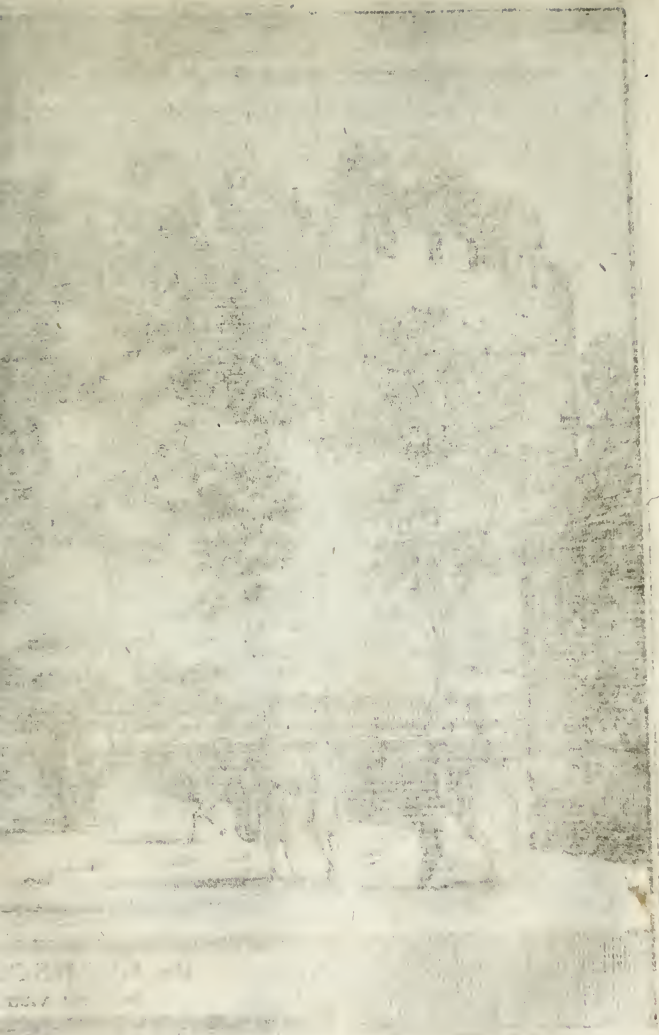
Om, als vooren, deese stoffe in het kort te behandelen met verdeelingen, sal myn Iste aantekeninge sijn over de Naamreden. II, over de stad. III, over de krygsgevallen. IV, over de Burg. V, over de Dorpen, Abdyen en Sloten rondsom Leiden. VI, over het Woud sonder Genade. en VII, over de RhyN, door de stad loopende.

I. Leidens Naamreden is wonderlyk verscheiden. Siet hier een geheele bundel van ydele gissingen:

1. Lugdunum; van *dun*, een oud Keltisch woord. *Van Leeuwen, Batav. 172 bl.* Beteekenende een berg (boven, 70 bl.) en *lucus*, 't Heiligh woud of het woud sonder Genade; van welke mede boven, 38 bl.
2. Van *luch*, een wachttoren.
3. Van *lough* of loegh in het Keltisch; synde eenige behuyfingen, by een gemeene kerk geset. *Alting, Notit. I Part. 87 pag.*
4. Van *lugus*, een raaf; aangesien men hier veel ravens sagh op het leggen van de grondslagh. *Plutarchus* (niet de *Levenschryver der Doorluchtige Grieken en Romeinen*) *libr. de Fluminibus.*

Maar, hier is niet seekers. Siet *Matheus, Analector. VI Tom. 1 pag. Kluverius, Rhymond. 2 D. 15 H. 3 bl. Boxhorn. Stedeb. 169 bl.* eenen *Klitipho* aanhaalende ontrent de benaaminge van *Lagodunum*, dat is, Ravensberg, by *Van Leeuwen* verworpen, *Leid. Nader Bewys, 414 bl.*

II. Wat

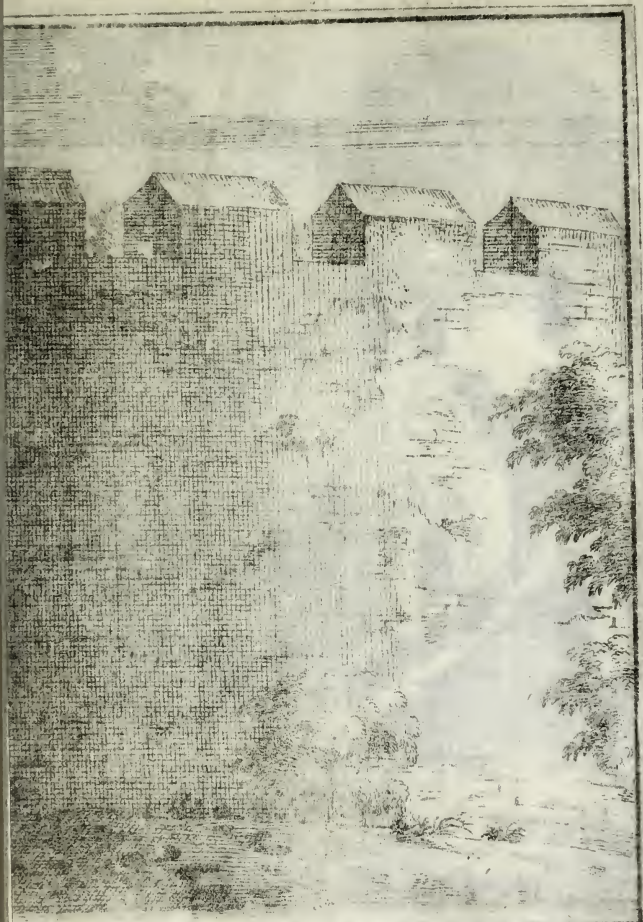

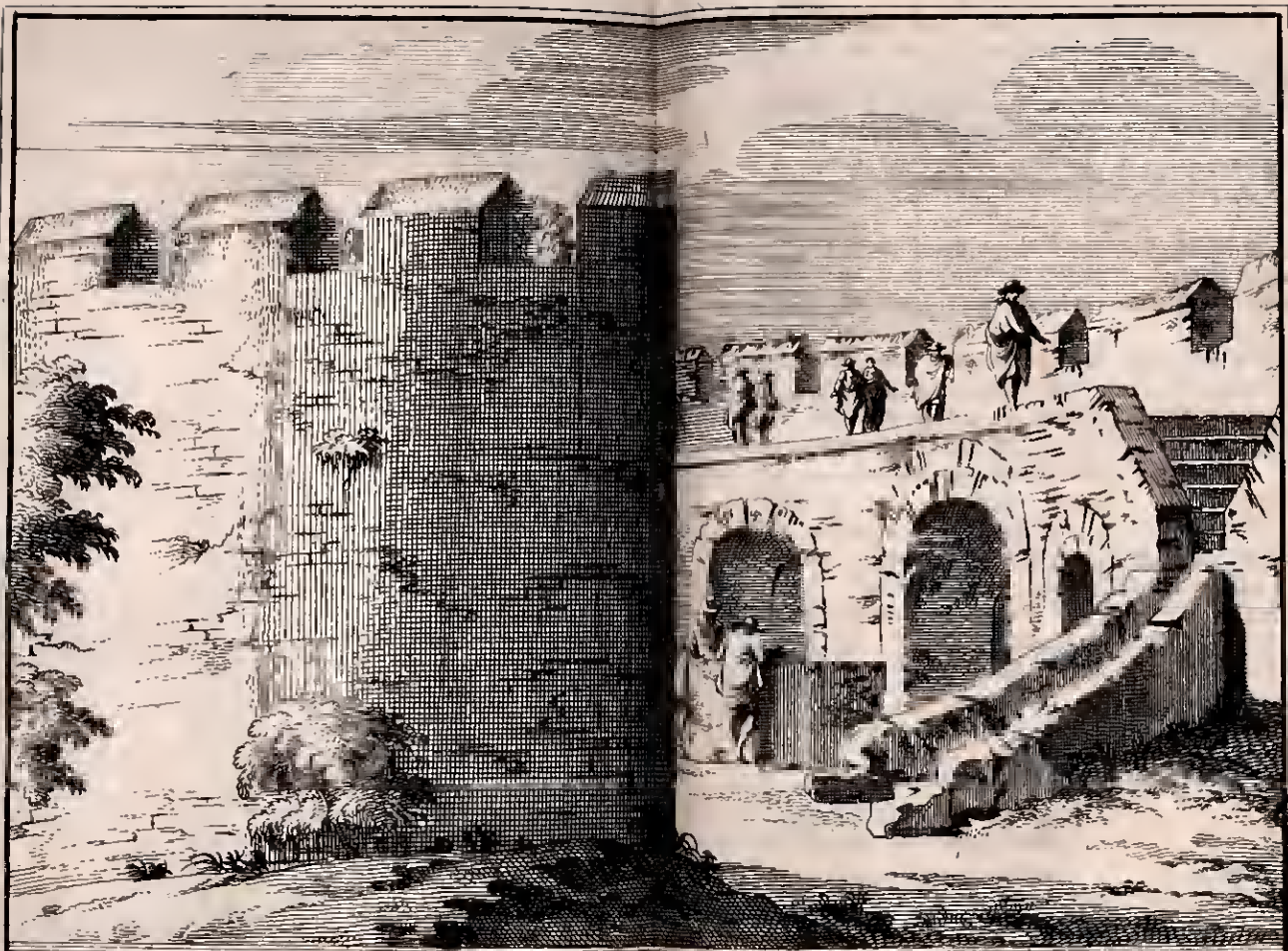
De LEIDSCHÉ BURG.
te sien van de Platz.

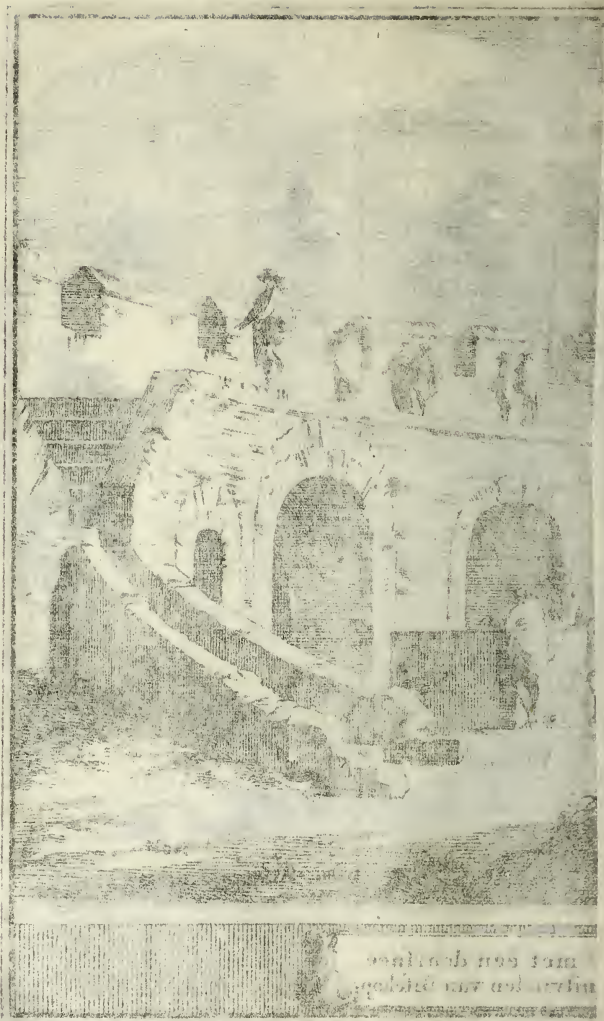

DE ZEIDSCHE M...
van gansen toren. vol. 1. 1711.

De LEIDSCHÉ BURG, met een doorsnee
van binnen te sien, volgens het uitvinden van Bischoep

... ..
... ..
... ..

II. Wat de stad aangaat, gy hebt daar S. Pieters en S. Paulus kerk, gesticht, A. 1121; de Hooglandsche kerk, S. Pancras toegewyd, A. 1315; de Academie of Hooge School, door Prins Willem de I, A. 1575, ingesteld; de Anatomie of Ontleedkamer; de Bibliotheek of Boeksaal, &c. Van welke alle *Orlers*, *Leid.* 1 D. 92 en 103 bl. en *Van Leeuwen*, *Leid.* 30 en 49 bl. &c. deselve in cierlyke *Printverbeeldingen* u voor oogen stellende.

III. Nu weer een weinighje van Leidens oorlogsrampen. A. 1419, heeftse een swaar beleggh geleden, in den oorlogh van Jan van Beyeren, en biskop Frederik. *Boxhorn. Stedeb.* 191 bl.

A. 1574, wierdse, naa 't veroveren van Haarlem belegerd door de Spanjaarden, onder Francis de Valdes, Valdeus, Baldeus of Baldes. Het beleggh en het ontfet syn ieder al te bekend, om veel omstandigheden hier te gebruiken. Behalven by *Orlers*, hebt gy de saak by *Hoofd*, *Grotius*, *Strada*, *Van Meteren*, *Goudboeve*, en ontelbaare andere. Ik rep nu van geen *Medalien*, ter gedachtenis van dit Ontset geslagen. Kan echter niet wel verbygaan eene onder de seldsaamste; dragende, aan de eene sy, het borstbeeld van den Burgemeester Van der Werf, met deese woorden: PETRUS ADRIANI WERFIUS. NAT. L. (te Leiden geboren) 1529. OBIT. (overleed) 1604. Maar op de andere sy, onder een palm- en en lauriertakje, binnen een slange-ring; en boven de stad, volgend puintdicht:

*Dits VANDE WERF, die Leidse held,
Diens taai geduld het Spaans geweld
Manmoedigh keerde van de vesten;
Als pest en honger 't hert bestreed,
En 't muitend volk geen nitsfel leed,
Bood by syn vlees en bloed ten besten.*

IV. Tot de Burcht my keerende (van buiten en van binnen alhier ten toon gesteld) merkte ik, A. 1705, den 4 Juny, haar aan als een nieuw gestel met oude lappen omhangen. Immers syn 'er de oudere moppen, een voor een, en wel met voordacht, ontrent 35 openingen, de meeste naar buiten, ingemetseld.

Is nu slechts een geheugenis (en met eene een teeken van gesagh der Heeren Waffenaaren, Burggraven) van een gesloopt kasteel.

steel. Hoe? sou sulck een ronden romp het beuken der blyden en andere stormtuygen kunnen uitstaan? *Oudaan, Inleid. tot de Roomse Moog. 25 bl. Scriverius, in de Toetssteen over den Gouwenaar, 210 bl.* Wie sou daar op bequaamelyk kunnen woonen, gelyk van de Heeren Waffenaaren dit word verseekerd. *Deselve, 211 bl.*

Voorts word deese toorn, 150 schreden in haar omtrek, aan de Z. O. syde, met 68 trappen beklommen; synde haar muirwerk, te weeten, op den heuvel, hoogh 21 voeten. *Van Leeuwen, Leid. 44 bl.*

In het binnenperk, sietmen een diepe put; waar door, volgens de praatjes van 't gemeen, men naar Katwyk kon gaan om visch te haalen. *Scriverius, Batav. 26 bl.*

Van binnen aan de muir, hebt gy een gangpat; op 21 bogen hangende; van welke men niet alleenlyk de stad, maar ook veel dorpen en lustplaatzen bescheidenlyk magh beschouwen, *Orlers, Leid. 1 D. 84 bl. Parival, Verm. van Holl. 48 bl.*

Ondertussen geloven de rechtfinnigste Hooge Schoolgeleerde, dat het oude slot geensins, A. 400, door de Friesse of liever Engel-Saxischen, Hengistus of jonker Hengst; maar, ten minsten 20 jaaren voor 's Heeren geboorte, van de Romeinen is aangelegt. *Orlers, 82 bl. Scriverius, 26 bl. Van Leeuwen, Voorred. 8 bl. Besch. 42 bl. Bewys, 330 bl. Guicciardin. 107 pag. Junius, 451 pag. &c.*

Deese Burg of Toren heeft, A. 1651, den 17 April, de prinsse de Ligny, Heere van Waffenaar afgestaan, en, met den Burggraaflyken titel, nevens alle gerechtigheden, aan den Stad en Raade van Leiden verkocht. Siet het *Gedenkschrift*, aan de poort van den opgang staande, by de genoemde *Van Leeuwen, 48 bl.*

Maar, terwyl ik oordeel dat deese ronde Burg een nieuw gebouw, van saamengeraapte steenen is, soo twyfel ik ook met eenen, of se boven op den gemaakten heuvel is neêrgefet; dan of deselve tot op de vlakke van de stad is doorgaande, het aardryk daar tegen aan synde geworpen; gelyk *Van Leeuwen* en *Oudaan* geloven, deese in meermaalen aangetogene *Inleid. 26 bl. en die, Leid. 44 bl.*

Want het is wel seker, dat deese sterkte een andere gedaante en een ruymmer omtrek had, toen se wierd bewoond en 'er Ada van de Kennemers sich op sag belegerd. Siet boven, in *Ada, 7 bl.*

Dit sy soo verre van den Leidsfen Burgh, welke *Van Leeuwen* perfors voor een oud kasteel wil doen doorgaan, sie de *Voorrede*, 9 bl. *Beschryv.* 44 bl. en *bewys*, 479 bl.

Ondertussen is dit nevensgaande Binnen-gesicht wel eer door *Bischof* geteekend, en van *J. Goeree*, op deselve grootte, gelyk men het noemt, gecopiëerd.

V. Behooren, onder Leiden, de magtige abdye van Rhynburg; van welke, in de letter R.

Oestgeest	} Sie boven en beneden in	O.
Noordwyk		N.
Roomburgh		R.
Alphen		A, 11 bl.
de Katwykken		K, 169 bl.
Huys te Britten		B, 45 bl.
Valkenburg		V.
Saffem		S.
Kaukerk		K, 170 bl.
Leeuwenhorst		L, 197 bl.
Does		D, 63 bl.
Raaphorst		R.
Teilingen		T.
Poelgeest		P.
Swieten	S.	

VI. Het Woud sonder Genade is al gevonnist, 38 en 122 bl.

VII, eindlyk van den Rhy en syn opstoppinge is ter loop gesproken, 45 en 47 bl. en men sal noch omstandiger bericht geven, in de letter R.

Jan Gerbrands Van LEIDEN. Gelyk ik dit myn werkje slechts voor een enkele *Bloemleefinge*, (dat, al leesende en aantekenende, dagelyks vermeerderd en vergroot kan worden) en niet voor een volflagen werkstuk u word aangeboden, soo sal ook uw bescheidenheid my toelaaten niet alle *Neerlandsse Geletterde*, maar alleenlyk eenige oudere aan te merken. Ondertussen u wysende naar *Gondhoeve, Lyst van Geleerde Nederlanders*, 217 bl.

Broër Jan dan, van Leiden, was een geleerd en naarfstigh man en een welspreekende prediker; *Prior* of *prieur* der *Karmelyter* monikken, binnen Haarlem, alwaar hy is overleden, A. 1504. *Van Leeuwen, Leid.* 184 bl.

Schreef onder andere in het Latyn, een chronyk van Holland

land; van *Joh. Tritemius*, *abt van Spanheim* en de *Boeksaal-schryver Gesnerus*, genoemd en geroemd; *Orlers*, *Leiden*, 1 D. 337 bl.

LEYENBURG; een Heeren-Huys in den lande van Arkel en Altena, niet verre van Heukelom. Heb hier af niets.

LEK; in seker oud *Geschrift* geheeten Lagbeki, wel eer alleenlyk een geringe beek, en naderhand seer wyd en uitgestrekt; doende de middel-Rhyn vermageren en uittéeren. *Matheus* (wiens verdiensten ontrent onse Landsaaken my gebieden hem meermaalen te noemen) de *Nobilitate*, 2 lib. 186 pag. uit *Buchelius*, over *Heda*, en wederom, 204 pag. uit *Hortensius*.

Dus is die smalle verleidinge allenskens een groote rievier geworden. *Junius*, *Batav.* 107 pag. en een wyde gracht; te weet, brengende de Rhyn in de Maas, ontrent het dorp Krimpen. Van *Leeuwen*, uit *Klaverius*, *Batav.* 164 en 586 bl. Siet *Visschers* groote *Kaart van Holland*.

Was het brave werkstuk van den kloeken *Klaudius Civilis* (onder de keiseren, *Nero*, *Galba*, *Otho*, *Vitellius* en *Domitianus* levende. Sie boven, 50 bl.) welke, by *Wyk te Duirstede*, den dyk liet doorgraven. *Dio*, *Hist.* 60 lib. *Tacitus*, *Hist.* 5 B. 14 H.

Doch, hier hebtge weêr het schermender Geletterde. *Slichtenhorst*, 4 B. 40 bl. Van der *Houve*, *Handvestschron.* 3 D. 44 bl. *Klaverius*, *Rhynmond.* 1 D. 230 bl. *Rykquius in Tacitum*, 134 en 466 bl. gelovende, met *Ortelius* en *Pontanus*, deese *Lek* de vermaarde *Corbulonis Fossa* te syn, van welken wy, 180 bl.

LEM; de vader van kon. *Eseloor* en de soon van kon. *Dibbalt*, quansuis de grondlegger van de stad *Haarlem*; gelyk wy u ook getoond hebben, 123 bl.

Deese gewaande slichter word evenwel noch gehandhaafd van de geleerde *Bokkenberg* (*Batavor. Reg.* 98 pag.) tegens *Junius*, (*Batav.* 423 pag.) en *Soeteboom* (*Saanl. Arkad.* 61 bl.) hem *Willem* noemende; als of de lettergreep *Wil* deese Heer *Willem* of *Wildelem* allenskens waar ontvreemd. Dus is dan *Haarlem Willemstad*, gelyk elders *Philipsstad*, *Karelsstad*, *Christiaanstad*, &c. Syn dit geen mooye dingen? immers, het jammerd my syn naam by *Antonides* te vinden. Sie boven, 25 bl.

LEUSDEN; een seer oud dorp, tusschen *Amisfort* en haar hoogtens, *Westwaart*; wel eer *Loisden* en noch vroeger *Lisidunum* geheeten; daar andere, en wel seer qualyk,

af maaken Lynden, in de Betuwe. *Buchelius, in Hedam, 42 pag. by Matheus, in Not. ad Amisfurt. 5 pag.*

A. 1707, den 24 Jul. komende van Amisfurt, en daar op de lustplaats Ramsbroek hebbende besichtigd, namen wy hier onse pleistering. Het was een schraal dorp. Het kerkjen, als seer oud, had beneden vry groote moppen. Dit gaf me een genoe- gen in het omwandelen. Doch wy waaren het hier haast moe- de en trokken op naar Seist.

LIE; een gering watertje ontrent Haarlem, syn oorsprong nemende uit het Spirnermeer, en in het Sparen eindigende. *Oudenbove, Haarlems Wiegh, 26 Bedenk. 99 bl.*

Was weleer een groot water, aan welke het soo genaam- de *Pennings-veer*; door *Esaias van de Velde*, in een *Printver- beeldinge*, gemeen gemaakt.

LIËSVELD; een oud Stamhuys, door *Rochmans* in een *Geficht* gebracht, is van een seer vast muirwerk met een ron- den tooren; tegen over Schoonhoven gelegen, aan de over- syde van de Lek, in Suid Holland. *Junius, Batav. 516.*

Placht een schoon kasteel te weesen; geboud, A. 1042; doch naderhand, door die van Dordrecht, Gouda en Schoon- hove, verbrand; hoewel naderhand ten deele weêr vernieuwd, en met een reigers-bosch versierd. *Goudhoeve, 78 bl. Ouden- hove, Suid Holl. 303 en 412 bl. Boxhorn. Stedeb. 94 bl. behal- ven Meurs, XVII Provinc. &c. verleid, A. 1636, op gr. Wil- lem Frederik, van Nassau, stadholder van Groningen en Om- melanden, &c. Oudenhove, wederom, 304 bl.*

LIEVENDAAL; een Heeren-huys, in het Sticht, tus- sen Rheenen en Amerongen, ontrent den ouden Rhyn; me- de in een *Geficht* gebracht, door *R. Rochman*. Verder, geen schryfstoffe.

LINGE, of het Lange Water, ook wel eer de Molen- vliet geheeten; begint in de Opper Betuwe, ontrent Heussen, Angeren en Doornenburg. Heet mede de Liefde, by Leerdam, en vermengt sich met de Maas en de Waal, te Gornichem; onder de naam van de Merwe daar verby loopende. *Slichten- borst, Gelders. Geschied. 1 B. 10 bl. Van Someren, Batav. 5 H. 43 bl. uit Gerard Noviomagus.*

Van dit water word Leerdam eigentlyk geheeten Linger- dam; volgens het bovengeschrevene, 194 bl.

LYKPLICHT; hier af is boven al gesproken, 63 bl. doch, gelyk ik ook aldaar aantekende, men sou noch meer der gewoontens daar ontrent kunnen plaatsfen, als:

I. In Overijssel plagtmen een groote lantaarn, sonder licht aan de deur te hangen, alwaar een lyk boven aarde is staande. Sie dit afgebeeld by *Vander Veen, in syn Adams appel, 50ste Sinnebeeld, 196 bl.* Op deselve wyse, wierd, in eenige plaatsfen van Brabands-Holland, een bundel stroo, by den ingang van een woning opgehangen.

II. Als de boedel van den overledenen niet was te betaalen, wierd de sleutel op de kist gelegd, om weghgenomen te worden, van die lust hadde de betaalinge op sich te nemen. *Alkemade, in de Munten van gr. Albrecht, 32 bl.* spreekende van de weêuw van de gr. van Blois, heere van Goude en Schoonhoven, ontrent A. 1397. Doch, siet ook *Oudaan, boven in Albrecht, 10 bl.* deese wys van seggen gebruikende.

LYNDEN, of het Huys ter Lee; is gelegen in de Neder-Betuwe, tegen over Rheenens, niet verre van den Rhyn. Word in een *Afbeeldinge* gebracht in de *Annales Genealogique de la Maison de Lynde*; volgens onderrechtinge van meergenoemde *Kornelis Kooten*, my een affchetsinge daar van oversendende.

Maar *Buchelius, over Heda, in de 4de biskop, Albricus, 42 pag.* noemt den *Schryver van dit Boek* een grooten logenaar; als, onder andere, (in een Geschrift van A. 1683) Lynden en Leusden verwarrende en bedrieglyk door malkanderen mengersende. Sie boven, in *Leusden, 202 bl.*

LIMMEN, of Lymben; is eene der oudste dorpen van Noord Holland; hebbende een seer oude kerk, soose kallen, self van de reusen gemetseld; wel eer weghgeschonken aan de S. Martens kerk van Utrecht. *Van der Woude, Alkm. 134 bl.*

A. 740, is het selve, soo men segt, door Radboud, heer van Egmond, in haar vervallenheden vernieuwd. *Saanl. Arkad. 2 B. 82 bl.*

Sie Limmen in *Visschers Landkaart*, tussfen Heemskerk en Heiloo.

LIPS; in Rhymland, by Voorfchoten, tussfen Delffen Leiden, ontrent Sandhorst en Raaphorst, anders geheeten het Huys te Wyngaarden; in de Leenbrieven genoemd, A. 1412, *Goudhoeve, 81 bl. Van Leenwen, Rhyndl. Kostuum. Inleid. 31 bl.*

LIS; ook door *Rochman* afgeteekend. Geeft my mede geen schryfstoffe. Het dorp is tussfen Leiden en Haarlem, of wel tussfen Saffem en Hillegom, gelegen. Siet het *Provisio- neel*

neel Concept over de Bedykinge van het Haarlemmer meer, door Jakob Bartels Veris geïnventeerd.

A. 1705, den 30 Mey, dit dorp doorryende, bevond ik haar stompe toren, geheel van duiffleen, met een laage kap gedekt.

LOENEN; of Lonen, volgens *M. Stoke, in gr. Floris de V. 102 bl.* en Lona, by *Heda, in Alfrico, 51 pag.* het oudste dorp van het Sticht van Utrecht, bestaande daarom ook het choor van haar kerk van oude en swaare moppen. Wierd, A. 953, aan de kerk van Utrecht geschonken, door keiser Otto de Groot. *Alting. Notit. 2 Part. 116 pag.*

Hier is eens een treffen of een gevecht voorgevallen; volkwyge geheeten, in de *Soetstemmende Swaan, 12 H. 50 bl.*

Hier is ook wel eer de maan geëerd; ten minsten *Schildius, (de Chaucis, 2 lib. 1 cap. 105 pag.)* geloofd het dorp van Luna, dat is, *de maan*, te syn genoemd. Immers, meend hy, soo wel als *Luneburg, Haselunen, Luningen.*

Hier is ontrent staande het oud Heeren-Huys, *Kroonenburg*, van welke boven, 186 bl.

Eindlyk is hier niet verre afgelegen OUDERHOEK, de Lustplaats van myn hooghwaarden Mecenas, den Heer, CHRISTIAAN VAN HOEK; aan wiens lieve soon, ANTONI VAN HOEK, ik, in het jaar 1701, het *Derde Deel der verduitschte Werken van Ovidius*, met deese woorden heb opgedragen:

*Een grysaard, siek en moê van hartseer op te kroppen,
Versonden, buiten schuld, naar Pontus kille kust,
Komt herwaars en staat hier voor OUDERHOEK te kloppen;
Wees gy meêdogener met hem, als vorst August;
Het is Ovidius, ach, wil u toch erbermen,
En hem aan 's Vaders haard voor overlast beschermen!*

Maar, op deese plaats juist van dit Ooge-lust te spreken, myn lieve Leefter, laat u dat, bid ik, niet buitenspoorigh schynen.

Ontrent OUDERHOEK ben ik genoodsaakt de selve woorden te gebruiken, waar mede wel eer *Jakob Heiblok* (siet syn *Farrago, 87 bl.*) het Huys te *Manjad*, buiten Haarlem, heeft aangefproken:

O Mans-

O Manspad! uiterlyk in 't oogh,
 Meer waardigh innerlyk gepreesen,
 De naam klinkt verr' en wyd en hoogh
 Van 't Huis, in schoonheid uitgeleesen. &c.
 volgt dan het 3de couplett.

O binnensaalen, hecht geboud,
 En hoogh, en breed en lang en destigh,
 Van harde steen en duursaam hout,
 Hoe valt myn sucht, tot u, soo bestigh?

Dat 's licht geraen. 'T aansienlyk hoofd
 Van 't huys, en hof en groene velden
 Myn sinnen en begryp verdoofd,
 Als ik maar van syn naam wil melden.

En noch wat. Hier verstykt ik meest
 De leége tyd en oorlofsdagen,
 In ademschepping van myn geest,
 Die my noch al te kort behagen.

En wilje noch al meer? Hier rust het werk van *Roeland Roghman*; syn *Sloten en Adelyke Huysen*, in groot *plano* geteekend in de jaaren, 1646, 1647, &c. van den bovengenoemden Heer gekocht, alleen om my: te weeten, op dat ik, by ledige tyden, syn E. geselschap houdende, daar mede my mogt vermaaken, en in myn voorgenoemene schryfstoffe deselve gebruiken.

Heeft dit dan geen reden genoegh, om de Naam van deese treffelyke Landhoeve by *LOENEN* te setten? Wiens oor sou 't kunnen verveelen, myn overtuigde dankbaarheid te hooren uitroepen?

Hoor *OUDERHOEK!* hoor, myn beminde,
 By wien 'k alleen myn wellust vinde;
 En daar myn siel soo gaaren gaat;
 De *Beverwyker wandeldreven*
 En *Haarlem* moeten 't my vergeven,
 Myn leven hangt aan deese draad!

LOENERSLOOT; door *Vinkebooms* en *J. Leupe* in
 ver-

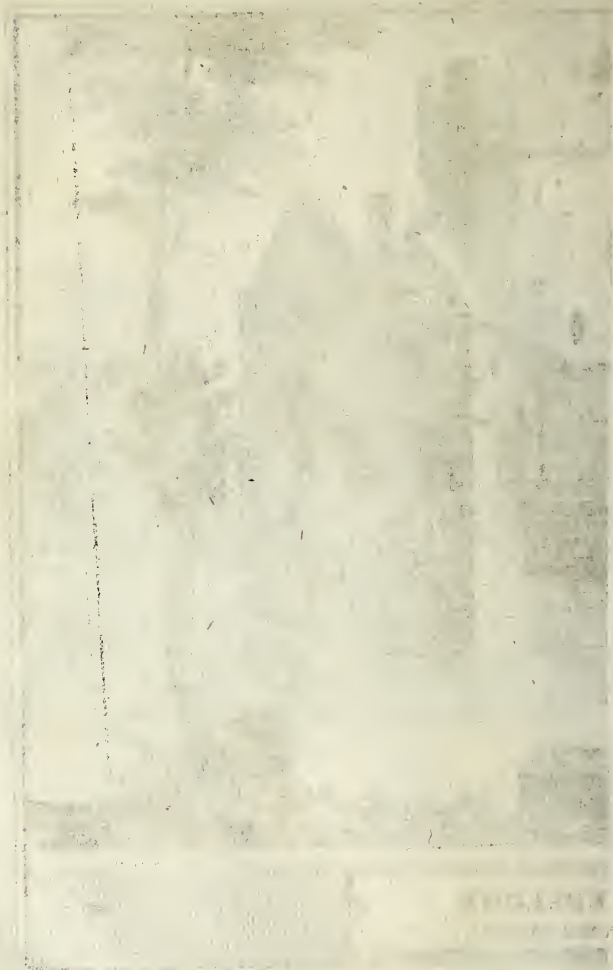

THE UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE LIBRARY

Het HUIS te LOENERSLOOT,
met de rugh naar BAAMBRUGGE.

WATERMARK

verscheidene tyden uitgegeven, word ook, van gemelde *Rochman*, in 2 *Gefichten*, vertoond.

Word, in het *Inventarium*, of Blaffaart der kerkelyke goederen van Utrecht, geheeten, *Lonaralaca*; by *Alting*, *Notit.* 2 *Part.* 116 *pag.* en *Boxhorn. Stedeb.* 23 *bl.*

Is gelegen, boven Baambrugge, aan den trekvaart; hebbende (gelyk ik aanmerkte, den 20 Decemb. A. 1704.) alleenlyk het gebouw haar fydmuur aan de vaart, en eene ronde toren, veldewaarts.

Doch behoorde onder het gemelde dorp Loenen; volgens de *Blaffaard van A.* 866, waar in word gesproken van een lap lands, alhier, door den gr. Rotgatus, aan S. Marten, te Loenen, vereerd.

Van den stichter weet ik niet te seggen; maar wel dat, A. 1378, de Hr. Splinter van Loenersloot (mogelyk is hy of de bouwer, of de vernieuwer) wierd op dit Huys belegerd: deese Splinter, fynde een bastaard van den Hr. van Nyenrode, die, A. 1417, om het leven quam. *Beka, in Appendic.* 125 *pag.* *Heda, in Arn. II.* 258 *pag.* *Gondhoeve*, 103 *bl.* behalven *Vossius*, &c.

Deese belegering wierd gedaan en uitgevoerd, door bisk. Arend van Hoorn, Heer Willem van Abkoude en Heer Sweer van Gaasbeek, nevens hunne aanhangelingen. *Buchelins in Heda Arn.* 259 *pag.* behalven de genoemde.

A. 1436, kocht Heer Boudewyn van Swieten het Huys te Loenersloot.

A. 1490, kocht het Heer Antoni van Amstel-Mynden, van deesen Hr. van Swieten. *Korn. Kooten, in syn Geschrevene Uittrekselen en Versamelingen.*

Ondertussen hebben wel eer ook de Romeinen hier ontrent huysgehouden. *Buchelius* bewyft het (in *Hedam, Hist.* 4 *Cap.* 13 *pag.*) met een steenen doodvat, alhier opgedolven; hebbende in het opschrift de naamen van *Mailorius Victor* en *Maioria Maiorena*: onbekende menssen, gelyk de meeste; waar van beschrevene doodbussen, soo ronde als vierkante, somwylen met seldsaamen sinspeelingen, worden ontdekt. Neem'er eens de proef af, by *Bochartus, Gruterus, Reinesius*, &c.

Heden word het slot van Loenersloot, als een landhuys, verhuurd, door Heer Didrik Johan, Baron van Stèd-raat, Hr. van Loenersloot, Oukoop, Ter Aa, &c. oudste soon en Leenvolger van Vrouw Maria Johanna, baronesse van Amstel, goed gedacht. in haar hoogh-wel-geboor. leven, vrouw van
Dod-

Doddendaal, Loenerflood, Oukoop, Ter Aa, &c. En dit uit de *Leenbrieven*.

Eindlyk word mede van dit Huys gewagh gemaakt, by *Schook, Belg. Foederat. 14 lib. 11 cap.*

Maar, eerwe verder gaan, immers behoord noch dit tot Loenerflood; dat, tegen over het slot, ter syden het Rechthuys, een kleene kapelle is, tot een begraafplaats dienende aan het Huys, en de Heeren van Amstel; doch daar ook heden de waard syn turf en houd, en andere kleene saaken be waard; gelyk ik, noch soo onlangs, selver heb gezien.

LOO; in de taal onser oudste voorvaderen gefegt, een verheven hoek lands (hier af komt dan ook het woordeken *loeg*, dat is, dorp, in eenige deelen der Groninger Ommelanden. Siet het *Aanteekenen op myn Poëfye, 52 bl.*) gelyk; *Anloo, Balloo, Langeloo, Hoogeloo, Hulsterloo, Schakerloo, Tef fanderloo, Tongerloo, &c.* in Drenthe en Braband. *Alting, in Indice Vocum Germanicar. explicatar. en Pikardt, Oudb. van Drenth. 30 H. 116 bl.*

Dus hebben wy LOO, het koninglyk jagtvertrek op de berg- en bosch-ryke Veluwe; van de Printhandelaars, in alle haar deelen, meermaalen uitgegeven.

Sy was, soo men segt, wel eer de lustplaats der hertogen van Gelder, van het landbestier ontslagen, of van den oorlogh afgemat; als leggende in het middelpunt van een jagtperk, van den Yffel, Rhyne en Suyder Zee beflooten.

Haaren omvang is heden, met de alleës, ontrent 160 morgen lands; vertoonende prachtige gebouwen, (ook het oude slot daar onder begrepen) lustige fonteinen en konstigh beeldwerk. *Reisboek, door de VII Provinciën, en aangrenzende koningryken, A. 1700 uitgegeven, 270 bl.*

LOO; een Huys en Hoffede in Rhymland, by Voorburg, op de selve hooge streek gelegen, waar op de Hoffede Van Werwe. *Van Leeuwen, Inleid. van Rhyndl. Kostuim. 27 bl. Goudhoeve, 98 bl.*

Van het Huys van Werwe, anders Kleen Matenes, sal in de *letter W*, gesproken worden.

LOKHORST; anders geheeten Oud-Teilingen; waar af in de *letter T*.

LOKHORST; het Hof of Graven-Huys, met muiren van een ongelooflyke dikte en hartheid, yfers en houweelen, in de grond, wederstaande, binnen de stad Leiden, ten Noorden S. Pieters Kerk; in welke, A. 1227, kon. Willem en naderhand,

HUIS DE DOEYENSTEIN
op de rivier van

J.S.F.

204

derhand, gr. Floris de V, de soon van deese. syn ter wereld gebracht. *Van Leeuwen, Leid. 12 en 30 bl. en Inleid. van Rhynd. Kostuum. 55 bl.*

LOKHORST; een Hofftede, niet verre van Amisfort, ontrent Nimmer-Dor, in de Leusder landstreek, in een Geschrift van A. 1253, bekend. *Matheus, in het Amisfurtum, Theodor. Verhoeven, 193 bl.*

LOEVESTEIN; niet alleenlyk door *Visscher*, maar ook door *Rochman* wel in drie Landgesichten afgebeeld; is gelegen op den uitersten hoek van de Bommelerwaard, in het gesicht van Workom en Gorinchem. *Goudhoeve, 410 bl. Van Leeuwen, Batav. 1303 bl. Junius, Batav. 525 pag.*

A. 1397, is dit slot belegerd en gewonnen door de gr. Willem, van Oostervant. *Balen, Dordr. 754 bl.*

A. 1445, wierd meester Gosewyn de Wilde, president van Holland, Zeeland en Friesland, na een anderhalfjarige gevangenis, op dit Huys onthoofd. *Goudhoeve, in Philip de I, 464 bl.*

Naderhand is het meermaalen gebruikt tot een gevangenis van aansienlyke lieden en mannen van Staat; als van Hugo Grotius, &c. *Parival, Verm. van Holl. 151 bl.* van Jacob de Wit, &c. *Neuville Hist. van Holland, 2 B. 6 H. 121 bl.* en verder, Asku, Engelsch ammiraal; Alewyn; Vicquefort. Ontrent welke alle, het aanmerkelykste geval is van gemelde Hugo Grotius, anders Huigh de Groot, A. 1621, den 13den Meert, van syn eigene bewaarders, uit deese gevangenis, in een kist, voor boeken uitgedragen. *Neuville, Histor. van Holland. 4 B. 9 H. 238 bl.* behalven het *Onpartydigh Chronykje, op het jaar, 1621; &c.*

Hoe kan ik hier achterlaten het geen de geestryke *Westerbaan* de vrouw van Grotius, Maria van Reigersbergen, doet seggen, over deese vreemde verlossinge!

*Vrouw Reigersberg sei tot den kastelein,
De slotvoogd van het sterke Loevestein;
Wat hebt gy toch dus over my te klagen,
Dat ik myn man heb uit het fort doen dragen?
Dank my veel eer, als dat gy my beticht;
Gy had de huigh, en die heb ik gelicht!*

Siet syn *Poësy, 1 D. 407 bl.*

Ondertussen bewaard ook eene onser *Medaljen* de gedachte-
 O nis

nis van deefse gelukte lift; vertoonende op de eene fyde d Groot, en op de andere een kift of koffer, waar op de kroone van Sweden en Vrankryk; ter flinker fyde, een ryfende for en ter rechter, dit Loevestein; geteekend, MELIOR POST ASPERA FATA RESURGO: dat is; *Ik ryfe beter naar een fcherp noodlot. Siet de Medal. Hiftor. op het jaar 1645, 171 bl.*

A. 1570, wierd het veroverd uit de naam des Prinffen van Oranje; doch, uit de naam van Duc de Alve, wederom her noomen: als wanneer eene Herman de Ruiter, (wel eer een offekoper) die het had genomen en nu alleen met 24 mannen verweerde, (hier kan geen Roomffe Kokles tegen ophaalen beide de beenen wierden afgefchooten. En wat toen toch Hy ftelde fich ter neder, in het fand, om het bloeden te ftillen, en fchermde dus, met fyn flagfwaard, in de gefchotere bres, tot dat hy, vast blyvende bloeden, met grooter eeren fyn leven verloor. Soo dat het een verfoeyelyke onmenfelykheid was, toen de woedende Spanjaarden met het hoofd van deefen Harmen de Ruiter, hunne galg, by 's Hertogenbofche vercierden. *Oudenhove, Beschryv. van Hertogenb. 15 bl. Hoofdst. 6 B. 204 bl.* in fyn omkomen geweldigh verfchillende. Siet ook *Van Meteren, 3 B. 66 bl.* hebbende, nevens *Hoofd*, eenige aanmerkelyke omftandigheden.

LOOSDUINEN; een dorp in Delfsland, tuffen det Haagh en 's Gravesande, duinwaars; welkers klooster, fonder iets te geven, haar verkens mogt fenden, om voetsel in het Haarlemmer Hout; volgens de *Gunftbrief van gravin Alyt, van het jaar, 1261, by Matheus, Analector. VI Tom 19 pag.*

Maar, hier fal een andere olifant op de koort komen! Gy brave *Westerbaan*, gaat de reyen voor, met deefse woorden uit *Okkenburg, 25 bl.*

*Vrouw Grietje, Floris kind, van deefse naam de Vierde,
Die Holland als een graaf tweemaal ses jaar bestierde,
Des graafs van Henneberg (Heer Harmans) egemaal
En Willems fuster, die, door fyn verwinnend staal,
De Friefen beven deê, en koning nu van Romem,
Der Duitsche keis'ren kroon, te Genua gekomen,
Ontfing van Innocent, die Fredrik gaf de fchop
En wierp'er Henrik eerst, toen Willem, tegens op.
Een arme bedelvroûw, met tweelingen gefegend,*

Niet wel, naar haaren *fin*, van de gravin bejegend,
 Die haar van overspel en oneer hiel verdacht,
 Om dat sy 't daar voor hiel dat twee van eener draght
 Geen kindren konden syn by eene man gewonnen,
 Sprak, uit verbolgen moed: de Hemel wille gonne
 Dat soo veel kinderen mevrouwe teffens baâr,
 Gelyker dagen syn in een volkomen jaar!

Vrouw Griet quam in de kraam van dochteren en soonen
 (Soo hier de Tafereel den Leefer kan vertoonen)
 Van honderd maalen drie en seftigh, en noch vyf
 Naar wensch of naar den vloek, van 't vinnigh bedelwyf.
 Des kraamvrouws oom, die Guy of Otto was geheeten
 En op des bishops stoel tot Utrecht was geseeten,
 Gaf de geheele son, gebooren van Margriet,
 Het Kerstendoopsel in de bekkens, die gy fiet.
 De knechtjes wierden Fans en al de meiden Lysen;
 Maar moër noch kinderen en hadden nood van grysen;
 De moeder stierf eerlang, soo ook de kinders deen,
 Op eenen dagh, en syn gedekt met deese steen.

Men schreef een duisend en daar toe tweehonderd jaaren,
 En seventigh en ses, ontrent dit kinderbaaren,
 En vrouw Margriet was oud nu veertigh jaar en twee,
 Of weinigh min of meer, doe de verhoorde beë
 Van een verstoorde vrouw soo veel gelyfde sielen
 Uit Floris dochter deë, als poppe-mensjes, krielen;
 Op Goede Vrydagh was 't dat sy in't bed gelagh
 En gaf aan Henneberg dees laten almanach
 Des smorgens voor den noen, ontrent het uir van negen.

Dats man en paard genoemd, en dagh noch stond verswegen.
 Die twyfeld aan de saak, of wraakt de trouw der blaën,
 Van motten-tand geknaagd, of ouderdom vergaan,
 Daar soo veel ommestands noch over is gebleeven?
 Noch twyfeldm' aan de saak en mannen, die se schreeven,
 Noch wraaktmen boek en blad, en houd dit stuk voor jok,
 Of't euangely was van 't vrouwen spinnerok; &c.

Soo geloofd het *Westerbaan*; maar niet *Scriverius*, die pop-
 pekraam ontkennende, in gr. *Floris de IV.* 19obl. En wat
 bewys? I. Ontrent haar Naam; sommige haar Vrouw Mar-
 griet, en sommige weder Machteld noemende. II. Ontrent
 het jaar van deese misselyke miskraam; welke is by deese,
 A. 1214; en weder by andere, A. 1266; noch, by andere,

A. 1276. III. Ontrent eenige omstandigheden, als; of de moeder noch lange daar naa leefde? wat biskop deese kindertjes heeft gedoopt? hebben'er meer of minder als 365 geweest? is de vader in het Geslacht der Hennebergen wel bekend geweest? IV. *Stoke*, de tydgenood, schryft van dit wonderwerk niemendal. *Beka*; mede niet een woord.

Sie verder van deese vertellinge, deselve voor of tegensprekende; *Junius*, *Batav.* 30 cap. 570 pag. *Scotanus*, *Fries.* G 144 bl. *Buchelius*, in *Bekam*, 71 pag. *Matheus*, *Analector.* VI Tom. 39 pag. *Scrivenerius*, wederom, in de *Toets over de Gouwenaar*, 58 bl. *Boxhorn.* *Stedeb.* behalven *Bleiswyk*, *Parivall.* *Van Spaan*, *Varnewyk*, *Guicciardin*, *Bokkenberg*, *Goudhoeve*. *Snoyus*, *d'Egmonder Chronyk*, *Van Leeuwen*, en mogelyk noch wel honderd andere.

Maar, vroegh nu iemand eens; jy, *Saamensteller en Byeenbaaler van deese Schatkamer*, kon jy deese vertelling aanneemen? Om dat'er in de Loosduiner kerk noch de 2 bekkens hangen, waar in sy syn gedoopt, nevens een Latyns geschrift? Hebt gy het niet by *Phileleuterus Timaretus*, *Collector. Monumentor.* 226 pag? Gy vraagt en ik antwoord, *jaa*; te weten, volgens de hedendaagse Geneeskunde, ons, met haar aldoor-dringende Ontleedkonst, *Ovaria* of eyeresten, in de vrouwen vertoonende. Doch de stoffe is te *delicaat* en niet voor alle menssen. 't Is hier ook de plaats geensins; doch wilje *persors* syn onderrecht, gaa sien, *Kerchringii Spicilegium Anatomicum*; de groote *Anatome van den Hr. Prof. Godefr. Bidloo.* *Blankards Jaarregister*, 7 *Hondertal.* 45 *Aanmerk.* 263 bl. synde daar een geval my selve voorgekomen, A. 1677, den 11 Julii binnen Groningen.

LOTTRINGEN; was Opper- of Moesfel-Lotringen. begrypende Mentz, Trier, Keulen, de Palts ten deele, Limburg, Luik, Lutsenburg, &c. of Neder-Lotringen, welke, wel eer, behelsde Haspengouw, Braband, Gulik, Gelderland, Holland, tuffen Maas en Rhyn, en het Sticht; synde toen daar af het hoofd de stad *Utrecht.* *Matheus*, *Analector.* V Tom. 499 pag.

Vorders, heeft Lotringen haar naam bekoomen van *Lotharius*, de soon van keiser *Lodewyk de I.* *Merula*, *Tydtresoor*, op A. 855. *Fred. Leutholf*, *Toneel der Hedendaagse wereld.* 231 bl. te vooren geheeten *Austrasie*, en behoorende tot het Roomse Ryk. Sie, *boven*, 24 bl.

ALBIONUM 1811
Geogr. Anst. Bonn 1811

Het HUIS te MAARSSEVEEN;
gelyk het stond voor syn wheele slooping e.

228822

M.

Het Huys te **MAADE**; gelegen in Delfsland , by de stad Delft, achter de houtthuinen, alwaar noch heden de gronden van het kasteel , door gr. Govaard de Bultenaar geboud , onder het aardryk leggen : konnende ook het beslagh daar af werden aangeweefen , terwyl het een hoogen heuvel is (nu een boôgaard) met grachten omvangen. *Van Leeuwen, Rhynd. Kostuim. Inleid. 5 bl.*

De naam word, door de bygelegene *Maa*-woning en de *maade*-thienden , aldaar bewaard.

Maar ik hebje wat te seggen. Gy sult alle de Sloten en Stamhuysen van Holland niet beschreven vinden. Eensdeels, uit onkunde ; daar my de Schryvers begeben , ben ik blind en ganfelyk onervaaren. Hebse ook alle niet geleefen , ja buiten twyfel alle nooit gefien. En nu , anderdeels ? Ik falje met een mooi historitje beantwoorden , uit *Gellius, Noët. Attic. 7 lib. 30 cap.*

Virgilius had , in syn *2de B. van de Landbouw* , deefe woorden te paffe gebracht : *vicina Vesuvo Nola jugo* ; dat is , *Nola* , een stad in de buurt van den vruchtbaaren *Vesuvius*.

Midlerwylen verfocht hy aan die van Nola , een weinigh water van haar af te mogen leiden , om syn bygelegene lustplaats te bevochtigen. De Nolaners slaan het af. Wat doet onse dichter ? hy schrappt het woordeken *Nola* , en fet 'er in de plaats , *ora* , dat is , *gewest of landstreek* : syn wettige weerwraak , in syn gedichten , dus een geheele stad verdelgende.

't Huys te **MAARSEN** ; wel eer door *Vinkebooms* in een *Print* en daar na van *Rochman* in een *Tcekening* ons ver-toond. Dit is ook al watwe daar af hebben : alsoo het heden ten eenemaal is verdweenen in het Huys ter Meer , nu de lustplaats van den Hr. Nierop. Want , A. 1710 , den 9 Maart , toevalligh synde te Maarssen , sagh ik , uit een venster , de vlakte , alwaar het heeft gestaen ; te weeten , ontrent het speelhuysjen , aan de Vecht geplaatst.

Was geboud , ontrent A. 1527 , van Steven van Nyveld , volgens *Hortensius* , in de *Saaken van Uitr. 4 B.*

Deefe Nyveld , geweldigerhand , een gemeen soldaat , in syn vyver verbiedende te vissen (juist was het in een tyd van inlandsfe beroerten) is oorzaak geweest dat de soldaaten , onder eenen Christoffel Langius , het slot overweldigden , alles

plonderden, en hem zelf (fynde meester van de Duitsse Or-
der) het leeven naamen. *De selve Hortensius*, 5 B.

Eenige, gelyk *Hortensius*, haalen haar Naam van de *Marsa-
ci* of *Marfi*; volkeren in de *maaren*, moeren en broeken, dat
is, laage en natte velden sich onthoudende. Siet van beide be-
neden; alwaar deese stelling met *Junius* en *Pikard* schynt be-
weefen te kunnen worden.

Het dorp, tegens welkers kerk dit Huys heeft overgelegen,
heet, in den *Blaffaart van Utrechts Geestlyke goederen*, *Marf-
na* en weder elders, *Marfua*. *Korn. Kooten*, in syn *Uittrek-
selen*.

Maar ondertuffen, benje te Maarffen, gaa eens, boven de
kerkdeur leesen en uitleggen de naamen van *Ehldehart* of *Thi-
dehart*, *Riclint* of *Riciint*; waarlyk soo geen Noormans, se-
kerlyk geen Roomse taal. Sie *Buchelius over Heda*, 13 pag.

MAARE; een water, door Leiden loopende. *Beneden
in de letter R*, op *Rievieren*.

MAAS; deese rievier neemt syn aanvang in Lottringen,
op de paalen van Langrès, uit den bergh Vogesus, by Mon-
tigny, niet verre van de beginselen van de Saone en de Mar-
ne. *Kluverius*, *Rhynn.* 1 D. 78 bl.

By S. Thibout bevaarbaar, streeft hy verby Verdun, Mouf-
son, Mafieres, &c. Namen; alwaar hy de Sambre inneent.

Deese doet syn loop verwakkeren langs Huy, Luik, en
Maastricht. Hier scheid hy Gelderland en Kleef van Braband;
gaande naar Stochem, boven en beneden Keiferswaart. Soo
naar Roermonde, Venloo, &c.

By de Voorneschans vermengt hy sich met de Waal, doch
weder afscheidende, maakt hy, met deese, de Bommeler-
waart.

Dus, onder Loevestein, weder vereenigd, golft hy verby
Workom en Gornichem. Krygt de naam van de Merwe;
doch verby Dordrecht, ontrent Yffelmonde, is hy weder de
Maase.

Soo rolt hy weder voort, verby Rotterdam, Vlardingem,
den Briel en stort sich allenskens in den Noorder Oceaan.
Dus beschryven de Maase, *Slichtenhorst*, *Gelders. G.* 1 B.
10 bl. *Junius*, 101, 113 en 616 bl. *Oudenbove*, *Dordr.* 31 bl.
Guicciardin. Belg. 1 Part. 22 pag. *Heuterus*, *Belg. Veter.* 12 cap.
36 pag.

Maar, is hy, in Neerlands benedenste deelen niet wel eens
van loop veranderd? Ja, gewisselyk en sonder tegenspreken;

te weeten , ontrent Geervliet en Vlardingén. *Kluverius*, *Rhynm. D. 80. en 82 bl.* tegens *Kornelius Aurelius*, en andere: of ook by de Grave, Megen en Ravestein. Gemelde *Oudenhove*, 31 bl. en ontrent Hedikhuysen en Heusden. *Van Someren*, *Batav. 5 H. 41 bl.* alle van een oude en een nieuwe, of van een Ooster- of Westcr-Mase, redenkavelende.

Siet *Visschers* keurige Lantkaarten van Lottringen, Luxemburg, Luikerland, Braband, Holland en Gelderland; ontrent welke ik niet herhaalen sal het *bovengeschrevene*, 2 bl.

MANARMANIS PORTUS; deese plaats vinden de getabbaarde Latinisten, by *Ptolemaeus*, *Geograph. 11 cap. German. Magn. 4 Tab. Europæ.*

Maar, waar sult gylieden nu dit plaatsje nederfetten? Ik, antwoord *Ortelius*, in Groningerland, ontrent Kloosterboeren. Maar ik, segt weder *Kluverius*, (*Rhynmond. 2 D. 282 pag.*) in Overysfel, te Geelmuyden, by Swarte Sluis, ontrent de Suyder Zee.

Doch ik hou het met de Hr. *Alting* (*Notit. 1 Part. 91 pag.*) welke, bykans met *Ortelius*, deese haven aan de Scholbalg, tussén de eilandekens, Ameland en Schiermonk-oog, betoond te sijn geweest.

't Huys te MANPAD; een vernieuwd Heeren landhuys, (heden beseten door den Hr. van Goor) buiten Haarlem, by den derden brugh van den Leidsen vaart.

De oorsprong van deese naam ontmoet my by *Scriverius*, in gr. *Fan de II. 306 bl.* verhaalende, hoe Hr. Witte van Haarnstee, met sijn Waterlanders en Kermers, West- en Oost-Friesen, naar Haarlem optrok, om de Vlamingen uit Noord Holland te verdryven; hoe hem, ontrent Hillegom, de president van Vlaanderen met sijn onderhebbende quam tegentrekken; hoe aldaar een heet treffen geschiede, en eindlyk hoe de Vlamingen de neerlaag kregen, ontrent de plaats, naar de groote manslacht, nu geheeten het *Mannepad*. Wil ik nu *Goudhoeves* woorden (want soo doen de meeste, om groote boeken te maaken, de eigene woorden van 10 of 12 *Schryvers* gebrukende) 358 bl. hier achter voegen? Neen, ik salme alleen van *Ampzing* bedienen, wiens woorden deese, *Haarl. 312 bl.*

*Hier tussén komt ons volk in grooter ylen rekken,
Met Witt, hun opperhoofd, den vyand tegentrekken:
Soo doet ons burger meê, van hunne komst bericht,
En treên, de duinkant heen, den vyand in 't gesicht,*

*En komen aan de man. Daar werde soo gestreden,
Dat al des vyands doen word in den drek vertreden.
Soo houd ook noch die plaats de naam van 't mannepadt.
Van deese groote slag en gruwzaam bloedig badt.*

A. 1706, den 25 Mey, het selve beschouwende, bevond ik het geensins overeen te komen met het *Plaatje van Heiblok (Farragin. Poëmat. 259 pag.)* wien ik, ontrent Manpad, ook heb aangehaald, 206 bl.

MANSE; van welk woord (oorspronkelyk van *maneo*, *mansio*) *Hofmannus*, *Lexic. Feudale. Saanl. Arkad. 254 en 517 bl. Van Leeuwen, Leid. 15 bl. Slichtenborst, Gelders. G. 5 B. 52 bl. en 6 B. 71 bl. Vossius, de Vitiis sermonis, 3 lib. 23 cap.* behalven *Bartolus, Lydius en Hottomannus*, by *Bleiswyk, in Delf, Naared. B. 4. Alting. Notit. 2 Part. 33 pag.* is wel by de meeste, een woninge met 12 morgen lands, hoewel by *Stoke (in Didr. II. en Flor. I.)* alleenlyk een morgen lands; het geene gemelde *Hr. Alting*, met genoegsame bewysen verwerpt. Siet ook *Buchelius, &c.*

S. MARIA; dit laat ik over aan de hooghverlichte *Godgeleerde*. Siet *Pars*, over het eeren en aanbidden van de H. Maagd en Moeder, *Rhynsb. Oudb. 330 bl.* gelyk over haar Huysje, door de Engelen, van Nazareth geslept naar Illyrien en van daar, over de vlakke der zee (synde noch heden het spoor in de golven sichtbaar) naar Loretto, 330 bl. wederom over haar onbevlekt ontfangen, 332 bl. eindlyk (terwyl Maria, met siel en lichaam is opgevaaren, en geene beenderen van hoofd of schenkel heeft naargelaaten) over het bewaaren en eeren van haar trouwing, schoenen, gordel, hemd en onderrok, &c. 333 bl.

Van onse Lieve Vrouwe van Gravefande, schreven wy, 115 bl. laat ons hier van die van Wormer spreken. Het is heel aardigh. Haar feest was hier geheeten Onse Lieve Vrouwen Melkdagh; op welke door de eene aan de andere melk wierd t'huys gesonden; gelyk men ook de ermen van gelyken daar mede versagh. *Saanland. Arkad. 4 B. 449 bl.*

Ondertussen stooten, ontrent de geheele Lieve Vrouwe my twee saaken geweldig tegen de borst.

I. Datse overal tegenwoordigh is, en in Spanje, Italie, en andere wereld-deelen, alle man, jong en oud, in goede en quade saaken, hoord en verhoord. *Erasmus, in het Gesprek over de Beevaarden, in de Brief aan Glaucoptus.*

II. Dat

II. Dat men deese moeder aller Bermhertigheden ook in den oorlogh gebruikt; by voorbeeld, in de zeeslagh van A. 1571, by de Dardanellen, alwaar Don Jan van Oostenryk den Turk overheerd.

Bewys? sie daar bewys ik het met een katholyks Printjen, onder de naam van *Triumphus S. S. Rosarii*, dat is, de *Zegepraal van de allerheiligste Roosenkrans*: verbeeldende Onse Liê Vrouwe, met haar kintjen op den erm; maar voerende sy een bloote degen, in plaats van een scepter, met een roosenkrans omringd; waar binnen deese woorden: *Clypeus Christianorum*; dat is, *het schild der Christenen*. Ondertussen houdt het kind een vers afgeslagen hoofd van den Turk, daar de Moeder boven op staat. Aan weersyden staat: *Regina sacratissimi Rosarii, pugna pro nobis*. Dat is: *Koningin van de allerheiligste Roosenkrans, vecht voor ons*.

MARIA; van *Oudaan* met volgend Punt dicht aangesproken:

Maria, *erfvorstin*, by doode van uw Vader,
Ontfang een bruidegom: dat maagschap grenst noch nader.
Hoe lieflyk lonkt u aan de keiserlyke Soon
En heft u boven 't hoofd die parelryke kroon!
Wie sagh ooit siel in siel versmolten, soo volkoomen?
Hoe leide schrikt uw Heer! wie kan syn rouw betoomen?
Daar u de val van 't paard een ribb in 't lichaam knerst,
Die, sonder weenen, nooit sich self uw min ververst.

Sy was de eenige dochter van hert. Karel de Stoute en Elisabeth of Isabelle (alsoo deese naamen, de eene voor de andere, worden genoomen) de Bourbon; te weeten, syn tweede vrouw. *Scriverius Graven*, 410 bl.

Doch eer ik wegens de Dochter verder gaa, moet ik noch eenige dingen, aangaande de Vader, ter loop aantekenen, *boven* (164 bl.) of versuimd of overgeslagen.

I. Dat syn munte de eerste der Graaflyken word gevonden, waar op het jaartal (te weeten 1474) is geplaatst. *Alkemade*, *Munte*, 134 bl.

II. Dat 'er, van den selven hertogh, noch een medalie is, waar op een wimpeltje, binnen een lauwerkrans; met deese woorden: NUL NE SI FROTE, dat is, *Niemand wryft*, of anders, niemand tilt, *daar aan*.

III. Hoe men Karel hoonde, by kon. Lodewyk de XI,

met fyn dollé gebaarden en onbefuisde oploopenheid naar te bootfen. *Komineè*, 4 B. 8 H.

V. Dat hy sneuvelde, juyst van fyn paard stortende, in de vlucht over een beekje meenende te springen. *Goudhoeve*, 505 bl. en *Ortelius*, *Itinerar.* 39 pag.

IV. Syn gesprek, met keiser Ferdinand de III; synde van een quaden uitflagh, te Trier. Want de keiser, heen druipende, liet den hertogh sitten. Aan de eene syde berispten de Duitschers, de pracht en het grootspreken in Karel: en, aan de andere kant, walgden de Burgunders van den kaalen Ferdinand en syn sober gevolg. *Kamerarius*, 3 Cent. 43 *Hist.* 147 pag.

V. Dat hy, gesneuveld synde, was te kennen, aan syn lange nagels, aan een litteeken ontrent de hals, en aan het onderste kakebeen, meest sonder tanden. *Meyerus*, by *Scriverius*, in *het groot*, in *Karel de Stoute*.

VI. Syn diamant, de grootste in het Christenryk, in de slagh by Gransòn gevonden; by de Switser soo gering van waarde en naderhand soo duur verkocht. *Kamerarius*, 1 Centur. 79 *Hist.* 364 pag. uit *Komineus*, 5 B. 2 H.

VII. Dat niemand syn dood wouw geloven; als of so een krygsheld niet kon omkomen. *Barlandus*, *Comit. Brab.* 127 pag. *Goudhoeve*, 505 bl. Het selve word ook van Alexander de Groote gesegt, by *Justinus*, 13 B. 1 H. Daar wierden op syn leven self weddingenschappen gedaan.

Ja, men dorst hem weder voor den dagh brengen, in de gedaante van een heremyt of kluyfenaar. *Mezeray*, in *Lod. de XI.* 976 bl.

VIII. En ten laatsten, de lyst en reekeninge van de grootste staat en prachtige hofhoudinge van Karel de Stoute; by *Mathews*, *Analector.* 1 Tom. 359 pag.

Keere my nu tot syn dochter. Sy wierd, van twee syden, ten huwlyk aangesocht, als de allerrykste prinsesse van geheel Europa. Hier quam Kon. Lodewyk de XI, met Karel, den Dolsyn van Vrankryk, een soon, maar van 7 jaaren. Daar naderde keif. Ferdinand de III, met syn soon, Maximiliaan. Nu, moest hier een keur geschieden. Maria seide: *Naardien de keur aan my staat, soo raade ik den Dolsyn van Vrankryk, op dat onse landen ruste en vrede mogen hebben.* Toen antwoorde de Deken van Gent: *Mariken, ten magh u niet gebeuren.* Dit is uit *Zueder de Kulenburg*, in *Originib. Gulenburgic.* by *Mathews*, *Analector.* VI Tom. 295 bl.

Andere seggen, dat Vrouw Alewyn, de edelste onder de hof-

hofftoet van Maria opentlyk sou hebben gefegt: *ons is in deefe tyden van noden een man en geen kind*; en daarenboven (met een het slaaplaken, waar op Maria de jongfte nacht had gelegen, te voorfchyn brengende) *myn meeftereffe is een vrouw om zelf een kind te dragen*. *Komineus*, 6 B. 3 H. en *Alkemade, Munten*, 139 bl. &c.

Sy troude dan met Maximiliaan, aan wien fy, al by haar vaders leven, haar trouw had gegeven; doch foo arm, en behoefigh, dat de bruid de kosten moest dragen van de bruiloft en 'er onderlinge onderhoud. *Mezeray*, 980 bl.

Sy troude, fegh ik, A. 1477; en wierd de moeder van 3 kinderen, met naamen, Philip, Margriet en Francis. *Kominè*, 6 B. 3 H. *Kemp*, in *Arkel*, 379 bl.

Maar, alfoo fy het jagen feer beminde, kreegh fy, A. 1482, een ongeluk, dat haar, naulyks 25 jaaren oud, het leven benam. Want het paard was jong en dertel; in het huppelen, raakten de feelen aan stukken, vrouw Maria, zelf fwanger fynde, viel ter aarden en brak een ribbe. *Heuterus, Rer. Austriacar.* 1 lib. 10 cap. 64 pag. *Goudhoeve*, 528 bl. *Kemp*, *Arkel*, 398 bl. &c. en het is feldfaam, dat Blanka Sfortia, detweede vrouw van deefe vorft, het felfde geval, A. 1496, is overgekomen. *Strada*, 1 D. 1 B. 52 pag.

Eindlyk fiet gy deefe Maria, in de gedaante van een portret, by *Scriverius*, in de *Groote en Kleene Graven*; by *Stoke en de Gowwenaar*, fttaande; by meergenoemde *Vredius* (in *Diplomatibus*) te paarde met een havik op de hand; en eindlyk, op een *Medalie* fttaande nevens haar gemaal, hebbende tuffen beiden haar wapenschild.

MARIA; dochter van Philip de II, kon. van Spanje, fuster van keifer Karel de V, weduwe van Lodewyk kon. van Hungarye, in een gevecht tegens den Turk gefneuveld, A. 1526. *Hieronym. Ortelius, Hungar. Oorl.* 28 bl. Regeerde, als voogdeffe, deefe landen, 24 jaaren en overleed eindlyk, in Spanje. *Scriverius, Graven*, 438 bl. *Goudhoeve*, 592 bl.

MARGRIET; welke vorftin van *Oudaan* met deefe krachtige aanspraak word begroet:

*Margreta, die te recht een parel aan de kroone
Vorft Ludewyk verftrekt; de weerwil uwer Soone
Begiet de volle vreugd met eene bitre fous,
Die wrange naafmaak laat in Hoeks en Kabeljans:
Waar van de landsaat vroeg moet in de voorsmaak deelen,*

Als

*Als by de brandbeschoud van Sloten en Kasteelen :
De Maas, met bloed geverft, vloeit hier in volle rouw,
Daar 't ty uws luks, vorstin, slechts ebt in Henegouw.*

Gelyk ik, 113 bl. myn aantekeningen schreef, by wyse van een verklaringkje, op de veerffen van *Samuel Hoogstraten*, soo lust het my nu van vrouw Margriet te schryven, alleenlyk ophelderende deese regelen van *Oudaan*.

Margreta) De dochter van gr. Willem de III, de suster van gr. Willem de IV. *Goudhoeve*, 381 bl.

Ludewyk) Van welken boven, 113 bl. Hy wierd verkooften, A. 1314; regeerde 33 jaaren, A. 1347, van syn tegenstanders synde vergiftigd; focht hy, door de sterkte syns lichaams, dit quaad te verwinnen. Ging dus ter jagt; maar, onder het ontmoeten van een beer, stort de keiser van het paard, en sterft niet lang daar naa. *Aventinus*, by *Calvifius*, in *Chronico*. hoewel de bewyfen ontrent het vergif van de meeste niet werden aangenoomen. Siet *Scriverius*, over *syne Graven*, de beste Schryveren aanbaalende.

Soone) Willem de V; aan welke sy, binnen Geertruidenberg, onse Landen had overgedragen; volgens de aangetogene *vaarffen van P. Verhoek*, 141 bl. Vorders moet van deese Willem eerst worden gesproken, in de letter *W*.

Hoeks) Van deese binnenlandsfe verdeeling schryk ik omstandelyk, 139 bl.

Sloten) Van haare slopingen, ook boven, 167 bl. en vorders de *Gouwenaar*, 106 bl.

Met bloed geverwd) Van welk gevecht het *veers van P. Verhoek* gewaagd, 141 bl. behalven *Oudenhove*, *Dordr.* 496 bl. van welke bloedstorting quansuis de stad Dordrecht haar wapen, een bloedige balk, sou gekregen hebben. *Balen*, *Dordr.* 744 bl. *Kemp*, *Arkel*, 78 bl. teweeten, op den 4 Julii, A. 1351. *Goudhoeve*, 387 bl. de *Gouwenaar*, 107 bl.

Henegouw) Vrouw Margriet, Holland, Zeeland en Vriesland afstaande, en Henegouwe behoudende, is aldaar, vol hertseer, overleden, A. 1356. *Heemskerk*, in *syn Arkad.* 191 bl. behalven de reedsgenoemde, *Gouwenaar*, *Scriverius* en *Goudhoeve*, &c. Haar afbeelding vind gy onder die geene, welke in *Stokes Rhymchronyk* syn geplaatst.

MARKEN; een vet en weeligh eiland voor het inbreeken van de Zuyder Zee, aan het vaste land gehecht. *Soetstemmende Swaan*, 9 bl.

Hier

THE HISTORY OF
THE TOWN OF

Het HUIS te MARQUETTE,
op de linker fyde, nevens haar RONDEEL.

Very faint, illegible text or markings, possibly a signature or a small inscription.

Very faint, illegible text or markings, possibly a signature or a small inscription.

Hier af word gewagh gemaakt in *Vondels Gysbrecht*, of de gewaande verwoeflinge van Amfteldam, 63 bl. in deefer voegen.

*Wanneer men uit de stroom en Pampus raakt voorby,
Soo doet ter linkerhand, in zee, sich op wat weiland,
Dat Marken heet van ouds, een laagb en visschers eiland,
Het welk een klooster draagt, genaamt Mariengaard,
Een ryke en oude abdy.*

Van Mariengaard spreekt weder de gemelde *Swaan, van Henr. Soeteboom*, 7 H. 32 bl. gelyk mede van de broederen, uit der order der Præmonstranten.

MARNEBURG; het Huys der Lokhorsten, buiten Leiden, aan de Maare. *Junius, Batav.* 8 H. 110 pag.

MARQUETTE, anders het Huys te Heemskerk; Noordelyk gelegen ter fyden het soo genaamde dorp; van welke boven, 130 bl. ook wel het Huys te Seevenbergen geheeten. *Soeteboom, Veronaas Op- en Onderg.* 117 bl. of de *Saanl. Arcad.* 240 bl.

Ik sag het, den 26 Mey, 1706; een uitgestrekt Heerenhuis, in het water staande, hebbende op syn dak een rond torentje, en anders veel geveltjes van verdeelingen.

Maar, tegen over dit Huys, aan de rechter fyde van den ingaanden, hebt gy, over de plaats, achter de scheidmuir, de ruiine van een wyde tooren, niet seer ongelyk den Leidsfen Burgh; uitgenomen dat haar ommegang smaller en alle de pinnen in het midden syn met schietgaten. *Junius, Batav.* 18 cap. 517 pag.

De boeren noemen dit rondeel een *amfitejater*; hebbende in het midden een wyde waterkom, dienende als tot een navel van een trapgewys opgaande oranjery.

De stichter is geweest kon. Willem, de II, gr. van Holland; ontrent A. 1250, tegens het woeden der Friesen daar mede sich verweerende. *Scriverius, in Willem*, 200 bl. *Saanl. Arcad.* 240 bl. *Scotanus, Frieffe G.* 131 bl. behalven het gedrukte *Biljet* van de Frelle, Mevr. Maria Agatha van der Myle.

Haar vernielinge en ondergang vinden wy, ontrent A. 1425 (of, volgens andere, A. 1436) synde het naderhand hersteld en weder opgetimmerd.

Haar bewooner is geweest Geeraard van Heemskerk, door gemelde koning, aldaar geplaatst, als ook synde dit huys onder

der fyn gebied. *Thaborita, Histor. 8 lib. 14 cap.* Doch de Heemskerken uitgestorven synde, is het geraakt aan die van Vianen, en van deese aan die van Arenbergh. Van haar köcht het Daniël de Hartain, heere van Marquette (let, Marquette te leggen, in Vlaandere, aan de Marque, beneden Ryffel) die van de Staaten oorlof hebbende gekregen, dit Huys, met een nieuwe naam, Marquette heeft geheeten. Siet het *Geschrift der Staaten van A. 1612, by Matheus, Fundat. Ecclesiar. 111 pag.*

Maar, siet! A. 1358, is dit Huys ingenoomen, door Heer Dirk van Polaanen, onder hert. Albrecht, na het slaan, in de duinen by Kastrikom, alwaar men jonker Reinoud van Brederode ter naauwer nood ontfettede, en jonker Wouter van Heemskerk hier met de vlucht sich veiligde. Maar toen is de gemelde graaf of hertogh gewapend voor dit Huys gerukt; als wanneer, na elf weeken afweerens, hy het by verdragh in handen kreegh, vindende genoemde Wouter en de voornaamste syner aanhangelingen sich genoodsaakt des hertogs gevangene te verblyven. *Scrivierius, Graven, 200 bl. Heemskerk, Arkad. 267 bl. Goudhoeve, 79 bl. Saanl. Arkad. 240 bl. &c.*

Wat nu aangaat de bovengemelde vernielinge; die geschiedde door de Kennemers, uit weerwraak, om dat die van Haarlem hadden verwoest de huysen van Heemstede, Brederode, Assendelft. *Heemskerk, Arkad. 272 bl. Goudhoeve, 396 bl.*

Ondertuffen heeft *Rochman*, in 3 *Gefichten*, het Huys Marquette; van welke het allermooiste, met het rondeel, u hier word medegedeeld.

Doch, een woordtje noch van gemeld rondeel. *Junius (Batav. op de genoemde 517 pag.)* verteld van vertellen, dat, in het rondeel, wegens de laage en moerige grond bynaar ontoegankelijk, een toren, wel van 9 verdiepingen, eertyds de zee-man tot een vuirbaaken verstrekte.

Eindlyk, is dit Huys, by openbaaren aanslagh, uit de hand te koop geset door gemelde Frelle; doch, gelyk onlangs het Huys Raaphorst, A. 1708, 1709 en 1710, als de allerhoogste prys, de Lottery ten prooi gesteld; hebbende de trekker, in penningen het *equivalent* genooten.

Sie verder van dit Huys te Heemskerk, *J. van Leiden, in de Brederoden, 33 H. by Matheus, Analector. II. Tom. 327 pag. Ampsing, Haarlem, 82 bl. Antonides, boven aangebaald, 25 bl.* en wel voor alle, den eerwaarden Heer, *J. Vollenhove* (van welke *Jooftoom*, volgens syn *Leven*, eens seide: daar is een groot licht in dien man; maar jammer, dat hy een predikant is)

is) op de Heerlykheid Marquette, toen de Hoogedele welgeborene vrouw Mevr. Petronelle, gebooren Waffenaar, Dovariere Vander Myle, Vrouw van Marquet, Bakkom, Alblas, Bleskensgraaf, &c. hem aldaar onthaalde, den 12 Septemb. 1680. met Tydkundige Aanteekeningen. Van koning Willem, beneden, in de letter W.

MARSACI, anders Marfatii; volkeren, wiens benaaminge te vinden by de oude; Tacitus, 4 Histor. 56 cap. en Plinius, Hist. Nat. 4 lib. 15 cap.

Heden, 1. by Maseik. Thom. Hubertsen, by Kluverius, Rhyndmond. 2 D. 26 H. 285 bl.

2. In Zeeland ontrent Helium en de poelen van de Rhynd. Eindius, Chron. Zeeland. 13 cap. 213 pag.

3. In Waterland, ontrent Monikedam, &c. en het eiland Marken. Boxhorn. Stedeb. 16 bl. Kluverius, Rhynd. 2 D. 287 bl. aanhaalende quansuis een verlepte Inscriptie, op een graf-altaar, binnen Rome, waar in: HORTESIO MUCRONI NAT. MARSAQUÆO, &c. malle praat!

4. By het Marsdiep, tuffen Tessel en Huisduinen. Behalven Ortelius, en Junius, de Saanl. Arkad. 32 bl.

5. By Meersberge, ontrent Wyk te Duijstede. Kluverius, Rhynd. 2 D. 289 bl.

6. Tuffen de Vecht en het Vlie. Van Leenwen, Batav. 54 bl.

7. Eindelyk ontrent de Caninesates; van welke boven, 161 en 172 bl. Siet Alting, Notit. 1 Part. 93 pag. deselve met beter oordeel, settende in Kennemerland.

MARSI; in laage weiden en broekige plaatsfen woonende of ontrent Maarssen. Pikkard, Drenth. 26 H. 106 bl. of ook aan weersyden de Fossa Drusi; of by Maarsberge; of by de Marspoort en Marsakker, te Zutfen. Alles is onseker en vol ydele waanwysheid, de juiste bepaalinge aangaande en plaatsinge deeser volkeren. Sie Junius, Batav. 67 pag. Slichthorst, Gelders. Geschied. 18 en 109 bl. Meurs, XVII. Provinc. 2 D. 883 bl. Hantvestchronyk, 3 B. 11 en 29 bl. &c.

MARTEN van ROSSUM; van geboorte een Geldersman; een keiserlyk veldheer; manhaftig en spitsvinning; doch naar de wetten des oorlogs weinigh luisterende; altyd met de toorts in de vuist; gelovende dat het branden was het meeste vercierfel van den oorlogh. Overleed, A. 1555. Siet syne bedryven, beneden op Rossium, in de letter R.

MATENES; by *Rochman*, in 2 *Gefichten* afgebeeld, is heden alleenlyk een vierkante ruïne van een toren dicht by de muiren van Schiedam, in Schieland. *Goudboeve*, 87 bl. *Boxhorn. Stedeb.* 277 bl. het selve ook in het plan van de stad vertoonende.

Maar, wat outheden weetge nu van dit Huis, Rieviere mede geheeten? Ruim soo weinig als van de ruïnen van Heenvliet, Honingen, &c. Wy hebben alle wel defelve toegang tot de *Schryvers* en *Uitschryvers*; maar die een oud *Schryver* ergens uit een hoek kan haalen, en uit deefe iets ongemeens ons weet op te diffen. Dat is . . . ja, ik seg het den Hr. *Prof. Matheus* in syn aansicht; naa *Boxhornius* en naa *Scrivierius*, is Neerland aan hem wel het meeste verschuldigd.

MATTIACI; by *Plinius*, *H. N.* 31 lib. 2 cap. *Tacitus*, *German.* 29 cap. hebben, by de hedendaagsfe *Verklaarders der oude Tydschriften* al mede geen bestendige fitplaats. Sy syn dan Zeeuwen; neen, liever, Overiselaars; by Kampen, Swol en Deventer. hoe? wel aan; Hessen en Katten dan, by Mattium of Marpurg. Eene van dryen sal mogelyk wel waarachtig syn. *Junius*, *Batav.* 4 cap. 71 pag. *Eindius*, *Chron. Zeeland.* 7 cap. 37 pag. *Klurverius*, *Rhym.* 1 H. 1 bl. *Van Leeuwen*, *Batav.* 92 bl. *Pontanus*, *Disceptat. Chorograph.* by I. Flud à Gbilde, 1 D. 18 bl. *Beschryv. van Amsteldam*, &c.

MAUDERIK; een omvergeworpen slot, ten tyde van gr. Willem en Hubert van Kuilenborg, ontrent A. 1409. *Origines. Culenburgic.* by *Matheus*, *Analector.* VI Tom. 274 pag.

MAXIMILIAAN; de soon van keiser Frederik de III. Troude, binnen Gent, A. 1477, met een ongemeene pracht, Maria, de dochter van Karel den Stouten. *Goudboeve*, 512 bl. fiet het aangeteekende, boven, 219 bl.

Overleed, nu keiser fynde, te Wels, in Opper-Oostenryk, A. 1519, sevenendertigh jaaren naar syn lieve Maria. *Goudboeve*, 579 bl.

A. 1478, won hy, by de selve Philippus de Schoone; van welke, *beneden*, in de letter P.

A. 1480, kreegh hy by haar Margareta. *Haræus*, *apud Scrivierium*, in *Com. Majorib.*

Deefe was namaals de vrouw van Karel de VIII, kon. van Vrankryk; maar toen Maximiliaan syn tweede bruid liet haalen uit Engeland, soo heeft Karel deefe met geweld genomen en getroud, Margrietje den keiser weder oversendende. *Chanler*, *Chron.* 301 bl. waar op Maximiliaan Blanka Maria van Milanen inhaalde. *Kemp Arkel*, 413 bl.

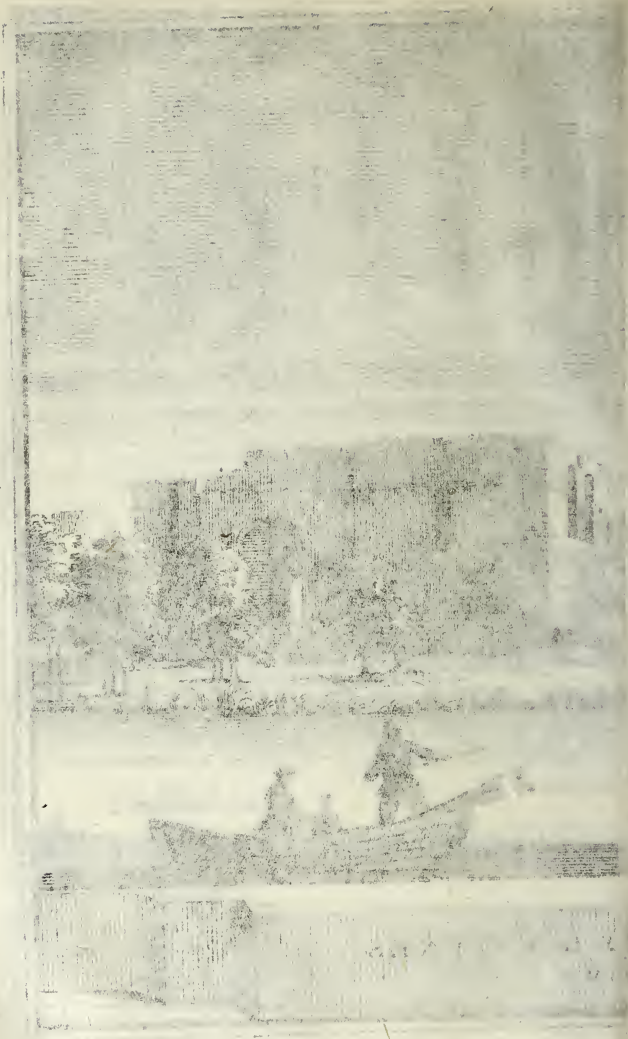
A. 1481,

De RUINE van het HUIS te MATENES
by SCHELLRAM.

A. 1481, wierd hy vader van Francis; maar die, gelyk ook het vierde kind, Joris, stierf in syn wieghje. *Kemp. Arkel*, 397 bl.

Wat nu syn krygsbedryven aangaat; hy sloeg, de Franffe, by Teroâne. *Mezeray, in Lud. de XI.* 983 bl.

Hy belegerde Doornik, en dwongsetot den overgaaf. *Barandus, in Comit. Holland.*

Hy kreegh geheel Gelderland onder syn gebied. *Slichtenpoort. Gelders. Gesch.* 311 bl. Eindlyk, in syn jeugd was hy seer oorspoedigh; doch wederom, na de dood van Maria, tenenemaalen rampsaligh, A. 1488, van de syne gevangen, en maanden binnen Brugge bewaard. Doch, Frederik, syn vader, quam geweldiger hand naar beneden, belegerde Gent en verlostte syn soon uit de klauwen der wrevelige Bruggenaars. Deese stierf, A. 1493, en liet Maximiliaan het keiserryk. *Justinianus, in Caesarib. Chanler, Chron.* 30 bl. en Oudaan, in dit volgend *Puntdicht*.

*Mariaas bruijom, word my 't stuur des land bevolen,
Terwyl de Franffe magt haar erfland set in koolen,
Uit medevryers wrok; dat Teroâne tuigh,
Hoe voor Maximiliaan syn wrevel billik buigh.
Myn hert! hoe sytge my soo vroegh, soo leide, ontvallen!
Die voogd blyf van myn soon; maar voogd geen voogd met allen;
En voogd eens andermaal der neven, daar myn soon
My en syn krooft ontvalt en hem des keisers kroon.*

MEDEMELACHA; of een gewaande, of sekerlyk een lang verdweenen rievier, by Medenblik. *Boxhorn. Steeb.* 373 bl. *Scrivenerius*, 79 bl. *Parivall, Verm. van Holl.* 172 bl. *van Royen, over Verstege*, 105 bl. en voornaamlyk (waarom hem ook niet eens de knevels op te stryken!) *Dirk Burger van Schoorel, in de Chron. van Medenbl.* 12 bl.

MEDEMBLIK, of Memelik, by verkortinge. Laat ns de Hr. *Huygens* eens gaan hooren:

*West-Friesen; weest getuygh! 'k heb koningen gevoed;
West-Friesche koningen, de voogden van uw goed.
Waar dat ik meê den blik van Waarheids belle stralen
Myn gulde tovenaars ter hellen sagh doen daalen,
Was meer verheugens waard en 't dienen onder God
Veel vryer vryigheid dan 't koninglyk gebod*

*Daar Godes niet en was. Noch staan ik verr van slaaven,
Maar vryelyk ten dienst die my de vryheid gaven;
Al heb ik overlang die gongstigheid beloont,
En Holland eerst het pad naar 't Gulde Vlies getoont.*

Sy is de eerste stad van West-Friesland en Hollands Noorderdeel, siende naar het Breëland, tussen het vermaarde dorp Winkel (van welke *beneden*) en de stad Enkhuyzen, van welke, 83 bl. *Boxhorn. Stedeb.* 373 bl. siet de naauwkeurige *Kaart van Nik. Vischers Noord Holland.*

De Naam trekken sommige van het rievierdje, of liever langwerpigh meertje, Medemelaca. *Alting. Notit.* 2 Part. 125 pag. uit een *Geschrift van keiser Ott den III, van A. 985.*

Sommige droomen hier van de toveres Medea, mogelyk met het paardeken van Pakolet, uit Kolchos of Italie, in deese landoort neêrgedaalt. *Saanl. Arkad.* 2 B. 93 bl.

Doch, waarom is deselve niet af te trekken van de *meeden* of de *mieden*, dat is gesegt, natte weylanden? *Alting. wederom,* 125 pag. uit een *geschrift van biskop Godebald, van A. 1098 of 1118.*

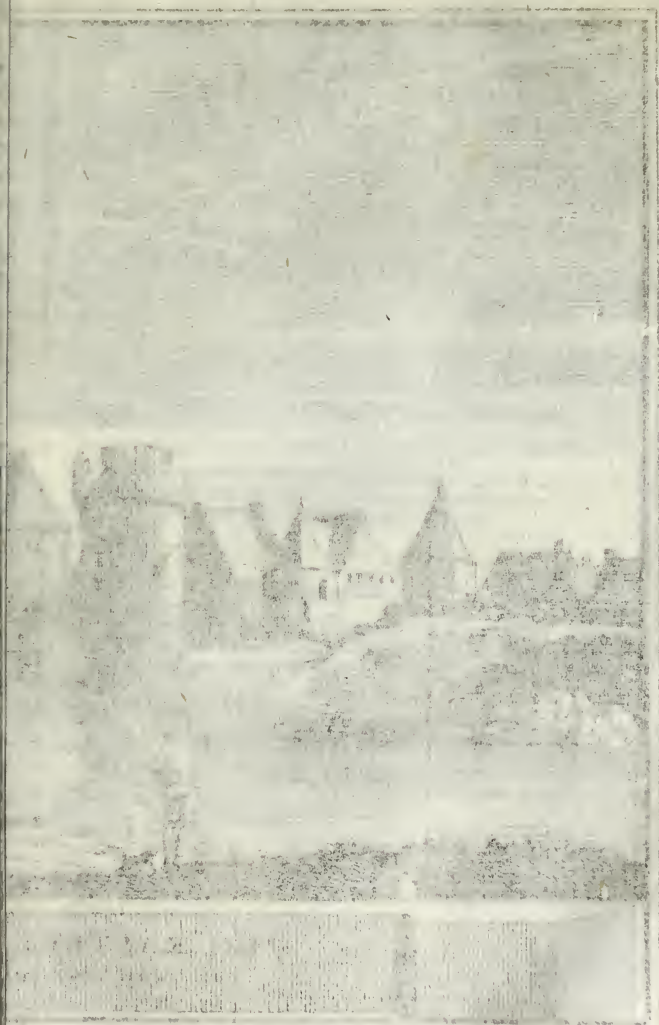
Dit van de Naam; het volgende van den stichter. Deese was Diderik, Radbods soon. Immers houd men het staande, dat Radbod, een Friesch koning, ook in deese stad syn hof heeft gehad. *Doufa, by Boxhorn. op het gemelde bl.* behalven onse *Dirk Burger*, en *Didrik van Widenesse*, *Baans gesegt*, by *W. Blaauw*, in syn *doorwrocht Stedeboek.*

Maar, de Schryvers gewagen van Radbod den I en Radbod den II. Wel aan. Dit sal myn schryfstoffe syn, in de *letter R.*

Ga tot de krygsgevallen over. In deese munt uit het ontfet; gr. Jan van Henegou, met syn Hollandsse lansknechten, de Friesen slaande en verdryvende. *De Gouwenaar, 76 bl. Amsteldams Beschryv.* 2 B. 9 H. 114 bl. *Scotannus, Fries. Chron.* 151 bl.

Na dat, weinigh te vooren, deese Friesen de stad hadden belegerd, ingenomen en verbrand. *Van Spaan, Rotterd.* 80 bl. *Amsteld. Beschryv.* 9 H. 112 bl.

A. 1517, wierdse met geweld veroverd door de Gelderffe, onder de naam van den *Swarthen Hoop* of de *Swarthe Bende*. Deese hebben de stad met den vuire soo vernield, dat 'er niet een eenigh huys is overgebleven. Alleentlyk op het slot stuitte af de woede der vyanden, Hr. Justus van Buiren, met een groote kloekmoedigheid, het selve ver-

Het KASTEEL te MEDEMBLIK.
Van Westen naar Oost.

[Faint, illegible text from bleed-through, possibly a table header or footer]

verdedigende. *Boxhorn*. behalven *Wachtendorp* en de *Chronyk van Hoorn*, &c.

Aangaande nu dit slot (door *Rochman* tweefins afgebeeld en ook te vinden in het *Stedeb.* van gemelde *Blaauw*) gr. Floris de V was soo niet de bouwer, ten minsten de vernieuwer, ontrent A. 1288, om daar mede, gelyk met *Eenigenburg*, *Middelburg* en *Nieuwburg*, der *Friesen* moetwil te beteugelen, en soo syn vaders dood te wreken. *Vander Woude*, *Alkm.* 28. bl. *Saanl. Arkad.* 212 bl. *Goudhoeve*, 97 bl.

Die meer van *Medemblik* begeerd te weeten, gaa tot de *Schryveren*, behalven de reedsgenoemden, *Beka*, 94, 96 & 101 pag. *Junius*, *Batav.* 17 cap. 502 pag. *Vronens Open Ondergang.* 4 B. 219 bl. *Van Royen*, over *Verstege*, 104 bl.

Van *Medemelaca*, of door bedykkingen verlooren, of door den tyd verdroogd, of in een ongeletterden tyd gedroomd, spraken wy soo even, 225 bl.

MEEREN; gelyk *Holland* is bolland, week en laag van gronden; soo is het ook (voornaamlyk in het *Noorderdeel*) met ontelbaare meeren en meertjes, poelen en waalen, braaken en dellen, gelyk als doorkorven. Welke alle hier op te noemen een moeylyken en onnuttigen arbeid fynde, ik alleenlyk de voornaamste, volgens de rang van het A. B. C, hier sal ter neder stellen.

Abkouder meer, tuffen *Abkou* en de *Voetangel*; is feer gering van omtrek; maar, by noodweer fomwylen, de jaagfchuyten als noch vry hinderlyk. Sie de *Stichtfche Kaart van Nic. Viffcher*.

Van *Abkoude* en haar slot is boven gefproken, 5 bl.

Achtermeer; by *Holysloot*, ontrent *Suyderwouw*, in *Waterland*. Is bedykt, A. 1566. *Van der Woude*, *Alkm.* 6 bl. *Dirk Burger*, *Medembl.* 96 bl.

Aalmeer, (wegens de overvloedige aal) anders *Dalmeer*, in de *Koedyker Ban*, is bedykt, A. 1560. *Deefe*, weder 95 bl. en die, 6 bl.

Beemster, aan de *Purmerdyk* gelegen; bedykt, A. 1600. Is, A. 1610, door een hooge vloed overftroomd, doch aanftonds weder bedykt. *Defelve Vander Woude*, 6 bl. *Parivall*, *Verm. van Holl.* 168 bl. *Vuirige Colom.* 120 bl. *De Scoreler*, 94 bl. *Onpartydigh Chron.* 14 bl.

Deefe Beemster is wel eer een rievier of een water geweest. *Vronens Onderg.* 4 B. 11 H. 243 bl. *Alting. Notit.* 2 Part. 37 pag. *De Scoreler*, 95 bl.

Belmermeer, by Holyflood en Suyderwouw; bedykt, A. 1632. *De Scoreler*, 95 bl.

Betgermeer, tuffen Bergen en Alkmaar; bedykt, A. 1555. *Defelve*, 6 bl. *De Scoreler*, 97 bl.

Bilemermeer, tuffen de Diem en de Gaasp; bedykt, A. 1631; doch heden weder onder water, zedert de ongemeene water-nood van den 5 en 6 April, des jaars, 1702. *Gemelde Colom.* 123 bl. Siet het *Gefchrift nevens het Afbeeldfel van dit onderlopen.*

Broeker-meer, in de Broeker-ban, bedykt A. 1626. *De Scoreler*, 95 bl.

Buikfloter-meer; ook, A. 1626, bedykt. *Defelve*, 95 bl.

Diemermeer, A. 1630, bedykt; doch weder ondergeloo-
pen, A. 1651, door het breeken van S. Teunis Dyk. Heden
evenwel droog, en de fpilpenning der naaftgelegene stedelin-
gen niet qualyk genoemd. *Vuirige Colom*, 123 bl. *Amfteld.*
Befchryv. 3 B. 183 bl.

Egmondermeer, A. 1555, bedykt. *Vander Woude*, 6 bl. *De Scoreler*, 96 bl.

Engewormermeer, ontrent het Kalf; A. 1624, bedykt. *Defelve*, 95 bl.

Haarlemmer- en Leidsfe-meer; welke, voor ontrent 200
jaaren, met een enkele weetering, waaren van een gefchei-
den: loopende ook diergelyke weeteringkjjes door het land,
(toen meeft poelen en moeraffen) tot aan Swaanenburg of het
Huys ter Hart. *Parivall*, *Verm. van Holl.* 165 bl.

Rensdorp, in het meer nu ten eenemaal verdronken, strek-
te toen fich aan het lapje lands, de Vennep genoemd.

Tuffen de uiterlanden van den Ruigen Hoek lagh een kle-
ne doortogt, om, van het vaste land of van Hillegom, te
konnem ryden, door Aalsmeer, Ryk en Sloten tot in Amftel-
land: komende foo tot Woerden en tot Utrecht, aan de
Rhynfaater-Woudsfe fyde.

Ook kon iemand, in die tyd, droogvoets, met een spring-
ftok, van Rhynfaaterwoude komen tot aan Hillegom; en fiet
nu alles van het verflindend water overheerd!

Daarenboven doen noch heden de Noordwestelyke storm-
winden de meeft uitgevende landftreek van de Oude Weete-
ring af voor Rhynfaaterwoude, Leimuyden, en Aalsmeer tot
aan Amftelveen elendigh weghfchuiren; gelyk, door de West-
en Suidweste winden, langs de kant van Sloten, Ryk, Nieu-
werkerk, en voorts langs Schalkwyk tot aan het Spaaren, al-
les hoe langs hoe meerder afbrokkeld. *Van Royen*, over *Ver-
ftege*,

stege, 2 H. 34 bl. aantrekkende een *Oude Landkaart van A. 1508*. Siet ook het *Provisioneel Concept der Bedykkinge deeser meeren*, A. 1641, uitgegeven, nevens een aanspraak van vader *Vondel*: aan den *Leeuw van Holland*;

*Uittheemse wyanden te sitten in de veeren,
Te slingeren den staart grootmoedigh over zee
Is ydel; als uw long, geslaagen aan het teeren,
Inwendigh vast vergaat en gy, met hertewee,
Soo deerlyk sucht en kucht en loost, by beele brokken,
Het rottende ingewand te keel uit, in de golf.
Wat baat het, met uw klaauw, al't Oost en West te plokken,
Nadien u byt in 't hert dees wreede Waterwolf,
Belust, om over u eerlang te triomfeeren?
O land-leeuw, waak eens op en wek, met eenen schreeuw,
Al't veen, de Kennemers en Rbynlands oude Heeren,
Met d'Amstellanders op, tot noodhulp van hun Leeuw!
Men suite met een dyk dit dier, dat u komt plagen.
De windvorst vlieg'er met syn molewieken toe,
De snelle windvorst weet den Waterwolf te jagen
In zee, van waar hy quam, het kabblen nimmer moë.
De veenboer sit en wenst dees waterjagt te spoeyen,
En't veenwyfroept: hy ruimt, de Landleeuw weid op't ruim
En suigt syn long gesond aan d'uyers van de koeyen.
Soo wint de Land-leeuw land! soo puird hy goud uit schuim!*

Voeg hier noch by het geen *Jan Adriaanssen Leeghwater*, syn tyd aangaande, ons verteld; te weeten, dat ontrent Sloten, op eene jaar, 50 roeden syn weghgenoomen; dat voor Ruigenhoek 500 roeden syn afgesleten, dat men, met een plank, over de sloten ging van de Vennep tot aan Hillegom. Siet syn *Haarlemmer-meerboek*, 8 en 9 bl. benevens *Van Leeuwen*, Leid. 157 bl.

Heiloër-meer; A. 1581, bedykt. *Vander Woude*, 6 bl. en de *Scoreler*, 97 bl.

Horfstermeer, tussen Vreëland en Ankeveen; een leenroerige bedykinge; van welken het jaartal my is onbekend.

Huigen-waart, tussen Alkmaar, en de dorpen, S. Pankras, Hensbroek en Veenhuysen; A. 1626, bedykt. *De Colom*, 123 bl. *Vander Woude*, 7 bl. *De Scoreler*, 94 bl.

Limmer-meer; A. 1430 bedykt. *Deselve*, 6 bl. *De Scoreler*, 97 bl.

Monike-meer, by Monikedam; als noch een oopen water. Sie van Monikedam, *beneden*.

Naarder-meer, tuffen Weesp en Naarden; ook noch een vol water. Sie de *Stichtfse Kaart van Viffcher*.

Purmer; A. 1620, bedykt en opgedroogd. *De Colom*, 123 bl.

Onpartydigh Chronykje, 43 bl.

Schager-waart, A. 1631, bedykt. *De Scoreler*, 94 bl.

Schermermeer, by Alkmaar (let hier hoe deefe stad is Almeer, wegens alle de omgelegene meeren, gelyk wy ook aanmerkten, 13 bl.) A. 1632, bedykt. *Van der Woude*, 6 bl.

Slotermeer, A. 1591, bedykt. *Defelve*, 76 bl.

Starmeer tuffen Marken en Grafdyk, ontrent de Ryp, A. 1643, bedykt. *Defelve*, 6 bl.

Vronermeer, A. 1561, bedykt. *Defelve*, 6 bl.

Wieringerwaart, ter fyden Kolhorn, A. 1608, bedykt en, A. 1610, van het zeewater weder overstroomd. *Defelve*, 7 bl.

De Scoreler, 94 bl.

Woghmeer, by Ursem en Hensbroek, A. 1607, bedykt. *Vander Woude*, 7 bl.

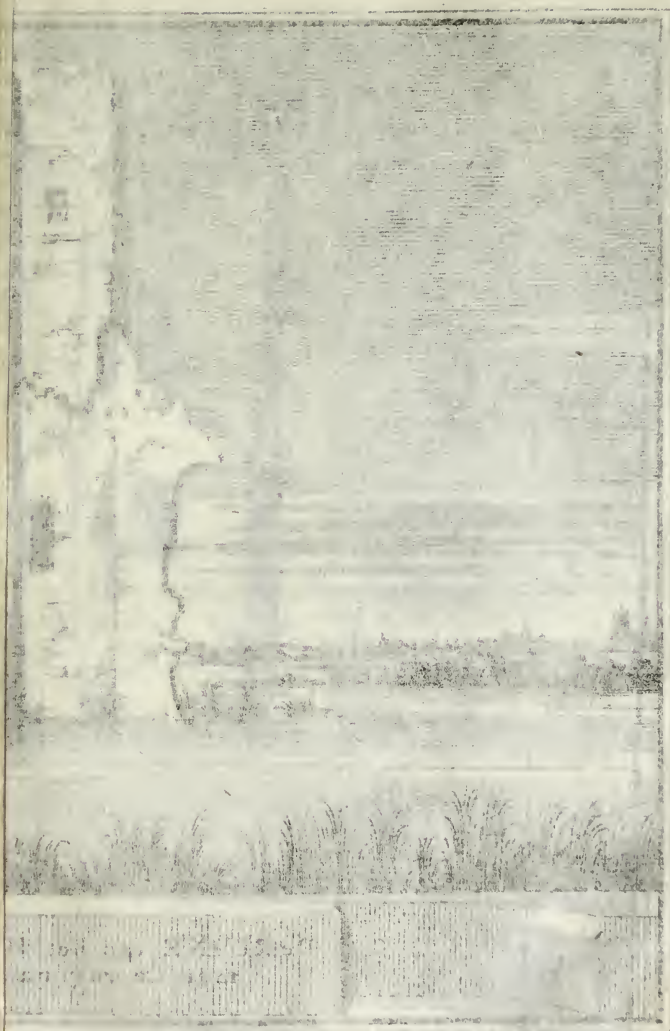
Wormermeer, tuffen Jisp en Purmerland, nevens de Engewormer, A. 1626 bedykt. *Defelve*, 7 bl. en *de Colom*, 123 bl.

De Zyp, by Petten; viermaal bedykt. A. 333, van het zeewater overftelpt, isfe 1200 jaaren, onder de golven begraven, blyven leggen. Maar, A. 1553, is 'er een nieuwe bedykkinge gefchied. Wederom, A. 1572, inaa de Allerheiligenvloed, van A. 1570. Wederom, A. 1597, doch, in het felve jaar, in Septemb. weder vol water; weder gedroogt en geflooten. *De Colom*. 119 bl. *Parivall. Verm. van Holl.* 168 bl. behalven onfe *Scoreler*, *Dirk Burger*.

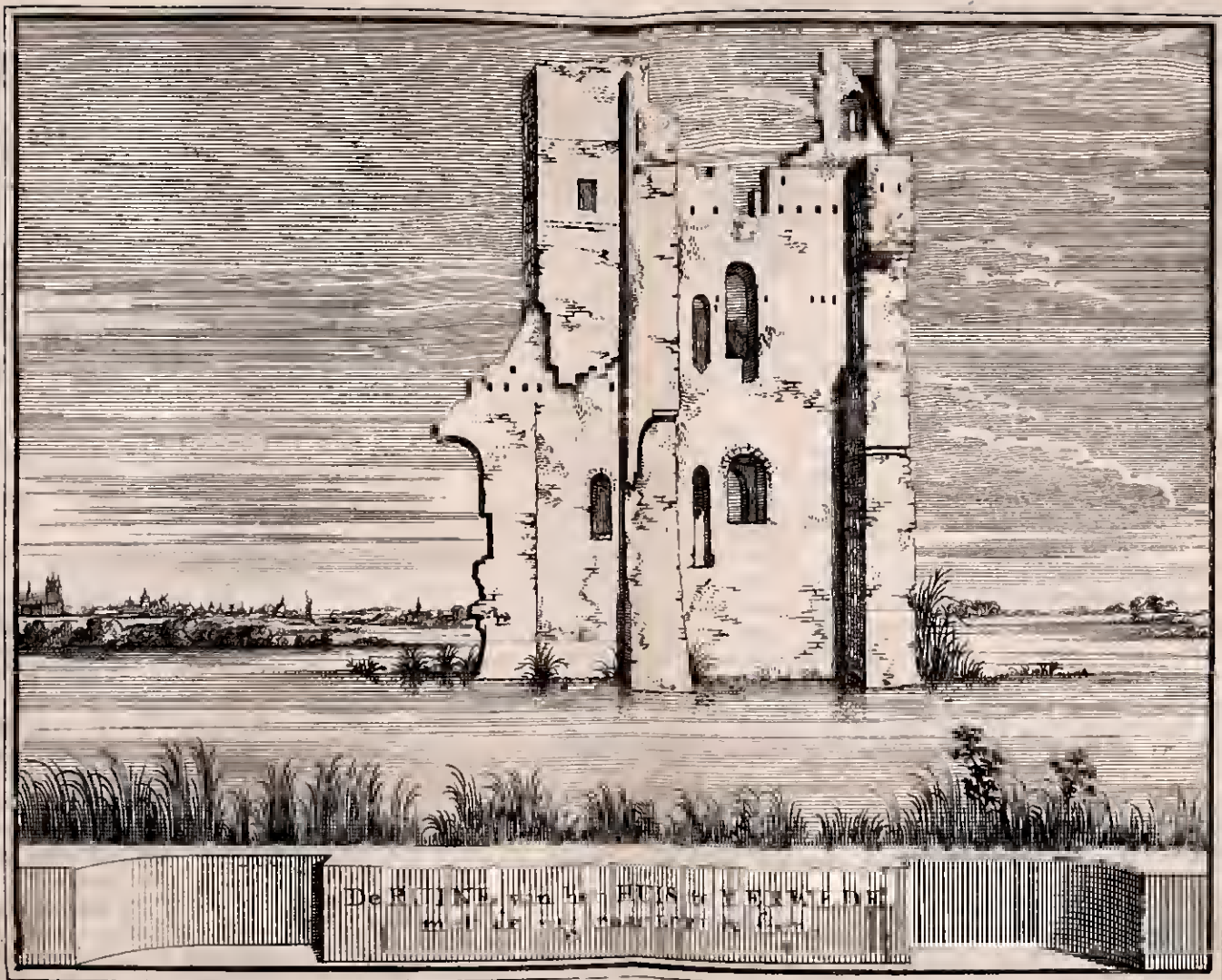
Vorders fchryft *Van Spaan* (in fyn *Chron. van Hongersnoeden*, &c. 132 bl.) dat men, in de bedykkinge van A. 1552, onder het graven, heeft gevonden de gronden van een stad, die meer dan 200 jaaren hadden bedekt geweest.

Ondertuffen fou met deefe *Meer-lyft* genoegfaam bewaarheid worden het seggen van gemelde *Leegwater* (ook op het uitmaalen van het Haarlemmermeer aandringende) dat 'er, na de troebeltyd, in Holland, Zeeland en de naaftgelegene landen, ontrent de 80000 morgen fyn bedykt. Siet *hem*, 20 en 21 bl. *des Meerboeks*.

MEERBURG; een Huys en ridderlyke hofstede in Rhynland, op de kromte van de Meerburger Wateringe, in Sotterwoude. *Van Leeuwen*, *Rhynl. Inleid.* 39 bl.

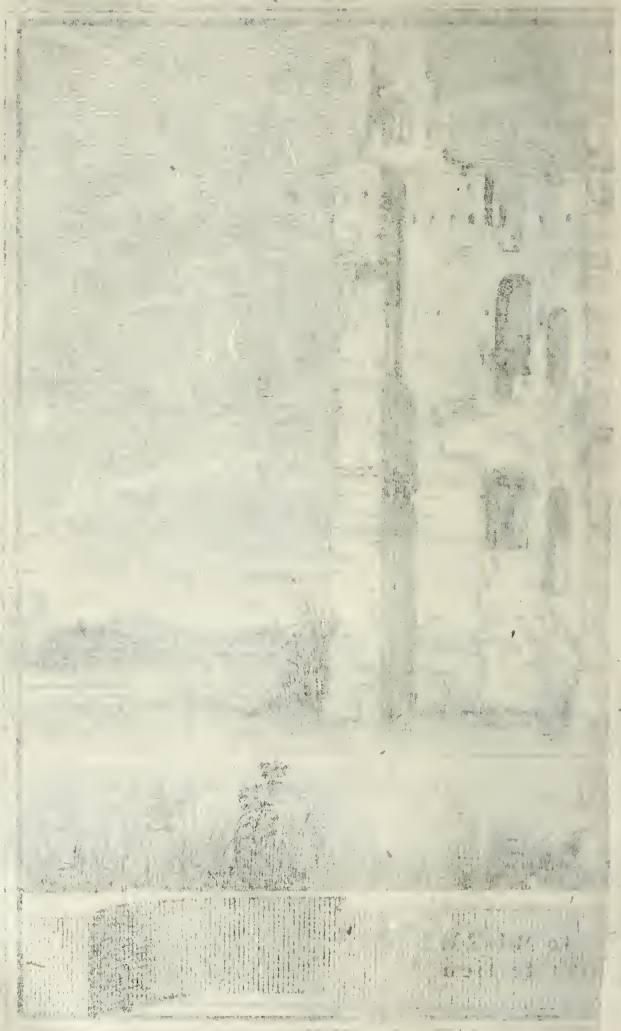

DE RUINE van het HUIS en VERVE DE
van de vermaarde G.

J. S. F.

MEERENBERG; een Huys by Saffem, in Rhyndland, onder Lisse, niet verre van het Haarlemmermeer, door Jongkhr. Albrecht van Waffenaar geboud. *Goudhoeve*, 82 bl. *Van Leeuwen*, *Rhynl. Kostuim. Inleid.* 34 bl. aan de Maare, segt *Junius (Batav. 18 cap. 518 pag.)* van den Hr. Vincent Lokhorst wel eer beseten.

MEERESTEIN; een oud Heeren-Huys, (door *Rochman* afgebeeld) tussen Beverwyk en Alkmaar, van het Swaansmeer weleer bespoeld; niet verre van de ruijn van het Huys te Foreest of Oosterwyk. Sie verder van dit Huys, *Goudhoeve*, 97 bl. *Van Leeuwen*, *Batav. 957 bl. de Saanl. Arkad.* 81 bl. en self boven, 25 bl.

MEERDERVOORT; een Huys en ridderhoffstad in Suid Holland, ook door *Rochman* afgebeeld, in de oude papieren dragende de naam van het Hof. *Oudenhove, Suid Holl.* 230 bl.

MEEUWEN, in twee *Gefichten* door *Rochman* ver-toond, is een Huys in den lande van Arkel en Altena, ontrent A. 1360, getimmerd. *Goudhoeve*, 88 bl. *Oudenhove, Heusdens Beschryv.* 18 bl.

MENAPII; welke oude volkeren besloegen een stuk van Gelderland en het overgelegene Braband, ontrent de Neder-Maas. *Slichtenhorst*, (*Casar* en *Strabo* famen stellende) *Geld. Gesch.* 1 B. 17 bl. of haar verblyf hadden (en dus syn het waarlyk de Brabanders) tussen de Maas en de Schelde. *Kluverius, Rhynm.* 2 D. 209 bl. of (maar dit is een seer elendige mistastinge van *Pontanus*) neergeseten waren, in Amstelland. *Montanus, Amsteld. Beschryv.* 1 B. 9 bl.

Het Huys te **MERWEDE**, of by verkorting *Merwe*; is, volgens *Rochmans* afbeeldinge, heden alleenlyk de ruijn van een sydmuir, in het water staande; gelyk het de *Leefer* hier kan beschouwen.

Ondertussen is de buitenste- of de Westsyde, naar Dordrecht gekeerd, geheel glat en met blinkende of overglasde steenen opgemetfeld: het geen, na sulck een langentyd, al is een saak vol opmerkinge.

Het is wel seer oud; maar niettemin die haar stichtinge *Merevëus*, kon. van Vrankryk, toeschryven, hebben geen wet-tigh bewys. *Alting, Notiz.* 2 Part. 126 pag.

Immers, het is gesloopt, door den vreeslyken watervloed van A. 1421; van welke ook boven, 65 en 81 bl. *Balen, Dordrecht*, 769 bl. nevens een afbeeldinge van deese water-nood. *Boxhorn. Stedeb.* 94 bl. *Van Spaan, Rotterd.* 30 bl.

Van Royen, nevens een afbeeldinge, van de ruïn, 57 bl. &c.

Doch, hoe seer geschonden door het water en den tyd, de *jurisdictie* van deese vierkante romp is sich noch uitstrekende tot binnen Dordrecht. *Gemelde Balen*, 35 bl. en *Boxborn*. 94 bl.

Nu van de Naamreden; want die moet 'er weesen, of het spel is onvolmaakt. Trekse dan af, of van de Merwe; een gemeene griff van Maas en Waal, by het slot Loevestein. *Alzing. Notit. op gemelde* 126 bl.

Of van kon. Merovëus; maar, by *Jac. van Oudenbove (Oud-Holland, 153 bl.)* is een Latynsse *Brief van Ger. Vossius*, aan *Hadrian. Blyenburg*; trekkende de Naam niet van Merovëus, maar van *mer-wede*, dat is, paarde-wey. De gedachte kan my behaagen; want de Naamredenen altyd van oude vorsten of oude volkeren te willen aftrekken, is eer belachelyk als smakelyk en lofverdienend. Sie deselve *Brief by Van Leenwen, Batav. 37 bl. en Balen, 35 bl.*

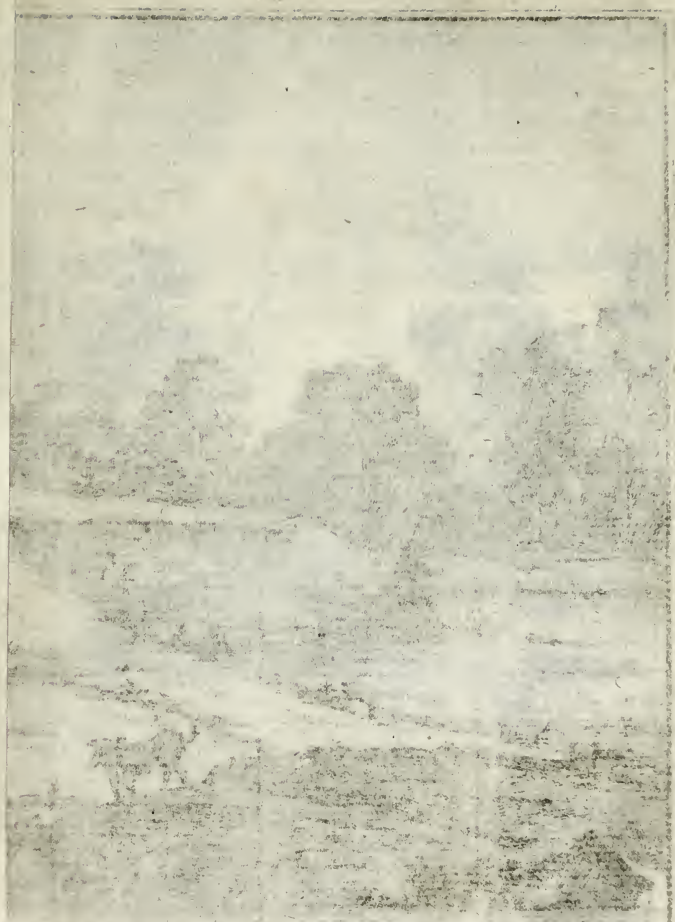
Eindlyk wil ik wel, nevens *Jakob. Eindius* (sie syn *Chron. Zeland. 1 lib. 17 cap. 104 pag.*) in het algemeen de Franken aanneemen voor de bouwers van dit kasteel, soo wel als van Kats, Batenburg, &c.

Van de Franken spraken wy, 92 bl. en verder, sie van het Huys te Merve, *Junius, Batav. 8 cap. 112 pag. en weder, 19 cap. 546 pag. Goudhoeve, 78 bl. Meurs, XVII. Provinc. 2 D. 455 bl. en de oudere Schryvers, Heda, 116 & 130 pag. Ditmarus, (A. 1018, overleden) in Chron. &c.*

MIDDELBURG; een kasteel tussen Torenburg en Nyenburg, tegens de West-Friesen, ontrent A. 1238, geslicht van gr. Floris de V, ontrent Alkmaar. *Stoke en Beka, by Alzing, weder Notit. 2 part. 128 pag.* Nu, door de vernielstieke Tyd, al lang omvergemeaid; ik leg, door het Kaas- en Broodsvolk ten grondetoe vernield. *Heemskerk, Arkad. in de Aanteek. 270 bl. Saanl. Arkad. 4 B. 507 bl. Scotanus, Friesse Geschied. 145 bl. Goudhoeve, 85 bl.*

't Huys te MY; in Leyerdorp, niet verre van de kerk; al meê verwoest, doch naderhand vernieuwd. *Van Leenwen, Rbyn. Kostuim. Inleid. 52 bl. Goudhoeve, 82 bl.*

MYNDEN; een riddermatige Hoffstede, sich seer wyd uitbreidende, en wel ontrent de 100 leenen besittende; is gelegen ontrent Loenen en Kroonenburg, tegen over de lustplaats Nieuwerhoek, by de Vecht. Siet de *Loosdrecht van Nic. Visscher.*

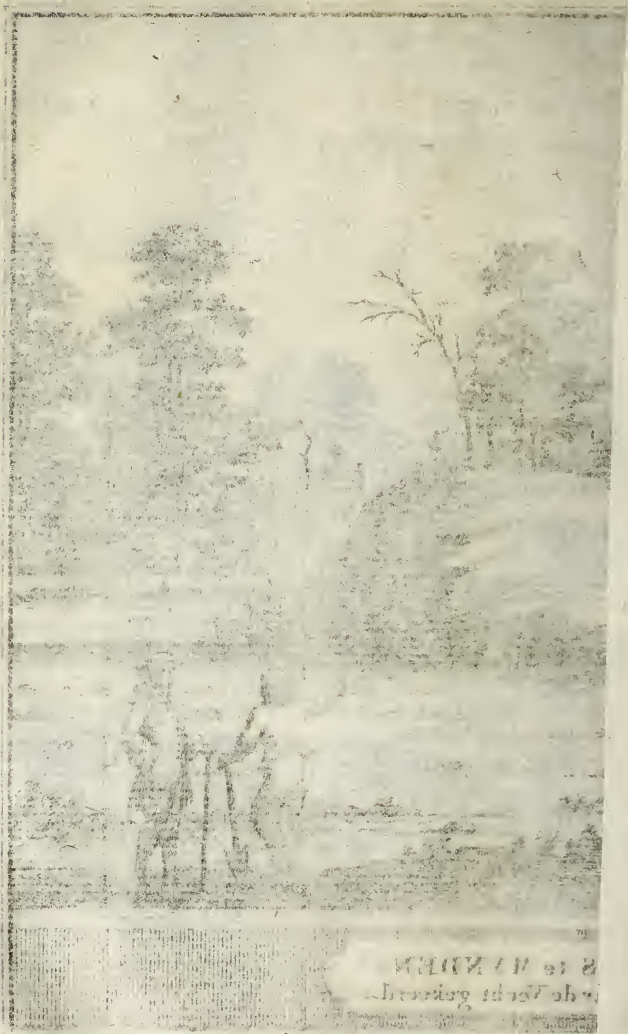

DE WYNNEN VAN HET
VAN NOORDEN DE BINKER 174

De RUINE van het HUIS te MYNDEN;
van vooren, de linker syde naar de Vecht gekeerd .

THE END OF THE WORLD
AND THE BEGINNING OF THE NEW

A. 1704, den 22. Decemb. gaande het gezicht van Mynden opneemen, bevond ik het te syn alleenlyk een ruigen heuvel, van puin en aarde, met een uitgedroogde wyde gracht omringt.

De bouheer sou syn geweest Heer Gillis van Amstel, de broeder van Gysbrecht van Amstel, welke ook (A. 1227) Gillis Van Amstel en niet Van Mynden wierd genoemd. Hy leefde, noch, A. 1235.

A. 1296, was Heer Amelis van Mynden, de soone van Heer Willem, een leenman van de Graaflykheid.

Ondertuffen is my tot noch toe niet voorgekomen, op welken wyse en door wie dit Huys tot een puinhoop is geraakt.

Heden behoord het de Hr. en Mr. Jeron. de Haze de Georgio, Burgem. van Amsteldam; door wien een nieuwe Woning en Huys, nevens het Myner sluisjen, is gesteld. Voor hem besat het de Hr. Gruiter, in Suriname, met de hoedanigheid van Generaal overleden. Deese had het gekregen van de Vrouw van Hoeflaken, terwyl de Hr. Geerestein, haar soon, het aan den Hr. van Kronenburg had verkocht. Hier uit is geschil ontstaan, en gemelde Heer Burgemeester heeft op het einde getriomfeerd. Dit weder, uit de *Aanteekeningen van Korn. Kooten*, wegens de stamboom van de Heeren van Mynden, my wysende tot de *Inleidinge van de Beschryv. van Amsteldam*, 154 bl. en *Van Leeuwen*, Batav. 830 bl.

Siet ook *Schook (Belg. Foederat. 13 lib. 7 cap.)* van dit Huys gewagh maaken.

MYSEN; een feer oude bedykkinge ontrent Schermerhorn, in Noord Holland; gelyk, by Heiloo, ten Oosten, het Myser kerkhof en, ten Westen, de Myser steiger; alwaar die van Mysen haar goederen scheepten, den Rhyn sullende afkoomen. *Vander Woude, Alkmaar*, 133 bl.

Van den Rhyn, in deese landstreek, is ook gesproken, by gelegenheid van het Huys te Brederode, 43 bl. gelyk by het wtertje de Eg, 76 bl. en noch elders.

Sie de Myser coog, in *Nic. Visschers* feer keurigh uitgevoerd Noord Holland.

MOERKERKEN; tegen over Jaarsveld, in Suyd Holland; door *Rochman* driefins afgebeeld. Heb daar af niemendal te seggen.

MOERSBERGEN; in het Sticht, by Doorn en Kleen-Geerestein; ook onder de *Gefichten* van *Rochman*.

Heb van dit Huys ook niets. Sie *Visschers Sticht*.

MONTFOORT; is een groot en oud slot in de stad Montfoort, gelegen aan den Yffel, tot een grensplaats tegen de Hollanders, door biskop Godefried geboud. *Beka, in Godefr. de 28ste bisk. 55 pag. Meurs, XVII Provinc. 2 D. 879 bl.*

Voorts verpande dit biskop Jan van Naffau (ondanks de gemeente van Uitrecht) aan Heer Harmen van Woerden, gelyk hy by den Hr. Gysbr. van Amstel dede met Vredeland. *Beka, in bisk. Jan. 95 pag. en Heda, in den selven 39sten bisk. 222 pag.*

Naderhand wierd het door gr. Floris de V belegerd; en met 2 blyden bestormd; maar gemelde Van Woerden Montfoort wel versterkt hebbende, is het slot, naa een langduirigh beleg, vechtenderhand gewonnen; waar op de fwevende geschillen syn bygelegt. Het kasteel is, nevens Vreeland, biskop Jan, op sekere voorwaarden, weergegeven. *Heda, in bisk. Jan, 235 pag. Beka, in den selven, 98 pag. Scriverius, in gr. Floris de V, 230 bl. Stoke, in gr. Floris, 102 bl. Sie mede boven, uit Vondel, 90 bl. en Amsteld. Beschryv. 2 B. 52 bl.*

A. 1301, sneuvelde, op Hogewoert, ontrent Montfoort, Willem, de 41ste biskop, die van Uitrecht te reukeloos bevechtende. Sie boven, in Hoogewoert, 142 bl.

A. 1490, wierd Montfoort door den hertog van Saxen en de Hollanders belegerd; doch de saak wierd midlerwylen ook bygelegt.

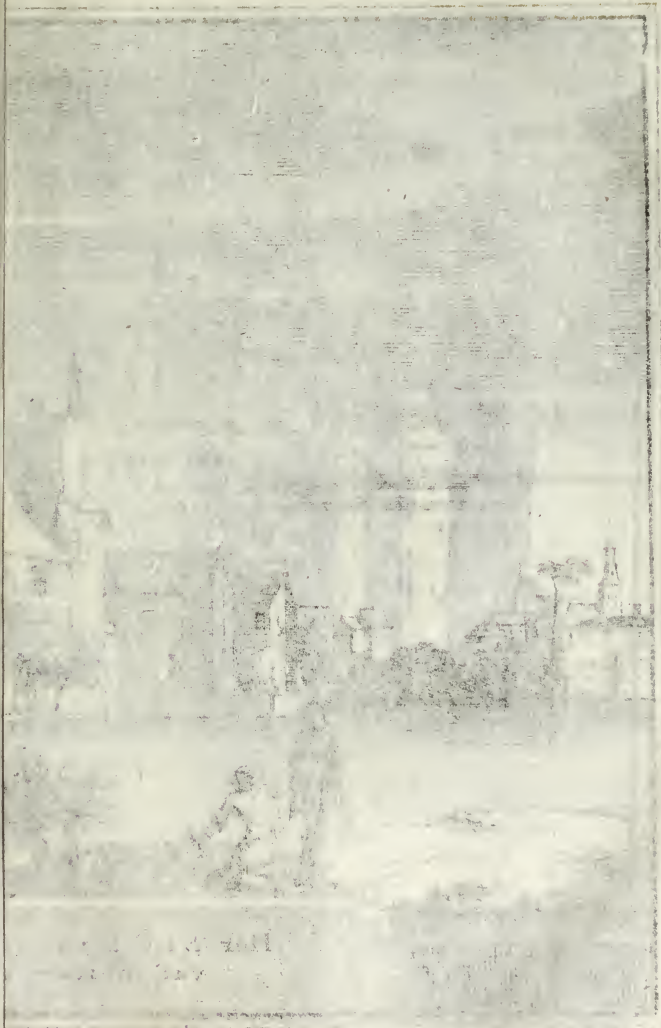
Sie meerder van dit slot, *Slichtenborst, 6 B. 79 bl. Hortensius, Hist. van Uitrecht, 4 bl. Junius, Batav. 8 cap. 108 pag. en 11 cap. 234 pag. Scotanus, Friesse G. 144 bl.*

MONIKEDAM, soo geheeten naar de Monik, een waterloop, midden door de stad vloeyende. *Guicciardin. XVII Provinc. 3 part. 123 pag. Parival, Verm. van Holl. 179 bl.*

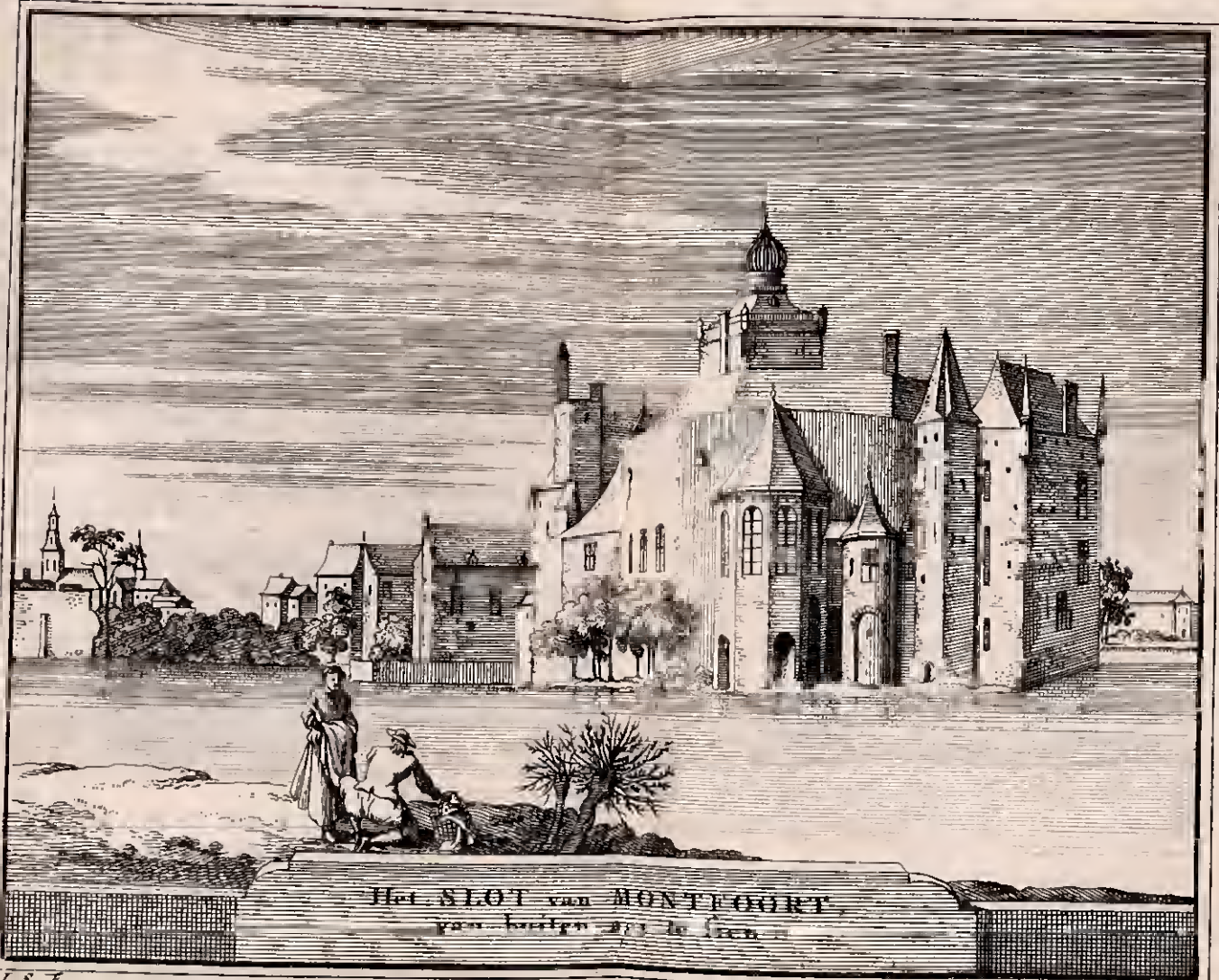
Was aan de syde van Vrouw Jakoba, toen sy, A. 1426, van de Kennemers wierd ingenoomen. *Boxhorn. Stedeb. 369 bl.*

Voorts doet haar *Huygens*, anders de *Hr. van Zuilechem*, op deese wyse, den Leefer aanspreken:

*Zuid-Ooste Purmer-end beset ik met den dam,
Die van een Monik-meer wel eer syn doopsel nam.
Maar eertyds, nu niet meer, hoe sien ik uwe baaren
Van baaren ingeflokt? als minder vissen vaaren*

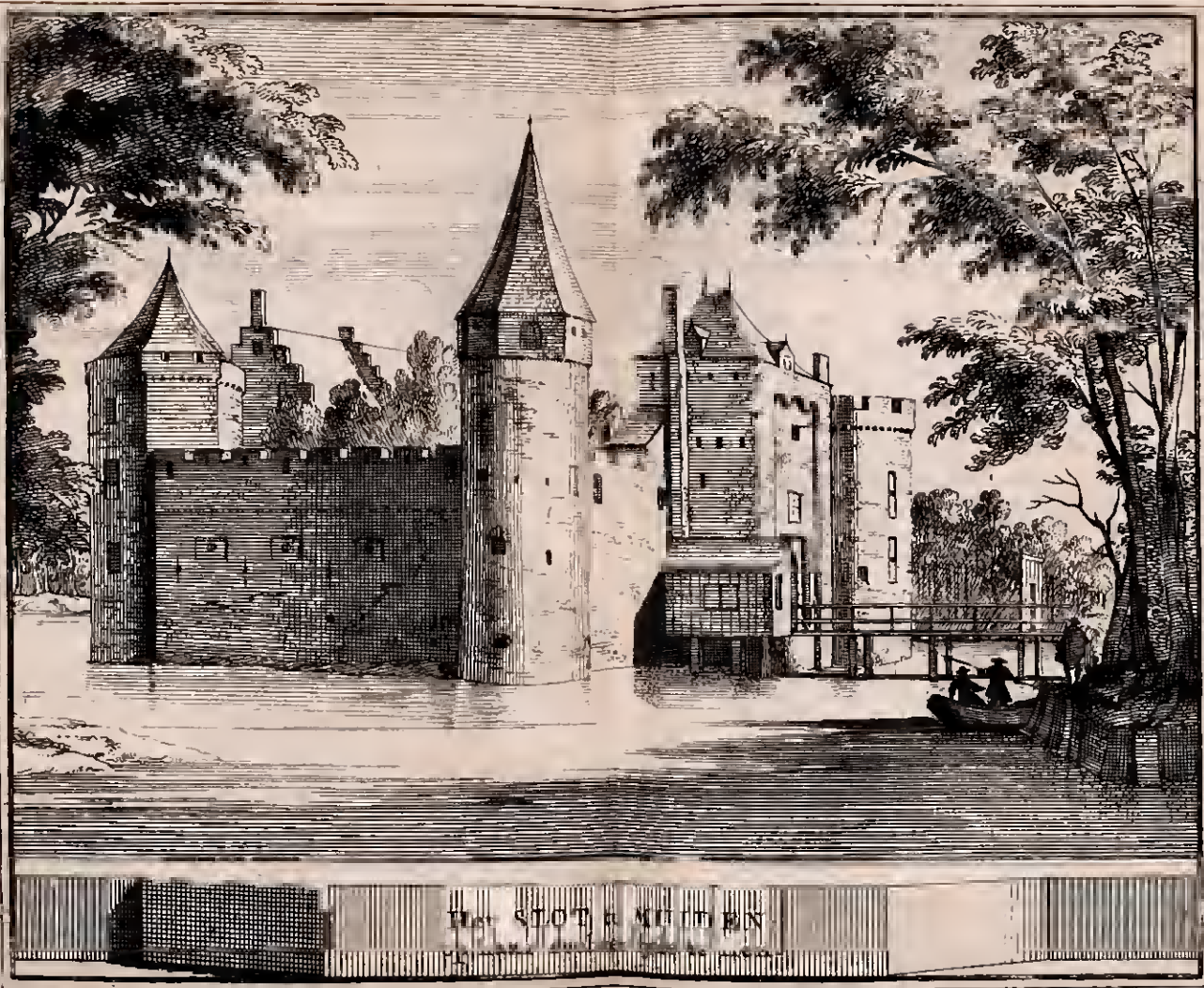

Het SLOOT van MONTFOORT
van hantpen 1711 de Gien

Het SLOT & MIDDEN

J. S. F.

*Van die haar meerder syn. En vraag ik 't ook de Faam,
 'K en leere geen bescheid van onder baaren naam.
 Al vult gy dan myn schild, staa buiten, halve paapen,
 Om blyven dat ik ben, behoef ik meer als gaapen:
 Myn borgers moeten by Godsdienstigh syn en koen;
 Hun welsyn hangt gelyk aan 't bidden en aan 't doen.*

MORINI; *extremique hominum, Morini*, dat is, *Morini*, de wydstafgelegene der menssen; segt *Virgilius*, in het 8 B. van syn *Eneis*, 727 vers.

Dit syn de Vlamingen, de naaste aan Engeland, woonende in een landoord vol moeren en veenen. *Cæsar, Gall. Oorl. 4 B. 20 H. Pikardt, Drenth. 37 bl. N. N. by Blaeuw*, in syn *Britannia*, 10 pag. trekkende de benaaminge *Morini* van *mor*, in het oude Brits beteekenende de zee. Want soo syn de *civitates Armoricae*, steden *ar-mor*, dat is, *aan zee*. Siet ook *Flud à Ghilde*, over *Kluverius*, 2 D. 192 bl. nevens *Merula, Bertius, Marchand, Pontanus, &c.*

MUYDEN; van deese stad, op de mond van de Vecht en aan de Suyder zee gelegen, kan de Leefer naar sien *Boxhorn. Stedeb. 335 bl.* behalven *Guicciardin, &c.*

Maar van haar slot kan ik niet beter spreken, als gebruikende de wootden van *Antonides, Ytstroom, 4 B. 108 bl.*

*Maar aan den Oosterkant verheft sich 't Muyder slot,
 Befaamd door Floris dood, hier van syn stam geknot;
 Toen Velsen, soet op wraak, met syne vloekgenooten,
 De graaf, syn wettigh vorst, den dolk in 't hart dorst stooten,
 En Gooiland verwen, met het bloed van synen heer;
 Dat wraak riep, daagende heel Holland in 't geweer,
 Toen Woerden en Renesse en andre wraakverwanten,
 Op 't hooge Kroonenburg, vergeefs hun standert planten;
 Alsaamen jammerlyk gesneuveld in elend.
 Soo valt by in syn straf, die 't recht der vorsten schend!*

De slichter is gemelde gr. *Floris*, ontrent A. 1290. *Montanus, Amstelbeeren, 81 en 109 bl.* blyvende als noch heden in weesen; te weeten de woning der Drossen van Muyden en Baljuwen van het Gooiland, als: de Hr. Petr. Korn. Hoofd, ridder van S. Michiel, &c. en vervolgens de Heeren, Bikker, Papekop, Fontein, &c.

Wat de stad betreft, (van welken ook aldus *Antonides*, 110 bl.

*Een ander magh beklyven,
Maar 't nedrigh Muiden sal voor eeuwig Muiden blyven.)*

Sy was wel eer (A. 953) wegh geschonken, aan de kerk van Utrecht, door keiser Otto den I; hebbende toebehoord Hr. Walger, de vader van gr. Hatto, met de tolln aldaar. *Buchelius, in Hedam, 86 pag.* welke gifte, door keiser Frederik, A. 1171, wierd bevestigd. *Heda, in Balduin. 181 pag.*

A. 1204, wierdse verbrand. *Stoke, in Ada, 69 bl.* behalven *Heda, Beka, &c.*

A. 1356, is het, nevens haar slot, ingenomen en verbrand, door bisk. Jan van Arkel. *Goudhoeve, 94 bl. Parival, Verm. van Holland, 162 bl.* behalven *Beka, &c.*

A. 1374, heeftse weder tot een roof geweest. *Scotanus, Friesche G. 151 bl.* spreekende van bisk. Willem.

A. 1508, wierdse van de Geldersse ingenoomen en verbrand; doch het geschil is eindlyk bygelegd. *Goudhoeve, 571 bl.*

En wat de afbeeldinge van het slot aangaat; wy hadden 2 *Teekeningen*, maar wy verkoosen die van *Rochman*; te weteen het *Geficht* op de rechterfyde.

Eindlyk sie mede van dit slot, *Junius, Batav. 17 cap. 481 pag. &c.*

MUIDERBERG; alwaar gr. Floris de V. gebracht synde, aan syn wonden is overleden. *Scotanus, Friesche Geschied. 146 bl. op het jaar, 1206.*

Heeft een oude kapelle, deswegen op deese plaats gesticht. *Matheus, Analector. VI Tom. 117 pag. uit een Geschrift van gr. Willem, van het jaar, 1324.*

Vorders is het by myn in een *Teekeningh*; doch anders gaat het in druk, met 3 *Gefichten*, ook onder myn *Vaderlandsse Landgesichtjes* haar legplaats hebbende.

Eindlyk, een liefhebber van *Landlevens* te leesen, vermaakte sich hier met de *Muider-berg*, van den Hr. *Six*, lofsyker geheugen, *Burgemeester van Amsteldam*; by *Van Royen, Leermeeester der Seden, 109 bl.*

MUILWYK; een Huys en ridderlyke hoffede in *Suid-Holland*; behoorende tot de *Muilwykken*, uit den huys van *Merwede* afkomstigh. *Van Leeuwen, Batav. 1233 bl.*

MUNT; ontrent welkers aloudheid, ik niet meen op te haalen, hoe men eertyds handelde, alleen met ruylen en ver-
wisse-

wiffelen; hoe men, dagelyks in defelve groote wanorders bevindende, eindlyk aan het geldmunten is geraakt; en hoe men de gemunte stukken noemde *pecunia*, à *pecore*, dat is, van *het vee*, allereerst daar op afgebeeld. Deefe stoffe vind gy verhandeld by die *Latinisten*, welke over de *Geldmunten*, en, soo Roomffe als Griekffe, *Gedenkpenningen* hebben geredenkaveld: doch fiet ook *Jak. van Oudenhovens Dordr. 7 H. 247 bl.* en *Alkemade, in het Voorbericht van syn Graaflyke Geldmunten.*

Maar ik keere my alleenlyk tot de Munt van het graaffchap Holland; hebbende daar af, A. 1064, Dordrecht het recht ontfangen van keifer Henrik de IV. *Handvest Chron. 2 D. 7 H. 118 bl.* by gemelden *Oudenhov. 224 bl.* welk recht is bekrachtigd door verscheidene handvesten van hert. Jan van Beyeren, Albert en Willem van Beyeren, Filip den I, Maximiliaan en Filip den II, Vrouw Maria en keifer Karel den V. *Balen, Dordr. 679 bl.*

Dit van haar oudheid; nu van de *Geldmunten* in het bysonder.

A. 1597, is, door eenen Dordtenaar, *Erasmus van Houweningen*, uitgegeven een *Beeldenaar* van goude en silvere stukken, te Dordrecht geslagen; beginnende met gr. Diderik de VII, of A. 1113, en met Filippus, hert. van Burgondie, of A. 1467, besluitende. Noch eens, *Oudenhov. 247 bl.* en *Balen, 679 bl.*

Waar nevens gevoegd moeten worden de *Goude en Silvere Gangbaare Penningen der Graven en Gravinnen* van Holland, vertoonend en behandeld, A. 1700, door *Kornelis van Alkemade*; boven, met lof meermaalén aangetogen; als *7 bl. &c.*

Maar, fiet hier eenige benaamingen van onse oude Munten aangehaald.

I. *Andries-gulden*; vertoonende S. Andries met syn kruis; van welke boven, *189 bl.* dede 18 stuiver. *Goudhoeve, 560 bl.* doch, A. 1496, op 28 stuiver geset. *Scotan. Fries. Gesch. 452 bl.* ja, naderhand tot 58 stuiver gereesen. *Van Meteren, Hist. 7 bl.*

II. *Burgoensse Schilden* of *Filips-klinkers*, golden 2 gl. 3 st. *Goudhoeve, 471 bl.* hoewel sy allereerst deden, 15 stuiver. *Heemskerk*, van het verhoogen en verlaagen spreekende, *Arkad. 224 bl.*

III. *Botdrager*; verbeeldende een gehelmdede leggende leeuw; synde van gr. Willem de V. *Alkemade, 82 bl.*

Van deefe is, voor eenigen tyd, een menigte opgedolven
in

in het vertimmeren van een Landhuys , in de provincie van Groningen ; hebbende naderhand de eigenaar eenige Muntkabinetten van Holland , door myn handen , daar mede versien.

IV. *Davidsgulden* ; A. 1497 , van 25 stuiver ; doch , A. 1489 , 57 stuiver hebbende gedaan. *Scotan. Friesse G. 452 bl.* ook , 449 en 450 *bl.* spreekende van het steigen in verscheidene Muntten , veel onheil in Nederland verwekkende. Sie boven , 159 *bl.*

V. *Delffs oortjes* ; (onder de myne mede geplaatst) ontrent A. 1545 , geslagen ; te weeten , voor de Geest-armen , raakende het collegie van den Heiligen Geest , binnen deese stad. *Bleiswyk , Delff , 46 en 503 bl.* by *Pars , Katw. 186 bl.* deselve ook afbeeldende.

VI. *Drielanders. Alkemade* , 100 *bl.* aldaar ook der Grieken Munt-benaamingen aanhaalende.

VII. Engel , met 2 schilden , tuffen deselve staande ; van gr. Philips den I. *Alkemade , 130 bl.*

VIII. *Filipsklinker* ; nu verhoogd en dan verlaagd ; nu 15 stuiver en dan weder wel 2 gl. 10 st. Sie boven , de *Burgoensse Schilden.*

IX. *Oude Groot* ; de eenigste munt van gr. Floris de V ; hebbende een kruis. *Alkemade , 54 bl.*

X. *Oude Groot* ; van gr. Jan de I ; de laatste uit het oude Huys van Holland ; volgens het bovengeschrevene , 112 en 155 *bl.* in beeltenis met die van Floris de V , overeenkomende. *Alkemade , 62 bl.*

XI. *Oude Groot* van gr. Willem de III ; waarop allereerst alle titelen volkomen syn uitgedrukt. *Alkemade , 69 bl.*

XII. *S. Katrine Doit* ; (ook in myn kasje te vinden) voerende het rad vol vilmessen , het wapen van S. Katrynen Gasthuis , binnen Leiden. *Van Leeuwen , Leid. 475 bl.* by *Pars , Katw. 360 bl.* en niet het rad van Avontuiren ; een belachelijke misduidinge in de *Medal. Histor. 24 bl.* * *

Van S. Katryn , maget en martelaresse , is boven gesproken , 18 *bl.* Doch dat het geheele Leven van deese Egyptische heilige een kinderspreukjen is , vertoond ons *Daniel Papenbroek* , beschuldigende *Baronius* , by *Matheus , Foundation. & Fat. Ecclesiar. 10 Fundat. 189 pag.* voeg by deesen , *Hadrian. Valesius* , in *Posthumis.*

XIII. *Kromstaart* , naar de kromme Leeuwe-staarten soo geheeten. *Alkemade , 121 bl.*

XIV. Gou-

XIV. Goude *Lam*; verbeeldende het Vredelam, met syn kruisbanier. *Alkemade*, 86 bl. en ook daarenboven in syn *Voorbericht*, tegens *Goudhoeve*, betuygende, dat deese *Lantmen* van kon. Willem niet syn gemunt. Sie *Goudhoeve*, 313 bl.

XV. Heele en halve Hollandsfe *Leeuw*. *Alkemade*, 100 bl. in gr. *Willem de VI*.

XVI. Vlaamfse *Leeuw*; onder een kerkdakje; van gr. Filips den I. *Alkemade*, 130 en 134 bl.

XVII. *Ponden Tornois*; namaals ponden Vlaams geheeten; waar mede de Graaflyke fchattingen wierden gerekend. *Alkemade*, 59 bl. Is geene Munt, maar een fomme gemunt geld; even als de *Braspenning*, van welke boven, 59 en 97 bl.

XVIII. *Ryder*, of een ridder, op een gedekt tornooipaard. *Alkemade*, 134 bl. in *Jan den II*. Sie boven, in *Dekkleeden*, 52 bl.

XIX. Dubbelde *Saffener*; A. 1498, te Gent gemunt. *Alkemade*; 164 bl.

XX. Schuitjes; van 24 fluivers. *Van Meteren*, *Hift.* 8 bl.

XXI. *Thuin*, en daar in een Engel of een Leeuw. *Alkemade*, 101 bl. in gr. *Willem de VI*; betuiner van Hageftein. Boven, 122 bl.

XXII. *Vlies*; naar het Vlies, of van Jafon of anders Gideon. *Alkemade*, 161 bl. in *Filips de I*, &c.

XIII. Heele en halve *Voetdragers*; vertoonde een arend, met een wapenfchild aan ieder voet. *Alkemade*, 94 bl.

XIV. Eindlyk de *Vuir-yfers*, een vuirflagh vertoonende; de enkele 2 blanken doende. *Alkemade*, 134 bl.

Hier mede tuijt ik deefe Verhandeling van de Geldmunten; alleenlyk daar noch byvoegende, dat, voor A. 1580, geen Munt in Zeeland is geweest. *Alkemade*, 154 bl. en in syn *Voorbericht*. en daar nevens, dat, onder het Gravegeld, de Munt van Diderik de VII, als de eerfte en oudfte, word aangemerkt. *Defelve Alkemade*, 34 bl. ondertuffen overflaande de Munten van byfondere fteden, als; van Medenblik. *Defelve*, 46 bl. en in syn meergenoemd *Voorberichts*. of van Sevenbergen. *Oudenbove*, *Dordr.* 247 bl.

NAALDWYK; een groot, oud en sterk slot weleer, door haare Heeren, in de *Jaarboeken*, alom bekend. Lagh in Delfland, tuffen Lier, Gravefande en Honflardyck. *Goudhoeve*, 93 bl. *Alting. Notit. 2 part. 131 pag.* uit een *Geschrift* van gr. Diderik de VII, van het jaar, 1193; alwaar men leeft: Naltwik, een dorp, by den aanvang van de Liora.

Sie van $\left. \begin{array}{l} \text{Gravefande} \\ \text{Honflardyck} \end{array} \right\}$ boven $\left. \begin{array}{l} 114 \text{ bl.} \\ 145 \text{ bl.} \end{array} \right\}$

en van de Liora, in de *Letter R.* op *Rieviertjes*.

NAAMREDEN; ontrent sommige steden en volkeren, seer dikwyls onnosel, en ten eenemaal bespottelyk. Lett alleen op deese weinige staaltjes.

I. *Arkel*; van Herkules, quansuis het hoofd van dit edel stamhuis. Boven, 20 bl.

II. *Braband*; van Salvius Brabo, krygsgenoot van den wydberoemden Romein, Kajus Julius Cæsar. *Jak. Aartz Kolom, in de Vuirige Kolom*, 1 bl.

III. *Britanje*, quansuis anders Brutanje; naar een gevondene koning Brutus. *Cambdeni Compendium*, 12 pag. &c.

IV. *Dania* of Deenmarken; van Dan, eene der 12 soonen van den artsvader Jakob.

V. *Engeland*, of beter Angulland; naar eenen koning Angull, Humbaltssoon.

VI. *Frankryk*; naar Francio, de soon van den Trojaanssen Hektor. O onbeschaamde monike-praat! Boven, 92 bl.

VII. *Friesland*; naar Fryx of een Phrygiaan, uit Asia herwaars overgevlogen. Boven, 95 bl.

VIII. *Groningen*, of anders Gruningen; naar Gruno, mede een opgeraapten Trojaan, uit Asie overgekomen. Boven, 115 bl.

IX. *Haarlem*, anders Heerlem; naar jongkheer Lem, een Fries. Boven, 123 en 202 bl.

X. *Juliacum*, of Gulik; naar reedsgenoemden krygsoverste, Julius Cæsar.

XI. *Ist*, in Friesland; van Ilium, anders gesegt Troje, van koning Ilus geboud. Boven, 156 bl.

XII. *Medemblik*; naar de toveres Medea, quansuis als een afgod in deese landstreek geëerd. Boven, 225 bl.

XIII. *Rotterdam*; naar Rotharius, een ingebeelde koning van Frankryk. *Boxhorn. Stedeb.* 265 bl.

XIV. *Schotland*; naar Scota, de dochter van koning Faraon, uit Egypte geseild en hier geland of gestrand.

XV. *Tornacum*, of Doornik; naar Tornus, een vreesfelike ridder, van bovenmenslyke sterkte.

XVI. En ten laaften (alsoo deese mislyke Naamredenen my, en buiten twyfel ook den Leefer, allang verveelen) *Viane*; naar Fye Jans; een mooi mensch, maar sekerlyk sonder vaâr of moêr.

Sie, voor alle andere, *Van Leeuwen, Leidens Beschryv. Voorrede*, 6 bl. en daar op *Nader Bewys*, 264 bl. &c.

NAAMEN; spotnaamen, of anders gesegt, bentnaamen, gelyk daar syn, in de *Roomse Jaarregisters*, *Kaligula* of laarsmannetje; *Karakalla* of de keiser met de paltrok, &c. welke Naamen in de *Medalien*, *Opschriften* of andere *Gedenktekenen* nooit worden gebruikt.

Soodanige syn ook de volgende, in de *Neerlandse Geschiedenissen* u voorkomende.

I. Albert de *Beer*; hertogh van Saxen. *Scotan. Friesse G.* 90 bl.

II. Den *Dollen* hertogh; anders Christiaan, hert. van Brunswyk. *Wassenberg, Duitse Florus*, 37 bl.

III. Diderik de *Vlieger*; grave van Kleef. *Slichtenhorst, Gelders. G. 5 B.* 56 bl.

IV. Floris de *Vette*; graaf van Holland. Boven, 86 bl.

V. Floris de *Swarte*; broeder van gr. Diderik de VI. *Goudhoeve*, 276 bl. *Beschryv. van Hoorn*, 27 bl. *Beschryv. van Alkmaar*, 17 bl. &c.

VI. *Floorke Dun-bier*; anders Heer Floris van Egmond. *Beschryv. van Leeuwarden*, 302 bl.

VII. Govert de *Bultenaar*; overweldiger van Holland. Boven, 110 bl.

VIII. *Swarte Griet*; gravin van Vlanderen. *Goudhoeve*, 311 bl. *Scotan. Friesse G.* 132 bl.

IX. *Quaâ Griet*; moeder van vrouw Jakoba. *Goudhoeve*, van haar wreedheid spreekende, 448 bl.

X. Henrik de *Leeuw*; naneef van Henrik de *Dikke*. *Scotanus*, 3 B. 93 bl.

XI. De *Swarte Hertogh*; anders keiser Henrik de III, soone van Koenraad. *Goudboeve*, 256 bl.

XII. Jan, *sonder Genade*; anders de graaf van Ostervant. *Scotan.* 5 B. 154 bl.

XIII. Jan met de *Bellen*; de 20ste Heer van Egmond. Boven, 80 bl.

XIV. *Manke Jan*; eerste graaf van Egmond. Boven, 81 bl.

XV. Karel de *Kaale* en weder Karel de *Simpele* of eenvoudige: beide koningen van Vrankryk. Boven, 164 bl.

XVI. Karel de *Stoute*, anders de Koene, of de Strydbaar. Boven, 164 bl.

XVII. Lodewyk de *Stamelbout*, en weder Lodewyk de Luyard of *Doe-niet*; beide Franse koningen. *De la Croix*, *Algemeene Wereldbeschryv.* 2 D. 100 bl.

XVIII. Otte met de *Paardevoet*; graaf van Gelder, noch voor de hertogen. *Slichtenhorst*, *Gelders.* G. 6 B. 92 bl. *Goudboeve*, 314 bl.

XIX. *Lange Pier*, anders Grootte Pier, en, by de *Latijnisten*, Pyrrhus Magnus geheeten; A. 1517, opperamiraal der Gelderffe Friesen. Van hem sal beneden worden gesproken in de letter P; maar sie midlerwylen syn drollige eertitelen, by *Slichtenhorst*, 11 B. 350 bl. en syn *Graffschrift*, by *Matheus*, 176 cap. *Epistolar.* & *Testamentor.* uitgegevee A. 1708.

XX. Reinoud de *Swarte*; de laatste graaf en eerste hertogh van Gelder. *Slichtenhorst*, 7 B. 118 bl. *Scotan.* 5 B. 169 bl.

XXI. Willem *sonder Land*; graaf van Oost-Friesland, naderhand gr. van Holland, met de naam van Willem de I. *Beschryv. van Alkmaar*, 22 bl.

XXII. *Quade Wouter*; de 12ste Heer van Egmond. Boven, 80 bl.

NAARDEN; in Gooiland, aan de Suider Zee; wel eer belegerd, verbrand en vernield; en deswegen heden niet als een droeve puinhoop, van de genoemde zee verswolgen.

Immers siet men noch (met een gestadigh waayen van seker wind, de zee te rugh loopende) ruinen van kerken, met takken van afgeknaagde boomen omset. *Parival*, *Vermaak van Holl.* 160 bl. *Het Geschrift van keiser Ott den III. van het jaar*, 996, by den Heer *Alting*, 131 pag. *Notit.* 2 Part.

Maar, wanneer en van wien is Naarden op deese wys, tot een puinhoop geworden? Men segt, hoewel sonder getuigen, door Jan van Arkel, de 47ste biskop van Utrecht, ontrent A. 1348. *Boxhorn. Stedeb.* 318 bl. *Saanl. Arkad.* 1 B. 26 bl.

Voorts

Voorts toonden die van Naarden, A. 1296, een ongemeen yver en trouw voor graaf Floris de V. *Stoke, in Floris de*, 125 bl. *Wachtendorp, in het 6 B. van syn Rymchron.* deese woorden gebruikende:

*Niet ver van Kronenburg, daar siet men in de velden
De Naardenaars, die straks haar in de wapens stelden,
Heer Gerrit ryd voor uit en vraagt wat datse doen?
Waar om die mannen haar met oorlogstuigh ontmoen?
D'oudste der burgery segt: 't is, de graaf te wachten.
Toen staan de troepen stil, die haaren landsheer brachten.
Heer Gerrit wykt te rugh, en naar de grave steekt,
Die keerd syn paart, dat springt, maar valt en syn been breekt.
Toen was 't onmogelyk den grave te bewaaren,
Alsoo de Naardenaars haar op de hielen waaren;
Van Velsen steekt den graaf. &c.*

Voeg hier noch nevens *Arn. Montanus, Leven der Amstelbee-*
ren, 2 B. 94 bl. en alle de aangehaalde by meergenoemde *Al-*
made, in de *Bylagen, betreffende de Moord van graaf Flo-*
ris.

Maar, wat nu het hedendaagsse Naarden aangaat, dat is, *in*
1350, by vergunninge van gr. Willem, hertogh van *Brabant*
en Flandere, gesticht niet verre van het oude ruijn, op de linker
oever de. *Guicciardin. Additament. 3 Part. 124 pag. Parivall,*
verm. van Holl. 18 H. 159 bl. &c.

Ondertuffen, terwyl my niet en lust soo laagh in onse *jaar-*
giffers te treden, soo kan de Leefser opsoeken, by *Hoofd, Me-*
ren, Goudhoeven, &c. het jaar 1572; waar in, op den 1 Dec.
1572 ontmenschte Spanjaard, onder Frederik, de soon van Duc
Alva, deese stad in het bloed haarer inwoonderen bynaar deê
verdrinken.

Is heden een nieuwe en vaste fortificatie; sedert het, A. 1673,
den 13 Sept. den Fransman, door de wapenen der *Geallieer-*
den is ontruikt.

NACHT; by welke te teekenen was een plechtigheid,
1483, al in gebruik. *Gabbema, Leeuward. 38 bl.*

Hoe, niet eerder? by de oude Germaners, Kelten en Gal-
len is dit al in gewoonte geweest. *Casar, Gall. Oorl. 6 B. 18 H.*
60 acitus, German. 11 H.

Sie verder, *Kirchmayer*, over de genoemde plaats van *Ta-*
ntus, 190 bl. betuigende, uit *Egid. Strauchius*, die landwyse

mede in Polen en Bohemen te syn; *Kambden, Britan. conpend.* het selve seggende van Engeland, en spreekende van *wythnos*, dat is, 8 nachten, en *penthesnos*, of 15 nachten 15 pag. *Joh. Smit*, of *Smetius, Oppid. Batavor. 9 cap. 112 pag.* over de kostuimen binnen Nimmegen handelende. Sie oodaaarenboven, *Cujacius, Observation. 15 lib. 32 cap. Berneccerus, 53 Question. Bodinus, de Republ. 4 lib. 2 cap.*

Dus sprakmen, ontrent de rechtbanken, van binnen 11 of 12 nachten te betalen; dus wierden de rechte dagen geheeten *genachten*; dus haddense *dwarasnachten*, &c. *W. van Velden, in de Aanteekeninge, op syn Hofstapyt, 8 bl.* en meergenoemde *Kilianus*, in syn onverbeterlyk *Woordeboek, 134 bl. in de Antwerpsche druk, van het jaar, 1599.*

NATEWIS; een aansienlyk Heeren-huys, in het Sticht van Utrecht, ontrent den Rhyn, tussen de stad Wyk te Duirstede en de Vrye Heerlykheid Amerongen. Is mede onder de *Gefichten van Rochman*. Heb verder geen schryfstoffe.

NAVALIA; men vind het woord by *Tacitus, Hist. 5 B. 26 H.* Maar, wat is nu, *Navalia*? wie sal het seggen?

I. Is het de stad Kampen of Deventer? *Junius, Batav. 3 cap. 63 pag.*

II. Is het mogelyk een hoogte, by Kampen, ontrent het dorp Wilsen? *N. Kondewyn, in syn Versaamelingen.*

III. Is het dan ook de rievier de Waal? *Lipsius, over Tacit. 540 pag. in octav. behalven Beat. Rhenanus, &c.*

IV. Of is het de Nahe, by Bings? *Handvestchron. 2 D. 80 bl.*

V. Of liever, is het de Yssel, ontrent Duisburg. *Kluverius, Rhyndmond. 2 D. 22 H. 218 bl.* of in syn *Germania Antiq. 3 lib. 59 cap.* Sie mede *Slichtenborst, Gelders. G. 1 B. 4 bl.* en *Alting. Notit. 2 Part. 100 pag.*

Maar, ondertussen snyd een *Criticus*, dat is, een Latynsse Lettergisper, de Gordiaansse knoop van deese twyfeling, met syn swaard aan stukken. Hy leeft, by *Tacitus*, niet: *scinditur Nabalix fluminis pons*, dat is, *de brugh van de rievier Nabalix word afgebrooken*, maar; *scinditur navalis fluminis pons*, dat is, *de schipbrug van de rievier word afgebrooken*: te weeten een brug van balken en planken, welke, aan weersyden, wierd afgebrooken en opgenomen; op dat de veldheeren, buiten vrees van hinderlagen, onverhinderd een gesprek mogten houden. *Junius, Batav. 11 cap. 239 pag. Boxhorn. Epistolar. 23 p.*

Soo gy nu ondertussen hebt gelegenheid om, te Amsteldam

dam, op het stadhuys omme te wandelen, ontset u daar niet over den *fresco*-schilder; hebbende, in deese geschiedenis, een afgebrooken boogh van een hooge en sware hardsteene-brugh, durven vertoonen.

NEHALENNIA; een vreemde godinne, van welke wy boven gewagh maakten, 106 bl. Doch, hier dan wat omstandiger.

Domburg is een plaats in Zeeland, op het eiland Walcheren, in het N. Westen, tussen Oost- en West-kappel. Hier syn, A. 1647, den 5 Januar. in het duin, aan den oever opgegraven verscheidene sware steenen, en wel in sulck een menigte, dat u weinige plaatsen in Zeeland sullen ontmoeten, niet met deese steenen pronkende. By voorbeeld, het Huys Steenhove, *Smallegange, Zeesch. Chronyk*, 671 bl. het Huys te Wateringe. *Deselve*, 674 bl. &c.

Nu was op deese steenen afgebeeld een sittend vrouwmens, hebbende een fruitmandeken op haar schoot, en meermaalen een hond, aan de een of de andere syde geplaatst. *Deselve*, 82 bl.

De inhoud van de *Latynsse Byschriften* bestonden meerendeels in kerkbeloften van *Dacinus, Exomnianus, Nertomarius Sumaronius, Tarinus, Fletus, Satto, Festius*, &c. alle onbekende menssen, ontrent de woorden; DEÆ NEHALENNIÆ, dat is, *aan de Godin Nehalennia. Deselve*, 83 bl. ons aldaar verscheidene afbeeldingen verleende; gelyk mede *Boxhorn. in een Redenvoeringe over deese Nehalennia*, en *Van Royen, over Verstege*, 10 bl.

Ondertussen is deese Nehalennia, alleenlyk hier en nergens by de oude *Schryveren*, noch in de *oude Gedenkteekenen* bekend.

Want, alhoewel ook by *Gruterus (Thesaur. 1 part. 89 pag.)* een oude *Inscriptie*, te Duits, by Keulen gevonden, de naam heeft van Nehalennia; wat sal ik seggen? Het afschrift was *Freherus* toegesonden door eenen *Kampius*; en quam dus eindlyk aan *Gruterus*.

Maar wat brengt ons de Hr. *Alting, Notit. 1 Part. 101 pag.?* Nehalennia, segt hy, is *Nie hell*, het Nieuwe Licht, of de *Nieuwe Maan*; waarlyk, een godin niet wanschiklyk hier op de zeestrand geplaatst, om van kooplyden en andere zeevarende met kerkbeloften gepaaid te worden.

Want, met de Roomskatelyke meen ik my hier niet op te houden, gelovende, volgens de *Brugsse Kourant*, dat, op

het eiland Walcheren, waaren gevonden eenige oude beelden van de H. Maagd Maria, maar datse, door toedoen der *Predikanten* waaren verdonkerd en vernietigd. Boven gemelde *Boxhorn*. by *Blankard. Holl. Jaarregister*, 3. Cent. 11 *Aanmerk.* 186 *bl.*

Vorders, die de *Byschriften*, in het bysonder wil leesen en ten deele verstaan, vervoege sich by genoemde *Gruterus, Reinesius, Vredius, Sponius, Gelenius*, &c. terwyl ik hier noch achtervoege, uit *Smallegange*, (631 *bl.*) dat de grondslagen van Nehalenniaas tempel nu wel 200 roeden in zee zyn gelegen.

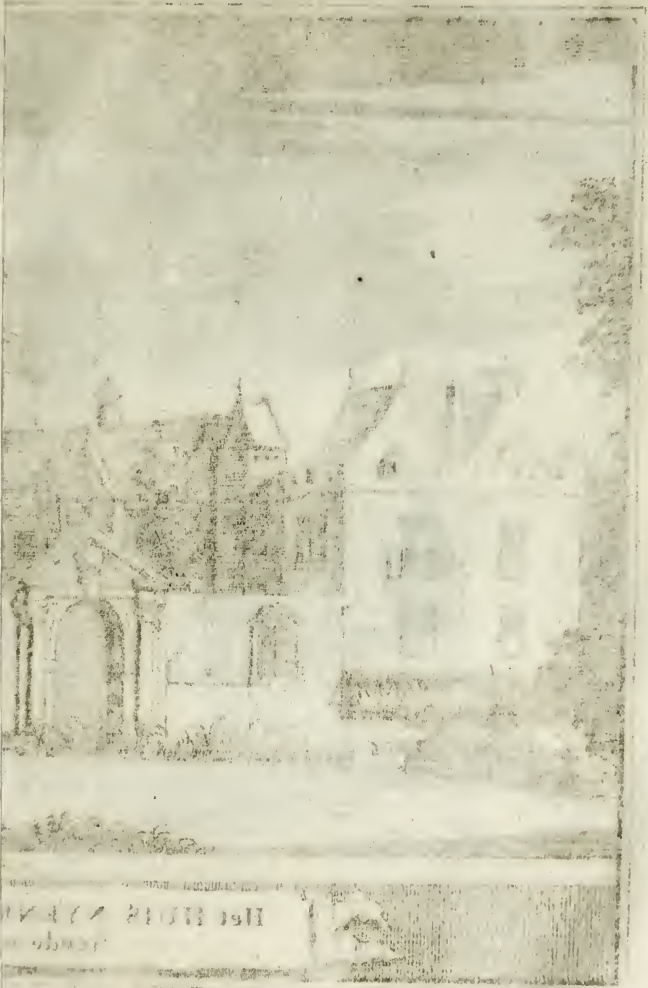
Maar sacht, niet al te schielyk. Niet alleenlyk wierd hier Nehalennia op de steenen verbeeld; maar ook, op de selve wyse, in huysjes of nissen, Jupiter, en Neptunus. *Smallegange* wederom, 82 *bl.*

En soude nu noch meer willen weten? wel aan, deese *Smallegange* (85 *bl.*) sal u de *Gedenkenningen* vertoonen der Roomse keiseren; van Vitellius, Trajanus, Severus, Postumus, Tetricus, Victorinus, &c. behalven de Burgemeesterlyke, in menigte, by deese ruiinen, uit de grond gehaald.

NEMUS SACRUM; Deese keurstoffe is boven meendeels afgedaan. Immers, daar is, 37 *bl.* gesegt van de oude Duitschers, onse voorvaderen: *nemora consecrant*. Dat is, *sy wyden wouden*.

Deese wouden wierden ook geheeten *luci*; van *lux*, het licht, *per antiphrasin* seggen de *Grammatici*, door een spreekwyse, het tegendeel beduidende; te weten, *luci*, om dat die duistere eikenbossen van het licht geheelyk waren beroofd. Maar de verstandigere neemen het naar de sin eenvoudelyk; *luci*, van *lux*, of *lucere*, om dat het aldaar dagelyks *vol licht* was, door het geduirigh flikkeren en oplichten der heilige offervuiren. O schoone stukjes van de fyne *Schoolgeleerde*! Siet *Fabri Sorani Thesaurus*, op *Antiphrasis* en *Lucus*, behalven de rechtsinnige *Vossius*, in *Etymolog. Bebelius, Fink*, &c.

Deese wouden en wilde bossen waaren nu de *Nemora Sacra*. Maar onse Vaderlandsse Schryvers willen perfors een eening *Sacrum Nemus* hebben; het selve stellende, gelyk, 37 *bl.* is aangeteekend, by 's Graven Hage, of Ter Tolen, of Nimmegen of Kuilenburg, &c. met de ydele benaaminge van het Schakerbosch, Schakerloo, het Haagsse bosch, Rykswalt of Hogewalt, &c. Simpele beusfelpraat! aangefien dit bosch, daar ieder soo van is schreeuwende, geen eenigheid van

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Het HUIS NYENRODE, by BREUKELEN ;
ziende naar de Vecht.

van plaats kan worden toegevoegd. Wilje ondertuffen noch eenige Schryvers hebben? Sie daar! *Junius*, 12 cap. 249 pag. en 13 cap. 295 bl. *Slichtenborst*, Gelders. G. 1 B. 37 bl. en 2 B. 11 bl. spreekende van het gefchil, over dit *Sacrum Nemus*, tuffen de Gelderffe en de Hollanders. *De Handveftchron.* 4 B. 1 H. 51 bl.

't Huys te NES, naderhand geheeten Rhynestein; van welken op den letter R.

NEUSTRIA; is Normandye, in Vrankryk. Die vermaarde Deen Rollo, Christen fynde geworden, kreegh het ten huwlyk met de dochter van Karel de Eenvoudige, koning van Vrankryk. *Boxhorn. Stedeb.* 41 bl. *Scotanus, Friefche G.* 3 B. 140 bl. Siet *De la Croix*, *Wereldbefchryv.* 2 B. 140 bl. *Hubner, Oude en Nieuwé Geograph.* 64 bl.

Van Rollo fal meerder gefegt worden, op den letter R.

NEDERBLOKLAND; een Huys in Suid Holland, ten eenemaal vergaan, fynde daar af alleen de plaats bekend. *Oudenhoven, Suid Holl.* 411 bl.

NEDERHORST; heden het Huys van de jonge Heer van Welland. Sie boven, in de *Letter H.* 147 bl.

NEDERHOVEN; noch heden een kostelyke en vermakelyke timmeragie in Suid Holland, in de Groote en ten deele in de Kleene Lind; ongemeen vergroot en verbeterd van de Hr. Pompe, Heer van Slingeland, Baljuw, &c. *Oudenhoven, Suid Holl.* 224 en 412 bl.

NYENRODE, anders Nieuwenrode; by Breukelen, aan de Vecht; in een *Geficht* gebracht door *Rochman, N. N. Vinkeboom, N. N.* en A. 1700. door *K. Specht*; van elkander geweldigh verschillende.

A. 1481, den 7 Sept. is dit Huys, door die van Utrecht, belegerd, ingenomen en verbrand. *Heda, in Gysbr. en David,* 296 bl. de *Annales van Utrecht*, by *Mathens, Analector.* II Tom. 16 bl.

A. 1672, is het vernieude Huys, door de Franffen met den vuire vernield. *L. Sylvoius, Verv. van Aitsfema,* 343 bl.

NIEROP; een dorp in Waterland, tuffen Winkel en Hooghwoude, in de Oude Nieu dorper polder; in de Oude Landchronyken geheeten Nethdorp en Nieu dorp. *Scrивerius*, in *gr. Floris de III*, A. 1180, Nieuwdorp en Winkel verbrandende; 152 bl.

NIEVELD; onder Vleuten, in het Sticht van Utrecht, aan den Ouden Rhyn of den Leidsfen Vaart.

A. 1356, kreeg Egmond, derwaars gefonden van den her- togh, dit kasteel, by verdragh, maar wierp het om verre, tegens syn gegeven woord. *Scotanus, Friesch. G. 6 B. 186 bl.*

Is verder, door *Rochman*, in een *Geficht* gebracht.

NIEUWBURG; heden alleenlyk een seer dikke brok van een oude muiragie (gelyk ik daar af heb een *Afschetsing* van *Sieuwert van der Meulen*) ontrent Alkmaar, by Out- dorp.

Dit slot was gesticht door gr. Floris de V, op den ingang van Friesland, ontrent A. 1288. *Goudhoeve, 85 bl. Scotanus, Friesch. G. 5 B. 145 bl. Saanl. Arkad. 73, 212, en 249 bl. Alkm. Beschryv. 28 bl. de Scoreler, Medenbl. 134 bl.*

Of liever, van kon. Willem, de II, ontrent A. 1255. *de Gouwenaar, 70 bl. Scriverius, in Willem, 204 bl.*

Doch, A. 1491, is dit slot, van de Kaas- en Broodslieden verwoest. Wederom, *Scriverius, in Floris, 237 bl. Saanl. Arkad. 488 en 514 bl.* alwaar de schryver verklaard deselve te hebben uitgeteekend. *Heemskerk over syn Arkad. 270 bl.*

Ondertussen gelieve men te weten, dat Nieuwburg of Nyenburg is geweest eene der 5 casteelen, waar mede Floris de V, de soon van kon. Willem, de wrevelige West-Friesen socht te muilbanden; synde de andere, Enigenburg, Middel- burg, Munnikenburg en Nieuwdoorn. Weder, de *Saanl. Ar- kad. 73 bl.*

NIEUWEJAARS-GIFT. Hoe overoud het is, niet alleenlyk een goed begin van het Nieuwejaar malkanderen toe te wenssen, maar ook eenige giften daar nevens te voe- gen; heb ik, over den *Almanak van Ovidius* aangeweesen, *1 B. 3 H. 151 bl.*

Maar het plagh in Holland de gewoonte te syn, in de maand van January, dat men aan de mannen of vryers ging *pontsen*, dat is, een giftje toefenden, op den 14 Januar. de vierdagh van S. Pontiaan.

Doch hier tegen plagh het manvolk te *nieten*, dat is, de vrouwen of vrysters een vereeringkje weder over te stieren, op den 21 Januar. de feestdagh van S. Agnes of Agniet. *Ju- nius, Batav. 16 cap. 388 pag.* den dagh van S. Pontiaan, te recht, op den 14 Januar. plaatsende, en geenfins op den 19 Novemb. gelyk we vinden by *Schook, de Iwundat. Belgii, 1 Disp. ad A. 1552*; en *Gabbema, Neerl. Watervl. 247 bl.* van *Schook* buiten twyfel misleid.

Sie mede, over dit *pontsen* of pontsenden en *nieten*, *L. Meyer,*

Meyer, Woorden-schat, 3 D. 695 en 709 bl. en *Korn. Kilianus*, in syn deftige *Dictionarium*, 338 en 411 bl.

NIEUWPOORT; een stad aan de Lek, tegen over Schoonhoven; in de oorlogen tuffen Holland en Gelderland, veel elenden en wederwaardigheden onderworpen.

A. 1489; isfe belegerd, volgens last van de graaf van Holland en bestel van die van Dordrecht, veroverd, afgebrooken en geslecht.

A. 1514; weder afgebrand.

A. 1516; weder overvallen en uitgeplonderd, door de Geldersse.

A. 1517; wederom afgebrand.

A. 1524; driemaal, van de gemelde Geldersse, ingenomen, geplonderd en verbrand. En des wegens moet het u niet als iets, seldsaams voorkomen, dat deese ongelukkige stad alenskens is verarmd en voor het grootste gedeelte van burgery ontbloomt. *Goudhoeve*, 93 en 528 bl. *Oudenbove*, *Suid Holl.* 226 en 312 bl. *Slichtenborst. Gelders. G. II B.* 345, 349 en 357 bl.

Vorders is het een leen van de Graaflykheid; houdende het, voor de eene helft, de welgeboorn. Heer van Langerak, en voor de andere helft, syn Excell. Willem Frederik, gr. van Nassau, Stadholder van Friesland, Groningen en Ommelanden, &c. als Heer van Liefveld. *Oudenhoven*, *wederom*, 314 bl.

't **NIMMEGER-SLOT**; anders geheeten het Valkenhof; of ook wel het Waalen-Hof, Vandaalen-Hof, ja Franken-hof; een over oud gebouw, biunen Nimmegen, op den Hoener-berg, aan de Kleefsse fyde van de stad. Doch wy verschuiven het overige tot op *den letter V*; *Valkenhof*.

NODA; een moerigh watertje in Gelderland, boven Rheenen, loopende in den Rhyn. *Slichtenborst*, *Gelders. G. I B.* 103 bl. en weder, *6 B.* 79 bl. Is heden de Grebbe geheeten. *Beda*, in *Arn. en Dirk*, 61 pag. *Heda*, in *Jan den III*, 242 pag. *Alting*, *Notit. 2 Part.* 133 pag. *uit een Uuersch Geschrift* van het jaar, 1196.

't Huys ter **NOOD**; door *Rochman* in *Teekening*, en *C. Elands*, in *Print*; gelegen onder Delft en dicht by's Gravenhage, aan de Suidhoudsfe Wegh, op de wegh naar Leiden. Is geboud, door Heer Karel van der Nood, A. 1614, overleden. *Goudhoeve*, 99 bl.

NOORDELOOS; een Huys, of liever een Hof, in

Suid Holland; heden vervallen, ja geheelyk verdweenen. *Goudboeve*, 78 bl. *Oudenbove*, *Suid Holl.* 315 en 412 bl.

NOORMANNEN, of Noordmannen; tot deese landen, uit het Noorden, als by swermen, ontrent A. 800, afgedaald, waaren meest Noorwegers, Deenen en Sweden, Gothen, en Vandaalen, Herulers, &c. onder de regeeringe van keiser Karel de Grootte. *Eginarth. in Karolo. Otto Frisingensis.* 5 lib. 30 cap. *Urspergensis. de Annales Fuldenses. Ein-dius, Chron. Zeland.* 1 lib. 20 cap. 127 en 129 pag. *Slichtenborst, Gelders. G. 4 B.* 34 en 36 bl.

Van de Deenen is al gesproken, 54 bl.

NOORMANNEN, KLEEDING en OORLOGHSTUIGH; deselve voornaamlyk bestaande in,

I. Een gladgeschooren kop. *Junius, Batav.* 9 cap. 173 bl. of met een knoop, boven in het hair. *Martialis, 3 Schouburgsd.* of 5 lib. 39 *Epigr.* of ook wel lang ongeschoren hair. *Sidonius, 12 Carmin.* en met de kam gescheiden. *Agathias, Gothic.* 1 lib. 5 cap. by gemelde *Junius, 173 pag.* *Mela, 2 lib. 1 cap.* &c. *Tacitus, Duits. Sed.* 38 H. *Seneka, van de Gramschap, 3 B.* 26 H.

II. Lange baarden en lange knevels. *Diodorus, 5 lib. 28 H.* *Ovidius, Klaagbr.* 5 B. 7 Br. *Antonidus, boven, 162 bl.*

III. Nauwe en over het lyf gespanne klederen. *Tacitus, Duitsl.* 17 H. *Sidonius, 5 en 7 Carmin.* by *Junius, Batav.* 9 cap. 191 pag. of alleenlyk ruwe en ruyge beestevellen. *Ovidius, Klaagbr.* 3 B. 10 Br. *Tacitus, Duitsl.* 17 H. *Cæsar, Gall. Oorl.* 6 B. 21 H.

IV. Broeken. *Ovidius, Klaagbriev.* 3 B. 10 Br. en 5 B. 7 Br. en elders.

V. Saga, of korte manteltjes. *Strabo, by Kirchmayer over Tacitus, Duitsl.* 17 H. 250 pag.

VI. Ruwe schoenen; alleenlyk van onbereide beestevellen. *Sidonius, op de gemelde plaatsen.*

En dit was wel meerendeels het daaglyks gewaad der Noordsse volkeren; sonder dat men evenwel, met een nette tydorder, sou konnen seggen; dit was de dragt der oude Germanen, dit der Cimbers, &c.

Niettemin, sie der Gotthen kledinge, in het bysonder, by *Sidonius, 5 en 6 Carm.* of in syn 20ste *Sendbr.* spreekende van den jongen Sigifmer en syn gevolgh.

Ja self der Longobarden; by *Junius, Schilderk.* 140 bl. spreekende van de geschilderde Geschiedenissen der Longobarden,

barden, in het paleis van de koningin Theodolinde. Siet de faak, by *Paul. Diakonus*, anders *Paul. Warnefridus*, de *Gestis Longobardor.* 4 lib. 268 pag.

Doch laten wy ons nu wenden tot het oorloghtuygh; te weten,

I. Een opgesperde muil van het eene of het ander boschdier, in plaats van een helmet. *Plutarchus*, in *Mario*, 260 pag. by *Kluverius*, in *syn Germania Antiq.*

II. Halsband. *Diodorus*, 5 lib. 27 cap. *Dio*, 62 lib. 699 pag.

III. Armring. *Strabo*, 4 lib. *Diodor.* 5 lib. 27 cap.

IV. Yfer en pantser, van haakjes. *Diodorus*, 5 lib. 30 cap.

V. Lang-vierkant schild. *Strabo*, 8 lib. *Diodorus* weder, op de selfde plaats.

VI. Korte degen. *Junius*, *Batav.* 9 cap. 191 pag. of in tegendeel somwylen een lange. *Diodorus*, wederom 5 B. 30 cap. *Polybius*, 3 cap. 114 cap. 237 pag.

VII. En ten laatsten

Knodsen. *Ammianus*, 31 lib. 8 cap. spreekende van de *Gotthen.*

Frameæ, Spietsen. *Tacitus*, *Duitsl.* 6 H. *Junius*, weder, *Batav.* 9 cap. 191 pag.

Bylen of helbaarden. *Plutarchus*, in *Mario*, op de gestelde pag. *Agathias*, 2 lib. 3 cap. spreekende van de *Germaanenen.*

Pyl en boog. *Tacitus*, *Duitsl.* 46 H. spreekende van de *Fernen.*

Slingers. *Deselve.*

NOORDWICH, of Noordwyk; even als Suidwyk en Katwyk, een dorp der oude Katten of Hefsen. *Junius*, *Batav.* 17 cap. 509 pag. wiens Hout sich uitbreide van Saffem of Teilingen, tot aan de stad Haarlem. *Merula*, de *Sylvis ac Memoribus.* Pars, *Katw.* 15 en 16 bl. behalven *Doufa de Ondere*, &c. Siet ook *Boxhorn.* *Stedeb.* 214 bl. *Oudaan*, *Room.* *Mogenb.* *Inleid.* 15 bl. *Van Leeuwen*, *Leid.* 355 bl. &c.

O.

OESTGEEST, anders gefegt Kerkwerve; in Rhymland, ontrent Rhynsburg; is eene der oudste kerken (gelyk ik ook heb aangemerkt, den 6 Junii, des jaars, 1705) van geheel Holland; staande, seer hoogh verheven, op de grondslag van een Roomse burgh. *De Transactie van Epternach*, des jaars 1063; en in een *Geschrift* van A. 1205, by *Alting*, *Notit.*

Notit. 2 Part. 107 bl. Van Leeuwen, Kostuum. van Rhynd. Inleid. 22 bl. Oudaan, Room. Moog. Inleid. 22 bl. spreekende van de tras steenen, waar mede de toren is geboud, op een ronde verhevenheid, met diggelen en scherven van Rooms aardwerk besaaid. *Boxhorn. Stedeb. 214 bl.* behalven *Pars, Doufa, Junius, &c.*

OFHEM; een Huys in Rhyndland, te Noordwyk. *Van Leeuwen, Batav. Illustrat.* Geen schryfstoffe!

S. OLOF, anders Odulphus; van Arschot geboortigh, die van Stavoren toegesonden, door Frederik, biskop van Utrecht. *Op en ondergang van Stavoren, 4 B. 81 bl. Goudhoeve, 65 bl. Anton. Matheus, Analector. VI Tom. 74 pag.* uit *Heda en Beka, Henric. Thaborita en Buchelius.*

Hy wierd voornaamlyk, als hun bescherm-engel, aangeboden van de schipluiden en buisvaarders, en met allerhande slag van offergiften vereerd. *Saanl. Arkad. 375 bl.* spreekende met een van het schoone feest en den statelyken omme-gang van den goeden S. Olof, te Wormer.

Immers hadden de Heidenen mede fulke strandgoden en strandgodinnen, de zeevarende in storm en onweder bystaande: want soodaanige waaren de Dioscuri of Tyndaridæ, Kastor en Pollux. Siet myne *Aanteekeningen*, over de *Uitgekipte Stede-Penningen* van *Jak. de Wilde, 50 en 58 pag.* soodaanige was self de Nehallenia; van welke boven, *106 en 245 bl.*

A. 1391, is syn klooster van de West-Friesen in brand gestookt. *Scotanus, Friessche G. 7 B. 216 bl.*

A. 1430, ontdekten sich, niet verre van Stavoren, de ruinen van het gemelde klooster, te weten de kapel met de ringmuir van het kerkhof; door het geweld der wateren verder in stukken gespoeld. *Stavoren, 5 B. 148 bl.*

Eindlyk is gedenkwaardig de S. Olofs-vaart; synde het gat tussen Vlieland en de Schelling een gracht in de Noordzee van den abt van S. Olof. *Saanl. Arkad. 1 B. 31 bl.*

Ondertussen sie syn gewaande *Afbeeldinge* by *Soutman*; aange-togen by *S. Albrecht, 9 bl.*

OORLOGHSTUIGH; wiens duistere benaamingen, ons in de oude Rymchronyken en andere Jaarregisters voorkomende, op deese wyse worden verklaard en uitgelegt.

I. Angienen; machynen of stormtuigen. *Matheus, Analector. V Tom. 561 bl. &c.*

II. Armborsten, en bank-armborsten; voetbogen, die men op een bank moest setten en afschieten. *Scotanus, Fries. G.*

5 B.

5 B. 161 bl. *Stoke, in Floris den V. 104 bl. en in Jan den II. 238 bl. de Gouwenaar, 64 en 110 bl.*

BEEREN; hoogtens, anders Katten gefegt; waar op de stormtuigen wierden geplaatst. *Boven, 169 bl.*

BLYDEN; *Vondel* doet in syn fraaye *Gysbrecht, of de Verwoesting van Amfteldam (1 Bedr. 3 Ton.)* die fchalke Vosmeer deefe woorden feggen:

'k Had fomwyl door de gracht, by duifternis gefwommen,
En al de wacht befpiet, en 't groot Rondeel beklommen
Dat aan de hoek van 't Tuw sterke ftad bewaart.
Hier lagen blyden in en ander krygsgevaart.

Immers, daar is een tyd geweest, waar in ik deefe woorden geenfins heb kunnen verftaan; maar ben naderhand van onfe Schryvers, onderrecht, dat het waaren stormtuygen, hangende op 2 balken, waar mede, als met een flingerkom, fteene klooten, fomwylen wel van 300 ponden, worden uitgeworpen.

Sy worden befchreven van *Scotanus, Fries. G. 5 B. 160 bl. in Slichtenhorft, Gelders. G. 8 B. 158 bl. en u in een Print ver- toond, by Goudhoeve, 82 bl. de Handveftchronyk. 2 B. 129 bl. en by Lipsius, Poliorcet. 3 lib. 3 cap. five dialog.*

Vorders, word van dit fchietgeweer gewagh gemaakt, by *Stoke, in Floris de V. 120 bl. en Jan de II. 223, 224 en 230 bl. de Gouwenaar, 69 en 110 bl. en het Register van het Utrechts Magafyn, by Matheus.*

Van het felve stormgevaarte hebben ook de *Blyenburgén* hun Geflachtnaam, volgens het reeds aangeteekende, 35 bl.

DONDERBUSSEN; en daar op volgende het gebruik van het alvernielend BOSSEKRUIT.

Sy fyn allereerst gefien, te *Lubek, A. 1360; of liever te Santvliet, A. 1357, in het ftaan tuffen de Brabanders en Vla- mingen. Slichtenhorft, Gelders. G. 7 B. 148 bl.*

Doch, wat'er ook af fy, de vinder van dit BUSPOEDER is, volgens de meeste *Schryveren, Bartelt Schwartz, een Hoog- duitfe monik, geweest; ontrent A. 1354. Polydor. Virgilius, Rer. Invent. 2 lib. 11 cap. geen uitvinder noemende. Oudenho- ve, Dordr. 167 bl. Buchelius, in Hedam, 282 bl. Munfterus, Cosmograph. 489 pag. Godfrieds Chron. 794 bl. Slichtenhorft, Gelders. G. 7 B. 148 bl. Salmuth ad Panciroll. 2 lib. 18 cap. even- wel Figueroa, een Spanjaard, aanhaalende, welke verhaald, dat*

dat dit heilloos moordtuygh al A. 1343, voor Algiers is in het werk gesteld.

Van het *bus-* of *boskruid* gewaagt ook *Jan Vos*, in syn mal-
le *Medea*, (in woorden en gedachten, van syn deftigen Titus
foo byster verscheelende) 3 *Bedr.* 7 *Ton.* alwaar *Medea* van *Pro-*
serpina, op deese wyse, word aangesproken:

*Ik heb drie stoffen, van een overgrootte kracht;
Ja scherpe stoffen, met geen tongen uit te schreeuwen,
Die, naa 't verloopen van ruim ses en twintigh eeuwen,
Met yser, staal en lood, in 't woeste legerveld,
Soo woeden sullen, dat de menssen, door 't geweld
De lichte bliksemen en swaare donderslagen,
Self 't brullend ongediert, in bossen en in haagen
Verschuilen moeten, om hun ongeval te ontgaan:
De bergen sullen, door dit stof, aan stukken slaan,
De hoven morselen en tempeldaken scheuren;
Ja, 't sal de wallen uit haar diepe grondvest beuren,
En voeren, heel doormengd met menssen, door de lucht,
Dat hemel, aarde en zee, door 't daverend gerucht,
Verschudden sullen, spyt haar onverwrikbre spillen;
Jupyn sal, op 't geluit van huilen, schreeuwen, gillen,
En donderen, verbaast van synen setel sien,
En vragen, of 'er, om de wereld te gebiën,
Een nieuwe Jupiter ten trots hem komt braveeren.
Dan geeft men deese stof, daar 't Oorlogh by sal sweeren
De naam van busskruid, ja booskruid, in den stryd.*

EEVENHOGEN, of bootswagens, van welke mede *Stoke*,
in *Jan den I.* 155 bl. en *Jan den II.* 223 en 238 bl. syn houte
toornen, waar uit een brugh op der vyanden ringmuir word
geworpen. Siet de *Afbeeldinge*, by *Goudhoeve*, 82 bl. sprekende
van het beleggh van het Huys te Roosenburg; en by *Stewe-*
chius, in *Veget.* 4 lib. 21 cap. op de naam van *Sambuca*.

GLAVIE; sie dit woordeken by *Matheus*; helaas! binnen
weininge weken, ons al te ontydigh ontvallen. Nu sal men
eerst syn schriften achten en met lanteernen opsoeken. Het
gaat ondertussen noch heden als ten tyde van *Horatius*, 1 B.
24 *Lierd.* met de woorden van *Nil volentibus Arduum*, op
deese wyse klagende:

*Och, weest niet nydigh op de Deugd;
Dank God, dat gy haar kennen meugt;*

Wans

*Want als sy eenmaal is vervolgen,
Ten hemel, komt berouw te spaâ;
Al fiet men haar, met weenende oogen
En eindeloose suchten naa.
De Deugd sal swaarlyk wederkeeren,
Daar sy sich eenmaal sagh onteeren.*

ik zeg, *Matheus, Analector. 1 Tom. 475 pag. gavel*, schryft *Goudhoeve, 263 bl.* spreekende van het omkomen van Govert den Bultenaar. en *Balen, Dordr. 707 bl.* fiet ook boven, *110 bl.* of gavelyn, en javelyn, dat is, een korte werpspiets. *Bleiswyk, Delf, 51 bl.* of gavelotte, javelyn en javelynken. *Kiliaan*, in syn *Woordeboek of Dictionarium, 125 en 208 bl.*

Ondertussen is gemelde Govert met een dagge gestoken, by *Alkemade, Gravegeld, 20 bl.* dat my niet kan gevallen; als synde een glavie of gavel een werpgeweer en een dagge by ons een degen; volgens deese woorden, in de bittere aanspraak van Velsen tot gr. Floris, by *der Dicht'ren Hoofd, Treurspels, 2 Bedr. 72 bl.*

*Verrader! dacht gy niez, dat jemand van myn bloed,
In hooger eer verweend, en ridderlyke maagen,
Die sich, in duist'r en licht, gewoon syn preuts te draagen;
Dat jemand van myn groote en eedle swagery,
Den lande deur ontsien; dat jemand van dit vry
En vrank Hollansse volk syn dagge eens sou ontblooten,
Om, door syn eigen borst, ook u in 't hart te stooten.*

HAAKBUSSEN; syn roers om te schieten; en hier af komt harkebuseeren, anders haakebuseeren. *Matheus, 1 Tom. 491 bl. &c.*

HANDBOGEN; welke by de *archiers* of schutters met de hand, gelyk de grootere met de voet, geregeerd worden.

KATTEN; van welke *Stoke, in Jan den I. 155 bl.* en in *Jan den II, 223, 224 en 230 bl.* waaren hoogtens, gelyk de beeren; waar op de blyden wierden neergefet. Sie boven, *169 bl.*

Van deese hoogtens, van opgeworpene aarde, heette men de ronde steenen, uit de Blyden voortgedreven, *Kattebollen* ven 100 en meer ponden. *Boxhorn. over Veldenaars Chron. 93 bl.*

KLOVER, kolver of kolubrine; is een roer of haakbussse

van welken *Mathews* (siet, of men deese *Schryver* kan missen!) *Analector*. I Tom. 491 bl. of V Tom. 561, 564, 612, 623, 630, &c. pag. *Alkmaar*, *Beschryv.* 59 bl. *Balen*, *Dordr.* 780 bl. en hier af hebben de Kloveniers Doelen haare benaaminge. *Amsterd. Besch.* 4 D. 210 bl.

KLUITBOGEN; ook al by den selven *Mathews*, op de genoemde plaatsen.

MAGNELEN (in het jongere Latyn *mangena*. *Lipsius*, *Poliorc.* 3 lib. 3 dialog.) ook een groot steen-uitwerpend spangeschut. *Goudhoeve*, in *Didrik de VI*, 227 bl. *Scotanus*, *Fries. G.* 4 B. 101 bl.

NAGEL; een werpgeschut. *de Gouwenaar*, 227 bl. *Slichtenborst*, *Gelders. G.* 8 B. 158 bl. aldaar ook seggende, dat, binnen Kampen, in het Wapenhuis van den H. Geest, noch soodanigh een stormtuigh vertoond.

OSTELEN, of oestelen; pylen uitwerpende; mogelyk even als de Roomse *catapulta*. *Stoke in Jan den II.* 225, 237 en 238 bl. *Scotanus*, *Frieffe G.* 5 B. 161 bl.

QUAREELEN; van welke *Stoke in Floris de V.* 105 bl. of in *Jan den I.* 165 bl. en *Jan den II.* 227 en 237 bl.

SPRINGAALEN; by *Stoke*, in *Jan den II.* 237 en 238 bl. en *Scotanus*, *Frieff. G.* 5 B. 161 bl.

TUYMELAARS; anders blyden. *Boven*. Siet ook de *Rekening van den ontfanger van gr. Albrecht des jaars*, 1387, by *Mathews*, in *Analectis*.

VOETBOGEN; die met de voet worden gespannen. *Mathews*, op de gemelde plaatsen van syn *Analect.* welke ook, *de Nobilitate*, 4 lib. 32 cap. 1135 pag. wegens een *Uitrechtse* burger is spreekende, *van syn barnas*, *syn lysyfer*, *syn pansier*, *syn plaate*, *syn scote*, *syn ketelboed* of *schutkovel*.

OOSTERA; weleer een afgodinne der oude Saxen. Ja, deswegen heetmen noch heden, in Westfalen (ik heb het te Munster meer als eens gehoord) de hooge vierdagh van Paaschen, het Oosterfeest. Sie *Schildius*, *de Chaucis*, 2 lib. 3 cap. 118 p.

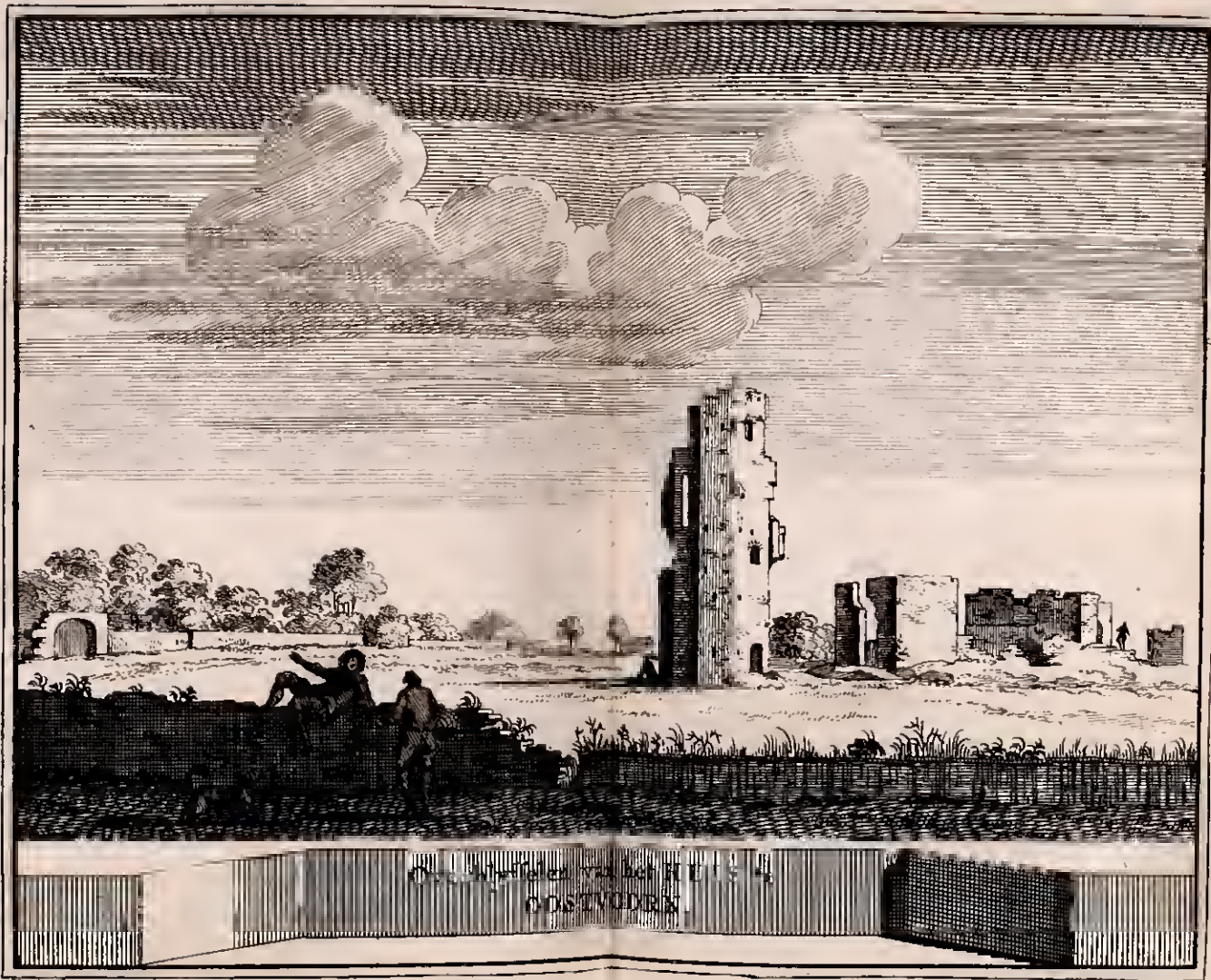
OOSTERVANT, of Oesterbant, of wel Austerbanten; is een klein gedeelte van Henegouw, wel eer een graafschap, van welke Buchain de hoofdstad. Nu was, by de ouden, *bant* een grens of landscheidinge.

Ondertussen is hier aan te merken, dat de eerstgeboren soonen der graven van Henegouw verciert wierden met den titel van Graaf van Oostervant. *Mathews al weder*, *Analector*. VI Tom. 622 bl.

OOSTER-

OOSTERWYK; anders het Huys te Forcest; een vierkante ruïne, met ruigte en kreupelbosch bewossen, in een laantjen, ontrent de werf van een boeren huys; tussen het Huys Adrichem en de ruïne van Oud Haarlem. Sie Boven, 91 bl. in de letter F.

Is ongetwyffeld ten tyde van de Hollandsse krygsorkaanen mede omvergeworpen; synde, gelyk ik, A. 1705, gezien heb, niet heel grof van muirwerk, vervolgens mogelyk van geen hoogen oudheid.

OOSTERWYK; in het Sticht, ontrent Heukelom; weleer geheeten Eterwyk. *Junius, Batav. 17 cap. 510 bl.*

Was, voor eenige honderd jaaren, onder het besit van de Heeren van Arkel; die ook de bynaam van Oosterwyk hebben gevoerd. *Slichtenhorst, Gelder. G. 8 B. 194 bl.* doch naderhand behoorende aan het stamhuys van Haarlaar; naderhand aan den Hr. Splinter van Hargen; laater, aan Jonkh. van Malfem, heer van Tilborg, &c. noch laater, aan Jonkh. Willem Van Lier, heer van Oosterwyk, ambachtsheer van Berkenwoude, &c. ambassadeur in Vrankryk, &c.

Het is, even soowel als dat van Kennemerland, onder de *Stambuysen van Roeland Rockman.*

OOST-VOOREN; in Schieland of in den lande van Vooren en Putten; heden een ruïne van een vervallen kasteel, genaamt het *Hof van Vooren.* Siet het hier u door *Rockman* vertoond, lees'er af (doch daar is, eilacen, weinigh af te leesen) *de Handvest-Chronyk, 1 D. 135 bl. en Van Leeuwen, Batav. 1305 bl.* gebruik hier, onder het besien van nevensgaande *Printje*, en de woorden van den Nederlandssen *Theokritus, J. B. Wellekens*, in seker *Lofdicht*:

*Hoe blonk hier menig Slot in velden en in duin,
Waar van de Naam alleen noch leeft in luttel puin!*

OOSTWAART; heden een plat boeren Huys, in het Sticht, tussen Suilen en Maarssen, aan de Vecht. Haardikke muren en geweldige welfselen betuigen een oudheid; echter my mede niet bekend.

OPROER; in welken, te Utrecht, geschiede de bekken-slagh, in alle straaten. Op welk teeken een ieder van de gemeente, om alle munitery te stuiten, gewapend op syn bestemde plaats verscheen. *Matheus, Analector. II Tom. 356 bl. uit Veldenaar, over Jan van Leidens Brederod, 53 H. Goudboeve, 466 bl.*

OP en ONDERGANG van verscheidene Steden en Dorpen; siet op Flardinghe, Geervliet, Beverwyk, Nieupoort, Vronen (soo men voorgeeft) &c. wel eer groot, ryk, en welvaarend; heden gering, arm en vervallen. *Boxhorn. Stedeb. 337 bl. en Meurs, XVII Provinc. 2 D. 769 bl.*

Diergelyke staatverwisseling bemerkten in de dorpen; de Geer, Houterik, Oostdorp, Polaanen, Sloten, Sloterdijk, Spaarwouw, &c. heden alle verminderd en verarmd. *Oudenbove, Haarl. Wigh, 23 bl. Bedenk. 79 bl.* Sie boven, hier over geklaagt by *Vondel, 15 bl.* en voeg daar nevens (ik had dit voeglyker by de *Meeren* geplaatst) de Hr. *Andries Pels*; op deese wyse redeneerende, op *het 4 bl.* van de *Vertaalde Dichtkonst van Horatius* :

*Wy, onse werken, staat, gebouwen, rykdom, vreugd,
't Is al vergangklyk: 't sy men ongemeene Meeren
Uitmaale, of een Stroom in haaren loop gaâ keeren,
En elders beene leid', door hulp van sluis of graft;
Of maak', dat ons die Plaats nu kaas en boter schaft,
En kruid, en oost en brood; en word beboud van boeren,
Waar in, voor weinigh tyds, ontelbre schepen voeren;
Al dit en wat wy doen, moet eindelyk vergaan.*

OPSTALLESBOOM, anders Upstallesboom, een gericht ontrent Aurik, in Oost-Friesland. Boven, 39 bl.

Ik zeg, het was een vlakte, in het S. W. van Aurik; hebbende 3 hooge eikeboomen, met kroon en takken in malkanderen gegroeid.

Hier wierden tenten geset en de sittinge der Oost- en West-Friesen geschiede onder den blauwen hemel, op banken van uitgegravene aarde; te weeten, op Pinxteren. *Scotanus, Fries. G. 5 B. op het jaar, 1312; 166, 170 en 173 bl.*

ORDALIUM; één seer oude proef van verdachte kuisheid; synde de gedaagde, nevens eenige plechtigheden, genoodsaakt, sonder sich te beseeren, over gloeyend yser te gaan. *Olaus Wormius, Monumentor. Danicor. 1 lib: 11 cap.* spreekende van heete ploeg-yfers. *Heliodorus, Æthiopicor. by Kaufsinus, Eloquentie, 12 lib: 801 pag.* *Goudhoeve, 252 bl.* spreekende van koningin Kunigonde. *Alkemade, noemende het yser, Korsned; Kamprecht, 56 en 57 bl. Temple, Inleidinge tot de Historie van Engeland, &c.*

OTTOOS-GRACHT, heden geheeten Hotfond, of by verkortinge, de Hond; is de Schelde, naar de Noordzee afgeleid, tuffen Katsand en Walcheren. *Alting, Notit. 2 Part. 59 pag. Boxhorn, by Smallegange, Chron. van Zeeland, 120 en 231 bl. Van Leeuwen, Batav. 129 bl. Guicciardin. in Flandr. 360 pag. Van Royen, over Verstege, 6 bl.*

Was van keiser Otto den III; te weten, wanneer, ontrent A. 980, Fliffingen noch was gelegen op een deel van Vlaandere. Siet deefe gracht in *Oud-Belgium*; de landkaart van den wereldkundigen *Abrab. Ortelius*; wiens beeltenis ik noch deefe morgen, op een *Gedenkpenningkje*, in myn Muntkas, met genoegen heb aangefchoud.

OVERDRAGT; welke, in het landschap Drenthe, gefchied met een stoklegginge. Dat is. De verkoper, van een lap lands legt de stok, in het byfyn van het Gerecht, op het aardryk; welke van de koper plechtelyk word opgevat. Siet de *Rechtsgeleerde, de Effestucatione*.

Met diergelyk een opficht, wierde wel eer den koper een groene tak, in een groene foode gestooken, opgedragen. *Buchelius, in Hedam, 102 pag. Sie beneden, in Stoklegging-brief.*

OVERLYDEN, en land-gewoontens ontrent de felve; van welke boven, in de *letter D. 62 bl.* en in de *letter L. 203 bl.*

OVER-VEST; een Heeren Huys in Delfsland, buiten Delf, by de Schoolpoort. *Van Leeuwen, Batav. 1290 bl.*

OUD-AAN; van welk Heeren Huys, heden een Huirhofftêe, boven; *3 bl.*

OUDEWATER; of liever Oudewaarter, als of gy seggen woud, Oud-Eiland; is gelegen aan den Yffel, met Woerden en Montfoort, een driehoek uitmaakende: volgens de *Brief van bert. Albrecht, van den jaare, 1400, eene der voornaamste steden van Holland. Boxhorn. over Veldenaar, 187 bl.*

A. 1349, is deefe stad, door biskop, Jan van Arkel, inge-noomen en ten deele met het vuir verdelgd. Voorts vinde ik, voor deefe tyd, van Oudewater geen gewagh. *Boxhorn. Ste-deb. 312 bl. Goudhoeve, 91 bl. Scotanus, Fries. G. 6B. 183 bl. en Van Leeuwen, Batav. 1304 bl.*

A. 1575, is fy van de Spanjaarden, onder de regeeringe van Requesence veroverd, als wannermmen haare burgers, op al-lerhande wyfen, deerlyk heeft mishandeld. *Eremundus, Bel-*

gicor. Tumult. 254 pag. Hoofd, 10 B. 402 pag. Van Meteren, 5 B. 110 bl. de Onstelde Leeuw van Pers, 527 bl. &c.

Van *Vliet*, een tooren, het overschot van een oude burgh by Oudewater, sal men beneden spreken, in de *letter V*.

OUD-DORP of Oldorp; of, volgens de oudere Schriften, Oxdorp en Okesdorpe; is een dorp in Kennemerland, dicht onder Alkmaar. *Beda, Stoke* en andere *oude Chronyken*, by *Scriverius*, in *Diderik de VI*, 140 bl. aldaar gewagende van een gevecht tegens de Friesen.

OUD-GAIN; heden een nieuw gebouw, op oude grondslagen. *Buchelius, in Hedam, 255 pag.* anders *Snooyen toren* geheeten, om dat hier de Snoyen woonden, ontrent A. 1288 en A. 1290, &c.

Sie van deese plaats; boven, 101 bl. in 't *Gein*, en beneden, in *Snooyen toren*. Is ook onder de *Heeren Huisen* van *Rockman*.

OUSTRITT of Onstrokte, wel eer een rievierdje buiten Dordrecht. *Van Someren, Batav. 7 H. 72 bl.* uit de *Saxonia* van *Krantzius*, spreekende van een tol, welke op Strymonde, dat is, deesen Oustritt, plagh te leggen.

Ondertussen schynt het my vreemd, dit watertje noch by *Oudenbove*, noch by *Balen*, in hunne *Dortfse Beschryvingen*, te ontmoeten.

P.

PAAPENDRECHT; een dorp van geen hooge oudheid, in Suyd-Holland, tegen over Dordrecht, aan de rechterhand, naar het Huys te Merwe. *Oudenbove, Suid Holl. 315 en 412 bl.*

Een **PAARD**; by de Neerlanders, wel eer onder de vorstelyke geschenken. *G. Brand, Aanteekening over de Vertooningen van staat, 338 bl.*

Van gelyken was een *Paard* hier eertyds onder het geen de vrouwen, als huwelyksgoed, de mannen toebrochten. *Brand, in gemelde Aanteekeningen, 322 bl. Sambucus, in Emblematis. Conjugium laborum, 276 pag. Kirckmayer, over Taciti German. 18 cap. 265 pag.*

Ook is een *Paard* geweest het wapen der oudste Saxen. *Kirckmayer. 10 cap. 176 pag. Blaeuw, in Britannia, &c.*

En wel bysonder een swart paard, die sy ook in haar banieren gebruikten. Maar toen dit volk tot de Christelyke Godsdienst

dienst is overgetreden, heeft men het swarte in een wit paard verwiffeld. *Schildius, de Chaucis, 2 lib. 11 cap. 203 pag. Bertius, German. 2 lib. 149 pag. Buchelius over Heda, 277 pag.*

Hier van daan is het, dat Westphalen, van sommige *Weisfalen* word genoemd; te weten van het witte veulen of paardtjen, in het Saxisch wapen. *Buchelius, op de geseide 277 pag.*

Hier uit ryfen ook de naamen van den verdichten Hengistus of Hengst en syn broertjen, Horsus. Mallepraat! *Van Royen, over Verstege, 59 bl.*

Eindlyk, volgens de overoude wyse der Batavieren, moesten die van de Overheid, te Nimmegen, onder eede, een paard houden. Doch die gewoonte is allenskens verdweenen en te niet gegaan. *Jan de Laet, Vertaalde Nederl. 6 H. 19 bl.*

PADDEPOEL; een Huys in Rhymland, onder Oestgeest, buiten de Rhynsburgerpoort van Leiden.

A. 1420, toen een nonneklooster synde, is het by die van Leiden, door Jan van Beyeren overheard, ter neergesmeten. *Boxhorn. Stedeb. 191 bl. Goudhoeve, 82 en 407 bl. Junius, Batav. 8 cap. 110 pag. Van Leeuwen, Rhyndl. kostuim. Inleid. 50 bl.*

PALESTEIN; een oud aadlyk Huys, in Rhymland, onder Segwaart, by Soetermeer. *Deselve Van Leeuwen, in de selve Inleid. 50 bl.*

De PEEL of *Peelland*; een donker vaal stuk lands, in Braband, tussen Helmond en de Maas, ontrent Venloo; hebbende een waterige grond, met een korst overtogen; tot de passagie geheel onbequaam; gevende een vaale turf, wel haast aan brand, maar ook haast verbrand.

Volgens het beste gevoelen, is de *Peel* uit een *inundatie* voortgekomen. Want ongetwyfeld is hier een bosch geweest; door storm en stroom syn de boomen omvergeworpen; en de gemelde opperkorst is uit de verrotte schorsfen en bladeren gesproten. Immers worden hier noch wel somwylen boomen uitgegraven. *Oudenbove, Suid-Holl. 10 bl.*

Van opgegraven boomen sprakenwe mede boven, 39 bl.

PERSSYN; ook onder de *Gefichten* van *Rochman*; is gelegen in Rhymland, naar de duinkant, onder Wassenaar, by het Bosch, aan de wegh tussen den Haage en Leiden. *Van Leeuwen, Rhyndl. Kostuim. Inleid. 30 bl. Goudhoeve, 98 bl.*

PETHEM; een zeedorp in Kennemerland, aan de mond van de Kinhem. *Alting. Notit. 2 Part. 142 pag. uit de Transactie*

van Epternach, des jaars, 1063; en uit het *Geschrift van keiser Henrik den IV, van het jaar, 1064*. Sie vorder de *Scoreler, Medembl. 281 bl.* gebruikende de *Saaml. Arkad. 4 B. 528 bl. &c.*

PHILIPS, of Philippus; gesegt de Goede, volgens de gemeene rekening, de 30ste graaf van Holland; van welke Oudaan:

*O ruward, ruw van aart! hoe kon u erf gebeuren,
Als van de spil sy aan? en kond gy 't erf versteuren
In uw bestreden Nicht, als had gy recht daar toe?
Syt gy de Goede Philips, men houd het u te goe;
Borgonje wint meer velds, maar kan het weêr verliezen.
Nu recht gy 't Ridderfchap en pronkt met Gulde Vliesen:
Dit magh het voorfpoek fyn, dat eens uw Stam, met kracht,
In 't Kolchos van Peru, verkryg de gulde vacht!*

Hy was de foon van Jan Onverfaagd, van Burgundie; een kostelyke graaf aan deese landen; en fynde een kaalkop, wierden, hem ter eeren, alle fyn hovelingen kaalkoppen. *Kamerarius, in syn Uiren, 1 Hondert. 36 H. Broër, G.V. Leven en Daaden, der Hertogen van Brabant, in XIIImo, in het jaar, 1664, tot Antwerpen uitgegeven, 253 bl.*

Ontblootte Jakoba van haar ftaat en waardigheden; quansuis, by vrye overgevinge. Siet het *aangeteekende, 41 en 153 bl.*

A. 1430, heeft deese graaf de order van het Vlies ingesteld. Boven, 189 bl.

Syn stadhouder was Hugo van Lanoy, heere van Saintes. *Scriverius, by Goudhoeve, 459 bl.*

A. 1432, kreegh hy een foon, by Ifabelle van Portugal, S. Martens avond, binnen Dion; geheeten Karel Martyn, die by de doop wierd ridder geslagen en daar op gemaakt grave van Charlois; volgens het reeds geschrevene, 164 bl.

Met deese had hy fomwylen een seer groote oneenigheid. De vader leefde veel te lang voor syn oorlogsgesinde en regeerfieke foon. De Vader wierd opgemaakt door quadaartige oorblasers. Boven, 164 bl. De vader poogde de foon in arren moede te doorfteeken; even als, by *Justinus (9 B. 7 H.)* Philippus de Macedoner syn foon, Alexander. Maar Karel bad, op syn knyen, en verkreeg, door syn traanen, vergiffnis, aan 's vaders sterfbed; Philippus uit het leven fcheidende, A. 1467. *Kamerarius,*

merarius; in gemelde *Uiren*, gemeld *Hondert. 35 H.* behalven *Goudboeve*, &c.

A. 1436, wierd Kalais door hem belegerd, doch hy wierd genoodsaakt weder op te breeken, en die stad te verlaaten.

Doch die van deese prinsse en syn hoedanigheden meer begerd te weten, keere sich tot *Barlandus, Concit. Brabant.* het *Anonymi Chronicon Ducum Brabant.* door *Matheus in het jaar 1707, uitgegeven. Vredius, in Diplom. de Gouwenaar, &c.*

Maar ondertussen is hy de eerste der Graven, wiens beeld en gedachtenis op een *Medalie* word bewaart; synde onder de myne eene, wiens ruggestuk, met *AUTRE NARAY*, boven is beschreven, 188 bl.

PHILIPS de Schoone, was de soon van Maximiliaan (van welken, boven, 224 bl.) en Maria; (van welken, 217 bl.) de 34ste Graaf van Holland, overleden, A. 1506. van welken dus *Oudaan*:

*De keiserlyke kroon hing, met Philips den Schoonen,
Aan eenen erfgenaam en spant nu soo veel kroonen
Als soonen, fris van bloei, uit syne lenden staan;
En selve sag hem 't Ryk naauw voor een schaduw aan:
Duik, duik, ô Geldre! en laat hem vredigh heene reisen,
Dien Burgos, als een son, begroet in haar paleisen,
Ja son, die ondergaat, niet als in zee de son,
Maar als een toorts, die plots gedompt word in een bron.*

Hy wierd ten doop gebracht van Vrouw Margriet, van Jork, de 3de huysvrouw van Karel de Stoute, vergeselschapt, ter rechter, met de Vrouw van Ravestein, en, ter linker syde, met de Heer van S. Pol. Het gouden bekken wierd gedragen door den Heer van Gruithuysen. Nu, aangaande de vont-giften, by de vonte of doopsteen; de Hr. van Ravestein gaf een gulden swaard; de Hr. van S. Pol, een gouden helm; Margriet van Jork, een sierlyk afhangsel, met kostelyke gesteenten beset. Van den doop gekeerd synde, vertoonden sy, op de merkt, in het openbaar, het mannelyk teellit van dit jonge prinsje, om op die wyse de mond te stoppen aan veel quaadsprekende Franssen, voorgevende dat dit kind een meisje was. *Joost Damhouder, Beschryv. van Brugge*, in het leven van *Maximiliaan*, 244 bl.

A. 1482, overleed syn moeder; komende hy toen, 4 jaaren oud, onder de voogdye van syn vader, Maximiliaan. Boven, 219 bl.

A. 1495,

A. 1495, troude hy Johanna, dochter van Ferdinand, koning van Spanje, te Lier, by naar sonder staatsie. *Goudhoeve*, 560 bl.

A. 1500, kreegh hy, by deese, een soon, binnen Gent; geheeten Karel en namaals keiser, met de naam van Karel de V. *Ulloa, in bet Leven van Karel*, 1 B. 1 bl. *Heuterus, in Austriacis*, 8 lib. 1 cap. &c.

Maar ondertussen bevind ik dit Boekje niet sonder gebreken te syn en mistastingen; hoe? moet den moetwilligen al-bediller, die de volmaakste Schriften vinnigh en onvervaard durft aantasten, hier ook niet wat speelens hebben? Hy weete dan, dat ik keiser Karel de V, als Graaf van Holland, boven, in *de letter K*, heb over het hoofd gesien, en dat hy nu, met het *Puntdicht* van *Oudaan*, sich sal te vreedden moeten houden. Sie daar dan, myn liefste Momusje! het sal naa deesen niet meer beuren:

*Wie dart het aangesicht des Grooten Karels nad'ren,
Die 't aansien overtrest van syn beroemde vad'ren,
Met wysheid, dapperheid, vlyt, arbeid en geluk.
Die koning, hertogh, graaf deé dragen boey en juk;
Hier, voor Pavi, Valois, daar Hairad, in Afryken,
Ginds Sax en Hefs, te Gent. Die sulck een ryft van rykken
Tot schuttrawwanten had om 't bloeyend Keiserdom,
En toen 't Geluk verving, eer 't wierp de hielen om.*

Siet verder Philips bedryven, aangaande Staat en Oorlogh, by gemelde *Goudhoeve*, *Heuterus*, *Barlandus*, &c.

Ik heb ook syn beeltenis op een *Gedenkpenning*, dragende 't Fortuin op haar ruggestuk, nevens de woorden; VIRTUTE ET CONSTANTIA; Dat is; *Door manhaftigheid en standvastigheid.*

PHILIPS; de soon van keiser Karel de V, doorgaans geheeten Philips de II, de 38ste en laatste Graaf van Holland; van welken *Oudaan*:

*Heeft ook den steen gelegd, om hooger op te stappen,
Om laager naderhand te rollen langs die trappen
Dat sich Philips de Tweede en niet de Derde dacht,
Dat 's Koning en niet Graaf; daar Holland onder magt
Dan 's graven nooit erkost, in haare heerschappye;
't Sy keiser dees' of graaf of hertog quam te vlyen;*

Den

*Den hairband afgeset, en 's konings-praal begoft,
Is de eerste self verlegt en de ander niet erkost.*

A. 1598, is hy, in het Eskuriaal, aan een vuil en beklaglyk ongemak overleden; oud 71 jaaren en 4 maanden. *Bote-rejus, Commentarior. 5 lib. 421 pag. Meteren, 20 B. 417 bl. 't Vervolgh van Goudboeves Chronyk, 284 bl. &c.*

Vorders syn syne Uitvoeringen, in onsen Neerlandssen oorlogh, door de doorwrochte *Schriften van Hoofd en Grotius, Bor en Van Meteren, Strada en Bentivoglio*, genoegsaam alom bekend; synde, met eenen, ook syn *Medalien en Legpenningen*, by de Liefhebbers veelvoudigh en gemeen.

Maar ondertussen, sal het ook de Leefer naar en buitensporigh noemen, dat ik, achter deesen laatsten Graaf, een lystje van alle de Graven laat volgen? Ik sal het evenwel doen; en sie daar!

I ADA. Boven, 7 bl.

I ALBRECHT. 10 bl.

I ARNOUD. 22 bl.

VII DIDERIKKEN. 55 bl. &c.

V FLORISSEN. 85 bl. &c.

I GEERTRUID. 99 bl.

I GOVAARD. 110 bl.

I JAKOBA. 152 bl.

III JANNEN. 145 bl. &c.

II KARELS. 164 bl. en 264 bl.

I MARGRIET. 219 bl.

I MARIA. 217 bl.

I MAXILIAAN. 224 bl.

III PHILIPPEN. 262 bl.

I PIETERNEL. 266 bl.

I ROBERT.

VI WILLEMEN. } beneden, in de letteren, R. en W.

PIER, anders geheeten Lange- of Groote Pier; ja by de Latinisten, *Pyrrhus Magnus*; was der Geldersse Friesen opperammiraal, in de jaaren, 1517 en 1518. *Gabbema, Leeuward. 336 bl. Soeteboom, Stavoren, 5 B. 175 bl.*

Deese plonderde Hoorn. *Slichtenborst, Gelders. G. II B. 353 bl. Chronyk van Hoorn, 54 bl.*

Won Alkmaar, Beverwyk en Medemblik. *Deselve Slichtenborst, 349 bl.*

Plaagde de Borgoensse Friefen en Hollanders. Weder *Slichtenborst*, 338 bl.

Noemde sich, in een kreupel Duits rymtjen, aan de Borgoensse, koning van Friesland, hertog van Sneek, Grave van Sloten, Vryheer van Hindelopen, opperoverste van de Suider zee. Daarenboven ook de naam voerende van verwoester der Deenen, wreeker van de Bremers, verrasser van de Hamburgers, een kruis voor de Hollanders. Noch eens *Slichtenborst*, II B. 350 bl. en de bovengemelde *Cbronyk van Sravoren*, 5 B. 175 bl.

Overleed eindlyk, binnen Sneek, A. 1520. Sie syn Graft-dicht, van 10 regelen, uit een oud *Tydschrift*, by *Mathens*, in het 176ste *H. van een Bundel Brieven en Testamenten*, uitgegeven, in het jaar, 1708.

PIETERNEL; waarlyk een wys en staatkundigh wyf; de weduwe van gr. Floris de II, of de Vette; de moeder van Diderik de VI. Boven, 60 en 87 bl.

Word in de lyst der Graven meerendeels uitgedaan, derhalven ook, door *Oudaan*, met geen punt-dicht vereeuwigd.

Scriverius, over de *Gouwenaar*, uit *Ubbo Emmius*, 242 bl. behalven *Alkemade*, &c.

Deese stichte, op de grond haares kasteels, dat Rhynsburg was geheeten, een Nonneklooster, van S. Benedictus order, ter eeren Gods, ter eeren de Moeder Maagd en ter eeren S. Laurens. *Goudhoeve*, 271 bl. *Pars, Katw. en Rhynsb.* 323 en 324 bl. Doch sie beneden, in de letter R.

Sy overleed, A. 1144; maar ondertussen liet gy se, tegens haar soon over, knielende afgebeeld, boven het poortjen in de muirbrok van Egmonds vervallene Abdy. Boven, 76 bl.

Siet vorder van deese Vrouw, *Stoke*, 42 bl. *Buchelius*, in *Hedam*, 150 pag.

PINAKER; een seer oud dorp, by Delf, naar de fyde van Gouda. *Alting. Notit. 2 Part.* 143 pag. uit een *Geschrift van gr. Willem den I, van het jaar*, 1222.

PLETTENBURG; in het Sticht van Utrecht, by Jutfaas; heel onaardigh uirgegeven in een *Print*, door *Kasp. Specht*; doch heel cierlyk sich vertoonende in *Rochmans Teekening*. Heb ook, aangaande dit Huys, niet anders te seggen, en plaats het hier daarom alleen; te weeten om alle de *Huyfen* en *Sloten* van *Rochman*; in dit myn Werkje, ten minsten op te neemen.

POELENBURG ; in Kennemerland , tuffen Heemskerk , en Uitgeest , ook onder de *Gefichten van Rochman*.

A. 1705 , den 10 April , fagh ik dit Huys van buiten ; fynde de Heer noch foo onlangs overleden.

Ondertuffen fie *Goudboeve* , 79 bl.

Oud-POELGEEST , (op een *geest* , of hoogte , by een *poel* gelegen) anders Alkemade ; by Leiden , in de ambachte van Oestgeest , aan de Maare , niet verre van Warmond.

Het is weleer ingenoomen , door Hr. Jan van Montfoort en Hr. Jan van Naaldwyk ; maar de fteden van Holland kregen het weder en braken het af tot aan de grondflagh. *Goudboeve* , 81 bl. *Van Leeuwen* , *Leiden* , 582 bl. *Rhynl. Koftuim* . 35 bl. en *Batav.* 158 bl. *Junius* , *Batav.* 8 cap. 110 pag. en 19 cap. 557 pag. fpreekende van haar ruiinen en ingeflorte gewelfelen.

Het is ook onder de *Gefichten van Rochman* ; en vorders , fie boven , in *Alkemade* , 12 bl.

POELGEEST ; in Rhymland , aan den Rhyn , tuffen Kaukerk en Oudshoren , tegen over Haferwouw , wel 300 jaaren bewoond. Ook het Huys te Hoorn wel eer geheeten , en , ontrent A. 1489 , in den verderflyken tweefpalt der Hoeksfe en Kabeljauffe omvergefmeeten ; maar naderhand , met bewilliging van keifer Karel de V , door den ridder , Gerard van Poelgeest , weder opgeboud. *Junius* , *Batav.* 19 cap. 558 pag. *Parivall* , *Verm. van Holl.* 93 bl. *Goudboeven* , 81 bl. *Boxhorn* . *Siedeb.* 219 bl. *Van Leeuwen* , *Rhynl. Koftuim* . 50 bl. *Alting* . *Notit.* 2 Part. 143 pag. uit het *Gefchifte van Vrouw Alyt* , de *voogdes van gr. Floris* ; van den jaare , 1253. *Orlers* , *Leiden* , 4 bl. aldaar ook fpreekende van klein-POELGEEST , het derde huis dan van deefe naam.

POLAANEN ; in Rhymland , van de Delvenaars belegerd , om het beleigh van het Huis te Heemskerk (boven , 222 bl.) te doen opbreeken. Wat gefchiet 'er verder ? Sy wonnen dit Huys stormenderhand , en , om de Hoeksfe krachtigh te benaedeelen , braken fy het nevens Binkhorft , tot aan den grondslag. *Heemskerk* , *Batav. Arkad.* 267 bl. *Junius* , 18 cap. 525 pag. *Goudboeve* , 94 bl. op het jaar 1359. *Scotannus* , *Fries. G.* 6 B. 196 bl. behalven *Van Spaan* , *Rotterd.* &c.

Maar , magh ik vragen ; waar heeft toch dit Huys geftaan ? het Huis ter Hart , anders Swanenburg , antwoord *Van Leeuwen* (*Leiden* , 156 bl.) ftaat op de grondflagen van het oude Polaa-

Polaanen. Soo spreekt mede *de Saanl. Arkad.* 3 B. 176 bl. Bewys. Wel aan; andere verschuiven de grondslag, een weinig, naar de Amsterdamsse syde, en settense, aan de Trekvaart, onder Polaanen; heden de Lustplaats van den Hr. KLAAS KORNELISZON KALF, eensdeels, wegens syn reisen door Italie, Duitsland en Spanje; en eensdeels, wegens syn liefde ontrent boeken, gedenkpenningen, en andere overblyfelen der Grieksse, Roomsse en Nederlandsse oudheden, by de *Liefhebbers* bekend en bemind. Maar nu, noch eens, wat bewys? het selve dat veel vervallen Huysen hebben; kelders en gewelffelen, welke hier, aan den dyk, onder het uitgraven, syn ondekt.

POLANEN; een Heeren Huys in Delfsland, ontrent Gravesande, tussen Monster en Loosduinen. *Van Leeuwen, Batav.* 1290 bl.

POLDERS; syn opgedroogde landeryen, met kaadyken, tegens het geweld der wateren verskerd. Hier af komen poldermeester, &c. De naam is van de poelen, of staande wateren voortgekomen. *Junius, Batav. cap.* 326 pag.

POUDEROYEN, of, by verkorting, Pouroyen, quansuis *arx puerorum*, het kinderslot; te weten de kinderen van de gravin van Henneberg; waar af boven, 210 bl. Hoe, klinkt u dit soo vreemd in de ooren? de 365 vensteren aan dit Huys bewysen het getal der kinderen. *Ergo.* Al lacht gy, *Schryver* juist om deese *consequenci*. Waarom, voor *Parival*, aan u de *preferenci*? Deese man set deese saak twyfelachtigh, selver in deese sotteklapp niemandall besluitende. *Vermaak van Holl.* 129 bl. Siet ook *Junius, Batav.* 20 cap. 573 pag. en ondertussen een woordje.

Gy moet my boven, 212 bl. wel verstaan, aangaande het vaststellen van dit seldsaam wonderwerk. Ik kan het aanneemen, volgens de leere der *Ovaria* of eyernesten, en het selve defendeeren, *more Academico*, volgens het Hooge-school gebruik; maar andersins is het by my beuselpraat, gelyk ik ook, 32 bl. heb gesteld. Dit moest'er uit, of Momusje sou my anders op de knokkels geklopt hebben.

Vorders, is het gelegen in de Bommelerwaard, met Loevestein en Brakel maakende een langen driehoek, aan de Maas.

Was allereerst geslicht van Robert, grondheere van Heusden. *Slichtenborst, Gelders. G.* 5 B. 47 bl. op A. 916.

Naderhand, door Jan Moliaard, den prooft van Utrecht opperste

opperste raad van Reinoud, eersten hertogh, in haar bouvaligheden vernieuwd. *Deselve*, 7 B. 141 bl.

A. 1505, is het van de Burgunders, wegens den Koning van Kastilie, aangetast. *Deselve*, 11 B. 320 bl.

A. 1503, is het weder belegerd van de Hollanders en die van 's Hertogenbosch, onder het bewind van Hr. Jan van Egmond, die het inkreegen, niettegenstaande de dappere verweering van de maarscalk van Gelder, gesegt Guidewind en Sneewind by verkortinge, met verdragh; die het daar op afbraaken, en de Maas'er door afleiden. *Slichtenborst*, wederom, 11 B. 325 bl. en de drollige verteller, *Jan Martyn*, by den selven, 586 bl. *Oudenbove*, *Suid Holl.* 94 bl.

PRIESTEREN; deese stoffe knoepende aan het reeds geschrevene, ontrent de *Goden* der oude Duitfche en hunne nabuiren, 103 bl. begin ik met de

I. DRUIDEN; priesteren der Duitfers, Franken en Britanners. *Ovidius*, *Klaagbr.* 4 B. 2 *Sendbr.* *Lukanus*, *Burg. Oorl.* 1 B. *Tacitus*, *Germ.* 9 H. *Scedius*, *de Diis German.* 2 lib. 1 cap. behalven *Van Royen*, 118 bl. &c.

De naamreden haalense doorgaans van *δῦς*, dat is, een eikeboom; de slachtofferen meerendeels in eikenbossen voorvalende. *Plinius*, *H. Natuirl.* 16 B. 44 H. maar *Casaubonus* (by *Saubertus*, *de Sacrific.* 152 pag.) sou liever de naam uit het Hoogduitsch haalen. *Raunen* of *runen* is, by hem, fluisieren of sacht spreken. Dus de Druiden, *de runende*. Ik word'er koud af, sulke koude Naamredenen aanhoorende.

Ondertussen hunne dienst bestaande in het slachten en offeren van gevangene menssen. *Tacitus*, 14 B. 30 H. *Cesar*, *Gall. Oorl.* 6 B. 16 H. *Prokopius*, &c. by *Van Royen*, 144 bl.

Van de Druïden gewagen ook *Strabo*, 4 lib. *Diodorus*, 5 lib. &c.

Voorts quamen by deese de

II. BARDEN, bewaarders der oude Geschiedenissen (*Nota*, dat die dan altyd by naar by de *Geestelyken* syn geweest) die sy in vaarsen den volke voorfongen. *Lukanus*, *Burg. Oorl.* 1 B. *Scedius*, 2 lib. 41 cap. *Wederom*, *Van Royen*, 118 en 143 bl.

Van deese Bardes trekken onse *Woordefisters* het woord *baaren*, dat is, schreeuwen, om dat de Barders, seggense, de lofdichten der Duitse helden met een groot geschreeuw uitschreeuden.

Onder deese was ook eene

III. Velleda; onder de Brukteren, by Wefel, over de Lippe; wegens haare voorspellingen by naar voor een godin geacht. *Tacitus*, 4 B. *der Hist.* 65 H. en weder, 5 B. 22 H. en noch eens, *Germ.* 8 H. *Statius*, *Mengeld.* 1 B. 4 D. en voorts *Junius*, *Batav.* 16 cap. 382 pag. en 23 cap. 674 pag. *Scildius*, *de Chaucis*, 4 cap. 133 pag. *Montanus*, *Inleid. van Amst.* 1 B. 26 bl. *Scedius*, 3 lib. 9 cap. 488 pag. *Slichtenborst*, *Gelders. G.* 1 B. 15 bl. by welke (is dat niet kluchtigh?) Velleda is een stout vel; gelyk, by *Junius* (en noch mooyer!) een wyf, den volke veel leets verkondigende. 't Spul heeft, gelyk gy fiet, geen aart, Daar geen *Naamreden* 't woord verklaard.

Van het Menffenoffer vind gy genoeg by *Klaverius*, *Germ. Antiq. Kirchmayer*, over de *Germ. van Tacitus*, en *Van Royen*, 121 bl.

PRINCESSEN HUIS, in het Haagfse Bosch; is geboud door Amelia, weduwe van prins Frederik Henrik, door syn krygsbedryven in onse Historien uitmuntende; daar in vertoonende het ftryden en het zegepraalen van haar overledene echtgenoot. *Jan Soet*, *Gedichten*, 175 bl. *Parivall*, *Vermaak van Holl.* 145 bl.

Het is, in het groot, met haar *Gefichten*, uitgegeven door *Nik. Visscher*, gelyk in het klein, door *C. Elands* en *P. Schenk*.

Gemelde Amelia, douagiere van Oranjen, overleed, A. 1675. *Newville*, *Hist. van Holl.* 3 D. 118 bl. na dat prins Frederik Henrik was gestorven, A. 1646. *Newville* 2 D. 91 bl. *Montanus*, in syn *Leven*, &c.

PROCES of Rechtspleging; welke, in onse Graaflyke Historien tweemaal voorkomt; tweemaal onwaarfchynlyk, vals en logenachtigh.

I. Voor gr. Willem de III, anders de Goede; over een koe, door den baljuw van Suid Holland, een arme boer ontvreemd. *Balen*, *Dordr.* op het jaar quansuis 1326, 375 bl. nevens een feer weitse konfplaat van den opproppenden uitvinder, *Romein de Hooge*. *Scriverius*, by *Gondhoeve*, 374 bl.

II. Voor hert. Karel den Stouten; over een vrouwe-kracht. *Pontus Heuterus*, eerste verteller van dit wyvepraatje, *Burgundicar. Rer.* 5 lib. 5 cap. *Exnerus*, in *Valer. Maxim. Christian.* 244 pag. aldaar spreekende van de Gerechtigheid. *Lipsius*, *Staatkundige Voorbeeld.* 2 B. 9 H. *Scriverius*, weder by *Gondhoeve*, 503 bl. *Van Leeuwen*, *Leiden*, 14 en 368 bl. en eindlyk *P. Verboek*, in syn hertverrukkend *Treurspel*, meermaalen boven aangehaald.

Willem

Willem PROCURATOR, dat is, de *Kostbesorger* (te weeten van het Egmonder *convent* word ook wel de *Onbekende Klerk* geheeten. Hy leefde onder gr. Willem de Goede, ontrent den jaare, 1300; schryvende van A. 647 tot aan A. 1333. *Matheus, hem uitgevende, Analector. IV. Tom. 1 pag. Pars, Naamrol, 29 bl. Goudhoeve, 217 bl. Ger. Vossius, ons hem seer aanprysende, Historic. Latin. 1 Part. 2 lib. 511 pag.*

P U L; een gering watertje by Naaldwyk, in Delfsland. *Alting. 2 Part. 144 pag. uit een Geschryfte van gr. Diderik de VII; van het jaar, 1193.*

PURMERENT; van welke stad aldus de Hr. *Huygens:*

*Hoe oud en ben ik niet, — die 't selver niet en weet?
Hoe weet ik 't, die, soo jong, soo menigh meester sleet?
Sint Eggarts dikke beurs den jongen Vorst verbonde,
Die, my tot dankbaarheid, het hooge Huis vergonde.
Maar dubbel was de gunst, al was sy 't by geval,
Van die myn woningen besloten in een wal;
Met wierd ik Stad genoemd, met heb ik stad gegrepen
In 's vaderlands bewint; daar seg ik, onbegrepen
Of ja, wanneer 't my lust, of, als ik weiger, neen.
Wat schaad myn kleinigheid? de grootste syn maar een.*

Is gelegen in Waterland, nevens het uitgedroogde meer, de Purmer; maakende een driehoek met Edam en Monikedam.

Sie van $\left\{ \begin{array}{l} \text{het Purmermeer, 73 bl.} \\ \text{Edam, 73 bl.} \\ \text{Monikedam, 234 bl.} \end{array} \right.$

Graaf Willem de VI maakte syn gunsteling, Willem Eggart (een Waterlander, woonende te Amsteldam, in den Brill, tegen over de Waagh) schat- en hofmeester deeser landen, hem te gelyk begiftigende, met een leen; te weeten, met de heerlijkheid van Purmerend; nevens de dorpen, Nek en Ipendam.

Dus heeft gemelde Eggart, ontrent A. 1410, ten Westen van de stad een slot geboud, geheeten Purmerstein. *Boxhorn. Stedeb. 371 bl. Goudhoeve, 94 bl. Junius, Batau. 17 cap. 503 pag. Vronens Op. en Onderg. 4 B. 235 bl. Van Royen, 177 bl.*

Na de dood van Willem Eggart, op het slot, 2 dagen na de dood van syn weldoender, gr. Willem, overleden, was hier Heer, syn soon Jan Eggart, die, naar Vlaanderen trek-

kende,

kende, het verkocht aan Heer Gerrit van Zyl; deese weer aan Heer Jan, de burggraaf van Montfoort; deese daarop aan Heer Balthasar van Valkestein, krygsoverste van keiser Maximiliaan; en eindlyk deese aan Heer Jan, den eersten graaf van Egmond: waar op de stad Purmerent nevens Purmerland, Nek en Ipendam, aan het graaffschap van Egmond syn gevoegd, en ook daar aan gebleven, tot A. 1590; als wanneer de weduwe des Graven van Egmond, te Brussel onthalt (boven, 81 bl.) het selve aan de Staaten van Holland heeft verkocht. *Soeteboom, Soetstemm. Swaan, 158 bl. Parivall, Vermaak van Holl. 181 bl.*

Vorders is dit slot, aan 3 syden, van *Rochman* uitgebeeld en ook door *Visscher* en *Van Royen*, aan eene kant, in een *Konstplaat* gebracht.

Endlyk, voeg ik hier achter, dat van deese Willem Eggart is afkomstigh paus Adriaan van Utrecht, ook hebbende een selve wapen. *Gemelde Soetstemmende Swaan, 127 bl.*

PUTTE, ook anders geheeten Pitte; een oud slot, gelegen boven Geervliet, in den lande van Vooren en Putten. *Aling. 2 Part. 143 pag. uit Stoke, in gr. Jan den I, 163 bl.*

PÜTTESTEIN; in Suid Holland, by Heinoort en A. 1375, door bisk. Arend van Hoorn, Heer Herbern van Puttestein ontweldigd en gesloopt. *Scotanus, Friesse G. 6B. 197 bl.*

A. 1593, syn, na veel gravens, haar grondslagen ontdekt. *Goudboeve, 78 bl. Oudenbove, Suid Holl. 412 bl. Buxhorn. (by wiens tyd het al was afgesmeeten) Stedeb. 95 bl.*

Q.

QUADI, of Quaden; is een Noordsch volk, ontrent de tyden van keiser Mark. Aurelius, in het hert van Duitsland neêrgedaald. *Van Royen*; ook deselve in een *Print* vertoonende, 78 bl. Doch Neerland heeft aan deese menssen geen kennis. Siet *Karrio, Chron. 229 pag.*

QUEESTEN; is een soort van vryen, op Tessel, Wieringen, Flieland, ter Schelling en andere eilanden, ja self op Huisduinen in gebruik. Het gaat 'er soo toe, by de jonge lieden.

De vryers klimmen 's nachts in de huysen; synde een ruit, boven of ontrent een venster, op- of open gebrooken; waar door men den erm steekende, het venster open doet.

Voorts

Voorts gaan sy by de dochters, doch boven op den deken, te bedde leggen; houden een lekker praatje met die lieve kinderen, en mogen daar soo blyven leggen tot een uur voor den dagh. Alsdan moeten sy in stilligheid vertrekken, het venster sluiten en soo sich bescheiden van daar maaken.

Ondertuffen geschied dit alles, sonder de meisjes eenige onbeschoftheid te vergen, of andere moetwil te plegen. Want, word 'er ergens onbeleeftheid begaan, men slaat aansonds op de ketel; welk geluid de buiren saamen haald en de moesjanker is in lyfsgevaar. *Nein, Lusthof der Huwelyken*, 166 bl.

R.

R A D B O D; of Radebout, is geweest de 6ste koning van Friesland, een wreede geweldenaar. Hield syn hof te Stavoren. Van de Deenen en Noormannen overweldigd, wierd hy op sekere voorwaarden losgelaaten en hersteld, A. 678. *Stavorens Onderg. 3 B. 52 bl. Van Royen*, 104 bl.

Nam vorders Utrecht. Verjoeg de Christenen. Hinderde Wilebrord in het prediken. Wierd geslagen van Pepyn; en wederom, A. 717, van Karel Martel, die hem dwong het Christendom aan te neemen. Maar als hy hoorde waar syn ongedoopte voorouderen gevaaren waaren, trat hy uit de vont, voorgevende liever by hen als in den hemel te willen syn. Overleed, krankinnigh, A. 719. *Sigebertus, by Junius, Batav. 17 cap. 502 pag.* en weder, 19 cap. 542 pag. *de Scoreler, 53 bl.* spreekende van syn afbeeldsel. *Godfried, Chron. 561 bl. &c.*

Doch, wat deese geweigerde doop aangaat, gy behoeft het niet te geloven, Leefcr. De saak is verdacht gehouden en het s een spinrokkens vertellingkje, by maar quijt ben ik den Schryver. Ik heb het aangeteekend en echter is het heden myn geheugen ontflipt.

R A D B O D; de broeder van Gundibald, op de Pyreneën gesneuveld, tegens de Saracenen vechtende. Deese was Christen en boude, naa het afbreken van het Huis te Reinegom, het slot te Egmond. *Junius*, wederom, 542 pag.

Van het slot te Egmond sie boven, 79 bl.

R A M S B R O E K, of anders Randenbroek, heden een hofstede met hoogh en wild houd, hebbende seer aangename gesichten naar beneden (gelyk ik, den 24 Julii, A. 1707, heb ondervonden) tusschen Amisfort en de Lustplaats, den Heiligen Bergh.

Is al bekend in *de Brieven der jaaren, 1349 en 1359. Matheus*, in *Notis ad Amisfurt. Verhoev.* 215 bl.

Van den Heiligen Berg is boven gesproken, 133 bl.

RAAPENBURG; is een vermaarde burgwal binnen Leiden; voor het vergrooten van de stad, in Soeterwoude ten deel gelegen. Mogelyk heeft hier ook wel een burg of huys gestaan.

Sy voerd deese Naam van de Heeren Raaphorst; besitters van het leen, Soeterwoude, voor 20 schellingen of een paar wapen-handschoenen. *Van Leeuwen, Rhynd. Kostuim.* 16 bl.

Van de handschoenen, in het leenverheffen, is boven een aanmerkinge gedaan, 158 bl.

RAAPHORST; een Huys in Rhyndland (ook onder de *Gefichten van Kochman*) by Wassenaar, tusschen Leiden en den Haagh; al voor meer als 350 jaaren bewoond. *Van Leeuwen, Rhynd. Kostuim.* 30 bl. *Batav.* 1262 bl. *Boxhorn. Stedeb.* 191 en 219 bl. *Goudhoeven*, 81 bl.

Sy voerd haar Naam of van een raap (*rapa*) of van raapen (*rapere*) volgens *Junius, Batav.* 19 cap. 562 pag.

A. 1709, in het laatste van Julii, is dit Huys, als de hoogste prys, de Lottereyen onderworpen, even als het Huys te Marquette. O tyden! tyden!

RHEENEN; in het Sticht, aan de Rhynd; een seer oude stad, gelyk dat de muiren genoegzaam te kennen geven. *Junius, Batav.* 11 cap. 232 pag. als synde van bisk. Jan van Arkel. *Slichtenhorst, Gelders. G.* 7 B- 137 bl.

Maar hier is men weer aan het kibbelen, onder de *Latynsse Geletterden*, de steden en floten, waar het hen lust, verkruyende.

Van Leeuwen, Batav. 176 bl. noemt Rheenen *Grinnes* (gy vind dit by *Tacitus, Hist.* 5 B. 20 H.) even als *Ortelius*, die de oude plaatsfen durft setten, daar de steden ons heden ontmoeten.

Maar, volgens *Kluverius*, (*van de Rhyndmond.* 13 H. 269 bl.) is *Grinnes* geen Rheenen, *Arenacum*, geen Arnhem; *Vada*, geen Wageningen; *Batavodurum*, en *Batavorum oppidum* (en dat is ook waar!) geen Nimmegen: vertoonende dat, uitgenoomen *Batavodurum*, alle deese plaatsfen syn gelegen op den anderen oever van de rievier. Sie mede *Ryquius*, in *Tacitum*; alwaar deese 4 plaatsfen *vici modici* worden genoemd; *Van Someren*, houdende de stelling van *Ortelius*, *Batav.* 6 H. 49 bl. *J. Flud à Ghilde*, in de *Voorreden van den Vertaelder Kluverius*, 2 D. 57 bl.

Sie daar! het verschil is, of de genoemde steden van binnen naar buiten syn verplaatst; dit behaagt *Kluverius*, en self ook onse *Grotius*, *libello de Antiquitate Reip. Batav.*

Dan, of wel de loop des Rhyn is veranderd; en soo wil *Bertius*, *Germaniæ*, 1 lib. 21 cap.

Ondertuffen hebt gy, boven deese stad, aan den Rhyn, op den bergh, by de Grebbe, een seer schoon gesicht over het rondsomgelegene, ruim soo goed als by de Doorewaart.

Maar, wat nu de krygsgevallen betreft, ten tyde der Romeinen, is Rheenen bestormd door *Klassicus*. *Tacitus*, *Hist.* 5 B. 21 H. by *Slichtenborst*, *Gelders. G.* 2 B. 15 bl. doch ook naderhand, A. 1527, door hert. Karel, onder het beleid van eenen Jakob Tuk, met verrassing gewonnen. *Deselve*, 11 B. 396 bl.

Van de Noda is boven gewagh gemaakt, 249 bl.

REE WYK; een Huys in Kennemerland, by Heemskerk. *Goudboeve*, 79 bl. *Van Leenwen*, *Batav.* 1249 bl. *Heemskerk*, *Batav. Arkad.* &c.

REIGERSBOSCH, was wel eer in Amstelland, te Ouwerkerk; mogelyk, A. 1172, door een watervloed omvergesmeeten. *Kommelyn*, in de *Aantekeningen over de Beschryv. van Amsteldam*, 2 B. 143 bl. Maar, hoe, *Kommelyn*, dit is hier misgetast; niet A. 1172, maar 1173, was die hooge vloed, waar op gy schynt het oog te hebben; volgens alle de *Chroniicken*, by *Gabbema*, *Neerl. Watervloeden*, 45 bl.

Van dit Reigersbosch gewaagd mede de *Soetsterenm. Swaan*, 49 bl. en sie boven, 39 bl.

REINEGOM; by Egmond gelegen, waar ontrent van ouds de Rhyn verby streefde. Hier stond wel eer (voor het bouwen van Egmonds slot) een oud huys, te weeten, ontrent een groote poel. *Saanl. Arkad.* 116 en 167 bl. met eenen die berispende, welke van gevoelen syn dat het Huys te Reinegom en het slot te Egmond een het selve sou syn geweest.

RENSWOUDE; een Heeren Huys, Oostw. van Utrecht, tuffen Lunteren en Scherpenfeel, ja bynaar tuffen het koninglyk Loo en Amisfort; in het jaar, 1699, door *C. Specht* in een *Print* gebracht.

REUSEN; menssen van een ongemeene grootte vonden in alle eeuwen, aan alle oorden des werelds, soo in het leven als in 'er geraamte, naa de dood.

Van de levende gewaagen self de *H. H. Bladeren*, *Samuelis*, 1 B. 17 H. 4 vers.

Doch waar toe de gryse aaloudheid aan te haalen, daar onse lieden hebben gezien, in hunne tyden, de Sparwouwer reus en den boer van Lekkerkerken? Sie boven, 174 en 175 bl.

Maar aangaande de opgegravene; *Plinius, Hist. Nat. 7 lib. 16 cap.* spreekt van het geraamte van Orion, van 47 cubiten, gevonden op het eiland Kreta, naa een aardbevinge. Siet ook *Junius, Batav. 2 cap. 35 pag.* uit *Plinius*, gewagende van Orestes, lang 7 cubiten. *Pikard (Drents. Oudb. 5 H. 32 bl.)* gewaagd van een reusinnen lichaam, A. 1488, ergens uit een graf opgespoeld, en op het eiland ter Schelling aangedreven; noch van een reusen lichaam, sonder eenige verrottinge, by Sneek in Friesland, ontdekt; noch van een reusengebeente, uit het topbergje gegraven, by Westerborg, in het landschap Drenthe; noch weder van andere, te Roomburg by Leiden en ontrent Angoulême in Vrankryk, gevonden. *Slichtenborst* eindlyk (*Gelders. G. 1 B. 110 bl.*) verteld van een ongemeen groot lichaam, op de wyse van Herkules, hebbende een ofsenhuid onder syn ermen geslagen; in de Rheensse Veenen opgedolven.

Ja self, indien gy *Gramondus* kond geloven (*Hist. Gallic. 13 lib. 579 pag.*) verbeeld het indrukfel van S. Marie Magdelenen lichaam, in de grot te Marfellje, noch heden, een reusinnen gestalte.

Maar dat is hier de vraag niet, en deese vertellingen worden juist niet tegengesproken. Men ondersoekt, of 'er ooit, in Oud Nederland, ten minsten tussen Rhyne en Elbe, of liever in het Noorder Europa, ja self op den geheelen aardbodem, een geheele natie van reusen heeft gewoond?

Voor my, ik weet het niet. Ik vinde wel wederom in de reedsaangetoogene *H. H. Bladeren, Numeror. 13 H. 33 vs.* dat die van Israël de kinderen Enaks sagen, by welke sy springhaanen scheenen; maar, sie daar! dit is myn vast stelling; of het menschedom is, in de allereerste tyden grooter en onbesuisder van lichaam, of sterker en geweldiger van krachten geweest. Want

Hoe souden sommige der hedendaagsse Kapitanoos die swaare kasketten op hunne dikgepoeyerde paruiken durven setten. Wie van hen sou nu een panzer van yfere malien om syn te dere ribbetjes kunnen veelen? Wie sou nu een uir in een vocurafs kunnen gaan? Wie met die wichtige slagswaarden vechten?

Ondertussen is het de pyne waard deese wapenen of in d
oud

oude magazynen en tuyghuysen, of liever, langs de straat, by de harnasmaakers en swaardvegers, met aandagt en opmerkinge aan te schouwen.

Immers, *Virgilius* (in het 12 B. van syn *Eneis*) beschryvende den doodlyke tweestryd van Turnus en Eneas, gebruikt, volgens *Westerbaans Oversettinge*, deese woorden:

*Meer sey hy niet, en heeft een swaare steen genoomen,
Een oude swaare steen, die eertyds daar in 't veld
Tot een afscheiding van de landen was gesteld:
Tweemaal ses mannen, soo als nu de menssen vallen,
En schorten hem niet op hun schoudren, met hun allen.
Hy vatse en heft syn erm om hoog en, metter haast
Toeloopende, werpt hy, verbysterd en verbaast
Hem naar Eneas toe.*

De juyfste woorden van *Virgilius* (*Nota, Homerus*, al in syn tyd soo spreekende, in de 5de *Iliade* ontleend) luyden aldus:

Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

Doch, mogelyk sal dit niemand ontkennen, self overtuygd door *Plinius*, *H. N.* 7 lib. 18 cap. *Gellius*, *N. A.* 3 lib. 10 cap. behalven *Lucretius*, *Juvenalis*, &c. ja niemand kan het ook met gegronde bewysen tegenspreken, syn oogen slaande op de swaare STEENHOOPEN, in Drenthe, Westfalen, &c. die de aloudheid, niet sonder reden, noemde de pilaaren van *Herkules*; als synde met de handen van *Herkuleffen* op een gestapeld. Siet boven, 136 bl.

Voorts die van hen, in deese stoffe, noch omstandiger wil onderrecht syn, ga tot *Merula*, *Cosmograph. General.* 1 Part. 3 lib. 14 cap. *Jonstonus*, *Tbaumatograph. Admir. Hominis*, 4 cap. 1 art. *Camerarius*, *Horar.* 1 B. 82 H. de *Bruin*, *Wetsteen der Vernuft.* 2 D. 1 B. 2 H. *Du Mont*, in syn *Reysen*, 7 bl. behalven *Olaus Magnus*, bekennende de eerste (tot myn ooghwit) dat de Noordelyke volkeren altyd grooter en sterker syn geweest: daarenboven, tot *Martinus Polonus*, *Caelius Rhodiginus*, *Jul. Cas. Scaliger*, *M. Ant. Delrio*, *Saxo Grammaticus*, *Hektor Boethius*, &c. behalven de oude; soo *Grieken*, als *Herodotus*, *Pausanias*, *Philostratus*, *Glycas*, *Zonaras*, &c. als *Latynen*, reedsgenoemde *Plinius*, *Solinus*, &c

RHETORYKERS, by verkortinge *Rederykers*; welke hunne Broederschappen en vergaderingen hadden, niet alleenlyk in Holland en Zeeland, maar ook in Braband en Vlaandere. *Pars, Katw. 223 bl.*

Voorts waaren hunne befigheden deese volgende:

I. Sy stelden Wedstryden aan op de Vergaderkameren, ontrent gedichten en snelle finspreuken; waar in de voorste, by sy dan een litmaat of een genoode vreemdeling, de gestelde prys quam te winnen. *Van Meteren, 1 B. 29 bl.* spreekende van het Landjuweel, of de Kameren van Braband; ei lieve! lees syn verhandelinge.

II. Men gaf ook acht, in het schryven en spreken, alle uitheemsheid verdryvende, op een suivere taal en juiste spelling.

III. Men deede, doch gevallen, ook voordeel in het herformen van de bedorvene Godsdienst. Hier op hoord de Hr. *Hoofd (Neerl. Hist. 1 B. 55 bl.)* eens spreken:

„ Een ouwde oeffeningh in meest alle Nederlandsche steden, en veele dorpen was die van de rymkonst; waar toe de aardigste en blygeestighste vernuften hunne vergaaderinge hielden, op plaatsē hun by de wethouders verschaft, die Rhetorykkamers genoemd werden. Deeze waaren gewoon niet alleen verscheide gedichten uit te geeven, en van handt tot handt te laten loopen, maar zelfs in openbaare heele persoonaadje spelen te vertoonen, waar in zy, nu boertwys, dan met ernst yeder 't geen zynen plicht betrof te gemoet voerden. Een stichtelyke vermaakelykheit, een soorte van zangh, die, mits d'overigheit de maat slaa, van geenē geringen dienst is, om de gemoeden der meenighte te mennē. Want, zynde de Redenaars uit de weereldt, en t'onzen tyden maar twee manieren oover, om 't volk by de ooren te leiden, naamelyk van preekstoel en toonneel; zoo heeft de Magistraat geen magtiger middel dan dit, om 't graauw een rusthoudende onderdanigheit in te scherpen, en haare achtbaarheid te handhaaven, teeghens 't gezagh der geestelyken, dewyl 't beschooren schynt, dat zy dwars dryven moeten teeghens alle regeerders, die juist de looze van hun niet haalen. Ende niemand waane met strooyen van schriften oft gedrukte boexkens op te mooghen teeghens de [scharpheit van een gladde tong, die een groot getal teffens van allerley menschen, op een' uure beleezen kan, en hun de hartstoghten des woordtvoeders wel anders weet in te boezemen. De vryheit van monde dan dee-

„ zer luiden ontzagh zich niet , daar 't pas gaf , (en 't gaf dik-
 „ wyls pas) den paapen op hun zeer te tasten ; en zoo wel de
 „ plompe misbruiken te beschempen , als de bitterheit der ver-
 „ volginghe haatelyk voor te stellen.

Siet ook het selve by *D. P. Pers* , *Onstelde Leeuw* , 140 bl.

Ondertuffen had ieder kamer syn blafoen of sinnebeeld (door-
 gaans geestelyk) en devys of sinspreuk. By voorbeeld.

Middelburg had een kamer , onder het blafoen , het Bloem-
 ken Jesse ; de spreuk : *in minne groeyende*.

Romerfwale (noch A. 1507.) eene , geheeten de Koren-
 bloemkens , onder de sinspreuk : *in minne versaamd*. *Smalle-
 gange* , *Zeeuwf. Chron.* 1 D. 4 B. 448 bl.

Doch alle de Kameren , soo der Hollandsse en Zeeuwse
 steden als der dorpen , nevens haare blafoenen en devysen hier
 op te tellen , is seer onnodigh ; synde het selve wel uitgevoerd
 by *Pars* , *Katw. Oudh.* 2 H. 224 bl.

Nu waaren deese de naamen hunner gedichten : *Rondeelen* ,
Refereinen , *Kniedichten* , en noch veel andere , in deese
 veerffen begreepen by *Andr. Pels* , in de *Vertaalde Dichtkonst*
 van *Horatius* , 30 bl.

*Al dit belette niet , of 't volk , in liefde onsteeken
 Ter Dichtkunst , wilde ook die geneuglykheid den leeken
 Deelachtig maaken , dies men door gansch Nederland
 Vergaderplaatsen tot dien einde heeft geplant ;
 Wier kunstgenooten self sich Rederykers noemden
 En met sinspreuken en blafoenen sich beroemden
 Elk van de meeste liefde en sucht , tot deese kunst
 In welke Broederschap men aannam , sonder gunst ,
 Geleerde en ongeleerde , als de oefening en seden
 Niet met de voeglykheid eens goeden burgers streeden.
 Uit deese Kamers , daar 's Lands opperhoogheid veel
 Voorrechten aan vergunde , ontstond dat Landjuweel
 By Meet'ren aangeroerd , als wel gedenkens waardigh
 Waar in de meeste , meer op swier en pracht hovaardigh
 Als wel op taal of kunst , te wagen , sloop en schuit
 Verscheenen , leverende een slag van dichten uit ,
 Meest sonder trant , verciert met sulke vreemde naamen ,
 Dat hun waardy daar uit seer lichtlyk is te raamen ;
 In wier verscheidenheid bestond het grootst cieraad ;
 Als Retrograden en Baladen intricat ,
 Met Rikkerakken en Sonnetten en Simpletten ,*

Ook Bagenauwen en Kreeftdichten en Doebletten,
 En Kokarullen; daar de Boeren nu ter' tyd
 Sich hier in 't Land noch sterk in oefenen, om stryd.
 Ook gaf de Kamer, die beriep, verscheiden pryzen
 Van waarde uit, om aan sulc een' Kamer toe te wysen;
 So die het grootst getal van Rederykers bracht;
 Als die sich voordeê met de kostelykste pracht;
 Ook die 't kortste antwoord op een fin-vraag wist te seggen;
 Als mede aan die, wiens gek het geestigst af kon leggen;
 Maar nooit een prys aan die 't bekoorelykst gedicht
 Van stelling, styl en taal en maatklank gaf in 't licht, &c.

Siet ook Vlaardings Rederyk-berg, met middelen beplant,
 Die nodigh syn 't Gemeen en voorderlyk het Land; uitgegeven,
 in het jaar, 1617, met de afgebeelde blafoenen der voornaam-
 ste plaatsen.

Ondertussen, deese Rederykers of Kameristen, en deese
 Kamers hebben gelegenheid gegeven tot het bouwen van den
 Amsteldamssen Schouwburg, welke geschiede, A. 1637, ter
 plaats, alwaar de Akademie van Samuel Koster, Geneesheer,
 had gestaan; te weeten naa 't vereenigen der beide Kameren
 van Yver en In Liefde bloeyende. *Amsteld. Beschryv. IV D.*
 204 bl.

Maar deese lieve schryfstoffe sou myne gedachten te seer
 overweldigen, en het bepaalde werk doen uitspatten.

Sie dan liever *Brand*, in het *Leven van den Hr. Hoofd*, en
 in syn *Inleidinge tot de Beschryvinge der Vertooningen van den*
Opkomst der Batavieren, 260 bl. *Ampzing, Haarlem*, 398 bl. *Schook,*
Belg. Foeder. 16 lib. 13 cap. *Parival, Vermaak van Holl.* 261 bl.
Pars, Katw. Oudb. 241 bl. met eenen meldende, hoe deese Kame-
 ren allenskens syn uitgeteerd en verdweenen, wegens haar
 ontucht, van de predikstoel, meermaalen gebliksemd.

RIDDERS; van welke, voor weinige jaaren, door
Adriaan Schonebeek, volgens hunne *Orders*, in seer nette af-
 beeldingen uitgegeven, *Van Leeuwen, Batav.* 730 bl. wiens
 gewoone wydloopigheid wy, in deeser voegen sullen verkor-
 ten, te weeten; met of en by te voegen.

I. De ridders waaren eigentlyk *militēs*, dat is, ryders, en
 ruiters. *Boxhorn. over Veldenaar*, 161 bl.

II. Sy waaren ridders of van afkomst, of uit eigene ver-
 diensten. *Orto Frisingensis*, by *Van Leeuwen*, spreekende,
 2 lib. 18 cap. van een gering soldaat, alleenlyk gewapend met
 een

een enterbyl een belegerd kasteel beklimmende. *Sigebertus*, in *Chron. ad A. 1160. Petrus de Vineis*, 3 lib. 20 *Epist.* en weder, 6 lib. 7 *Epist.*

III. Sy wierden gemaakt met verscheidene ceremonien of plechtigheden.

Onder andere kregen sy een kinnebakslag van die haar ridder maakte. *Beka*, in *bisk. Otto den III*, 77 pag. *Matheus, de Nobilitate, &c.*

Ook ontgingen sy een halsslag, met den platten degen, driemaal hervat. *Eneas Sylvius*, in *Fred. III. by Matheus, Analector. V Tom. 554 pag.* *J. van Leiden*, in de *Brederod. 76 H. by Matheus, Analector. II Tom. 427 pag.* *Veldenaar* en weder *J. van Leiden*, by *Matheus, de Nobilitate*, 4 lib. 10 18 pag. *Scotanus, Fries. G. 4 B. 128 bl.*

Diergelyk gebruik is 'er noch in Sweden en andere gewesten van het Noorden; wanneer een heer of meester een vrouwen dienaar tot een keerl wil maaken. *Boxborn. over Veldenaar*, 159 bl. het geen immers geheelyk overeen komt, met der Romeinen *alapa*; van welken onsen *Nic. Dispontinius, in Phaedrum*, 2 lib. 5 *Fab.*

Sie vorder, van de wolle of lakene tabberd, naderhand (A. 1478.) in een fluweele verandert, *Van Leeuwen*, 700 bl. aldaar de voornaamste ridderorders optellende en beschryvende; van het swaard aan te gorden. 732 bl. &c.

RHIEDE; een Heerenhuis in Suid Holland; A. 1421, in S. Lysbetten groote vloed, ten onder gegaan. *Oudenbove, Suid Holl. 162 en 412 bl. Goudhoeve*, 73 bl. *Van Leeuwen, Batav. 135 bl. Meurs, XVII. Provinc. 455 bl.*

RIEMTAL; te weeten de Neerlandfse galeyen; van welke beneden, op *Schepen*, in de *Letter S.*

RIETWYK; een ruïne, in Kennemerland, ontrent het Huys Poelenburg; in het geboomte verschuilende; door *Rochman*, om noch eenigfins haar geheugenis te bewaaren, uitge-teekend.

RIEVIERE; een ruïne en enkel muirwerk, in het water staande, niet verre van de Maas, in Delfland. *Junius, Batav. 17 cap. 493 pag. en 18 cap. 518 pag.* *Boxborn. Stedeb. 277 bl. Goudhoeve*, 87 bl. *Van Leeuwen, Batav. 1297 bl. Hantvest-chron. 1 D. 135 bl.*

Maar deese ruïne moet van die van het Huys Matenesse; van welke boven, 224 bl. (de stand en gelegenheid het selve ook uitwysende) worden onderscheiden.

RIEVIERTJES en Watertjes; welke meeste ik hier, volgens het A. B. C. sal optellen; u vooraf seggende, dat ik geene wateren voor *Rievieren* aanneem, als die syn voortgekomen uit hooge bergen, met een valwater; of op een dalvlakte, door opwellinge.

Soodanige syn de Maas; van welke boven, 214 *bl.* de Rhyne; van welke, 284 *bl.*: en soo verder, de Ebro, in Spanje; de Poo, in Italie; &c. gaan wy voort.

AA; op veelerhande plaatsen; van welke boven, omstandelyk, 1 *bl.*

AMSTEL, in Amstelland. Boven, 16 *bl.*

ANGSTEL; by Nieuwersfluis. 19 *bl.*

BURDONUM; in Amstelland; heerlyk weleer en heden verdweenen. *Saanl. Arkad.* 3 B. 209 *bl.*

BEEK; te Haarlem uit het duin opwellende en in het Spaarneervallende. *Junius, Batav.* 3 lib. 47 *bl.* *Ampzing, Haarl.* 29 *bl.* *Oudenbove, Haarl. Wieg,* 28 *Bedenk.* 105 *bl.*

BORN; in Friesland. Boven, 40 *bl.*

CHIMELOFARA; in Friesland. 49 *bl.*

DELFF, anders Fivel-aa; in Groningerland. 53 *bl.*

DEVEL of *Dubbel*; ontrent Dordrecht. Boven, 67 *bl.* *Oudenbove, Dordr.* 2 H. 93 *bl.* ieder naam aan een besonder water gevende.

DIEM; by Diemen, onder Amsteldam. *Amsteld. Beschryv.* &c.

DOES; by Leiden. Boven, 62 *bl.*

DORTA of Dort; by Dordrecht; al lang verdweenen, 65 *bl.*

DUMMEL; by 's Hertogenbosch. Boven, 71 *bl.*

DUNGE; by Geertruidenberg. 71 *bl.*

DURLEDE; by Schiedam. 72 *bl.*

EĀ; by Leeuwarden. 74 *bl.*

EEM; by Amisfort. 74 *bl.*

EGGE; in Kennemerland. 76 *bl.*

FIVELA; is de Delff. 53 *bl.*

GAASP; by Weesp. Beneden.

GEIN; by Abkoude. Boven, 100 *bl.*

GOUWE; by de Goudse fluis. 110 *bl.*

GREBBE; by Wageningen. *Slichtenborst, Geldersse G.* 1 B. 102 *bl.*

HEEM of *Heim*; by Heemskerk, door den tyd weghgedroogt. *Saanl. Arkad.* 3 B. 208 *bl.*

HUNESUS, of het Schutendiep; in Groningerland. 148 bl.
 HET YE; voor Amsteldam, immers geen rievier? en
 wat dan? eigentlyk alleen een boesem van de Noordzee; be-
 ginnende by de eilanden, Texel en Vlieland; tussen Stavoren
 en Enkhuyzen, maakende de Suider zee en stuitende, by Bever-
 wyk, ter plaats; van den *Hoofddichter*, in syn *Velsen* (inde
rei van het 1 Bedr.) aangeweefen.

*De Graaf reed heen naar 't Slotelyn,
 Dat in 't geboomt verschuilt syn kruinen,
 Daar Holland op syn smalst magh syn,
 En krimt, voor 't stuiven van de duinen;*

*Duinen, die, by verwaaid onweer,
 Met grond met al, de vruchten snoepen,
 Als de Noorðzee en Wykkermeer
 Sich met oneeve keel beroepen.*

KEENE; in Delfsland. Boven, 170 bl.

KINNEM; in Kennemerland. 173 bl.

LAVICA of Lauwers; Friesland en Groningerland afpaa-
 lende. 193 bl.

LEA; by Leeuwarden. 193 bl.

LIE; by Haarlem. *Saanl. Arkad.* 3 B. 177 bl. *Oudenhove,*
Haarl. Wieg. 26 *Bedenk.* 99 bl.

LIEFDE; is de Linge. Boven, 23 bl.

LIORA; by Naaldwyk. 240 bl.

MAARE of Maarne; by Leiden. 214 bl. en *Saanl. Arkad.*
 3 B. 170 bl.

MEDEMELACA; by Medenblik. 225 bl.

NODA; by Rheenen: doch, by *Slichtenborst* schynt men
 slechts een dam of dyk te verstaan; *Niedam.* 6 B. 79 bl.

NAVALIA; nergens: nademaal men *Boxhorn.* (boven aan-
 gehaald, 244 bl.) fiet leefen; *navalis fluminis pons*: het geen
 ook word aangenoomen, by *J. Flud à Ghilde, over Kluwer.*
Rbynmond. 2 D. 238 bl.

OUSTRITT; by Dordrecht. Boven, 260 bl.

PUL; by Naaldwyk. 271 bl.

ROTTE; by Rotterdam.

SAAN; by Sardam.

SEIL; by Leiden.

VOLOSCENA; by Adrichem.

WIDEL; by Geervliet.

} Van welke beneden.

RIKDORP; een Heeren-Huys, door *C. Elands*, in een *Print* gebracht; is gelegen in Rhyndland, by Waffenaar, ontrent Leiden. *Van Leeuwen, Batav. &c.*

RHYN; welken ik wat ordentelyk meen te behandelen; fullende, I. syn Naamreden. ô, daar is by de onse te veel aan gelegen! II. syn loop, uit Switserland naar Holland; III. syn stoppinge, by Katwyk: en IV. de toefluitinge aan den Rhyndmond, by Petten aanwyfen.

I. De Rhynd dan bekومت syn naam van het woord *rein* of fuisver; fynde defelve van fulk een onbefmetten kuisheid, dat hy geen hoerkinderen noch balttaarden kan verdragen. Te weeten, in de overoude tyden.

De Celten, fchryft *Junius (Batav. 22 cap. 623 pag. en ook, 8 cap. 95 pag.)* uit *Galenus, Nonnus* en *Klaudianus*, om van de huwlykstrouw een proef te neemen, fetteden haar versgeboren kinderen in syn water. Waaren fy echt, fy dreven ongefchonden; maar onecht, fy wierden met de draaikolken van deefe rievriere weghgerukt. Sie dit mede bevestigt, door *Gregoor. Nazianzen. Juliaan den Apoftaat*, by de jongere *Schryverer, Lipsius*, in *German. Tacit. 19 cap. Scriverius, Kluvevrius* en *Pars*.

Hy neemt syn aanvang in het hoogfte deel van Duitsland. Hoor onse *Bestevaâr*, eens, in syn toverachtige *Rhyndstroom*, aan den *Hr. J. Wolfaard, heere van Brederode*, soo fielroerend dit bevestigen:

*Doorluchte Rhynd, myn soete droom,
Van waar sal ik u lof toefingen?
Myn trekkende geboortestroom,
Gy komt uit Switserffe Alpes springen,
Als hoofdaër der begaafde Euroop.
De Donau, uw afkeerigh broeder,
Nam Ooftwaart op syn snellen loop
Gy Noordwaart, toen een selve moeder,
Begort van regen, ys en fneeuw,
U baarde, voor soo menige eeuw.*

Te weeten, met twee oorsprongen. De eene, de *Boven-Rhynd* gefegt, komt uit de *Krifpalter-* en de andere, de *Beneden Rhynd* geheeten, uit de *Lukmanner-bergh*.

By Chur vereenigt en de *Bodenzee* fynde doorgestreeken, maakt hy, by *Schafhufen* een groote waterval.

Bafel

Bafel daarop verbyftrevende en Switferland verlaatende, komt hy in der Elfas, van daar in de Pals, van daar in het ticht Keulen en Kleefland.

Hier verdeeld hy fch in tweën, boven Schenkens chans, en beneden Emmerik.

Dan word fyn Suiderdeel de WAAL geheeten, dat, verbyfchuirende Nimmegen, Tiel en Bommel, beneden Loeveftein, fch met de Maas vereenigd.

Maar het Noorderdeel fpoeid fch naar Arnhem, alwaar de FOSSA DRUSI van hem af wykt. Boven, 67 en 157 bl.

Als dan fakt hy allenskens, verby Wageningen en Rheenen, tot aan Wyk te Duirftede; alwaar de LEK van hem af is lek-kende; die weder Kuilenburg, Vianen en Schoonhoven verby loopende, ontrent het dorp Krimpen, van de Maas of Merwe word ingenoomen. Sie van de Lek, boven, 202 bl.

Voorts trekt fyn middeltak, van Wyk te Duirftede naar Utrecht, Woerden, Leiden en foo naar den oceaan of Noorderzee, eer hy was by Katwyk toegestopt. Sie deefe loop des Rhyns, by *Guicciardin. Belg. Foed. 17 pag. Kluverius, van de Rhynmond. 9 H. 160 bl. &c. Saanl. Arkad. 3 B. 150 bl. Slichttenborst, Geld. G. 1 B. 9 bl. Veronaas Onderg. 1 B. 50 bl. behalven Junius, Van Someren* en gewiffelyk meer *Andere*.

II. Aangaande de Verftoppinge, by Katwyk, komen hier twee vraagen voor de boeg; wanneer dit opstoppen is gefchiet, en of de middel Rhyn, alleen door dit stoppen en verfan den, is vermagerd en uitgeteerd?

Ontrent de eerfte vraag is dit myn antwoord. De faak is feer onfeeker; eenige (waar onder *Gabbema, Watervloed. 9 bl.*) willende die te fyn voorgevallen in de gruwfaame waternood van A. 860. *Andere* (als *Meteren, Neerl. G. 3 B. 65 bl.*) defelve verfettende op 850. Sie boven, 45 bl. en een geheele ladder van *Schryveren, Heda, Job. à Leidis, Goudhoeve, Junius, Petr. Nannius, Lamb. Hortensius, Slichttenborst, Wach-tendorp, Schokius, &c.*

Ontrent de tweede, feg ik plat uit *Neen*; geloovende dat de Lek, een fwaare fchuring krygende, de loop des middel Rhyns allenskens is verminderd en eindlyk, by Katwyk, door een aangroeiende toewellinge is opgepropt. Siet het reedsgefchrevene, boven, 202 bl. en *Pars, Katw. 4 en 53 bl.*

III. Treedende eindlyk over tot het toefluiten in Kenne-merland, meen ik te konnen aantoonen, dat de Rhyn hier een uitwating heeft gehad. Sie daar alle myn bewyfen!
echter

echter niet foo wiskonstigh, als . . . *circumcirca*, uit de *Abt van Epternach, de Scoreler, Medenbl.* 76 bl.

1. Wilebrord, de kruisgefant, is, door deese Rhyndeur, A. 690, gekomen in Nederland. *de Saanl. Arkad.* 13 B. 146 bl.

2, S. Ursel, met de 11000 Maagden, quam ook, uit Engeland synde overgescheept, by de Kennemers te landen. *deselve Schoreler,* 77 en 83 bl.

Doch gy sult deese Heilige en haar optogt naar Keulen ontkennen, met *Matheus, Fundat. Ecclesiar.* 290 pag. Het sy foo; de *topographia* of plaatsstellinge is echter onweder-spreeklyk. Kyk in onse *Ovidius*. Mogelyk is 'er nooit Kadmus, nooit Pandion, nooit Menelaus in weesen geweest; en echter, wie sou Thebe, wie Athene, wie Lacedemon ooit ontkennen in Griekenland te syn geweest?

3. De Noormannen, komende uit Deenmarken, A. 884, trokken hier de Rhyn op. *Rhegino,* by *Boxhorn.* 6 bl. *Saanl. Arkad.* 3 B. 164 bl.

4. Bergen, een dorp by Alkmaar lagh weleer (A. 988.) aan een Rhynsprankel. Boven, 30 bl.

5. Het Huys te Bloemendaal van gelyken. 10 bl.

6. Ook het Huys te Brederode. 43 bl.

7. Eindlyk ook self de stad Alkmaar, noch A. 1461. *Komineus*, 3 lib. 5 cap. spreekende van de overkomst van de verdrevene koning Eduard de IV, uit Engeland. Doch sie de *Saanl. Arkad.* 3 B. 255 bl. dit niet goedkeurende en *Kominèe* berispende.

Siet ook *Ant. Matheus, de Nobilitate*, 2 lib. 4 cap. 175 pag. gelovende dat Wilebrord door Leiden naar Utrecht is gegaan. *Oudenbove, Suid Holl.* 3 H. 17 bl. ook de bovengeschre-
ne *Abt* en *Komineus* aanhaalende. En dit dus verre van de Rhyn.

Maar hola, geen Oudheid te vergeeten. Hebje lust aan Roomsse *Gedenkpenningen*, sie onse Rhyn, op deselve, *bicornis*, dit is, met 2 hoornen, by *Ondaan*, 27 Taf. 6 en 7 Penn. of *Oyzelius*, 24 Taf. 6 en 7 Penn. en *Marc. Velserus*, *Res. August. Vindelicor.* 4 lib. 61 pag.

RHYNEBURG; een Heerenhuys, en wel eer een rid-
derhoffstad, in Rhymland, tegen over Poelgeest, by de Schouw,
of het veer van Kaukerk; buiten dyks, onder Haserwoude.
Boxhorn. Stedeb. 191 bl. *Van Leeuwen, Rhynl. Kostuim. Inleid*
50 bl. en *Batav.* 1263 bl.

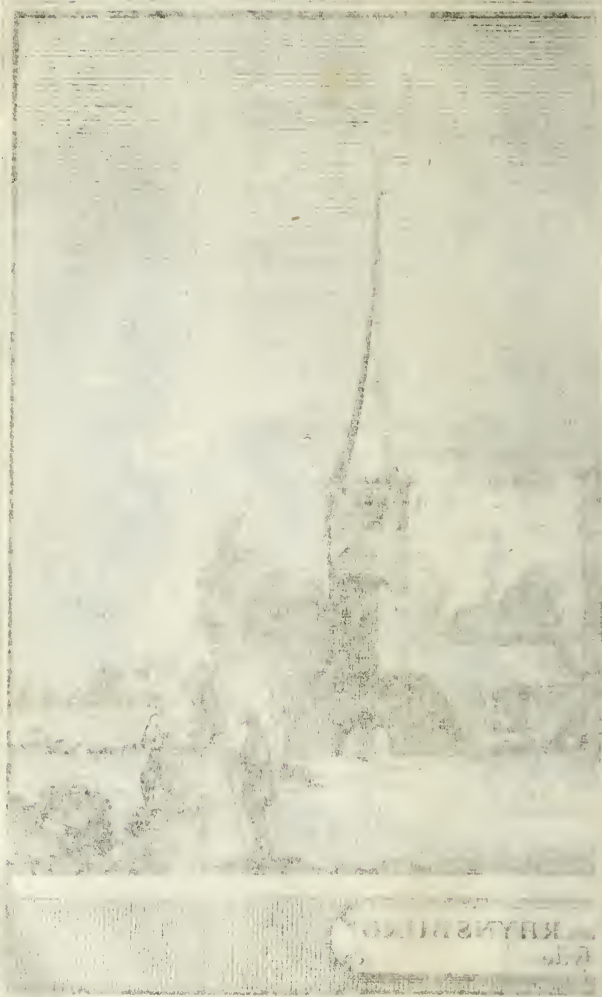

RYAN'S...
...
...

RUINE van de ABDYE van RHYNSBURG;
op de rechter fyde.

RHYNENBURG; door *Rochman* afgebeeld, is Z. W. van Utrecht gelegen, ter syden Jutfaas en niet verre van den Yffel. Heeft geen Historie. Ik heb het selve, in een *Print* van *Broedelet*, onder myn *Landgesichten*.

RHYNEGOM; een vervallen Huys, in Rhyndland, by Leyerdorp; hebbende noch eenige geringe overblyffelen. *Goudhoeve*, 32 bl. *Van Leeuwen*, *Rhynl. Kostuim*. 39 bl. *Batav.* 1263 bl.

RHYNEGOM, anders Rinnegom; in Kennemerland, door Rhadbod den II. afgebrooken, om, op den Hoef, een heerlyker sterkte te bouwen. *Saanl. Arkad.* 2 B. 116 bl. Sie **REINEGOM**.

RHYNESTEIN, anders *de Nes*; in het Sticht; tusfen Rhyneburg en Vronestein; ook door *Rochman* afgebeeld.

A. 1326, is dit Huys afgebrooken, doch, daar op vernieuwd. A. 1416, is het weder gewonnen en ter nedergeworpen. *Joh. à Leidis, Histor.* 31 lib. 53 cap. 't *Vervolgh van Beka*, op het jaar, 1355. *Matheus, in Observat. ad Thom. Basium, Analector.* II Tom. 226 pag. *de Origines Culemburg.* by *Matheus, Analector.* VI Tom. 278 bl. *Goudhoeve*, 410 bl.

Sie mede boven, bl.

RHYNHUYSEN; door *Rochman* in een *Teekening* en *Specht* in een *Print* gebracht, is een Heeren Huys, Z. W. van Utrecht, tegen over Jutfaas, by Plettenburg. Heb hier van niets meer te schryven.

RHYNOUWE, anders Rhynauwe; door *Rochman* weder in een *Teekening* en door *J. van Vianen*, voor *Specht*, in een *Print* verbeeld; een oud Heeren Huys aan den Rhynd gelegen, in het Sticht, Oostw. van Utrecht, tegen over Vechten en Wiltenburg.

Van het afbranden deeses Huyses, door die van Utrecht, gedenkt een *Oud Geschrifte*, by *Matheus* in gemelde *Observat. ad Basium*, 242 pag.

De Abdy van **RHYNSBURGH** heb ik naauwkeurigh bekeken en aangemerkt, A. 1705, den 6 Junii: als wanneer my voor eerst ontmoete een Laan van seer hooge boomen, recht voor het Kerkhof, en ter syden een brave brok vervallen muirwerk.

Ik sag daar op, dat de *peinanders* of stutten van de kerktoren waaren van ongemeene groote moppen; maar dat deese, aan de toren self veel kleener waaren.

Achterom gaande (want het geheel is van een grooten omtrek,

trek, vond ik ter fyden leggen twee schachten van gebrooken kolommen, nevens haar kapiteel.

Vorders, buiten de mooye ringmuir van het kerkhof, quamen my voor twee swaare rompen van de Abdye; van welke de eene was seer hoogh met 6 kanteelen en 2 doorgaande vensteren: maar de andere romp was van een breeder omtrek, had eene poortje en veel ronde nissen, onder een achtkant torentje.

En dus bevond ik het Gesicht van de verwoeste en vervalene Abdye. Wat nu de Afbeeldinge betreft, die van *Pars* gevaltme geensins; want men behoorde te sien, by den hoogen romp staande, op de tweede brok en haar binnenste nissen of gewelffelen. Heb dan u medegedeeld een *Gesicht*, in den jaare 1616, door *Fredr. de Wit*, in het licht gebracht.

Ondertussen ben ik ook in het kerkje getreden. Daar sag ik, behalven de kapell der Vermandoyfen, in de muir de naamen van WILLEM en ALEIDIS; in deese kerk begraven.

Tot noch toe van de tegenwoordige stand deeses kloosters; nu eens van haar 1. Gelegenheid, 2. Over-oudheid en 3. Vernielinge.

I. Rhynsburg is een dorp in Delfland, een driehoek maa-kende met Katwyk op Rhyn en Oestgeest, beneden Leiden. Word self een stad geheeten by *Hermannus Contractus* en *Lamb. Afschaffenburgensis*, ad *Ann.* 1047. Sie *Boxhorn. Stedeb.* 8 bl.

A. 972, sloegh graaf Diderik de II, by Rhynsburg, de Friefen; deselve naderhand straffende met de blame van laage deuren; te weeten om niet als gekromt (een teeken van onderdaanigheid) in de huysen te treden. *Veldenaar, in Did. de II.* 10 bl. *de Gouwenaar*, 20 bl. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 244 bl.

II. Het klooster is geweest eene der kasteelen van het Roomse legerhoofd Drusus; ik segge, het is op de grondslag van een vernield kasteel geplaatst en met haar grove tras-steenen opgemetseld. *Van Leeuwen, Batav.* 197 bl. *Scriverius*, *Goudhoeve*, *Van der Houwe*, by *Pars*, *Rhynsburgs. Oudb.* 318 bl. van welke ik my meerendeels alhier heb bediend.

Bewys? allerhande steenen met Roomse letteren, Rooms huysraad, Roomse Geldmunten en Gedenkpenningen. *Boxhorn. Stedeb.* 214 bl. *Scriverius*, *Nader Verklar. van Oud-Batav.* 21 bl. *Orlers, Leid.* 1 D. 11 bl.

De stichter is geweest bovengenoemde graaf Diderik de II. naa syn bevochte verwinninge, hier, als een teeken van dankbaarheid, settende een kerk ter eeren van S. Laurens; naderhand, door vrouw Petronella, in een deftigh Benediktyner nonne klooster verwisseld; te weeten, A. 1133. *Goudhoeve*, 224 bl. op of ontrent de grond van haar kasteel. *Beka*, in *Godebald*. 46 pag. *Heda*, in *den selven*, 147 bl. mitsgaders de selve *Goudhoeve*, in *Flor. de Vette*, 271 bl.

Sie verder van deese ryke en vermaarde Abdy (ontrent haar voorrechten, &c. hier registers van Abdissen en Nonnen in te lasschen, is van myne verkiefsinge geensins. Ik gun dit ruimer schryvers.) *Guicciardin. Belg. Feder.* 3 Part. 108 pag. *Junius*, *Batav.* 20 cap. 568 pag. *Parival*, *Vermaak van Holl.* 85 bl. *Van Spaan*, *Rotterd.* 45 bl. &c.

III. Haar verwoestinge moets wyten of de beelstormery van A. 1566; of de verderfelyke verwoedheid van Duc de Alv, van A. 1572; als wanneer het mogelyk door de krygsknechten der beledigden is vernield. *Pars*, 277 bl. daar en boven, 425 bl. noch aanmerkende, dat Rhynsburg wel eer met 2 torens was verciert; maar dat naderhand de eene is afgebrooken, om dat sy de schippers dede dwaalen, gelovende de kerk van Egmond uit de zee te beoogen.

Eindelyk is gesproken van Drusus en syn kasteelen, 67 bl. van vrouw Alyt of Aleidis, 61 bl. en van Piernell, A. 1144. overleden, en in dit klooster begraven, 266 bl. Van graaf Willem sal beneden verhaald worden.

RYSENBURG; een Heeren huys, in het Sticht, tussen de dorpen, Driebergen en Odyk, Z. O. van Utrecht af gelegen.

Is ook geteekend door *Rochman*, en door *Vianen*, in een *Print* gebracht, voor *Specht*, in het jaar 1698. Geen Historie.

RYSWYK; een burg in den lande van Arkel en Altena; niet verre van Workom. *Van Leeuwen*. 1286 bl.

RYSWYK, het wydvermaarde Huys in Delfsland, niet verre van s'Gravenhage; anders mede geheeten Belvidere, of het Huys te Nieuwburg; welke benaaminge ook *Willem van der Hoeven* gebruikte, in syn *Herders sang: over de algemeene Vrede*, geslooten den 20 Septemb. A. 1697.

Nu, de Naamreden? om dat de Hertogh van Nieuwburg daar af den eersten steen leide, toen het de prins Frederik Henrik liet opbouwen. *Parivall*, *Verm. van Holland*. 141 bl.

Ik vind het afgebeeld door *C. Elands*; geplaatst in de *Beschryv. van s'Gravenhage*, door *Van der Does*, en door *P. Schenk*, in *XIV Gesichten*, soo van vooren als van achteren en aan weerfzyden. Doch ook self op de *Gedenkmunten* van de gemelde Vredehandeling.

Hier moeten de waanwyse en letterloofse *Stempelsnyers* een veegh hebben; soo wegens het onbesuifd opproppen in hunne *ordinantien* of schikkingen, als wegens de buitenspoorige krachteloosheid der *epigraphen* en opschriften.

Siet alleenlyk maar die geene, welke, ter gelegenheid van deese Vrede, syn in het licht gebracht. Hoe verre syn sy van de Griekse en Roomsse eenvoudigheid afgeweeken! Dus is dit ook de reden, dat my geene beter gevalt, als die de Romeinen of geheel of ten deelen is ontleend. Eene slechts strekke my tot een voorbeeld. Op deese ontmoeten my twee vrouwtjes, de Vrede en Overvloed, tuffen 2 altaaren, de hand malkanderen gevende. 't Byschrift. FELIX TEMPORUM REPARATIO. *Gelukkige herstellinge der tyden.* Haar ruggestuk vertoond me eenvoudelyk de kleene tempel van Janus (uit een kopere *Penning* van den keiser Nero gehaald) nevens het selve opschrift: PACE TERRA MARIQUE PARTA IANUM CLUSIT. beneden. *CI DIOXC VII.* *Hy sloot de tempel van Janus, de vrede, te water en te lande, synde verworven; 1697.*

Set hier nu eens nevens de Tempel van Janus, met soo veel *a la mode* gekleede poppetjes omheind! Doch hier af elders wat ruymmer; en omstandiger ontrent honderd onnosfel uitgevondene voorbeelden.

RYTEN; syn spleeten op de zeestrand, die het oploopende water syn onderworpen: van *ryten*, of in stukken scheuren. Hier af komt een *reet*, dat is, een scheur in het aardryk, door het water veroorzaakt. *Van Someren*, *Batav.* 7. *H. 69 bl.* spreekende van de *astuaria* of de waten onses oceaans.

Hier daald ook het woord, *Koe-ryte*. Dit was, te Groningen, myn hooghwaarde geboortestad, volgens de oude Koopbrieven, de benaaminge van de Gelkinge straat. Dit of dat huys, stond'er geschreven, hebbende ten Oosten of ten Westen de *Koe-ryte*.

De Naamreden! de drek bleef hier in de laagte gemeenlyk leggen der koeyen, die de bewooners van de Heer- en Oosterstraat aldaar lieten uitloopen, om, gelykelyk, naar de
toen

toen algemeene weiden, door algemeene veehoeders, gedreven te worden. Uit *oude Aanteekeningen*.

ROBERT, by genaamd de Fries, de voogd van graaf Diderik de V; getrouwd aan vrouw Geertruid, weduwe van graaf Floris de I; door Govert de Bultenaar, met wyf en kinderen, uit Holland verdreven; overleden, A. 1091. Hoor *Ondaan* in deeser voegen van hem spreken.

*De reet van Walcheren, by Vlaming en Hollander,
Soo vaak met bloed besproeid, hecht Robbrecht aan elkander:
Dies Vlaandrens-soon de vrouw van Holland neemt in echt.
Helpt u die Bultenaar om heerschappy, om recht;
O gemaalin! ô wees! t' een sal u Vlaendren boeten,
En 't weifelend Geluk staat noch op wankle voeten.
Wie weet, ô Didrik, wat u toekoom by geval,
Waar toe stiefvaders hulp u nooit gebreeken sal.*

Wy hebben reeds gesproken van $\left\{ \begin{array}{l} \text{Diderik, } 59 \text{ bl.} \\ \text{Geertruid, } 99 \text{ bl.} \\ \text{Govert, } 110 \text{ bl.} \end{array} \right.$

Vorders sie, van Robert en vrouw Geertruid, de *Arkadia van Heemskerk*, 183 bl. benevens *Veldenaar*, *Scrivenerius*, de *Gouwenaar*, en immers veel meer andere.

RODENRYS; een oud slot, in Delfsland, tuffen Tempel en Overschie, heeft toebehoort J. van Olden Barneveld, soo door *Gedichten* als door *Gedenkpenningen* genoegzaam onsterfelyk. *Van Leeuwen*, *Batav.* 1291 bl. Immers was het geslacht al in weesen, A. 1292. en A. 1302. *Deselve*, *Batav.* 1072 bl.

ROLLAND; een Heeren Huis, oude Hoffstad en graaflyk leen buiten Haarlem, in den banne van Tetrode, ontrent Overveen; ook wel Ramp geheeten. Was, toen ik het zag (den 14 April A. 1705) een Huirplaats, maar is heden, van een welhebbend koopman binnen Amsteldam, aangekocht.

Is wel eer gekomen van de Heeren van Ramp, hunne lustplaats hebbende, ontrent het Rampenbosch, by Bergen, in Kennemerland. Sie *Visschers keurige Landkaart van Noord Holland*.

ROLLO; een vermaarde Deen, in Engeland, Vrankryk, Zeeland en Friesland bekend.

In Engeland is van hem noch het Deensse Gedenkteeken, de *Rot-ricb-stones*, opgerechte Steenen, in Oxfordschire.

Cambdeni Epitom. Brit. 155 pag. en Englands Beschryv. in XII uitgegeven, 226 bl.

In Vrankryk wierd hem, nu Christen geworden, door koning Karel de Eenvoudige, Neustria opgedragen *Boven, 247 bl.*

Voor welke weldaad als hem de omstanders vermaanden, dat hy, dankbaarheid halve, de koning de voeten behoorde te kussen, seide hy: *Ne se by God; dat is, by God, neen.* Hier uit ryft het woordeken, *bygotten*, dat de Fransse ontrent bygelovige en huichelaars gebruiken. *Deselve Cambden, 54 pag.*

Sie van deese verder, *Scotanus, Frieffe Chron. 3 B. 76 bl. Amsteldams Beschryv. 1 D. 1 B. 21 bl. Eindius, Chronic. Zeeland. 2 lib. 7 cap. 181 pag.*

ROOMBURG; *Agrippinae pratorium*, in de Romeinffe *Reiskaarten* geheeten, is niet meer in weesen. De plaats is niet verre van Leiden, tegen over Leyerdorp, tuffen Rhyneburg en Rodenburg.

Was mogelyk eene der 50 kasteelen van Drusus, naar Agrippina, Neroos moeder, 't Agrippinaas rechthuis genoemt, en, soo veel men weet, door de Deenen en andere Noordmannen verbrand en gesloopt. *Kluverius, van de Rhyndonden, 2 D. 16 H. 29 bl. Pars, in de voorrede der Katw. Oudbed. 36 bl. Van Leenwen, Leid. 408 bl.*

Hier syn, op verscheidene tyden, uit de grond gehaald silvere en kopere *Munten* van Roomffe keiseren; een groene smaragdsteen; vorstpannen met letteren; kopere beeldekens; het gebeente van een reus, in een verroeft pantzer gesloten, &c. welke saaken ten deele door een kuiper, Kornelis Klaassen, te Leiden syn versameld, en ten deele, A. 1508, aan den keiser Maximiliaan, onse landstreeken besoeckende, wegh geschonken. *Junius, Batav. 10 cap. 207 pag. en 17 cap. 450 pag. Soeteboom, Saanl. Arkad. 2 B. 55 bl.*

Maar, wel bysonderlyk is, A. 1520, in deese puinhoopen opgedolven de marmere voorhoofdsteen, 4 voeten hoogh en 6 breed; betuigende dat eertyds, op deese plaats, een wapenhuis is geweest, welkers vervallene deelen, door den keiser Septimius Severus, en Karakalla, syn soon en ryksgenoot, syn vernieuwd. *Scrivenerius, Naarder Verklaar. 9 bl. Kluverius, Rhyndond. 14 H. 29 bl. behalven Gildenbavrius en Korn. Aurelius, by Alting, Notit, 1 Part. 10 pag.* Hoewel eenige Schryvers liever hebben gewild, dat deese gevelsteen, A. 1570,

in de ruinen van het Huis te Britten was ontdekt. *Junius, Batav. 10 cap. 200 pag.*

Vorder stonden , op deese steen , met meest in een gevlochtene letteren , de volgende woorden ; volgens de leesinge van de Hr. Borgemr. Alting :

IMPERATOR. CÆsar. LUCIUS. SEPTIMIUS. SEVERUS. AUGUSTUS, & Marcus. Aurelius. ANTONINUS. CÆsar. COHORIS decimæ quintæ VOLUNTARIORUM. ARMAMENTARIUM, VETUSTATE CONLABSUM. RESTITUERUNT. SUB VALERIO PUDENTE. LEGATO AUGUSTALI PROPRATOR. curante, CÆLIO CIVILIB. BATAVONE PRÆFECTO.

Dat is ; de keiseren , Severus en Karakalla , syn soon (in de opschriften Antoninus geheeten) hebben het wapenbuis , der vrywillige van de 15de bende , door onderdom ingestort , vernieuwd , onder Valerius Pudens , keiserlyke stedebouder , onder opperrechter ; besorgende het de bevelhebber , Cælius Civilis , een Batavier.

Doch hier staat noch eene saak van belangen aangemerkt te worden , wegens de naam van den keiser Trajanus ; welke *Jak. Gronovius* , alom vermaard , Hoogvoorleeser binnen Leiden , allereerst op het ruggestuk van deesen steen meend ontdekt te hebben . Siet den *Aanspraak aan den Heer van Duivenvoorde* , A. 1703 , ultgegeven , alwaar hy , 31 pag. deese woorden gebruikt :

Sed hic venio ad memoriam diei , quam unum ex beatissimis vita mea habuit . dat is ten naasten by ; nu kom ik tot het geheugen van de geluksalige dagh , die ik van myn leven gehad heb . en een weinig verder , eenige regelen synde overgeslagen , 33 pag. tu Domine ; unus fuisti , qui in ducentorum annorum spatio , sustinueris non frontes modo horum lapidum , sed & versando terga intueri . Dat is . Gy , Heer van Duivenvoorde , syt de eenigste geweest , die in het beslagh van 200 jaaren , niet alleen het voorste deeser steenen ; maar , al keerende ook het ruggestuk hebt durven beschouwen .

Maar myn goede *Professor* , wat moet ik van u toch seggen ? Immers al voor een geruime tyd , is ons het opschrift van Trajanus al by geset van *Arn. Buchelius* , in *Hedam* , 12 pag. in deeser voegen .

- - Esar. NERVA. TRAIANUS C.

- - GERMANICUS. DACICUS. OPTIMUS.

- - RIBUNICIAE Potestatis. Pater Patriæ. Consul. V.

- - T. LUCENSIUM P. F.

Dat is; *den keiser Nerva Trajanus*, &c. niet tot deese faak dienende.

Maar nu, hoe komt hier Trajanus in het spel, overleden, A. C. 118; gelyk Severus, A. C. 212? heeft hy ook te voren dit wapenhuis eenigfins hersteld? hier fwygt *Gronovius*. Al verder. Souden de *Lucenses* ook wel Haagenaars weefen? Immers word s'Gravenhage *Lucensium municipium* geheeten, by *Pighius*, in *Hercule Prodic.* 45 en 46 pag. Sou het dan niet wel fchynen, als of deese voorhoofdsteen was van een gebou dat ontrent den Haage, en niet by Leiden, had geftaan? waarlyk het is hier duifter en ik laat het, deese reis, ongefcheiden.

Eindelyk, om eens van dit wapenhuis af te treden (het Huis te Britten was geen wapenhuis, maar een sterk kasteel) van *Oudaan* word aangemerkt (*Roomf. Moogenb. Inleid.* 24 bl.) dat het muirwerk, hier in de grond, niet alleenlyk van een ongelooflyke breette wierd aangemerkt, maar ook van foudanigen hardigheid, dat'er de hamers en houweelen op aan flukken fprongen. Betoonende dus genoegzaam de bouvaligheden, van Roomburg noch overgefchoten, een aloude foort van timmeragie.

Ondertuffen fie boven van Drufus en fyn kasteelen, 67 bl. van opgegravene faaken, 4 en 5 bl. en van opgedolvene reufefchonken, 276 bl.

Maar, fie daar noch eenige invallen, waarlyk te fraai om geheelyk over te flappen.

Hier vond men tegelen en vorfpannen, geteekend: EX GERMANIA INFERIORE. Dat is. uit *Nederduitfland.* *Junius, Batav.* 17 cap. 451 pag. van gelyken een steen, met deese aanmerkelyke woorden: GENS BATAVORUM AMICI ET FRATRES ROMANI IMPERII. Dat is. *Het volk der Batavieren, vrienden en broederen des Roomffen Ryks.* *Van Leeuwen, Leidens Beschryv.* 393 bl. en *Van Royen, over Verfteghe,* 3 H. 66 bl.

Sie verder van Roomburg, *J. Flud à Ghilde, over Klaverius,* 2 D. 54 bl. behalven *Korn. Aurelius, Gerard. Noviomagus, Abrah. Ortelius, Petr. Bertius, Jan Gruterus, Fenakool, Brown, &c.*

ROOMPOT; wel eer een Roomffe sterkte, in Zeeland, aan de Schelde. *Eindius en Reigersbergen, by Smallegange, Zeelands Chron.* 1 D. 3 B. 6 H. alwaar ook zelf, tegen

gen over ter Veere, de uitwateringe van de Schelde geheeten wordde Roompot. *Van Leenwen, Batav. 130bl.* spreekende noch van eenigh steenwerk nevens een afgeknotte tooren, in het water staande.

J. Flud à Ghilde spreekt mede van dit Romeins kasteel, tussen Schouwen en Walcheren gelegen. Hy heet het *Roompot* of *Roomse poot*; of uitspraakpuntje lands; alsoo *poot* noch heden is een hoofd by die van Noord Holland. Siet in de *Voorreden van syn vertaalde Kluverius*, het geen hy haalde uit *Eindius*, by genoemde *Smallegange*, 49bl. stellende deese de Roompot op de mond van de Schelde, gelyk het Huys te Britten op de Rhyn.

ROOMSSE Veldheeren, hooge en laage krygsoversten; welke, onder de keiseren, in deese landstreeken, de kryg hebben uitgevoerd. Siet hier de nevensgaande lyst der voornaamste.

1. CASSIUS.	} foovoor als onder Julius Cæsar, synde alle onder de handen onser krygslieden, gesneuveld. <i>Cæsar. Gall. Oorl. 1 B. 7 en 12 H.</i>
2. KARBO.	
3. SCAURUS.	
4. AURELIUS.	
5. SCIPIO.	
6. MANLIUS.	
7. KOTTA.	
8. TITURIUS.	
9. AURUNCULEJUS.	
10. VARUS; van Arminius, der Duitsen voorvechter, met syne Swaben en byhebbende bondgenooten verslagen. Boven, 128bl.	
11. GERMANIKUS, een braaf oorlogsman, de Roomse ryksstaf dubbel waardigh; deede Arminius naar de Weser deinsen; was van groote en gelukkige uitvoeringen. Boven, 102bl.	
12. CECINA; tegens Arminius strydende. <i>Tacitus, 1 Jaarb. 31, 60, &c. H.</i>	
13. DOMITIUS; met bruggen en dykken sich besigh houdende. <i>Tacitus, 1 Jaarb. 63 H.</i>	
14. KORBULO; woelende aan de beneden Rhyn. Boven, 180bl.	
15. OLENNIUS; in een opstand bestreden door de Friesen. <i>Tacitus, 4 Jaarb. 72 H.</i>	
16. APRONIUS; met de wapenen spelende op Vlieland. <i>Tacitus, in het selve Jaarb. 73 H.</i>	

17. LABEO; soo wel als Apronius, van de Friefen geklopt en te rugh gedreven. *Tacitus, in het selve H.*
18. HORDEONIUS; oud en kreupel, onder Vitellius, aan den Rhyn en aan den Moesfel, den oorlogh voerende, *Tacitus, 1 Hist. 9 H. en 2 Hist. 57 H.* uit het bed van de syne gehaald en gedood. *4 Hist. 39 H.*
19. VALENS; by de Batavieren. *Tacitus, 1 Hist. 52 H.*
20. KAPITO; een inhaalige gierigaard; die Julius Paulus met de byl liet ombrengen en Klaudius Civilis, geboeid naar Rome leiden. *Tacitus, 4 Hist. 13 H.* Sie van Civilis boven, *50 bl.* ook selver omgebracht. *1 Hist. 7 en 8 H.*
21. ANTONIUS. *Tacitus, 2 Hist. 86 H.*
22. AQUILIUS; de Friefen beoorlogende. *Tacitus, 4 Hist. 15 H.*
23. LUPERKUS; door Hordeonius, tegen de Friefen afgesonden. *Tacitus, 4 Hist. 18 H.* ook gedood, gesonden naar Velleda. *61 H.* Sie van Velleda boven, *270 bl.*
24. HERENNIUS; hebbende syn legerstede te Bon. *Tacitus, 4 Hist. 26 H.* gedood. *70 H.*
25. RUFUS; nevens Luperkus, tegens de Batavieren optrekkende. *Tacitus, 4 Hist. 22 H.* ook omgebracht. *70 H.*
26. VOCULA; met de Duitfers, in een schermutseling, wegens een koorenschip. *Tacitus, 4 Hist. 27 H.*
27. MONTANUS; afgesonden, door gemelde Hordeonius, reeds Vespasiaan aanhangende; naar Civilis. *Tacitus, 4 Hist. 32 H.*
28. CERALIS; een reukeloos krygsman, bestrydende Civilis. *Tacitus, 14 Jaarb. 32 H. en 4 Hist. 68 H.* en met hem spreekende op de afgebroke schipbrugh, van welke boven, *244 bl.*

Maar, *Tacitus*, onsen aanleider, houd hier op by dit gesprek; en wy sullen deswegen die oorlogslieden niet verder vervolgen.

ROOMSE OUDHEDEN; soo kopere of marmere beelden, als Geldmunten in drie stoffen, Beschrevene steenen, Lampen, Potten, Vorstpannen, Ringen, Glase flessen, en ander Rooms Huisraad; in Neerland, het sy onder 't graven, het sy onder 't ploegen, opgedolven: ontwyfelbaare bewysteekenen, dat hier de Romeinen wel eer hebben gehuisvest en geoorlogd. *Goudhoeve, 74 bl.* ontrent deese stoffe,

van eenige plaatsfen spreekende, alwaar foodanige outheden syn uit de grond gehaald. Te weeten :

1. Roomburg. Boven, 292 bl.
2. Voorburg. *Beneden*.
3. Alphen. } 11 bl.
4. Loenersloot. } Boven, 207 bl.
5. 't Huis te Britten. } 45 bl.
 waar nevens ik hier ben voegende,
6. Hoogewoert, by Montfoort. } 143 bl.
7. Domburg, op het Zeeuwfse Walcheren. } 246 bl.
8. Nimmegen, en verscheidene plaatsfen in de buirt gelegen. Siet alleenlyk de *Antiquitates Neomagenses van de Smetii*.
9. Valkenburg, buiten Leiden. Den 17 Mey, deefes jaars, 1710, heeft de Hr. PIETER MIDDELAND, op syn buitenplaats aldaar, onder het graven, eenige Roomfse *Munten* ontdekt. Drie van defelve, hoewel feer wegh gevreten, my van hem gefchonken fynde, bevondik wel de kennelykfte te syn van OTHO, de grootvader van den keifer, de drieman in het munten der drie metaalen.
10. Wiltenburg eindelyk (want waar toe deefe reeks foo lang te maaken?) by Vechten; waar af beneden. Doch, dit hier ter snede. Den 18 Auguft. des verledenen jaars, de Hr. ANTONI VAN HOEK, my, met syn vier kleppers; derwaars brengende, befagh ik de omgeploegde grond van dit Wiltenburg en kreeg, nevens een ringetje en eenige potscherven, een fchoone GALBA, van de grootfte foort; hebbende het ruggeftuk, een fitte CONCORDIA, *Eendracht*; of mogelyk PROVIDENTIA, *Voorsienigheid*. Besit ook een deitige HADRIANUS, aldaar gevonden; achter vertoonende een EXPEDITIO, *Veltogt*, van den uitrydenden keifer; behalven noch verscheide andere, van een mindere aangelegenheid.

ROON; een vernieuwd Heeren Huys, in Suid Holland, ontrent de Oude Maas, tegen over het Land van Putten, al bekend ontrent A. 1452; door *Rochman* in 3 *Gefickten* gebracht. *Van Leeuwen, Batav.* 1235 bl. *Boxborn. Stedeb.* 95 bl. *Goudhoeve,* 78 bl. *Meurs, XVII Provinc.* 456 bl.

ROOSENBERG, was wel eer te Voorfchoten, tuffen Leiden en den Haagh gelegen; ontrent welkers grondflagen

gen ook vrouw Jakobaas kannetjes worden opgeviſt. *Handveſt Chron.* 1 B. 129 bl. *Boven*, 152 en 153 bl.

A. 1350, is dit ſlot van hertog Willem van Beyere belegerd, op het ſelve groot geweld doende met ſyn ſtormtuigen; doch, naa 8 of 10 weeken beleghs, wierd hy genoodſaakt dat Huis te verlaaten: ſoo dat het, volgens een opdrachtbrief, noch heeft geſtaan, A. 1334; door Heer Jakob van Waſſenaar, A. 1200, geſicht. *Gondhoeve* 82 bl. ondertuſſen ook een blyde vertoonende, welken diergelyken de grave voor Rooſenburg heeft gebruikt. *Handveſt chron.* 2 B. 129 bl. alwaar ook niet alleenlyk een blyde nevens een evenhoogh word vertoond, maar daar benevens een *Rekening*e wegens onkoſten voor Rooſenburg gedaan. *Heemskerk, Arkad. Van Leenwen, Rbyn. Koſtuim. Inleid.* 31 bl.

ROOSENDAAAL; een heerlyk Luſthuis, in de Veluwe, onder Aarnhem, tuſſen een beek en een boſch gelegen. Was al een vorſtelyk ſlot voor A. 1318; doch het wierd met torens naderhand, door vrouw Eleonore geſterkt.

Was ook, geduirende de tweespalt der Heekers en Bronkhorſters, afgebrand; doch is, door hertoch Reinoud van Gulik, weder herſteld en vernieuwd.

Voorts is het Huis van een veel minderen omſlagh; hebbende echter noch muiren, dik over de 14 voeten. *Slichtenborſt, Gelders. G.* 1 B. 114 bl.

Ondertuſſen is, door *J. Pluimer*, het vermaak van haar hedendaagsſe plantagie geroemd; gelyk *Van Kall*, voor *P. Schenk*, haar cieraaden in XVI *Gefichten* heeft gebracht. Ziet *het 5de Deel van de Paradifus Oculorum*.

ROSSUM; een vervallen ſlot, in de Bommelerwaard, bykans tegen over de Schans van S. Andries, ooftwaarts.

Ik heb het, onder de *Gefichten*; in het jaar, 1616, door *F. de Wit*, in het licht gegeven, en gy ſult haar gelegenheid vinden in *Viſſchers Holland*, onlangs naukeurig uitgevoerd en met het Noorden om hoogh geſet.

MARTEN VAN ROSSUM; welken ik eenigſins heb beſchreven; boven, 223 bl. maar hier ſal een weinigh van ſyn daaden geſproken worden, nevens de voornaamſte ſteden, die hy met het ſwaard heeft aangetaſt.

1. Amisfoort; welke ſtad, ſonder ſlagh of ſtoot ſich aan hem overgevende, hy met ſyn Gelderſſe, tegens ſyn gegeven woord, leelyk drukte, geld aſperſte en mishandelde, A. 1542.

Boven,

Boven, 16 bl. behalven *Theod. Verhoeven*, in *Descript. Amisfurti*, 84 pag. *Goudhoeve*, 613 bl. *Guicciardin. Belg. in Ultraject.* 3 Part. 207 pag. *Meurs*, uit den selven, 2 D. 875 bl. *Van Royen*, over *Verstege*, 157 bl. en volgend *Punt-dichtje*:

*Amisfoort was een kamp vol stieren,
Keiser noch koning kon haar rejieren;
Maar toen Marten van Rossum quam,
Die maakte van ieder stier een lam.*

II. De voorsteden van Antwerpen; na dat hy A. 1542, de Prins van Oranje te rug had gedreven, door ver- raad, de stad meende te vermeesteren. *Goudhoeve*, 612 bl.

III. Loeven; uit de naam des konings van Vrankryk, bui- tensporigheden eissende en, in de omliggende dorpen, rovendte en brandende. *Goudhoeve*, ook 612 bl.

IV. s'Gravenhage; A. 1528, deerlyk by nacht van hem uitgeplonderd en bedorven. *Van der Does*, in *syn's Grave- have*; boven *aangetogen*, 122 bl. *Meurs*, 2 D. 776 bl. sich meerendeels van *Guicciardin* bedienende, te weten, 3 Part. 136 pag. *Slichtenborst*, *Gelders. G. II B.* 399 bl.

V. s'Hertogenbosch; doch, die hy, A. 1543, wel opeefchte maar weder verliet, sonder, met syn leger, iets te verrichten. *Oudenhove*, *Beschryv. van den Bosch*, 135 bl.

VI. Parys; die hy verschrikte, A. 1552, met de gebuirige steden en sloten in koolen te leggen. *Slichtenborst weder*, 13 B. 484 bl.

Doch eindelyk is deese Marten van de pest aangegrepen, en uit het veld gebracht synde, is hy, A. 1556, ontrent het feest van Pinxteren; te Antwerpen overleden. *Goudhoeven*, 629 bl.

Vorders, is hy begraven in het kerksken van syn heerlyk- heid Rossum; boven gemeld. *Slichtenborst*, 13 B. 488 bl.

Van syn huys binnen Arnhem, is gesproken, boven, 21 bl. Hy was de vyanden vreeslyk, de syne goedertieren. In het vechten soo moedigh en geweldigh, dat hem de knevels overend reesen, onder het aanvallen. Voegt hier noch ne- vens;

Dat syn lichaam, met de kist, naderhand is opgegraven, en, volgens bevel van kardinaal Andries van Oostenryk, naar den Bosch, als een bewaarens-waardigh puikjuweel overgebracht.

Dat

Dat hy alleenlyk een stomgebooren dochter, geheeten Anna, achter liet; welke naderhand, soo men segt, buiten Uitrecht, wegens seeker rechtgeschil, sich ontroerende en uiterstende, van haar stomheid is verlost. Deselve *Slichtenborst*. 13 B, 488 bl.

ROTTE; een water, in Schieland, in de draffige velden by Benthuisen beginnende, de veenen doorloopende, en in de Maas, voor Rotterdam sich ontlastende. Boven, 283 bl. *Junius*, *Batav.* 17 cap. 488 pag.

ROTTERDAM; soo geheeten niet naar den uitgevonden koning Rotharius, van welke boven, 241 bl. maar ongetwyfeld van de bovengemelde Rotte. *Boxhorn. Stedeb.* 265 bl. *Jac. Waffington*, *de laude Roterdami*; in den jaare, 1707, uitgesproken.

Haar oorspronk is sy (gelyk meer andere steden van Holland) aan vissers, schippers en kooplieden verschuldigd. *Meurs*, *XVII Provinc.* 2 B. 663 b.

A. 1303, is deese stad van de Vlamingen ingenomen; en A. 1417, van gr. Jan van Beyeren, met arglistigheid. *Boxhorn* 265 bl.

Ontrent haar leggen de vervallene en gesloopte slooten: Bulgerstein. Boven, 49 bl.

Honingen. Boven, beschreven en afgebeeld, 145 bl.

Krooswyk. ook boven.

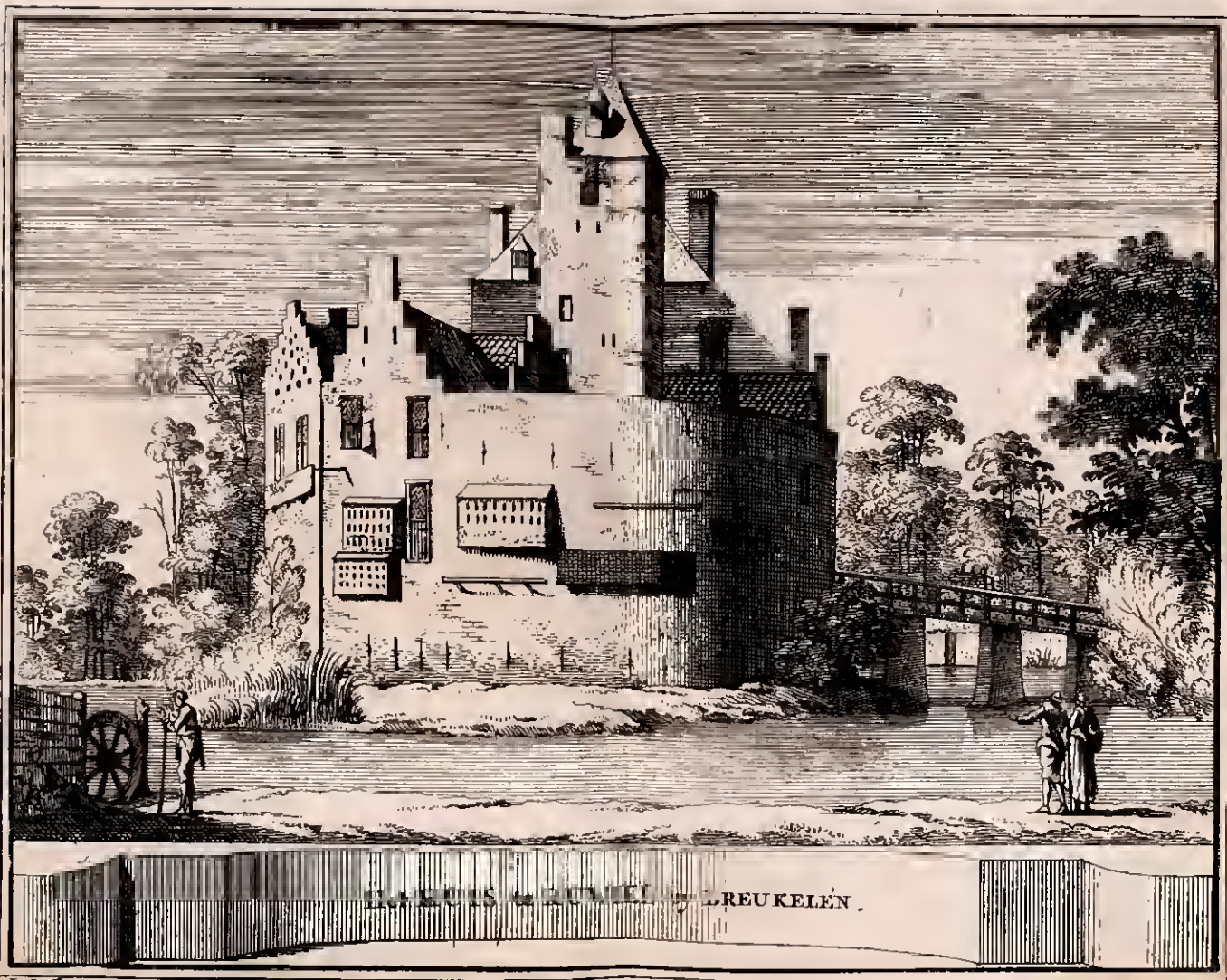
Weena. *Beneden*.

Gelyk ook tegens haar over, een lapje lands, geheeten het land van Charlois, naa Karel de Stoute, die, by synes vaders tyden, het dede bedykken. *Goudhoeve*, 484 bl. *Van Spaan*, *Rotterd.* 221 bl. daar nevens aanteekenende het jaar, 1461.

Ondertussen laat ons ook eens luisteren, wat Rotterdam, by de Hr. *Huizens*, van haar self durft melden;

*T' sy Waal of Rbyn of Maas, of alle drie te saam,
T' sy Yffel, Merwe of Lek, of drie in eene naam,
Of self in eene buik, sy moeten 't mynent buiren;
Sy willen niet in zee of kussen eerst myn muiren;
Myn muiren soo gerekt, myn soo gerekten grond,
Dat, die my nu besiet, kan vragen waar ik stond.
O muiren en ô grond! ô welgevoegde stroomen,
Wykt voor de Wildernis der averechtse boomen,
Maar wykt voor haar geluk; en, Vreemdeling, segt gy;
Hoe ver en wint het niet myn Maase van haar Y.*

M. LEONIS & ROUILLÉ DE BREUKELÉN

Dit soo verre van Rotterdam. Maar, word'er niets overgeflagen? wel neen het. Hebje dan geen kennis aan Boffu, A. 1572, den 9 April. deese stad overweldigende, en veel borgers de hals breekende? maar, gy weet, ik ree selden soo diep in het jaar 1500. Maar noch eens, ô gruwel! denkt gy niet op Erasmus, daar gy syn *Samenspraaken* soo teder liefkooft en syn *Dialogus Ciceronianus* soo vriendelyk omermd? ik beken schuld en, sie daar!

Deese stad bromt ook, met reden, op den grooten Erasmus, wiens metaalen beeld sy, aan de waterkant, op de groote merkt heeft opgerecht. *Parivall*, *Vermaak van Holl.* 137 bl. *Van Spaan*, *Rotterd.* 313 bl. aldaar ook spreekende van de maat der voetstal en haar opschriften.

Voorts is Erasmus hier gebooren, te weeten in de Breede kerkstraat, 1467, den 28 Octob. en binnen Basel overleden, A. 1536, den 12 Jul. oud 70 jaaren. *Boxhorn. Stedeb.* 267 bl. en *G. Brand, Daghwysen*, 329 en 564 bl.

En wat syn *Afbeeldinge* betreft die kan ik den liefhebber vertoon, niet alleenlyk in fraaje *Portretten* van uitneemende meesters, maar ook op een seer groote *Medalie*; hebbende op het ruggestuk een *Terminus*, of grens-god, nevens de woorden: **CONCEDO NULLI**, *ik swicht voor niemand.* Woorden, gelyk men weet, van een dubbelde beteekenis.

ROUWKOOP; anders Middelgeest; een Huis in Rhynland, te Voorfchoten, *Van Leeuwen, Batav.* 1267 bl. en *Rhynl. Kostuim. Inleid.* 38 bl. *Goudhoeve*, 82 bl. *Parivall*, *Vermaak van Holl.* 90 bl.

RUIVEN; een Heeren-huis, in Delfsland, by Delfgaw. *Van Leeuwen, Batav.* 1291 bl.

RUWIEL, of Ruwel, Ruweel; een hooge puinhoop van een Heeren-Huis, in het Sticht, gelegen achter Breukelen, niet heel verre van het Huis ter Aa. Siet *Visschers* keurige *Kaart van Mynen en de 2 Loosdrechten*, tuffen Breukelen en de Nieuwerfluis.

A. 1705, den 21 Decemb. ging ik, nevens de meerge-noemde Korn. Kooten, deese ruïne besichtigen. en vond alleenlyk een muiragie met 2 vensteren; synde de hooge dam muirs, die van *J. Goeree* noch is gesien en uitgeteekend, door de storm van den 8 Decemb. des jaars 1704, geheelyk wegh genoomen.

Voorts stond deese muiragie op een ronden heuvel (daarom

om seggen ook de dorpelingen aldaar, *Rondwiel*) midden in het water, Ondertuffen was deese heuvel niet als een puinhoop, gelyk ik seg, van omver gevallen steenwerk, met het aardryk vermengd. Immers moet de goede Leefer weten, dat dit Huys, den 21 en 22 Julii, des jaars 1672, door de verwoede baldadigheid der Fransse krygers, in affen is gelegt. *Lamb. Sylvius*, anders *Van den Bosch*, *Vervolg van Aitsema*, 641 bl. Siet het noch in haar geheel in het nevensgaande *Geficht van Rochman*.

Dit genoeg van den tegenwoordigen toestand; keere my van daar tot haar oudheid.

A. 1265, of daar ontrent, leefde de Heer Gysbrecht van Ruwiel, die haar stichter sou syn geweest.

A. 1352, is het Huys te Ruwiel verkocht aan Heer Wouther van Mynden, door biskop Jan van Arkel, synde, 3 jaaren te vooren, door des biskops maarfcalc, met geweld ingenomen, om dat de burgsaaten op des biskops landen quamen stroopen. *Heda, in J. v. Arkel*, 245 en 253 pag. *Goudboeve*, 391 bl. *Slichtenborst*, *Gelders. G. 7 B.* 138 bl. *Scotanus Frieffe G. 6 B.* 115 bl.

Doch naderhand heeft Heer Wouther, de soon van gemelde Wouther, deese burg wederom verkocht. Uit de *Versamelingen van de gemelde Korn. Kooten*.

Heden behoord de ruïne, met haar gerechtigheden van een swaanedrift, de jagt, &c. aan seker Heer, my tot noch toe niet bekend, in Brabant woonende. Siet ook ondertuffen *Martin. Schokius*, van Ruwiel gewagh maakende, *Belg. Foederal. 14 lib. 11 cap.*

Eindelyk word ook elders aangemerkt, dat in het leger van Willem *Conquestor*, of de Veroveraar, koning van Engeland, de boogschutters van Ruwiel hebben gediend.

S.

De **S** A A N; dit sal ik *Henrik Soeteboom* ontleenen, wien ik, ontrent de *Neerlandfse Oudheden*, ruim soo veel in onse taal waardeere; als der selver erfvyanden, de *Schoolletterde*, hunne *Xenophon* of *Thucydides*, en Latynfse *Livins*, *Cesar* of *Sallustius*. Ik segge dan. I. Dat *Soeteboom* in syn *Arkadia* (3 B. 179 bl.) getuigd de *Saan* te syn oorspronkelyk uit de Rhyen en by gelegene meeren, ontrent Polaanen. II. Dat hy passeerde Ruighoord, den Hoorn, de Waart, en Holleflot.

floot. 185 bl. III. Dat hy N. West aan, by Petten, in zee stortte. 192 bl. Doch heden merk ik in de *Noord Hollandfse Kaart van Nikl. Viffchers*, de naam van *Saan* te verdwynen by Knollendam.

Maar ondertuffen maakt fyn *Arkadia* (3 B. 160 bl.) eene riviere van de *Saan* en de *Kinbenz*. Doch hier in ben ik beter onderrecht, volgens het aangeteekende, boven, 173 bl. gelovende ieder fyn byfondere loop naar de zee te hebben. Siet ook *Alting, Notit. 2 Part. 106 pag.*

't Huis te S A A N E N; een adelyk Heeren ftamhuis in Kenemerland, door de binnenlandfse tweefpalten ook foo vertreden en verwoeft, dat daar af heden niet het geringfte overblyffel kan worden getoond; te weetén, aan de fyde van Westfaanen. *Saanl. Arkad. 4 B. 298 bl.* veel Heeren en Vrouwen van dat Stamhuis optellende. *Van Leeuwen, Batav. 1249 bl.*

S A A N R E D A M; of, by verkortinge *Sardam*; een deftigh dorp, in Waterland, aan bovengenoemde *Saan*, in twee deelen gefcheiden; behoorende het Oofterdeel onder Kenemerland, en het Westerdeel onder de balluwagie van Blois. *Saanl. Arkad. 2 B. 79 bl. Antonides, Yftroom, 4 B. 102 bl.* met deefe woorden:

*Sardam, ter rechterhand des ringdyks afgeweeken,
Braend vast de kielen, die de kruin ten hemel fteeken,
Haar armen aan de lucht verheffen, als uit luft,
Om Amfteldam, soo preuts en heerlyk uitgeruft,
Niet meer van verre, maar aan 't voorhoofd fyner paalen
Te fien en fpeelen in den fcheepshof van de waalen,
Met voorraad opgepropt van fchepen, klein en groot,
Te fenden, op hun tyd, rondfom de weereldkloot.
Hier mengt de traage Saan fyn vlietnat met de baaren
Van 't Y, in ruimer wedde en boefem uitgevaaren,
De breede fcheepswerf en de boogh van 't vlek verby, &c.*

Van haar word gefproken in de *Vergunbrief* van hertogh Albert van Beyere, van den jaare, 1396. *Saanl. Arkad. 4 B. 324 bl.* en weder in een *ander*, van biskop Frederik van Blankenheim, des jaars, 1419. en noch in een *ander* van biskop Roelef van Diepholt, van het jaar, 1449. *Deselve, 328 en 333 bl.*

Onder andere is *Sardam* bekend door dit deerlyk ongeval; ook in haar hoofdkerk uitgefchilderd.

A. 1647, den 29 August. wierd Jakob Ech, een Sardammer, van een raafende stier omverr gestooten en doodlyk gequetst. Syn vrouw, op het uiterste groot gaande, wilde hem te hulpe koomen, doch de stier is op haar gevallen, haar, met den hoorn, de buik opscheurende en in de lucht werpende. De man en vrouw stierven kort daar aan, maar het kind, uit syn plaats gestooten, en op die wyse ter wereld gebracht, is ontrent 9 maanden oud geworden; den 23 Mey, 1648, overlydende. *Job van Meekren, Heel- en Geneeskonstige Aanmerking, Aanhangsels. 14 H. 488 bl.*

SALII, volkeren, woonende niet aan de Saal, in Thuringen, gelyk sommige dat soo verstaan, maar aan den Yffel, ontrent Swolle, in Overyffel; sy waaren mede Franken. Ook heeft de Salische wet, de vrouwen de Fransse kroon ontrukkende, van deese haar naam bekoomen. *Junius, Batav. 9 lib. 179 pag. Picardt, Drents. Oudb. 17 H. 81 bl.* noemende hen Sallanders, naar den genoemden I sala. Sie de *Gunstbrieven* van keiser Frederik de II. en Henrik, syn soon, Rooms-koning, &c. by *Alting, Notit. 3 Part. 153 bl.*

SANDENBURG, in het Sticht gelegen, Z. O. van Utrecht, aan den Krommen Rhy, tussen Over- en NederLangbroek: is onder Heeren Huyfen van *Kasp. Specht.*

Dit huis moet ook worden onderscheiden van SANDENBURG, in Delfsland, in het dorp Gravesande; eertyds het paleis der Graven van Holland, sedert het versetten van het Hof geheelyk onder de voeten geraakt.

A. 1546, wierd de grondslagh van dit slot, onder het graven ontdekt, nevens eenige aarde vaatjes, van een hoogen oudheid. *Van Leeuwen, Batav. 1291 bl.*

Voorts van haar overblyffelen, in de benamingen van Hoffaan en Hoffland, sie boven, 114 bl.

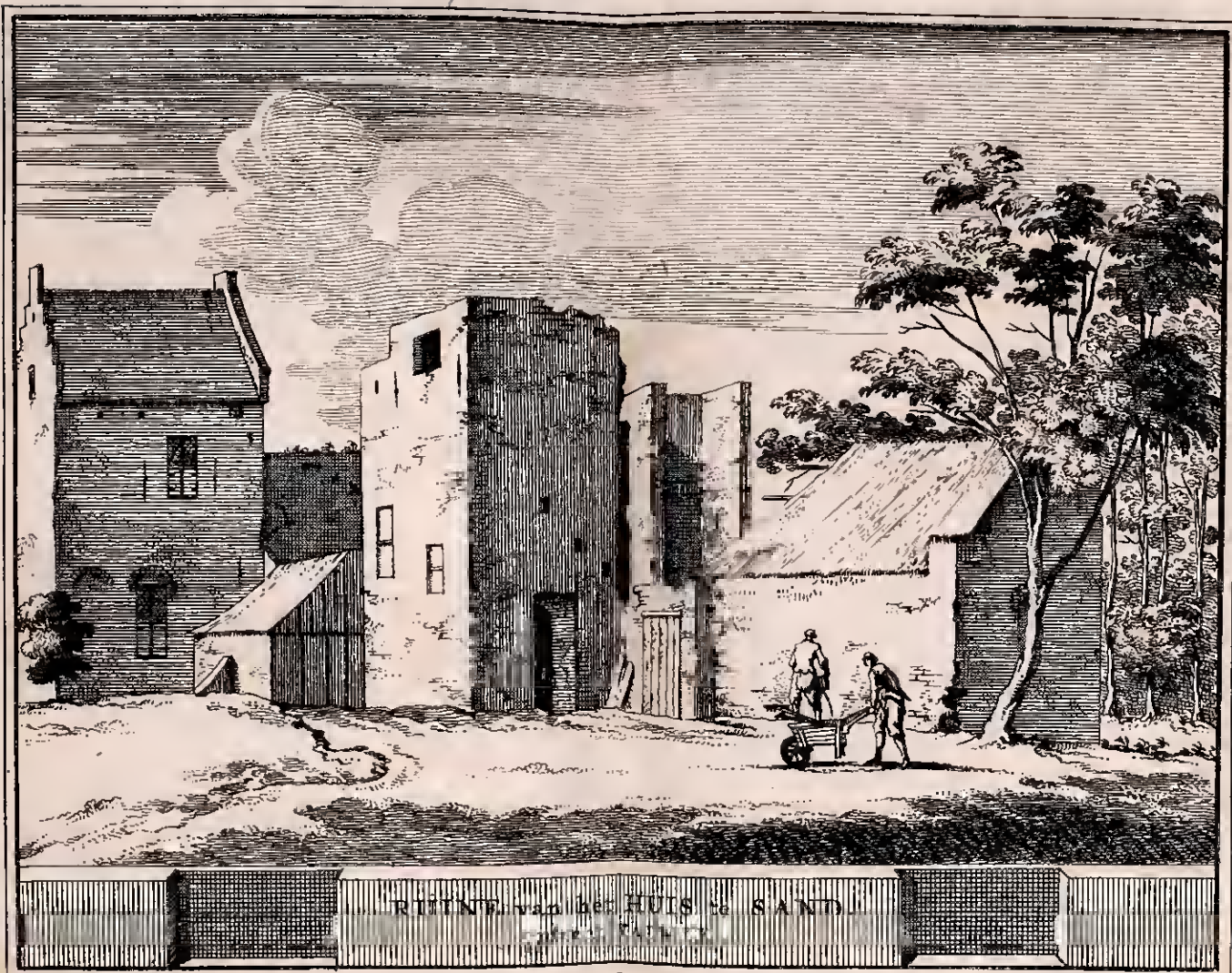
SANDHORST; een Huis (is ook onder de *Gefichten* van *Rochman*) in Rhyland, in Waffenaar, by Suidwyk en Raaphorst; al voor meer als 200 jaaren bewoond. *Goudboeve, 81 bl. Van Leeuwen, Rhynd. Kostuim. Inleid. 300 bl.*

Is tot een ruïne gemaakt door de krygsmagt van Koenraad Kufer; doch naderhand weder vernieuwd. Boven, in *Hodenpyl, 139 bl.*

SAND; Het Huis, al over veel jaaren vervallen, is gelegen, Z. O. ontrent Katwyk aan den Rhy; by de *Schryvers* van seer weinig bescheid. *Pars, Katw. Oudb. 6 H. 128 bl. Junius, Batav. 18 cap. 524 bl. Orlers, Leiden, 8 bl. Bok-*

RIJNDE van het HUIS te SAND

J. S. F.

Bokkenberg, in Wassenariis, 145 pag. Goudhoeve, 81 bl. Van Leeuwen, Rhynd. Kostuum. Inleid. 32 bl. en Batav. 156 bl.

Was wel eer het oud adelyk slot van de oude Heeren Wassenaaeren, het selve ook bewoonende; heden niet anders als enkel muirwerk; gelyk gy hier fiet (ik verwerp die van C. v. Hagen, by *Pars.*) in een *Geficht van Rochman.*

SANDPOORT; is tuffen Haarlem en Velfen, een doortogt naar de Wyk, Alkmaar en verdere plaats en daar ontrent gelegen; naar by het Huis te Brederode en het Huis te Velfen.

Hier sou eens een treffen syn voorgevallen, tuffen de Drechter Friefen (ontrent Hoorn en Enkhuifen woonende) en de Kennemers.

Maar *Soeteboom (Oud Saander, 8 H. 33 bl. in den Druk van het jaar, 1640.)* fchynt te twyfelen, of het gevecht niet wel elders, by een andere Sandpoort, is geweest.

Immers, hy meend, dat A. 1155, op deefe plaats, noch geene Sandpoort was te vinden. Sie *Melis Stoke, in Didr. de VI. 48 bl. Scriverius, in deselve Diderik, by Goudhoeve, 278 bl.* alwaar my 't gevoelen van den Heer Pankras van Kastrikom geenfins kan behaagen.

SAXEN; een seer oud volk in Duitsland, hebbende, foomen immers voorgeefd, haar naam van hunne *sachsin, saxen, saiffen* of kromme houwers. *Engelhusius en andere, by Verstege, Neerl. Oudh. 3 H. 87 bl.*

Van deefe is genoegfaam aangeteekend; by *Van Royen, over Verstege, 57 bl.* welke beide ik slechts 2 faaken van gewicht fal ontleenen.

I. Dat Friesland, Westfalen; en Holland self tot aan de Schelde, wel eer de naam van Saxen, en wel tot onderscheid van het hogere Saxen, hebben gevoerd. *Melis Stoke, Rym-Chron. Inleid. 3 bl.*

II. Dat de Saxen, met de Engelen, ook een Saxifch volk, sich vereenigende, A. 449, naar Albion of Britannie syn overgestooken, om de Britten van den overlast der Schotten en Pikten te bevryden; verfeekerende dit de naamen, in Engeland, noch heden in gewoonte, van *Essex, of Oost-Sax; Suffex, of Suid-Sax, &c. Van Royen, 59 bl.* Siet ook *Scotanus, Friesse G. uit Beda, 1 B. 39 bl. Munting, Herb. Britanic. 10 cap. 89 pag. en Van Leeuwen, Batav. 25.*

Van de Engelen of Angelen, is geschreven, boven, 82 bl. gelyk van het paard in hunne wapenschilden, 260 bl.

SCHAGEN; een slot in een dorp van die naam, in West Friesland, een driehoek maakende met Alkmaar en Medenblik; by *Boxhorn, Stedeb. 352 bl.* afgebeeld; niet soo volkomen als in de 3 *Gefichten van Rochman*; en ook niet soo naukeurigh, als u hier, uit een nette *Teekening*, onder de myne, word vertoon.

A. 1440, was haar bouheer, Heer Willem, de natuurlyke soon, by Maria van Bronkhorst, van hertogh Albrecht van Beyeren. *Junius, Batav. 17 cap. 512 pag. Goudboeve, 85 bl. Parivall, Vermaak van Holl. 173 bl. de Scoreler, Dirk Burger, Chronyk van Schagen, 22 en 55 bl.*

De naam is de Deenen afgeleend; nademaal men in *Nik. Visschers Deenmarken*, aan het Noordeinde van Jutland, de zeeboesem van de Belt het Schager rak is noemende, naar het bygelegene landpunt Schagen. *Rutger. Hermannides, Deenm. 723 en 760 pag. Boxhorn. Stedeb. 353 bl. Van Spaan, Rotterd. 58 bl.*

Doch de gemelde Scoreler neemt het heel anders; seggende *Kagen* en niet Schagen (immers is 'er de S naderhand bygevoegd) wegens de veelvoudige *Kaagen* (waterige hoogtens) binnen den omtrek van Schagens effene landstreek. *De Scoreler, 10 en 11 bl.*

Voort is het dorp Schagen al een oude en vermaarde plaats; aangefien het, A. 1168, om de Friesen te benadeelen, door de ruitery van graaf Floris den III, is verbrand. *Arn. Buchelius, over Bekaas 28sten biskop, 55 pag. Scotannus, Friess. G. 4 B. 97 bl. Willelm Procurator, by Matheus, Analector. IV Tom. 36 pag.*

Noch onlangs behoorde het aan Heer Dirk Floris van Beyere, graaf van Warfufèè, overleden, A. 1706, den 24 Mey; synde hem daags te vooren beide beenen afgeschooten, in de Slagh van Ramelies. *De Scoreler. Schag. 74 bl.*

Wat vorders deesen graaf betreft; hy was een naasaat van Reinier van Renesse, burggrave van Montenaken, gesegt de graaf van Warfufèè; A. 1611, getroud met vrouw Alberte van Egmond, de dochter van graaf Karel van Egmond, &c.

Sie, van syn elendigh omkoomen, te Luik, naa't ombrengen van den burgemeester, La Ruelle, A. 1637. *Aitzema, Hist. van Staat. 17 B. Godfried, Chron. 2 D. 750 bl. Ger. Brand, Daghwys. op den 16 April. en Thom. Asselyn, in het Treurspel van de graaf van Warfufèè.*

20121011
1000000000

Het HUIS te SCHAGEN,
op de linker hyde te sien.

THE
CATHEDRAL
OF
SALZBURG

1842

Eindelyk gewaagd ook de Hr. *Alting* van het dorp; *Notit.* 2 *Part.* 154 *pag.* aanhaalende een graaflyke *Gunstbrief* van Diderik de V, des jaars, 1083.

SCHALKWYK; het Heeren-Huis, staande by het soo genaamde dorp, in het Sticht, Oostw. van Utrecht, niet verre van de Lek, tegen over Kuilenburg. Is ook onder de *Teekeningen* van *Rochman* en de *Konstprinten* van *Specht*. Meer heb ik hier niet, om voor u aan te teekenen.

SCHELLINGWOUW; een dorpje, in Waterland, by Raarp anders Ransdorp, in haar wapen voerende een Eschenboom, met XII daar opgeplakte goude Penningskens. *Soetstemm. Swaan*, 4 *H.* 18 *bl.*

A. 1707, den 9 Julii, besag ik dit wapenschild, in een steen boven de deur van het kerkportaalje; vindende dit *byschryft* aan wederlyden van den eschenboom:

*Het boompje van Essendouwe,
Penningen rood van gouwe,
Is 't wapen van Schellingwouwe.*
1638.

Siet de gemelde *Swaan*, en let met eenen, hoe gebrekke-lyk het *veersjen* aldaar is uitgeschreven.

SCHELPEN; welke, diep (ja somwylen 2 vademen, meer of minder) in de grond, midden in het land en seer verre van de groote zee gevonden worden, syn my tot een onverwrikbaar bewys, dat aldaar wel eer, by toeval van waternood, de zee het landschap heeft overstroomd.

Men vind deselve in Vrankryk in de wyngaarden, en op de hoogste bergen van Champagne. *Eindius*, *Zeeland. Chron.* 1 *lib.* 3 *cap.*

Men vind deselve in Italie, op de toppen der Alpen en den Apennyn. *Johan Ray*, *s'Werels Begin en Einde*, 2 *Redenvoer.* 4 *H.* 108 *bl.*

Men vind eindelyk deselve, ook in Italie, boven op een berg by Bolonje, en in de rotten ontrent Andria, in Apulie, en weder, in het gebergte by Genua. *Deselve* 111 *en* 112 *bl.*

Maaar, nu kan ik evenwel niet aanneemen, met eenige al te doordringende Natuirkenners, dat deese schelpen geen geheugteeken souden syn van een swaaren sund-vloed, maar dat sy van de speelende natuur, in het aardryk, even als de

bomen (van welke boven, 40 bl.) fouden fyn gegroeid, fynde de gefalte der waare fchelpen daar in nagebootft. *Deselve de Ray*, 109 en volgende bl.

Ondertuffen willen andere, dat deefe fchelpen, door hoogvliegende arenden of andere roofvogelen; van de zeefttrand gehaald, aldaar foude fyn neergeworpen.

Doch, dat fou men van eenen enkelen fchulp kunnen te berde brengen; maar men vind'er geheele bedden, groote hoopen en ongemeene klompen van in een gegroeid fchelpwerk.

Hoe? in een put, binnen Amfteldam, fyn A. 1605, den 6 Julii, ontdekt bedden aarde, fand en fchelpen; fchelpen, fegh ik, wel van fulk een foort, die op onfe ftranden niet meer gevonden worden. *Sim. Schynvoet*, in fyn *Aantekening. over den Amboinffen Rariteitkamer*, 317 bl. *Varenius*, by *Van Royen*, over *Verftege*, 1 H. 25 bl. *Amfteldams Beschryv.* 1 D. 3 B. 173 bl.

Hoe? heb ik niet in myn handen gehad groote fchelpen, gladde en gestrepte, by Tongeren onlangs, ontrent de foo genaamde Zeedyk, opgedolven? *Deselve Schynvoet*, 317 bl. vier foorten, A. B. C. D. in de LVIIIste plaat, u voor oogen ftellende en weder een geheele klomp, in de LVIIIste plaat, vertoonende; te Bruffel onder het graven ondekt.

Voorts is boven ook van opgegravenen fchelpen gewagh gemaakt, 4 bl. en eindlyk gedenkt ook zelf onfe *Ovidius* van fchelpen, in *het XVde B. der Herscheppingen*; daar hy *Pythagoras* in deefer voegen fprekende invoerd:

*Sic toties versa est fortuna locorum,
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum. Vidi factus ex equore terras;
Et procul à pelago conchæ jacuere marinae;
Et vetus inventa est in montibus anchora summis.*

Dat is, volgens het verduitsen, van *Vader Vondel*:

*Soo fytge, ô Fortuin, ook mede
Niet eens maar meenigmaal verhuift van uwe ftede.
'K fagh dikwyls 't vafte land verkeerd in baare zee,
De zee in 't vafte land; en, verre van de reê
En 't water, fchulpen; en men vond (foo veele feggen)
Oude ankers op de kruin van hooge bergen leggen.*

SCHEEP.

SCHEEPVAART ; welke ook, in de allereerste tyden is geweest by de Saxen , op de zee vrybuitende , met leere scheepjes. *Sidonius, by Junius, Batav. 9 lib. 163 pag.*

Ja, scheepjes van leer ; dit schynt u wonderlyk. Ga, fiet dan, in de verkorte *Cronyk van Hoorn (65 bl.)* eengeval (ook in een *Print* vertoond) van eenen Elbert Veskam, A. 1558, alleen in zee gegaan , uit de Suiderzee naar de Weiffel, en naar Dantfik, met een schuitje bestaande uit 3 koeye huden. Doch, dit stout onderneemen vind gy mede by genoemde *Junius, 163 bl.* deesen Elbert self in vriendschap bestaande ; ook in *het Schoreler Kronycxken, &c.*

In laetere tyden en onder de Graven, heeft men hier, in de binnenlandfse oorlogen , koggen en galeyen gebruikt : om welke reden het de dorpen wierd belast een seeker getal van riemen, nevens de roeyers, op te brengen. *Soeteboom, Soetstemmende Swaan, 20 H. 86 bl. en de Saanl. Arkad. 368 bl.* spreekende van Akerflood, Limmen, Uitgeest, Kastricum, Oost- en West-Saanen, en andere Waterlandfse dorpen. *Van Leeuwen, Leid. 449 bl. Alkmaar Beschryv. 44 bl.*

Die ondertuffen van de Scheepvaart der oude Grieken en Romeinen iet sou begeeren, bediene sich van Herkmans Lof der Zeevaart ; Schefferus de Re Navali Veterum ; doch, dat alles te boven gaat , de Scheeps-Bouw van den Heer, Nik. Witsen, Burgemeester, &c. in het jaar 1671, met veel konfplaten uitgegeven.

SCHEPEN ; in andere landen gefegt, *raadsbeer*. Maar nu, de Naamreden? *Junius* en *Kiliaan* fyn hier eens met het wordeken te trekken van *bin-schaffen*, dat is, de magt van aan kant te helpen. Sie den *eersten, Batav. 16 cap. 391 pag.* en den *tweeden, Dictionar. 462 bl.*

SCHERMER, een volkplantinge van eenige onbekende mensfen, in Kennemerland, ontrent Alkmaar ; in *de Giftbrieven aan de kerk van Utrecht* al genoemd in den jaare, 1062.

A. 1612, is haar kerk door een geweldige stormwind omver gerukt. *Soeteboom, Saanl. Arkad. 4 B. 496 en 499 bl.* alwaar hy getuigd haar ruinen te hebben uitgeteekend.

Na dit dorp word een ander by gelegene geheeten Schermerhorn ; het uitgedroogde meer de Schermeer, en haar landfreek, het Schermer Eiland. *De Scoreler, Medembl. 93 bl.* Siet de meermaalen geroemde *Kaart van Viffchers Noord Holland.*

SCHIEDAM, een bekende stad in Schieland, niet verre van Rotterdam, aan het watertje, de Schie. *Boxhorn. Ste- deb. 275 bl. Abrab. Goos, Nieuw Nederlands Kaart-boek, 190 bl.*

Is wel allermeest vermaard door S. Luduina, wiens ge- beenten te Brussel rusten. *Parivall. Vermaak van Holl. 138 bl.* nevens gemelde *Boxhorn*.

En verder, door de ruïnen van verscheidene kasteelen en Heeren-Huysen. *Guicciardin. Belg. 3 Part. 131 pag.* sprekende van Matenes, Rievier, Spieringhoek, Hodenpyl, Span- gen en Steenhuisen. Siet ook *Junius, Batav. 17 lib. 492 pag.*

Voorts word deese stad van den Hr. *Huygens*, op deese wyse spreekende, ingevoerd:

*Twee stroomen scheiden my van 't agterleggend land,
De derde sluit de ring en geeftse bei de hand;
In 't midden staat myn stoel op wel gesteunde stylen;
Daar oefene ik myn jengd op 't nodigh kennip-quylen,
En 't ruggeling gespin, die rekt haar spinsel uit
Tot daar het licht en dicht de haringbuit besluit,
En t'mynent binnen sleept, van daar hy met myn brieven
Noch eens ter zee geraakt de wereld gaat gerieven;
Die my klein Rotterdam en groot Delfshaven noemt,
Heeft niet te laagh gelaakt, heeft niet te hoogh geroemt.*

Eindelyk is van de Schie boven gesproken, 224 bl. Ho- denpyl, 139 bl. Matenes, 224 bl. Rievier, 281 bl. maar van S. Luduina, die sy den 14 April vieren, moet gy naaslaan, behalven de *Groote Legende der Heiligen*, *Job. Brugman, Andr. Brunner, &c.*

SCHONAUWE; een Heeren-Huis in het Sticht, aan Kuilenborg leenroerigh. *Origines Culenburg. by Matheus, A- nalector. VI Tom. 249 bl.*

Gesticht door Heer Jan de II, graaf van Kuilenborg. *Slich- zenborst, Gelders. G. I B. 55 bl.*

Is gelegen, Z. O. van Utrecht, tussen de dorpen, Hou- ten en Schalkwyk; siende naar de Lek, Kuilenborg en Via- nen. Is ook, door *Rochman*, in een *Teekening* en door *Specht*, in een *Print* gebracht.

A. 1527, is dit Huis, door die van Utrecht ingenoomen. *Abdisse Hendrine van Erp, Annales Vernaculi, by Matheus, Analector. I Tom. 157 pag.*

SCHOON-

SCHOONHOVEN; een stad aan de Lek, uit de ruinen van het neergeslagen Nieupoort opgegroeid; aldus van sich selve spreekende, by meergenoemde Heer *Huigens*:

*De beurt en wederbeurt van 't nimmer staande radt
Daar 's werelds wet op draait, heb ik op 't ruimst gehad:
Noch is myn overschot van de eertyds schoone hoven
De peeters van myn naam, voor andere te loven.
Wat schaad my 't op en neer? 'k heb mannelyk geleên,
En meest al winnende, minst wykende, gestreên;
Maar, evenwel gestreên. Landvoogden, die de stangen
Van dit gebied berecht, 'k weet meer als salm te vangen:
Of 't weer op 't prangen quam, denk hoe ik voormaals deê,
En steld in 't wapenboek: Schoonhoven staat voor twee.*

Ik zeg, sy is gelegen aan de Lek, in de Lande van Arkel en Altena, Z. W. van Utrecht. *Boxhorn. Stedeb. 279 bl. Junius, Batav. 17 cap. 493 pag. Goos, &c.*

A. 1303, of daar ontrent, heeft heer Witte van Haemstee, door syn Kennemers en Friesen haar kasteel belegerd, met blyden beschooten. en eindlyk, door een verdragh, veroverd. *Scotanus, Friesse G. 5 B. 159 bl.*

A. 1312, is haar slot, door ouderdom vervallen, weder opgemaakt en vernieuwd, door Heer Jan van Henegou, broeder van graaf Willèm de Goede. *Deseloe, 279 bl.*

A. 1424, deê Vrouw Jakoba de stad bestormen, haar, op die wyse, tot den overgaaf dwingende; als wanneer sich hier een andere Regulus heeft ontdekt.

Deese was de bevelhebber Albert Beiling, welke gevangen (als Regulus) oorlof kreegh, om voor een tyd naar huis te gaan en aldaar syn saaken te redden. Hy ging. Verrichtte het nodige. Keerde weder (als Regulus) om te sterven volgens het gegeven woord. *Goudboeve, 89 bl. Parivall, Vermaak van Holl. 149 bl. en Van der Does, s'Gravenhage, 72 bl. op deese wys hem beschryvende:*

*Een stad, die, Beiling met soo grooten lof kan noemen,
Als Romen op de trouw van Regulus magh roemen.
Den eersten, die ontsagh de trouw meer als de dood,
Dewyl hy vluchten kon en nochtans niet en vlood.
Die, als by het kasteel niet op en wilde geven
Aan vrouw Jakoba, maar, met vlystigh wel bedreven*

*Soldaaten, was gefind te ftryden tot de dood,
 Maar in het laast geperst door overgroote nood,
 Dit in te ruimen aan Kyfboek en syn soldaaten,
 Op voorwaard dat men goed en leven haar sou laten
 (Gelyk aan ieder die beloften wierd voldaan)
 Alleen moest sterven en genaadeloos vergaan,
 Die, tegen woord en trouw en oorloghsrecht, verweesen
 Ter dood (maar in syn dood en sterven nooit volpreefen)
 Een maand verkreegh, om naar syn vrienden en syn goed
 Voor 't laast noch eens te sien en op syn vrye voet
 Gesteld, die swaare straf door schrik niet is ontvlooden;
 Maar, naa die tyd sich self heeft weder aangeboden,
 Aan die Gravin, die, niet bewoogen door die daad
 En trouw, hem levendig in de aard bedolven laat.*

'T geval ontrent den Roomffen veldheer Regulus kond gy vinden, *nevens het 51ste Tafereel van myn Pictura Loquens, genomen uit Horatius, 3 lib. 5 Odar.*

Eindlyk, A. 1488, quam de ridder, Jan van Naaldwyk, de Hoekfle aanhangende, met 1000 man, te water, voor Schoonhoven; maar hy wierd van de burgers manhaftigh ontfangen. Hy moest aftrekken, en soo volk en schepen daarenboven noch achterlaten. *Boxhorn Siedeb. 280 bl.*

SCHOONEBURG; wel eer een schoon Huis in Suid Holland, by Nieuw-Lekkerland. Heden niet anders als alleenlyk een heuvel, het fatsoen der selve op haar kruin vertoonende. Immers was deese burg verlaaten, sedert het spaasteeken van het jaar, 1456; synde de *materialen*, hout en steen, naar Streefkerken en elders vervoerd. *Oudenbove, Suid-Holl. 310 bl. uit het Boek van Salvators kerk, te Uitrecht, 1 en 37 bl.*

SCHOREL; in Kennemerland, duinwaars gelegen, tuffen Kamp en Bergen,

Soo men *het Schoorlder Kronyxken van den chirurgyn, Dirk Burger*, kan geloven, was dit dorp eerst Rell geheeten; maar toen Radbout, Egmonds eersten Heer, A. 760, hier een school oprechte, en het door oudheid vervallene dorp verboude, noemde men het selve School-Rel, of de School te Rell, en by verkortinge Schoorl.

A. 1168, versamelde graaf Floris de III, in eenen harden winter, syn leger te Schoorel, om de Friefen op te slaan, die nu driemaal Alkmaar hadden verbrand. *'Tselve Kronyxken.*

A. 1477,

A. 1477, versamelde de graaf van Holland syn krygsmagt te Schoorel, trok naar Schagen, om Heer Albrecht van Schagen te vangen, naar den Haag te vervoeren, aldaar in de boeyen te smyten; wegens syn ongehoorzaamheid. *'T selve.*

SCHOUT, Schidt, schiult of Schulte; een seer oud Gotisch woord, soo veel gefegt als *schult* eischer. *Junius, Batav. 16 cap. 391 pag. Kiliaan, Dictionar. 472 bl.*

Sominige noemen den selven baljuw, maar, by *Pikart, Drents. Oudb. 29 H. 114 bl.* is een baljuw, naar de Roomse wyse, een *bylbouder*; als het hoofd van de justitie.

Soo is Drossaart, en Ruwaart, een *rustbewaarder* en hoofd over seker land; Grietman *gerichtsman* of rechter, &c. *De selve Pikart, 114 bl.*

SEIST; een dorp in het Sticht, ten Oosten van Utrecht; by welke is gelegen de lustplaats van den Heer van Seist, soon van den overledenen Heer Odyk.

A. 1707, den 24 Julii, ging ik het selve besien, onder een dichten slaghregen komende van het Amisforder gebergte. Bevond het Voorhof met een hek van overeind staande spietzen afgeslooten; synde alle de Beelden, van *Specht*, in een Print van het jaar 1698, verbeeld, aldaar niet meer geplaatst. Deese *Specht* vertoont het Huis van vooren en van achteren.

SEVENBERGEN; wel eer een zee stad in Suid-Holland. *Van Leeuwen, Batav. 1235 bl.* niet verre van de Klundert, tussen de Roo-vaart en het water de Merk.

Had wel eer een deftigh slot; A. 1426, met een beleggh gewonnen, door hertogh Philip van Burgondie, bestrydende de aanhangers van het ongelukkige Japikje; voorts geruïneerd en nooit weder opgeboud. *Oudenboven, Suid-Holl. 207 bl.*

Immers was een voornaam aanhanger van Vrouw Jakobba, Gerrit van Stryen, Heer van Sevenbergen, welken genoemde Philip, naa 't veroveren van de stad gevangen nam, en, met den ridder, Jan van Oostende, naar Vlaanderen voerde; alwaar sy beide, op het kasteel van Ryffel, thien jaaren bleven sitten; naa de dood van de gravin eerst los gelaaten.

Toen is die stad tot een vlek geraakt, en sederd onbe-muid gebleven; terwyl heden onder het graven en landbouwen, haar ontdekte grondslagen de groote van den ou-

den stad genoegzaam te kennen geven. *Gemelde Van Leeuwen*, uit *Oudenboven*, 1236 bl.

SIKAMBERS; niet sonder oordeel, van *Van Leeuwen* genoemd de Suid-Cimbers. *Batav.* 30, 40 en 91 bl.

Sy worden van *Slichtenborst* (*Gelders. G.* 1 B. 16 bl.) gefet by Siegburg, aan het stroomtje de Roer, in het Land van der Mark. Siet den selven ook, 3 B. 27 bl. alwaar hy aantoonde dat de Franken, van oorspronk eigentlyk Duitsers syn geweest.

De H. Remigius, segt hy, te Rheims, de Fransse koning Klodoveus sullende doopen, sprak hem aan, met deese woorden: *Mitis depone colla, Sicamber!* Dat is; Gy, Sicamber, buig uw hoofd demoedigh neder. Dit heeft ook *Junius*, *Batav.* 9 cap. 167 pag.

Van de Sikambers gewaagt mede *Sidonius*, 7 *carm.* *Avito aug.* 13 *carm.* *ad imp. Majorianum*; en weder, 23 *carm.* *ad Consentium*.

STYLE; anders de Zeile, een watertje, by Leiden, loopende uit den Rhyne en vallende in het Haarlemmermeer. Het geeft, in de stad, ook de naam aan de Zeil-poort. *Stoke*, in *Ada*, 74 bl. *Beka*, in *Diderik de II*, 65 pag. *Alting*, *Notit.* 2 Part. 213 pag. *Van Leeuwen*, *Batav.* 97 bl. en *Matheus*, *ad Wilh. Procuratorem*, *Analector.* IV Tom. 36 pag. spreekende, met *Stoke* en *Beka*, van het geslagen leger van de graaf Van Loon, ontrent Leiden, en van de vluchtende, in dit water meerendeels versmoorende.

SYLHOF; op de bovengenoemde Zeil, N. O. tuffen Leiden en Leyerdorp. *Goudhoeve*, 82 bl. *Van Leeuwen*, *Rhynl. Kostuim.* Inleid. 52 bl. *Junius*, *Batav.* 8 cap. 110 pag. 18 cap. 524 pag. 19 cap. 563 pag. *Alting.* *Notit.* gemelde 213 pag.

Ontrent A. 1480, wierde dit Huis van de Hoeksse veroverd en beset; daar op plonderende het Huis ter Does en het Huis te Swieten. Doch het wierde ook kortst daar aan van den artshertogh Maximiliaan hernoomen. *Van Spaan*, *Rotterd.* 6 H. 137 bl.

SIMPOL; dien onbesuisden en onnutten tooren, te Vianen, aan haar kasteel gehecht, is boven omstandelyk beschreven, nevens het *Afbeeldsel*, 28 bl.

SLAGEN, Treffen en Gevechten; van welke wy de voornaamste sullen optellen, de order voegende naar het A. B. C. der Plaatsen, waar ontrent deselve, in ons bestek, syn voorgevallen. Namelyk, te

I. ALFEN; alwaar, A. 1425, Vrouw Jakoba, als een moedige amazone, Burgondie de kriegslaurieren ontrukte. Boven, 153 bl.

II. BODEGRAVEN; alwaar, A. 1018, graaf Diderik de III den biskop Adelbold verwon. Boven, 57 bl. hoewel het verwinnen van Adelbold word ontkend by *Buchelius*, over *Beka*, 38 pag. houdende sich aan de *Rym chronyk van Melis Stoke*.

III. BROUWERSHAVEN; ontrent welke stad, A. 1426, was het vechten der Engelffe ende Zeeuwen, voor Jakoba, en tegens hertogh Filip van Burgondie. Boven, 49 bl.

IV. de Wyde en Harde GEEST, by Vronen; alwaar de Friefen, A. 1272, den graaf Floris de V de nederlage deden hebben; den felven dryvende tot in Alkmaar. *Van der Woude, Alkm. 25 bl. Vronens Open Onderg. 2 B. 12 H. 131 bl.*

V. GRAVESANDE; tuffen welken plaats en den Briel is gevochten tuffen Moeder en Soon. Boven, 141 bl. *in de Vaerfen van P. Verboek.*

VI. HEILOO; hier floeg Diderik de IV, A. 1018. Boven, 57 bl. en Vrouw Helena queet sich hier manhaftelyk, A. 1024. Boven, 80 bl.

VII. HEMERT, ontrent Heusden; alwaar, A. 1062, graaf Floris de I wierd overvallen. Boven, 86 bl.

VIII. HOGEW OERD; alwaar, A. 1301, is gefneuveld de biskop, Willem van Mechelen. Boven, 142 bl.

IX. HOOGWOUDE; ontrent welke plaats, A. 1256; koning Willem sneuvelde, in de winter. Boven, 145 bl.

X. YSSELMONDE; alwaar graaf Diderik, van syn stiefvaer geholpen, A. 1076, de Stichtse en Gelderfse dede vluchten. Boven, 158 bl.

XI. OUDTDORP; A. 1071 versloegen hier Govert de Bultenaar en Willem, de 21ste biskop van Utrecht, de Friefen. Boven, 110 en 260 bl.

XII. SCHAGEN; alwaar, A. 1168, de Vriefen veel edele Heeren en daar onder, Allard (of, gelyk andere, Albrecht) den 10den Heer van Egmond, versloegen, op het ys. *Annales Egmundani*, van *Joh. Van Leiden*, in het jaar 1692, door *Matheus* uitgegeven, 32 pag. *De Gouwenaar*, 40 bl.

XIII. SCHELLINGHOUT; A. 1282, floeg hier Floris de V

de V de Friesen. *Beschryv. van Hoorn. 32 bl. Vronen Op en Onderg. 2 B. 12 H. 134 bl.*

XIV. SCOTERZYL, in Friesland; hier kreeg, A. 1396, hertogh Albrecht de nederlage; verslaande de Friesen syne Hollanders. *Scotanus, Fries. G. 7 B. 217 bl.*

XV. SOEST; alwaar, A. 1336, de Heer Gysbrecht van Nyenrode, van Naarden met syne troepen komende en het dorp in brand steekende, wierd gequetst. *Matheus, in Amisfurt. Theodor. Verhoeven, 217 pag. Buchelius, ad Hedam, 255 pag. uit een oud Ms.*

XVI. STAVOREN, ontrent de kapell van *S. Olof*; hier sloeg, A. 1396, hertogh Albrecht wederom de Friesen. *Scotanus, Fries. G. 7 B. 218 bl.*

XVII. WIERINGEN; ontrent welk eiland A. 1427, een scheepsstryd is geweest; Vrouw Jakobaa's syde het verliesende en haar hoofdman, Brederode, in der vyanden handen geraakende. *Scotanus, Fries. G. 9 B. 299 bl.*

XVIII. WINKEL, of Winkelmade, alwaar, A. 993, onder graaf Arnoud, de Hollanders, door de West Friesen syn vermeersterd; hy self door een pyl gequetst. Boven, 22 bl.

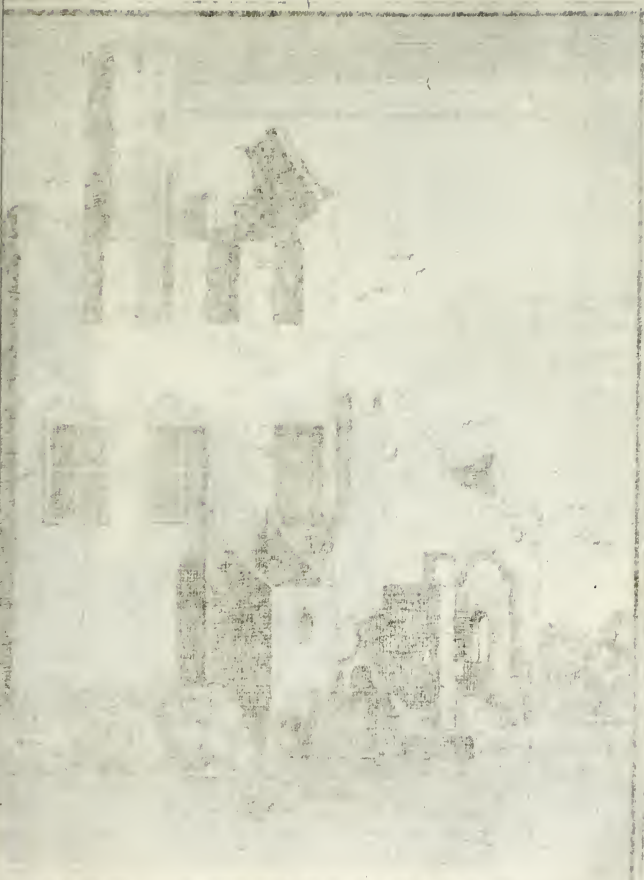
Deese syn de voornaamste *Slagen*; vinden wy noch andere, wy sullense u tot syner tyd ook mededeelen.

SLOTEN; een dorp niet verre van Amsteldam, aan het Haarlemmermeer. Haar kerk was wel eer *S. Pankras* toegewyd. Op syn dagh, den 12 May, wierde, door den *pastoor* van het dorp, syn gebenedyd Hoofd, met deese woorden, den volke vertoon: *'T en is geen offenhoofd, myne Katelyken! 't en is geen paardehoofd; maar 't is het hoofd van sinte Pankras!*

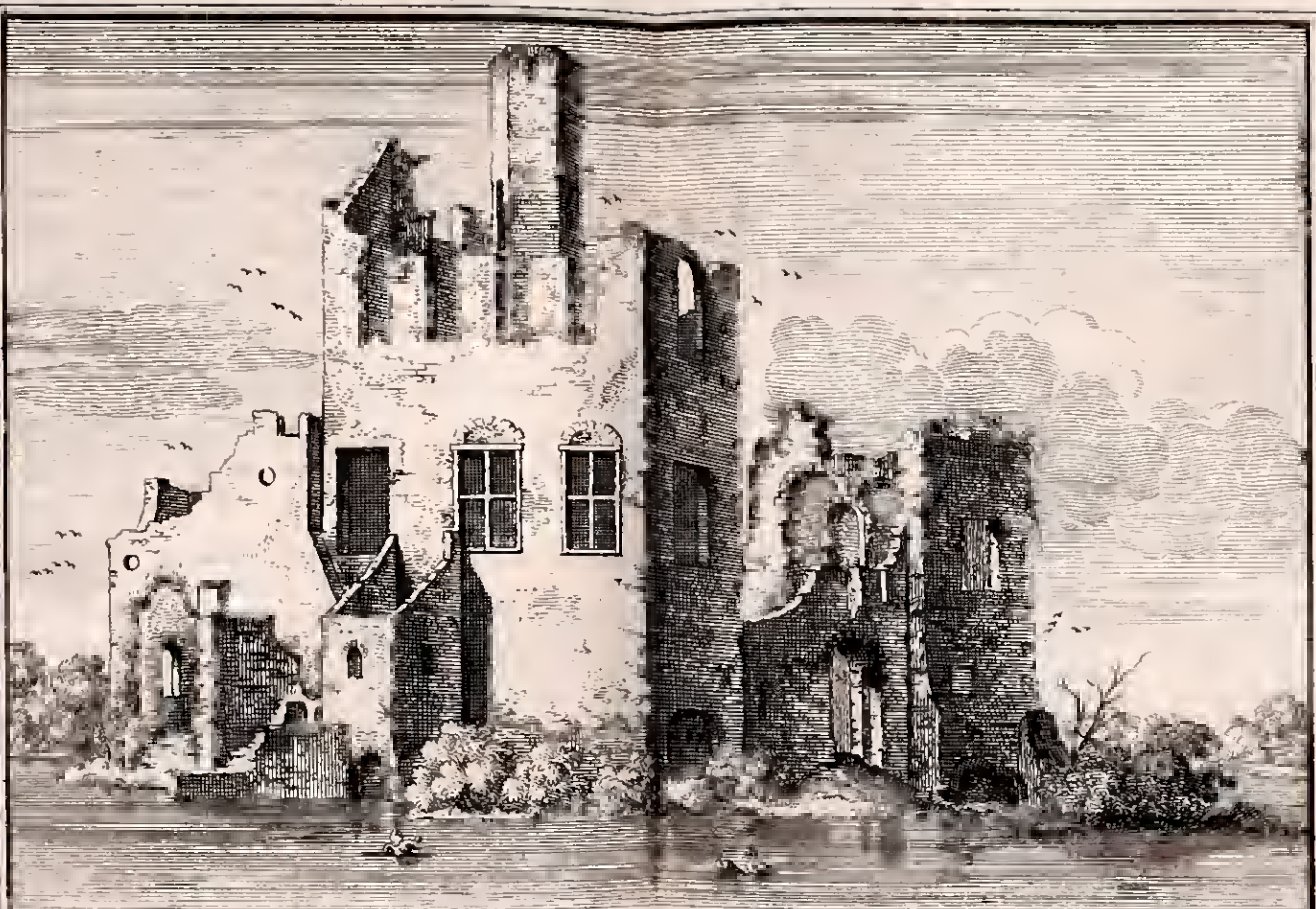
Maar, wie sal nu durven den *pastoor* afvraagen hoe is dat lieve Hoofd te Sloten gekoomen? is niet *S. Pankras*, of *Pankratus*, te Rome, onder den keiser *Diokletiaan* onthalt? te Romen, in de kerk van *S. Jan* te *Lateraan* begraven? en nu syn Hoofd te Sloten? Uit *Kommelyns Byvoegselen, Amsteldam, 873 bl.*

Soo magh ook niemand vraagen; hoe en wanneer quam het gebeente van *S. Katryn*, uit *Alexandrien*, hier binnen Amsteldam? Boven, 18 bl. of de steene doodkist van *S. Pieternelle*, van Rome, hier in het kapelletje van *Albrechtsbergh*? Boven 11 bl.

SNOYEN-TOORN, anders Oud-Gein, nu een Hofstede,

RUINEN
VON
ST. MARTIN

RUINE van het HUIS te SPANGE;
aan drie syden bykans te sien.

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

tede, boven Utrecht. *Buchelius*, over *Hedaas* 46 en 47ste *biskop*. 255 pag. een wapentoonen, in *vico Gano*, dat is, in het dorp *Gein*, geheeten, van gemelden *Heda*, 245 pag.

Heeft syn naam, geensins van Dirk Sonoy, wegens Oranje, Stadhouder in Noord-Holland; van welke, onder andere, de *Saanl. Arkad.* 5 B. 537 bl. maar van het oude Stamhuis der Snoyen, in het algemeen; in welke riddersen en oorlogslieden hebben geleefd, A. 1288, 1290 en 1381. *Deselve Buchelius*, 255 bl.

Sie verder van het Gein, boven, 101 bl.

SOEST; een oud dorp, in het Sticht, tussen Baren en Leusden, ontrent Amisfoort; A. 1356, door oorlogsrampen een naam verkrygende. Boven, 316 bl. uit *Heda*, &c.

SOESTDYK; een koninglyk Jagthuys, tegen Soest en Baren gelegen; door *C. Specht*, in het jaar 1698 afgebeeld; op die wyse gelyk ik het heb gesien, den 23 Julii, des jaars 1707.

SONNEVELD; een Heeren-huys in Rhyndland, binnen Valkenburg, en een leen van de Graaflykheid van Holland; door verleidingen al bekend, ontrent het jaar 1396. *Van Leeuwen*, *Rhyndl. Kostuum. Inleid.* 32 bl. *Gondhoeve*, 82 bl.

SOUBURG, anders het Hof te Souburg, een vermaarde plaats in Suid-Holland; ook een leen van de Graaflykheid van Holland, wel eer, volgens uitwysen der grondslagen, een oud en swaar gebouw, uit het water weder opgehaald; heden vernieuwd. *Gondhoeve*, 78 bl. *Boxhorn. Stedeb.* 95 bl. *Meurs, XVII Provinc.* 456 bl. en *Oudenbove*, *Suid-Holl.* schryvende over het ambacht Alblasterdam, 287 bl.

Draagt, seer waarschyndlyk, syn naam, van Souburg, in Zeeland, op het eiland Walcheren. *Deselve.* 413 bl. Sie van het Zeeuwse Souburg, *Smallegange*, 564 bl.

SPANGEN; een Huis in Schieland, nevens andere sloten; A. 1359, door die van Delft geruineerd. *Junius, Batav.* 17 cap. 492 bl. *de Handvest chron.* 1 D. 135 bl. *Van Leeuwen, Batav.* 1298 bl.

Het word ons door *Rochman* in een *Geficht* vertoond; doch ik geef u hier een andere. uit de 4 *Gefichten* genoomen, welke, den 3 en 4 den Juny, des jaars 1576, getekend, my van myn Boesemvriend, ANDRIES SCHOEMAKER (nevens die, waar af boven, 179 bl.) gulhertigh syn vereerd.

On-

Ondertuffen is het, door de Heeren van Spangen, wel na-
maals weder opgeboud; doch evenwel weder, A. 1573, in
den Spaansfen krygh verwoest. *Goudhoeve*, 87 bl.

SPAAR; een aangenaam water, uit de Leidffe Rhyn of
liever uit het Meer, boven Heemstee, door Haarlem, loo-
pende, naar Spaarendam. Boven, 125 bl. Heet ook van spie-
ren en rietwortelen, de Spirne. *Oudenhove. Haarl. Wiegh.* 25
Bedenk. 97 bl.

SPAARWOUW, anders Spirnerwald; een seer oud
dorp, onder myn Hollandse Dorpen, in een *Geficht van Esyas*
van den Velde. Junius, Batav. 17 cap. 422 pag.

Uit dit dorp was oorsprongkelyk Klaas Kieten, anders de
Spaarwouwer reus, van welken boven, 174 en 276 bl.

Het Huis van SPIERING; onder de *Gefichten* van C.
Elands, buiten s'Gravenhage gelegen, heeft in de Historie geen
belangen, alleenlyk strekkende tot een vermaaklyk Land-
gesicht.

SPIERINGHOEK; een Huis in Schieland, tuffen
Schiedam en Vlaardingen; wel eer van aansien, daar op een
ruïne, en heden weer een landhoeve. *Junius, Batav.* 17 cap.
492 pag. *Goudhoeve*, 87 bl. *Van Leeuwen, Batav.* 1298 bl.

SPYK; een oud Slot, door *Rochman*, in vier *Gefichten* af-
gebeeld, is een Huis, in den Lande van Arkel en Altena,
tuffen Heukelom en Gorkom; voor eenige tyd vernieuwd.
Goudhoeve, 86 bl. *Van Leeuwen, Batav.* 1304 bl.

SPREEKWOORDEN; van deese sou men een be-
sonder werkje kunnen opmaaken, tot vergrootinge van de
geheele *Adagia*, of *Proverbiorum Collectio* van onsen Rotter-
dammer, *Desiderius Erasmus*; in *Folio*, 1670, in *Duitsland*
uitgegeven. Doch hier alleen eenige weinige staaltjes, tot uw
vermaak:

I. 'T is een manneken om op een prauw te setten. Dat is;
een mooye jongen, Een Haarlemmer spreekwys. Boven, uit
Screvelius, 53 bl.

II. Hy heeft al wel geturft. Dat is; hy kan leven; hy
heeft het verre gebracht, op syn muiltjes op en neergaande en
van syn opkomsten levende. *Schookus, de Turfis*, 20 cap.
169 bl.

III. 'T komt op een turf niet aan, als men in het veen is.
Dat is; daar overvloed is, kan men lichtelyk iets mede dee-
len. *Deselve*, 170 pag.

IV. Hy weet een turf in drieën te kloven. Dat is; het is een
vrek,

rek, een Warner met de Pot, of een Gierige Gerrit. *Desfelve*, 170 pag.

V. *Dat was in Marten van Rossum tyden.* Dat is; in een yd van de hedendaagse wereld seer verschillende. Van Marten van Rossum boven, 223 en 298 bl.

VI. *Hy suipt als een Tempelier.* *Screvelius*, *Haarl.* 17 bl. spreekende van den Hout. Dit spreekwoord heeft syn oorsprong van de Tempeliers, seekere geestlyke, bewaarders van de kerk van het H. Graf te Jerusaleem, A. 1308, met goedvinden van Klemens de V, paus van Rome, en Philip de Schoone, koning van Vrankryk, door geheel Europa, gedood en uitgeroeid; meer uit baatsucht ontrent haar sware middelen, als om eenige groote misdad. *Heda*, in *bisk. Guido*, 231 pag. *Æmilius*, de *Gestis Francor.* 361 pag. *Guicciardin.* XVII. *Provinc. in Traject. ad Mosam*, 267 pag. *Polydor. Virgil. Rerum Invent.* 7 lib. 5 cap. *W. Goeree*, *Geestl. en Wereldl. Histor.* 577 bl. behalven de opgetelde, by *Buchelius* 237 pag. &c. echter meest alle deese van suipen en ontuchtigheden beschuldigende.

VII. *Ik wil 'er om kampen;* Een spreekwyse, de *duellisten* of tweeechters ontleend, welke, of om een prys te winnen, of om een beklagde te verdedigen, malkanderen, in *campo*, dat is, in het veld, beriepen. Boven, 67 bl. Siet *Stoke*, in *Jan den I*, 161 bl. by *Alkemade*, *Kamprecht*, 93 bl.

VIII. *Al konje kallen als Bruchman.* Deese was, ontrent A. 1464, een Franciskaner monik te Groningen; van soo een welsprekenheid, dat hy syn geselschap of order, binnen Amsteldam, daar mede voerde *Slichtenhorst*, *Gelders. G.* 9 B. 254 bl. *Kommelyn*, in de *Aantekening. over Amsteldam*, &c.

IX. *Mechelen my*, *Heusden dy.* Soo spreekt een inhaalige gierigaart, het beste voor sich selven uitkiezende. Boven, 139 bl.

X. *Muiden sal wel Muiden blyven.* Uit *Antomides*, boven, 236 bl.

XI. *Naa booge vloeden komen laage ebben.* Dat is; naar groote voorspoed komt wel tegenspoed. Hooghmoed komt voor den val. *W. à Winschootens Zeeman*, 55 bl.

XII. *Eerst in de boot*, *keur van riemen.* Dat is; die eerst komt die eerst maald; die heeft de voortogt. *Deselve*, 33 bl.

XIII. *Het*

XIII. *Het anker achter de kat setten.* Dat is; syn schaapjes op het droogh hebben. Een *kat* is hier een paal op de kaai, om de touwen van de schepen daar aan te beleggen. *Roe-mer Visser* heeft het dan niet wel gevat, in syn 2de *Schok*, een anker, nevens een kat, aan den haard leggende. *Weder deselve*. 8 bl.

XIV. *Hy ligt in Jaffa.* Dat is; hy ligt in onmagt. Jaffa of Joppe is een zeeftedjen in het Heilighe Land; alwaar de reizigers, by gebrek van vaartuigen en vracht, tot haar leedweesen, seer lang somwylen worden opgehouden. Onder tuffen de vrienden, synde gevraagd waar is die of die, antwoorden, niet sonder ongeduld: *waar sou by weesen, hy leit in Jaffa.* *Noch deselve*, 91 bl.

XV. *Hy siet of by Wieringen in sou;* tegens iemand, seer te onvreden synde dat hy niet tot syn oogmerk kan geraaken. Want die uit Tessel naar Amsteldam willen, komt het ongelogen op de reê van Wieringen te moeten koomen. *Noch eens deselve*, 360 bl.

XVI. *Hy sal je de loef afsteeken.* Dat is; hy sal u overtreffen; want die de *loef* heeft, is boven de wind en kan ten allen tyden syn vyand op het lyf komen; daar die geene die in *ly* is, door rook en damp niet kan sien, wat hem te doen staat. *Weder Winschoten*, 142 bl.

XVII. *Dat is een klouwer van een os.* Dat is; meer als gemeen. *Klouwen* is by den sloopstimmerluiden, slaan, breeuwen, kalfaaten. *Klouwer* is een breeuwer, ja ook de klavaat of de kalfaathamer. Soo seggen se, al pocchende, tegens haar medebreeuwers: Dat is een wakkere *klouwer*. *Winschoten*, 108 bl.

XVIII. *Onder de Huik getrouwd.* Huik of falie is by de Neerlanders, soo hier als in Braband, geweest een vrouwe mantel, van het hoofd tot de voeten haar overdekkende. Een gewaad, dat ik, in myn jonge jaaren, te Groningen, langs de straat noch heb sien gebruiken.

Siet hier nu een oude gewoonte. Een mooie meit, met haar tegenwoordigen bruijom in onecht hebbende geleeft, was genoodsaakt die kindertjes, by hem ter wereld gebracht, te voorschyn te brengen (*in facie ecclesie*) op den trouwdagh. Dit was een harde saak voor een bedroogen maagd. Wat raad? onder het trouwen wierd het kind of de kinderen, met den huik gedekt, en soo voor echt erkent. *Winschoten*, 90 bl.

XIX. *Hy vreet als een dykker;* teweeten een delver, aan de

de dykken arbeidende , alsoo die luiden een swaar werk doende ook hartigh in het eeten syn. *Winschoten*, 43 bl.

XX. *Hy fiet 'er uit of by uit een gieter had gedronken.* Dat is, hy fiet 'er uit als de bittere dood : om dat men nooit op zee uit een gieter sal drinken, soo lang 'er, binnen scheepsboort, foet water of andere dranken syn. *Winschoten*, 68 bl.

XXI. *Sy sullen dat geld moeten opdokken.* Dat is, voor den dag brengen, wedergeven. *Dok*, is een kom of beslooten plaats, daar schepen gemaakt worden. *Dokken*, is de schepen in een kom op het droogh setten. *Winschooten*, 45 bl.

XXII. *Hy quam ons dwars voor de boeg.* Dat is eigentlyk; hy quam vaaren voor ons schip over; hy ontmoete ons. *Boeg* (van buigen) is de borst van het schip. *Winschooten*, 28 bl.

XXIII. *Hy stond bekaaid.* *Bekaajen* is schande behaalen. De vis is *bekaaid*; Dat is, de vis heeft soo lang op de kaai, of de wal gelegen, dat se begint te sterven. *Bekaaide vis* is een slecht onthaal. *Winschoten*, 18 bl.

XXIV. *Hy heeft de kost by S. Joris.* Dat is; hy heeft de onbesorgde kost; syn kost is gekocht. Dit is louter Amsteldams; synde de Doelen van S. Joris (patroon van hand- en voet-boog) hier tot een Proveniers-huys gemaakt. *Winschooten*, 243 bl.

XXV. *Ik heb hoek.* Dat is; ik heb al een vis aan den hoek bytende. *Hoek* is een weerhaak, daar men mede hengeld. *Winschooten*, 84 bl. *Hoeks* te syn, wat dat is te seggen, schrevenwe boven, 139 bl.

En dit soo verre, tot een proefje; want moogelyk sal hier een *Tweede Druk* een meerder getal van Spreekwyfen bybrengen.

STADHOUDERLYKE Regeeringe; in Holland, onder de Graven; teweeten:

A. 1062,	} onder }	Diderik de V.
1200,		Diderik de VII.
1235,		Floris de IV.
1255,		Willem de II.
1389,		Albert van Beyeren.
1433,		Philip van Burgondie.
1465,		Karel van Burgondie.
1477,		Vrouw Maria.
1480,		Maximiliaan en syn soon, Philip.
1484,		Philip en syn soon, Karel.
1515,	Karel de V, Keiser.	
1556,	Philip de II.	

Daalende eindlyk deefe Successie, naa het afwyken van Spanje, A. 1572, op Willem den I, prins van Oranje. *Van Leeuwen, Batav. 1384 en 1391 bl.*

STARKENBURG, door *Rochman* in 2 *Gefichten* ver- toond en door *C. Specht* weder op een ander wys verbeeld, kende ik, den 26 Junii, A. 1706, aan haar ronden tooren, by naar van weesen als Loenersloot.

Voorts is dit Heeren Huis gelegen aan den Krommen Rhyn, in het Sticht, niet verre van Driebergen. Ontrent de *Historie*, is het my leet geen schryfstoffe te hebben, wegens dit aansienlyk hoofdgebouw,

STAVRIA; een stad in Friesland, aan zee gelegen en siende naar Eukhuisen en Medenblik; een stad, door de Friesse *Schryvers*, met beufelpraat menigmaal befoe- deld.

Van de gewaande Stavo; haar afgod, gewaagd *Scotanus*, *Friess. G. 2 B. 48 bl. Soeteboom, Staveren, 1 B. 2 bl.*

Van de verweende kinderen van Stavoren, het Vrouwen Sand, en van haar verdichten oorsprong, quansuis op het jaar, 1350, gewaagen *Scotanus, 5 B. 195 bl. en Soeteboom, 4 B. 107 bl.*

Sy is echter een oude stad, geboud, gelyk sy voorgeven, A. 313, volgens deselve *Scotanus, 2 B. 48 bl. en 5 B. 174 bl.* vertoonende een *Vergunbrief* van Waldemar, koning van Deenmarken, A. 1300, verleend aan die van Staveren; en *Alting, Notit. 2 Part. 163 bl.* gewagende van Henrik de IVden keiserlyke *Gunstbrief*, van het jaar, 1077.

Vorders het *jus Stauriae*, of het recht van den *stuir* (van deefe tolnaam komt het woordeken, *stuiver*) geenfins Stave- ren raakende, gewaagd *Slichtenborst, Geldersse G. 1 B. 34 bl.* het bewysende met de benaamingen van *roemerstuir* en *Tur- kenstuir*.

Het was, seg ik, een toll, sich tot aan Nimmegen uit- strekkende. Sie nu, welke een lelyke mis-tastinge van die geloven, dat het gebied van het koninglyk Staveren van Friesland tot aan de Maas en de Waal heeft gereikt. *Soete- boom, Staver. 3 B. 54 bl. Meteren, 10 B. 196 bl.* Maar sie *Scrivenerius, by Hegenitz, in Itinerar. Fris. Holland. 47 pag.*

A. 1076, is deefe stad, van graaf Diderik de V, ver- meesterd. *Emmius, Friscar. 6 lib. A. 1345*, is graaf Willem, door die van Stavoren, by het klooster van S. Odul-

S. Odulfus , verflagen ; waar af *Beneden*.

Van het klooster van S. Olof of Odulfus , is boven omstandelyk gefprooken , 252 bl. en wilje nu noch meerder weeten van Staveren, gaa by *Meurs, XVII Provinc. 2 D. 929 bl. Alting. Notit. 2 Part. 163 pag. Matheus, Analector. VI Tom. 68 pag.*

STAVRII; of Sturii, die van het gemelde Stavoren. *Plinius, Hist. Natur. 4 lib. 15 cap.* Maar, fiet hier een swarigheid, by de *Letterklovers*. Onse *Junius (Batav. 3 lib. 65 pag.)* leeft aldaar *Thusii*; mis benje met jou Stavoren! of geloofje noch teekenen van de benaaminge *Sturii* of *Urii* te hebben in de naam van 't eilandeken *Urik*, anders *Urk*? *Flud à Ghilde*, over *Kluverius, Rhymond. 2 D. 215 bl.* aantrekkende *Pontanus* en *Haemrodus*.

De Hr. *Alting (Notit. 1 Part. 117 pag.)* fchryft liever *Sturii*, woonende aan de Flevus ten Welten; en verwerpt ten eenemaal de *Thusii*, volgens de leefinge van gemelde *Junius*. Sulk een spook, gelyk gy hier en elders aanmerkt, maaken ons de *Critici*, volgens de verscheidene leefinge van soodanigen *codex*, soodaanige *membrana*, soodaanige *conjecturen*. Maar, dit sal, in dit werkjen, ons noch al meermaalen voor de boegh koomen.

STÉDEBOUW; is, volgens de leeringen van het Heidendom, aangevangen, onder Orfeus en andere; de menssen aanmoedigende, om, in vrede en vriendschap, sich by malkanderen neder te setten. *Lucretius, Rer. Natur. 5 lib. Plinius, Hist. Natur. 7 lib. 57 cap.*

Doch toen waaren de Steden (fiet ook haar oorsprong in de *H. H. bladeren, Genesis, 4 H. 17 vers.* van Hanoch, de stad van Kain, behalven by *Josephus, Foods. Oudb. 1 B. 3 H. Druisius, over Sulpicius Severus, 17 pag. Hornius, over den selven, 1 lib. 2 cap.*) niet anders als een gehuchte of buirschap, met den ploegh (en deefe bepaalinge wierd voor heiligh gehouden) omtrokken. Siet myn *Verklaaringen over den Almanak van Ovidius, 4 B. 255 bl.* behalven *Junius, Batav. 27 lib. 406 bl.*

Laater heeft men deefe met muiren omvangen; want dit wierde geheelyk veracht en als te wyfachtigh verworpen van de Spartaaners; wiens Sparta was sonder muiren en vestingen. Ja toen sy eindlyk ook op muiren dachten, was het met hen en hunne soo lang ontfachlyke heerschappy ten einde geloopen. *Justinus, 14 B. 5 H. Livius,*

34 lib. 37 cap. *Pausanias, in Achaic. Seneca, Suasoriar. 2 cap. 12 pag.*

Immers, moedigh hand aan hand te vechten was toen de boodschap; en dit ging tot soo verre, dat Archidamus, siende een *catapulta*, steenwerper of blyde, uit Sicilien overgebracht, volmondigh uitschreeuwde: 't is met de dapperheid gedaan!

Als of die manhaftige Spartaaner wilde seggen: Nu men krygtuigh, van verre den vyanden treffende, bybrengt, nu is'er geen kracht, geen sterkte, geen strydbaarheid nodigh.

Maar hoe sou Archidamus sich gekruist en gefegend hebben, had hy het swaare grof geschut, slangen en kartouwen, op de beukeryen sien planten? de grove bomben uit de mortieren werpen? door aangestooken mynen, gelederen van krygsliën gelykelyk nedervellen? en . . . doch hola! dit niet verder; siet *Plutarchus, in Apophthegmat. Reg. & Imp. by Lipsius, Poliorcet. 3 lib. 2 Dialog.*

Voorts waaren ook van deselve gedachten onse Germaanen of Duitschers. *Kirchmayer, over Tacitus, Germ. uit Kluevrius, Conringius, &c. 16 cap. 146 pag.* en vervolgens ook de Alemannen en Swaben. *Ammianus, 16 lib. 1 cap.* en eindlyk de Friesen; onder welke naam, in laater tyden, ook de Hollanders. *Junius, Batav. 17 lib. 408 bl.*

Sie meer van het Stedebouwen, by *Polydor. Virgilius, Invent. Rerum, 31 lib. 9 cap.* en *Oudenbove, Dordrecht, 3 H. 106 bl.*

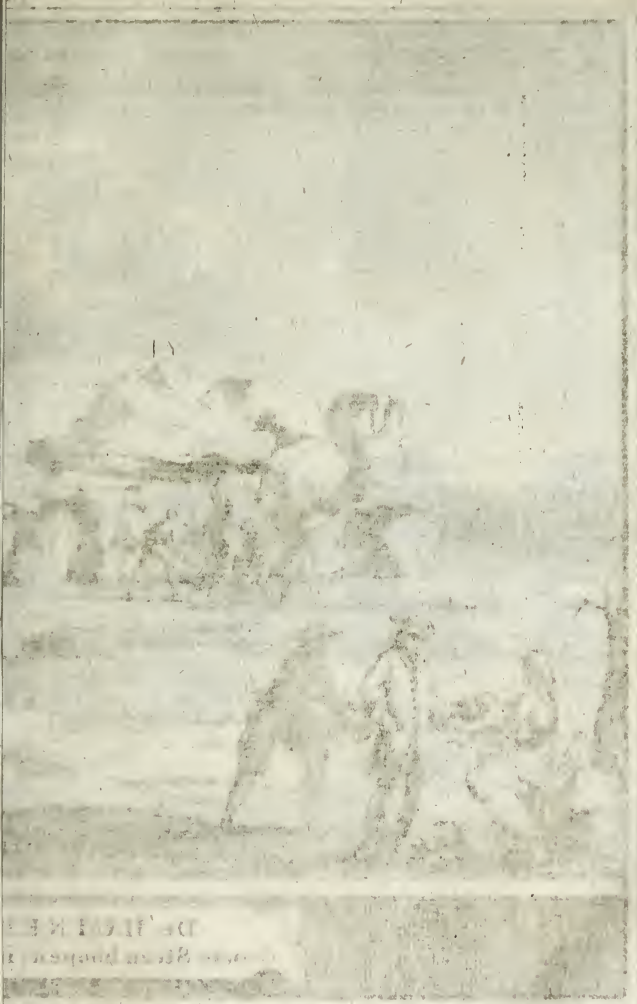
STEENHOOPEN, anders Huinebedden, van welke boven al is geschreven, 105, 236, en 277 bl. doch wy sullen hier de Aanmerkingen over deselve, in 4 Hoofdstukjes verdeelen en spreken. I. van haar gedaante. II. van de landschappen, in welke sy gevonden worden. III. van de opstapelaars deeser steenen. IV. van het opgegravene, onder deselve.

Beginne dan met I; aantoonende dat het seer groote keyen syn, met menssen handen, op malkanderen geplaatst.

Datse alle syn sich strekkende van het O tot het W. meerendeels 18 of 20 treden lang, en 5 of 6 treden breed.

Dat de kleenste keisteenen onderleggen, voor pilaaren verstrekkende om de grootste te dragen; van welke eenige wel 9 vademen in haar omvang hebben; welverstaande dat de grootste altyd aan het hoofdeinde syn gevoegd.

Datse in het W. meerendeels hebben een vierkante opening;

17

DE ALBERTUS
1717

De HUINEBEDDEN, of
Groote Steen hoopen: in Drenth en Westfalen.

ning; soo dat men , of met een geboogen nek , of op syn knyen , daar kan binnen kruipen. *Pikart, Drenth. Oudh. 5 H. 22 en 23 bl.*

Ga nu tot myn II. verdeeling.

Men vindse leggen in het landschap Drenthe, sommige op de ruine en woeste heide; sommige op de bouwakkeren, sommige in de bossen , en sommige weder aan de wagenwegh, onder het eene en ander dorp. By voorbeeld; te

1. ANLOO; hier ligt een vry groote steenhoop, in het veld.

2. ANNEN; heeft eene aan het einde van den es en eene even aan de brinke.

3. BALLOO; weder eene van een gemeene grootte.

4. BENTHEM; verscheidene.

5. BORGER; negen, van een ongelyke grootte.

6. DROUWEN; wel festhien , binnen een bolwerkje gestooten.

7. EMSBUIREN; eene, ongemeen groot en geweldigh.

8. HUMMELING; alwaar, by tyde van storm en regen, 100 schapen onder die steenen schuilen.

9. HUNE; ontrent den aanvang van den Hunefus; hoewel sy daar als elders, van de boeren dagelyks worden wegh genomen; alleenlyk de grootste steenen blyvende.

10. ONNEN; eene, van gemeenen trant.

11. ROLDE; twee, synde de grootste met een vlierboom overschaduw.

12. SALTSBERGEN; ongemeen groot.

13. STEENWYK; van een verwonderens waardige hoogte.

14. SUIDLAAREN; eene, van gemeenen trant.

15. TEKLEBURG; verscheidene, waarlyk geen kleene ophooping.

16. TINARLE; vyfophooping, even buiten de schutting van den es, binnen een bolwerkje; doch synde de vyfde een weinig daar van af gelegen.

17. ULSEN, aan de Vecht; ook weder meer als eene. *Pikard. 5 H. 23 bl.*

Daar en boven ontmoetse den reisiger in Overyssel en Westfalen; gelyk ik reeds eenige haarer dorpen onder den Drentffen heb gemengd. *Junius*, aangehaald boven, op het 136 bl. *Sim. de Vries, Wonderen der Zcën*, 521 bl. *Joh. Mensinga, in Saxa agri Trentini, carmine, edito 1687. en Slichtenhorst, Gelders. G. 1 B. 78 bl.*

Gelyk mede aan de Elbe, tuffen Maagdenburg en Halberstadt. *Jac. Tollius, Epist. Itinerar. ad Nic. Witsen, Cos. 19 pag.*

Weder, in het Meklenburgerland; aldaar der *Wenden* kerkhoven geheeten. *Henr. Rantzovius, Meth. Apodemic. 9 Num. 3 art.*

Eindlyk in de meeste Noordlyke deelen van Duitsland. *Job. Daniel Major, lib. de Cimbris pop. en Job. Rist, in Colloq. Junior.* op Schoonen en elders in Deenmarken, Sweden en Noorwegen; alwaar mense, niet sonder ysen, van verre fiet self op seer hooge en steile steenrotsen, *Pikard. 5 H. 31 bl.*

Ja self in Engeland, ontrent Salsburry; met de naam van *Stone Henge. Cambden. Britann. Epitom. 109 bl.* Welke ik ook kan toonen in een groote *Print*, nevens een verhaal vol onbeschaamde verdichselen en beufelpraat.

Keere van het Ilde tot het Ilde Hoofdstukje; vragende, wie deese steenen hier dus op malkanderen stapelde. De Hunnen? neen, alsoo die nimmer tot onsen landstreek afquam; maar de *Huinen*, dat is, in het oud Celtisch, reusen; van welke wy boven spraaken, 277 bl.

Gewislyk is de ophoopinge deeser Steenen door menslen handen geschied; want wat werktuigen sou men hier, in afgelegene heiden, en ontoeganglyke woestenyen sich kunnen verbeelden? immers, sou men noch, op de effene gronden onser heiden en saailanden, *machinen*, werktuigen gebruikt hebben; maar hoe konden die gebeeft worden in Noorwegen, gelyk we soo even verhaalden, op die steile klippen? doch, elk sy syn oordeel vry. Deese Steenhoopen, Huine- of Reuse-bedden kan ieder, in het reifen, beschouwen; en, van verwondering opgetoogen, een luttel stilstaan en geloven dus syn oogen.

Maar, laat ons tot het IVde en laatste Verdeelingkjen overstappen; deese Steenhoopen, waaren het, by onse alleroudste voorvaderen, altaaren of graffteden? mogelyk beide; want waarom sou men jaarlyks, gelyk de Roomse, op deese Steenen niet kunnen gelykofferd hebben? Maar,

A. 1685, ging myn hertvriendin, Juff. TITIA BRONGERSMA (door haar uitgegevene *Bronswaan* by onse *Kunstgenooten* bekend) in de Pinxsterdagen, by haare vrienden, tot Borger, boven genoemd. Besagh, met opmerkingh, de aldaar

daar leggende Steenhoopen. Kreeg een lust om onder deselve te graven; of daar mogelyk eenige oudheden mogten gevonden worden. En fiet! sy ontdekt, in het bysyn van den jongen Heer Lenting (by wiens vader sy was gehuisvest) voor eerst veel kleene keisfelsteenen, straat gewys nevens malkanderen geset. Hier onder stonden veel ronde potten, seer ruw en plomp gevormd, bruinblaauw of donker rood van verf; sommige 2 en sommige 4 oortjes hebbende. Wat moeite sy ondertussen deede, om sulck een afschkannetje geheel uit deesen hoop te lichten, sy vielen toch alle in scherven; alleenlyk een menigte doodbeenderen en assen uitstortende. Wierd deswegen genoodsaakt met de roof van eenige onkennelyke stukken en brokken sich te vernoegen, en daar van een gedeelte my by te setten.

Ondertussen, soo veel ik weet, is sy de allereerste geweest, die het aardryk onder deese Keyen heeft omgewroed. Waarlyk een daad, om door de *Dichikunst* ver-eeuwigd te worden! Heb dan een SWABISCHE LYKBUS ingevoerd, by brokken, tot Borger, uit de grond gehaald, gemelde Jongvrouw in deeser voegen aansprekende:

*K' heb op een boesem, eer men my begroef, geraft,
Die melk, ja leliën in witheid ging te boven!
Dit treurig aardenvat is van een mond gekust,
Een mond, wiens vriendlykheid men nooit genoeg kon loven.*

*K' sag my, ô TITIA, van heete traanen nat,
Terwyl een Noordsse bruid myn buik vol beendren propte,
Daar sy, voo 't lyk altaar, op keisfelsteenen sat,
En 's minnaars assen uit verbrande klee'd'ren klopte.*

*Sy scheen te stikken in haar droefheid, in haar rouw,
En, in 't ombelsen van de grauwe Bus, te sterven,
Die Gy, geklommen in het onbesuist gebouw,
Nieuwsgierig opgraaft en beklaaglyk stoot aan scherven.*

*Foei, wreede wysheid! daar ik nimmer dagblicht sagh,
Daar ik, soo sorgeloos, dook onder deese Steenen,
Zint hier de Sax, de Deen, de woefte Swabe lagh;
O Maagd! waar wiltg nu met deese scherven heenen?*

*Leg neder! overdek de beend'ren en de fles!
En strek my wederom een trouwe minnares!*

En dit soo verre van die Drentsse Steenhoopen. Siet verder de *Aanteekeningen op deese Lykklacht*, in myn *Poësy*, 58 bl. en myn *Aanmerkinge*, ontrent de verstandheid deeser doodbeenderen, by *Steph. Blankard*, in het *VIIIste Honderdtal van syn Jaarregister*, de 96ste *Medecinaale Aanmerkinge*; behalven *Anton. Schonhovius*, de *Origine & Sedibus Francor.* by *Matheus*, *Analector.* 1 Tom. 63 pag. *Schildius*. de *Caucbis*, 2 lib. 11 cap. 203 pag. en *Van Leeuwen*, *Batav.* 293 bl. &c.

STEENHUISEN; een Heeren Huis in Schieland, ontrent Flardingén; over lange jaaren al verdweenen. *Goudboeve*, 87 bl. *Van Leeuwen*, *Batav.* 1298 bl.

STEENE DOODKISTEN; welke feer dikwils in het Duin worden gevonden van de boeren, van deese drinkbakken voor de beesten maakende. *Saanl. Arkad.* 1 B. 22 bl. spreekende van die te Bennebroek waaren opgegraven.

Soodanige waaren bykans de stulpen, te Breukelen ondeckt, van welke boven, 44 bl.

Soodaanige was ook de kist van S. Albert; van welken *Alkemade*, *Grave-Munt.* in *Dirk den II.* 5 bl.

Sommige deeser waaren feer eng en smal, terwyl men als toen gewoon was op sy de lyken daar in te leggen; doch voeg dit by de *Lykplichten*, boven, 203 bl. en elders.

STERRENBURG, door *Rochman* uitgeteekend; wel eer een oud Heeren huis, der Duivenvoorders; in Schieland aan de Schie, onder Schiedam; nu al lang een puinhoop. *Van Leeuwen*, *Batav.* 1298 bl.

Was soo geheeten, of naar eenige geschilderde sterren, of liever naar haar torens, sterr-gewys geset in een seshoek. *Ju-nius*, *Batav.* 18 cap. 523 bl.

MELIS STROKE; was geen Vlaming maar een Hollander; een Egmonder monik, of liever een Haarlemmer Karmeliet; priester, biechtvader, hofprediker en der Graven geheime raad; de tydgenood van 4 graven, Floris de V, Jan den I, Jan den II en Willem den III.

Syn Rymchronyk (wiens oorspronkelyken handschrift word vermist) droegh hy op, synde al een oud man geworden,

den, aan de jonge graaf Willem. *Alkemade*, over *Stoke*, 262 bl. *Pars Naamrol*, 33 en 37 bl.

Vorders is hy in weesen geweest tot in den jaare, 1305. De Rym chronyk quam uit, in het jaar, 1591, te Amsteldam; en weder, in het jaar, 1620, in s'Gravenhage; doch sonder de naam van *Melis Stoke*; alleenlyk met de benaaminge van den *Onbekenden*. *Scriverius* ondeckte allereerst syn naam, op een stuk parkement. *Alkemade*, in het voorbericht over *Stoke*, 1, 2 en 4 bl.

STOKLEGGINGE; van welke boven, 259 bl. Siet mede *Goldastus*, ad *Leges veteres*, en *Freherus*, in *Glossario Vocum Semilatar.* van de Stoklegging en de Brief daar over opgesteld, gelyk *Schook*, de *Turfis*, 10 cap. 59 pag. *Miræus*, *Diplomat. Belgicor.* 1: 90. van de overgegevene foode met de groene tak.

STOOP; een Huis in Rhymland, by Kaukerk, op de hoek van de Westvaart, in Haserwoude. *Goudhoeve*, 82 bl. *Van Leeuwen*, *Rhyndl. Kostuim. Inleid.* 50 bl.

STORMTUIGEN; gelyk de Blyden, Tuimelaars, en Evenhogen. Van deese boven, 252 bl.

STOUTENBURG; een slot by Amisfoort, van Hoeflaken ten Z. afgelegen; vernieuwd en versterkt, tegens een aanval van vyandyke troupen, A. 1259. *Matheus*, *Observ. in Amisfurt. Descript. en Analector.* VI Tom. 315 pag. aldaar spreekende van haar aflossinge uit een *Brief* van den jaare, 1340.

STRAFFEN; Smaatstraffen, de verwonnene aangedaan, wegens een ontydige halsterkheid, en moedwillige ongehoorsaamheid. Siet hier eenige staaltjes, en onder deese mede weinige, de buitenlandsse *Historie* ontleend.

1. Laage deuren te moeten maaken aan hunne behuisingen. Boven, 56 bl.

2. Met stroppen om de hals, in het hemd genade te verfoeken. *Pers*, *Verward. Adelaar*, 100 bl. spreekende van de oproerige Krefers, onder de Gentenaars; behalven *Goudhoeve*, *Heuterus*, *Slichtenhorst*, &c.

3. Moedernaakt, by koppelen gebonden, al gaande gegeefeld te worden. *Goudhoeve*, in *koning Willem*, 316 bl. spreekende van de verwonnen Vlamingen, A. 1253, uit *Beka*, en den *Gouwenaar*.

4. Met linnen klederen omhangen, in een processie te gaan. *Soetskemmende Swaan*, 26 H. 109 bl. spreekende

de van de Waterlanders , onder de dwinglandy van Burgondie.

5. Te gaan , een hond om den hals dragende. *Sleidanus IV Monarchyen*, 385 bl. spreekende van de beteugelden Palatyn; behalven *Otto Frisingensis*, *Krantzius*, *Georg. Sabinus*, *Gunther. Ligurinus*, *Witekind*, &c. in de daaden van keiser Frederik Barbarossa.

7. Nevens een kus, met de tanden een vygh uit de poort van een esel te trekken. *Kuspinian. in Fred. Barbaross.* spreekende van de Milaneesen; het geen *Oudaan* ook in het 3de *Bedryf van syn Treurspel*, *Konradyn*, in *Frederiks lange vertellingen* heeft te pas gebracht.

Van dit soort van versmading is ook

7. Roeden, van de stadsmuiren, de vyanden toe te werpen. *Alkemade*, in *Willem de IV.* 72 bl. spreekende van die van *Utrecht*, op het jaar, 1345.

8. 'T wapenschild te breeken en te veranderen. *Alkemade*, weder in *Albert*, 90 bl. spreekende van die van *Delft*; behalven *Bleiswyk*, *Delft*, 64 bl.

9. Een ontaarden wapentuir, op een schandelyke wyse te ontwapenen. *P. Verboek*, in syn meergeroemd *Treurspel*, in het 4de *Ton. van het 2de Bedr.* den vroomen *Burgerhard* deese woorden in de mond gevende:

Ach, of den Hertogh quam' die licht haast op sal daagen,

Ik soude u in een kamp beroepen en u valsch

En snoô betigting u doen haalen door uw hals;

'K had moed, met speer en swaard, u 't schelmstuk te doen klappen,

En sagb uw helm en schild en wapen stukken kappen

Te morsel; den heraut uw lans de punt in de aard

Verbreeken; op een hoop van mest, uw ros den staart

Affnyden; tot uw schand, de draagband en uw spooren

Van 't lyf gerukt, begraauwd, een schelm in 't hart gebooren.

10, Het servett of tafellaken, voor iemand, door den heraut, te laten in stukken snyden. *De Gouwenaar*, in *Albert*, 112 bl. *Goudhoeve*, 408 bl. behalven *Kemp*, *Scotanus*, &c. alle spreekende van *Willem van Beyere*, grave van *Ostervant*, gr. *Alberts* soon, in *Vrankryk*, aan 's konings tafel gehoond.

En dit soo verre van de *Smaatstraffen*; welkers getal in deese

deefe *Bloemleefinge* (gelyk ik ook , 201 *bl.* heb aangehaald) van een keurigh Liefhebber dagelyks vermeerderd kunnen worden.

STRYEN; anders het Huis te Oosterhout, was wel eer in Suid-Holland, wiens grondslagen noch ontrent het Scholferenbosch gevonden worden. *Oudenbove* , *Suid-Holland* , 413 *bl.*

STURII; of Staurii, soo men meend, die van Stavoren; want hier over word gepleit. Sie boven, 323 *bl.*

STURMERDYK ; een Huis in het Sticht, ontrent Jutfaas, door *Rochman* afgeteekend. Hier af is verder by my niemendall.

SUIDERZEE; wiens begin en oorsprong by de *Schryver* duister is en geheel onseker. Moogelyk is sy ontstaan uit een storm en noodweer,

A. 360; *Gabbema*, *Nederlandssse vloeden*, 9 *bl.* of

A. 1169; *Deselve*, 37 *bl.* of

A. 1400; *Deselve*, 143 *bl.* of

A. 1421; *Deselve*, 147 *bl.* en *Kommelyn*, in de *Byvoegselen van Amsteldam*, 158 *bl.*

ik sou kunnen geloven , dat, niet de watervloed van A. 1169, maar die van A. 1170 (teweten toen men de bolk voor Utrecht heeft gevangen; volgens alle *Schryvers*) deefe binnenzee heeft verwekt. Doch wy sullen beneden, in de letter Z, deefe Suider-Zee noch eens met onse *Aanteekeningen* doorkruiffen.

Ondertussen bewysen ons de sandplaten en banken in de selve genoegsaam, dat sy, in haar toeneemen, seer groote stukken lands heeft overstroomd. Sie boven, het geschrevene, ontrent het eiland Flevum, 85 *bl.* en het Kreiler-bosch, 183 *bl.*

Terwyl sy ook de loop van den IJla en den Flevus aldaar heeft afgebrooken en vernietigd. *Alting. Notit. 2 Part. 57 & 103 pag.* en fiet daar op de 9de *syner netgesnedene Konstkaarten.*

SUIK; of Suidwyk in Rhymland , tussen den Haagh en Leiden, ontrent het Huis te Weer; een seer oud Huis, door *Rochman* bykans in ruinen afgebeeld. In haar heerlykheid is gelegen Waffenaar, *Van Leeuwen*, *Rbynl. Kostuim. Inleid. 30 bl. Pars*, *Katw. Oudb. 22 bl. Gondhoeve*, 81 *bl.*

SUILEN; of Soelen, tweemaal door *Rochman* uitgeteekend; en, door *Geertruid Rochmans* bewerkt, van *Nic. Visscher*

scher eenmaal uitgegeven. Is ook door *C. Specht*, uit een oude *Print* van *Vinkebooms*, in het licht gebracht, niettemin geenfins foo wel verkoofen als in het *Schilderytje*, daar ik myn Boekekamer meê heb verciert.

Dit Huis is gelegen in het dorp van deefse naam, even beneden Utrecht, Z. W. ontrent de Rhyu ter rechterhand; geheeten *Thule* in een *Donatie-brief* van den jaare, 838 by *Alting*, *Notit. Germ. Inferior. 2 Part. 173 bl.* aldaar ook meldeude dat het wel eer onder *Bracola Prætorium*, of het Gericht van Breukelen, was behoorende.

Het *Historiale* heeft, mynes weetens, hier niets te verhandelen.

SUILENBORG } in het Sticht, aan of ontrent den
SUILESTEIN } Rhyu; beide door *Rochman* uitge-
teekend. Heb'er niets afte seggen.

SUTERDESHAGE; is een grensfcheidinge van de Rhyu af tot aan de Mafe en de zee; in een *Gefchryfte* van keifer Arnulphus, van den jaare, 889, by *Alting*, *Notit. 2 Part. 215 pag.*

Maar, waar was deefse plaats toen in weefen? was het de Hillegommer beek? of liever, was het Suiderwouw, by verkortinge Suirwouw, in Waterland? of mogelyk Suidfcherwoud, onder het Baljuwfchap van Nieuwburgh? O Neerland te vol onfeekerheden! Siet de *Nota in Chronis. Egmondan. 180 pag. Saanl. Arkad. 1 B. 28 bl. Doufa by Scriverius, Inleid. tot de Graven, 65 bl. Van der Wouw, Alkmaar, 133 bl.*

SWAANE-BROEDERS; binnen s'Hertogenbofch oorsprongkelyk uit het Swaanemaal, dat is, een vrede-maaltyd, waar op een Swaan de gaffen wierd opgedifcht.

Nu rees dit gaffmaal uit een bevredinge der burgertwift tuffen de Koptyters en de Berkerdynen; hunne naamen hebbende van eenen Jakob Koptyten, en Henrik Berkerdyn, twee welhebbende edellieden. *Oudenbove, s'Hertogen-Bofch, 9 bl.*

SWAANEBURG, het kasteel der Perfynen, in Waterland; van de ingefetene omver geworpen, volgens verdragh, des jaars 1285, van nooit herboud te worden. *Soetflemmende Swaan, 2 H. 39 bl. en 4 H. 41 bl. Vronens Onderg. 2 B. 11 H. 130 bl.*

SWAANEBURG; naderhand geheeten Swammerdams-

dams-burg, in Rhyndland, by Bodengraven; in den alverder-
venden oorlogh der Hoekse en Kabeljauſſe geraſeerd. *Van*
Leeuwen, *Rhynd. Koſtuim. Inleid.* 51 bl. ſprekende van de
ſlagh te Weſtbroek, A. 1481, en den Hr. Vincent van Swaa-
nenburg; uit *Arn. Buchelius*.

SWAANEBURG; anders het Huis ter Hart of, by
ſommige, het Huis Polaanen, van welke boven, 267 bl. en
van Swaaneburg ook boven, in *de klacht van Vondels Gys-
brecht*, 90 bl.

SWAANE-RECHT; dit raakte de pluimgraaf in
Delfs- en Rhyndland; waar toe mede behoorde het Gruitgeld
van de brouwers, (ſie boven 119 bl.) voor het ſuiveren van
het water, ontrent het weghneemen van de kroos. *Matheus*,
Nobilitat. 4 lib. 1 cap. 910 pag.

Voorts Swaanen aan te queeken en in het water te mogen
houden was een byſonder voorrecht aan groote Huifen. Bo-
ven, in *Leeuwen*, 197 bl. en in *Ruwiel*, 204 bl. behalven,
Junius, *Batav.* 19 cap. 540 pag, *Pars*, *Katw. Oudh.* 204 bl.
ſprekende van de Waſſenaaren.

Van de Swaanen ſchryft ook *Merula*, in het Boek *van de*
Wilderniſſen (voorwaar een geleerde *Verhandeling*e en vol nut-
tigheid!) 2 D. 3 B. 42 bl. hebbende ook aldaar *plakkaaten*,
van geen ſwaaneryen te ontruſten, te verjaagen en met de
boog of met de bus te ſchieten; deſgelyken, van geen ſwaa-
nen te merkt te brengen, als met veeren, bek en pooten, in
Kennemerland. Siet deſen *Merula*, 55 en 56 bl.

SWARTEN HOOP; ofbende, Gelderſſe en Frieſen,
was een getal van 4400 koppen en 1000 jongens, door de graaf
van Benthem, Groeningerland poogende aan te doen, uit
oude compagnyen ſaamgeraapt. *Scotanus*, *Frieſſe G.* 16 B. 538 bl.

Deeſe dienden onder Heer Floris van Egmond, geſeght Floor-
ke Dunbier. *Gabbema*, *Leeuwarden*, 305 bl. *de Scoreler*, *Me-
denbl.* 32 bl. *Soeteboom*, *Stavoren*, 5 B. 174 bl. *de Oude Brä-
bandſſe Chronyk*, op het jaas, 1518.

Van Floorke Dunbier ſpreken wy boven, 241 bl.

SWIETEN; door *Rochman* in 4 *Gefichten* afgebeeld,
is een Landhuis, wel 300 jaaren bekend, gelegen aan den
Hoogen Rhyndyk, in Soeterwoude, ontrent Leyerdorp. *Box-
born. Stedeb.* 219 bl. *Goudhoeve*, 81 bl. *Van Spaan*; *Rotterd.*
137 bl. en *Van Leeuwen*, *Rhynd. Koſtuim. Inleid.* 39 bl. ſpre-
kende van haar hedendaagſſe beſitters.

TAAL;

T.

TAAL; van deese spraaken wy boven, 70 en 71 *bl.* doch het is jammer, dat de *Taalgeleerde* niet eens syn, soo in de spellingen; settende deese *hi* voor *hy*, en die weder *schryvt* voor *schryft*, &c. als in de woorden self, en haare vooruitgaande ledewoordtjes, *de* en *den* of *een* en *het*; van welke boven, 109 *bl.* en verder schryvende deese, *bunne* en *ben* en die daarentegen, *haar*, &c. schryvende in het verledene, *doorstooken* voor *doorsteeken*, &c. maar ondertussen hou ik het aan de syde van *J. Goeree*, ontrent synen *Alkander*, of *Gewaanden Zeeroover*, deese woorden in den *Opdragt* gebruikende.

*Hy durft ten Schouwburg treden,
Dog wat beswaard van tong en met beschroomde schreden
Voor 't neetelige volk, zo vrugtbaar in onze eeuw,
Dat, om een Letterfeil, met haatelyk geschreeuw,
Hem vallen zal op 't lyf, als of een stad zou zinken.
Hier sal een De, of Den, niet wel in de ooren klinken:
Daar zal de Spelkonst niet geschoeid zyn op de leest,
Van hun gefronst verstand en kibbelende geest,
Daar sal hy tegens Taal en tegens maatklank spreken,
Of elders hem een Punt of Letterstip ontbreken,
Om welk, naar hun begrip, een land zelfs moest vergaan:
Maar, 't ga daar mee zo't wil, 'k steur my daar weinig aan.*

Ondertussen syn hier weder de Latynsse *Letterklovers* gelukkiger; schryvende nu eenpaarigh, *Gellius* en niet *Agellius*, *Vlysses* en niet *Vlixes*, *Virgilius* en niet *Vergilius*, &c. Doch hier af elders breeder.

TABUDA; is de Schelde, tussen de eilanden, Schouwen en Walcheren. *Eindius*, *Zeland.* 11 *cap.* 61 *pag.* Siet de *Kaart* van het *Belgium Vetus*, uitgegeven door *Abrab. Ortelius*.

De naam sou syn oorsprongkelyk van de woorden; *Sta buiten*, volgens *Marchant*, by *Aling*, *Notit.* 2 *Part.* 121 *pag.* die deese gissinge mistrouwende, by *Ptolemæus*, niet *Tabuda*, maar liever *Amuda* (dat is, de mond van den *Aa.* boven, 1 *bl.*) sou willen leesen.

En waarlyk, soo gaat'er hier meerendeels; is'er een naamwoord, die de *Letterkundige* deeser tyd alleenlyk by eenen
schry-

ſchryver ontdekken, ſy peutenen dagelyk aan een onrechtmaatige *leefinge*, gelyk boven is gebleeken, in *Nabalia*, 344 *bl.* in *Staurii* of *Sturii*, 323 *bl.* en verder beneden, in de volgende *letter*, by *Vidrus*, ſal worden aangeweefen.

TAL der Dooden, ſomwylen by onſe *Klooster-ſchryvers* buitenspoorigh en ongelooflyk, daar ſy van eenige treffens of veldſlagen gewagh maaken. *Scriverius*, in de *Aanteekeningen* op *Diderik de V*, 123 *bl.* by dewelke *Snoyus* ſpreekt van 40000 ja van 60000, op het ys, en wel op eenen dagh, geſneuvelde Friefen; terwyl *Barlandus*, het ſelve gevecht verhaalende, alleenlyk van 4000 en 6000 vermeld. Siet ook ſyn aardigh *Toetſteentjen* over den *Gouwenaar*, in het leven van denſelven *Diderik*, 240 *bl.*

TANFANA; Aanvang aller ſaaken. Waarlyk een groote godin! Boven, 107 *bl.*

Deefe Hoogduittſſe godheid, by *Freinskemius*, *Diana* geheeten; had een tempel in ten Ham, een oud dorp in Weſtfaalen. *Saubertus*, *Sacrificior.* 5 *cap.* behalven *Loccenius*, over de gemelde plaats van *Tacitus*, *Kluverius*, *Scedius*, &c.

TEISTERBAND; anders *Teſtrebrant*, een ſeer oud graaffchap der Franken, tuſſen de Lek en de Waal, of liever ontrent de Maas en Demer, grenſfende aan de Veluwe en begrypende de ſteden; Gorkom, Leerdam, Aſperen en Heukelom, &c. *Boxhorn. Stedeb.* 47 *bl.* *Matheus*, *Not. in Amisfurt.* 188 *pag.* ex *Heda*, 95 *pag.* & *J. van Leiden*, 4 *lib.* 12 *cap.* *Alting*, *Notit.* 2 *part.* ex *Aimonio*, *Hiſt. Francor.* 5 *lib.* 25 *cap.* en de *Brieven der Biskoppen van de jaaren*, 997, 998, 1006 en 1013.

TEMPEL; een Huis in Delfſland, ontrent *Rodenrys*, *Berkel* en *Overschie*; ons ook ontmoetende in den titel van boven meer als eens genoemde *Barneveld*. *Goudboeven*, 82 *bl.* *Van Leeuwen*, *Batav.* 1291 *bl.*

TESSEL; ander *Texel* of ook wel *Exel*, een groot en ruim eiland, tuſſen Noord-Hollands uithoek en het *Vlieland*; een ſlot hebbende, waar op, A. 1211, de rampſalige *Ada* was gebannen. Boven, 7 *bl.*

Dat het wel eer aan *Frieſland*, nevens de bygelegene eilanden, is gehecht geweest, gelyk ook *Zeeland* aan *Vlaanderen*, bewyſt genoegſaam de reeks der buitenduinen; loopende nevens de zeeſtrand, van de *Somme* tot aan den *Elbe*; volgens het geſchrevene, 69 *bl.* doch hier af wat naukeuriger in de *letter W.* by de *Watervloeden*.

Ondertuffen gewagen van dit eiland , *Boxhorn. Stedeb. 34 bl. Alting. Notit. 2 part. 170 pag.* uit de *Brief van keifer Otto den III, des jaars , 985.*

Van de boomtronken , aldaar uit de grond gehaald , is gesproken , *39 bl.*

Eindlyk heeft van dit eiland haar naam bekoomen de geleerde Teffelschaade Visschers , fuster van Anna Roemers Visschers ; beide dichtereffen , en dochteren van den geestryken Roemer Visscher ; van welke *Beverwyk, Uitneemenb. der Vrouwen, 2 B. 283 bl.* teweeten wegens een merkelyke schade , voor Tessel geleden , A. . . . maar hier dut myn geheugen , niet konnende den *schryver* achterhaalen , het ongemak in syn *Cronycken* aantekenende. Gedult ! ten minsten , ik vinder af gewagh gemaakt in het dertele *Blyspel van Zabinaja.*

TEILINGEN ; of Thelingen , (ik sagh het in het verbyryden van achteren , den 30 May , A. 1705) in een dichte boschagie , nevens een nieuwe Lustplaats , een oud Jagthuis , in het dorp Sassehem , anders Saffem. *Boxhorn. Stedeb. 219 bl. Van Leeuwen, Rhynd. Kostuim. Inleid. 33 bl.*

Het is in een *Print* uitgegeven in het jaar , 1616 , door *Frederik de Wit* , van eenen *J. W.* ook heeft *Rockman* het op 2 syden afgebeeld ; maar ik vertoon het u , volgens een mooye *Teekening* van eenen *Onbekenden* ; nevens 10 a 12 andere , door myn hooghwaarde *Letterkonstgenoot* , de Hr. Adv. LAURENS ARMINIUS , my mildaadigh by geset.

Dit is het Huis , waar op dat ongelukkige Japikje leefde met haaren lieven Frank van Borselen ; van Gravinne fynde geworden Houtvesterinne van Holland. Hier heeft sy haar hartseer moeten opkroppen en met somwylen een konyntje te vangen , haar leet vergeeten ! Hier plagh sy de kannetjes uit te drinken , en deselve over haar hoofd gooyende , in den vyver te werpen ! *Heemskerk, Batav. Arkad. 569 bl.* Sie van de steene kruikjes boven , *152 en 154 bl.*

Vorders gewagen ook van dit Heeren huis *Van Spaan, Rotterd. 119 bl.* spreekende van Jakobaas overlyden. *Junius, Batav. 18 cap. 516 pag.* spreekende van de gewaande spookeryen en nachtgesichten op deesen bürg ; behalven *Bokkenberg, Soeteboom, Schook, &c.*

Eindelyk is dit Huis , door het geduirigh oorlogen vervallen ; doch ook , A. 1296 , van de Graaflykheid *geconfiskeerd,*

ST. JACOB'S
CHURCH

Het JAGTHUIS te TEILINGEN;
binnen het Dorp SASSEHEM.

J. S. F.

ELLIOTT & ...
...
...

keerd, als behoorigh aan de medestanders van Geraard van Velsen. Voorts tot een Jagthuis gemaakt, en Nieuw Teilingen geheeten, tot het onderscheid van Oud-Teilingen, anders Lokhorst. *Goudboeve*, 81 en 427 bl. &c.

TEILINGEN; Oud-Teilingen of Lokhorst, is by Warmond gelegen; A. 1447, synde geweest aan het Stamhuis van Poelgeest. *Deselve Goudboeve*, 81 bl. *Van Leeuwen Kostuum. Rhynd. Inleid.* 34 bl. *Parivall. Vermaak van Holl.* 8 H. 88 bl. is ook onder de Teekeningen van *Rochman*; doch ik bewaare een *Gefichtje* van dit Huis, onder de bovengemelde van ARMINIUS.

TEKLENBURG; een Huis in Westfalen, tussen Munster en Osnabrugge, (om haar aaloudheid binnen den omtrek van deese Schryfstoffe ingehaald) van een seer hoogen ouderdom, en mogelyk al voor de Cimberisse waterlood gesticht. *Pikard, Drenth. Oudb.* 19 cap. 86 bl.

Sy heeft, in haar wapenschild, een gulden anker, in blaauw zeewater, nevens 3 plumpebladen; om dat men geloofd, dat hier, in sulke een afgelegenheid van de zee, door seekere hooge vloed (waar af de gebuirige veenen noch klaare getuigen syn) een schip met menssen is gestrand.

Voorts syn de deelen van dit hooge slot niet van eenen ouderdom; alsoo die seldsaame tooren is het alleroudste metselwerk. Maar, wat is het my nu een hartseer, dat ik, A. 1667, te Munster school leggende, dit vreemd gebouw niet naukeurigh heb gaan beschouwen. *O jeugd! ô domme en onbedachte jeugd!*

Eindelyk heeft men hier ook, ontrent den berg, dit seer oude kasteel dragende, de groote Steenhoopen; van welke boven omstandelyk, boven, 324 bl.

TETRODE; een Heeren Huis in Kennemerland, niet verre van Haarlem, ontrent de wegh naar Santvoort, en niet, volgens *Goudboeve* (80 bl.) by Brederode. *Van Leeuwen, Batav.* 1249 bl. behalven *Heemskerk*, &c. Siet de *Kaart van het Dessein over het Haarlemmermeer*.

THEOLF; is de stad Delf, A. 899, alleen een manse of rentehoeve. Maar, A. 1260, was sy al een stad; doch wanneer sy het begon te worden, is nooit beweesen. *Alting. Notit.* 2 Part. 170 pag.

Van Delf is boven geschreven, 53 bl.

THIEL; Thile gesegt in de keiserlyke *Brieven van Otto de Groot, Otto den II en Lothaar den II*; by *Alting Notit.* 2 Part.

186 pag. een stad in de Tielerwaard, aan de Waal, een driehoek maakende met Bommel en Buiren; A. 890, allereerst genoemd, in de *Brief van Zuentibolchus. Alting. Notiv. 2 Part. 171 pag.*

Voorts wierdse noch, A. 1009, soo wel als Utrecht, Rhyenburg en Flardinghen, in Friesland geplaatst. *Boxborn. Stedeb. 7 bl. Van Leeuwen, Batav. 43 bl.*

Sie van Friesland's uitbreidinge, boven, 94 bl. en den *Brief van Zuentibolchus*, of Zuentiboldus, koning van Lotharingen, by *Heda*, 93 pag. en eindlyk self van Zuentiboldus, beneden, in den laatste *letter*.

THURINGERS; die van Thuridrecht, anders Dorrecht; van welke stad boven, 63 bl

THUSII; volkeren (noemse geen Staurii, van welke boven, 323 bl.) heden in de zee weghgesonken. *Junius, Batav. 3 cap. 65 pag.*

Sy worden geset niet verr van Huisduinen; soo dat die nu verdrinkene landstreek is geheeten het Thuisenland: ja sy strekte self tot aan Medenblik, alwaar noch een dorpien Opper-Toes word gesegt. *Van Royen, over Verstege's 2 H. 33 bl.*

TOL; van welke men de boeken der *Rechtgeleerde* diend naar te sien. Van de Katertol, op den Iffelstroom is boven geschreven, 168 bl. gelyk van die van Geervliet, 100 bl. doch sie mede, by *Buchelius over Heda de Brief van Otto*, 85 en 87 pag. &c.

TOL; een Heeren Huis in Rhymland, onder Leyerdorpe by Kaukerk, in de Laage Waart. *Van Leeuwen, Rhyndl. Kosuim, Inleid. 33 bl. en Batav. 1270 bl.*

TONGEREN; een stedeken in Braband, maakende met Maastricht en Luik een driehoek, aan de Jecker. Siet *Visscher's Braband*.

Ontrent deese plaats sweeft een geschil over de vraag: *of oit de zee tot aan Tongeren toe is over gevloeid?* Deese verklaard van *ja*; en die segt weder *neen*: daar by voegende, dat de ringen aan de stadsmuiren niet hebben gediend om daar schepen aan vast te maaken, maar om de stormtuigen en heeschutgevaarte daar aan te hechten. Siet *de Ray, Wereld. begin en einde, Verstege's Neerland'sse Oudheden aantrekkende 15 bl. en Hubert. Thomas, bestreden van Eindius, Zeelands 1 lib. 1 cap. en Guicciardin. Balg. 2 Part. 504 pag.*

Ik geloof het volkoomen, juist niet soo seer om de ringen in de muiren: maar om dat aldaar een soo genaamde Zeedyk

is leggende , uit welke , noch seer onlangs , groote , soo gladde als gestreepte , schelpen sijn opgegraven. Meergenoemde *Schynwoet*, over de *Amboinsse Rariteitk.* 317 bl.

Hier hebben ook wel eer de Romeinen gehuisvest ; aangefien , in het jaar 1693 , in de maand van Mey , seeker akkerman , binnen de oude stads muiren (buiten de stad tegenwoordigh gelegen) spittende , een schoon hoogh rood potje vol kopere penningen heeft opgehaald. Behalven een brok van het potje (de jongens hadden het in stukken gestooten) bewaar ik selve daar af noch eenen Hadrianus, eenen Antoninus, en eenen Marcus Aurelius , nevens een jonge Faustine.

TORENBURG; een slot in Noord-Holland , dicht by Alkmaar gelegen ; al lang verwoest , A. 1255 , door koning Willem geboud , en wegens een eeuwige *toorn* tegens de Friese soo genaamd. *Van Leeuwen* , *Batav.* 1306 bl. *Saanl. Arkad.* 2 B. 73 bl. *Goudhoeve*, 85 bl. *Veronaas Onderg.* 2 B. 9. H. 118 bl.

Op dit Huis is ook de vrede getroffen , A. 1288 , tussen Floris de V , koning Willems soon en de Friesen. Gemelde *Veronaas Onderg.* 2 B. 13 H. 139 en 141 bl.

TOORENVLIET ; een Huis in Rhymland , en wel juist in Valkenburg. *Goudhoeve* , 82 bl. *Van Leeuwen* , *Rhynl. Koftuin.* 33 bl. en *Batav.* 1270 bl.

TOUTENBURG; seer roemruchtigh door twee Heeren , die haar naam gevoerd hebben , is gelegen aan de boefem van de Suiderzee , in Overyffel , dicht aan de muiren van de stad Vollenhove : A. 1170 , gesticht , om de Friesen het stroopen te beletten , door Govaard van Rhenen , de 28ste biskop van Utrecht. *Job. de Beka* , in *Godefrido* , 55 pag.

Voorts hebben de Friesen wel meermaalen dit slot aangetaft , doch hebben het nooit konnen bemagtigen , veel minder verdelgen. *Meurs* , *XVII Provinc.* 2 D. 964 bl.

Het is , al voor langen tyd , in een mooi stantjen , door *J. C. Visser* , in het licht gebracht.

TOXANDRI; of beter *Taxandri* , te sien in het *Kaartjen van Oud-Breda* , de *Kaart van het Imperium Caroli Magni* , en wederom in het *Kaartje van Van Royen* , en in de *Kaart van Francorum primæ Sedes* , by *Smallegange* , *Zeeuws Chron.* 74 bl. en eindlyk , in *Frisia sub Francorum Reditum* , by *Alting. Notit.* 2 Part. 2 Tab.

Maar , hier ontmoet ons weder een hevige bepleitinge onder

der de Geletterde, twyfelende, waar deefe lieden fouden hebben gewoond.

In Teifterband, getuigen de *Gunftbrieven* by *Eindius*, *Zeeland Chron.* 1 lib. 7 cap. 42 pag.

In Braband, ontrent de Heerentals en Teflanderloo, by de Kempenaars, ftellen eenige; by *Kluverius*, *Rhynmond.* 1 D. 2 H. 38 bl. en by *Van Leeuwen*, *Batav.* 91 bl. met den Uitgever van *Bredaas Landkaartje*; volgende *Ortelius*, *Dionysius*, &c.

En eindlyk in Zeeland, willen *Kluverius*, 1 D. 41 bl. *Van Leeuwen*, *Batav.* 91 bl. uit *Plinius*, *Hift. Natur.* 4 lib. 13 § 17 cap. en *Ammianus*, 17 lib. 8 cap. by welke fich ook de *Hrt Alting* fchynt te voegen, *Notit.* 1 Part. 122 pag.

Ondertuffen fchynt het my fonneklar uit de *Schryvers*, dat de Taxandri (foo moet men fchryven) wel in Zeeland fyneer gefeeten geweest, maar dat hunne landpaalen ook verder, tot aan de Kempenaars, ja tot aan Trier, fich hebben uitgefprekt.

TRAJECTUM; te weten *Vetus*, is Utrecht, de hoofdstad van het Sticht.

Was alleenlyk een flot, by *Heda*, *Hiftor. Episcopor.* 3 cap. 10 pag. ja felf noch onder keifer Henrik de Vogelaar; volgens de *Brief van biskop Baldrik*, des jaars 934.

Niettemin was fy al een stad, ten tyden van keifer Otto de Groote. *Alting. Notit.* 2 Part. 180 pag.

Ondertuffen, noem deefe stad geen *Tricesima*, of *Utricesima*; waar af quansuis het woord *Utric*, by verkorting. Want *Tricesima* (by *Ammianus*, 18 lib. 1 cap.) was de stad Santen; volgens de fin van *Tacitus*, 1 *Jaarb.* 45 H. Dus word dit verworpen van *Gabbema*, in het *Leven van Willebrord*, 3 bl. hoe wel *Van Royen* het durft ftellen, 186 bl. nevens *Junius*, *Batav.* 11 cap. 216 cap.

Noem haar ook geen *Antonia*; gelyk wy die naam afweeren, beneden, in *Utrecht*.

Veel minder noch noem haar *Wiltenburg*; gelyk wy dat ook beneden, onder de beufelpraat fullen ftellen, in *Wiltenburg*.

Dit tot een proefjen van de stad Utrecht; her overige beneden; alleenlyk hier by voegende, dat deefe stad wel eer was gelegen en nu noch ligt op den Duitfen bodem, over den Rhyn, tegen over Gallie, of, als men nu fegt, Vrankryk. *Mattheus*, de *Nobilitate*, 2 lib. 4 cap. 175 pag.

TRENTA; of, soo men heden segt, Drenthe, een landschap der oude Friesen, met deese naam, in de thiende eeuw noch niet bekend. *Alting. Notit. 2 part. 183 pag.* uit de *Brief van Otto de Groot*, des jaars, 943 en de *Charta Werdensis*.

Hier was ook Trenteforst, een bosch vol grof wild; in de *Brieven*, met *elo* en *scelo*, vreemde benaamingen, uitgedrukt. *Alting. Notit. ead. 183 pag.* uit de oude *Brieven* der keiseren, Otto de I, Henrik de II en Koenraad den III, by *Heda*, in de biskoppen, Baldrik, Anfrid en Adelbold, 83, 101 en 112 pag.

TROJE; de lieve toevlucht, ook in deese landstreeken, van veel steden en volkeren. *Kambdenus, Britann. Epitom. 19 pag. Scriverius, Inleidinge der Grav. 50 bl.* en weder over den *Gouwenaar*, 1 bl. *Varnewyk*, van 't Ryke van Belgis, 2 B. 2 H.

Maar, vrienden, was 'er wel ooit een Troje? teweeten in klein Frygie, een deel van klein Asie, ontrent den berg Ida? Vast ja, daar is een Troje geweest; doch (en dit heeftse weder met veel oude steden gemeen) omtrent haar opbou, haar beleg en haar verwoestinge, met allerhande versieringen opgeschikt. Want,

I. Seeker is haar beleg en vervolgens haar verwoestinge. *Josephus, tegens Apion, 1 B. by Vossius, Grammatic. 1 lib. 10 cap.*

II. Seeker is ook haar herbouwinge, door Alexander de Groot geschied. *Plutarchus, in Alexandr. 257 pag.*

III. Seeker is haar vernieuwinge en herstellinge door Julius Cæsar, onder de naam van Ilium. *Strab, Geograph 13 lib.* Siet ook iets daar mede overeenkomende by *Suetonius, in Jul. 79 H.*

Synde haare burgers, de Iliensers, als in den bloede bestaande, altyd by die van Rome seer aangenaam geweest. *Livius, 37 lib. 38 cap.* van Scipioos intrede binnen Ilium. *Justinus, 31 B. 8 H. Suetonius, in Tiberio, 52 H. Tacitus, 4 Jaarb. 55 H. en 12 Jaarb. 58 bl.*

Nu seg ik dan verder; is 'er een Troje geweest, waar om sou het dan altyd beuselachtigh syn te stellen, dat haare vluchtelingen een groot deel van de wereld met nieuwe volkplantingen hebben beset? en waarom souden de oude Franken niet kunnen uit deese gesprooten syn? Mogelyk, segt *Ger. Brand*, ontrent een Neerlands voorwerp, is 'er meer aan, als wy met *Schriften* juist bewyfen kunnen.

Gaat ondertuffen eens naar *Emilius, de Gestis Francor.* 1 lib. *Tilius, de Rebus Gallic.* 1 lib. *Aimonus, Francor.* 1 lib. *Gagui-nus, Franc. Hist.* 1 lib. *Pontanus, Origin. Francor.* 2 lib. 5 cap. & 3 lib. 2 & 3 cap. *Crantzius, Saxonie,* 1 lib. 18 cap. *Vale-sius, in Excerpt. Peirefscian.* 73 pag. en eindelyk *Schook, Fab. Hamel.* 1 part 18 cap.

En lees ook noch, wegens het oudste Trojen, *Strabo, Geograph.* 13 lib. *Aristoteles, Poëtices,* 25 cap. *Pausanius, in Attic.* ubi de Epeo, (wel een fraaje plaats.) 39 pag. *Palefatus, in de Uitlegg. syner Fab.* alwaar van het Houte Paard. en *Eu-menius de Redenaar,* in de 78ste Redenvoer der *Versamelingen,* 3 H.

TROUWEN; hier af is boven al eenige reifen gesproken; als van de Bruiden, 48 bl. en het vreemde vryen of Queesten der Eilanderen, 272 bl. gelyk wy het Afscheidneemen by den Weeligen Bergh, in den letter *W.* sullen verhandelen. Doch het eerste sal hier wat omstandiger worden beschreven.

Het was in sommige deeser landstreeken een wonderlyk, doch wel on-Christelyk, voorrecht van de Heeren, in hunne dorpen en vlekken, van den eersten nacht en de Byslaap by de jonge Bruiden te hebben. Doch deese belastinge wierd van de verloofde met het Bruits geld afgeloft; bysonderlyk in de Heerlykheden van Katwyk, Sluipwyk, Reewyk, Schagen, Voshol, Tempel, Suidwyk, Langerak, Roon, Swammerdam, Kortenaar, Kortgene, &c. *Nein, Lusthof der Huwelyken, Euroop.* 168 bl. *Pars, Katw. Oudb.* 195 bl.

Dit selve was ook van ouds in gebruik by de Schotten, doch welken de koning Malkolm de III, een prysenswaarde landvoogd, afkeurde; instellende dat de Bruiden, om haar eerbaarheid ongeschonden aan haar vryers over te geven, konden vry raaken, met een stuk goud aan hunne Heeren te betaalen. *Polidor. Virgilius, Uitvind. der Konst. en Wetensch.* 1 lib. 4 cop.

Ja bovengenoemde *Pars* trekt ook aan, (*Oudb.* 197 bl.) niet alleenlyk, dat ook in Duitsland eenige Heeren dat voorrecht hebben gehad; maar dat dit voor af-by slapen self by de *Bramines*, of priesteren (nu, dat sou een geestelyk werkje syn!) onder de Indiaanen is geweest.

Dus heeft men, in Holland, ten platten lande, seerfeldsaame gewoontens, ontrent de vryagien; waar van het begin en de reden niet achterhaald kunnen worden.

Siet

Siet hier noch een voorbeeld en daar meê genoegh.

In de Schermer word een mooie en bolle meid met splint, in de kroegh, oopentlyk voor de jonge maats opgeveild; uit welke dan eene komt uitschieten met het woordtje; Myn! *Gemelde Nein, Lusthof, 166 bl.* echter eigentlyk spreekende van Schermer-Horn.

TURF; van welke mede beneden, in *Veenen*, sal gesproken worden; doch hier magh ik ook wel iets van beide seggen.

De Turf dan, word in Nederland, of uit het water en de grond bebaggerd, of in de hooge veenen van boven tot beneden afgestooken. *Schook, de Turfus, 21 & 23 cap. Beschryv. van Amsteld.* nevens uitgebeelde baggeraars en turftrappers, 2 B. 163 pag. *Junius, Batav. 15 cap. 351 pag. Boxhorn Stedeb 30 bl. Pikard, Drents. Oudb. 6 H. 38 bl. Guicciardin. Belg. 3 part. 227 & 233 pag. Van Leeuwen, Batav. 384 bl.*

Diergelyke Veenen vind men ook in Engeland; gelyk als in de landstreeken van Nortfolk, Cambrits en Lincoln, en self ook in de Orcades, of de Schotffe eilanden. *De Rai, Werels Begin, &c. 2 Red. 5 H. Engel. Beschryv. 370 bl. Gemelde Schook. 2 cap.*

De brakke Veenen syn vry swaveligh; en dit blykt uit de doodverve, die sommige turven, al brandende op de aansichten den omheensitters vertoonen. *Pikard. Drenth. 6 H. 38 bl.*

Soo worden de Veenen, naar den Amstel, achter Loenen en Nieuwersluis, de *Brakke Veenen* geheeten; in tegendeel worden de *Soete Veenen*, over de Vecht en in het Gooy gevonden. *Korn. Kooten, in syn Stichtse Uittrekfelen.*

Sie verder van de Turven, *Junius, Batav. 15 cap. 353 pag.* spreekende van de Zeeuwffe darrie, en 3 soorten van turven opnoemende. *Metaren Hist. 16 B. 307 bl. Parivall, Vermaak van Holl. 163 bl.* van het turfsteeken, tuffen Leiden, Goude en Rotterdam spreekende; gelyk weder, 167 bl. van de Veenen ontrent het Haarlemmermeer. *Bentivoglio, N. H. 1 D. 4 B.*

Ondertuffen, in plaats van turf, hebben de Drentffe boeren, plaggen, boven van de heide afgesneden; ja selver, aan eenige oorden, koemis, met hooi of riet door-kneed en in de son gedroogd. *Junius Batav. 15 cap. 353 cap.*

TUBANTES; heden die van Twente, ik segge, *Tup-* of *top- ende*; een streek, alwaar de Duitse geberggens neemen

een einde. Doch andere plaatsfen dit volk, in het graaffchap, *Tubant-beim*, anders Benthem. *Klüberius*, *German. Antiq.* en *Pikard, Drent. 22 H. 96 bl.* van dat oude naamwoord ook trekkende, *Bentlage*, de naam van een dorp in dat gewest.

Het THUINTJEN; op de Nederlandffe munten is oorspronkelyk, uit het beleigh van Hagestein.

Want graaf Willem de VI, met een hooge thuin of heininge van dicht in een-gevlochten wilgen takken de stad omringende, heeft Hagestein eindlyk gedwongen tot den overgaaf. *Goudhoeve, 420 bl. Alkemade, Grave-munt, 98 bl. Bo-ven, in Hagestein. 122 bl.*

V.

De VAART; anders de Nieuwe Vaart, in het Sticht, tegen Vianen over, door die van Utrecht, A. 1373, uit de Lek gegraven, in het dorp Vreeswyk; uit welke mede de Yffel begint, van daar loopende naar Yffelstein, &c. *Matheus, uit oude Papieren, Nobilitat. 3 lib. 1 cap. 832 pag. de Origines Culemburgicae, by den selven, Analector. VI Tom. 269 pag. Pontanus, Histor. Gelric. by Van Leeuwen, Batav. 113 bl. Slichtenhorst, Gelder. 8 B. 156 bl. Junius, Batav. 8 cap. 108 bl. en eindlyk, Buchelius, in Hedam, 259 pag. in vita Arnoldi Secundi.*

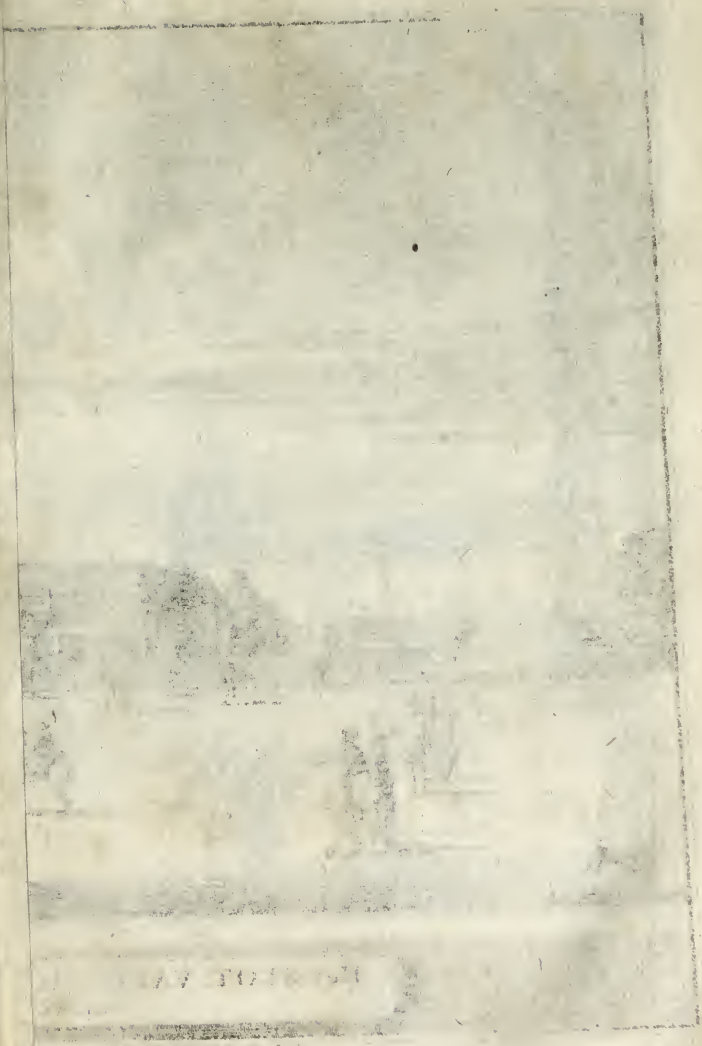
Hier ontrent was wel eer Gildenburg; van welke vastigheid, boven, 103 bl.

Gelyk mede het Huis Oud-Gain of Snoyen Toren; van welke mede boven, 101 en 316 bl.

En de overheerlyke Lustplaats Heemstee; noch onlangs soo deftigh, en uitvoerlyk in het groot, met 26 Gesichten, en haar platte grond, door *J. Moncheron*, op het koper gebracht en by de Weduwe van den Heer, *Nicl. Visscher* uitgegeven; van welke weder boven, 131 bl.

Eindlyk sie van den Hollandffen Yffel mede boven, 15 bl.

VADA; by *Tacitus, Histor. 5 B. 20 H.* bekend, is sekerlyk heden Wageningen, tuffen Rheenen en Arnhem aan den Rhyu gelegen; niet tegenstaande die geene, welke meenen dat Arnhem, Wageningen en Rheenen gelegen hebben op de andere fyde des Rhyns: niet op de harde gronden, maar in het laage slijk van de Betuwe, *Slichtenhorst, Gelder. G.*

Het SLOT VALKENHOF, binnen NIMMEGEN,
van vooren.

1 B. 102 bl. Siet het *geschrevene*, by *Rheenen*, boven, 274 bl.

VALKENBURG, by de onse in het Latyn genoemd een *villa, civitas* en *oppidum*, is een vermaarde plaats in Rhynland beneden Leiden, met Rhynsburg en Katwyk op den Rhyn een driehoek maakende.

De stichter was, volgens de malle beuselpraat veeler onser, de gewaande Heer Valk, de soon van jonker Eselinus. *Henr. Thaborita, Histor. 4 lib. 7 cap.* by *Matheus, Analector, VI Tom. 124 bl. Van Leeuwen, Leiden, 9 bl. en Nader Bewys, 353 bl. Pars, Katw. 21 bl. en Bokkenburg, Fris. & Batav. Reg. 104 bl.*

Hier is wel eer een oud slot geweest; betuigende sulks de ondekke grondslagen aan de Westsyde van de kerk. *Goudhoeve, 82 bl.* moogelyk gaande tot by Torenvliet, ontrent den Hoogen Rhyndyk. *Oudaan, Rooms. Moogenb. Inleid. 23 bl. Van Leeuwen, Kostuim. van Rbyn. Inleid. 133 bl.*

Vorders is dit dorp, als een landhoeve, al bekend in het *Geschrift* van keiser Henrik de IV, van den jaare, 1064; by *Aling. Notit. 2 Part. 186 bl.*

Eindlyk dat ook hier de Romeinen hebben gehuisvest, geven te kennen de opgegravene *Geldmunten* der Roomse Ryksvorsten, als Kaligula, &c. of self der Burgemeesterlyke Stamhuisen, als het getande Saag-penninkjen, van welke bovengenoemde *Oudaan, in genoemd werk, 13 bl.* Siet ook boven, 297 bl.

VALKENHOF; anders het Walenhof, Vandaalenhof en self Frankenhof, is een overoud kasteel, te Nimmegen, aan de Waal, aan de Kleeffse syde, op den Hoever- of Hoenerbergh; van welke boven, 249 bl.

Doch wy sullen hier den Leefser wat langer ophouden, met het slot te beschryven en verder haar aloudheid aan te wysen, by de nevensgaande *Afbeeldinge* van eenen *M. Berkenheim*.

Sie dan hier, ten I; een hooge poort, de ingang van het Valkenhof, u brengende op een ruime plaats; aan welkers rechter syde is een muir vol groote nissen, daar de gevange- ne wolven heden ten toon worden gesteld.

II. Een achtkantige Kapel, binnen gemelde muir, bestaande in een koupel, van binnen beschilderd met vreemde monsters, &c. in welk een steene gallery met pilaaren; heden alleenlyk een hok, om voor de winter brandhout in te leggen.

III. Komt gy aan het ruime Huis Valkenhof, met breede trappen opgaande: hebbende van binnen een ruime voorfaal, wyde kamers, diepe en gewelfde kelders; alles fwaar van muirwerk.

IV. Eindlyk, genaakt gy een vierkante tooren, hebbende een feer groote poort; met fteenen heden toegemetseld en onderfteund, raakende aan het Valkenhof. Nu kan men geen gebruik van deefe poort weten; en men geloofd die van reufen quanfuis te fyn opgerecht. Ondertuffen is de grond, in haar geheel, by gifling, wel foo hoog als hier het Stadshuis van Amfteldam.

Dit van haar toefland, het volgende van haar oudheid.

Jan Smith, anders *Smetius*, fpreekt van Valkenburg (*Oppid. Batavor. 12 cap. 146 pag.*) als van een gebouw van Julius Cæfar; dit gevoelen bevestigende met den keifer Frederik Barbaroffa, en met hertog Karel den Stouten; in het belegh des jaars 1473, infonderheid dit slot verfchoonende, als een grootfch gedenkteeken van Julius Cæfar.

Meurs, wil ook (*XVII Provinc. 1 D. 351 bl.*) dit kasteel een werk van Cæfar hebben; echter bekennende dat ook andere het den dapperen Drufus toevoegen.

Guicciardin fegt al mede (*Belg. 3 Part. 15 pag.*) dat het van gemelde Cæfar of geflacht of ten minften is vernieuwd: en hem volgd *Jacob Aartz. Colom*, in fyn *Vuirige Colom. 65 bl.*

Ondertuffen noemen *Eginard* (*in vita imp. Karoli Magni.*) en *Heda* (*in biskop Otto den III, 206 pag.*) dit slot een paleis; by *J. van Someren*, *Batav. 13 H. 393 bl.* alwaar gy felf ook een Veersje fult vinden, op Valkenhof. Ik fpreek hier van biskop Otto; te weten, dit was hy, die dit paleis aan Otto, de graaf van Gelder, volgens *Heda*, voor 22000 mark filvers verpande.

Doch wat fal ik feggen: gelyk de Oudheden der ftede Nimmegen felf in een groote duifternis fyn ingewikkeld, foo kan men ook, ontrent haar Valkenhof, niet veel lichts u toebrenge.

Evenwel moogt gy deefe 4 faaken geruft geloven.

I. Dat het, door de Noordmannen is omvergeworpen en verwoeft.

II. Dat het, door bovengemelde Barbaroffa weder is opgerecht.

III. Dat het, naderhand, door Katrine van Kleef, Vrouw van vorft Arnoud, is verholpen en herfteld.

IV. Dat

IV. Dat de Roomffe Geldmunten, de scherven van lampjes, potjes, pannetjes, &c. verders, het kopere en yfere huisraad, hier ontrent, nu en dan opgedolven, onwederspreekelyke getuigen fyn, dat wel eer de Romeinen, aan de Waal, ontrent deesen heuvel hebben gehuisvest.

Die nu noch meêr van Valkenhof begeerd te wooten, gaa felver by *Slichtenhorst*, *Gelderffe G. 1 B. 35 bl.* by *Smetius*, *Oppid. Batavor. 29, 37, &c. bl.* en by *Meurs*, *351 bl.* en, de woorden van *Meurs* gebruikende, *Jak. Aartz. Colom. 65 bl.*

VALKENSTEIN; tegen over Schiedam, in Rhyndland gelegen, is ook door *Rochman* in een *Geficht* gebracht. Doch wy hebben ook een sterk Huis in Suid-Holland, tuffen Roon en Portugal, voerende de naam van VALKENSTEIN. *Boxhorn. Stedeb. 95 bl. Goudboeve, 78 bl. en Meurs, XVII Provinc. 456 bl.*

VANDALEN, anders Wandaalen (quanfuis, *wandelaars* en *omfwerers*; gelyk eenige Grieken waaren *Pelargi*, *dwaalende ojevaars*, en naderhand *Pelafgi*) of *Wenden*; fyn, nevens de *Gothen*, uit het Noorden, als *Scania*, *Scandinavia* en *Schoonen*, overgekomen.

Van dit optrekkend volk, Europa wyd en fyd overstroome, leeftge *Junius*, *Batav. 21 cap. 585 bl.* en *Van Royen*, over *Verftege*, *3 H. 70 bl.* behalven de *Oudere*, *Prokopius*, *Bell. Vandalic. 1 lib. 3 cap. Ifidorus*, &c.

Voorts fyn deefe Wandaalen uit het Noorden naar het Suiden, zelf tot in Spanjen en Afrika opgetogen; welke eerste landfchap een deel van haar, nu geheeten *Andalusie*, gewoon was te noemen *Vandalicia*; even als een ander deel, naar de *Gotthen* en *Alaanen*, *Gottalanien* nu *Katalonie*. *De la Croix*, *Wereld befchryv. 1 D. 1 B. 6 en 10 H. &c.*

VECHT; *Vidrus* by *Tacitus* geheeten, *1 Jaarb. 70 H.* (hier word weder geplukhaard, leefende *Lipsius* en *Mercerus*, *Vifurgis*. Maar hoe komt op die plaats de *Wefer* in het spel?) is een rievier in *Wefffaalen*, beginnende boven het slot *Steinfort*, paffeerende *Schuttorp*, *Noordhorn*, *Nyenhuis*, *Ulfen*, *Gransbergen*, *Hardenberg*, *Ommen*, &c. en daar op vallende, by *Geelmuyen*, in de *Suiderzee*. *Kluverius*, *Rhynmond. 2 D. 273 bl.* tegens *Ortelius*, feggende het *Groninger Schuitendiep* de *Vidrus* te fyn. *Gnicciardin. XVII Provinc. 1 Part. 39 pag.*

VECHT; in het *Sticht* van *Utrecht* alleenlyk een tak van den middelften arm des *Rhyns*; even boven het ooftelyke

ke deel van de Stad, by het Huis Oostwyk beginnende, en soo Noordwaars loopende verby Suilen, Maarssen, Breukelen, de Nieuwerfluis, Loenen, Vreeland, Nichtevecht, Weesp en Muyden, eindlyk aldaar in de Suiderzee sich ontlastende. *Junius*, *Batav.* 8 cap. 109 bl. en weder 17 cap. 481 bl. *Matheus*, in *Not. ad Anonym. Analector.* T. 115 pag. *Saanl. Arkad.* 3 B. 169 bl.

Deese word van den Hr. *Hoofd*, in syn *Velsen*, met het fluiten van dit *Treurstuk*, in deeser voegen ingevoerd:

*Ik ben de Vecht, de geest en godheid van de stroomen,
En silververwigh nat, daar gy uit ryssen siet
Dees frisse grysigheid, gemyterd met het riet.
Waarseggend is myn tong, &c.*

Deese is dat blanke water, met het aangenaame groen van soo veel prachtige *Luffthoeven* overschaduw'd, door verscheidene *Puikdichteren* sielroerend opgeset.

Doch hoor, voor deese reis alleenlyk, hoe deese stroom, by gelegenheid van *Geboortvermaanen*, op *OUDEHOEK*, van my word aangesprooken:

*Jordaan verbeffe de JORDAAN!
Laat Vondel vry de RHYN hier noemen,
Antonides den YSTROOM roemen,
Norèll voor de ouden YSSEL staaz!*

*Laat Willink synen AMSTEL pryfen!
Elk heeft het naar syn sin gesegt.
Ik hou 't met u, myn waarde VECHT,
U sal ik altoos eer bewysen!*

*Wanneer ik langs uw boort magh treên
En soo myn sinnetjes vergad'ren
Of met een boek of losse blad'ren,
Waar vlieght myn geest dan niet al heen!*

*'T sy dat se wil met Munten speelen,
Soo van oud Rome als Nederland;
'T sy dat se vuirigh slaat de band
Aan Heeren-Huiften en Kasteelen:*

Sy kan by u niet ledig staan;
 Gy noopt haar, wordse loom, met spooren,
 Belust myn Poëfy te hooren,
 En doet de veersfen gladder gaan.

'T is wel. ik heb u hier ontboden,
 Terwyl, &c. het overige elders.

VECHTEN; een gehucht Z. O. boven Uitrecht, ontrent welke is Wiltenburg, die hooge bouwakker, soo veel Roomse gedenkteeken en uitleverende; volgens het verhaal, van boven, 297 bl. en beneden, in de letter *W*, op *Wiltenburg*.

Vorders twyfelt de Hr. *Alting*. (*Notit. 2 Part. 54 pag.*) of men, in de oude *Brieven*, *Fethna* of *Fechta* leesen moet.

VEENEN; van welke al is gesproken, in de letter *T*, op *Turven*, 343 bl.

Over de stoffe der Veenen word onder Letterkundige het volgende vast gesteld. *Lemnius* (*de Miraculis Natur. 1 lib. 17 cap.*) wil, dat het is een versameling van boomschorffen en bladeren, takken en wortelen, gras, hooi, stoppelen, riet, biesen, wier, &c. in de meergenoemde watervloed (waar af boven, 39 bl.) op malkanderen geset, en door verdroogen allenskens tot eenen lichaam geworden. Het selve getuigen ook *Pikard* (*Drents. Oudb. 6 H. 36 bl.*) seggende in het veen somwylen ook assen, houtkoolen, kryt en potscherwen gevonden te worden, en *Montanus Beschryv. van Amsteland*, 2 B. 17 H. 161 bl.

De landstreeken, het veen voortbrengende, vind men doorgaans in Brabant, Vlaandere, Holland, Friesland, Embderland, Drenthe, Overijssel, Munsterland, Teklenburg, Oldenburg, Bremen, Holstein; en, met een woord, overal bykans, alwaar sich de rievieren in de Noordzee komen ontlasten. *Pikard*, 4 H. 35 H.

Deese Veenen en Moeren noemt men, volgens haar hoedanigheid, *Brakke* of *Soete Veenen*, *Darry Veenen*; *raenwe Veenen*, *afgetapte Veenen*, van welke boven, 343 bl. Maar fiet eens, het land welk wy bewoonen en betreden, word van ons geschonden, vernietigd en door het vuur verteerd! en hier op schynt onse *Bestevaar* te speelen, seggende.

*Gefegend is het land,
Daar 't kind syn moër verbrand!*

Doch waar in wel eer die diepgeleerde *Plinius* de *Kau-*
chen beklaagde, *Hist. Nat.* 16 lib. cap.

Eindelyk fie van de werktuigen, in de *Veenen* gebruike-
lyk; als het *lynser*, de *veengrepe*, *schop* of *truifelschop*, *spaa*,
wadder, *slikke*, *bunkleppe*, &c. meergemelde *Schook*, de *Tur-*
fis, 21 cap. en verder van de *Turven* en *Veenen*, weder *de-*
selve, *Belgii Foederat.* 8 lib. 13 cap. *Boxhorn. Stedeb.* 4 H.
28 bl. *Eindius, Chronic. Zeeland.* 1 lib. 3 cap. *Van Leenwen,*
Batav. 384 bl. &c.

V E E R E ; heden *mevrouw* gefegt; hoe klinkt dit in uw
oortjes, myn lieve *Zaletjonker*? O ja! *veere* *Hase*, *vere*
Aleide en *ver* *Machteld*, vind men in de *Brieven* van de ja-
ren, 1284, 1307, &c. by *Matheus*, in *Notis ad Chronic. Eg-*
mundanum en in de *Opdragt van het Anonymi Chronic. Du-*
cum Brabantia; uit een *Geschrift* van het jaar, 1343.

Maar hier spyt het my geweldigh, dat ik by *Lipfius*, in
Epistola of *Epistolicae Quaestiones*, of *Electa*, of eindlyk de *An-*
tiquae Lectiones, (en het staat 'er!) niet kan vinden het mooie
compliment van *teve* *Jakoba*. Immers, myne *Vrienden*, was
in die tyden ook *teve* een woord van waarde en eerbiedig-
heid, dat, helaas! in de benaamingen van *appelteeft*, *vischteeft*
en *hekelteeft* nu so jammerlyk word misbruikt. Doch, hoe
bewys ik het, als my de keurige *Kiliaan*, met syn *Dictiona-*
rium, de nette *Meyer*, met syn *Woordenschat* en de doordrin-
gende *Winschoten*, met syn *Zeeman*, haar bystand my schyn-
nen te ontfeffen?

V E L E D A ; van welke waarsegfter, boven, nevens de
Priesteren, 270 bl.

V E L S E N; een oud en sterk *Heeren-Huis*, tuffen *Haar-*
lem en *Alkmaar*, ofliever, tuffen het dorp *Velfen* en de *Sant-*
poort, aan het *Duin*, gelegen.

A. 1706, heb ik het geluk gehad van dit *Huis* te moogen sien,
en voor eenige dagen daar op myn verblyfte neemen; gelyk van
den Heer *GEERARD ROVER* en syn Ed. waarde *Huis-*
vrouw, den 30 *Mey*, met deese woorden ben gescheiden:

*Leef lang, Heer ROVER! leef op deese plaats, Mevrouw!
Die ik, beswangerd met Oud-Hollands yale droomen,*

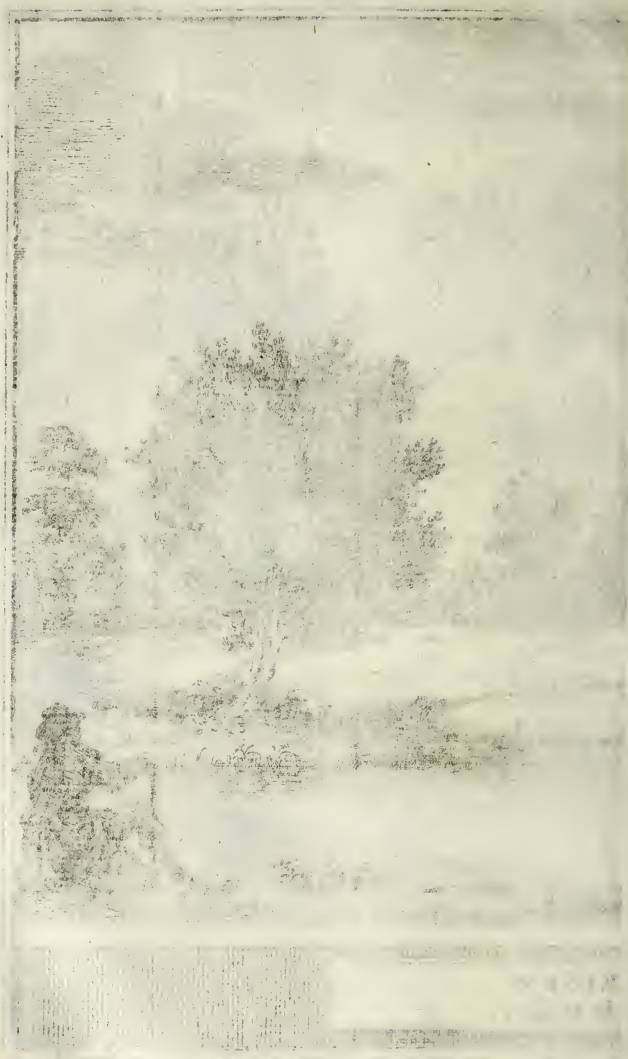

THE
END

Het HUIS te VELSEN;
op haar linker syde te sien.

Soo vriendlyk, soo beleefd my sie verwellekoomen.

'T is waar, myn geest is in haar schik, met dit Gebouw.

*Maar, Heer en Vrouw, dit houd my meerder opgetoogen,
Hier siende uw heus ontbaal, daar weêr, myn onvermoogen!
De dankbaarheid bestaat dan in een wensch alleen:*

Uw Naam kleve aan dit Slot tot aan den laatsten steen!

Ondertussen, tot het Huis weder tredende, neemen wy hier voor te spreken, I. van haar Stichter en bewooners. II. Van haar verwoefing, en III. van haar tegenwoordige toestand.

I. De naam van den Stichter is, soo ik geloof, nergens te vinden; maar echter staat het vast en seker dat het van Hr. Gerrit van Velsen is bewoond. *Hoofd, G. van Velsen, Treursp.* boven aangetogen, 283 bl. gelyk naderhand van Hr. Kasper van Nyen-oort. *Saanl. Arkad. 2 B. 86 en 4 B. 322 bl.* en den Hr. Janus Doufa, anders Jan van der Does. *Deselve Arkad. 322 bl.* en *Goudboeve, Inleid. 79 bl.* doende dit Slot haar homagie, of leenverheffing, in het Sticht, aan het Huis te Nyen-rode.

II. Haar verwoefing geschiede (onseker, in welk jaar, seker naa 1296) door de algemeene wapenen der Goyers, Kennemers, Waterlanders, en verder van Holland en Zeeland, wegens de Graven-moord op Gerrit van Velsen woedende. *Goudboeve, 79 bl. Junius, 18 H. 524 bl.* teweeten, door van Kleef, de neef van den vermoorden graaf. *Saanl. Arkad. 86 bl.*

III. Wegens haar vernieuwing, is aan te merken, dat, ontrent voor 40 jaaren, de Hr. *Jan Hulst* de drie sydmuiren van dit oude kasteel (die gy in dit nevensgaande *Printje* beschoud) in een nieuw huis heeft ingeslooten; synde dan heden in de slinker syde, het koets-huis van deese Lust-plaats; in de rechter syde, een gallerytje nevens het vaathuis van de keuken; en in de achterste syde, eet en slaap-kamers, met 8 vensteren, siende naar den vyver en de plantagien.

Voorts was de ruïne (mede door *Rochman*, doch uit een anderen hoek verbeeld) door syn Ed. Moeder gekocht, te weeten de weduwe van *Pieter Evertsen Hulst*, de Brouwer in het Haantje, by de Nieuwe Merkt; van wien *Vader Vondel* is spreekende, in syn *Hekeldichten, achter Palamedes beden geplaatst, 39 bl.* ter gelegenheid van syn geplonderd Huis.

Eind-

Eindlyk, de eigendom is heden aan de Mevrouw Weduwe van den Hr. *Trigland*, in syn leven Hoog-voor-leefser in de Godsgelerdheid binnen Leiden.

Maar, tot een slot, worden hier noch 3 Aanmerkingen achter gevoegd.

I. Dat het dorp Velsen, of Velfereburg, (het vierde hoofddorp der Kennemers, van onse *beufelpraaters*, wegens seker sprekje, geheeten, *Fellefoen* nu Velsen) is een moeder-kerk, en meermaalen word genoemd in *de Transactie* van het jaar 1063, en *het Vergunfchrift* van graaf Diderik de V, des jaars 1083; volgens den Hr. *Alting*, in syn soo dikmaals aangehaalde *Notitia*, 2 Part. 188 pag.

II. Dat deese opene ruïne niet de geheele gedaante van het oude Huis vertoond; alleenlyk, seg ik, is een klein gedeelte: loopende de grondslag der ruinen tot onder de naaftgelegene Lustplaats van den Hr. *Paapenbroek*.

III. Dat van het Huis te Velsen ook word gesproken in *de Beschryv. van Amsteldam*, 2 D. 108 bl. *Ampzing*, *Haarlem*, 78 bl. *Wachtendorps Chron.* 6 B. *Boxhorn. Szedeb.* 121 bl. en eindlyk *Soeteboom*, voorgevende (*Saanl. Arkad.* 4 B. 322 bl.) de muiren te hebben gesien.

GEERAARD VAN VELSEN; de moorder van graaf Floris de V; van welken edelman ook al boven is gesproken, 32, 89, 98 en 235 bl.

Doch op deese plaats sal men wat wydloopiger te werk gaan; I. over deesen bitteren Geerard of Gerrit. II. over het verkrachten van syn lieve bedgenoot, en III. over het gewaande spiikervat.

I. Dan deese Gerrit is geweest sterk van lichaam en daar nevens kloek van geest; doch sel en bitter: tegens den graaf Floris een eedgespan ingaande, nevens Harmen van Woerden, syn schoonvader, Gysbrecht van Amstel, nevens Van Teilingen, van Heusden, Renesse, Kuik, &c.

1. Om dat Amstel door hem was in hechtenis geweest, en Woerden in ballingschap had moeten swerven. *Jan Veldenaar in de vertaalde Fasciculus Temporum*, van den monik, *Warner Rolevink*.

2. Om dat syn broeder, volgens graven bevel, te Leiden was onthoofd. *Jan van Leiden; Karmeliet, Hollands Chron.* 24 B.

3. Om dat de graaf, in een geheim verdragh en buiten kennis van de Staaten, met Vrankryk tegens Engeland had aangespannen. *Math. Vossius*, in *het 4de syner Jaarboeken*.

4. Om

4. Om dat defelve vrouw Alyt, fyn moeye, nevens haar foon Floris, uit Holland en Zeeland had verdreven. *Scrivierius, uit Stoke, Graven, 276 bl.*

5. Om dat hy 40 welgegoede boeren tot ridders had gemaakt. *Gemelde Voffius, in gemeld, 4 B.*

6. Om dat hy eenige sloten en kasteelen, om biskop Jan te behaagen, de faamgefwoorene had ontvreemd. *Jak. Meyer, Vlaamse Jaarb. 10 B.*

7. Om dat hy Velfens vrouw, Woerdens dochter en Amstels nichtjen, had verkracht; waar af soo daadelyk breeder.

II. Nu dan eens aan de gewaande Vrouwe kracht. De graaf had een mooye meid tot fyn plaasier, mogelyk de dochter van Hr. Jan van Heusden. Deefe wilde hy aan Gerrit uithylyken. Maar, *ik begeer uw hoer niet*, fou hy gefegt hebben. Waar op de graaf: *Eerlang sal ik echter myn hoer u tot een wyf doen hebben.* Gerrit floeg dit in de wind, en trouwde de dochter van Harmen van Woerden; maar, wat doet de graaf? Hy versend Gerrit, fyn raad en geheimschryver, over faaken van gewicht. Hy gaat naar het slot Kroonenburg (Velsen segt alleenlyk *Hoofd*, in *het Treurspel*, boven aangetoogen, 283 bl.) en word van de vrouw met heusheid ontfangen. Hier op geschied het schenden, meer om Gerrit te hoonen, volgens *Hoofd* en *Barlandus*, als uit enkele wel-luft. Dit schryven, *Jan van Leiden, Holl. Chron. 24 B. Reinier Snoyus, Batav. Geschied. 7 B. Scotanus, Friesse-G. 5 B. 145 bl. &c.* Maar het word ontkend van *Scrivierius*, om dat noch *Stoke*, noch *Beka*, noch de *Groote Chronyk* daar iets van reppen; by *Goudhoeve, 339 bl.* gelyk mede van *Math. Voffius, in het 4 B. der Holl. en Zeel. Jaarboeken. Buchelius, in Bekam, 100 pag. Van Leeuwen, Leid. Nader Bewys, 363 bl. de Gouwenaar, 260 bl.* Doch by *Montanus, Beschryv. van Amsteld. 1 D. 2 B. 5 H.* word deefe saak voor en tegen bepleid; spruitende ondertussen het verdichtfel uit *Stokes Rymchronyk, 122 bl.* alwaar u deefe woorden ontmoeten:

*Ende Herman van Woerden reet hem ane,
Als di ne wille hadde te vane.
En grep en bi den breydel saen:
U hoghe sprongen syn gedaen,
Ghi ne sult meer der voeren driven,
Sprak bi, heer meester, gi moet hier bliuen*

Z

Onse

*Onse gevangen, is 't u lief of leet.
Ik seg u dat ik wel weet
Dat die grave hielt over spel,
Want hy loech (dat weet ik wel)
En antwoorde den sellen man.*

Immers, hoe komt hier overspel te pas? de graaf moest lachen om Woerdens woorden, syn seggen over (dat is, voor) spel aanneemende.

Hoofd en Vondel, houden echter haar strengen vast; doende de laatste syn Badeloch haar man aldus haar droom vertellen:

*Nicht Machtelt, dochtme, stont voor myne ledekant,
Bedrukt, en in die schyn, waar in sy, by haar leven,
My dik haar bertewee te kennen plagh te geven,
Toen se in haar traanen smolt, en van geduld beroofd,
De handen deerlyk wrong, het hair trok uit haar hoofd,
De blanke borsten krabde, en scheurde 't kleet aan flarden,
En sagh begruist van stof, soo dat ik 't nau kon harden.
Noch hooren al 't gekerm, en jammerlyk misbaar,
Noch 't schelden op de Graaf, voor schelm, geweldenaar,
Verkrachter van een Vrouw, soo kuis, soo welgebooren!
Helaas! sy quam my niet in die gestalt te vooren.*

III. Deefe van Velsen, naa s'Graven moord (waar af ook iets in de letter *W*, by Harmen van Woerden) gevangen synde, is *rotatus*; segt Beka, by Scriverius, *Graven*, 341 bl. in *Goudhoevens Chronyk* en Buchelius, 100 pag. en deefe navolgende, bovengenoemde *P. Vlaming*, in het *Voorbericht van syn Hoogerwoert*.

Nu is *rotatus*, geradebraakt, en niet gerold, in een vat, met spiikers van binnen geslagen, door de jeugd van Leiden: gelyk dat vertellen, *Scotanus*, *Fricse G.* 5 B. 147 bl. *Junius*, *Batav.* 19 cap. 560 pag. *Emmius*, *Friscar. Rer.* 12 lib. *Wachtendorp*, *Chron.* 7 B. en *Amsteldams Beschryv.* 8 H. 104 bl. beide met een *Printje*, &c.

Maar hoe? moogelyk heeft die droevige vertelling (gelyk ook wel andere) haar oorsprong de Romeinen ontleend; by welke hunnen veldheer *Regulus*, op syn woord (boven, 311 bl.) tot die van *Karthago* keerende, met sulken een kist vol spykers is mishandeld. Hoewel ook dit een vuil

vuil verdichtfel word geloofd te syn , by *Palmerius* , ad *Appiani Punic.* voorgevende *Polybius* daar niets af aan te raaken , die anderfins de nederlaag en gevangenis van *Regulus* ons foo wydloopigh heeft verhaald.

Ondertuffen is de grondflagh van die deefe en diergelyke vertellingkjes wederstreven en omver werpen , dat de tydgenooten , als *Stoke* , *Beka* , &c. fwygen (immers willens overflaan , is onwaarschynlyk) van dusdanige voorvallen van aangelegenheid.

Sluite deefe redenvoeringe over *Gerrit van Velsen* , met syn *Portret* , van meergemelde *Korn. van Alkemade* in het licht gebracht ; welke hy ons verfeekerd , dit het echte en waare weefen van dien eedelen wreeker te syn.

VELUWE; van welke ruwe en drooge landstreek boven al is gesproken , 25 bl.

Het word bepaald in het O. met den *Yffel* ; in het W. met het *Sticht van Utrecht* ; in het S. met den *Rhyn* , en in het N. met de *Suiderzee* : fynde vol fand-duinen , heuvelen en heybergen , en deshalven , volgens het fchryven van hertogh *Arnoud* (by *Slichtenborst* , *Gelder. G. 1 B. 180 Verdeel. 109 bl.*) een wild en byster land ; of , volgens het algemeene spreekwoord , een kaale rok met een kostelyke boord beset.

Voorts wordén hier ten deele mede de *Marfi* geplaatft ; van welke boven , 223 bl. Siet defelve *Slichtenborst* , 189 *Verdeeling*.

Hier fyn de *Sloten* ,

Doornewaart ,	} van welke boven ,	{	63 bl.
Roosendaal ,			268 bl.
Het Loo , &c. &c.			208 bl.

en de *Steden* ,

Arnhem , de I.	} van welke mede boven ,	{	21 bl.
Hattum , de IV.			129 bl.

Wageningen , de III , van welke beneden in de letter *W.*

Harderwyk , de II.	} van deefe beiden ,	elders.
Elburg , de V.		

VERNEHUISEN; by my , in een feer oud *Printjen* van *A. P.* fynde een hoogh muirwerk van een oud kasteel in de *Neder-Betuwe* , aan den dyk.

Volgens de *Landkaart van Gelderlands Vierde Deel* , by *Slichtenborst* , vind ik deefe ruïne , aan den *Rhyn* , tegen over *Rheenen* , tuffen *Lynden* en *Ingen* ; met de naam van *Veerhuisen*.

Heeft geen naam in de *Historien*. Dat is, soo veel my tot nu toe is bekend. Ik heb Neerlandfche *Schryvers*, maar had wel een meerder getal van noden.

Ik word gedwongen, in veel fraayigheen te missen, Of seggen; het staat daar! en dan is 't enkel giffen. Mathëus, brave man, soo my hier iets ontschiet, Vergeef 't myn onmagt; 'k heb uw Analecta niet?

VERONE; of anders Vroonen, is niet als een ydele herffenschildery van onse lichtgelovige voorouderen: want heden wil onse eeuw sien en taltten, haar ooren mistrouwende in een drom van beufelpraat.

Ondertussen sou deese stad gestaan en gebloeid hebben, in kleen Friesland, anders Noord-Holland, by Alkmaar, aan de Saan, die daar ontrent plag in zee te vallen. *Vroonens Begin, Midden en Einde van H. Soeteboom, 1 B. 1 H. 2 bl.*

De stichter sou Friso de jonge, de soon van Gruno, syn geweest, die, naar de naam syns eegemaals deese stad heette Vrouwgeest; welken naderhand de Romeinen Verona hebben genoemd. De tyd der stichting? soo maar 120 jaaren voor des Heeren geboorte. *Deselve, 4 bl.*

De verdelger sou syn geweest graaf Jan den I; van welken boven, *156 bl.* Deese, de kleene Friesen, over hunne afval willende straffen, heeft Verone belegerd, doch door geweld seer weinigh vorderende, heeft hy met verraad de stad bekoomen; de bekoomene wreedelyk verbrand en met het ploeghyser strengelyk uitgeroeid. *Deselve, 2 B. 5 H. 167 bl.*

Nu, was de verrader eene Fobus, burgemeester van Verona, die, voor een laars vol goud, den 13den Maart, A. 1303, by nacht de stad heeft overgeleverd, en de Hollanders ingelaaten. Maar, fiet hier 't verraders loon! Naa de verwoesting is deese Fop, van den graaf scherpelyk bekeven, gevangen, en in een tooren van deese stad (naderhand de naam van *Fobus-tooren* behoudende) voor eeuwigh opgeslooten. *Deselve, 2 B. 4, 5, en 6 H. Van Spaan, Rotterd. Beschryv. 3 H. 87 bl. Wachtendorp, Rymchron. 7 B. behalven Winsenius, &c.*

Dit wegens Veronaas Op- en Ondergangs vertellingkjes, treede voorts tot de bewyfen over.

Vorperius Thaborita, by Mathëus, Analector. IV Tom. 390 bl.

390 bl. zegt geen tydgenoot van die verwoestinge te syn bekend.

Alkemades Stoke vertoond in de *Aanteekeningen*, op de *XXste graaf*, gemelde Jan, 147 bl. dat het jaar van Veronaas verwoestinge, word gesteld van sommige op 1296, sommige op 1297, sommige op 1288, en weder sommige op 1303.

De Hr. *Alting* (*Not. Germ. Inf. 11 Part. 193 pag.*) schynt echter, deese stad te verdedigen, uit oude Vergunbrieven, deselve noemende Vranlo, Vronlo en Franlo; en, met *Stoke* en *Beka*, bevestigende der selver ondergang.

Verdere bewysen van dit vermaarde Verone, worden genomen.

I. Uit een oud verroest segel van koper, waar op, nevens een adelaar met uitgespreide wieken, en een degen, deese (naar den konst dier tyden getrokken) letteren: SIGILLUM CIVIUM DE VRONLAGEIST. 't segel der Burgeren van Vronen op die geest. *Junius*, *Batav. 17 cap. 477 pag.* noemende Nic. Vorstius de besitter van dit Juweel.

II. Uit een houten kruis, op wiens dwershoud dit wydberoemde tydschrift: ECCE CADIT MATER FRISIAE. *Sie daar valt de moeder van Friesland.* *Junius*, 476 pag. &c. Maar *Scotanus* (*Friessse G. 5 B. 151 bl.*) geloofd dat dit tydschriftje is staande op A. 1303, teweeten, 6 jaaren naar den rechten tyd.

Ondertussen, sullen hier de Liefhebbers der *Tydschriften* gelieven aan te merken, dat de D, die nu word gerekend, by onse voorvaderen is verby gegaan. Want fiet diergelyken voorbeeld, in deese woorden, by *Jak. van Oudenhoven* (*s' Hertogen Bossche Beschryv. 3 bl.*) GODEFRIDVS DVX ESILVA FECIT OPPIVVM. *Govaart den hertogh, heeft uit een bosch een stad gemaakt.*

III. Uit een klokje, draagende deese letteren. A. VRO DOMINI MCCLXXX. TEMPORE ALARDI PRESBITERI MENCIS SEPTEMBRI. Dit uit een beminne waardige *Konstprint*, onder myn Neêrlandse Versaamelingen te beschouwen. *Junius*, 476 pag. *Soeteboom*, *Vronen*, 3 B. 7 H. 179 bl.

Dit heeft, volgens *Junius* en *Soeteboom*, gehangen in de kerktooren van Valken-oog, een dorp ontrent Schagen: maar de meergenoemde *Barbier* van Scorel (*Medenbl. Chron. 82 bl.*)

getuigd dat het kloksken, op den 5 Junii, A. 1647, wegens de vreugd, over de vrede met Spanje, aan stukken is geklept, en daar op, om vergooten te worden, naar Amsteldam is gestierd.

IV. Uit het rechte meesterschap, aangaande het district van de verdelgde stad. *Junius*, 477 pag.

V. Eindlyk uit de visch-tol, over alle meeren en rievieren. *Junius*, 477 bl. Doch dit spreekt *Van Leeuwen* tegen; zeggende (*Leidens Beschryv.* 152 bl.) dat de benaaminge van de *Vroon*-vissery moet gehaald worden, niet van de gewaande stad Verona; maar van het woordeken *vroon*, dat is, *vry*, in de benaamingen van *Vroon*-schoude, *Vroon*-landen, en *Vroon*-visseryen; in de oude *Vergunbrieven* te vinden.

Tot soo verre hier mede van Verona; die niet vernoegd is, ga verder naar *Scriverius*, by *Goudboeve*, 350 bl. *Boxhorn. Stedeb.* 349 bl. *gemelde van Leeuwen*, *Bataw.* 98 bl. en eindlyk *Van Royen*, in *syn Verklaringen over Verstege*, 6 H. 190 bl.

VETKOOPERS en SCHIERINGERS, een schadelyke scheuringe, A. 1392, op de bras-maalen uitgebroeid; van welke mede boven, 130 bl. in de *veerssen van P. Verhoek*; gelyk van de bras-maalen of gast-maalen, 96 bl.

Ontstond allereerst onder den adel, naderhand ook het gemeen van een scheurende en verdeelende; en synde de voornaamste Vetkoopers de Hollanders toegedaan; maar de Schieringers sich houdende aan het Groninger verbond. *Scotanus*, *Friessse G.* 5 B. 145 bl. en 7 B. 216 bl.

Verder, is de naam-reden verscheiden; maar ik sou deese verkiefen. Beide synde kooplieden, waaren de rykste Vetkoopers, dat is, vetweyders of handelaars in offen; maar de geringere, Schieringers; teweeten, van het schieren afscheiden; dus de ingewanden, hoofden en voeten van het geslagene opkoopende, schoon maakende en soo weder verkoopende. *Gabbema*, *Leeuward. Beschryv.* 12 bl. *Soeteboom*, *Stavor. Beschryv.* 5 B. 135 bl.

VIANEN; aan den linker oever van de Lek, in den lande van Arkel en Altena; van welke, aangaande 'er koddige Naam-reden, boven, 241 bl. gelyk van haar slot, *Batestein*, 27 bl. en dien groven tooren, *Simpol*, 314 bl.

Word onder de Hollandſſe ſteden niet gerekend. *Parivall, Vermaak van Holl.* 148 bl. is gebleven aan de Brederoden, zedert de Hr. Walrave van Brederode, trouwende met Leonora, eenige dochter en erfgenaam van den Heer van Vianen en Ameide. *Boxhorn. Stedeb.* 301 bl. Teweeten die Heer van Brederode; welke, A. 1417, ſneuvelde in het heete gevecht binnen het overheerde Gornichem. *Kemp. Gornichem, Beſchryv.* 207 bl. Sie van dit gevecht ook boven, 21 bl.

Eindlyk, ſy is, A. 1213 (A. 1290, ſegt *Boxhorn*) angelegt door Hubert (Zwederus, ſegt *Boxhorn*) Heere van Kuilenburg. *Slichtenborſt, Gelders. G.* 1 B. 54 bl.

UITGEEST; is het derde hoofd-dorp der Kennemers, gelegen aan het einde van de *geeft*; dat is, de duinlaagte tuſſen Beverwyk en Akersloot.

Was al van ouds een voornaam dorp; wel eer behoorende onder de Heeren van Blois, de graaf van Henegou, onder Heer Gerrit van Heemskerk, ten tyden van Vrouw Jakobba, en eindlyk, by de regeeringe van graaf Willem, voor altyd, onder de Graaflykheid. *Saanlands. Arkad.* 2 B. 83 bl.

UITRECHT. Helaas!

*Hoe rechthalfſt ieder, om u eens te ſien beſchreven!
Wy weeten wel al 't geene uw biskoppen bedreven,
Wanneer ſy, oorlogſiek, den miter lieten ſtaan,
Om, met den ſtalen helm, naar 't oorlogsveld te gaan:
Maar uw kaſteelen, in de ſtad; uw trotſe kerken,
Uw hoofdgebouwen! ſacht, vrienden! ik moeſt hier proſa
ſchryven.*

Wel aan, ten minſten een ſchetsje van een blad of twee, daar ſy een vollagen Boek met ruim ſoo groot een recht verdiend, als Amſteldam, Delf, Dordrecht, Enkhuiſen, Haarlem, Hoorn, Leiden, en verſcheidene andere.

De ſtoffe ſy dan, I. Haar gelegenheid. II. Haar Naam en Naamredenen. III. Oudheid. IV. Klooſters en Kerken. V. Voornaame Huuſen. VI. Oorlogsgevallen. VII. Ongelukken. VIII. Aart der inwoonderen, teweeten, in de jaaren, A. 1400, &c.

I. Utrecht, Outrecht, Olt-trecht, of Utrecht, is dan ge-

legen aan de middeltak des Rhyns, tuffen de heimen of grensfcheidingen van Germanje of Duitfchland, en van de Gallien. Sie boven, 340 bl. behalven *Meinard van Dreunen, Akademi-drukker*, in *zyn Verhaal onder het Geficht van deefe stad, in het jaar, 1669 uitgegeven*; behalven *Guicciardin, Meurs*. &c.

II. Sommige noemen haar *Antonia*; foo quanfuis geheeten naar een Antoni of Teunis, ik en weet niet wie; of naar Mark Antoon, dien vermaarden Drieman, nevens Oktavius en Lepidus, of van Antonyn den keifer; wiens *Gedenkmunten* (en quanfuis fou dit bewyfen) hier ontrent in overvloed worden opgedolven: maar wie van beide Antonynen? den Deugdfaamen of Mark-Aureel? feeker, een mooi vertellingkje der beufelende moniken, volgens *Arnold. Buchelius*, dien *eerwaarden gryfaard*, in *Bekam*, 6 pag. dit enkelyk uit zyn pooten fuigende. Siet ook *Alting*, dit verwerpemde, *Notit. II Part. 205 pag.* en *Schook*, in *Fabula Hamel. 2 lib. 8 cap.* en weder 4 lib. 1 cap.

Sommige *Wiltenburg*. Doch ik verfchuij deefe fchryfftoffe tot de letter *W*.

Sommige weder *Tricesima*; volgens het bovengefchrevene, 340 bl.

Eindlyk, *Trajectum inferius, ad Rhenum*; de benedenfte *trecht* of overtogt aan den Rhyn, tot onderscheid van *Trajectum superius, ad Mosam*; Maas-tricht, of de bovenfte overvaart, aan de Maas. *Guicciardin. Belgic. Descript. III Part. 197 pag.* *Bertius*, *Urb. German. 268 pag.* behalven *Meurs, Goos, Kolom*, &c.

III. Was, in de eerfte tyden alleenlyk een gering kasteel. *Alkuinus*, in *Wilebrord. Theofried, den abt van Epternach, in Wilebrord*, 8 H. by *Matheus, Analector. V Tom. 455 pag.* doch is naderhand tot een stad verheven, door Balderik, wel eer de leermeester der kinderen van keifer Henrik de Vogeljaar, en naamaals de XVde biskop van Utrecht. *Alting. Not. II Part. 180 pag.*

IV. Van haare Dom, of de Hoofdkerke, den milden S. Marten toegewyd, weet men niet anders als datfe van genoemden Balderik, is herboud; ontrent A. 1015, van Adeldbold, den XIXften, vernieuwd, en A. 1224, door Henrik van Vianen, den XXXVIIIften, tot haar tegenwoordigen toestand gebracht: fynde daar by gevoegd, binnen 60 jaaren, federt A. 1321, dien vermaarde Domstooren.

S. Salvators Munster, of hoofdkerk, anders Oud-Munster, van S. Willebrord gesticht, en in de tyden van Leicester afgebrooken.

S. Pieter en S. Janskerken; beide van Bernulphus, de XXste biskop geboud.

Van de Heilige Maagd Maria, door den keiser, Fred. Barbarossa gesticht; in welken u worden getoond de pilaaren, op offenhuiden staande. *Het Neerlandse Reisboek*, 234 bl. uit *Meurs*, XVII Provinc. 2 D. 868 bl. *J. A. Kolom.* 175 bl. &c.

Voeg hier achter, de abdyen van S. Paulus, en van S. Laurens; beide reeds verdweenen: de 5 Vrouwe-conventen; Oudwyk, Mariendaal, 't Vrouwe klooster, van S. Servaas, en de Witte Vrouwen: der Regulieren, der Karmelieten, en der Dominikaanen convent: der Franciskaanen kerk: der Palmieten tempel; der Hieronymieten kerk: de Mannen- en Vrouwen-conventen van S. Brigitta: 't klooster van S. Niklaas; van S. Cecilia; van Jerusaleem; van S. Anne; van S. Agnes; van Marienhage; de Braamdole; Bethlehem: de capellen van S. Kornelis, S. Antoni, en S. Martha; de gasthuisen van de 3 Koningen, S. Kattryn, S. Lysbeth, S. Barbara, S. Laurens, S. Apollonia, S. Sebastiaan, S. Eloy, S. Job, S. Marten, S. Quintyn, &c. want ik ben al moê met soo veel Heiligheitjes op te tellen. Doch hoe dat alle deese, of vernietigd, of tot een ander gebruik syn herfschept, sou hier nevens kunnen gevoegd worden. Maar, ik geef dit over aan een ander. Siet midlerwylen, *Matheus, Foundationes & Fata Ecclesiar.* 1 lib. bysonderlyk, aldaar in Utrecht blyvende.

V. Onder de Huisen munten uit, Oudaan of Nieuw Zoudenbalg; Hasenberg; Lichtenberg; Oudesterre, of het Keiserryk; Laar of het Huis ter Harte; Drakenburg; Hamerstein; Fresenburg; Blankenburg; Putruweel; Groenewouw; Leeuwenberg, en noch verscheidene andere; onder welke eenige oud, groot en sterk; bequaam om in oorlogstyden den vyand punt te bieden. *Gemelde Van Dreunen, in syn Verhaal.* Siet ook *Uitrechts platte grond*, door *J. van Vianen*, voor *C. Specht*, noch onlangs, A. 1696, volkoomen uitgevoerd.

VI. Aangaande haar oorlogswisselvalligheden, is het seker,

I. Dat sy, noch in haar eerste jeugd, sich onder de Romeinen bukte.

2. Dat sy, door de Saxen en Friesen, Deenen 'en Noormannen is overvallen, geschonden en verswakt.

3. Dat sy noch eens van de Noordse sprinkhaanen, Neder-Saxen en Friesen, ten tyden van keiser Lodewyk de Vroome, is aangetast, en naderhand geheelik verbrand, en by naar uitgeroeid.

4. Dat sy, jaaren woest gelegen hebbende, ten tyden van meergenoemden biskop Baldrik, weder is op nieuws bemuid.

Waar af haar *Dioecesis*, of geestelyke *jurisdictie* sich uitgebreide, niët alleenlyk over de VII Provincien, maar ook grensde tot aan Embderland, Munsterland, Kleefslant, &c. tot binnen de paalen van Brabant en Vlaanderen. Hier uit ontstonden oorlogen, nabuirige en afgelegene vorsten, dikwyls, met een driftige hevigheid, dit lekkere Bruidtjen aandoende. Sie *Goudhoeve*, *Scriverius*, &c. *Beka* en *Heda*, &c.

5. Dat sy, A. 1449, door een eedge-span der Burgoens-gefinden, en weder, A. 1528, door deselve vyanden is verast en ingenoomen; terwyl men de Staaten van het land met des stads overheid, of verdreef, of in de boeyen wierp, of door den beul deed omkoomen. *Goudhoeve*, 456 en 590 bl.

6. Dat sy, A. 1534, wierdengekluiserd, door keiser Karel, met het kasteel Vredenburg; van welke beneden breeder.

7. En ten laatste, dat sy, A. 1672, in de maand van Junii, door de Franssen in besettinge genoomen synde, van een geldsuchtigen gouverneur, en den baldadigen soldaat, seer veel heeft moeten verdragen; tot dat sy eindlyk, in de maand van Novemb. des volgende jaars, haare verwoesting afkoopende, van deese wreede bloedsuigers is verlaaten. *Merkuir van 1672*, 73 bl. en *die van 1673*, bl.

VII. Haar ongelukken meen ik te weesen,

1. De Waterlood van A. 1170, toen het zeewater is voor Uitrecht gekoomen, en men in de stads grachten, cabeljauwen heeft gevangen. *Beka*, *Veldenaar*, *Vossius*, &c. by *Gabbema*, *Neerl. Waterlood*. 37 bl.

2. Het afgryfelyk onweër van A. 1674, den 1 Augusti, den bovengenoemden Dom of Hoofdkerke, midden doorslaande en het voornaamste deel haares lichaams tot een pijnhoop
maa-

maakende. *Brand, Tweejaarige Geschied.* 281 bl. behalven de *Merkur*, &c.

3. Ongemeene brand, duirte en hongersnood, en sterfte. *Annales Rer. in Dioecesi Ultrajectina gestarum*, A. 1481, 1482 & 1483; by *Matheus, Analector. II Tom.* doch de meeste *Deelen* van deese *Analecta*, niet in myn magt hebbende, kan ik deselve niet netter aanhaalen; het geen de goede *Leefer*, hoop ik, eenigfins sal kunnen vernoeogen.

VIII. Het komt me vreemd te vooren, dat die van *Uitrecht*, in de oude *Gedenkschriften* worden geheeten; oorlogsfuchtigh, onrustigh, oproerigh. Immers vind gy, in het *Chronicon Slavicum*, op het jaar, 1483, van *Maximiliaans* verwinning spreekende, deese woorden:

*Hoet di nu, hoet di dan
Hoet di vor einen Uterschen man!*

Matheus, in Notis ad Amisfurt. Verboev. 334 pag. en weder de *Nobilitate*, 2 lib. 198 pag.

En hier mede sal ik dit schetsjen besluiten; met de woorden van onsen puikdichter, *Joach. Oudaan* (*Bloemkrans der Gedichten*, 463 bl.) deese *Stad* in deeser voegen aanspreekende:

*Van heimelyke trek, die myne geest beroerd,
Voel ik my opgevat, en door de lucht gevoerd,
Om, uit eerbiedigheit, die Hof-nimf te begroeten.
Ik weege wedersyds, en staa niet op myn voeten.
Ik daal, ik riek de grond, ik voel daar 't vaste staat.
Ik staa, en voel my staan, dat's te *Uitrecht* op de straat.
Vorstinne, met verlos, dat ik my nederbuige,
Om aan uw oud gesagh, myn achting te betuigen;
'T sy uwe kroon, op 't vlak der burgt *Antonia*,
Met soo veel toorens ryst, die 's *Noormans* ongenaã
Bestookte, reis op reis; of dat het puin der *Wilten*
Uw voeten welle in 't sand, of dat me uw naam versmilte
Uit 't *Aut* of 't *Uiterste* van eenigh over-*Drecht*;
Uw roem vereischt alsins eerbiedigheit; dat 's recht.
Vorstin, hoe lokt gy 't oogh, hoe nood gy om te aanschouwen,
Te weiden door de praal der staatige gebouwen,
Van panden, tempelen, paleisen, konst en kracht*

Van

*Van metselwerk: maar ô! wat leit my aan de pracht
 Der eens verviooten tyd? 't is daar toe thans gekoomen,
 Dat gy dit hebt gemeen met het bouwvalligh Romen;
 De jaaren syn uw glans, en 't schimmel alle uw eer.
 Wat doods is, walgt van self; ik wil geen chooren meer,
 Van niemands voet betreên; geen tempelen en panden,
 Alwaar men 't ruige en groen, siet sweven om de wanden
 Van binnen, buitenwaars sich bergen buibe en uil,
 En alle nachtgebloed, in steenklip, reet en kuit.
 Ik wil geen wooningen, daar Wilebrorden saaten,
 Nu eene loots gelyk; geen huisen, nu verlaaten,
 Paleisen sonder volk, als fakkels sonder straal
 En toortissen sonder licht; ik wil geen doodse saal.*

De Provincie van **UITRECHT**; bestaande, I. II. in het Opper- en Neder- Sticht; anders, het Hooger- en Neder- quartier. III. Eemland. IV. Montfoort.

I. Het Hooger- quartier heeft ontrent XVIII Dorpen; Amerrongen, de Bilt, Doorn, Jutfaas, Driebergen, Odyk, Seist, Soest, Schalkwyk, Schonauwen, &c.

II. Het Neder- quartier betreft: Witte Vrouwen, Absteden, Blydenburg, Tolsteeg, Ganssteeg, Kovelswade, &c. Abkoude, &c. Kortenhoef, Loenen, Deenmarken, Breukele, Maarssen, &c. Suilen, 't Gein, Hermelen, &c. Slootten, Abkoude, Oudaan, Krooneburg, Grundestein, Goudestein, Suilen, Loenerflood, &c.

III. Eemland behelst: Asgat, Bunschoten, Barem, Emmenes, Leusden, Rhynswouw, Wouwenberg, &c.

IV. Montfoort, eindlyk: Achthoven, Kattenbroek, Papenkop, Dykveld, Blokland, Oudkoop voor de helft, &c. *Schook, Belg. Foederat. 14 lib. 11 cap. 347 pag. en Romein de Hooge, Spiegel van Staat, 5 D. 20 bl.*

Voeg hier nevens de Ridder Hoffsteden, onder Utrecht. voor een groot gedeelte, in deese Schatkamer, op haar letter geplaatst; gelyk daar syn:

Levendaal, Suilestein, Suilenborg, Natewis, Hardenbroek, Starckenburg, Ryfenburg, Beverwaard, te Seist, Wulven, Schonauwen, Schalkwyk, Meyert, Rynauwen, Heemstede, Huis te Rhyn en Rhynestein, beide te Jutfaas, Rhynenburg, 't Gein, Lokhorst, ten Ham, de Haar, Vleuten, Huis ten Dom, Nyveld, den Engh, Harmelen, ter Horst, Loenerflood, ter Aa, Oudaan, Nyenrode, Ruwiel, Huis te Meer,

Meer, Huis te Suilen, Geresfein, Renswoude, Wiltenburg het oudste slot aan de Vecht, Vreeland nu afgebrooken, ter Horst by Rheenen vervallen, te Goye verdelgd. En dit soo verre, volgens de verklaaringe, by de 3 leeden van den Staat des lands Utrecht, van den jaare, 1483.

Begeert gy van Utrecht meerder saaken; gaa tot *Matheus, de Fure Gladii, de Nobilitate, Amisfurt. &c.* of tot meerge-noemde *Arnold. Buchelius, in Bekam & Hedam*, en eindlyk de gemelde *Romein de Hooge*, behalven *Guicciardin, de Laat, &c.*

V L A R D I N G E N; anders Flardingén; van welke mede boven, 85 bl. een oud kasteel, of liever, een seer oude stad, in Schieland. *Van Leeuwen, 1298 bl. A. 1082*, hebbende gelegen op de wateringén van de Marlinge en Thurlede; doch heden (sie wat we boven verhaalden, 108 bl.) van de zee verslonden, en in de Maas-wateren begraven: want, immers moet het van het tegenwoordige Vlaardingén, aan de Maas, wel onderscheiden worden. *Handvest-Chron. 1 D. 110 bl. Goudhoeve*, aanhaalende beide *Lambert van Schafnénburg, 93 bl.*

Het is dan, voor meer als 400 jaaren, door het geweld van het zeewater vernietigd; soo dat wy Oud-Vlaardingén (gedacht by genoemde *Schafnénburg* en *Hermannus Contra-ctum*) moogen toevoegen de woorden van onsen *Ovidius*, ontrent *Buris* en *Helice* van hem gebruikt. *Vondel*, geeftse u dusdaanigh, in het laatste *B. der vertaalde Herscheppingén.*

Soek Buris, Helice, in Achaje. Niets houd stand!

*Gy vindse in zee vergaan. Matroos heeft, lang voor deesen,
Die steén en muiren diep in zee van verr geweestén.*

Ondertussen is het Nieuw-Vlaardingén alleenlyk een groot vlek, sonder het minste teeken van oudheid, bewoond van die met de vissery sich en haar huisgefinnen onderhouden. *Gemelde van Leeuwen, op gemelde 1298 bl. en 178 bl. Boxhorn. Stedeb. 337 bl.* aldaar geen onderscheid maakende tussen Oud- en Nieuw-Vlaardingén. *Junius, Batav. 17 cap. 500 pag.*

V L A S - T h i e n d e n, volgens het Graaflyk Recht, de vrouwen in Suidbeveland quijtgescholden door Vrouw *Jakoba*; te Goes haar geluk wenssende als koning, wegens het trefsen van de papegaay. *Alkemade, Grave-Munt. in Jakoba, 106 bl.*

Van

Van Jakoba, ontrent het fchieten van de papegaay, fchreven wy, 154 bl.

Doch fie mede van deefe plechtigheid, op Pinxteren in gebruik, ten platte lande, *Matheus, de Jure Gladii, XIX cap.* toonende u daar een *willekeur*, ontrent het papegaay-fchieten te Soeft.

’t Huis te VLEUTEN, niet verre van het dorp van Vleuten, tuffen de Huifen, ten Eng, den Ham en Harmelen, W. waart van Utrecht gelegen; is heden alleen een oude, vierkante en bewoonbaare tooren; ons vertoon in twee *Teekeningen* van *Rochman*, en in een *Printje* van *J. van Vianen*, voor *C. Specht*. Heeft geen *Historie*, voor foo veel my is bekend.

’t Huis te VLIET; in het jaar 1701, door *C. Specht*, in het licht gebracht, is gelegen in het dorp Kapell, in het Sticht. Mede sonder iet *Historiaals*.

Een ander Huis te VLIET, is'er geweest ontrent Oudewater, aan den Yffel; doch foo door het oorlogen verwoest, dat'er, van dit oude slot, niets als een half vervallen tooren is overgebleven. *Van Leeuwen, Batav. 1305 bl. Gondhoeve; 91 bl.* Al mede geen *Historie*. Het is ook onder de *Gefichten* van *Rochman*.

VLIET, een watertje; van welke boven, 181 bl.

VOGELSANG; een graaflyk Lufthuis, alwaar de graven veelyds vertoefden, om met het gefang der vogelen zich te vermaaken. Westwaart in het Teilinger, of liever Haarlemmerhout; van welke mede boven, 90 bl. geheelyk achter af gelegen, midden in de duinen, van graaf Floris de V geboud. *Handveft-Chronyk, 122 bl.* was, toen *Ampzing*, de befchryver van *Haarlem* leefde (fiet hem, 13 bl.) een heuvel van enkele puinhoop: doch was ook al, in fyne tyd, vernieuwd of herboud.

Hier liep ook een Rhynsprankel, komende van Rhynsburg en Voorhout. *Saanl. Arkad. 2 B. 62 bl. 3 B. 166 bl. Boxhorn. Stedeb. 121 bl. Beka, in Jan den II, 98 pag. Alting. Notit. 11 Part. 58 pag.*

VOLLENHOVE; haar slot is, gelyk dat van Monfoort, Woerden en Horft, geboud door Govert van Rhenen, de 28fte biskop van Utrecht. *Beka, 55 pag. Meurs, XVII Provinc. Doch fie boven, TOUTENBURG, 339 bl.*

Vorder is deefe ftad gelegen, in Overyffel aan de Zuiderzee. *Guicciardin. Belgii 3 Part. 221 pag. Meurs, XVII Prov. 2 D. 963 bl. &c.*

VOLEWYK; tegen over Amsteldam, in Waterland; de plaats van galg en rad, en het buiten gerecht van gemelde koopstad.

Eenige noemen deese plaats *vogelwyk*, quansuis van de raven en kraayen, hier op de lykken aafende; eenige weder *vool- of veulewyk*, van de *veulens* of jonge paarden aldaar aangefokt en opgevoed. *Soetstemmende Swaan*, 4 H. 19 bl.

VOORBĒLDEN; waarom soo wel niet in onse *Land-Chronycken*, als in die van de Grieken of Romeinen, aan te merken, en by malkaêr te versamelen? heeft *Valerius Maximus* de Deugden en Misdryven deeser beide in seekere *Hoofdstukken* gebracht? heeft *Balthasar Exnerus van Hiriberge*, in de saaken onser eeuwen, schryvende de *Valerius Maximus Christianus*, hem naagevolgd? laat ik, genegene LEEFER, self in deese *Schatkamer*, een staaltje slechts van onse Voorbeelden u ter hand stellen.

1. **DAPPERHEID**. Harmen de Ruiters, Loevestein verdedigende. 211 bl.

2. **MANNINNEN**. Helena, moeder van Dodo de II, de 7de Heer van Egmond. 80 en 133 bl.

3. **HUWELYKSTROUW**. De vrouw der slotvoogds van Oud-Haarlem. 126 bl.

4. **RAMPALIGHEID**. Vrouw Jakoba, in alles ongelukkig. 152 bl.

5. **WOORDHOUDING**. Albert Beiling, te Schoonhoven, een tweede Regulus. 311 bl.

6. **ONDANKBAARE KINDEREN**. Adolf van Gelder, syn vader vangende en opsluitende. 48 en 165 bl.

7. **BROEDERTWIST**. Diderik de VI, en swarte Floris. 60 bl.

8. **WRAAKLUST**. Gerrit van Velsen, doorsteekende graaf Floris den V. 91 bl.

9. **TWISTSTOOKEN**. Karel, naamaals de Stoute, verdacht gemaakt, by Philipp syn vader. 164 en 178 bl.

10. **DANKBAARHEID**. De oyevaar, nestelende op de Abdykerk van Egmond. 78 bl.

11. **MINNENYD** of jaloersheid. De graaf van Klermond, arg-waanende van graaf Floris de IV. 88 bl.

Ik heb van een staaltje gesegt, en sie daar! ik gaa voort.

VOORBURG; Voorhout en Voorschooten, syn drie naamen, spruitende volgens *Velferus*, uit de Latynse benaaminge, *Forum Hadriani. Kluverius*, *Rbynmond*. 2 D. 48 bl.

dit

dit echter ontkennende, en dit *Forum* ontrent Nimmegen stellende. O losse onsekerheid! wat heeft men toch aan u?

De oude burg te VOORBURG, in Rhymland, stond aan den Delfsilen Vliet, of de waare *Corbulonis Fossa*; van welke boven, 181 bl.

A. 1500, syn haar gronden ondekt, en opgegraven: in welke veel oudheden van Rome van de liefhebbers syn geraapt. *Parival*, *Vermaak van Holl.* 127 bl. *Vronen op en Onderg.* 1 B. 10 bl. *Buchelius*, over *Beka*, in *Hungero*, XI episc. 29 bl. *Oudaan*, *Room. Mogenb. Inleid.* 22 bl. spreekende alle van het uitgesletene *Muntje* van keiser Aureliaan, waar in de goê liê de punten van de lauwerkranen voor ooren aansien; droomende dus van Elinus of Etselinus, Aurindulus of Efeloor, quansuis de stichter van deese burg; wiens naam sy op gemelde *Munte*, meenen te kunnen leesen.

*Dus siet onse oudheid sich omringen
Van honderd malle beuselingen!*

Siet ook *Junius*, *Batav.* 18 cap. 519 pag. *Boxhorn. Stedeb.* 166 bl. *Van Leeuwen*, *Leid. Voorred.* 9 bl. en *Bewys*, 350 bl. en *Rhynd. Kostuim. Inleid.* 25 bl. *Alting. Notit.* 1 Part. 57 & 66 pag.

Ondertussen is hier gevonden een steen vol Latynsche letteren, meldende van een kerkbelofte, gedaan aan Jupiter, Juno, Pallas, en de Groeigeest deeser plaats, door Flavius Peregrinus, toen de twee Silaanen burgemeesters waaren; teweeten onder den keiser Kommodus. *Oudaan, Inleid.* 20 bl.

En weder een andere, spreekende van Jupiter, Serapis, Isis, de Hemelsche Fortuin, de Goede uitkomst, &c. de belofte synde gedaan door eenen Faustinianus. *Boxhornius, in Spartiani Pertinac. & Did. Julian.*

Daarenboven heeft men'er ook ontdekt een *lithostraton*, of brokkelvloer, met een bedurvene naam *Mosaik* gesegt. benevens een seer groot getal van Roomsche munten, van Hadrianus, Mark. Aurelius, en Verus, &c. *Boxhorn. Stedeb.* 166 bl.

Behalven noch veel andere saaken, als, gesmolten koper, een kopere voet van een gebrooken standbeeld, een olykanetje, een gouden ketentje, met smaragden beset. *Deselve*, 166 bl. uit *Heda* en *Beka.* en *Oudaan, Inleid.* 17 bl. te gelyk ook

ok spreekende van het overgroot beslag van deese sterkte; en van haar verwoesting, A. 836, door de Deenen en Noormannen uitgevoerd.

Doch eer ik afbreek, noch een woordtje van dit *Hadriani forum*. Ik zegge, niet alleenlyk dat die naam in Voorburg en Voorfchooten word bewaard; maar voeg'er by, dat self de Noordsyde van den Leidffen Dam heden noch de *Voor* word geheeten; de *voor*, *Forum*, merkt een handelplaats der inwooneren van deese landstreek. *Oudaan*, in gemelde *Inleid. tot de Rooms. Moogenb.* 20 bl.

VOOST-VOORN; een ruïne in den Lande van Vooren en Oost-Voorn, van welke boven, 257 bl.

't Huis te VOORN; gelegen niet verre van Utrecht, aan den Ouden Rhyn, tegen Gesselt over. Is in 2 *Gefichten*, by *Rochman*, en in een *Print*, by *Vianen*, voor *C. Specht*. Voorders geen *Historie*.

VOORNERZEE; of, volgens de oudste Schriften, by den *H. Alting*, (*Notit.* 2 *Part.* 188 bl.) Vernotsee, Voorentsee, Voornentsee; is de Beeninge, een stroom tusschen Holland en Zeeland. *Slichthenborst*, *Geldr. Geschied.* 6 B. 97 bl. op A. 258. Neen, liever is het, het land te Vooren, waar op den Briel; door de scheepsstryden van A. 1260 & 1300, bekend. *Crivierius*, in *Floris de V.* by *Goudboeve*, 331 bl.

VOORSCHOOTEN; van ouds Forschate, in het Geschrift van graaf Floris de V, des jaars, 1281, is een seer oud dorp, tusschen Leiden en s'Gravenhage. *Alting*, *Notit.* 2 *Part.* 58 pag. spreekende van een *Gunstbrief* van Floris de V, des jaars 1281. Word mede genoemd in den *Inventaris van Utrecht*, en by *Stoke*; dikmaals. *Pars*, *Katw.* 23 bl.

VOORST; een seer sterk slot in het Sticht, A. 1362, door biskop Jan van Arkel met den swaarde gewonnen; is, naa't bemagtigen, in 15 weeken tyds, door den selven biskop, geheelyk afgebrooken. *Scotanus*, *Frieffe G.* 6 B. 186 bl.

Heeft ondertusschen gehad, aan weersyden, driedubbelde grachten, en ringmuiren van 80 voeten hoogh, en 12 voeten dik; nevens een vierkante voorburgt. *Origines Culeburgic.* by *Mathaeus*, *Analector.* VI Tom. 274 pag.

URK; van ouds een Rhyn-eiland, heden tegen Elburg over, in de Suiderzee gelegen, onder keiser Otto de Groote, in den jaare 996, al bekend.

Hier worden ook seer swaare keyen, van een seldsaame groote, (als die der Huinebedden, van welke boven, 324 bl.)

ontrent en in de zee, gezien of met haaken van de schippers ondekt. *Slichtenborst, Gelders. H. I B. 107 bl. Kommelyn, in de Byvoegselen, by de Beschryv. van Amsteldam, 5 B. 878 bl. Dirk Burger, de Scoreler, Medemb. 368 bl.* spreekende van een steen, die geen 11 paarden konden verplaatsen. *Junius, Batav. 8 cap. 120 pag.* hoewel deese moogelyk is siende op de grondsteenen van de kerk op dit eiland, al voor meer als 60 jaaren, weghgespoeld.

VREDENBURGH; binnen Utrecht, A. 1534, geboud, volgens bevel van keiser Karel de V; om gemelden stad in toom te houden. Doch, A. 1577, is dit kasteel weder geslecht, en het plein, by de S. Katryne poort, in een Paarde- en Beestemerkt veranderd. *De abdijse Henrika, Inlandse Chron. by Matheus, Analector. I Tom. 163 pag. Beverwyk, Uitneemenheid der Vrouwen, 3 D. 49 bl.* spreekende van de manmoedige Tryn Van Leemput en haare onverschokken aanvoeringe, in het sloopen van dit kasteel.

Siet ook van deese Tryn Bergers, vrouw van Jan Jakobsen Van Leemput, schepen en hopman van de burgery, onse *Chronykschryvers.*

Ik heb, en bewaar *Vredenburg*, afgebeeld door *St. van Lamsf.* in de versameling myner Huisen, Sloten, Dorpen, &c.

VREDELAND, of, by verkorting, Vreëland, in het Sticht, aan de Vecht, tussen Loenen en den Bergh gelegen; een schoon en welvaarend dorp, hebbende landewaard achter sich leggen de grondslag van een vernieuwd kasteel; met opmerkinge, van my besichtigd, den 22 Decemb. 1704.

Ondertussen siet hier een langwerpigh vierkant plein, met een rondeel op ieder hoek, ontrent de 4 voet hoogh uit het water, gelyk het, door *Jac. Schynvoet*, verleden winter, nauwkeurigh is uitgeteekend.

Maar, wy wenden ons naar de aloudheid; aanmerkende, uit een oud segel, te sien by *Buchelius (in Heda Henrico, XXXVIII episc. 90 pag.* dat ook Vredeland onder de *oppida*, ik seg, de *steden*, is gerekend. *Matheus, uit oude Verleensbrieven, de Nobilitate, 3 lib. 820 pag.*

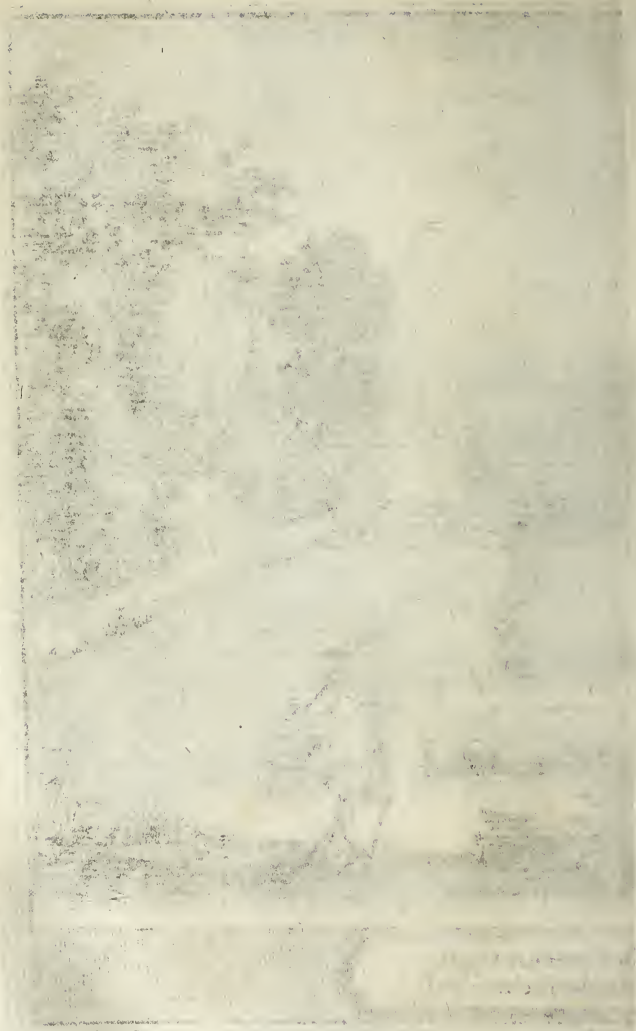
Vorders is dit slot en deese sterkte begonnen, A. 1253, door Henrik van Viande, biskop van Utrecht, met het ge-roofde uit de Veluwe; doch wegens deeses onmagt en gelde-loosheid was het, A. 1260 noch niet voltrokken.

Het is dan gesticht, teweeten om de toeneemende magt van

Nieuwer Grondslag van het vernietigde
HUIS te VREELAND, aan de rechter fyde.

Gysbrecht van Amstel een paal in de weeg te setten. Doch A. 1268, wierd het belegerd van genoemden Gysbrecht, die niemendal winnende, het selve verliet, en sich weder naar Abkoude begaf.

Maar, A. 1280, heeft biskop Jan van Nassau, dit slot aan Heer Gysbrecht verpand: na wiens overlyden de navolger, biskop Jan van Zirik, het selve weder poogde te lossen: Doch te vergeefs. Dus quam hy het belegeren. Maar Gysbrecht, door Heer Harmen van Woerden geholpen, sloeg deesen biskop, en dreef hem ten velde uit, tot aan Amisfort.

Wat raad nu? Jan van Zirik klaagde syn leet aan graaf Floris. De graaf ging Vreeland self beleggen: evenwel de tyd hem te lang vallende, gaf hy het beleg syn veldheer over.

Ondertussen versamelden Amstel en Woerden wat sy konden, naamen'er nachtrufst te Loenen, en gingen s'morgens den belegeraar opsoeken,

Maar, deese syn magt verdeelende, bleef den eenen hoop by het beleg; maar de andere trokken de Vecht over, en den vyand dapper in de veeren sittende, naamen self Amstel en Woerden gevangen.

Naa die verwinninge wierd Vreeland bestormd; alwaarom het Aarnoud, Amstels broeder, naa eenige tegenstand, overgaf.

Deese overgaaf wierd gevolgd van een Vrede, tussen den graaf, den biskop, en Gysbrecht van Amstel; die, te Loenen, een verbond ingingen, den 28 Octob. A. 1285.

A. 1340, verpande biskop Jan van Dieft dit kasteel aan de graaf van Holland: maar, A. 1354, wierd het weder afgeloft; en door vrouw Margriet den biskop ter hand gesteld.

Maar, A. 1371, rees'er een geschil tussen Albert, ruwaard van Holland, en biskop Jan van Hoorn: over Vreeland, en haar afflossinge.

Wederom, in het selfde jaar, wanneer gemelde Albert weigerde van de Uiterste het geld te ontfangen; soo quam de biskop tegens de Hollanders te velde, verbrande de voorstad van Woerden, en verwoefte Kroonenburg.

Niettemin, A. 1374, quam Vreeland weder aan den ruwaard, door Assuerus, of Sweer, van Abkoude, soon van

Heer Gysbrecht van Abkoude, die stillekens het Hollandfche krygsvolk had laaten inkoomen.

Maar, A. 1375, wierd, tuffen de Hollanderen en den biskop, de vrede getroffen; door welke de laafte wierd genoodfaakt aan Woerden en Kroonenburg geld uit te keeren.

Eindlyk, A. 1529, deê keifer Karel de V, heer van Uitrecht fynde, dit flot te Vreêland afbreeken, 'en daar op weder een andere binnen de flad Uitrecht bouwen. Ondertuffen fyn, in onfe tyden, wederom deefe uitgebeelde grondflagen gelegd, door den Heer van Suilen, noch eer hy, aan den Heer van Nichtevecht, P. Reaal, dit gebouw verkocht.

Dit, meerendeels uit de *Papieren* van dikwyls genoemde *Kornelis Kooten van Bloemswaart*; hebbende ik het jaar register-tje vergaderd uit *Heda, Beka, Procurator, de Bella Campes- tria*, by *Matheus* uitgegeven, *Hortensius, Veldenaar, Gou- wenaar, Buchelius, Orlers, Montanus, in Amsteld. Inleid. Slichtenborst, Scotanus, Goudboeve, Scriverius, Voffius, Schook, Van Spaan, Meurs, Alting, &c.*

Nu fou ik *Vreêlands* wiffelvalligheden wel met een veers uit *Vondel* fluiten; maar fie dat boven reeds uitgefchreven, go *obl.* niettemin heb ik noch iets ontrent de vorftelyke flaat-krakeelen, en krygsgeschilden, verwekkende het floopen en verbranden van foo veel Steden, Slooten en Heeren-Huiften. Hoor dan noch eens *Vondel*, in het 2 *Bedr. van fyn* hoogwaarde *Palamedes*, doende Megere zelf fich in deefer voegen uitten:

*Ik fie de vorften al gefpouwen en verbolgen;
De volken, van èen taale, elkanderen vervolgen;
Eilanden in 't geweer; het vafte land in roer.
Hier word men vlam gewaar! daar hoord men een rumoer
Van fleden tegens steên, van vlooten tegens vlooten.
De een ramp uit de andr'e wast, wat word'er bloeds vergooten!*

en daar op wat verder:

*Sy voed den veete en eindeloofe twifl,
En 't woeden, dat foo lang befchreyelyk fal duiren,
Tot dat men eindlyk fie, de fleden fonder muiren,
De flroomen onbefeild, de kampen onbeploegd,
En de onderaardsche Styx bevolkt en vergenoegd!*

313

RUINE van het SLOT WAARDENBURG ;
in de TIELER-WAART.

J. S. F.

VRYHOEVE, anders Sydwinde, een Huis, in Suid-Holland. *Oudenboven, Suid-Holl. 413 bl.*

USIPETES; deese lieden syn geweest, of ontrent Zutphen (want hier ligt weder een krakeeltjen, tuffen de *Scholastike* uitpluyfers van *Duitslands Oudheden*,) of ontrent Weefop. Mogelyk (en dit is misselyk) besloegen sy een hoek van Munsterland, ontrent de stedekens, Boekholt, Dulmen, Halteren, &c. *Slichtenhorst, Gelders, G. 1 B. 17 bl. Van Leeuwen, Batav. 96 bl.* noemende aldaar deese Gooylanders.

't Huis te **VUILKOO P**; by Schonauwen, in het Sticht gelegen, niet verre van Schalkwyk, S. O. van Utrecht. Geen *Historie*: maar *C. Specht* heeft het in een *Print* gebracht, in het jaar, 1698.

W.

De **W A A L**; *Vahalis*, by de Latynisten, als; *Sidonius*, 13 *carmin. ad imp. Majorianum.* en de *Panegyrist Eumenius*, 8 *cap.* is eigentlyk de Rhynstroom; ontfangende deese benaaminge by Schenken-schans. *Junius, Batav. 8 cap. 114 pag.* trekkende het woord de *Waal* van *waalen*, dat is, veranderen; terwyl hier de Rhyn syn naam veranderd.

Sie verder, boven, 285 *bl.* doch het is echter ook wel de pyne waard *Van Someren* in te kyken, *Batav. 5 H. 36 en 37 bl.*

W A A R D E N B U R G; of ook wel *Weerdenburg*; een mooye ruïne van een vervallen slot in de Tieler-waart, tegen over Bommel, by Op- en Neer-Ynen: van welken, volgens onse vriend, *Korn. Kooten* (in syn *Versamelingen*) A. 1347, heer was, Jan de Kok.

Van dit slot voerd haar naam vrouw **MAGDALENA VAN WAARDENBURG**, in den Haagh getrouwd met Manke Jan (waar af boven, 81 en 242 *bl.*) de achtste Heer van Purmerend, en eerste graaf van Egmond. *Soetstommende Swaan, 40 H. 146 bl.*

Sy was de dochter van Heer Joris van Waardenburg; de grootmoeder van Lamoral, de 25ste Heer, en 4de graaf van Egmond, den 4 Junii, A. 1568, te Brussel op het merktveld onthalt. 't *Egmonder Chron. 76 bl.* en boven, 81 *bl.*

Sy overleed, A. 1538, moeder van 15 kinderen, 74 jaaren oud; naa dat haar man, Manke Jan, was gestorven, A. 1516, in den ouderdom van 77 jaaren. 't *Selfde Chronykje. 79 bl.*

A. 1676, den 4 Julii, doch, met een beter opmerkinge, A. 1706, den 11 Septemb. sagh ik hen beide, in het kerkje voor het slot van Egmond, van koper, op een ledekantje gelegd, beide onder hol en oopen. By de vrouw lagh een schoothondenken. Nevens beide, 2 basuinen, een gebrooken degen, een wapenschild, een groote kopere plaat, behelsende hunne dood, in het Latyn. Beneden, rondsom het ledekantje, vernam ik Neerduits geschrift, in een vierkante lyst; doch bedorven en by naar wel meest weghgenoomen.

Vorders deese ruïne, A. 1616, door *F. de Wit*, in een *Plaat* gebracht, besit ik, geplaatst in myn meergenoemde *Verzamelingen*.

WAARSCHAP; een Vriende-gastmaal, van welke boven, 97 bl. *Waarschap*, segt *L. Meyer*, (in het 3de Deel van syn *Woordenschat*, 771 bl.) is een gastmaal; en, in myn jonge jaaren, plagt men te Groningen, niet te seggen: daar is geen bruiloft; maar, *daar is geen warschop geweest*.

Ja heden is het warschop een maal van grooten omslagh en toefel in de hoven der Duitse vorsten; gelyk ik, noch voor eenige weinige tyd, in de *Kouranten*, of weeklyke *Posttydingen*, heb aangemerkt.

WAART; een Huis in Leyerdorp, tussen het scheiden van den Ouden en Nieuwen Rhyn. *Gondhoeve*, 82 bl. *Van Leeuwen*, *Rhynl. Kostuim. Inleid.* 52 bl.

WAART, *Weert*, *Wert* en *Woert*; is een benaaminge van laag land, seer dikwyls onderloopende. Hier af syn oorsprongkelyk de naamen: *Krimperwaard*, *Alblasserwaard*, *Tielerwaard*, *Bommelerwaard*, *Hoogewoert*, *Adwert*, *Selwert*, *Krewert*, &c. *L. Meyer*, *Woordenschats*, 3de Deel, 771 bl. en *Kiliaan*, in *Weerd*, *Weert*.

WAYESTEIN; in het Sticht, door *Rochman*, uitge-teekend. Heb niet anders van dit Heeren-Huis; doch vind het in *Visschers Landkaart van het Sticht*, Z. O. van Uitrecht, niet verre van den Rhyn, by de Huifen; *Suilestein*, *Amerongen*, *Royestein* en *Lievendaal*, of ontrent de dorpen, *Leerfum* en *Darthuifen*.

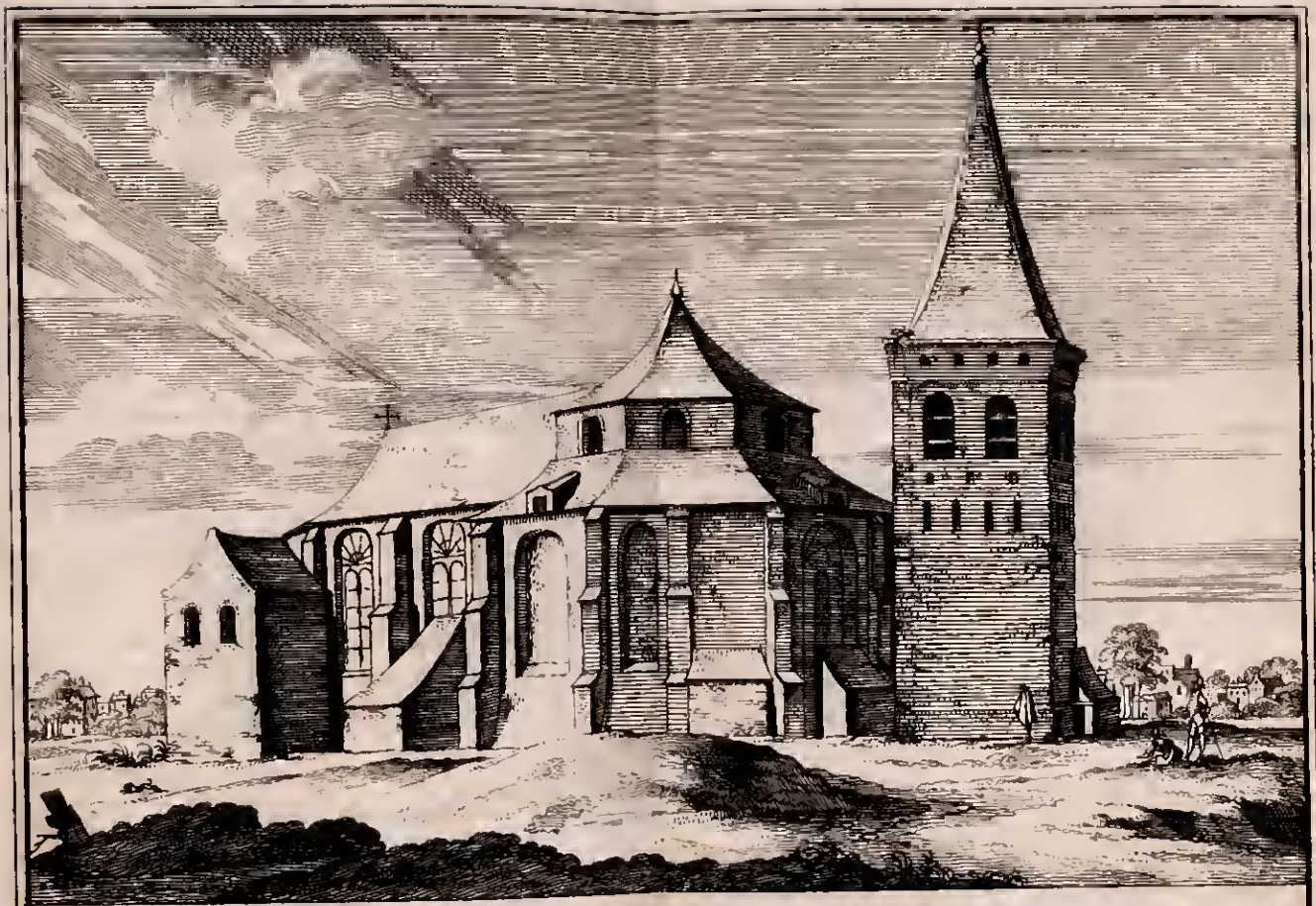
S. WALBURG; was een dochter van seekere koning van Engeland, tydgenood van biskop *Willebrord*; hebbende haar kerken binnen Groningen, Antwerpen, Tiel en Arnhem. *Buchelius*, in *Heda*, 32 pag.

Wat die van Groningen aangaat, sy stond wel eer in het N. O. van de stad, dicht achter de hoofdkerk van S. Marten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

De KERK van S. WALBURGIS. te GRONINGEN;
niet meer in weesen.

Was seer oud en des wegen spreekt men al van deselve, ontrent A. 850. Is ook , wegens haar hoogen ouderdom, A. 1612 , van selven ingestort. *Ubb. Emmius, de Agro Fris.* 40 pag. en *Joh. Pikardt, Drenth.* 20 H. 92 bl. aldaar met eenen bewysende, dat het uit het puin van een Romeins gebouw was opgemaakt.

Hoe toch? de goude, silvere en kopere Munten der Roomse keiseren, in groote meenigte alhier opgedolven, bewysen die niet een Roomssen afkomst; gelyk de duifsteen, van een ongemeene grootte, haar oudheid aantoonde? *Huininga, Beschryv. van Groning. in het Stedeb. van Blaauw.*

Voorts is, in dit ronde kerkje, Georgh of anders Jurrien Schenk, Vryheer van Toutenburgh, tot Stadholder gehuld. *Goudhoeve, 2 D. 588 bl.*

Ook is aanmerkelyk, dat, over het besit van deese kerk, tussen de burgers en den biskop van Utrecht een geschil is geweest; de burgers het dak en een deel van de muiren afwerpende. *Scotanus, Friesse G. 4 B. 101 bl.*

Eindlyk moet gy verstaan, dat het oude kasteel, eer het in een kerkjen is verwisseld, in deese landstreek diende tot beveilinge van den Hunefus, anders geheeten het Reid-diep. *Pikardt, Drenth.* op gemelde 92 bl.

Men vind het doorgaans, ontrent de *Platte grond van Groningen*, in het koper gebracht; waar uit wy het ook, door *Jak. Schynvoet*, in deesen *Schatkamer* hebben overgebracht.

WAPEN-SCHILDEN; van welke *Kluverius, in syn Germania Antiq. en Polydor. Virgilius, lib. de Rer. Inventorib. &c.*

Voor de XIde eeuw synse niet in gebruik geweest. Versta me wel; ik spreek van erflyke. De krygshelden van den ouden tyd, Agamemnon, Achilles, Turnus, Eneas, &c. hadden wel allerhand beeldwerk op hunne schilden; maar dit was alleen een oorlogscieraad, waar mede toen de *familien* geensins wierden onderscheiden. *Matheus, Analektor. VI Tom. 487 pag.*

Maar de veelvoudige kruisvaarten naar het Heilige Land, (van welke boven, 189 bl.) hebben oorzaak tot deese gegeven. Want, hoe sou men anders uit elkandere kennen de Friesen en Vlamingen, de Franse, Duitse en Italiaanen?

Dus sagh men dan allereerst Leeuwen, (boven 195 bl.) van allerhande verf; naderhand ook andere Dieren, of ten

minsten eene haarer ledemaaten ; en ten laafsten , allerhande faaken , met balken en parken onderscheiden. *Van Leeuwen , Batav. 720 bl. Ortelius , Theatr. Orbis , in Descript. Flandr. Meyer , Annal. Fland. ad A. 1170. Matheus , in gemelde Tom. Analector. 486 bl.*

't Huis te WARMOND , buiten Leiden , in Rhymland ; al voor 400 jaaren bekend en bewoond. Hoe? zelf van koning Faramond (geloof je dit?) geflicht. *Junius , Batav. 8 cap. 110 pag. Boxhorn. Stedeb. 191 bl. Goudhoeve , 81 bl. Van Leeuwen , Rhyndl. Koftuim. Inleid. 34 bl.*

Is mede , in fyn geheel , onder de *Heeren-Huifen van Rochman.*

Doch , wat het dorp aangaat , dat word ook al vroegh genoemd , in een *Gefchrifte* van gr. Diderik de VII , van den jaare 1022 : en in de meergenoemde *Transactie des jaars 1063* , by *Alting , Notit. II Part. 196 pag.*

Der WASSENAAREN Stam-Huis ; wel eer gelegen , in Rhymland , ontrent den Waffenaarffen wegh , op een heuvel , in het land , heden de Groene Bergh geheeten. *Van Leeuwen , Rhyndl. Koftuim. Inleid. 29 bl. Bokkenberg , Waffenaar. Heroës , &c. fynde het Stamhuis een hoeve der Kaninefaten. Weder Alting , Notit. II Part. 199 pag.*

Ondertuffen is de naam oorsprongkelyk van *Wasda* , dat is , hoeve , met een *forst* of bosch ; al waar om een *forestier* , of heer over de boschlanden , wadfnar of wafnar word geheeten. *Matheus , in Dedicat. Chron. Anonym Comitum Brabant.*

Pars (Katw. Oudb. 249 bl.) haald de Naam-reden van den keifer Kaligula , quansuis een *Wasser-nar*. Maar , watte malmoolens ? doch fiet echter ook , *Junius , Batav. 19 cap. 538 pag. Parisvall , Vermaak van Holl. 209 bl. Goudhoeve , 139 bl. Beverwyk , Dordrechts Beschryv. 41 bl. &c.* spreekende meest van een recht , quansuis op het water , (*wasser*) de vyvers en meeren van Holland ; voorwaar , een koude Naam-reden ?

WATERLAND , tegen over Amfteldam , en langs de Zuiderzee , is aan het Gooy wel eer vast geweest ; het Pampus meerendeels fynde land. *Soetstemmende Swaan , 4 H. 13 bl.*

Van haar Dorpen is boven hier en daar gefproken ; gelyk van Schellingwoude , 307 bl.

WATERMOLENS ; A. 1520 en A. 1529 , uitgevonden

den om het water uit de overstroomde landeryden te dryven, *Oudenhoven*, Z. Holl. 22 bl. *de Plakkaaten aanhaalende. Vronen Op- en Onderg.* 2 B. 14 H. 146 bl. *Brand, over Batoos Vertooningen*, 309 bl. *Parivall. Verm. van Holl.* 12 bl. en *Van Spaan, Hongersnoden, &c.* 93 bl.

WATERING, het Hof; A. 1480 een klooster, of liever een adelyk slot, in Delffland, by Monster, niet verre van Polanen. *Goudhoeve*, 94 bl. *Van Leeuwen, Batav.* 1291 bl. *Junius, Batav.* 19 cap. 555 pag.

WATER-RYK, is als noch heden Holland: maar, ten tyde van *Van Meteren* (zie *heim, Neerland. Hist.* 16 B. 307 bl.) was noch wel haar derde deel enkel water, in syn binnenste hebbende 5 groote meiren, als; 't Haarlemmermeer, de Beemster, de Schermer, de Waart en de Purmer.

Van deese besloeg het Haarlemmermeer, A. 1642, van het Leidse meer afgescheiden, met een doortogt, tusschen den Vennep en den Ruigen-Hoek, 20000 morgen. *Boven.* 228 bl.

Daarenboven had Holland wel eer veel kleene meertjes, als; de Norre-meer, Saffem-meer, Stomme-meer, Valke-meer, Helle-meer, Hem-meer, en Venne-meer, welke, A. 1497, wanneer de gaaten doorbraaken, allenskens syn vergroot en in een gekoomen. *Oudenbove, Haarlems Wieg*, 30 *Bedenk.* 109 bl.

WATERS, vermoogen en geweld; steden, dorpen en landstreeken in Zeeën verkeerende. *Junius, Boxborn, Schook en Gabbema* over de Watervloeden van A. 340, voor des Heeren Geboorte, en naamaals van A. 1421 en A. 1570. Sie mede *myn Aanteekeningen over het XVde B. der Herschepp. van Ovidius*, 415 bl.

Of ook te rug loopende, steden en dorpen verlaatende, en, buitendyks, met aanspoelingen sich selven afkeerende.

Celestinus, Meteorolog. 171 pag. *Meurs, XVII Provinc.* 833 bl. *Boxborn. Stedeb.* 13 bl. *Van Royen, Neerl. Oudb.* 10 bl. *Lastantius, Divin. Institut.* 7 lib. 3 cap. *Schook, Inundat. Belg.* 2 *Disput.* 23 § *seqq. cap.* Sie weder *myn Aanteekeningen over het XVde B. der Herschep. van Ovidius*, op het gemelde bl.

Dus hebben de Watervloeden (het sy men deselve Gods geesselroeden wil noemen, het sy, gelyk by de hedendaagse Wyfen doorgaans geschied, deese slechts als Natuurlyke bewegingen worden aangemerkt,) hebben in dit ons

Neêrland , soo in de loop der rievieren als in de ruimte der landschappen , geen geringe veranderingen verwekt.

In getalle steigen sy ten minsten over de 50; die bysonderlyk de Vereenigde Landen aandeeden , welke ten deele door *Oudenhoven* (in het *B. van de Cimbren*) en alle , door *Schook* en *Gabbema* met ongemeene naukeurigheid syn opgeteld. Sie boven , 61 bl.

Van alle deese lust het my alleenlyk vier hier ter neêr te stellen , als die de swaarste en onse landen allermeeft naadeeligh syn geweest.

I. De Cimperfche anders Holsteinsse , van A. 110 of (soo de meeste gevoelen) A. 120 voor des Heeren Geboorte , welke , met vreeslyke stormwinden , uit het N. W. koomende , de landen heeft of van een gescheurd , of geheelyk weggenoomen , en weder elders aangebracht : daarenboven aldaar in de bossen , veel boomen omvergeworpen en herwaars meêgesleept synde , onder het omgewroete aardryk bedolven. Sie boven , 39 bl. behalven *Oudenhoven* , *Van Leeuwen* , *Pikardt* , *Veldenaar* , *Wachtendonk* , *Heda* , *Beka* , &c.

II. Die van A. 860; door welke , soo men voorgeeft , de middelste Rhyndmond , by Katwyk , is toegestopt. Boven , 45 , 285 bl.

III. Die van A. 1277 , uit welken in Groningerland , de Dollaard is voortgekoomen. *Scotanus* en *Emmius* , by *Gabbema* , *Watervloed*. 89 bl.

IV. Die van A. 1421 , S. Lysbeths-vloed geheeten. Boven , 65 en 81 bl.

WEEDE ; een Huis in Wieldrecht , in Zuid-Holland. Geeft seer weinigh bescheid van *Historie*. *Van Leeuwen* , *Batav.* 1240 bl.

WEELIGEBERG ; was (gelyk se het land te meeten gewend syn) tuffen Haarlem en Alkmaar.

Hier quamen de nieuwgehewde wyfjes wel eer naar toeryden , om van haar speelnootjes en kaaren haar afscheid te neemen , met gedachten van voortaan binnens huis en buiten alle geselschap sich te houden. *Junius* , *Batav.* 3 cap. 49 pag.

WEENA ; een verdweene oudheid ; wel eer een aadelyk slot en Stam-Huis , by Rotterdam , in Schieland , waar af men noch eenige overblyffelen heeft gesien , in de Raamen , buiten de Delffse poort. *Goudhoeve* , 83 bl. *Van Spaan* , *Rotterd.*

10 H. 226 bl. *Junius*, *Batav.* 18 cap. 523 pag. *Scriverius*, *Graven*, in *Quart.* 21 bl.

Huis TER WEER; in Rhymland, by Waffenaar. *Goudboeve*, 82 bl. *Van Leeuwen*, *Rhyndl. Kostuim. Inleid.* 30 bl.

A. 1625. den 7 Sept. is, op dit Huis overleden Romboud Hoogerbeeds, ontrent het jaar 1619 roemruchtigh. *Chron. van Hoorn.* 312 bl.

WEERESTEIN; een Huis, aan de Weer, of de landscheiding van het Sticht; ontrent het sluisjen aan de Vecht, tuffen Nieuwersluis en Breukelen, siende naar het vervallen Huis Ter Aa. Heeft geen *Historie*.

Het gaat uit, in een *Printje* van *J. Leupenius*.

WEESP, Wesepe of Wispe; een slot aan de Vecht, in het Gooy. *Boxborn. Stedeb.* 333 bl. *Heda*, in *Godefrido. episc.* 176 pag.

Men weet niet, in welken tyd sy is getimmerd; niettemin, A. 1131, gewaagd van haar een biskoplyke Vergunbrief, by *Alting*, *Notit. II Part.* 204 bl. en A. 1356, nu een stad synde, is sy, door die van Utrecht, van alles beroofd en verbrand. *Saanl. Arkad.* 1 B. 28 bl.

A. 1505, fochten haar de Geldersse, terwyl sy Utrecht belegerden, met een list te verrassen; doch te vergeefs. Evenwel, 's jaars daar aan, heeft Karel van Gelder (van welken boven, 163 bl.) Weefop in syn geweld gekregen, doch die, korts daar op, vernoegd met seekere voorwaarden, van daar is vertrokken. *Bovenstaande Boxborn. op gemeld. blad.*

Heden heeftse een naam niet alleenlyk van een Weesper biertje, maar ook wegens haar koorenbranderyen en het mesten van verkens.

't Oude Huis TE WERWE; anders Kleen Matenes geheeten; in Rhymland, in Ryswyker ambacht, aan den Hoogen-Horst, N. waarts, by Voorburg, ontrent A. 1440, geboud. *Van Leeuwen*, *Rhyndl. Kostuim. Inleid.* 27 bl. *Goudboeve*, 98 bl.

Dit gaat uit, in een *Printje* van *C. Elands*, en is mede onder de geteekende Heeren-Huisen van *Rochmans*.

WERKENDAM; een burg in Z. Holland; onlangs door Jonkhr. Van Eck weder opgeboud. *Oudenhove*, *Z. Holl.* 413 bl.

Was, A. 1401, in de tweespalt tuffen den graaf van Holland en Heer Jan van Arkel, afgebrand. *Scotannus*, *Frieffe G.* B. 269 bl.

WESTERBEEK; tweefins van *Rochman* afgebeeld; en wel feer van *C. Eelands Printje* verfchillende, foo dat ik twyfel, of het niet twee verfcheiden Heeren-Huifen mogten fyn.

Ondertuffen is dat van *Eelands*, in Delffland, in het Z. W. van s'Gravenhage. *Goudhoeve*, 96 bl. Sonder *Historie*.

WYDENESSE; een fterk kasteel, in Noord-Holland, van graaf Floris de V, naa een fwaar beleg, door den slotvoogd, Boudewyn van Naaldwyk, overgegeven aan de Friefen, die het hebben afgebrooken en verwoeft. *Van Leenuwen*, *Batav.* 1306 bl. *Vroonens Op- en Onderg.* 2 B. 15 H. 149 bl. *Goudhoeve*, 343 bl.

Ik zeg, het is vernieuwd van Floris de V, moogelyk A. 1276, noch voor het slaan der Friefen, by Schellinghout; waar af boven, 315 bl. maar het was gebouwd door Heer Roeland van Wyde-nessé. *Vroonen*, 2 B. 12 H. 134 bl.

WYK TE DUIRSTEDÉ; in het Sticht aan de Lek gelegen, tuffen Rheenen en Kuilenburg. Siet het afgebeeld in een *Print* A. 1698, uitgegeven door *C. Specht*.

A. 830, of daar ontrent, wierdfe, door keifer Lodewyk de Vroome, gegeven aan den biskop van Utrecht; door de Noormannen en Deenen fynde verwoeft. *Goudhoeve*, 233 bl. *Meurs*, *XVII Provinc.* 1 D. 370 bl. in het *Hoofdstuk van de stad Grave*.

A. 1340, gaf Reinoud, de eerste hertogh van Gelder, de stad, het slot en alle den aankleve van dien, aan Heer Affuerus van Abkoude, ten leene. *Slichtenhorst*, *Geld. G.* 1 B. 50 bl. *Meurs op genoemde* 370 bl.

A. 1460, is het, nevens het slot van Abkoude, door Heer Jak. van Gaasbeek, gegeven aan den biskop van Utrecht. *Defelve Slichtenhorst*, 50 bl.

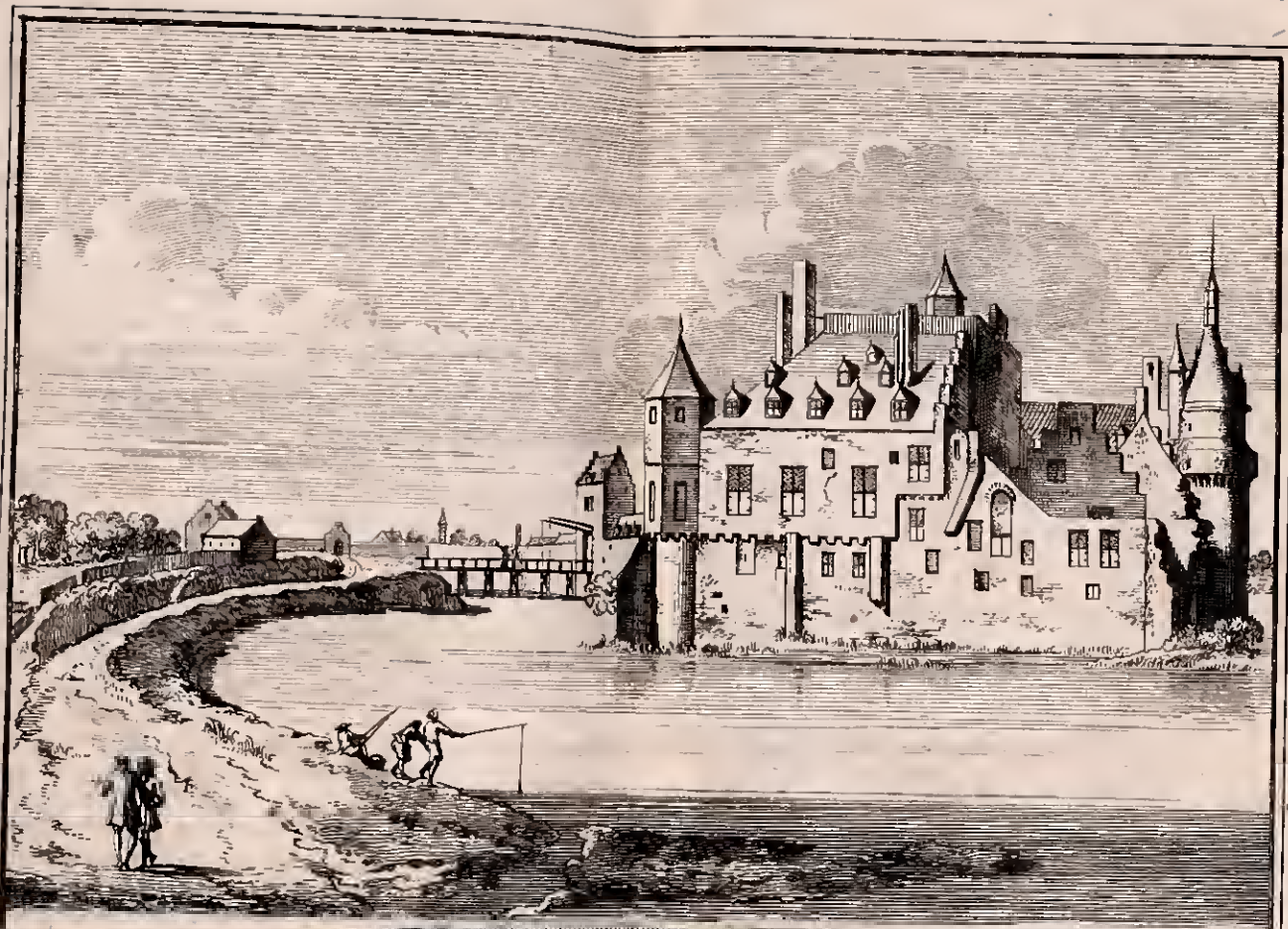
Naderhand is het noch wel viermaalen, van den een en den anderen befitter, geloft en vrygekocht.

Voorts heeft haar kasteel een feer fraaie gelegenheid; gelyk gy hier kont aanschouwen. *J. van Vianen* heeft het in koper gebracht, maar wy verkoofen dit uit de drie *Gefichten* van *Rochman*.

Hier op hebben de biskoppen van Utrecht ook haar hof gehouden, gelyk de 55ste, David van Burgondie; de Brederodes, als fynde Hoeks-gefinde, foo deerlyk op dit slot mishandelende. Doch, fie daar, deefe mishandelingé wat breeder uitgebreid!

HUIS van WYK te DUISSTEDEN;
an lake Sinten Lyde a sien.

J. S. F.

370

A. 1470, den 15 Junii, ging Heer Reinoud de II, de soon van Walraven de I, noch onkundigh van de hinderlagen, hem van de Kabeljauffe ontrent den Haage gelegd, naar Wyk te Duirstede, om met biskop David te spreken, wegens aangebrachte logenen en valsse betichtingen. Hy quam op het slot, wierde geleid van den eenen kamer tot den anderen. Hy sou quansuis David spreken; maar men heeft hem aanstonds in een tooren opgeslooten. Syn bastaard-kinderen, kaatsende op de binnen plaats, wisten niet anders of haar vader sprak met den biskop; doch sy kregen eindlyk order van uit het slot te vertrekken. Ondertussen wierd mede gevangen de domprooft van Uitrecht, Gysbrecht, de broeder van deese Reinoud, en van Uitrecht naar Wyk te Duirstede gevoerd, en daar op weder 4 van de geseide bastardbroeders. Doch hier ryft het treurspel met syn hertstochten. Walraven, de oudste deeser broederen, word ontkleed en met koorden op de pynbank gebonden. Met giet hem het lyf vol water, en doet het, met op syn buik te springen, daar weder uitgudsen. Men hervat deese wreedheid 3 of 4 maalen des daags, tot ontrent 50 reisen toe; willende men weten dat hem self was onbekend, terwyl men valsse bekentenissen aan den hertogh Karel den Stouten oversend. Maar, wat doet nu Walraven? Hy weet het slot van de boeyens met strootjes (want het stroo was syn hooftpeuluw) op te steeken. Hy lichtte eenige steenen uit, ontrent het venster boven de kerker. Hy draaid een touw van syn afgesnedene klederen, maakt dat aan het venster vast; zult naar beneden, en geraakt soo, naa 9 weken en 4 dagen, uit syn gevangenis. 'T was nu diep in de nacht, en dus deed hem alles schroomen; hier een piffende dienaar van den biskop en daar een gedruis van ont-ruste swaanen. Hy swemt echter voort den Lek over, komt op den dyk; vind een voerman, dien hy dwingt hem naar Hagestein te brengen. Van daar komt hy, tot aller verwondering, te Vianen; gevende; ter geheugenis, deese *Historie*, op een bord geschilderd, aan Onse Liê Vrouw van Thienhoven. *Johan. à Leidis, in het Leven der Brederoden, 58, 59, 60, 61 en 62 H. by Mathëus, Analektor. II Tom. 369 bl. en Bokkenberg, Brederod. 72.*

Ondertussen wierd biskop David verlegen, wegens het ont-koomen van den Heer Walraven. Doch syne raadslieden porren hem aan, om, op deselve wyse, met den vader te han-

handelen. Reinoud word aangedaan, en beschuldigd met den doodslag op de Bilt (siet boven, 33 bl.) 't verbranden van Yffelstein, 't verbond met Adolf van Gelder, &c. Het gulden vlies word hem afgedaan, de pyubank en het water worden voor den dag gehaald. Hy word, als Walraven, met water gepynigd. Maar de suivre Deugd kan alles lyden.

Midlerwylen socht de biskop Reinoud aan kant te hebben, om niet te komen in hertogh Karels tegenwoordigheid. De pynbank wierd dan weder gereed gemaakt; doch dit schouwspel moest eens een eind ontfangen. Reinoud wierd van de pynband ontslagen. Reinoud wierd naar Bergen op Zoom, en weinig daar naa, naar Kortryk, en eindlyk naar het slot te Rupelmont vervoerd. Reinoud wierd, A. 1472, den 4den Mey, door hertogh Karel de Stoute, het bepleiten aangehoord hebbende, vry gesproken, en onschuldigh verklaard. *Job. à Leidis*, 65 H. en *Voet*, *Brederod.* 81 bl.

Sie van de stad mede boven, in *Batavodurum*, 28 bl.

WYNESTEIN; in het Sticht, nevens het Heeren-Huis, Plettenburg, ontrent Jutfaas; Z. W. van Utrecht. *Geen Historie.*

Is onder de *Gefichten* der Kasteelen en Heerenhuisen van *Rochman*.

WYNGAARDEN; in Suid-Holland gelegen; teweten ontrent Blesjes-graaf, in de Alblafferwaart. *Geen Historie.*

Is ook onder de *Gefichten* van *Rochman*.

WILLEM van Arkel; van syn sneuvelen in de Krytstraat, te Gornichem is boven gesproken, 21 bl. gelyk van syn kasteel binnen dese stad, 19 en 109 bl.

WILLEM Eggaart; gunsteling van graaf Willem de VI, bouwheer van het slot te Purmerent; gelyk wy boven omstandiger schreven, 271 bl.

WILLEM de I; doch laat *Ondaan* ons deese 6 Willemen weder op-pronken; by welken quikdichter de Eerste sich in deeser voegen laat hooren:

Noch jongling strekte ik 't heir de roem der krysgenooten.

Toen, onder myn banier, het Spaaren aan quam stooten,

Daar 't haven-yser stoof voor haar getande kiel.

Hoe pynigd uwe dood, ô Broeder, myne ziel!

En die myn leden maald; ô wat rampsaligheden

Sou, onder 't glimpryk schoon, het graaflyk goud bekleeden,

Doch

*Doch Rhynsburg gun my rust; daar in haar Kloosterkerk.
Men de Eerste Willem dekt, met een geringe serk.*

I. VADER; graaf Floris de III, van welke 87 *bl.* en dus ok de broeder van graaf Diderik de VII; van welke, 60 *bl.*

II. MOEDER; Ada, een Schotse princeff, dochter niet van en koning, (gelyk *Snoyus*, *Barlandus* en *Bokkenbergb*, dur-en stellen) maar alleen van een soon; teweeten van koning David de I. *Scriverius*, in de *Aanteekeningen op syn Graven*, 50 *bl.*

III. VROUW; Adelheid of Alyt van Gelder, de dochter van graaf Ott; welke overleden en te Rhynsburg in het klooster begraven synde, syn tweede vrouw was Marie van Lan-kaster, de dochter van hertogh Edmond.

IV. KINDEREN; Floris, syn navolger in de graaflyke re-geeringe, Otto, Willem, Ada en Richardis. *Scriverius*, ook aldaar, 179 *bl.*

V. BEDRYVEN; graaf Diderik de VII, A. 1203, te Dor-drecht krank leggende, had Willem, syn broeder, de graaf van Oost-Friesland gaaren by hem gesien, om Ada (van welke boven, 7 *bl.*) hem ten huwelyk op te dragen. Doch Alyt, haar man hier in voorkomende, heeftse Lodewyk, de graaf van Loon, ten bruid gegeven. Ondertussen was de graaf niet overleden, of van Loon komt van het Huis Altena te Dor-drecht. De bruiloft wierd gehouden (sie weder boven, 61 *bl.*) self noch voor den uitvaard. Maar graaf Willem, synes broe-ders overlyden verstaan hebbende, rept sich om in Holland te koomen. Te vergeefs; want al in de Zype synde, wierd hem van de gravin geleide geweigerd. Hy blyft dan aldaar leggen, en keert, den uitvaard afgedaan synde, weder naar Oost-Friesland. Doch de saak veranderde met een eedgespan van veele grooten, die hem weder naar Holland riepen. Hy wierd door een tegenwind van Holland afgekeerd, en naar Zeeland gevoerd. Voorts Willem aldaar tot graaf verheven synde, is van Loon en Adelheid, nevens eenige ridderschap, van Haarlem naar Utrecht gevlucht; maar Ada heeft sich met eenigen aanhang naar Leiden begeven. Hier op komt hy in Holland; krygt Ada, op den Leidssèn Burg beset (we-der boven, 200 *bl.*) en send haar (noch eens boven, 335 *bl.*) naar Tessel. Ondertussen set van Loon sich schrap, om Wil-lem punt te bien. Willem vertoond geen mindere kloekheid om tegens hem te kampen.

Het

Het vechten gaat aan , en de kans is wisselvalligh: Dan moest de eene , en dan weer de andere wykken. Maar eindlyk wierd Van Loon genoodsaakt uit het land te gaan , en dus is Willem , met grooten arbeid , A. 1204; geworden de XIIIde graaf van Holland: *Scriverius* , 177 bl.

Hy heeft ook het slot van Asperen Heer Folpert ontweldigd en vernield. Boven , 23 bl. Hier op syn de biskopsche voor Dordrecht gekoomen , en hebben die stad met vuur beschooten. Doch de saak is bygelegd , en graaf Willem en biskop , Diderik de II , gesegt Van Are , syn vereenigd. *Balen* , *Dordrecht* , 713 bl.

Syn oom , de koning van Schotland overliden synde , is hy met veel volks daar naar toe gegaan , om syn recht van erfenis met de degen te bekrachtigen ; maar Van Loon die kans oopen siende , trachte weder in Holland te koomen. Doch te vergeefs. Willem , willende liever het seekere geruft besitten , als gewapend het onseekere afwachten , verlaat weder Schotland , en doet Van Loon achterwaars deinsen ; besittende daar op , in vrede , syn met het sward gewonnene graafschap. *Gemelde Scriverius* , 178 bl. &c.

VI. DOOD ; hy is uit het leven gescheiden , A. 1223 , den 5 Febr en nevens Aleidis , syn eerste bedgenoot , te Rhynsburg (sie wederom boven , 288 bl.) begraven ; hebbende 't graaffschap van Oost-Friesland 26 jaaren , en het graaffschap van Holland en Zeeland , 19 jaaren bestierd. *Barlandus* , &c.

Ondertussen gelooven ook eenige Schryvers , dat deese Willem , syn vader volgende , synde getrokken met de kruisvaarders , om het H. Land de Turken te ontweldigen , nevens syn kloekmoedige Haarlemiers de stad Damiaata sou hebben vermeerderd. Doch sie van Damiaata en de krygslist voor defelve boven , 32 en 51 bl.

WILLEM de II ;

*Den Roomssen Adelaar met Hollands Leeuw te paaren
In 't veld van synen schild , moght Willem , jong van jaaren ;
Diens inborst vroegh den oom van Brabant droegh ontsagh ;
Dat Utrecht kunde draagt wat fors hem overmagh.
Anjou verliet het veld , en Aaken boog haar setel.
Trouwloose Fries , wat maakt uw moetwil soo vermetel ?
Doch de ys-schors smoort syn roem en lyf in bloed en nat ,
Daar Rhyndlands Heemraadschap de laatste straal van wat.*

I. VADER; graaf Floris de IV, wiens leven en dood wy boven beschreven, 88 bl.

II. MOEDER; Vrouw Machteld van Lottringen; de dochter van hertogh Henrik van Lottringen, de I deefes naams, de vierde hertogh van Braband. Deefe stichte, naa 's mans omkoomen, een abdye te Loosduinen, voor de nonnen van de Cistercienser orden; en is ook, A. 1267, in deselve ter aarden besteld. *Scriverius, Graven, 189 bl.*

III. VROUW; Elifabeth van Brunswyk; A. 1251, overleden, en te Middelburg, in het klooster der Premonstranten begraven, A. 1256. *Scriverius, in syn Aanteekeningen*, vertellende met een, uit *Wilhelmus Procurator*, de brand in haar slaapkamer, op de bruilofts nacht, ontstaan.

IV. KINDEREN; Floris, naderhand hem in de regeeringe gevolgd. Boven, 89 bl. Daarenboven (volgens *Meyerus*) Machteld en (volgens *Kuspiniaan*) Beatrix, van welke sommige *Schryvers*, met een ongegrond vermoeden, een koningin van Spanje maaken. *Scriverius, in deselve Aanteekeningen, 224 bl.*

V. BEDRYVEN; hy is te Leiden gebooren, *Orlers, Leid. 283 bl.* wierd vaderloos, in het 6ste jaar synes ouderdoms; en stond daar op onder de voogdye van syn oom, Otto den III, biskop van Utrecht, en wierd, in syn 20ste jaar tot Roomsch koning gekoosen, A. 1247; synde keiser Frederik de II, door paus Innocent den IV, met den ban geblikfemd, en de reeds verkoofene Roomsch koning, Henrik, de Thüringer landgraaf, tegens Koenraad, (door toedoen van syn vader Frederik, mede Roomsch koning) oorloogende, in het beleg van Worms, aan een quetsuur gestorven. *Mathæus Parisiensis, by onsen Scriverius, 208 bl.*

Doch Frederik was niet ter zielen, of deefe Koenraad (de vader van dien beklagelyken Prins, voor eenige jaaren van my, in een treurspel, ten tooncele gevoerd) trad onder de oogen van onsen Willem. Keerde sich met syn oorlogsmagten naar Italie, vermeersterde Napels en Sicilie. Doch het vergif van Manfredus, syn bastaard broeder, verkorte de vreugd van deefe besittinge. *Godfried. Chron. 723 bl.*

Ondertuffen was Willem binnen Utrecht, daar hy, in S. Marienhof, met een steen aan syn hoofd wierd beseert. Dat hy seer euvel opnam, by eede dreigende des stads verwoeftinge, indien hem de daader niet wierde geleverd. *Scriverius, Graven, 313 bl.*

Van syn wond hersteld fynde, deed Willem een veldtocht, om, voor hy optrok naar Italie, syn land te bevredigen, met de moetwil der oproerige Friesen in te toomen.

Maar, A. 1256, op den 28 Januar. over toegevrofene moerassen willende ryden, brak het ys onder syn paard; en wierd daar op, in de slyk steekende, by Hoogwoude, van de Friesen doodgeslagen. *Wachtendorp, Rym-chron. 6 bl.* doch fiet ook boven, 145 bl.

Voorts heeft hy in s'Gravenhage doen bouwen het paleis, waar af boven, 121 bl.

Gelyk, te Heemskerk, tussen Haarlem en Alkmaar, een slot, het Huis te Marquette naderhand genoemd; van welke mede boven, 221 bl. en, ontrent het genoemde Alkmaar, het Huis Toorenburg, ook weder boven, 339 bl.

Heeft daarenboven door syn broeder, Floris, ook gestreden tegens Swarte Griet (van welke al mede boven, 241 bl.) trachtende naar het besit van het eiland Walcheren: naa de verwinningsde gevangene wel het leven schenkende, doch deselve soo ontblood van klederen naar Vlaanderen weerom sendende, datse syn genoodsaakt geweest, met groen erwteloof en andere saamgevlochten kruiden haar schaamte te bedekken. *Wilhelmus Procurator, by Matheus, Analector. IV Tom. 89 pag.* Boven by de *Smaadstraffen*, 329 bl.

Doch deese twist is eindlyk A. 1254, afgedaan, en Swarte Griet heeft het hoofd in de schoot moeten leggen; te vergeefs Karel van Anjou, broeder van Ludewyk, koning van Vrankryk, op haar syde genoomen hebbende. Ondertussen hoe deese trotse koning, Willem beriep tot een veldslag; hoe Willem met de syne op de gestelde plaats verscheen; hoe de bange Karel ging loopen, en hoe de moedige Willem hem vervolgde en verjoeg uit Valencyn; hebt gy heel omstandelyk weder by onsen keurigen *Scrivierius*, op sich selven, 200 bl. of in *Goudhoevens Oude Chron. 313 bl.*

VI. DOOD; op het ys, te Hoogwoude, 27 jaaren oud; gelyk wy soo even hebben aangeteekend.

WILLEM de III, anders de Goede gesegt.

'T beleg van Zierikzee heeft uwe roem verheven,

Dat vader sulk een pak verleggen, by syn leven,

Van syne voegelyk op uwe schoulers kan.

Den ouden Vlaamsen Leeuw gaat in uw boeigefspan,

Die liebaard krypt syn wrok, en strykt bedaard syn vinnen.

Uit

*Uit uwen bloede fiet ge een ry van koninginnen :
Vorst Willem, die de naam nochtans van Goede draagd,
Hoewel van uw gerecht heel Nederland gewaagd.*

I. VADER ; Jan van Henegouw, de soon van Jan van Avenes en Aleidis, koning Willems suster; van welke graaf, de eerste uit het Huis van Henegouw, boven, 155 bl.

II. MOEDER; Philippa, dochter des graven van Lutzenburg; na haares mans dood overleden, en te Valencyn, nevens hem, begraven. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 354 en 360 bl

III. VROUW; Johanna de Valois, broeders dochter van Philip de VI, koning van Vrankryk; die, naa 's mans overlyden, de wereld verlatende, is geworden een nonne van de Cisternienfer order, overleden, A. 1342. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 375 bl. behalven *Procurator*, &c.

IV. KINDEREN; Jan, Willem, Lodewyk, Margriet, Johanna, Philippe. *Beka*, in 32 *episcop.* 105 pag.

V. BEDRYVEN; bestaande hier in;

1. Dat hy Ludewyk de X, koning van Vrankryk, A. 1315, willende de wilde Vlamingen temmen, bystond, en op de Schelde sich ter nederfette, doch de koning, wegens het onvoordeelige weer, te rugge keerende, keerde hy mede naar huis; ondertussen ten platten lande, met het vuur, veel Vlaamsse dorpen vernielende. *Mezeray*, in *Lud. Hutinus*, 684 bl. behalven *Beka*, &c.

2. Dat hy Philippus de VI, koning van Vrankryk weder hielp, A. 1328, in de Vlamingen te beoorloogen; dat hy deese, den 24 van August. verwon in een veldslag, doch niet sonder lyfsgevaar; van syn paard synde afgeworpen. *Scriverius*, by *Goudhoeve*, 372 bl.

3. Dat hy de Kennemers in hunne voorrechten strafte; toen sy (die van Holland en Zeeland gewilligh schietende) weigerden geld te geven, tot de bruiloften syner dochteren, en andere noodsaaklykheden. *Procurator*, by *Matheus*, 218 pag.

4. Dat hy den inlandfchen tweespalt in Zeeland besliffe. *Deselve Procurator*.

5. Dat hy, wegens de geroofde koe, de baljuw van Suid-Holland heeft doen onthoofden; doch over dit vierde rechtsgeding is boven gesproken, 270 bl. Maar, segt *Goudhoeve*, in een byvoegfel (374 bl.) gy fiet het in een ou-

de schildery op het stadhuis te Valencyn. Dat is het selve bewys als dat van Hamel, in Saxen, aan de Wefer. De uitgang haarer kinderen, door den vreemden pyper saamen gelokt is immers waarachtigh; want, men fiet het geval in de glaafen van haar hoofdkerk uitgeschilderd. Sie van deese glaafen bewysreden, omstandelyk schryvende, *Schook, in Fabula Hamelenfi.*

VI. DOOD; A. 1337, den 7 Juny, aan de gigt overlydende, is hy, te Valencyn, in het graf geset. *Beka, in 45 episc. 115 pag.* na dat weinige tyd te vooren, door biskop Jan van Dieft, in rang de 45ste, het slot van Vredeland, voor 11000 ponden aan hem was verpand. Boven, 371 bl.

Ondertuffen leefde, in syn tyd de Spaarwouwer reus; van welken boven, 174, 276 en 318 bl.

WILLEM de IV.

*Te dwingen, voor de vuist, de Mooren in Granade,
En Utrecht, datse smeek, demoedigh, om genade;
Is voorspoed, diens genot de ramp niet heelen magh,
Die (laas!) graaf Willem trof te Stav'ren, in den slagh;
Daar hy, voor uit gerukt, gebeven uit den sadel,
Sagh smooren, in haar bloed, het gros van Hollands adel.
Daar 't wapen (dat van nieuws, door 't blussen syner vonk,
In 't graf te sincken stond) in eene poel versonk.*

I. VADER; graaf Willem de Goede, anders de III; wiens bedryven wy soo even hebben vermeld.

II. MOEDER; Johanne de Valois; van welke ook boven is gesproken.

III. VROUW; al by syn vaders leven, Johanne, de oudste dochter van Jan de III, hertogh van Lottringen, Brabant en Lutsemburgh; naa Willems omkoomen, in Brabant herhuwd.

IV. KINDEREN; ridder Daniel van de Poel, by Aaltje van der Merwe, te Geertruidenberg, in onechte geteeld. *Goudhoeve, 380 bl.*

V. BEDRYVEN; A. 1338, is hy, met ridderen en mannen van oorloogh, te water, naar Spanje gereist, om den koning te helpen oorloogen, tegens de Sarazenen, in Granade.

A. 1339, hielp hy, nevens veel andere Hooge Magten,
Eduard

Eduard de III, koning van Engeland, tegens Philipp de VI, koning van Vrankryk, brengende syn krygsmagt voor Doornik, Kameryk en Amiens. *Barlandus, in Wilb. IV.* behalven *Hocsemius, &c.*

A. 1345, heeft hy de wapenen tegens het Sticht van Uitrecht opgevat; self de stad belegerd, en met 13 oppegerechte magneelen (boven, 256 bl.) beschooten. Hy is hier ook, met een pyl, aan syn hiel gequetst; doch de saak wierd bygelegd; mits dat de borgers, bloods voets en met blooten hoofde, moesten koomen om genade bidden, en dat een deel van de ringmuir sou syn gesloopt. *Beka, in de 47ste biskop, 118 pag.*

VI. DOOD; met veel dappre ridders en vroomme wapentuirs naar Oost-Friesland (boven, 93 bl.) overscheept synde, is hy, nevens veel Grooten, ontrent S. Olofs Klooster (boven, 252 bl.) op de Suidvenne, in den stryd gefneuveld; den 27 Sept. A. 1345. *Beka, in gemelden bisk. behalven Scriverius, Wachtendorp, de Gouwenaar, &c.*

WILLEM de V, de Dolle gefegt.

*Sie voor u, keisers soon, wat moogt gy gaan beginnen,
Aan 't Moederlyk verderf! het kost u siel en sinnen.
Ondankb're, vast te syn (die sulc een bloeyend erf,
Van s'moeders syde wacht) aan 't moederlyk bederf,
Vind onschuld noch geluk! ô puikroos van Lankaster!
Uw Willem loopt gevaar, weerhou hem in die laster!
Geweld betem die vuist, die ridders leit in 't sand,
En hou hem, 't leven lang, gelyk een beest, aan band.*

I. VADER; keiser Lodewyk van Beyeren; gefegt de V; A. 1347, van syn paard gevallen en overleden, den 11 Octob. in ongenade des paus, Johannes de XXIIste. Sie boven, 220 bl.

II. MOEDER; keiserin Margriet; dochter van graaf Willem de Goede, gehuwd, ontrent A. 1324, aan gemelden keiser Lodewyk. Boven, 219 bl.

III. VROUW; Machteld, de dochter van Henrik, hertogh van Lankaster; gravin van Leicester; doch by welke graaf Willem geen kinderen heeft verwekt. Sy stierf, 4 jaaren naa 's mans overlyden, A. 1381, en legt begraven in het klooster van Rhynsburg. *Goudboeve, 393 bl.*

IV. BEDRYVEN; in die beschreyelyke scheuringe met

fyn moeder (waar af, boven, 139 *bl.*) en het gevecht tegens haar (van welke, boven, 220 *bl.*) op de Maas, is hy, hertogh van Beyere, paltsgraaf op den Rhyn, graaf van Oostervant en Henegouw, geworden graaf van Holland, en Zeeland, heere van Friesland; A. 1351. *Goudboeve*, 388 *bl.*

In syn tyd syn Woudenburgh (boven, 396 *bl.*) Ruwiel (boven, 301 *bl.*) en meer andere sloten, door 's vyands oorlogsvuiren, verwoest.

In syn tyd is het slot Vredeland voor 7000 ponden weder afgelott. Boven, 371 *bl.*

In syn tyd geschiede het treffen tuffen die van Bunschoten en die van Eemenes. Boven, 49 *bl.*

Eindlyk, in syn tyd was weder een treffen, ontrent het dorp van Soest. Boven, 316 *bl.*

V. DOOD; deese Willem, uit Engeland, A. 1358, wederkeerende, (hy was hier aan het hof op een feest geweest) is syn sinnen byster geworden. Dus wierd deese dolle geslooten, en in syn bewaarnis te Quesnoy, in Henegou, 19 jaaren versleten hebbende, is hy gestorven, A. 1377. *Trihemius abbas*, *Chron. Sponhemic.* behalven *Scriverius*, *Goudboeve*, de *Gouwenaar*, &c.

WILLEM de VI.

*Dat my de Beyerstam niet heeft of hoeft te wraaken,
Betoond myn forsse moed; diens 's konings tafellaaken,
Den ouden schild des ooms, deed heffen uit het graf.
Die 's vaders tuchtbeer was, met soo gestrengen straf:
Burgonje hoord, hoe nooit in seven jaar soo ledigh
De seste Willem was, en liet de swager vreedigh,
Ontsiende sulck een leeuw te tergen, die de tant
Soo diep had ingedrukt te Tong'ren in het sand.*

I. VADER; Albert van Beyere, broeder en voogd van den uitflinnigen Willem. *Johannes à Leidis*, *Origin. Brederod.* 33 *H.* by *Matheus*, *Analector.* II *Tom.* 327 *pag.* Van wiens bedryven boven, 10 *bl.*

II. MOEDER; Margriete van Bryge, een braave vrouw; A. 1386, overleden; naa welke hy het hield met vrouw Alyt van Poelgeest (boven, 12 *bl.*) naa haar omkoomen hertrouwende met Margriete van Kleef, graaf Adolfs dochter. Dese sonder kinderen. *Gondb.*, 404 *bl.* Van haar word boven gesproken, 175 *bl.*

III. VROU-

III. VROUWEN; eerst Marie, de dochter van Karel de VII, koning van Vrankryk. Deefe stierf jong, en sonder kinderen. Daar na Margriet, de dochter van Philip de Koenne, hertogh van Burgondie, en graaf van Vlaanderen; haar man veel jaaren overlevende. Ligt te Quesnoy, in Henegouw, by de Jakobyters. *Goudhoeve*, 430 *bl.*

IV. KIND; Jakoba, gebooren, A. 1401, uit gemelde Margriet; van welke ongelukkige omstandelyk boven, 152 *bl.*

V. BEDRYVEN; I. Syn oorlogh met den Heer van Arkel; winnende en vernielende Gaspennen (boven, 95 *bl.*) Hagestein (boven, 122 *bl.*) en Everstein (boven, 84 *bl.*) A. 1405.

2. Een anderen oorlogh, tegen syn swager, hertogh Jan van Burgondie en die van Luik; koomende met talryke soudaniers te velde, en slaande de Luikenaars. *de Gouwenaar*, 118 *bl.*

In dit gevecht is ook gebleven de ridder, Daniel van de Poel, van welken boven, 388 *bl.*

3. Syn versoeninge met Reinoud, hertogh van Gelder. *Goudhoeve*, 427 *bl.* aldaar ook spreekende van Reinouds trouwhertige waarschuwinge ontrent graaf Willem, by een vrolyke dronk.

4. De onlust met graaf Albrecht, syn vader, naa 't vermoorden van vrouw Alyt van Poelgeest; terwyl hy de moorders vervolgende, Altena won en ruïneerde. Boven, 14 *bl.*

Sou hier seer licht hebben overgeslagen de smaet, hem in Vrankryk aangedaan, in het scheuren van syn servet. Sie boven, 339 *bl.*

VI. DOOD; A. 1417, den 30 Mey, door een quaale aan syn been, wel eer door een hondebeet verwekt, self met geen snyden wegh te neemen. Hy is te Valencyn begraven, naalaatende de gemelde Jakoba, toen weduwe des hertoghs van Tours, en deselve weder verloofd hebbende aan Jan, hertogh van Braband. *Goudhoeve*, 430 *bl.* behalven, *de Gouwenaar*, *Wachtendorp*, &c.

WILLEMEN; Willem is, soo wel als Jan, eertyds een naam van waarde en aanzien geweest. Henrik, koning van Engeland, in Normandyen synde gekoomen, om aldaar syn eerste landsdagh te houden, verscheenen 'er veel edellieden, en onder deefe seer veel Willemen. Honderd

en thien deden haar noenmaal in een vertrek, en niemand wierd, als met de naam van Willem, binnen gelaaten. Behalven deefe waaren'er noch veel andere, met die naam, in het Hof, by den koning. *Robertus de Monte, ad Ann. 1172, by soo dikmaals genoemde Mathëus, in Dedicacione Analector. IV Tom.*

WILTABURG; dat doorluchtigh kasteel van Pepinus, een verdichte sterkte der Wilten. *Kluverius, Rhyndond. IID. 40 bl. ontrent Utrecht; verdicht segh ik, terwyl het geheele praatje van de Wilten is verdicht. Alting. Notit. IIPart. 205 pag.*

Maar op de ruïnen van dit Wiltenburg sou Utrecht syn gesticht geweest, en Wiltenburg sou (boven, 360 bl.) eerst Antonia geheeten hebben. *Beka in Proemio, 3 pag. Goudhoeve, 2 Divisie, 23 bl. en het sou, als allernaast aan de Frieffe paalen leggende, ontrent A. 300, van koning Radbod syn vermeersterd. Scotanus, Fries. G. 2 B. 55 bl. ja, door den keiser Valentiaan, of liever door de Abotriten (Frankische bondgenooten quansuis; van welke Junius, Batav. 9 cap. 159 pag.) syn gerafeerd. Buchelius, over Heda, 4 pag. Junius, weder, Batav. 11 cap. 224 pag. en Francis. Ridderus, in syn Historischen Hollander, 25 bl.*

Voegh hier noch al meer aan. De Wilten of Slaven waaren ruïge saters, geheel onbekende (sekerlyk aan my) krygers; welke, uit Engeland verdreven, op den Hollandffen bodem, ontrent Flaardingen souden syn aangekoomen. Seer net aangeteekend! geloofje Junius niet? *Batav. 2 cap. 34 pag. en 11 cap. 223 pag. en 17 cap. 500 pag.*

Wegh met die voddën, sonder regel!

Aandachte leefer, steek uw segel

Aen 't waare van uw Vaderland!

Soo schuift men lompen aan een kant!

Maar ondertussen is het een onbesprooken sekerheid, dat, op deefe landstreek, S. O. van Utrecht, de Roomsse besetelingen, of een burg, of een legerstede (*castra*) ten minsten hebben gehad. Hier aan is niet meer te twyfelen. Maar wie dan de getuigen? de keiserlyke *Geldmunten* en het gebrooken aardwerk, dagelyks door het omploegen hier ondekt. Sout ge daar ook aan kunnen twyfelen? *Junius* heeft het opgraven van gemelde saaken bygewoond. *Batav. 11 cap. 224 bl.*

Siet

Siet ook *Buchelius*, in *Hedaë* 1 cap. 7 pag. Doch dit volgende is van my selven ondervonden.

A. 1709, den 18 August. ben ik te Vechten gekoomen, op die wyse als ik boven verhaalde, 297 bl. Het is een gering gehucht, ontrent de Krommen Rhyn. Van de herberg voeterde ik recht uit, tot by schoone soomer terwe. Daar ging ik, of liever, ik wierd van een boer geleid, langs een smal toepaatje, tot op een omgeploegde bouwakker, voerende de naam van Wiltenburg.

Voorts sag ik 'er eenige menssen, al kruiffende, op deesen akker, soeken naar silvere en kopere munten van Roomse keiseren, brokkelingen van roode kanneijes, tegelen, oud glas, ringen, en andere snuisteryen; als toen noch op *Jan Vos* denkende en syn zedekundigen Aran:

Die naar de goudmyn steekt, moet sich den arbeid troosten!

Die naar de perel duikt in 't parelryke oosten,

Ontfiet sich geen gevaar; en souden deese lien

Het branden van de son, om sulck een schat, ontsien?

een schat! oude, vermolmdde, kenneloose potscherven van het oude Romen! ja self verstond ik van deese menssen, dat noch onlangs geheele wagens met deese brokkelingen waaren weghgevoerd; of om van dit hooge bouwland een suivere grond te maaken, of (het geen ik liever geloof) om de Roomse aloudheden te huis en op syn gemak daar uit te pluifen.

Ondertussen echter merkte ik aan,

1. Dat dit akkerveld wel meest in het midden en eenigzins naar achteren met oude potscherven was besaaid. Een bewys, dat mogelyk, de Roomse burg hier is allernaast geweest.

2. Dat de kopere Penningen meerendeels soo vry wat syn uitgevreeten; het geen misschien noch dagelyks sal slimmer worden, door het sterk mesten van deese grond. Want van gelyken syn ook die van het *Huis te Britten* door de scherpte van het zeewater aangetaft.

Doch dit soo wel van het gewaande WILTENBURG; ter wiens geheugenis ik bewaar, in myn Boekvertrek, een kopere Galba (boven, 297 bl.) een kleenere, doch weghgevreten, keiser; een koper ringetje; en rood

voetje van een pot , geteekend, OFFICIO, *Door plicht*; en alderhande brokjes van ooren, voeten, &c.

WOERDEN; (Worthen, Wordene en Worden, in de *Vergunbrieven*) een stad een driehoek maakende met Montfoort en Oudewater, aan den Rhyn, en hebbende een slot, A. 1160, door Govert, de 28ste biskop, gebouwd om den muitineerenden burger te beteugelen. *Beka, in Godefrid. 55 pag. Boxhorn. Stedeb. 311 bl.*

A. 1441, is dit sterke slot (siet het hier, volgens *Rochmans* afteekeninge, behalven dat gy het, van een andere syde, in *het Stedeboek* van den Heer *Blaeuw* sult vinden nevens de stad) van Philippus, hertogh van Burgondie ingenoomen. *Mathëus, uit Meyerus, in Notis ad Amisfurt. 297 pag.*

A. 1488, is het selve slot, by nacht, met ladders beklommen en ingenoomen, doch, naa een verdragh weder overgegeven, door de burg-graaf van Montfoort. *Boxhorn. noch eens, Stedeb. 311 bl.*

A. 1490, gaf de graaf van Montfoort deese sleutel van Holland, aan den Hertog van Saxen (van welken, *bl.*) na dat deese, nevens de Hollanders, de stad Montfoort had belegerd. *Goudboeve, 545 bl.*

Doch, A. 1296, was Woerden de Graaflykheid van Holland al ingelyfd; sedert 't verjagen van Harmen van Woerden, uit den lande, na de moord van graaf Floris de V. *Goudboeve, 89 bl.*

Op dit als onwinlyk slot heeft ook, eenigen tyd, geseeten de gevangene Ammirant van Arragon, na de vermaarde Slagh van Vlaandere, A. 1600. *Parival, Vermaak van Holl. 17 cap. 147 bl.*

A. 1706, den 26 Junii, kreeg ik gelegenheid om van buiten het selve te beschouwen, en, soo veel myn geringe Teekenkunde toereikte, op het papier te brengen.

Voorts, die noch al meer van dit slot te Woerden wil weeten, gaa by *Junius, 17 cap. 495 pag.* en weder, *18 cap. 516 pag. Alting, Notit, II Part. 210 pag.*

HARMEN VAN WOERDEN, wel de wreedste en vinnigste vyand van de gevangene graaf Floris de V; gevende hem, in syn weedom, slechts de aarde tot syn bed, en een blok tot een oorkussen. *Mathëus Vossius, in het 4 B. syner Jaarboeken, &c.*

En door een dienaar hem doende, met scherpe gerste, syn aangesicht en borst in stukken wryven. *Montanus, in syn Amstel-*

Het SLOT te WOERDEN
op haan linker Eyde te zien.

Telbeeren, Beschryv. van Amsteldam, 2 B. 7 H. 90 bl. behalven Mathëus Vossius en de Rymspiegel, by meermaalen aangegogene Alkemade.

Maar, wat nu syn dochter aangaat, daar meen ik niet meerder af te spreken. Ga naar boven, en lees 354 bl. doch echter hebt ge lust haar noch eens te hooren jammeren; sie daar komtse, met de woorden, haar van de ridder *Hoofd*, op de tong gelegd:

Neen, neen! ik weet het wel. Wie dat my komt te aanschouwen,

Dien schiet voort in 't gedacht: dit 's eene van de vrouwen,

Die 's Roomssen konings soon... ô smart! ô droefheid! ach!

Graaf Floris; dat nu op de koning Willem sagh!

De schaamt, vol hartswaer, sou een vloed van traanen dringen,

Uit syn genadigh oog en deese woorden wringen

Uit syn oprechte tong: Hoe ondiep schiet in 't bloed

De deugd haar wortel! soon, dan geen soon naar 't gemoed,

Maar die my naar den vlees alleen bestaat, niet nader,

En, in het beste deel, verloochend uwen vader!

Ik hiel een andre wegh, toen 't vliegende gerucht,

Myn loffelyke naam uitbromde door de lucht,

Soo dat daar meê bekoord de grootste van der aarden,

My riepen om de staf van 't Roomsse ryk te aanvaarden.

Men geef aan 't jeugdigh bloed en top van staat wat toe,

De ploegh is voor geen Spaans genet gemaakt? maar hoe?

Verkrachten? een gehuwde? een welgeboore vrouwe?

Een dochter van syn vriend? een lief van syn getrouwe?

Uit minnedulheid niet, maar om de rauwe smaak

Van een gulhartigh woord? en dat een boel tot wraak?

Hoe soud, gy graaf, hier op uw vader antwoord bieden?

Hoe anders dan met van syn aangesicht te vlieden?

Gelyk gy seker soud, ten sy gy, onberaên,

En eer en schaamt gelyk ter aarde bad gedaan,

Op d'ongelukkige uir, die, bitter te vernuwen,

Den grond leid om all' myn elenden op te stuwen.

Wat is het sterffelyk geslacht ook swak en broos!

WORKOM; de hoofdstad van het landschap Altena, aan de linker syde van de Merwe of Maas- en Waal; in het gezicht

sicht van het Huis te Loevestein , waar af boven, 209 bl. *Boxhorn. Stedeb. 299 bl. Guicciardin. Belg. Foeder. 3 Part. 128 pag.*

A. 1511, hebben de Geldersse deese stad vermeersterd ; sy by nacht, met leeren de vesten beklimmende , de burger onachtsaam synde in het waaken. Hier wierd de graaf van Hoorn gevangen, die, voor groot geld , sich selven en syn onderdaanen was genoodsaakt te verlossen. *Boxhorn wederom, 299 bl.*

Het heeft de graven van Hoorn toebehoort tot aan het jaar 1600 , waar in de weduwe van de onthoofde graaf van Hoorn (van welke ook boven, 272 bl.) weinigh voor haar dood, het selve, nevens de heerlykheid van Altena, aan de H. H. Staaten verkocht. *Boxhorn* noch eens, 299 bl.

Hier ontrent is het slot Altena, van Albert belegerd. Boven, 14 bl.

WOUWDE; een Ridder-hofftede of Heeren-huis, in Z. Holland, in de Riederwaard , of het land van Yffelmonde ; wiens ruige grondslagh , van 40 of 50 voeten in syn kruis, synde rond, buiten dyks noch is te betasten. *Oudenhove, Z. Holl. 251 en 413 bl. Boxhorn. Stedeb. 95 bl. Junius, Batav. 19 cap. 556 cap. Meurs, XVII Provinc. 2 D. 455 bl.*

WOUWDEN ; *Nemora* en *Luci* ; bosschen tot de godendienst en de landsdagen behoorende ; van welke boven omstandelyk genoeg, 36 en 246 bl.

WOUDEBERG ; een dorp in het Sticht, ontrent Scherpenzeel , en onder Amisfoort : wel eer hebbende gehad een deftigh slot, wiens ruinen, noch eenigfins, ontrent de kerk , overende staan. *Theod. Verhoeven, Amisfurt. 38 pag. uit een Byvoegsel van Bekaas Chron. op het jaar 1352.*

Was door Jan de II , graaf van Kuilenburg , gebouwd. *Slichtenborst, Geld. G. 1 B. 55 bl.*

A. 1352, synde verkocht, wierd het A. 1353, naa een hard beleg van 17 weeken, door Jan, de 47ste biskop van Utrecht, gewonnen en gesloopt. *Deselve Slichtenborst, 7 B. 138 bl. Scotanus, Friessse G. 6 B. 185 bl.*

Het Huis te WULVEN, *Luporum castrum* , of liever *Undarum* , Gulven ; volgens haar wapenschild, ook onder de *Gefichten* van *Rockman* , gelegen in het Sticht, tussen het dorp Houten en de wydvermaarde Lustplaats, Heemstee, niet heel verre van Jutfaas. Is door Jan , de 47ste biskop vernield.

Beka,

Beka, in *Johanne*, 118 pag. doch naderhand vernieuwd, en gekoomen aan de Renessen, en weder naa weinige jaaren, by aankoop, aan den Heer, Wouter van Krajestein, die ook dit Huis vernieuwde. *Buchelius*, ad *Heda Job. IVde biskop*, 251 bl.

Z.

Ik heb iets in de letter T, ontrent onse Taal, in haare spelinge durven seggen; onaangesien ik my daar niet heel seer aan verbind. Laat ons eens heden hier vreedzaamlyk van deese letter redenkavelen.

Gelyk gy boven hebt gesien, daar is de Q behouden, alhoewel men deselve met een KW gevoeglyk had kunnen uitdrukken. Maar ik heb dat Jonker Haripon overgelaaten; in *het Toonneelspelletje van de Belachelyke Hoofsche Juffers*, swetsende in deeser voegen:

'K heb in de Dichtkonst groote greepen;

'K weet waar men è of ò moet streepen;

De Q, die ruk ik uit syn stee,

Als lubber van het A. B. C.

Dit van de Q; nu van de Z. Ik meen dat de *Taalkundige* daar in niet verschillen, dat wy alleenlyk 20 letteren tellen. De W is immers geen bysondere letter, maar een verdubbelde V; De X gewislyk een Griek; en wy konnen deselve in Saxen, Hexen, Blixem, Boxvoet, &c. gemaklyk uitvagen, met daar weder inplaatsende KS. Hier hou ik de syde van den Heer ANDRIES PELS; by my, ontrent deese Liefhebberyen, de Letterkrans met meerder recht verdienende als die sich heden. . . . Maar, ei lieve, swygen best! *crabrones non irritandi, vipera non provocanda*: Siet de *Genoemde*, in *het Bericht voor syn Horatii Ars Poëtica*.

Ondertuffen is de Z mede niet een Grieksse letter? bestaat haar kracht niet in de letteren TS? sou ik, in het Latyn niet *miser* (elendigh) maar *mizer* moeten schryven? gebruikt de Nederlander dan deese letter anders als de Grieken of Latynen? maar, met wat recht? om *sullen* (glyen) van *zullen* (een helpwoord) wel te onderscheyen?

Doch dit geschil sal ik noch niemand ooit besliffen; en daarom sou ik, sonder een koorts op de hals te haalen, durven schryven: *See, Seeland*, &c. gelyk ook *Suiden, Sutsen*, &c. overal bykans in dit werkjen is geset.

Maar

Maar laat ons hier van aftappen, niemand moeylyk maaken, en, met noch eenige weinige faaken te verhandelen, de Griekse Zeta tot onse woorden overbrengen.

Z E E; van welke ook al is gesproken, in de *letter W.* Zontrent Water, 377 *bl.* en Watervloeden, 378 *bl.* te weten;

1. Datse, door afgryflike stormwinden voorgestuwd, tusschen Doever en Bologne, Vrankryk en Engeland heeft van een gescheurd. *Van Leenwen, Leid. Nader Bewys, 584 bl. en Batav. 46 bl. De Handvest chron. &c.*

Bewys. Het gebergte; aan weêrsyden kryt, en aan weêrsyden by de zee, seer steil en als doorgekloofd, en aan de landkant allenskens vlak en ongevoeligh opgaande. *Verstege, 2 H. 13 bl.*

2. Datse, door stormen opgeset, heeft geloopt tot aan de vesten van Utrecht. Boven, 362 *bl.*

3. Datse, in Brabant, tot aan Tongeren is opgedrongen. Boven, 338 *bl.*

4. Datse, in Westfalen, stuitte by Teklenburg. Boven, 337 *bl.*

5. Datse, tusschen Groningen en Oost-Friesland, het boose water, de Dollaart verwekte. Boven, 378 *bl.*

6. Datse de Dortse Waart, soo een schoonen weelige landstreek, op eene nacht verkeerde in een groote waterplas. Boven, 64 en 82 *bl.*

7. Datse, in Friesland de soogenaamde Suider Zee uitmaakte. Boven, 331 *bl.*

8. Datse, van de soom van Friesland, Oost-Friesland, het Sticht van Bremen, &c. de eilanden maakte; te weten, Tessel, Eyerland, Vlieland, Ter Schelling, Ameland, Schiermonk-ooge, Bosch, Rottom, Borchum, Juist, Norderwey, Baltrum, Langeroog, Spykerroog, Wangeroog, &c. *Montanus, in de Beschryv. van Amsteld. 1 D. 1 B. 16 bl.*

Bewys. De Friesse Watten; synde deese niet anders als een sandplaat, of de rugh van de landstreek, onder het water begraven. *Klaverius Rhymond. 2 D. 23 H. 248 bl.*

Voorts mogen deese, door het binnenlands vaartuigh, in haare doorsnydingen, alleen op seekere tyden bevaaren worden: want soo ras word de oceaan met den ebbe niet weghgeslept, of alle schepen staan op het drooge; en het scherpsste gesicht kan ter nauwernood het te rugh-deinsend water bereiken. *Dio, 54 lib. 543 pag. spreekende van Drusus en syn scheeps-*

scheepsvloot. *Plinius*, *Hist. Nat.* 16 lib. 1 cap. de *Cauchis*. Waar uit weder word geleerd, dat al ten minsten, voor deese *Plinius* (sie hem wederom, 4 lib. 13 cap.) XXIII eilanden, van Jutland af tot aan den eersten Rhyndeur syn geweest.

Niettemin moet de Leefer weten, dat, voor 400 jaaren, Texel min of meer aan Wieringen noch was vast gehecht. *Junius*, *Batav.* 3 cap. 67 pag. Boven, 335 bl. gelyk de eilandekens, Urk en Ens, met Overijssel, wel eer seer vroeg, echter ook eene landstreek syn geweest. Boven, 369 bl.

Naderhand is de grootste veranderingen gekomen, ontrent het Kreiler Bosch en de engte tusschen Stavoren en Enkhuisen. Boven, 183 bl. Doch dit raakt de Suiderzee of het Fliedmeer, A. 17, naa s'Heeren komst, tot op de Friessse kusten al bevaaren, van Germanikus. *Van Leeuwen*, *Batav.* 46 bl. Sie van de Suiderzee weder boven, 331 bl.

ZEELAND; van welke dit het spreekwoord van de spytige Brabanderkens:

Holland, bolland,

Zeeland, geen land;

Ik hou het metten hey kant.

Van deese schryven wydlustigh, *Eindius*, *Reigersbergen* en *Boxhorn*, by *M. Smallegange*, in de *Nieuwe Chronyk van Zeeland*; en daarom sullen wy niet diep in dit Landschap treden; maar alleenlyk, sonder veel talmen, aanwysen wanneer het selve, door de woede der watergolven, in eilanden is verdeeld. En sie daar, ik begin!

Niemand, van onse Neerlandssse landstreek de minste kennis draagende, sou konnen loochenen, dat Vlaanderen, Zeeland en Holland (met de algemeene naam van Friesland langen tyd gedekt. Boven, 94 bl.) nevens Friesland, wel eer, sonder eenige inhammen of scheuringen, doorgaans syn aan malkanderen gehecht geweest. *Van Leeuwen*, *Leid.* *Nader Bewys*, 584 bl.

Want men weet, dat eertyds Zeeland alleenlyk, door de gracht van keiser Otto was gescheiden; ik segge, de Hond, waar af boven, 259 bl.

Maar, A. 1377, den 1 Novemb., heeft een geweldige Watervloed gemelde twee landschappen van een gesneeden, en Zeeland van een vast land tot eilanden gemaakt. *Smallegange*, 1 D. 2 B. 2 H.

Voeg by deese de Vloed van A. 1421; niet alleenlyk 72 dorpen wegvoerende, maar by naar geheel Zeeland en Zuid-Hol-

Holland overstroomende. Boven, 82 en 61. behalven *Gabbema, Watervloed.* 147 bl.

En wel bysonderlyk is DUIVELAND, A. 1530 op den dagh van S. Felix, tot seer groote schade van menssen en beesten ondergelopen; naderhand echter met groote moeite en kosten hersteld. *Gabbema*, 223 bl. behalven *Smallegange*.

Soo is SUIDBEVELAND (wel eer het grootste en nu een vry kleener eiland) A. 1532, geheelyk overstelpt; de stad Borsele jammerlyk verdrinkende, en de stad Romerswale wordende een eiland, van dit Suidbeveland geheelyk afgescheurd. *Smallegange.* 1 D. 3 B. 4 en 10 H.

In deese watervloed was ook NOORDBEVELAND ten eenemaale met wateren overdekt; waar af de toren van de stad Kortgene, en die van eenige dorpen noch heden syn beklaglyke gedenkteeken. *Smallegange*, 1 D. 5 B. 4 H.

A. 1570, op den 1 Novemb. heeft Zeeland ook niet weynigh last geleden. *Bor. en Hoofd, by Ger. Brand, Daghwysjer*, 571 bl. *Gabbema, Watervloed.* 251 bl.

Doch alle deese verdronken plaatssen koomen al meer en meer voor den dagh, en worden, aan alle kanten, met sware dykkagien beveiligd. Siet de allernieuwste *Landkaart van het Graafschap Zeeland*, by meergenoemde *Smallegange*.

Soo dat Zeeland, niet ten onrechte, haar swimmende Leeuw, soo op de Medalien als op de Geldmunten, doet uitroepen: LUCTOR ET EMERGO; ik worstel en ontfwem. *Medal. Historis.* 47 bl. doch weder, 10 bl. hebt gy een Legpenning van A. 1570, vertoonende op de eene syde haar Leeuw, en rondsom deese woorden: BENEDICITE MARIA AC FLUMINA DOMINO, gy, zeeën en rievieren, *segend den Heere*: en op de andere, een verdronken stad, tussen 2 winden, geteekend: A CUNCTIS HOSTIB. NOS REDDE SECUROS. *Maak ons gerust, wegens alle vyanden.*

Voorts dit soo verre van Zeeland; dat het ongeluk heden heeft gehad van haare *Smallegange* te verliezen; welke, op een bysonder blad, van syn Chronyk gescheiden, een *Tweede Deel* van dit werk beloofde, de *Saaken van Staat en Oorlooge*, voornaamlyk onder de Zeeuwse Graven sullende begrypen. Dit komt me PIETER VAN LOO daar seggen; een man, dien ik, (schoon hy nooit aan een *Akademi*-tabbaard gerooken heeft, en alleen in syn moedertaal de Schryveren moet opslaan) echter in het Europeesse *Historiaal* veel opgeblaasene Waan-weeters verby sie streeven.

IN ZEE DRAAGEN; een overoude Hollandfse Gevoonte, ons by gefchifte gelaaten van *Herkmans*, *Zeevaarts of. Heemskerk*, *Batav. Arkad.* 28 bl. en *Kats*, *Spiegel der oude en Nieuwe Tyd*, 1 D. 17 bl.

De maats nooden hunne vryfters in de Meytyd, naar de eeftrand, alwaar fy dan deefe onnofeltjes onverhoeds aanrypen, opneemen en in zee draagen. Hier op defelve weder naar de duinen tortffen, omfe daar om en tom te wenten, en, tot een fpels besluit, met fand te fouten.

Een onguire wulpsheid, die fomwylen ook wel een bejaagelyken uitflagh heeft gehad. Voorbeeld. Een jonge gramine van Egmond, in dit wilde worftelen, met sekere Duitche graaf, haar bloote boefem befeerende, aan het geveft an fyn degen: want op de ontfteltenis volgde een quaadaargh bloed, de kanker, een quyning; en die floot met de dood. *Heemskerk*, noch eens, 32 bl.

Maar, gy moet ook *Kats* eens hooren vertellen, aangaande dit woefte kattenspel:

*Ik quam eens treden op de strand,
Daar ik veel jonge lieden vant;
Ik fagb'er ses of seven paar,
Den eenen hier, den geenen daar;
Maar boven al soo was'er twee,
Die gingen veerdigh naar de zee,
Een ieder had een jonge maagd,
Die by tot in het water draagd,
En of de vryfter vreesse kreegh,
Ja fchier van angst ter neder seegh,
Ook hem, met bleeke lippen, baadt,
Noch ging hy dieper in het nat,
Tot dat het water werd gefien
Tot aan, ja boven haare knien: &c.
Ten leften als de jonker fagb
Dat hy niet hooger op en magh,
Soo keerd hy weder naar het droogh;
Want hy fagb traanen in haar oogb:
Maar straks soo loopt hy van de strand,
En trekt haar naar het mulle fand;
Hy leit haar op een hooge duin,
En rolt dan van een steile kruin,
Tot onder in het laage dal,*

*En daar eens weder even mal,
Hy sout haar in het gulle sand,
En strooit het stof aan alle kant,
Hy laat niet af, hoe dat sy wykt,
Soo dat sy naauw een mensch gelykt.*

Het selve gedenkt ook elders syn *Herdersklacht*, aangeto-
gen by bovengemelden *Heemskerk*.

ZUTPHEN; volgens *Pontanus*, Zuidveen of Suiderveen
in tegenstelling van een polder, geheeten Noordveen; is ee-
stad van de Usipetes, in een graaffchap, ook geheeten Zutpher

Het land wierd een graaffchap, A. 856. *Slichtenborst*, *Gel.*
G. 14 B. 64 bl. Maar de stad is gelegen aan den Yffel; heet
een oude kruiskerk, A. 1105, al vernieuwd. Doch sie va-
haar, aangaande haar Raadshuis, Hoofdgebouwen, Oorlogsran-
pen, Ongelukken, &c. onsen soo even genoemden *Geldersman*

Van de Usipetes spraken wy, boven, 373 bl. doch sie me-
de de *Handvest chronyk*, 2 D. of 3 B. 11 H. 30 bl.

ZWENTIBOLDUS; of Zundebaldus, of Zundibol-
chus (want, volgens *Buchelius*, word het op veelerhande wy-
sen geschreven) by *Æmilius* geheeten Vendaldus; de soon van
den keiser Arnulphus, by een adelyke dochter, buiten huwe-
lyk. Van syn vader gemaakt koning van Lottringen. Weger
syn milde giften ontrent de Geestelyken, van deselve naden
hand in het getal der Heiligen gesteld. Reeds genoemde *Buch-*
elius, ad *Hedæ Gregor. Tert.* 40 pag. u self gevende, 63 pag.
een *Bevestingsbrief* van deesen Zwentibolchus; geteekend, o-
den 24 Junii, 1390, het tweede syner regeeringe.

EN HIER MEE SLUIT HET WERK. GY SCHRIF-
TEN LAAT U DRUKKEN;

GAAT HEEN: DOCH ALS GY SYT VOLTOOIT
IN EEN BAND,

DENK VRY HET SALUGAAN ALS ALL MYN AN-
DRE STUKKEN,

WAT HEEFT DE NYD DAAR NIET WEL OP GE-
LEKKERTAND:

DOCH HOU U STIL; GELYK DE DOGG, DIE SIC
LAAT QUELLEN,

EN HOORD DE KEFFERTJES NIET MEERDE
ALS HAAR BELLEN.

E I N D E.

BLAI

BLAD WYSER,

in de gedaante van een

LANDCHRONYK.

A. 500.

506, **S**ou Oud Haarlem, het slot by Assumburg, syn gebond. 126

A. 600.

618, overleed Jan van Arkel, de soon van eene der 4 Heemskinderen. 21

664, is overleden Geertruid, en namaals onder de Heiligen gesteld. 608

678, wierd Radbod van de Noormannen overweldigd, en weder los gelaten. 273

682, syn de Deenen naar Neerland opgetrokken. 55

690, is Wilebrord gekomen in Nederland. 286

A. 700.

717, wierd Radbod geslagen van Karel Martel. 273

719, overleed Radbod, krankzinnigh. 273

730, word van het Huis Adrichem, buiten Beverwyk, gewagh gemaakt. 8

734, wierd het beeld Ermenseul, door Karel Martell omvergeworpen. 157

736, overleed Wilebrord, de eerste biskop van Utrecht. 134

740, is het vervallene Limmen, door Radboud vernieuwd. 204

760, wierd Schorel vernieuwd, en met een school verrykt. 312

784, is Heukelom by de Schryvers al bekend. 137

791, overleed Radboud, de eerste heer van Egmond. 80

A. 800.

800, circumcirca, quamen de Noormannen, als byen, in deese

- deese landen omswermen. 250
- 810, is Groningen, toen een tamelyk vlek, door de Deenen vernield. 116
- 830, is Wyk te Duurstede, door de Noormannen verwoest. 380
- 838, is het dorp Breukelen weghgeschonken aan de kerk van Utrecht. 43
- 839, word, in een Gift-brief, gesproken van het Huiste Sui- len. 332
- 850, Spreektmen al, in de Brieven, van S. Walburgs kerk, te Groningen. 375
- of 860, is geweest de gruwsaame Watervloed, alles om- verwerpende, en den Rhyu verstoppende. 285
- 857, of 867, sou die vermaarde Boomstorting, in deese lan- den syn geschied. Andere neemen het veel laater. 39
- 860, is gegeven de gewaande Donatie-brief aan gr. Didrik de I. 55
- 866, behoorde Loenersflood onder Loenen. 207
- 868, wierd Wollebrand, heer van Egmond, op syn bed ver- moord. 80
- 884, syn de Noormannen, langs den Rhyu, in Neerland ge- koomen. 286
- 889, word, in een Vergunbrief, gewagh gemaakt van Suter- deshage. 332
- 890, word Thiel in een Vergunbrief genoemd. 338
- 899, was Delff noch een manse of rentehoeve. 337

A. 900.

- 900, word gewagh gemaakt, gelyk ook, in latere jaaren, van verscheidene schildknepen van Akerflood. 9
- 903, is overleden gr. Diderik de I. 56
- 910, was Wonebolt de eerste abt van Egmond. 78
- 913, word van Fortrappe gewaagt, in een Vergunningbrief. 92
- 916, is het Huis Pouderoyen gesticht. 268
- 934, souden, in Saxen, het tornooyen of het lancie-breeken syn ingesteld. 52
- was Utrecht noch een slot; volgens een Vergunbrief. 340
- 943, word het landschap Drenthe in de Brieven genoemd. 341
- 953, is Loenen geschonken aan de kerk van Utrecht. 205
- is Muiden aan de kerk van Utrecht weghgeschonken. 236
- 972, sloegh

B L A D W Y S E R.

972, sloegh Diderik de II, by Rhynsburg, de Friesen.	289
— overleed graaf Otto van Nassou.	163
980, was Flissingen noch gelegen op een deel van Vlaendere.	289
987, is Bergen, by Alkmaar, bekend in een brief van gr. Arnoud.	30
988, was Bergen, by Alkmaar, noch gelegen, aan een Rhymsprankel.	286
— syn de Friesen beoorlogd, door gr. Arnoud.	22
990, is het Huis te Brederode, buiten Haarlem, aangevangen.	42
993, sneuvelde gr. Arnoud, in West-Friesland. 22. by Winkelmade.	316
996, word het eiland Urk, in de Brieven genoemd.	369
997, gewaagen de Oude Brieven van Teisterband.	335
A. 1000.	
1002, wierd Hoborst, der Benedictynen klooster, op den Heiligen berg geboud.	133
1004, doorstak Wallinger de I, heer van Egmond, syn vrouw, nevens'er boel.	80
1006, was Amisfoort al in weesen.	16
1015, is de Domkerk te Utrecht vernieuwd.	360
1018, wierd biskop Adelbold te Bodengrave geslagen.	315
— sloegh Diderik de III de Oost-Friesen, tot een kryghslist gebrukende, een nagebootste stem, vliet! vliet!	57
— doorsteekt Diderik de IV, te Luik, de broeder des biskops van Luik en Coln.	57
— wierden de Friesen geslagen, by Heiloo, door Diderik de IV.	57. 133. 315
— oorlogde bisk. Adelbold tegen gr. Diderik de III.	34
1021, verwon Dodo de II, heer van Egmond, nevens Helena syn moeder, de Friesen.	86
1022, word het dorp Warmond, in de Brieven genoemd.	
1024, sloegh vrouw Helena de Friesen, by Heiloo.	133. 315
1036, is overleden Wallinger de I, heer van Egmond.	80
1039, is overleden gr. Diderik de III.	57
1040, heeft keiser Henrik de Swarte Groningen weghgeschonken aan Utrecht.	119
1042, is het kasteel te Liesveld geboud.	203
1048, wierd gr. Diderik de IV, binnen Dordrecht, met een	

B L A D W Y S E R.

—	<i>pyl, doodlyk gequetst.</i>	58
—	<i>geschiede de slag tussen Diderik de IV en de Luikenaars, binnen Dordrecht.</i>	84
1058,	<i>staat Floris de I, syn vyanden, by Dordrecht, in een veld, vol kuilen gelokt.</i>	86
1062,	<i>word Floris de I, by Hemert, overvallen en gedood.</i>	86
1063,	<i>word, in de Brieven, van Oestgeest gewagh gemaakt.</i>	135. 315
—	<i>is'er in de Brieven, gewagh van Pettem.</i>	251
—	<i>word het dorp Velsen, in de Brieven genoemd.</i>	261
1064,	<i>word' in een gunstbrief, Dordrecht allereerst genoemd.</i>	352
—		64
—	<i>ontsing Dordrecht het recht van te Munten.</i>	64. 237
—	<i>is Heemstee gegeven aan Utrecht, door keif. Henrik de IV.</i>	131
—	<i>word Valkenburg, alo een landhoeve, in de Brieven genoemd.</i>	345
1071,	<i>wierden de Friesen geslagen, by Oud-dorp.</i>	315
—	<i>dreef Govert met de Bult Robert de Fries en vrouw Geertruid, uit Holland.</i>	110
1074,	<i>is overleden Dodo de II, heer van Egmond.</i>	80
1075,	<i>sou Delft bemuid en met een slot versterkt syn, door Govert met de bult.</i>	153
—	<i>wierd Govert met de Bult, te Antwerpen op de heimlykheid, doodlyk gequetst.</i>	110
1076,	<i>was Binkhorst, by Leiden, al in weesen.</i>	33
—	<i>quam Diderik de V, voor Yffelmonde, en kreeg het by verdragh.</i>	59. 158. 315
—	<i>is Stavoren van Diderik de V vermeesterd.</i>	322
1077,	<i>kreeg Stavoren een Vergunbrief van keiser Henrik de IV.</i>	322
1081,	<i>lagh noch Oud Flardinghen in Schieland.</i>	365
1086,	<i>word gewagh gemaakt van de Heeren van Adrichem.</i>	8
1091,	<i>is graaf Robbert overleden.</i>	291
1092,	<i>is overleden Diderik de V.</i>	59
1095,	<i>was de allereerste Kruisvaard, naar het Heiligh Land, onder Godefrooi van Buillion.</i>	189
1096,	<i>waaren de ridderen van het Huis te Foreest al bekend.</i>	91

- 1110, kreeg Groningen allereerst muiren voor houtte planken. 116
- 1112, is Groningen ontbloot van vestingen, door Godebalt, bisk. van Utrecht. 116
- 1121, is S. Pieters kerk te Leiden gesticht. 198
- 1122, stierf gr. Floris de Vette. 11. 87
- leefde Heer Jan van Kroonenburg, de stichter van het slot. 186
- 1124, syn, door oorlogsfeiten, vermaard de ridderen uit het Stambuis Haarlem. 127
- 1131, word, in een Vergunbrief, van de stad Weesp gewagh gemaakt. 379
- 1132, was het dorp Hoeflake al in de Schriften bekend. 139
- wierd het Huis Albertsberg, te Bloemendaal, verbrand door Floris de Swarte. 11
- 1133, boude vrouw Pieternel de abdye te Rhynsburg. 289
- 1138, wierd bisk. Herbert van Beren belegerd, van gr. Diderik de VI. 34. 60
- 1140, is aan het slot te Egmond begonnen. 79
- reisde gr. Diderik de VI, naar het H. Land. 60
- 1143, gaf sich Groningen over aan Herbert, bisk. van Utrecht. 116
- 1144, is overleden vrouw Pieternel, de stichster van het Rhynburger klooster. 256. 289
- 1145, word al gedacht de burg van Buiren. 48
- 1147, geschiede de tweede Kruisvaart, naar het Heilig Land. 190
- 1155, was Haarlem al een stad, ten tyde van gr. Diderik de VI. 124
- word, in de Chronyken van de Santpoort gewagh gemaakt. 305
- 1157, overleed gr. Diderik de VI. 60
- 1159, leefde Heer Wouther van der Aa. 2
- 1160, wierd het slot te Woerden, van biskop Govaart geboud. 394
- 1162, syn de Heeren van Batenburg al in de jaarboeken bekend. 27
- 1164 of 1174, sou de stad Kuilenborgh syn aangelegt. 191
- 1165, oorlogde bisk. Govert van Rhenen, tegen gr. Floris de III.

- de III. 34. 87
- 1167, wierden *Pelgrom en syn soen Folpert, te Leerdam, van den duivel weghevoerd.* 194
- 1168, *wierd gr. Floris de III, by Scorel, geslagen van de West Friesen.*
- *wierd het dorp Schagen verbrand. 306. en Egmondl aldaar geslagen.* 315
- *was Scorel de krygsversamelpplaats, tegen de Friesen.* 312
- 1170, *wong men de cabelijauw in de stads grachten van Utrecht,* 362
- *boude biskop Govert van Rbeenen Toutenburg, in Overijssel.* 339
- *kreeg de Suiderzee haar aanwas.* 331
- 1172, *deden 110 Willemen het middagmaal in een vertrek, behalven die by de Koning waaren, in het Hof.* 392
- 1173, *wierd het Reigersbos, te Ouwerkerk, door een hooge vloed omverr geworpen.* 275
- 1178, *wierd het Huis ter Horst, by Rbeenen geboud, door bisk. Govert van Rbeenen.* 147
- 1180, *word, in de Brieven gewagh gemaakt van Nierop, anders Niendorp.* 247
- *sou, in Holland, de allereerste bedykkingen syn geschied.* 62. 143
- 1187, *ging de derde Kruisvaart aan, onder Barbarossa.* 190
- 87
- 1190, *was de vierde Kruisvaart, naar het Heiligh Land.* 190
- *is Floris de III, in Syrie, overleden.* 87
- 1191, *wierd veroverd Akon, of Ptolemais, een stad in Syrie. 51. Maimburg, Kruisv.*
- 1193, *overleed beer Berewoud de II, van Egmond, aanvan- ger van het slot.* 79
- *word in de Brieven gewagh gemaakt van het watertje, Pul.* 271
- *was Naaldwyk al in de Brieven bekend.* 240
- 1195, *had Diderik de VII, een krygsgechil met Willem, syn jongere broeder.* 61

A. 1200.

- 1200, *is het slot te Heukelom geboud.* 137
- *overleed Dodo de III, voltrekker van het slot te Egmond.*

B L A D W Y S E R.

- mond. 79
- *wierd het Huis Roosenburg, by Leiden, geboud.* 298
- 1202, *wierd bisk. Diderik van der Are geslagen, door Diderik de VII.* 34
- 1203, *wierd het Huis te Banjart, by Beverwyk, verbrand.* 25
- *overleed gr. Diderik de VII, binnen Dordrecht.* 61. 384
- 1204, *word Willem de I, de 13de graaf van Holland.* 384
- *is vrouw Ada, op het eiland Texel, overleden.* 7. 335
- *wierd Muiden in assen gelegd.* 236
- 1208, *overleed Wouter de I, gemeenlyk Quade Wouter genaamt, herbouwer van het Egmonder slot.* 79. 80
- 1213, *is Vianen aangelegt, door den Heer van Kuilenborg.* 359
- 1214 of 1266, *Vrouw Margriet verlost van 365 kinderen, te Loosduinen gedoopt.* 212
- 1219, *souden de Haarlemieten, met een saagschip, de haven van Damiate geopend hebben.* 51. 124
- 1222, *word in de Brieven, van het dorp Pinaker gewaght gemaakt.* 266
- 1223, *is het Gein, door gr. Floris de IV, in assen gelegd.* 101
- *overleed graaf Willem de I.* 384
- 1224, *is de Domkerk tot Utrecht vernieuwd, en tot den hedendaagsen stand gebracht.* 360
- 1227, *sneuvelde bisk. Otto van der Lip, voor Kovorden.* 34
- *is koning Willem te Leiden gebooren, in het Gravenhuis, Lokhorst.* 208
- 1231, *is overleden Elisabeth, naderhand onder de Heiligen gesteld.* 82
- 1232, *ontfing Dordrecht de stapel van Wolle.* 64
- 1234, *was de soo genoemde Kruisvaart tegen de Stadingers.* 88
- 1235, *is gr. Floris de IV, te Korbie vermoord.* 89
- *leefde Gillis van Amstel, de boubeer van het Huis te Mynden.* 233
- 1238, *is het slot Middelburg, by Alkmaar gesticht, door Floris de V.* 232
- 1246, *schreef Beka, sich bedienende van Egmonds boeksaal.* 77
- 1247, *wierd Willem de II, Rooms koning verkoosen.* 385
- 1249, *is te Haarlem, geboud het klooster der Karmeliter monik-*

B L A D W Y S E R.

- monikken. 114
- 1250, brocht koning *Willem syn hofhoudinge in s'Gravenha-*
ge. 121
- werd tussen *Utrecht en Holland* getwist, over *Yffel-*
stein. 159
- ging men van *Enkhuifen naar Stavoren*, door *het bosch*
Kreil. 184
- circumcirca, stichte koning *Willem het Huis te Heems-*
kerk. 221
- 1251, overleed *Elisabeth van Brunswyk. 385. vrouw van ko-*
ning Willem.
- 1252, is *het Huis te Eem* verkocht, door *Heer Jan van Wou-*
denburg. 74
- 1253, is *de Hofftede Lokhorst*, by *Amisfoort*, in *de Brieven be-*
kend. 209
- is *het slot te Vreeland* gesticht, door *biskop, Henrik van*
Viande. 370
- syn *de Vlamingen* verwonnen en gestraft. 319
- word, in *de Brieven*, van *Poelgeest* gewagh gemaakt. 267
- 1254, is *het krygsgeschil* beslecht, tussen *koning Willem en*
Swarte Griet van Vlaandere. 386
- 1255, is *Koningsveld*, *bet jonkvrouwen klooster, buiten Delff,*
gesticht. 178
- is *Toorenborg*, by *Alkmaar*, door *koning Willem ge-*
boud. 339
- 1257, sneuvelde *kon. Willem*, te *Hoogwoude*, *strydende tegens*
de Friesen. 145. 315. 386
- 1259, werd *het slot Toutenburg* vernieuwd en versterkt. 329
- 1260, was *een scheepsstryd*, ontrent *het land te Vooren.* 369
- was *Delf* al *een stad.* 337
- 1262, is *Leeuwenhorst*, *een abdye by Noordwyk*, gesticht. 157
- 1263, stierf *Richardis*, stichter van *het klooster*, *Koningsfeld.*
179
- 1265, leefde *Heer Gysbrecht*, *de bouwer van het Huis Ru-*
wiel. 302
- 1267, overleed *Machteld van Lottringen. 385. moeder van ko-*
ning Willem.
- 1268, is *Haarlem* belegerd van *de Kennemers.* 124
- was *het slot van Abkoude* al in weesen, toebehoorende
den biskop. 3
- is *het slot te Vreeland*, door *Gysbrecht van Amstel*, be-
legerd.

B L I A D W Y S E R.

	<i>legerd.</i>	371
1270,	<i>is Alkmaar een oorlog aangedaan.</i>	13
1271,	<i>wierd de grond van Kuilenborgh verkocht.</i>	191
1272,	<i>floegen de Friesen Floris de V, by Vronen, op de Geest.</i>	315
—	<i>flaat Floris de V, de Friesen, op de Geest, na dat by</i> <i>eerst geslagen was.</i>	290
—	<i>leefde Otto van Arkel, Heer van Heukelom.</i>	137
1276,	<i>heeft Floris de V, het kasteel Wydenesse, in N. Hol-</i> <i>land, vernieuwd.</i>	380
1277,	<i>maakte een Watervloed, de Dollaard, in Groningerland.</i>	378
1279,	<i>word van Enkhuifen allereerst gewagh gemaakt; door</i> <i>J. van Arkel verbrand.</i>	83
1280,	<i>wierd Amisfort door den biskop ontrast.</i>	16
—	<i>is het slot te Vreeland, aan Gysbrecht van Amstel</i> <i>verpand.</i>	371
1281,	<i>wierd te Kuilenborgh het slot gebouwd.</i>	191
—	<i>spreken de Vergunbrieven van Voorfchooten, by Lei-</i> <i>den.</i>	369
1282,	<i>floegh Floris de V, de Friesen, by Schellinghout.</i>	315
—	<i>waaren de tolln van Geervliet in weesen.</i>	100
—	<i>syn de Friesen verder, door Floris de V beoorlogd.</i>	90
1284,	<i>was, in de Vergunbrieven, Veerè te seggen, Mevrouw.</i>	350
—	<i>word al, in de Brieven, gewagh gemaakt van het Haar-</i> <i>lemmer Hout.</i>	125
—	<i>is Berkenrode, door gr. Floris de V, weghgeschonken.</i>	31. 127
1285,	<i>wierd verdraagen, Swaanenburg, nimmer te herbou-</i> <i>wen.</i>	332
—	<i>wierd, te Loenen, een verbond ingegaan, tussn de bis-</i> <i>kop van Utrecht, en Gysbrecht van Amstel.</i>	371
1286,	<i>wierd Amisfort met de wapenen, door de Hollanderenz</i> <i>aangetast.</i>	16
—	<i>wierd een vrede getroffen, tussn Floris de V, en de Frie-</i> <i>sen, op Toorenburg.</i>	339
—	<i>wierd Nieuburg, ontrent Alkmaar, gebouwd door Floris</i> <i>de V.</i>	248
—	<i>is 't Medemblicker slot gesticht, of ten minsten vernieuwd,</i> <i>door Floris de V.</i>	227
—	<i>leefden de Snoyen, een ridderlyk geslacht.</i>	317
		1290, is

B L I A D W Y S E R.

- 1290, is het kasteel, binnen Vianen, soo men wil, gesticht. 28
- circumcirca, is het slot te Muiden gebouwd, door Floris de V. 235
- 1292, waaren de edelen van Rodenrys al in weesen. 291
- 1294, was Oud Gein noch een stad. 101
- 1296, is gr. Floris de V, door Gerrit van Velsen omgebracht. 91
- wierd de gevangene graaf, Floris de V, op Kroonenburg gebracht. 186. waar naa dit slot is belegerd en ter neder geworpen. 187
- is Floris de V, op Muiderberg, aan syn wonden overleden. 236
- toonden die van Naarden haar getrouheid voor Floris de V. 243
- is het Huis te Teilingen aan de graaflykheid vervallen. 336
- moet het Huis te Velsen al syn verwoest geweest. 351
- is het slot te Woerden de Graaflykheid van Holland ingelyfd. 394
- 1297, wierd Eenigenburg, in Noord-Holland, vermeesterd en afgebroken. 75
- sloeg Jan de I, de Friesen, op de Wyde Geest, by Alkmaar. 155
- 1298, won gr. Jan de I, het slot van Yffelstein. 155. 158
- 1299, is gr. Jan de I, sonder kinderen overleden. 154. 155

A. 1300.

- 1300, is Amsteldam, door de Kennemers, Waterlanders en Friesen, vernield. 18
- was een scheepstryd, ontrent den Briel. 269
- hebben, even als de Dykgraven, de Heemraden, een aanvang genomen. 132
- wierd Gouda door de Vlamingen bemagtigd. 111
- word van het Huis Hondsteen gesproken, in een Ontfangschrift. 144
- circumcirca, leefde de reus, Klaas van Kieten, te Spaarwouw. 175
- leefde en schreef broer Willem Procurator. 271. 77
- kreeg Stavoren een Vergunbrief van den Deen. 322
- 1301, dreef gr. Jan de II, Jan van Renesse uit Zeeland. 155
1301. sneu-

B L A D W Y S E R.

- 1301, *sneuwelde biskop Willem, op Hoogewoert, by Montfoort.* 142. 234. 315
- 1302, *is het Huis te Brederode, by Haarlem verbrand, door de gr. van Loon.* 42
- 1303, *is Rotterdam ingenoomen van de Vlamingen.* 300
- *is het kasteel van Schoonhoven veroverd, door Witte van Haemstee.* 311
- *sou, door gr. Jan den II, de stad Verone syn belegerd, verwonnen en verwoest.* 159. 356
- 1304, *overleed Willem de II, heer van Egmond, lieveling van gr. Floris de V.* 80
- 1305, *is Jan de II, aan een siekte gestorven.* 155
- *hier ontrent, leefde de Chronyk-schryver, Melis Stoke.* 329
- 1312, *is het kasteel van Schoonhoven vernieuwd.* 311
- 1313, *is keiser Henrik de laatste, vergeven met een heilige Hostie.* 135
- 1315, *was, in Holland, het geld seer schaars en kostelyk.* 97
- *is de Hooglandse kerk, te Leiden, gesticht.* 199
- *hielp Willem de Goede den koning Lodewyk den X, tegens de Vlamingen.* 387
- 1318, *is Dullenberg, in de Neder-Betuwe, ten deele verbrand.* 71
- *was het Huis te Roofendaal, by Arnhem, al in weesen.* 298
- 1324, *troude vrouw Margriet met den keiser, Lodewyk de V.* 389
- *is een kapelle gesticht te Muiderberg, op de plaats, alwaar Floris de V was overleden.* 236
- 1326, *is het Huis Rhynestein afgebroken.* 287
- 1328, *is het slot van Abkoude bertimmerd.* 3
- *hielp Willem de Goede den koning Philippus den VI, en versloeg de Vlamingen.* 387
- 1330, *was, in Gelderland, de oneenigheid der Heekers en Bronkhorsten.* 130
- 1334, *wierd in Holland, ieder morgen lands, met 2 penningen beswaard.* 97
- 1336, *wierd de Heer van Nyenrode te Soest gequetst.* 316. 317
- 1338, *is het Huis te Eem, door die van Utrecht, ingenomen.* 74
- *was 'er te Groningen, een krygsgeschil, tussen Stad en Lande.* 117
- 1340, *boude*

B L A D W Y S E R.

- 1340, *boude Jan de III aan de burg van Heusden; gelyk daar naa Jakoba.* 138
- *gaf Reinoud van Gelder de stad en het slot, van Wyk te Duirstede te leen, aan Sweer van Abkou.* 380
- *word van Stoutenburg gesproken in een Los-brief.* 329
- *wierd het slot te Vreeland weder verpand.* 371
- 1342, *ontfing Dordrecht de stapel van Wyn.* 64
- *is Johanna de Valois, weduwe van graaf Willem de Goede, een nonne.* 387
- 1343, *sou het Buspoeder voor Algiers syn gebruikt geweest.* 254
- 1345, *is het slot van Abkoude belegerd en ingenoomen.* 8
- *was de krygstogt tegen de Stichtse.* 184
- *belegerde Willem de IV, de stad Utrecht.* 389
- *sneuwelde Willem de IV, in een stryd by S. Olof.* 322
- 1346, *was de krygstogt tegen de Friesen.* 389
- 1347, *was Jan de Kok, Heer van Waardenburg.* 184
- *overleed keiser Lodewyk; onseker of door vergif.* 373
- *overleed, te Biervliet, Willem Beucheld, uitvinder van het haringfouten.* 220
- 1348, *was weder krygstogt tegen de Stichtse.* 389
- *was 'er een treffen by Emenes, en sy moest haar oude naam aanneemen.* 128
- *wierd Naarden tot een puinhoop gemaakt.* 184
- 1349, *is Oudewater ingenomen, en ten deele verbrand.* 75
- *is Ramsbroek, in de Brieven, bekend.* 242
- *is het Huis te Ruwiel met geweld ingenomen.* 259
- 1350, *was het geschil der Hoekse en Kabeljaufsche, tussen moeder en soon.* 274
- *is Nieuw Naarden gesticht, niet verre van het oude.* 302
- *is het slot Roosenburg belegerd en bestormd.* 139
- *sou het verweende Vrouwstjen van Stavoren hebben geleefd.* 243
- 1351, *den 4 Julii, geschiede het gevecht op de Maas.* 298
- *is Aldengein of Oudgein gewonnen en vernield.* 322
- *was de krygstocht van Willem van Beyere, tegens syn moeder.* 220
- *wierd Willem de V graaf van Holland en Zeeland.* 101
- 1352, *wierd het Huis te Woudenburg verkocht.* 184

B L A D W Y S E R.

- 1353, is het Huis te Woudenburg belegerd, gewonnen en gesloopt. 396
- 1354, is het Buspoeder, in Duitsland uitgevonden. 253
- wierd het slot te Vreeland weder gelost. 371
- 1355, is het Huis te Rhynestein weder gewonnen. 287
- was 'er een treffen by Bunschoten. 49
- was de krygstogt van biskop Jan van Arkel. 184
- 1356, is Muiden en haar slot, door biskop Jan van Arkel, ingenomen en verbrand. 236
- is het slot te Nieveld ingenomen en om verre geworpen. 248
- was een hervatte krygstogt tegens de Stichtsse. 184
- 1357, wierden de allereerste Donderbussen gebruikt. 253
- 1358, is het Huis te Heemskerk belegerd. 185
- is het Huis te Heemskerk ingenoomen. 222
- is graaf Willem de V sinneloos geworden en opgeslooten. 390
- 1359, is het Huis te Binkhorst geruineerd. 34
- quam gr. Albrecht voor Delf, en dwong haar tot den overgaaf. 10. 185
- wierd het slot van Heusden belegerd. 138
- 1359, is het Huis te Polaanen van de Delvenaars afgebroken. 267
- is het Huis Spangen, door die van Delff, geruineerd. 317
- 1360, wierden de Donderbussen, te Sandvliet, in gebruik gebracht. 253
- is het Huis te Meeuwen getimmerd. 231
- 1361, wierden de Heekers by Tiel geslagen, van de Bronkhorsten. 130
- 1362, was de krygstocht tegen Eduard van Gelder. 185
- is het slot Voorst, door biskop, Jan van Arkel, gewonnen en afgebrooken. 369
- 1363, is Everstein weder opgemaakt; gelyk mede Hagestein. 84
- 1364, wierd Henrik Kannemaker, wegens het onteeren van vrysters en jonge weduwen, binnen Gorkom, onthoofd. 162
- 1367, is overleden Hugo van Assendelft, abt van Egmond. 78
- 1369, was Hagestein, een steecken, door Otto van Arkel met muiren omringd. 122
- 1370, is het Egmonder slot vernieuwd; door Heer Jan de I. 79
- 1371, over-

B L A D W Y S E R.

- 1371, overleed hert. Reinoud, het hoofd der Heekerfse. 130
 — was 'er weder gefchil over het slot te Vreeland, met Albert, ruwaard van Holland. 371
- 1372, is de toren Simpol, te Vianen, geficht. 28
- 1373, is Gildenburg getimmerd, te Vreeswyk aan de Vaart. 103
 — is de Nieuwe Vaart gegraven, uit de Lek. 344
- 1374, is Gildenburg gewonnen; eerst door hert. Albert, daar op weder, door den bisk. Arend van Hoorn. 103
 — is Yffelstein geplonderd, door het volk van bisk. Arend van Hoorn. 159
 — is de krygstocht tegen de Stichtfse hervat. 185
 — wierd Kroonenburg, in het Sticht, belegerden verwoest. 187
 — is Muiden weder, door biskop Willem tot een roof geweest. 236
 — quam het slot te Vreeland aan den ruwaard, Albert. 371
- 1375, is Puttestein, in Suid-Holland, gefloopt. 272
- 1377, heeft een Watervloed het vaste Zeeland tot eilanden gemaakt. 399
 — stierf graaf Willem de Dolle. 390
- 1378, wierd de Heer Splinter op Loenersflood belegerd. 207
- 1381, overleed Machteld, de vrouw van graaf Willem den Dolle. 389
- 1386, overleed Vrouw Margriet van Brige, moeder van graaf Willem de VI. 390
- 1390, is Bloemestein, aan de Lek, gewonnen en nedergeworpen. 35
 — syn 'er Beveftingbrieven geteekend van Zwentibolchus. 402
 — leefde Ysbrand van der Koulster. 183
- 1391, is S. Olofs klooster van de West-Friefen verbrand. 252
- 1392, wierd Alyt van Poelgeest vermoord. 10. 12
 — ontftond de fcheuringe in Friefland, tuffen de Vetkopers en Schieringers. 358
 — is het Huis te Kleef, door Willem Kufer, geficht. Andere stellen dit Huis ouder. 175
- 1394, is het Huis te Heemftee, buiten Haarlem, omvergeworpen. 131
- 1395, is het Huis te Altena belegerd, van gr. Albrecht. 14. 185
 — syn de riemtallen van Heiloo verminderd. 134
- 1396, kreeg

B L A D W Y S E R.

1396,	<i>kreeg hert. Albrecht de neerlage by Scoterzyl.</i>	315
—	<i>versloeg Albrecht de Friesen wederom, by Stavoren, ontrent S. Olof.</i>	316
—	<i>word, in de Brieven, gesproken van Sardam.</i>	303
1397,	<i>wierd Groningen aangedaan door hert. Albert.</i>	117
—	<i>wierd het Huis te Loevestein belegerd.</i>	185. 209
1398,	<i>is Gouda onder de Graven van Holland geraakt.</i>	111
—	<i>is het Huis Hodenpyl, in Schieland, vernield.</i>	139
1399,	<i>was een krygstogt tegen de Oost Friesen.</i>	185

A. 1400.

1400,	<i>is Groningen belegerd door Frederik van Blankenheim, bisk. van Utrecht.</i>	117
—	<i>quamen, door een huwelyk, saamen de Huisen van Haarlem en Affendelft.</i>	127
—	<i>was een krygstogt tegens de Oost-Friesen.</i>	185
1401,	<i>is Gieffenburg bekend geworden, in het oorloggen van F. van Arkel, tegens Holland.</i>	103
—	<i>is vrouw Jakoba gebooren.</i>	391
—	<i>is de burg Werkendam, in Z. Holland, afgebrand.</i>	379
1403,	<i>wierd Gorkom belegerd.</i>	185
1404,	<i>is overleden graaf Albrecht.</i>	10
—	<i>is Delfshaven aangelegt, door die van Delff.</i>	54
—	<i>is het Huis te Heemstee, door die van Haarlem, geplonderd en verbrand.</i>	131
—	<i>kreeg Hattem een swaar kasteel, van Reinoud van Gelder.</i>	129
1405,	<i>quam Gornichem onder Holland.</i>	108
—	<i>quam Yffelstein onder Holland.</i>	159
—	<i>is Everstein belegerd, gewonnen en geruineerd.</i>	84
—	<i>jyn de Huisen, Gasparen, en Everstein, belegerd.</i>	35, 84, 122, 185
1406,	<i>is Hagestein belegerd, gewonnen en vernield.</i>	122
1407,	<i>was de krygstogt tegen de Luikenaars.</i>	185
1409,	<i>is het Huis Mauderik ter neder geworpen.</i>	224
1410,	<i>circumcirca, is het slot te Purmerent gesticht.</i>	271
1412,	<i>wierd, binnen Gornichem, het slot van Arkel afgebrooken.</i>	19
—	<i>is het Huis te Lips, in de Leenbrieven, bekend.</i>	204
1414,	<i>oorloghde graaf Jan de III, tegens die van Utrecht.</i>	156

B L A D W Y S E R.

- 1416, is het neergeworpen Huis , Rhynestein , vernieuwd. 287
- 1417, was de krygstogt van Vrouw Jakobá, tegens Willem van Arkel. 185
- wierd Jan de II, heer van Egmond , gevangen in den stryd, binnen Gorkom. 80
- sneuvelde Jonker Willem van Arkel, in den stryd, binnen Gornichem. 21. 109
- sneuvelde Reinoud de Heer van Brederode, binnen Gornichem. 359
- was, binnen Groningen, de tweespalt der Schieringers en Vetkopers. 117
- is Amisfort, van de Geldersse aangetast. 16
- is Yffelstein belegerd van graaf Willem. 159
- overleed de Heer van Nyenrode. 207
- is Rotterdam ingenoomen , door Jan van Beyerén. 300
- stierf graaf Willem de VI, aan een quaad been. 391
- 1418, wierd Dordrecht belegerd. 135
- is Vianen door de Brederoden bebylikt. 43
- 1419, is Leiden belegerd. 185. 199
- 1420, wierd Geertruidenberg tot overgaaf gedwongen, door de Dortenaars. 99
- is, te Haarlem, de Drukkonst uitgevonden, door Laurens Koster. 65
- gaf sich Heusden over aan Jakobá, daar na huyshouden- de op haar slot. 138
- is Leiden belegerd en gedwongen, door gr. Jan den III. 156
- is Paddepoel, een manneklooster by Leiden, terneer gesmeeten. 261
- 1421, was S. Elifabeths vloed. 14. 82. 399. waar in het slot Almstein verdronken. 14. Dortsmonde. 65
- is Klundert, door S. Lysbeths vloed, geweldig verminderd en verswakt. 177
- Het Huis te Merwe, door S. Lysbeths watervloed, vernield. 231
- is het Heere Huis Rhiede, met een hooge vloed, weghgespoeld. 281
- 1423, moest Jakobá, van Burgondie gedwongen, afstaan van haar waardigheden. 153
- is Nazareth, een klooster, gesticht op de ruinen van Oud Gein.

Gein.

101

- 1424, was Albert Beiling een tweede Regulus, te Schoonhoven. 311
- stierf graaf Jan de III. 156
- 1425, wierd te Alphen geslagen. 315
- is het Huis te Heemstee weder geruineerd. 131
- wierd Schoonhoven belegerd. 185
- of 1436, is het Huis te Heemskerk, door de Kennemers ter neer geworpen. 221
- 1426, is Baaren, by Soest, een stads recht geschonken. 24
- is Edam vermeesterd door de Kennemers. 73
- is Enkhuisen onder de Kennemers geraakt. 83
- is Jakoba verwonnen van hert. Philip, by Brouwershaven. 48. 185. 315
- wierd Monikedam van de Kennemers ingenoomen. 234
- is het slot van Sevenbergen gewonnen en geruineerd. 313
- 1427, kreeg vrouw Jakoba de neerlage in een scheepsstryd, by Wieringen. 316
- 1428, is Bunschoten van muiren ontbloot, en tot een vlek gemaakt. 49
- 1429, den 11 Januar. troude Philip de Goede, te Brugge, met Isabelle. 189
- 1430, is de Gulden-vlies order te Ryffel bevestigd; 's jaars te vooren, binnen Brugge, door Philip de Goede ingesteld. 189. 262
- circumcirca, is het Karthuiser Konvent, buiten Delf gesticht. 180
- wierd het Limmermeer bedykt. 229
- ontdekten sich, by Stavoren, de ruinen van S. Olofs klooster. 252
- sou een Meerminne syn gevangen in de Purmer. 73
- 1432, syn de dorpen, Hoek en Oudenhove gehecht aan Leeuwarden. 194
- 1433, is Yffelmonde geboud. 158
- 1434, is het klooster van S. Brigitte gesticht te Kouwenwater, in Brabant. 192
- den 10 November is Karel de Stoute gebooren. 164. 262
- 1436, is Haarlem belegerd, door Vrouw Jakoba. 124
- overleed Vrouw Jakoba, op het slot te Teilingen. 41. 153
- wierd Kalais belegerd, doch weder verlaaten. 263

B L A D W Y S E R.

- 1436, *is het Huis te Brederode omvergeworpen, door de Kabeljauſſe.* 43
- 1440, *wierd het ſlot Schagen geboud.* 306
- *is het Huis te Werwe, by Voorburg, geboud.* 378
- 1441, *beeft Philippus, bert. van Burgondie, het ſlot te Woerden ingenoomen.* 394
- 1445, *wierden de toenaamen van Hoeks en Kabeljauws, by plakkaat verboden.* 141
- 1447, *was het Huis Oud-Teilingen, anders Lokhorſt, aan de Poelgeeſten.* 337
- *was de krygstogt tegen de Waterlanders.* 185
- 1448, *moeft Jacob van Gaasbeek aſtaan het ſlot van Abkoude aan den biſkop.* 3
- *is het ſlot van Woerden, by nacht, beklommen.* 394
- 1449, *is Utrecht van de Borgoenſſe verrast en ingenomen.* 362
- 1450, *was het Heeren-Huis te Leeuwen, in Rhymland, al bekend.* 197
- 1451, *overleed Jan de II, geſegt Jan met de bellen, heer van Egmond.* 80
- 1452, *was het Huis te Roon al in de Brieven bekend.* 297
- 1455, *maakte Jan de III, eerſte graaf van Egmond, eene Jan Melis Schout van Egmond.* 80
- 1456, *wierd Deventer belegerd.* 185
- *de Walraven van Brederode een manſlach op de Bilt.* 33
- 1458, *is Abſpoel getimmerd, aan het Warmonder Hek. 6.* 78.
- *ſtervende ook in dat jaar de ſtichter.* 78
- 1459, *is Karel de Stoute, binnen Gorkom gebuldigd. 164. gelyk te Heukelom, 1462.*
- 1460, *circumcirca, is uitgevonden ſandige landen te verlaagen tot weilanden; van gelyken ſchraale landen toe te maken.* 193
- *is Wyk te Duirſtede, nevens het ſlot van Abkoude, gegeven aan den biſkop van Utrecht.* 380
- 1461, *is heer Rutger van den Boetzelaar, op het ſlot te Aſperen, doodgeſchoten.* 23
- *was Alkmaar noch gelegen aan den Rbyn.* 286
- *is het kasteel van Gorkom, geſterkt door Karel de Stoute.* 164
- *liet Karel de Stoute het land Charlois bedyken.* 300
- 1463, *is bert. Arend van Gelder, door Adolf, ſyn ſoon, verſekerd*

B L A D W Y S E R.

	<i>kerd op het Huis te Buiren.</i>	48
1463,	<i>is de tweespalt gemaukt, tussen Karel den Stouten en syn vader Philip; met deesen weder versoend.</i>	1465. 164
—	<i>wierd Koefstein ontthoofd; de stokebrand tussen vader en soon.</i>	178
1465,	<i>hadden, te Hoorn, de burgemeesteren een maaltyd van 3 stuivers.</i>	97
1466,	<i>is Yffelstein verbrand door de Geldersse.</i>	159
1467,	<i>den 28 Octob. is gebooren Erasmus van Rotterdam.</i>	301
—	<i>overleed Philip de Goede, 73 jaaren oud.</i>	165. 262
1468,	<i>is Luik ten gronde verdelgt door Karel de Stoute.</i>	165
1470,	<i>wierd Arend van Gelder, door Karel de Stoute, tegens de wille van Adolf, syn soon, verloft.</i>	165
—	<i>overleed Frank van Borfele, sonder kinderen.</i>	40
—	<i>wierden Walraven en Reinoud, Heeren van Brederode, binnen Wyk te Duirstede, op het slot, mishandelt.</i>	381
1473,	<i>lagh hertogh Karel de Stoute voor Nimmegen.</i>	346
1475,	<i>is Nuis belegerd, door Karel de Stoute.</i>	186
1476,	<i>wierd Karel de Stoute, door de Switsers geslagen by Murten. 165. wederom, van deselve geslagen, by Lucern.</i>	166
1477,	<i>wierd Karel de Stoute geslagen, voor Nancy; by self sneuvelende, in het vluchten.</i>	166. 218
—	<i>trouwde Maria, dochter van Karel de Stoute.</i>	219.
—		224
—	<i>was een krygsversameling te Scorel.</i>	313
1478,	<i>is gebooren Philip de Schoone.</i>	224
1479,	<i>was een optogt naar s'Gravenhage.</i>	186
1480,	<i>is gebooren Margareta.</i>	224
—	<i>is het Huis Sylhof veroverd.</i>	314
—	<i>was Watering een adelyk slot, in Delfsland.</i>	377
1481,	<i>overleed, op het Huis te Heemstee, Reinoud van Brederode, de bouwer van deselve.</i>	131
—	<i>is Dordrecht, door Manke Jan, gr. van Egmond, met een krygslist verrast.</i>	81
—	<i>is het Huis te Eem verbrand en afgebroken.</i>	75
—	<i>is het Huis ten Ham belegerd, gewonnen en verbrand.</i>	127
—	<i>is het Huis te Hermelen, belegerd en overgegeven.</i>	ven.

	<i>ven.</i>	137
1481,	<i>den 7 Sept. is het Huis te Nyenrode ingenomen en verbrand.</i>	247
—	<i>geschiede een Gevecht, te Westbroek.</i>	333
1482,	<i>is het Huis ter Haar belegerd en gewonnen.</i>	123
—	<i>wiel Maria van haar paard, en sich beseerende, stierf se binnen weinige dagen.</i>	219. 363. 141
1483,	<i>quam Maximiliaan voor het slot Kroonenburg.</i>	187
1487,	<i>quam'er een verhooging op de Munt.</i>	238
1488,	<i>is Delfshaven, door de Hoeksche, verbrand.</i>	54
—	<i>wierd Maximiliaan, van de syne, te Brugge in hecht- tenis geset, doch door syn vader, Frederik, verlost.</i>	225
—	<i>wierd een Reufinne lichaam opgespoeld, by Ter Schel- ling.</i>	276
—	<i>dreven die van Schoonhoven de Hoeksse van haare wal- len.</i>	312
—	<i>mislukte die van Utrecht haar aanslagb op Gouda.</i>	112
1489,	<i>is Geertruidenberg stormenderhand ingenoomen; doch we- der vrygekocht.</i>	99
—	<i>is Nieuburg belegerd, veroverd en geslecht.</i>	249
—	<i>is het Huis te Poelgeest omver gesmeeten.</i>	267
—	<i>is Rotterdam belegerd.</i>	186
1490,	<i>wierd Montfoort belegerd van de Saxen en Hollan- ders.</i>	234
—	<i>wierd het slot te Woerden aan hertogh Albert van Sa- xen gegeven.</i>	394
1491,	<i>ontstond, in Noord-Holland, de beroerte van het Kaas en Brootsvolk.</i>	159
1492,	<i>leed Haarlem overlast van het Kaas en Broodsvolk.</i>	124. 160
—	<i>wierd Nieuburg, door de Kaas en Broodslieden, ver- nield.</i>	248
1493,	<i>overleed keiser Frederik; Maximiliaan hem volgende in het ryk.</i>	225
1495,	<i>troude Philip de Schoone, binnen Lier.</i>	264
1496,	<i>is Blanke Sfortia, tweede vrouw van Maximiliaan, van haar peerd gevallen.</i>	219
—	<i>is Leerdam van de Geldersse vermeesterd.</i>	194
—	<i>quam'er een verhooging op de Munt.</i>	237
1497,	<i>syn, in Holland, veel kleene Meertjes in een geko- men.</i>	

men.

1498, *syn de Dubbelde Saffeners, te Gent, gemunt.* 377
239

A. 1500.

1500, *is Groningen belegerd van hertogh Albert van Saxon.*

117

— *is gebooren keiser Karel de V, binnen Gent.* 264

— *was, in de Saxisse oorlogstydén, by de Friesen, een woord, de toets der Vreemdelingen.* 95

— *wierden, te Voorburg veel oudbeden ontdekt en opgegraven.* 368

1503, *is Ea, van Leeuwarden naar Dokkum loopende, vaarbaar gemaakt.* 74

— *is Pouderoyen gewonnen en afgebroken.* 269

1504, *is overleeden Jan Gerbrands van Leiden, Chronyk-schryver.* 201

1505, *sochten de Geldersse, met een list, Weesp te verrassen.*

379

—, *is Hattem belegerd.* 129

1506, *is graaf Edsart te Groningen gebuldigd.* 117

— *is Philip de Schoone overleeden.* 263

— *heeft Karel van Gelder, Weesp met geweld, ingenoomen.* 379

1508, *is Muiden, van de Geldersse, ingenoomen en verbrand.*

236

1511, *is Woerden, van de Geldersse, by nacht vermeersterd.*

896

1514, *verliet gr. Edsart Groningen by nacht, en men gaf de regeering aan Karel van Gelder.* 117

— *is Nieuwpoort afgebrand.* 249

1516, *hebben de Geldersse, binnen Asperen, veel wreedbeidgepleegt.* 23

— *is overleeden Jan, eerste graaf van Egmond; alwaar noch syn kopere tombe in wesen is.* 81. 373

— *wierd Nieuwpoort overvallen en uitgeplonderd.* 249

1517, *is het Huis te Altena, aan de Snyderzee, geruineerd door Felix van Oostenryk.* 14

— *wierd het Huis te Koulster, door de Geldersse verbrand.*

182

B L A D W Y S E R.

- 1517, was Lange Pier opperamiraal der Gelderſſe en Frieſen. 242
- wierd Medemblik met geweld veroverd, door de Swarte Bende. 226
- is Nieuwpoort wederom afgebrand. 249
- is, door het volk van Sonoy, het ſlot van Egmond een ruineuſe romp geworden. 79
- 1319, overleed keiſer Maximiliaan, 37 jaaren naa ſyn vrouw Maria. 224
- 1520, is het Huis te Britten allereerſt op de ſtrand ondekt. 45
- is Lange Pier overleden, binnen Sneek. 266
- wierde te Roomburg een marmerſteen opgedolven, denkende aan het magafyn van Severus. 292
- ſyn de Watermolens, in onſe landſtreek, uitgevonden. 143
- 1522, wierd Karel van Gelder, binnen Groningen ingebaald. 118
- 1524, is Nieuwpoort driemaal ingenomen, geplonderd en verbrand. 249
- 1526, ſneuwelde Lodewyk, koning van Hungaryen, in een gevecht met de Turken. 219
- 1527, wierd het ſlot van Abkoude, door eenige Stichtſe ſtroopers, aangedaan. 6
- is Beverwaart, door de biskopſche, ingenoom e. 31
- is het Huis te Maarſſen, door Steven van Nyveld, geboud. 213
- is Rheenen, met verraffinge, ingenomen. 275
- is het Huis te Schonauwe ingenoomen. 310
- 1528, wierd het Huis ter Horſt, by Rheenen, afgebrooken. 147
- is s'Gravenhage, door Marten van Roſſum, geplonderd. 299
- is Hattem belegerd. 129
- wierd Utrecht, van de Borgoenſen, ingenoomen. 362
- 1529, liet keiſer Karel het ſlot te Vreeland afbreeken. 372
- 1530, is Duiveland, in Zeeland, ondergeloopen. 400
- 1532, is Suidbeveland, in Zeeland, van het water overſtelpt. 400
- 1534, kreeg Utrecht het kasteel, Vredenburg. 362

1536, den

B L A D W Y S E R.

- 1536, den 12 Jul. is te Basel, overleden Erasmus van Rotterdam. 301
- gaf Gröningen, Stad en Ommelanden, sich over aan keiser Karel de V. 118
- 1537, meenden de Geldersse Enkhuisen, met verrassing, te ver-
meesteren. 83
- 1538, is overleden de gravin Magdalena van Waardenburg. 373
- is overleden Karel van Gelder, een arglistigh en dapper prins, de Geldersse Achilles geheeten. 163
- 1542, meende Marten van Rossun, door verraad, Antwerpen te vermeesteren. 299
- 1543, wierd Amisfort getemt, door Marten van Rossun. 16. 299
- moest Marten van Rossun afrekken van s'Hertogenbosch. 299
- 1545, syn de Deiffse oortjes geslagen in het collegie van den H. Geest. 238
- 1546, wierden de ruinen van Sandenburg ondekt. 304
- 1547, wierd Ameide een ontmantelde stad en open vlek. 15
- 1552, is het Huis te Eem gesloopt. 75
- quam Marten van Rossun, ontrent Parys. 299
- 1553, 1572 en 1597, is de Zyp bedykt. 230
- 1555, is de Bergermeer bedykt. 228
- is de Egmondermeer bedykt. 228
- heeft sich Groningen aan kon. Philip den II, te Brussel opgedragen. 118
- is Kuilenborgh, door keiser Karel de V, een graaffschap geworden. 192
- overleed Marten van Rossun. 223. 299
- 1556, besocht keiser Karel de Vde, met Marie, syn suster, het graf van den eersten Haringfouter. 128
- 1557, had Lamoraal, de 4de gr. van Egmond, een groot deel in de slag van S. Quintyn. 81
- 1558, ging Elbert Veskam, met syn schuitje, uit de Suiderzee, naar Dantzik. 309
- 1559, wierd Henrik de II, koning van Vrankryk, in het tor-
noyen, doodlyk gequetst. 52. Goulart Troubl. van Vrankryk. 34 bl. spreekende van een afgesprongen splin-
ter.

B L A D W Y S E R.

- 1559, sloeg Lamoraal, gr. van Egmond, de Franſſe by Gre-
velingen. 81
- 1560, is Almeer, in de Koedykerban, bedykt. 227
- overleed de laaſte biſkop van Utrecht, Frederik Schenk. 34
- 1561, is de Vronermeer bedykt. 230
- 1566, is Achtermeer, in Waterland, bedykt. 227
- is, op het Huis te Keubel, buiten Leiden, de tweede
openbaare Predicatie gedaan. 173
- of 1572, is het klooster te Rhynsburg vernield. 289
- 1567, is de Abdy van Egmond, nevens de Boekekamer, in
aſſchen gelegd. 77
- 1568, overleed Henrik van Brederode, de bouwer van het Hee-
ren Huis Ameleſtein. 15
- is Lamoraal, de vierde graaf van Egmond, te Bruſſel
onthalft. 81. 373
- 1570, lagh het Huis te Britten bloot. 292
- wierd Loeveſtein door het priñſſenvolk gewonnen; door
Albaas krygsmagt herwonnen. Herman de Ruiters
heldedaad alhier. 210
- heeft ook Zeeland, in die bekende Watervloed, laſt gele-
den. 400
- 1571, overheerde Don Jan de Turken in een zeegevecht, by de
Dardanellen. 217
- 1572, is het Huis te Bouquet verbrand. 41
- is Develſtein, in den Spaanſſen oorlogh, verlaten en af-
gebrand; naderhand vernieuwd. 55
- is Haarlem belegerd, onder Don Frederico. 124
- is het Haarlemmerhout meerendeels uitgeroeid. 125
- den 1 Decemb. wierd Naarden door de Spanjaarden jam-
merlyk mishandeld. 243
- wierd Rotterdam, door Boſſu overweldigd. 301
- 1573, is het Heeren Huis Altena, by Delff, in den Spaanſſen
oorlogh, vernietigd. 14
- is Boshuiſen, by Leiden, vernietigd. 41
- is Geertruidenberg beklommen en bemagtigd, door order
des priñſſen van Oranje. 99
- wierd het Huis Honingen, anders Kralingen, afgebroke-
nen. 145
- was het Huis te Kleef noch in haar geheel, Don Frede-
riko, in het beleg van Haarlem, daar op ſich onthou-
dende. 175

B L A D W Y S E R.

- 1573, *kon men, te Rotterdam, noch eenige ruïnen bekennen van Bulgerstein.* 49
- *is het Huis Spangen, in den Spaanssen oorlogh, verwoest.* 318
- 1574, *was het Ontset van Leiden.* 199
- 1575, *is het Huis te Donk, in den Spaanssen oorlogh, verbrand; naderhand vernieuwd.* 63
- *is Leiden met een Academie of hooge School begiftigd.* 199
- *is Oudewater van de Spanjaarden elendig mishandeld.* 253
- 1576, *raakte Groningen, naa een oloop, tegens Robles, onder de Staaten.* 118
- 1577, *is Vredenburg, tot Utrecht, afgebrooken.* 370
- 1578, *wierd, binnen Gornichem, het slot van Arkel afgebrooken.* 19
- 1579, *was de gr. van Renneburg bevelhebber van Groningen.* 118
- 1580, *is Groningen weder gekomen onder Spanje, en daar op by naar geraakt onder Brunswyk.* 118
- *is Hattem belegerd.* 129
- 1581, *wierd Heiloïermeer bedykt.* 229
- 1583, *is Klundert, naa een groote brand, met een bolwerk omvat.* 177
- 1584, *is Willem de I, prins van Orange, doodgeschoten binnen Delf.* 54
- 1585, *is het Haarlemmerhout vernieuwd.* 125
- 1587, *is overleden Govert van Mierloo, de laatste abt van Egmond.* 78
- 1589, *is Geertruidenberg overgegeven aan Farnese.* 99
- *wierd het Huis Hesbeen, in Mansfelds tyden, afgebrooken.* 132
- 1591, *is de Slotermeer bedykt.* 230
- 1593, *is Geertruidenberg veroverd door prins Maurits.* 99
- 1594, *is Groningen weder onder de Staaten geraakt, gewonnen door prins Maurits.* 118
- 1596, *stierf, te Yffelstein, vrouw Katrine Uitenham, de allerdoufste Abdiffe van Koningsfeld.* 179
- 1598, *Overleed Philip de II, in het Eskuriaal.* 265

D R U K F O U T E N ,

dus te verbeteren.

- Pag. 4 Reegel 8 staat terwyl zy de Naamreeden, leeft, terwyl gy de Naamreeden.
- 11 Reegel 4 (van onderen,) staat *Horteum*, leeft, *Horreum*.
- 13 Reegel 13 staat, *dit op myn waarde let*, leeft, *die op myn waarde let*.
- 20 Reegel 4 (van onderen,) staat Arkel wapen, leeft, Arkels wapen.
- 27 Reegel 7 staat Batayieren, leeft, Batavieren.
- 28 Reegel 16 staat A. 1376, leeft, A. 1371.
- 30 Reegel 11 staat *de droes sal in baalen*, leeft, *de droes sal u haalen*.
- 33 Reegel 10 staat *eeumgerechten*, leeft, *eeumsgerechten*.
- 51 Reegel 12 staat *De sang klinkt*, leeft, *De saag klinkt*.
- 52 Reegel 2 staat *Hegenitzitin*, leeft, *Hegenitz. Irim*.
- 64 Reegel 11 staat 6 faaken, leeft, 9 faaken.
- 77 Reegel 20 (van onderen) staat Ook ik *Wilhelmus*, leeft, Ook is *Wilhelmus*.
- 81 Reegel 18 en 19 staat son- traanen, leeft, sonder traanen.
- 90 Reegel 14 staat overheerd, leeft, overheerde.
- 93 Reegel 27 en 28 staat *Thesau Grammatico Crisicus & Archo- logicus, Georgii Helkesii*, leeft *Thesaurus Gram- matico-Criticus & Archologicus, Georgii Hikkefii*.
- 94 Reegel 7 (van onderen) staat *amplicanda*, leeft, *amplificanda*.
- 101 Reegel 4 staat A. 1351, leeft, A. 1356.
- 110 Reegel 17 staat gavel, leeft, glavie.
- 152 Reegel 12 staat Henrik de VI, leeft, Henrik de IV.
- 155 Reegel 4 staat A. 1697, leeft, A. 1297.
- 169 Reegel 22 staat oorvyf, leeft, oorvyg.
- 186 Reegel 22 staat de Hr. Witter van ter Aa, leeft, de Hr. Adriaan Wittert van der Aa.
- 213 op de Print staat Het HUIS te MAARSSEVEEN, leeft, Het HUIS te MAARSEN.
- Reegel 10 (van onderen) staat Hr. Nierop, leeft, Hr. Lokhorst.

Het overige laten wy aan den bescheidenen Leezer.

B E R I N G
A N D
J O E K B I N D E

On the 1st of August 1847

My dear Sir

I have the honor to acknowledge the receipt of your letter of the 27th inst.

in relation to the above mentioned matter.

I have the honor to inform you that the same has been forwarded to the proper authorities.

I am, Sir, very respectfully,
Your obedient servant,

J. B. B. B.

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

100

B E R I C H T
A A N D E N
B O E K B I N D E R

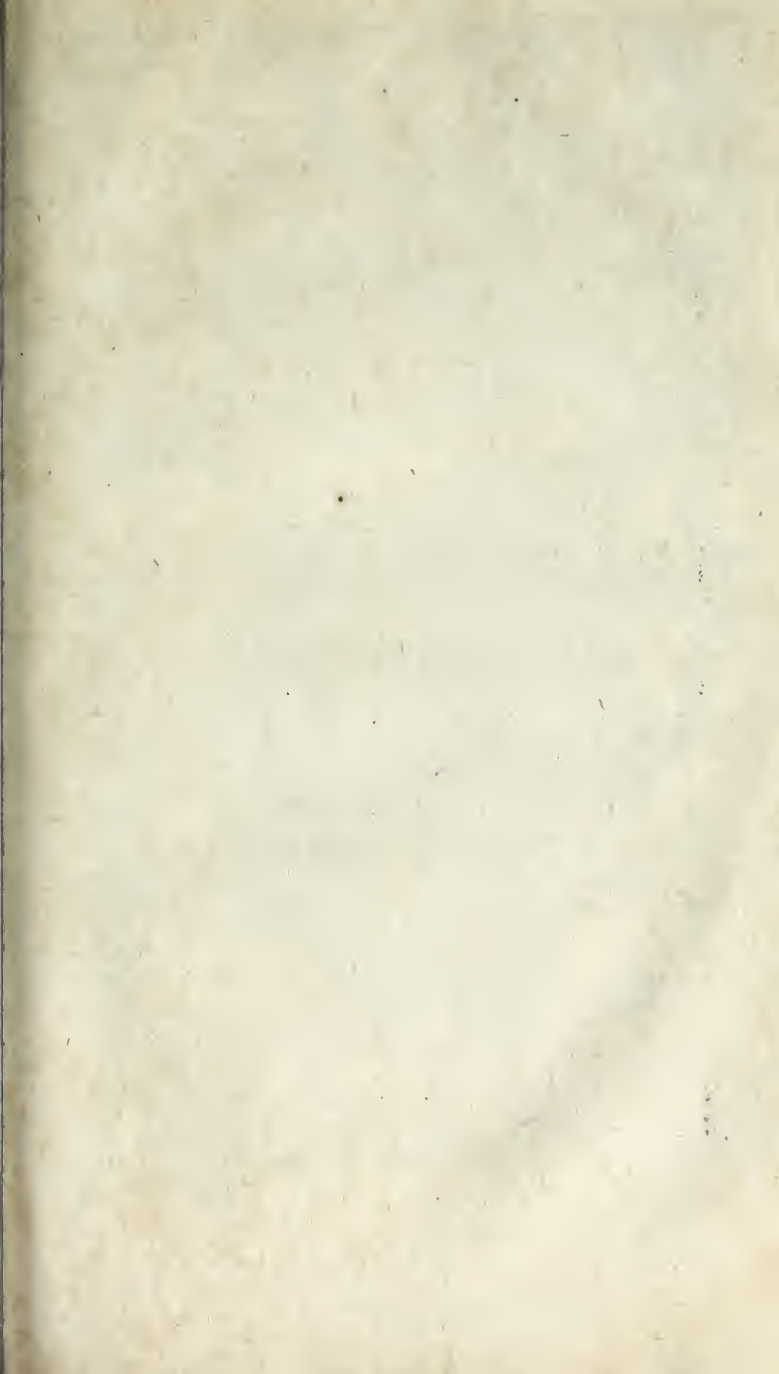
Om de Figuren te plaatsen.

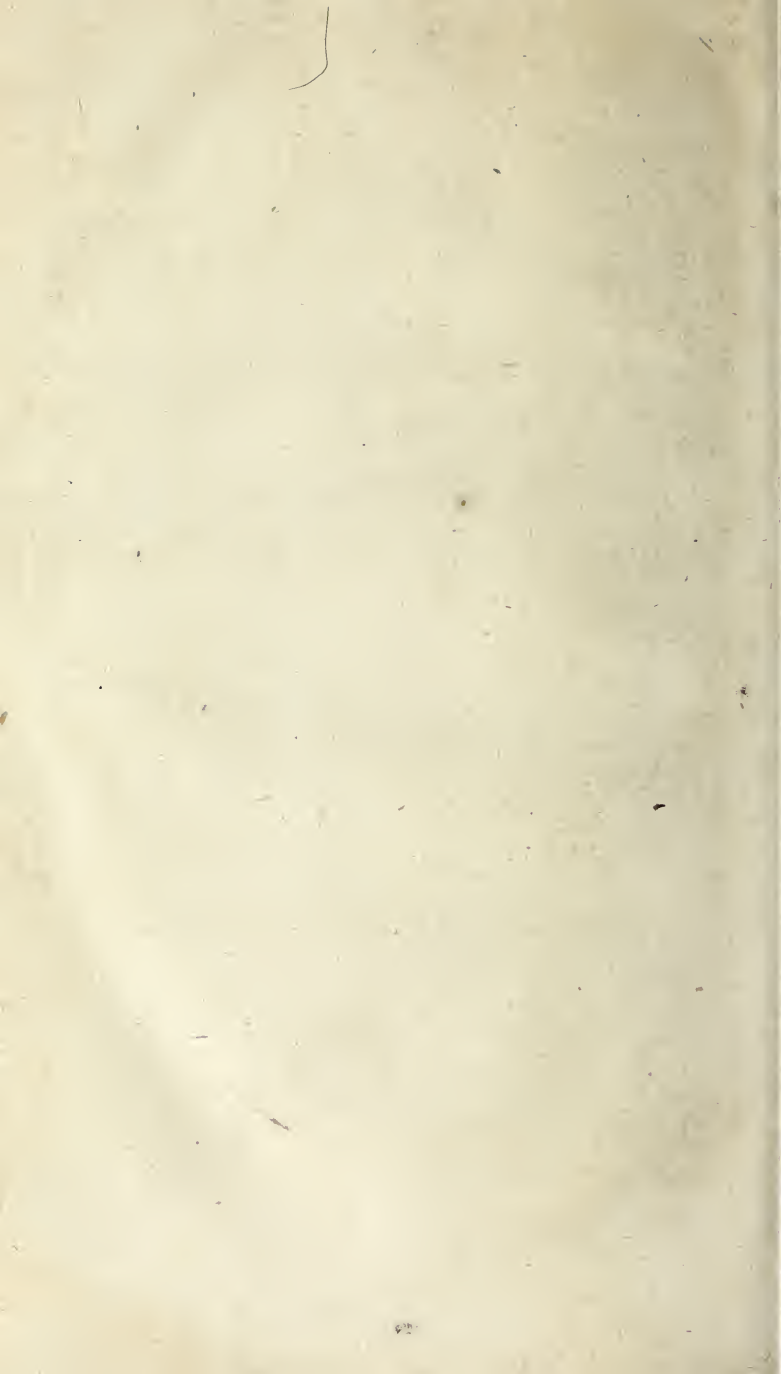
	Pag.
H Et Huis ter Aa.	10
Het slot van Abkoude.	11
Ruïne van het slot Abkoude.	12
Het Huis Adrichem.	13
Overblyfzel van het Huis Albrechtsberg.	14
———— van het Huis te Altena.	15
Het slot Arkel.	16
Het Huis Affenburg.	17
———— te Asperen.	18
———— te Batestein.	19
———— te Berkenrode.	20
———— te Brederode, van vooren op de rechterzyde.	21
———— 't zelfde van achteren, op de rechterzyde.	22
Ruïne van het Huis te Brederode, van achteren op de flinkerzyde.	23
De Grondslag van het Huis te Britten.	24
De Abdye van Egmond in haar welstand met de Kerk.	25
De Ruïne van de Abdye van Egmond.	26
Het slot te Egmond in haar welstand.	27
De Ruïne van het slot te Egmond.	28
De Ruïne van het Huis Oud-haarlem.	29
Het Huis te Heemsteede, buiten Haarlem.	30
De Ruïne van het Huis te Heenvliet.	31
Het Huis te Heukelom.	32
Het slot te Heusden.	33
Ruïne van het slot Honingen.	34
Het Huis te Yffelstein.	35

uïne van het Huis te Kleef.	175
uïne van Koningsveld.	179
uïne van het Karthuifer Klooster.	180
et Huis Koulfster.	182
et Huis te Krooneburg.	186
et Huis te Kuilenburg.	191
e Leidfche Burg te zien van de Plaats.	199
e Leidfche Burg, met een doorfnee, van binnen te zien.	199
et Huis te Loenersloot.	207
et Huis te Loeveftein.	209
et Huis te Maarszeveen.	213
et Huis te Marquette.	221
e Ruïne van het Huis te Matenes.	224
et Kasteel te Medemblik.	226
e Ruïne van het Huis te Merwede.	231
e Ruïne van het Huis te Mynden.	233
et slot van Montfoort.	234
et slot te Muiden.	235
et Huis Nyenrode.	247
verblyfzelen van het Huis te Ooftvoorn.	257
uïne van de Abdye van Rhynsburg.	287
et Huis te Ruwiel by Breukelen.	301
uïne van het Huis te Sand, ontrent Katwyk,	304
et Huis te Schagen.	306
uïne van het Huis te Spange.	317
e Huïnebedden.	324
et Jagthuis te Teilingen.	336
et slot Valkenhof binnen Nimmeegen.	345
et Huis te Velfen.	350
ieuwer Grondslag van het vernietigde Huis te Vreeland.	370
uïne van het slot Waardenburg.	373
e Kerk van S. Walburgis, te Groningen.	375
et Huis van Wyk te Duirfede.	380
et slot te Woerden.	394

le deefe Plaatn moeten dubbeld toegevouwen , en met
firookjes geplakt, ingezet worden.

171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

I. Schynvoet inv. et fec.

